

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

126

2941 e 129

BIBLIOTHECA

CLASSICA LATINA

SIVE

COLLECTIO

AUCTORUM CLASSICORUM LATINORUM

CUM NOTIS ET INDICIBUS

On souscrit, à Paris,

Chez J. LAFFITTE, banquier, rue du Mont-Blanc, n° 11.

N. E. LEMAIRE, Éditeur, boulevard Italien, n° 22, en face
des Bains Chinois.

H. NICOLLE, libraire, rue de Seine, n° 12, F^{bs}. St.-Germ.

BARROIS l'ainé, libraire, rue de Seine, n° 10, F^{bs}. St.-Germ.

P. DIDOT l'ainé, imprimeur du Roi, rue du Pont de Lodi, n° 6.

F. DIDOT, imprimeur du Roi et de l'Institut, rue Jacob, n° 24.

C. L. F. PANCKOUCKE, imp. - lib., rue des Poitevins, n° 14.

Fa. Ign. FOURNIER, libraire, rue Mâcon, n° 10.

Aue. RENOUARD, libraire, rue St.-André-des-Arcs, n° 55.

AL. EYMERY, libraire, rue Mazarine, n° 30.

Et chez tous les libraires de France et des pays étrangers.

CAII CORNELII TACITI

QUÆ EXTANT

OMNIA OPERA

EXCUDEBAT C. L. F. PANCKOUCKE
TYPOGRAPHUS.

CAIUS CORNELIUS

TACITUS

QUALEM OMNI PARTE ILLUSTRATUM

POSTREMO PUBLICAVIT

JER. JAC. OBERLIN

CUI POSTUMAS EJUSDEM ANNOTATIONES ET SELECTA VARIORUM

ADDITAMENTA SUBJUNXIT

JOS. NAUDET

EX REGIA INSCRIPTIONUM ET LITTERARUM ACADEMIA

IN INSTITUTO GALlico

VOLUMEN QUINTUM

PARISIIS

COLLIGEBAT NICOLAUS ELIGIUS LEMAIRE

POESEOS LATINÆ PROFESSOR

~~~~~
MDCCCXX

TABULA

RERUM QUÆ IN HOC QUINTO VOLUMINE CONTINENTUR

Excursus G. Broterii ac J. Pichonis, ad historiarum	
librum primum.	Pag. 1
Mors Neronis, et initium principatus Galbæ. . .	ibid.
Stemma Vitelliorum.	17
Pisonis stemma.	18
De Milliario Aureo.	19
Stemma Flaviorum.	21

Excursus G. Broterii, ad historiarum librum secun-	
dum.	25
De Venere Paphia.	ibid.
De Numero et Nominibus Legionum.	27
De ventre et gula Vitellii.	33

Excursus Justi Lipsii, et G. Broterii, ad historiarum	
librum tertium.	35
De Capitolio ejusque magnificentia.	37

Excursus G. Broterii, Ernesti, et Variorum, ad his-	
toriarum librum quartum.	39
De Lege imperii, dicta quæque Lege Regia. . .	ibid.

De Beneficiis et beneficiariis.	51
De Capitolio a Vespasiano et Domitiano princi- pibus restituto.	53
De Vespasiani Miraculis.	56
Excursus G. Broterii, ad historiarum librum quintum.	60
De Cretensi Judæorum origine	ibid.
De Ægyptiaca Judæorum origine.	61
De Æthiopica Judæorum origine.	62
De Assyria Judæorum origine.	ibid.
De Solymæa Judæorum origine.	63
De Judæis eorumque institutis ac moribus.	64
De fabula Asini a Judæis culti.	65
De tributis Hierosolymam congestis.	66
De fabula Judæos Bacchum coluisse.	68
De vite Aurea.	69
De Balsamo.	72
Quis obsessorum numerus Hierosolymæ.	78
Cædes Judæorum.	79
Excursus et notæ G. Broterii, Heineccii, et Vario- rum, ad librum de moribus Germanorum.	83
De militia Germanorum.	85
De forma Reipublicæ Germanicæ.	94
De pœnis apud Germanos.	105
De Germanorum Judiciis.	110
De Comitibus	114
De divisione Regionum Politicarum.	116

TABULA.

ix

De matrimoniis.	117
De successionum legibus apud Germanos.	122
De Hospitalitate.	124
De diversis apud Germanos pretiis.	127
De servis.	128
Excursus et notæ Rosini, G. Broterii, et Variorum,	
ad librum de vita Cn. Julii Agricolæ.	141
De variis Triumvirorum officiis.	ibid.
Præsides Britanniae.	147
Stemma Cæsarum (tabula).	153
Stemma Cæsarum ad numorum, scriptorum veterum, ac maxime C. Cornelii Taciti intelligentiam illustratum.	ibid.
Anecdota de Tiberio, aliisque imperatoribus, auctore	
G. Broterio.	171
— De Tiberio.	ibid.
— De Caio Caligula.	174
— De Claudio.	176
— De Nerone.	179
— De Galba, Othone et Vitellio.	185
— De Vespasiano, Tito et Domitiano.	187
— De Nerva et Trajano.	191
Appendix Chronologica, auctore G. Broterio.	193
C. Cornelii Taciti politica.	241

Præfatio G. Broterii.	232
—— I. Religio.	243
—— II. Patria.	245
—— III. Libertas.	ibid.
—— IV. Dominationes.	247
—— V. Dominatio romana.	249
—— VI. Princeps.	250
—— VII. Mores principum Romanorum, Augusti, Tiberii, Caligulæ, etc.	257
—— VIII. Aula.	269
—— IX. Consilia.	271
—— X. Roma.	272
—— XI. Senatus.	274
—— XII. Leges.	275
—— XIII. Populus.	277
—— XIV. Coloniae.	279
—— XV. Tributa, vectigalia.	280
—— XVI. Provinciarum rectores.	281
—— XVII. Militia.	282
—— XVIII. Dux.	287
—— XIX. Pax.	291
—— XX. Bellum.	293
—— XXI. Victoria.	295
—— XXII. Seditiones.	296
—— XXIII. Bella civilia.	298
—— XXIV. Fortuna.	299
—— XXV. Fama.	302

TABULA.

xi

— XXVI. Mores.	304
— XXVII. Luxus	305
— XXVIII. Spectacula.	308
— XXIX. Virtutes ; amicitia, concordia, etc.	310
— XXX. Vitia ; adulatio, ambulatio, etc. . .	313
— XXXI. Literæ et artes.	321
— XXXII. Ars politica.	322
— XXXIII. Eloquentia.	224
— XXXIV. Historia.	326
— XXXV. Philosophia.	328
— XXXVI. Liberorum educatio.	329
— XXXVII. Feminae ; varii feminarum princi- pium mores.	332
— XXXVIII. Familia.	336
— XXXIX. Servi ; liberti.	339
— XL. Vita	341
— XLI. Mors.	ibid.

Exempla imitationis e tragœdiis variorum poetarum Gallicorum collecta. 343

Exempla imitationis e tragœdia *P. Corneille*, quam *Othonem* inscripsit, excerpta. 345

Exempla imitationis e tragœdia *J. Racine*, quam *Britannicum* inscripsit, excerpta. 357

Exempla imitationis e tragœdia *Jolyot de Crébillon*, quam *Rhadamistum* et *Zenobiam* inscripsit, excerpta. 373

Exempla imitationis e tragoedia <i>M. J. de Chénier</i> , quam <i>Tiberium</i> inscripsit, excerpta.	379
<i>Notice des principales éditions et traductions de Tacite, par M. Bardier, administrateur des Bibliothèques particulières du Roi.</i>	405
Finis excursuum, notarum, et voluminis quinti ac ultimi.	420

EXCURSUS

G. BROTERII ET J. PICHONIS,

AD OPERA C. CORNELII TACITI

HISTORIARUM LIBER PRIMUS.

MORS NERONIS

ET INITIUM PRINCIPATUS GALBÆ. *

ANNO Urbis conditæ 821, Galerio Trachalo et Silio Italico coss., Caius Julius Vindex, qui Galliam Lugdunensem proprætor obtinebat, postquam privatis sæpe insidiis petitem Neronem, irritò semper eventu, vidit, primus extulit publicæ aggressionis signum, apertum professus hostem. Vindex domo erat senatorius, origine Gallus, et priscorum apud eos regum sanguis; corpore validus, ingenio acer, manu promptus, belli sciens, et præfidentis, quo rapienda inclinaret occasio, animi. Pacata ejus provincia erat, et propterea inermis; nusquam legionum aut cohortium stativa, nusquam præsidium. Sed tamen ut in corpore ægro, et peccantium humorum injuriis obnoxio, primus aut qui undecunque ingruit morbus et dolor, etsi levissimus, facile proximo alterius contagio invalescit, et quatit cietque in noxæ societatem totam latentis interius mali sentinam: sic ubi passim laborat respublica, qui primus laxata obedientia rebellat, ac detrectat imperium, in omnem turbarum licentiam præit. Neque raro evenit, ut, sublato principe malo, qui novus et melior

* Supplementa hæc libavit excerptaque Henricus Savilius, vir doctissimus, ex Plutarcho, Suetonio, Dione, et ex Tacito ipso; quibus præmissis, facilius et clarius transitur ab Annalibus Taciti, quorum finis invidia fatorum interceptus est, ad alterum ejus opus, Historias scilicet bellorum civilium. Hæc primum vulgari idiomate Anglico composita, dein Latine sinistre donata, ac multis locis subobscura, nos cum sectoribus unde hæusta sunt sedulo contulimus, purgavimus, atque elucidavimus.

successit imperator, tamen citra ruinam non subsistat. Vindex ergo, priusquam arma ostentaret, excussis diligenter quæ ad se pertinerent, scilicet quod nec imperii satis capax esset, extraneus scilicet, nec factione validus, neque sibi obstrictos in partibus proceres Romanos haberet, decrevit designata animo exsequi auspiciis alienis, et se vertere, quo cum auctoritas et fama, quæque auxilii spem faceret, necessitudo pluribus innexa, ac potentia vocarent. Corbuloni nuper sicarios immiserat Nero, et Vespasianum Judaico bello distinebat. Suetonius Paullinus hand procul agebat, sed sine exercitu: is certe supra reliquos temporis sui duces militari laude floruit. Verginius Rufus Germaniæ Superiori præerat cum tribus legionibus, Vindici in proximo, sed familiæ ignobilioris. Germaniam Inferiorem obtinebat Fonteius Capito cum quatuor legionibus; Africam Clodius Macer cum justo exercitu; sed uterque ex sua opinione impar restaurandis, quæ Nero subverterat. Restabat Servius Sulpitius Galba, cui magnæ opes, vetus in familia nobilitas. Is octo annis rexerat moderate Citeriorem Hispaniam, nunc quoque legione et auxiliis instructus. Vindex, quum urgere quæ agitabat animo statuisset, in Hispaniam et alio clam literas misit, propositi sui apud legatos provinciarum interpretes. Galba per senium languida ambitione, et qui metu temporum in desidiam segnitiei que conversus erat, ne votis quidem principatum conceperat; et, ille jam ante quietis avidus, a publicis negotiis secesserat intra obscurum vitæ genus. Terrebat scilicet Nero, sub quo, quum non impune semper liceret malefacere, certe benefacere nunquam periculo caruit; et quia, ut aiebat ipse Galba, *nemo rationem otii sui reddere cogeretur*. Acceptis literis Vindicis percussus Galba, et quid ageret, incertus. An induci se a duce Gallo statim pateretur? Quid si hoc involucro fraus tegeretur? An rem proderet, ac Neroni mitteret literas? sic suspiciones sereret nunquam extricandas, continuo arcessiti sibi ab aliis periculi metu trepidaturus. Forte nec dolus suberat, quicquid opinione sibi confingeret fallaciæ. Ex istis ambiguis, quorum extrema cum certissimo objiciebant discrimini, medium eligere placuit: suppressis literis, ad ulteriora progredi noluit, expectaturus dum has eluctata angustias fortuna ipsa, rebus et consiliis viam lucemque aperiret. Alii suas ad Neronem literas misere legati, prodito Vindice, et rebellionis flagitio, cui paullo post se ipsi obstrinxerunt. Vindex ergo paucis post kalendas Martias diebus, nondum in solido locata spe quam de Galba et felici rerum successu conceperat, advocata concione eorum, quos in provincia sua dignitate et opibus conspicuos habuit, tyrannice a Nerone gesta omnia, veluti per tabulas recensens, quomodo scilicet immanissime expilasset Galliam, quæque alia in plurimorum perniciem et florentissimæ regionis ruinam struxerat, suadebat: *Sumptis armis, se, Romanos, et conflictantem cum ista peste orbem assererent. Et si forte, inquit, (quod abominor) invitis hæc Diis molimur, eam is, audaces, et quem vexatum undique spiritum trahimus, armati pugnantisque profundamus*

patriæ vindicem. Nec quarendus procul princeps (sic dico, quia omnia jam in pejor inclinata, et ignota seculo nostro virtus, sperare non patiuntur reipublicæ libertatem) quem familiæ decora, insignis potentia, et spectata ubique virtus, tanto fastigio dignum extulerunt. Galba est, Hispaniæ Tarraconensis legatus; quem si admittitis, nihil restat, nisi ut habeantur per provinciam delectus; sine quibus, nec tanta molitio subsistit, et vobis quoque excidium imminet. Secento essensæ, protinus animum adjicit conscribendis et sub signa redigendis hominibus, magna quidem, sed raptim collecta, et belli fere militarisque disciplina inexpertâ multitudine. Propositis edictis infamat Neronis imperium, quod publice in Galbam transferebat, scriptis ad eum literis, ut humano generi assertorem ducemque se accommodaret adversus illud naturæ monstrum, ducemque se præberet armatis centum Gallorum millibus, robore et numero augendis, ubi id posceret necessitas. Sequani, Ædui, Arverni, Rhemi, Galliæ totius flos, in partibus erant; equis, armis, pecunia, et quæ porro expeditio bellica flagitat, collatis. Rufinus, Flavius, Asiaticus, aliique duces Galliæ electi, et Vienna belli aedes. Sed infesta Lugdunensium civitas vicina, quæ aut adversata Gallis suis et causæ, aut causæ propter ipsos est. Frequentibus pugnis, crebris velitationibus se fatigabant vicinæ civitates, oppidana æmulatione, animis ita exacerbatis, ut facile quis conjiceret, quesitum ex publico prætextum privatis vindictis. Lingones quoque, Treveri, et aliæ urbes suis popularibus desertis, foderatæ Germanicis legionibus accesserunt. Verginio tres parebant legiones, earumque auxilia; qui quum videret armis atque discordiis fervere Galbiam, et aut faciendas sibi partes, aut in factas transcendendum esse (dato illis rebellium titulo, donec prævaluissent), privatim Neroni inimicus, ob causas ex publico, nullo in Galbam studio, et Vindici iratus, quod, novo exemplo, provincia obtruderet principem, nihil agere certus, nisi hoc tantum, quod alieno arbitrio versatilem se præbere nollet, statuit defensionem suam invigilare, ne ad id cogeretur quod nollet, contractis undique raptim copiis, ea virtute et fama belli, ut quocumque se vertissent, imperium translaturæ viderentur.

Ex altera parte legatus Aquitanie, adversus Galliæ motus imploravit a Galba auxilium, qui tum Nova Carthagine conventus agebat. Sed mox sensit se inconsideratus egisse. Galba enim, acceptis a Vindice literis, et jam comperto procuratoribus Neronis mandatam ipsius mortem, amicis rem discutiendam denuo proposuit. Qui se suæque periclitari nollent, rogabant, ulterius se non ingereret, sed expectaret quo Roma novis excita motibus inclinaret. Præveniri posse legatos provinciarum, et

Nova Carthagine. Carthago Nova, urbs Contestanorum populorum, in Hispania Tarraconensi sive Citeriore et ad mare Ibericam, hodie Carthagona, urbs regni Murcia, in Hispania recentiore, parit regi Catholico.

TILLEMONTIUS.

satis mature armari qui sic admoneatur. Titus Vinus, legionis legatus, et in flagranti apud Galbam gratia, tutiora judicabat circumspectienda. Tempori, inquit, hoc da, et in procuratorem unum et alterum intentus, copias præsto habe. Sane si vel suspendio paucos istos hic e medio tollere possemus, defuturos putas in necem nostram carnifices? Ferrum in Neronem porrigere, stringendum ex occasionis natu. Forte, inquires, mitiora sequetur Nero, nondum consummata defectione. Sed boni etiam principes imperii sui majestatem acerrime æmulantur, et cujuscunque etiam levissima temeritate attentatam severissime asserunt, atque ulciscuntur. Quam misere se dediderunt, qui affectato, licet incaute nec sponte, regno, lacessere ausi sunt principes, qui diadema suum adversus injuriam vel tenuem suspicionem, cautissime simul et atrocissime vindicarunt? Germanicus imperitanti Tiberio, ut aliqui vestrum adhuc meminerunt, quod pauci eum principem consulare voluissent, semper invisus fuit, donec morte sua expiasset alienam temeritatem. Corbuloni, isti, inquam, Corbuloni, qui Germaniam pacaverat, Armeniam ad obsequium redegerat, Parthici equitatus ferociam contuderat, Arsacidarum progeniem Neroni supplicem fecerat, tam gloriose gesta verterunt in perniciem, quod tacite ex quorundam sententia, et vulgi fama, velut aptus principatui monstraretur. Reos nos, ut aiunt, jam peragit armata secessio. An ille commiseratione tangeretur, quem nihil unquam poenituit, nisi forte quid bene fecisset? Expectet, cuicumque libuerit, ex urbe, ubi perditâ libertas, virum parem asserendis in libertatem ceteris mortalibus: hanc certe sola Galba et Vindici arma nobis spondent. Hæc sola nos arma jam vindicare possunt. Hæc quum aliis consiliis antehabenda esse suaderet veri species, et in tantum valida, ut assensum diutius suspendi non pateretur, Galba diem dixit, quasi manumissioni vacaturus. Ex agris provinciales ad præstitutum tempus confluant, suspicionibus facile, quasi aliud ageretur, distracti. Galba, propositis ante se damnatorum occisorumque a Nerone quamplurimis imaginibus, et adstante nobili puero, quem exsultantem, ex proxima insula Baleari ob id ipsum acciverat, circumfusus milites sic adlocutus est: Adsumus, Commilitones, servis libertatem præstituri, ut et alii per nos tam ingenti beneficio gaudeant, quod nobis haotenus vix integrum fuit, quibus tamen natura et fortuna illud indulxit. Ex prioris vitæ instituto facile constat, me nulla ambitione trahi ad spes novas, adeoque testatur mihi animus, nec per malignitatem quid tentare, et privata etiam civium saluti me posthabere. Dolet exprimi has voces, sed celari negant quæ in omnium oculis gesta sunt. An immanius unquam habitum vel uno anno mancipium, quam nos quatuordecim per annos sub Nerone? Quo genere tributi non exhausti rempublicam, ut extorsionibus per scelus profusa ac perditâ suppleret? Qua abstinuit crudelitate? Nobis dissimulantibus, ipsa clamitarent saxa. Veneno grassatus est in patris fratrique necem. Nihil in divezanda matre peni habuit, donec incesto pollutam occideret. Uxorem, præceptorem, et quoscunque virtute

conspicuos in senatu, Romæ, aut in provinciis sciret, nullo sexus aut ætatis discrimine, e medio sustulit. Quid anxia suspiria et lacrimas memorem tot nobilium, quorum ille patres interemit; tot uxorum, quarum maritos; insignium virorum, quos in exsilium eiecit? quasi fatis in crudelissimum principem vindictam festinantibus. Principem? immo incendiarium, cantorem, citharæcedum, histrionem, quadrigarium, præconem; immo ne virum quidem, qui viro, et cui vir denupsit. Monstrum et propudium generis humani. Puto vobis ex fama innotuisse Vindicis in Gallia molitiones. Me quod attinet, indoleo. Prior vita, ab omni sejuncta ambitione, captandis dignitatibus abstinuit; et quantum mihi temporis superest, malim placide, extraque turbas transigi. Sed quum, nescio quo fato, seu decus, seu munus quod nunquam optavi juvenis, nedum hac ingravescenti ætate, aliorum mihi vota imponant, committere non debeo, si vos habeo assentientes, ut publicæ saluti non impendatur ultimus spiritus hic, quo senile corpus animatur; neque Julius imperator, vel Augustus Cæsar, adoranda mihi eminus nomina, nec accessu propiore violanda, nunc bello lacescantur. Sed nondum finitam orationem turbat militum et populi clamor, imperatorem consalutantium. Galba, laudato eorum erga salutem publicam studio, accepta re, nomine repudiato, legatum se senatus ac populi Romani professum est. Proxima cura fuit copiis militaribus sese firmare, et invidiosum nomen turbis detrahere: obtulit æ provinciarum plebs miro undique confluxu. Novæ legiones et auxilia conscribebantur, juvitque necessitatem casus, qui navem Alexandrinam appulit armis onustam, sine gubernatore, sine nauta, ac vectore ullo. Magnum accessit fortuna hæc ad rei summam momentum; ut jam nemini dubium esset, justum piumque et faventibus diis bellum suscipi. Deinde ex præsentibus, qui prudentia et ætate præstarent, velut instar senatus instituit Galba, et equestris ordinis juvenes delegit, qui excubias circa cubiculum suum vice militum agerent. Etiam per provincias edicta dimisit, auctor singulis universisque conspirandi; simul, et, ut qua posset quisque opera, communem causam juvarent. Multi, deserto Nerone, in ejus partes transibant, et inter primos M. Salvius Otho, tunc Lusitanie rector, collata supellectile pretiosissima excudendæ pecuniæ. In Germania Superiori, exercitus, perspectis Neronis viribus plurimum imminutis, Gallia in apertam rebellionem excita, Hispania principem ostendente, aliis provinciis nutantibus, totque votis in unum licet imperatorem non conspirantibus, Neronem tamen palam hostiliter peti; considerato robore, quo nunc collectus valebat, qui ante in cohortes et turmas per præsidia dispersus esset; a Galba alienus, et contumelia ferox fremensque, ab una legione sibi principem imponi, statuit transferendi principatus gloriam occupare. Et in proximo erat, qui tanti beneficii honoribus par esset, Verginius Rufus legatus, et qui, domo licet minus nobili, attamen virtute, fama, rebus gestis, et quicquid æstimantibus in prærogativa est, Galba potior censebatur. Hic, inquebant, gentilitiis imaginibus si anteire dicatur, at

*Catulus, gentis caput et decus, turpi fuga in bello adversus Cimbros sibi consuluit, ubi Marius, natalium obscuritate infra Verginium, constantiam suam, armis vindicata republica, adprobavit. Sicque imagines Neronis passim dejectæ in castris; et magnos inter tumultus Verginius consulatur princeps, ejusque nomen signis militaribus inscribitur. Ille, adulta rebellionem, atque militibus huc compellentibus impar, videbatur accessurus molitionibus in Neronem; sed nulla pro se ambitione incitus, et multo minus studio alicujus qui exteris aut aliis legionibus placuisset, trahabatur. Neque enim ille intendebat, immo despiciere videbatur imperium, quod flagrante multorum ambitu petebatur; certus non admittere principem, nisi quem liberis suffragiis senatus elegisset: *Penes senatum esse arbitrium et jus, quod nullius insolentia delibari pateretur.* Pacatis utcumque militibus, delendæ inscriptionis auctor fuit, totumque exercitum in Galliam rapuit, oppugnandi Vindiciis prætextu. Obsessa Vesontio est, postquam recipere Verginium abnuvit. Vindex viginti armatorum millia educit, urbi liberandæ, aut, si casus daret, prælio. Castris non longo intervallo dissitis, literæ utrimque commeabant. Secutus mox congressus clanculum, omnibusque submotis, eventu placido, et directis haud dubie in Neronem utriusque viri consiliis; neque a vero abest, cogitatum etiam esse de rejiciendo Galba. Amice ergo discedunt in sua quisque castra. Vindex dubio jam extricato securior, minime pugnam cogitans, ingredi Vesontionem statuit, fovendis a protectione militibus. Germanici in excubiis ad mœnia quas ipsi obsidebant, quum viderent appropinquantes Vindici copias, et peti se putarent, inscii quid inter duces actum foret, neque occasione defuturi, non expectata jussione legati, inopinaque aggressionem, Gallos turbatis ordinibus incedentes invadunt, quos restituere raptim non patiebatur belli ignara multitudo. Interneciones ergo prope deleti Galli, direptis etiam impedimentis. Vindex infausto subitanei atque inopini prælii eventum, quum perissee sibi cerneret ipsum Galliæ florem, et suspecta Verginii fraude, quasi dolo et per insidias captum ipsum transmissurus esset ad Neronem, gladio suo incubuit. Persequentium legionariorum multi cadaver vulneribus confodiebant, sibi quoque falso adrogabant gloriam, quasi interfecissent Vindicem, spe præmii, si forte Nero vicisset. Postquam sic pugnatum esset, rursus ad principatum suscipiendum Verginius militum vocibus compellebatur; quibus et accesserunt aliarum legionum legationes, offerentes quod in se esset auxilium, aut alioquin redituros ad sacramentum Neronis. Verginius, deplorato infelicitis amici casu, abnuabat colloquium, Galliæ interiora aditurus. Hunc exitum habuit Julius Vindex, vir ardui potius conatus quam fausti, qui imperatus ab exercitu rite instructo, nulla*

Vesontio. Urbs Sequanorum popalorum in Lagdunensi quinta, Galliæ provincia, hodie Besançon, urbs comitatus Burgundiæ, paret regi Franciæ.

TILLEMONTIUS.

legione, nullis in provincia sua militibus, et dum alii duces, quibus vires et faventior fortuna, eminens tam periculosas molitiones inspectarent, bello lacescere ausus est principem, cui triginta legiones in armis; eamque principatu per quatuor Cæsares e majoribus suis ad se devoluto, suæque insuper quatuordecim annorum administratione subnixum. Quem ducem non privata desperatio impulsisset in reipublicæ exitium, aut vindicta ob perditam gratiam, aut dedecus aliquod, arripere suasisset imperium (ampla novis rebus materies); sed ut incubantem patriæ tyrannidem propulsaret, affectu tam acri, ut vilis ipsi vita et securitas videretur. Quum enim ei renuntiaretur, Neronem, edicto *caput ejus venale proposuisse pretio decies mille sestertium*, respondit: *Qui obruncati Neronis caput mihi obtulerit, nullo invicem donatus abibit*. Et quamquam fortuna abstulit virtutis usum, et infesta eo casu fata, humanis consiliis flecti necia, intercesserunt coeptis audacibus, fatendam tamen, Vindicem primum lapidem movisse, qui, sensim provolutus, Neronem solio deturbavit. Ille Neapoli de motu Galliarum cognovit circa vigesimum diem Martii; adeoque lente et secure tulit, ut nihil ex consuetudine luxur atque desiderii omitteret vel imminueret, sed gaudentis etiam suspicionem præberet, tamquam occasione nata, spoliandarum jure belli opulentissimarum provinciarum. Cœnæ tempore interpellatus tumultuosioribus literis, hæcenus excaudit, ut *malum iis, qui descissent et hilaria sua turbarent, minaretur*; ita ut per octo continuos dies non rescriberet cuiquam, non mandaret quid aut præciperet, et rem silentio obliteraret. Edictis tandem Vindicis contumeliosis et frequentibus permotus, senatum epistola in ultionem sui, reique publicæ, adhortatus est, excusato languore facinoræ, propter quem non adesset. Cetera convicia Vindicis, ut falsa, non alio argumento refellebat, quam quod etiam inscitia tantopere laboratæ perfectæque a se artis objiceretur; singulos subinde rogitans, *noscentne quemquam præstantiorem*. Senatus, acceptis literis Neronis, seu adulatio, seu metus fuit, *Vindicem perduellionis damnat*, qui idem senatus paullo post Neronem eodem titulo infamavit. Sed urgentibus aliis super alios nuntiis, Romam Nero prætrepidus rediit. Ac ne tunc quidem aut senatu, aut populo coram appellato, quosdam e primoribus viris demum noctu evocavit, tamquam deliberaturus de re gravi, transactaque raptim consultatione, proposuit quas in musicis nova excogitasset, per organa hydraulica novi et ignoti generis; ostendensque singula, de ratione ac difficultate cujusque disserens, addebat, *reperit sibi, quomodo graviore et vegetiore sono audirentur, jamque etiam prolaturum omnia in thea-*

Decies mille sestertium. Gallicæ monetæ 752,500 franci.

Neapolis. Urbs Campanorum populorum ad mare Tyrrhenum, hodie *Napoli* Italia, *Naples* Francis, urbs Terræ Laboris in regno Neapolitano.

TILLEMONTIUS.

trum affirmavit, *si per Vindicem liceat*. Sed postquam deinde Galbam et Hispanias descivisse cognovit, collapsus animoque male fracto, diu et sine voce et prope intermortuus jacuit : utque resipuit, veste discissa, capite converberato, actum de se pronuntiavit. Nec consolationem admisit, donec senatus Galbam, tamquam *hostilia in rempublicam agitasset, proscriberet*. Et quum prosperi quiddam e Germania nuntiatum esset, rediit ad mores luxu et infanda securitate perditos. Galbæ servis in carcerem coniectis, bona eorum hastæ subiecit. Consimilia egit in Hispaniis Galba, bonis Neronis ibidem per auctiones distractis, sed meliore fortuna fori : multos promptiores ad emendum reperit, quam Nero.

Initio statim tumultus, multa et immania creditur destinasse : *successores percussoresque submittere legatis, exercitus et provincias regentibus, quasi conspiratis, idemque et unum sentientibus : quicquid ubique exnulum, quicquid in Urbe hominum Gallicanorum esset, contrucidare : illos, ne desciscuntibus aggregarentur ; hos, ut consocios popularium suorum atque fautores : Gallias exercitiibus diripiendas permittere : senatum universum veneno per convivia necare : Urbem incendere, feris in populum immissis, quo difficiliter defenderetur*. Sed absterritus, non tam poenitentia, quum non abhorrerent hæc a natura ejus, quam perficiendi desperatione, credidit expeditionem necessariam, præmisso interim Petronio Turpiliano et Rubrio Gallo, aliisque ducibus. In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis scenicis organis, concubinasque quas secum educeret tondendi ad virilem modum, et securibus peltisque Amazonicis instruendi. Mox tribus urbanas *ad sacramentum* citavit ; æ nullo idoneo respondente, *certum dominis servorum numerum* indixit. *Partem etiam census omnes ordines conferre* jussit, plerisque omnem collationem palam recusantibus. Ut enim arma civilia minime procedunt sine stipendiis, neque temere subditos novis divexat tributis prudens princeps, ubi maxima eorum agitur benevolentia, qui simul et corpore obsequium debent : Nero pacis tempore futuri improvidus, et belli sustentandi præsidii destitutus, offendere tum cives cogebatur, quum conciliare animos populi Romani præcipue debuisset. Sic nihil in rem suam confecit, eo magis adversantibus subjectis ; et accedente ad malam famam adversæ factionis potentia. Ex imperii et militiæ arcanis, unum sibi ad summæ fiduciæ spem superesse affirmavit familiaribus : *Simul ac primum provinciam attigisset, inermem se in conspectum exercituum proditurum, nec quidquam aliud quam flaturum ; revocatisque ad poenitentiam defectoribus, sequenti die lætum*

Amazonicis. Amazones, populi Sarmatiæ Asiaticæ ad meridiem, hodie Tartari Circassi, vel Circassie, inter Moscoviam et Georgiam. Fuerunt etiam Amazones in Ponto, regione Asiæ minoris, et ad Pontum Euxinum.

TILLEMONTIUS.

*inter lantos, cantaturum epinicia, quæ jam nunc componi sibi oporteres. Interim dum Nero in Galbam et Vindicem arma expedit, nuntiatur prædenti Verginii et ceterorum exercituum defectio. Ille velut amens literas sibi redditas conceperat, mensam subvertit, duos scyphos gratissimi usus illis solo, et abjecta sui cura, quamvis non propius admoto periculo, venenum poscit, in auream pyxidem conditum, ne indecora morte tolleretur, transiitque in hortos Servilianos; ubi, præmissis Ostiam libertorum fidissimis, fugam in Ægyptum tentavit, quæsiturus ex musici studio victum; imaginaria ibi securitate, quam imperatori Roma negabat. Sed tribunis centurionibusque prætoriiis partim tergiversantibus, partim aperte detrectantibus fugæ societatem, uno etiam proclamante, *Usque adeone mori miserum est?* varia agitavit, *Parthosne adiret nupero beneficium obstrictos, an Galbam supplex peteret? an atratus prodiret in publicum, proque rostris, quanta posset maxima miseratione, veniam prætoriorum precaretur, ac ni flexisset animos, vel Ægypti præfecturam concedi sibi oraret?* Placuit illud, et inventus est postea in scrinio ejus hac de re sermo formatus. Sed deterritum putant, ne, prius quam in forum perveniret, discerneretur; et cogitatio in posterum diem dilata est.*

Interea Nymphidius Sabinus et Sophonius Tigellinus, qui tum prætorias cohortes regebant, et qui, obscuro genere, hæc virtutum præmia per scelus. ac beneficio Neronis adepti erant, primi eum deserunt produntque. Sed Tigellinus infamia sua et publico odio invalidus; Sabinus prospera militum fama florebat; qui, affirmato, *Neronem fugæ delegisse Ægypti latebras*, et facta prætorianis donativi spe, *Galbæ nomine, trigesies mille sestertium et quinquies in legionarios*, plus quam aut posset aut vellet, facile persuasit ipsis ut desererent principem, a quo (ut putabant) desererentur, et in Galbæ verba jurarent. Neque favori quo ceteros daces præcelleret Galba id tributum est; sed dum alii dubitarent, alii recassarent, et nullo competitore certaret Galba, imperium ei delatum est. Prætoriani qui in excubiis erant apud principem in hortis, dum futura prospiciunt, et commilitonum consiliis se immiscere gestiunt, quibus de creando novo principe agebatur, dormiente Nerone, se subducunt. Ille, ad mediam fere noctem excitatus, ut comperit stationem militum recessisse, prosiluit e lecto, misitque circum amicos. Et quia nihil a quoquam remuntiabatur, ipse cum paucis hospitibus singulorum adiit. Tantis imperator, prius adoratum mundo caput, amicorum,

Hortos Servilianos. Quo loco vel qua Romæ urbis regione fuerint horti Serviliani, non liquet.

PANVINIUS.

Trigesies mille sestertium. Singulis Gallicæ monetæ 2,257 fr. 50 cent.

Quinquies. Sunt Gallicæ monetæ 376 fr. 25 cent.

militumque instructissimo comitatu, et expeditis omnium obsequiis, nunc servuli in morem, fores oberrat, quas infelici sibi clausas reperit! Ita urgentibus adversis, consiliaque et solatia notissimorum præripientibus, in cubicalum rediit, unde jam et custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota et pyxide veneni. Requisivit ergo *Sculpicum gladiatorem, vel quemlibet alium percussorem, cujus manu periret*. Nemine reperto, nec amico, nec inimico, procurrit quasi præcipitaturus se in Tiberim; sed revocato rursus impetu, aliquid secretioris latebræ ad colligendum animum desideravit; et offerente Phaonte liberto suburbanum suum, circa quartum milliarium, fugit nudo pene atque tunicatus, quatuor solum comitantibus, Phaonte, Epaphrodito, Sporo et Neophyto, obsoleta in veste, neque prorsus militarem in modum, adoptoque capite, et ante faciem obtento sudario. Dum festinus urget iter, audiit ex proximis castris clamorem militum, *et sibi adversa, et Galbæ prospera ominantium*. Equo in viâ consternato, et ad latus desfloctente, detecta facie agnitus est a quodam missio prætoriano, et salutatus. Ut ad diverticulum ventum est, dimissis equis inter fruticeta ac vepres, per arundineti semitam ægre ad adversum villæ parietem evasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut *interim in specum egestæ arenæ concederet*, negavit se *vivum sub terram iturum*; ac parumper commoratus, dum clandestinus ad villam introitus pararetur; atque ita quadrupes per angustias effossæ cavernæ receptus in proximam cellam, decubuit super lectum modicella culcita.

Interim Romæ a senatu *hostis judicatur, dignusque qui puniatur more majorum*: et jam quærebatur ab iis quibus præceptum erat, ut vivum eum attraherent. In principatum autem successor, etsi tacitis omnium suffragiis Verginius designaretur, qui a senatu exspectare posse credebatur hoc beneficium, quum ad eum retulisset arbitrium eligendi, patres tamen metu ne in novas belli civilis turbas revolverentur, quum submo- veri alioquin occupato jam loco Galba non posset, militum exemplo, in Galbam consenserunt. Tum unoquoque circa Neronem hinc inde instante, ut *quam primum se impendentibus contumeliis eriperet, funeralia instrui jussit*, flens ad singula, atque identidem dictitans: *Qualis artifex pereo!* Inter moras perlato a cursore Phaontis codicillos præripuit, legitque se a senatu hostem judicatum, et quæri ut puniatur more majorum. Interrogavitque *quale esset id genus pœnæ*; scilicet ignoto sibi tales sanctiones condendi more! Quum comperisset, *nudi hominis cervicem inseri furcæ, corpus virginis ad necem cædi*, conterritus, duos pugiones, quos secum attulerat, arripuit; tentataque utriusque acie, rursus condidit, ac orabat, ut se aliquis ad mortem capessendam exemplo suo juvaret: quod frustra ab inerti aula, et per luxum ac infamiam nequissime emollita, sperabat. Jamque missi a senatu equites appropinquabant; quod ut Nero sensit, ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito a libellis, qui a Domitiano postea occisus, istius obsequii pretium tulit, judi-

cate, non dignum spiritu, qui quocunque modo eum principi expressisset. Hanc vitæ exitum habuit Nero vita pudendus, imperio in publicum edium adducto, nullo nec metu nec amore subjectorum, secundo et trigesimo ætatis, ac decimo quarto imperii anno, octavo die Junii, hand modica sub initium imperii gratia, ut dicere solitus fuerit Trajanus, bonos etiam principes non adæquasse fumam Neroniani quinquennii. Sed mox quam erupisset in quodlibet licentiæ et crudelitatis genus, lentus in negotiis, valido tantum in flagitiis ingenio; sic tandem oppressus periit.

Post ejus mortem populus et inprimis nobiles, in quos præsertim æviærat, sacra Diis fecerunt, actis quasi per publicum gaudium festis. Alii quoque pileati tota urbe discurrerunt, quasi parta libertate. Senatus de novo censuit, gratias Nymphidio agendas, laudatæque ejus prudentiæ et reipublicæ cura, Galbæ decrevit consuetos principis honores, et factum super ea re senatusconsultum; ut quam celerrime ad eum mitteretur, consules operam dederunt. Decreta quoque legatio ex primoribus, addito mandato, præter gratulationum sollennia, ut rogaretur Romam properare. Tum et in senatu propositum, ut in accusatores inquireretur. Spectabat id ad multos ex potentissimis, qui proximorum pernicie vixissent; et sic quodammodo convellebantur arcana imperii, eversis ejus præsidia. Nihilominus tamen illi adeo execranda facinora perpetrarant, et adeo recens scelerum memoria erat, ut senatusconsulto omnes delatores, cum reliqua Neronis factione, judicarentur puniendi more majorum. Sed in paucos tantum ex infimis id valuit, ex quibus nec insignia in alios damna, si salvi forent, nec in rempublicam commoda exstabant, si damnarentur, majoribus facile eludentibus periculum.

Is erat in Gallia et in Urbe rerum status, quum repente ex inopinato caeca turbata sunt in Hispania, militesque, pœnitentia mutati sacramenti, destituere Galbam voluerunt, ægroque retenti in officio; et servi, quos a liberto Neronis ad fraudem præparatos, muneri acceperat, per angiportum in balneas transeuntem pene interemerunt, nisi cohortantibus invicem, ne occasionem omitterent, interrogatisque de qua occasione loquerentur, expressa cruciata confessio esset. Accessit ad tanta discrimina mors Vindiciæ, urgebaturque Verginius a legionibus suis, ut quasi jure victoriæ sibi debitum principatum acciperet, aut alioquin ipsas ad Neronem redituras. Maxime consternatus Galba, per literas a Verginio petiit, ut secum junctas pro libertate et Romano imperio curas capesseret. Ipse tamen, destituto similis, Cluniam se recepit, facti pœnitens, et

Cluniam. Clunis, urbs Arevacorum populorum et Cluniensis conventus, in Hispania Tarraconensi sive Citeriore, et ad Durium fluvium, hodie Carrion del Conde, burgus Castellæ Veteris prope fluvium Douro, et urbem Osma, in Hispania hodierna, paret regi Catholico.

TILLEMONTIUS.

privatam vitam respiciens, quasi inter summum et infimum hic esset medio locus. Ita varie anxius egit, nec multum abfuit quin vitæ renuntiaret. Sed tum septimum intra diem Icelus libertas Roma profectus adest, qui renuntiat, vivente adhuc Nerone, sed latente, a prætorianis primum militibus, dein a populo etiam et senatu Galbam imperatorem electum, et paullo post de spontanea nece Neronis esse allatum in urbem nuntium, et huic tamen nuntio non ante se fidem adhibuisse, quin ipse accurrisset, et cadaver propriis oculis perlustrasset; eo viso, se tandem urbe profectum venisse ad Galbam. Biduo post Vinius e castris capita senatusconsulti attulit. Galba, inopinato eventu lætus, Icelum ornatum annulis aureis, Vinium summo apud se loco habet, depositaque legati, suscipit *Cæsaris appellationem*. Cornelius Laco donatur prætorii præfectura; et Romæ, stabiliendis rebus, quum præsentiam suam requiri, atque ex usu fore arbitraretur, *indicit profectionem, exercitum terra ituro*.

Nymphidius auctorem se interfecti Neronis, et navati pro principatu laboris mercedem aliam non esse præter ipsum principatum ratus, *Galbæ quoque senium increpans, quem Roma diu ferre non posset*, principem egit, adrogavitque sibi imperii instar, non per gradus, sed cum magno impetu. Prætoriano militi gratus ob donativum erat, prono et facili, quocunque duceret, obsequio. Et primores senatus, gratiam ejus captantes, videbatur etiam sibi obstrinxisse, ita ut sui jam oblitus, Tigellinum socium juberet *deponere gladium*. Consules, quod *codicillos non misissent per prætorianos milites, nec mandata cursorum obsignassent ipsius annulo*, decreverat abdicare; et rei porro sum intentus, convivio excipit qui in civitate erant eminentioris fortunæ, nomine Galbæ tamen, in speciem: et simul tacite milites inducere conatur, quo Galbæ supplicarent, *ut Nymphidium faceret præfectum prætorii perpetuum et sine collega*. Utque licentia hamo populi militumque animos deliniret, dedit sæviendi potestatem in Neronianæ factionis reliquias. Spicillum gladiatorum Neronis imagini alligatum, publiceque raptatum in foro trucidarunt. Aponius delator oppressus est, per cujus cadaver impulerunt graves saxa currus; ne alios contumeliose habitos cæsosque commemorem; quosdam etiam discerpserunt, ut nullo metu grassantis vulgus mos est, omni culpa vacuos. Et in senatu audita querentis Maurisci vox est, *fore ut brevi optent, restitui sibi Neronem, quum magis toleranda sit unius quam plurium tyrannis, tutiusque vivi, ubi nihil licet, quam ubi omnia*. Ita Nymphidius, natus Nymphidia liberta, diuque sulico exercita famulitio, et Martiano gladiatore patre, insidiabatur et imminabat imperio, sibi id rapiebat, opera feminarum illustrium, et quorum Romæ in senatu valida auctoritas erat, misso quoque in Hispaniam Gelliano, qui explorandis Galbæ consiliis intentus esset.

Macer in Africa, rebus jam turbidis, delectus agit, principemque sibi locum destinat; sed eum avaritia et crudelitas in visum fecerant; languidisque in se hominum studiis, nec pares conatibus vires cogere, nec

jam coëptis sine periculo abstinere poterat. Galvia Crispinilla in Neronis intimas libidines assumpta, quum post ejus mortem sibi metueret, in Africam trajecit. Illius consiliis usus Macer, provinciam, qua mari imminet, præsiidiis firmat, vetitis frumenti transvectionibus, Romanam fame pressuram. Fonteium Capitonem, Inferioris Germaniæ legatum, aliquid pro se agitasse fama est. Affirmant eum, quum juri dicundo præsideret, et ille, contra quem erat pronuntiatum, appellasset Cæsarem, tam surrexisse altiusque conacendisse subsellium, jusso, *qui victus erat, perorare causam in Cæsaris auditorio*. Sed Fabius Valens, legionis ibidem legatus, Galbæ partes amplexus erat, primusque cum suo milite, in ejus transiit sacramentum, exemplum sequente toto exercitu Inferioris Germaniæ. Et tum Verginius solus existimabatur Galbæ rivalis, jam clarior oppresso Vindice et perdomita Gallia; at ille, quamquam a militibus, evulgata Neronis morte, ita urgeretur, ut tribunus etiam stricto ferro juberet, *aut illud, aut imperium accipere*, a proposito se tamen dimoveri nequaquam passus est. Postea cognito senatus decreto, sponte ille, exercitus autem ægre, et nonnisi diu reluctatus, *in verba Galbæ juravit*, quum jam Inferior Germania sacramento ejus esset adacta; et secutus mox est reliquarum provinciarum consensus.

Galba, ordinandis imperii rebus intentus, civitates Hispaniarum quæ cunctantibus sibi accesserant, *gravioribus tributis*, quasdam etiam *murorum destructione punivit*; et præpositos procuratoresque supplicio capitis affecit, cum conjugibus ac liberis. Quo facto excessit Neronis sævitiam, præter omnium expectationem, et quidem principatu nondum adulto. Trebonio Garrutiano, *Africæ procuratori*, præcipit, *interimere Macrum, recens conscriptam ibi legionem dimittere, regionemque illam turbis purgare*; et suffectus est Verginio Hordeonius Flaccus, qui tum utriusque Germaniæ legatus fuit. Tum senex paludatus iter ingressus est, ac dependente a cervicibus pugione, nec prius usum togæ recuperavit, quam oppressis qui novas res moliebantur. Galliarumque civitates, Vindici resistere ausas, *reditu et agris multavit*; aliis quæ suarum partium, *quartam tributorum partem remisit*, quibusdam jus civitatis auro mercantibus tribuit; et Vinias cupiditatis immensæ, conspicuo apud invalidum senem loco, ditioribus venalem offerebat principis sui gratiam. Missi a senatu legati ei occurrunt Narbone, omnibus ex imperii dignitate compositis; exceptosque benigne Galba, familiaribus colloquiis et modicæ de suo cœnæ adhibuit, in magna licet opum abundantia, submissisque a Nymphidio structoribus et suppellectile Neronis. Sed Vinius, cujus Galba iustus erat, consuluit ei, *ne popularitati, quæ minus magnifica ac decora*

Narbone. Narbo, urbs Volcarum Arecomicorum populorum, in Viennensi sive Narbonensi Secunda, Galliarum provincia, hodie *Narbonne*, urbs dioceseos cognominis, in Occitania Inferiore, vulgo *Bas-Languedoc*, et in parte meridionali regni Franciæ.

TILLEMONTIUS.

imperio, studeret, suavitque eorum, quæ Neronis fuerant, usum, et spectandam esse principi in faciendis sumptibus liberalitatis famam. Verginius tradito successori exercitu, obviam se tulit Galbæ; sed ita exoptus est, ut altius reconditam indignationem facile argueret modicus, qui habebatur occurrenti, honos. Adeo periculosum est oblatum etiam invito et renitenti recusasse principatum.

Ex reduce Gelliano quum Nymphidius cognovisset, Laconem præfectum prætorio, et Vinium obtinere præcipuum in aula locum, missum a se nuntium suspectari, vitæque ejus congressum, ne privatim quidem facta loquendi cum principe potestate, immo nec aditu dato, æstnabat animo. Convocatis ergo prætorianorum centurionibus, ait *videri sibi Galbam senem optimum, sed a duobus, Tigellino simillimis, in fraudes inductum, Vinio et Lacone, et consultum fore, ut omnium nomine, per unum et alterum ex isto ordine significetur, fore ut melius in Urbe accipiat, amoto illo hominum pari.* Sed absurdum erat, principi ea ætate, velut minori, quidquam a ministris præscribi. Aliud ergo statuit, literasque ad Galbam dedit, terroris plenas: *dubia omnia et ambigua Romæ esse et periculose nutare; a Macro in Africa retentas naves, et annonam; legiones in Germania nova moliri; quibus et paria addebat de Syria et Judæa.* Sed animadverso his non exterreri Galbam, suam apud eum auctoritatem labare, perspectisque militum in se studiis, petere ab armis subsidium decrevit; dehortante licet Clodio Celso Antiocheni, qui, ex amicis ejus vir moderatus et prudens, censebat, *paucissimos reperturum Romæ, qui imperatorem eum vellent.* Sed aliorum consultorum risu exceptus est Celsus, præsertim Mithridatis cujusdam Pontici: *Fortè, inquit ille, nunc Romanis Galba, quia procul abest, aliquid videatur, quippe major ex longinquo metus et reverentia; sed ubi in conspectum venerit imperator calvus, ac fronte rugis arata, deprehendent oives opprobrium temporis, quo ille ad principatum evectus est.* Nymphidius itaque media nocte proxima, in castra deducendum statuerunt, ut saltem taretur imperator. Sed nondum advesperascebat, quum Antonius Honoratus, qui egregia inter tribunos fama florebat, militum suorum concione advocata, *Quis furor, inquit, o socii, quæ intemperie vos agitant? Usque adeo vos desultoria fide leves, sacramentum fidemque nullam ob causam sic facile exiitis? Ob flagitia rejici debuit Nero, fateor; sed cujus matris, cujus uxoris cæde conspersus Galba est? quæ morum infamia indignum fecit imperio, ut scorti principalis filius ei præferatur? cujus fuso sanguine, qui in verba ejus jurarent, brevi præstarent Neroni vindicias, quem prodidisset, et Galbæ fidos se probarent, quem iste insidiis petiit. Expendere, qua spe decem millia prætorianorum integras imperii vires lacerarent, quæ pro Galba in armis essent.* Illis hac oratione pacatis, transit in reliquos exemplum obsequii, et prævalere partes Galbæ. Exortus deinde in castris clamor Nymphidium advertit, qui se vocari ratus, et festinans, ut firmaret nutantes animos, seditionemque præverteret, eo

eum facibus deducitur, memoris mandata oratione, a Cingonio Varrone composita, quam ad milites haberet. Sed clausis castrorum portis, et vallo ubique per ipsos occupato, veritus quid rei gereretur, propius accessit, quaesivitque, *quid iis esset animi, et cujus jussu armatos se ostentarent?* Tum respondere omnes, *se non alium accepturos principem, nisi Galbam.* Nymphidius perspecto periculo, in illorum ivit sententiam, et *Galbæ salutem ac prospera precatus est*; ille simul suos idem acclamare jussit. Ab excubiis ergo ad portas admissus cum paucis suorum, in ingressu lancea petitur, Septimio quodam scutum obijciente. Sed quam videret tot strictos in se gladios dirigi, fugit, insequentibus qui eum in militis tentorio necarunt. Illucescente die expositum publico cadaver est, indignantiumque contumelia. Galba, audita in itinere Nymphidii morte, in socios conspirationis cædibus grassatus est; in quibus et Mithridates Ponticus ludibri sui pretium tulit, et Cingonius Varro formatae orationis. Quam urbi appropinquaret, ad pontem Milvium obtulerunt se classiarii, quos Nero ex reuigibus justos milites fecerat. Galba *redire eos ad pristinum statum jussit.* Sed quam prævalerent numero, et recusarent, obsesque utrinque via, insuper aquilam et signa pertinacius flagitarent, ita ut per tumultum nec audiretur, nec conspiceretur a populo princeps, neque rejici se paterentur in tempus commodius, putantes negari quod differretur, frementes seditiose et incondito clamore, progredientem sequebantur. Erant et qui stricto ferro vim minitarentur, nisi mitiora statueret. Galba immisso equite pervicaces disiecit, et septem eorum millia occidit, incermes quomodo essent; dein reliquos decimavit, et in vincula conjecit; quos tamen suo malo, libertati mox reddidit.

Galba ergo majore favore et auctoritate adeptus est, quam gessit imperium, quamquam multa documenta egregii principis daret; sed nequaquam hæc tam grata erant, quam invisa quæ socus fierent. Omnes injuste in exilium a Nerone missos, cujuscunque ordinis, cum liberis, aliqua clementis fama, restituit patriæ et dignitati, non tamen bonis. Petronium vero Turpillianum, et senem et consularem, inauditum interfici jussit, non alio crimine objecto, quam quod fidus Neroni exstitisset, neque se proditoribus ejus adjunxisset. Elius, Polycletus, Locusta, Patrobus, Petinus, et istius farinae plures, læto spectaculo, in vinculis per Urbem tracti sunt, publiceque necati, quasi Neronæ nequitie pessima instrumenta; dum eorum princeps Tigellinus, foedissima impunitate per Galbam concessa, leges eluderet. Et quamquam in theatris publicisque conventibus, universi populi voce *ad necem* deposceretur, quasi *Diis lautius sacrum fieri non posset, quam si ille veluti piacularis victima, odio civium, quo justissime laborabat, immolaretur,* tamen opibus et pecunia prævaluit apud Vinium, Viniusque apud Galbam, ut non indignissima modo defensione, sed et vindictam deorum hominumque frustraretur, edicto populus sævitæ increparetur a principe: affirmabatque Galba, iutra paucos dies, tabe enectum iri Tigellinum:

sicque modo crudelior ille, modo remissior, non sine dedecore imperii et ea ætate proveci principis. Tigellinus redempta salute lætus, sumptuoso epulo *soteria* sua celebravit; Vinusque consurgens a Galbæ cœna, huic convivio interfuit cum Crispina filia, cui per honoris speciem Tigellinus dedit decies sestertium, cum gemmis et quicquid in aureo colli ornatu habuit concubinarum intima, tum quoque in mensa præsens, æstimatum sexcentis millibus sestertium. Quin et Halotum, ex omnibus Neronis emissariis maleficientissimum, præstitit incolumem Galba, et procuratione insuper amplissima ornavit. Jam vero ordinibus prope universis eum invisum reddidit avaritia ac sordes, vitium familiare senibus, sed in principe exosum quam maxime, et in novo quoque periculosam. Choraule, mire placenti, denarios quinque donavit, prolatos manu sua e peculiaribus loculis suis. Ordinario dispensatori breviarium rationum offerenti, paropsidem leguminis pro sedulitate ac diligentia porrexit. Sed inprimis præcipitavit res ejus sævitia in milites, quibus quum donativum solito grandius præfecti prætorii pronuntiassent, atque illi peterent saltem intra consuetum prioribus principibus modum, prorsus abnuit, addiditque, *legi a se militem, non emi*. Vox forti principe digna et meliori ævo, sed et tempori et ipsi tum parum congruens, fide militum jam quotidianis corruptionibus obnoxia. Præsertim onerabat quod trium arbitrio regeretur, quos *pædagogos* vulgo vocabant, Vinii ac Laconis intimæ admiſsionis amicorum, et Iceli liberti. Privatis quippe hominibus sufficit ad justitiæ laudem, si noxa in alios abſtineant; at principi curandum, ne cuiquam ex suis id liceat; nisi certe ad primam occasionem familiarium omnium culpis, velut a se ipso admissis, damnari velit. Quid refert, qua parte ingruat in cives flagitium, scelus, aut injuria, si damnum præsto sit, connivente aut etiam ignorante qui prohibere debuit? Sic Galba, quum nomen ejus, licet inscii, prætexeretur multis injuriis, quod tamen grassanti licentiæ amicorum non obstitit, et laterent illum scelera, quorum ignorantia culpari meruit, auctoritate jam nulla, ipse suo et fere etiam reipublicæ exitio gradum struxit.

(Ex editione C. Cornelii Taciti quem illustravit Julian. Pichon, in usum Serenissimi Delphini; 1686.)

Decies sestertium. Gallicæ monetæ 59,400 fr.

Sexcentis millibus sestertium. Gallicæ monetæ 40,050 fr.

Nº I. CAP. IX. *A. Vitellius aderat.*

Ita MSS., editio princeps et recentiores. Puteolanus prænomen omiserat. Quum autem frequens sit apud Tacitum, maxime in Historiarum libris, Vitelliorum mentio, eorum stemma hic proposuisse erit commo-

dam. Ante præmonuerim hoc stemma desinere in Vitellii imperatoris filiam, cui gener destinatus fuerat Valerius Asiaticus, ut videre est Hist. I, 59. Postea Vespasianus imperator, offensarum inimicitiarumque minime memor, eam splendidissime maritavit, dotavitque etiam, et instruxit. Vide Sueton. in Vespasian. c. 14. Vide quoque Aurelium Victorem in Epitome.

STEMMA VITELLIORUM.

PUBLIUS VITELLIUS,

Eques Romanus.

Sueton. in Vitell. 2.

AULUS VITELLIUS. QUINTUS VITELLIUS. PUBLIUS VITELLIUS. LUCIUS VITELLIUS,

Sueton. in Vitell. 2.

Sueton. in Vitell. 2.

Sueton. in Vitell. 2.

Sueton. in Vitell. 2.

Tacit. Annal. II, 48.

Tacit. Annal. I, 70,

et V, 8.

Uxor ACUTIA.

Tacit. Annal. VI, 47.

Uxor SEPTIMA.

Sueton. in Vitell. 3.

Tacit. Hist. II, 64.

AULUS VITELLIUS,

Imperator.

Sueton. in Vitell. 3.

Tacit. Hist. I, 9.

Uxor

LUCIUS VITELLIUS.

Tacit. Hist. I, 88, et IV, 2.

Uxor TRUARIA.

Tacit. Hist. II, 63 et 77.

PATRONIA.

GALLIA FUNDANA.

Sueton. in Vitell. 6.

Tacit. Hist. II, 64.

PATRONIUS.

Sueton. in Vitell. 6.

GENARICUS.

Sueton. in Vitell. 6.

Tacit. Hist. II, 59.

N. FILIA.

Sueton. in Vitell. 6.

Tacit. Hist. XII, 78.

BROTHIER.

1

Nº 2. CAP. XIV. *Piso, M. Crasso et Scribonia gentes.*

Ut Pisonis nobilitas innotescat, ejus stemma hic proponetur.

PISONIS S.I.E.M.M.A.

M. LICINIUS CRASSUS, M. Crassi, Agelastus, nepos,
Romanorum ditissimus, a Parthis interemptus. Plin. VII, 19.

M. LICINIUS CRASSUS.

M. LICINIUS CRASSUS M. F. M. N. consul A. v. c. 723:
proconsul triumphavit ex Thracia et Getis A. v. c. 725.

M. LICINIUS CRASSUS, consul A. v. c. 739.
Inscript. Collegii Romani. Vide Piranesi, Fœst. Capitoli. p. 34.

M. LICINIUS CRASSUS FRUGI, consul A. v. c. 780.
Bis triumphalia ornamenta adeptus, a Claudio cæsus. Tacit. Annal. IV.

Sæcen. in Claud. 17. Senec. in Apocolocynt.
Uxor Scribonia, a Claudio cæsa.
Tacit. Hist. I, 14. Senec. in Apocolocynt.

CN. POMPEIUS MAGNUS, M. LICINIUS LICINUS PISO FRUGI LICINIANUS, LICINIA MAGNA;

a Claudio cæsus.

CRASSUS,

LICINUS

PISO FRUGI LICINIANUS,

LICINIA MAGNA;

Tacit. Hist. I, 48.

cæsus

SCRIBONIANUS,

primum a Pione,

Crassi Frugi,

Senec. in Apocoloc.

A. v. c. 817,

ab Othone cæsus.

deinde a Gæba adoptatus,

pontificis, filii;

Vide ex Supplem. Annal. XI, 5.

a Marone

Tacit. Hist. I, 47.

Tacit. Hist. I, 14 et 48.

L. Pisonis, pontificis;

Uxor ANTONIA.

cæsus.

Tacit. Hist. I,

Sueton. in Gæba, 17.

Uxor.

Dio, LX, p. 668.

Tacit. Hist. I,

48.

Uxor VERAXIA.

Inscript. apud Græcos.

Vide et Stemm. Cæsar.

Tacit. Hist. I,

48.

Tacit. Hist. I, 47.

num. 105 et 106.

CALPURNIUS GALERIANUS.

Tacit. Hist. IV, 11.

Scribonia autem, mater Pisonis, adhuc nobilior : poterat enim, ut Lihō Drusus, e familia Scriboniorum, de quo supra Annal. II, 27, *proavum Pompeium, amitam Scriboniam, Augusti conjugem, consobrinos Cæsares, et plenam imaginibus domum ostentare*. Quæ autem Piusarchus, in Galba, p. 163, habet de Pisonis parentibus, corrupta sunt, ut alia multa in hac Galbæ vita : Πίσωνα, Κράσσου καὶ Κρατίωνος (corrige Σαίβωνος) ἔχοντες, οὐ Κλαύδιος (Νέρων, corrige) ἀνιέρκει.

BROTIER.

N° 3. CAP. XXVII. *Milliarium Aureum.*

Præcipua fait Romanorum in sternendis muniendisque viis magnificentia, quas milliariis distinxere. De illo usu pauca disseram. (Vide notam Ernesti ad hunc locum, vol. III, pag. 47.)

DE MILLIARIO AUREO.

Primus C. Gracchus, circa a. U. c. 625, vias per millia dimensas, columnas lapideas, distantiarum signa, locavit : Κίονας λιθίους σημεῖα τοῦ μέτρου κατίστησιν, Plutarch. in Gracch. p. 838. Millia illa constabant mille passibus, seu quinque millibus pedum Romanorum, Gallice 4,256 *pieds*. A pomœrio, portive Urbis numerabantur. Deinde Augustus, optimi cujusque instituti æmulator et perfector, novam in reficiendis dirigendisque viis operam posuit, et, a. U. c. 734, miliarium aureum fecit, τὸ χρυσοῦν μέτρον κεκλημένον ἵστας, Dio, LIV, p. 526. Aureis literis ei inscripta fuisse præcipuarum urbium intervalla existimat P. Eschinardi, *Agro Romano*, cap. 3. Alii aureum totum fuisse volunt. Illud in capite fori Romani, ac proinde in celeberrima Urbis parte, posuit Augustus, ut, splendido superboque aspectu, Urbis victricis et Italiæ terrarum orbi dominantis memoria semper occurreret. In hoc miliarium vias militares Italiæ omnes desisse testatur Plutarchus, in Galba, p. 1064 : Ἐβλάδιζεν εἰς ἀγορὰν, οὗ χρυσοῦς εἰστίκει κίον, εἰς δὲ αἱ τετραμήναι ἰδοὶ αἰῶσαι τελευτᾷσιν. Unde patet, non ab illo milliaro, sed ab Urbis pomœrio, seu veteri portarum situ, ante productionem mœnium ab Aureliano factam, itinerum mensuras incœpisse, ut optime advertit eruditus Fabretti, de Aquis et Aquæductibus veteris Romæ, p. 136. Idem plurimis experimentis constat. Labentibus tamen seculis, quidam scriptores itinerum mensuras ab aureo milliaro repetiere, uti videre est apud cl. de la Naze (*Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXVIII, p. 388 et seq.). Alia est mensura, apud jurisconsultos pervulgata, et in judiciis usurpata, quæ neque ab Urbis pomœrio, neque a milliaro aureo initium ducebat, sed a continentibus ædificiis, à partir des faubourgs. De hac mensura Macer, Digest. lib. I, tit. 16, de Verborum significatione, leg. 154 : *Mille passus non a milliaro Urbis, sed a continentibus ædificiis numerandi sunt.*

Nunc vero, quum jam dudum Romanos in sternendis viis simulati, eos nunc in signandis milliariis imitemur; id unum superest, ut ante Parisiensem B. V. Mariæ sedem, unde ducta itinerum initia, exurgat milliarium aureum, nomine Ludovici XV insigne, cujus providentia magnificentiaque factum, ut viarum multitudine, amplitudine, commoditate et arborum umbraculis, Romanos vicerimus.

BAOTIKH.

Nº 4. CAP. XXX. *Vitia, quibus solis gloriatur, evertere imperium, etiam quum amicum imperatoris ageret.*

Amicitiam hic cum Nerone tangit, de qua Suet. Oth. 2: *Facile summum inter amicos locum tenuit congruentia morum; ut vero quidam tradunt, et consuetudine mutui stupri; ac tantum potentia valuit, ut damnatum repetundis consularem virum, ingens præmium pactus, priusque plane restitutionem ei impetrasset, non dubitaret in senatum ad agendas gratias introducere. Omnium autem consiliorum secretorumque particeps, die quam Nero necandæ matri destinaverat, ad avertendas suspiciones, cænam utrique exquisitissimæ comitatis dedit.*

Sic Neroni conscius fuit libidinum Otho scelerumque; et ideo alioquin evertit imperium, et jam quum amicum principis ageret: nam certe evertit imperium, qui perdit principem.

Et maxime pessum dedit Neronem, quum auctor fuit ei, aut certe conscius patricidii matris, et in Poppææ amores incitavit. Unde et exitium Octaviæ uxoris, et odium populi in Neronem.

Unde et magna sævitia et cædium series: nam etiam sæviebat Sabina, et fuit cum Tigellino intimum consilium Neronis.

Habitu et incessu.

Muliebri scilicet, ut et ornatu. Sæton. 12: *Munditiarum vero pene muliebrum, vulso corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato et annexo, ut nemo dignosceret. Quin et faciem quotidie rasitare, ac pane madido linire consuetum, idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus unquam esset.*

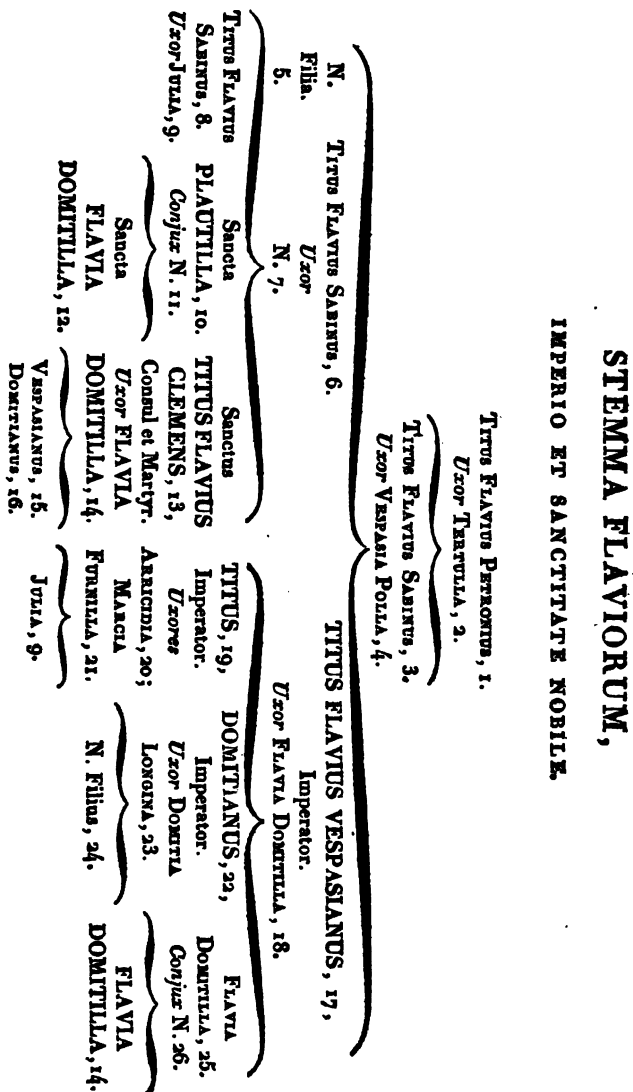
An illo muliebri ornatu mereretur imperium?

Hæc muliebria vult videri, et habitum etiam Othonis incessumque: nam et quosdam viros ad femineam usque molliem delabi, vel dicterium illud Ciceronis argumento sit, que Tullie filie incessum virilem, simulque generi muliebrem perstricturus, filiam increpans, *ambula ut vir*, ait, referente Macrobio; Saturn. II, 3.

Sæton. 12, Othonem dicit sacra etiam Idis sæpe in linteis religiosaque veste propalam celebrasse.

Nº 5. CAP. XLVI. *Urbi Flavium Sabinum præfecers.*

Quum plurima sit in horum temporum historiis Flavii Sabini, Vespasiani, et Flaviorum memoria, eorum stemma hic proponam, tanto illustrius, quod imperio simul ac sanctitate inclaruit.

STEMMA FLAVIORUM ILLUSTRATUM.

1. **TITUS FLAVIUS PETRONIUS**, municeps Reatinus, *Rieti*; bello civili Pompeianarum partium centurio. Sueton. in *Vespasian*. 1.
2. **TERTULLA**, uxor T. Flavii Petronii, avia Vespasiani, imperatoris, quem educavit. Sueton. in *Vespasian*. 2.
3. **TITUS FLAVIUS SABINUS**, Petronii et Tertullæ filius: publicum quadragesimæ in Asia egit tanta integritatis fama, ut imagines a civitatibus ei ponerentur sub hoc titulo ΚΑΛΩΣ ΤΕΑΟΝΗΣΑΝΤΙ. Sueton. in *Vespasian*. 1.
4. **VESPASIA POLLA**, uxor T. Flavii Sabini. Sueton. in *Vespasian*. 1.
5. **N.** filia T. Flavii Sabini et Vespasiæ Pollæ, intra primum annum mortua. Sueton. in *Vespasian*. 5.
6. **TITUS FLAVIUS SABINUS**, filius T. Flav. Sabini et Vespasiæ Pollæ, frater Vespasiani, imperatoris, præfectus Urbis. Sueton. in *Vespasian*. 1 et 10; Tacit. Hist. I, 46; III, 64 et 65.
7. **N.** uxor Titi Flavii Sabini. Nomen ejus ignoratur. Videtur fuisse ex familia Arretini Clementis. Tacit. Hist. IV, 68.
8. **TITUS FLAVIUS SABINUS**, T. Flav. Sabini filius, patruelis Domitiani, qui eum occidit. Sueton. in *Domitian*. 10.
9. **JULIA**, Titi, imperatoris, filia, uxor T. Flavii Sabini. A Domitiano primum neglecta, deinde ardentissime dilecta. Sueton. in *Domitian*. XXII. In nummis, *IVLIA IMP. T. AVG. P. AVGVSTA*. id est, *Julia Imperatoris Titi Augusti filia Augusta*; *IVLIA AVGVSTA DVI TITI FILIA*.
10. **PLAUTILLA**, T. Flav. Sabini filia, Christiana religione et sanctitate insignis. Ejus memoriam recolit Ecclesia die 20 Maii. Vide Acta sanctorum ad hunc diem.
11. **N.** Conjux sanctæ Plautillæ. Nomen ejus ignoratur.
12. **FLAVIA DOMITILLA**, sanctæ Plautillæ filia, virginitate et martyrio illustris: ejus festum diem Ecclesia peragit 12 Maii. Euseb. Hist. Ecclesiastic. III, 18. Acta sanctorum ad diem 12 Maii.
13. **TITUS FLAVIUS CLEMENS**, T. Flavii Sabini filius, consul, collega Domitiano imperatore, a. U. c. 848, J. C. 95, postea martyrii laurea, falso impietatis crimine, a Domitiano donatus. Dio, LXVII, p. 766. Ob Christianam pietatem *contemptissime inertis* accusatus a Suetonio in Domitiano, 15. Huc spectat Tacitus, Vit. Agricola. 45. Corpus sanctissimi martyris inventum est Romæ die 22 Januarii, anno 1725, in basilica S. Clementis, papæ et martyris, in Cælio monte. Illud transtulit Bene-

dictus XIII, cuiusque pontificis maximi nummus, in averea parte inscriptus :

CORPORE
SANCTI FLAVI
CLEMENTIS
EXCONSULIS
ET. MARTYRIS
TRANSLATO
M DCCXXVII.

Vide elegantissimam et eruditam P. de Vitry dissertationem, *Titus Flavii Clementis viri consularis et martyris tumulus illustratus*, Urbini editam anno 1727.

14. FLAVIA DOMITILLA; filia Flavie Domitillæ, Vespasiani Imperatoris neptis, uxor s. T. Flavii Clementis, ipsa ob Christianam religionem, sed falso impietatis nomine, in Pandatariam insulam a Domitiano relegata: Dio, LXVII, p. 766. Huc quoque spectat Tacitus, Vit. Agric. 45. Gruterus, p. 245, n. 5, insigne ejus monumentum habet, olim in basilica S. Clementis, nunc in ædibus Capitolinis, adservatum :

FLAVIA. DOMITILLA. FILIA. FLAVIÆ. DOMITILLÆ.
IMP. CÆS. VESPASIANI. NEPTIS. FECIT. GLYCEERÆ.
L. ET.
LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE. MORVM.
CVRANTE.
T. FLAVIO. QVINTIMO. CONIVGI. BENEMER.

Philostratus, Vit. Apollon. VIII, 25, eam appellat Domitiani sororem, *ἀδελφήν*; sed mendose, aut forte librariorum errore: emendandum *ἀδελφὴν*, ut recte monuit Olearius.

15. VESPASIANUS, sancti T. Flavii Clementis et Flavie Domitillæ filius, quem Domitianus, imperator, successorem destinavit, et Quintiliano erudiendum tradidit. Sueton. in Domit. 15; Quintilianus, Institut. Orator. IV, in proœm. Rarissimum Vespasiani nummum Græcum, a Smyrnenis cusum, protulit Harduinus, *Selecta Opera*, p. 733. Ex una parte, ΟΤΕΧΤΑΙΑΝΟC ΝΕΩΤΕΡΟC, id est, *Vespasianus junior*, capite nudo. Ex altera, ΚΜΤΡΝΑΙΩΝ. Victoria stans coronam offert. Alii multi postea humo nummum publicaverunt.

16. DOMITIANUS, sancti T. Flavii Clementis et Flavie Domitillæ filius, Vespasiani frater, et ipse imperii successor destinatus, ac Quintiliani disciplinæ traditus. Sueton. Quintilianus, loc. cit.

17. TITUS FLAVIUS VESPASIANUS, IMPERATOR, cujus fortunam factaque memorat Tacitus in Historiarum libris V. Sueton. in Vespas. aliiqve. In summis IMP. CÆSAR. VESPASIANVS. AVGVSTVS.

24 EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. I.

18. FLAVIA DOMITILLA, Flavii Liberalis filia; primum Statilii Ca-
pellæ, equitis Romani, delicata, deinde Vespasiani, Imperatoris, uxor.
Sueton. in Vespasian. 3. In nummis DIVA DOMITILLA AVGVSTA.

19. TITVS, IMPERATOR, Vespasiani, imperatoris, et Flaviæ Domitillæ
filius; *amor ac deliciæ generis humani* merito dictus. Sueton. in Tit. 1.
In nummis, IMP. TITVS CAESAR VESPASIANVS AVGVSTVS.

20. ARRICIDIA, Tertulli, equitis Romani, filia; Titi, imperatoris,
uxor. Sueton. in Tit. 4.

21. MARCIA FURNILLA, splendidi generis, Titi, imperatoris, uxor.
Sueton. in Tit. 4.

9. JULIA, Titi, imperatoris, et Marciae Furnillæ filia; uxor Titi Flavii
Sabini. De qua dictum est supra h. 9.

22. DOMITIANVS, IMPERATOR, Vespasiani, imperatoris, et Flaviæ
Domitillæ filius; Titi frater. Sueton. in Domit. In nummis IMP. CAESAR
DOMITIANVS AVGVSTVS GERMANICVS.

23. DOMITIA LONGINA, Cn. Domitii Corbulonis filia; primum L. Ælio
Plautio Lamiae nupta; deinde in Domitiani, imperatoris, matrimonium
abducta. Sueton. in Domitian. 1. Dio, LXVI, p. 746. Fragmenta Fratrum
Arvalium, apud eruditum Philippum a Turre, *Monumenta veteris Antii*,
p. 96. In nummis DOMITIA AVGVSTA IMP. DOMIT., id est, *Domitia Augusta*
imperatoris Domitiani conjux. In Herculanensibus ruinis reperta in-
scriptio, quam publicavit eruditus Eques *de Venuti*, *Descrizione delle*
prime scoperte d'ell' antica città d'Ercolano, p. 83:

DOMITIAE. CN. F.

DOMITIANI. CAESARIS.

D.

D.

24. N., Domitiani, imperatoris, et Domitiæ Longinæ filius, puer mor-
tuus, et inter deos relatus. Sueton. in Domitian. 3: Silius Italicus, III,
vers. fin. In nummo apud Tristanum (*Commentaires historiques*, vol. I,
p. 348), puer orbi insidet inter stellas: DIVVS CAESAR IMP. DOMITIANI F.,
id est, *Divus Caesar imperatoris Domitiani filius*.

25. FLAVIA DOMITILLA, Vespasiani, imperatoris, et Flaviæ Domitillæ
filia; Titi et Domitiani, imperatorum, soror; mortua ante patris sui
principatum. Sueton. in Vespasian. 3.

26. N., Flaviæ Domitillæ, Vespasiani filis, conjux. Nomen ejus igno-
ratur.

14. FLAVIA DOMITILLA, Flaviæ Domitillæ filia, Vespasiani, impera-
toris, neptis; uxor sancti T. Flavii Clementis, ut dictum supra num. 14.
Prima e regnatrice Caesarum domo Jesu Christi religionem professæ, et
pro ea exsilium passa. In tantum Flaviæ gentis et Christianæ religionis
decus merito hoc stemma desinit.

BROTIER.

EXCURSUS

GABR. BROTERII,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

~~~~~

HISTORIARUM LIBER SECUNDUS.

Nº 1. CAP. III. *VENERIS Paphiæ simulacrum non effigie humana : continuis orbis latiore initio tenuem in ambitum, metæ modo, exsurgens : et ratio in obscuro.*

Hujus Deæ originem et cultum paucis expendam.

DE VENERE PAPHIA.

Venus Paphia est illa ipsa cælestis Venus, quam mortales, Deum rerum omnium auctorem obliiti, tamquam vitalem hominum, pecudum, volucrum, ceterorumque animantium, quæ viverent, causam, et amoris, quo stant vigentque omnia, conciliatricem venerati sunt. Hanc Venerem secundamque ejus vim expresso nomine Lucretius, I, 1, tacito Virgilius, *Æneid.* VI, 724, egregiis versibus commendant. Ejus quoque laudes paucis complexus est Apuleius, lib. XI: *Tu, Cælestis Venus, quæ primis rerum exordiis sexuum diversitatem generato amore sociasti, et æterna mole humano genere propagato, nunc circumstuo Paphi sacrario celeris.*

Cultus, ut erroris, origo apud Assyrios primum invaluit, inde ad Cyprios Phœnicesque et alios populos devecta, auctore Pausania in *Attic.* I, 14: Πράτοις δὲ ἀνθρώπων Ἀσσυρίοις κατίσταν εἰσίσθαι τὴν (Ἀφροδίτην) Οὐρανίαν μετὰ δὲ Ἀσσυρίους, Κυπρίων Παφίους, καὶ Φοινίκων τοὺς Ἀσκάλωνα ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ· παρὰ δὲ Φοινίκων, Κυθήριοι μάλιστα εἰβουσιν. *Primi omnium Assyrii Venerem cælestem coluere : a quibus Paphii in Cypro acceptum sacrorum ritum cum Phœnicibus, qui in Palestina Ascalonem urbem incolunt, Phœnices cum Cytheriis, communicarunt.*

LEGIO QUARTA, in Syria. Tacit. Annal. XV, 6, 7 et 26. Dioni loc. cit. dicitur, *legio quarta Scythica in Syria*. Memoratur quoque in veteri inscriptione apud eruditum Gori, Inscript. Antiq. vol. I, p. 248: LEGIO III. SCYTHIC.

LEGIO QUINTA, in inferiore Germania. Tacit. Hist. I, 55. Hujus legionis insignia erant elephantes ob Africanam Cæsaris victoriam, de Juba reportatam. Appian. Bell. Civil. II, p. 488. Ceterarum legionum multa manent insignia in Gallieni, Carausii, aliorumque nummis.

LEGIO QUINTA, in Judæa. Tacit. Hist. V, 1. Dein in Mœsiam remissa. Vide Appendicem ad librum V Histor. c. 43. Dioni loc. cit. memoratur, *legio quinta Macedonica in Dacia*; et in nummis Gallieni, LEG. V MAC. VIP VIF, vel VIIIF VIIIF.; id est, *legio quinta Macedonica, sextum pia, sextum fidelis, vel septimum pia, septimum fidelis*. Apud cl. Gori, loc. cit., LEG. V MACED.

LEGIO SEXTA, in Hispania. Tacit. Hist. III, 44. Ea est quæ Galbam principem fecit. Tacit. Hist. V, 16. Duas legiones Sextas, *Æta No* memorat Dio, loc. cit. Hæc autem legio sexta eadem sane est, quæ postea fuit in inferiore Britannia *legio sexta Victrix*. Dio, ibid. In multis Britannicæ monumentis, LEG. VI. VICT.; et in veteri inscriptione apud eruditum Gori, Inscript. Antiq. Vol. III, p. 173, LEG. VI. VICTRICIS.

LEGIO SEXTA, in Syria. Tacit. Annal. XV, 6 et 26. Dioni loc. cit. dicitur, *legio sexta Ferrata, in Judæa*.

LEGIO SEPTIMA CLAUDIANA, in Mœsia. Tacit. Hist. II, 85. In nummis Gallieni et Carausii, LEG VII CL. Dionis tempore fuit in Mœsia superiore. Dio, loc. cit.

LEGIO SEPTIMA GALBIANA, in Pannonia. Tacit. Hist. II, 86. Dionis ætate fuit in Hispania. Dio, loc. cit.

LEGIO OCTAVA, in Mœsia. Tacit. Hist. II, 85. Dioni loc. cit. memoratur, *legio octava Augusta, in Germania superiore*. In nummis Gallieni, LEG VIII AVG. In nummis Carausii, LEG VIII INV., id est, *legio octava invicta*.

LEGIO NONA, in Britannia. Tacit. Hist. III, 22. Apud Dionem nulla de ea mentio. At in nummis Gallieni, LEG VIII AVG., id est, *legio nona Augusta*; et in nummo Carausii, LEG VIII GE., id est, *legio nona Gemina*. Cur legiones dicerentur *Geminæ* mox explicabitur. Vide *legionem tertiamdecimam Geminam*.

LEGIO DECIMA, in Hispania. Tacit. Hist. II, 58; et III, 44. Duæ fuere legiones decimæ. Ætate Dionis una erat in Pannonia superiore, altera in Judæa. Quæ erat in Pannonia dicebatur *Gemina*: *Οἱ δεκάτεροι, οἱ τε ἐν τῇ Παννονίᾳ τῇ ἄνω, οἱ δίδυμοι, καὶ οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ*. Dio, loc. cit. Male vertit Latinus Dionis interpres, *legio decima utraque Gemina*. In nummis Gallieni, LEG X GEM.

LEGIO DECIMA, in Judæa. Tacit. Hist. V, 1. Vide et Appendicem ad librum V Histor. cap. 43.

LEGIO UNDECIMA, in Dalmatia. Tacit. Hist. II, 11 et 86; III, 50. Legio illa cognominata est *Claudiana*, et Dionis tempore fuit in Mœsia inferiore. Septimam autem et undecimam legiones a Claudio nuncupatas fuisse *Claudianas*, quod in Camilli seditione adversus Claudium non rebellassent, docet Dio loc. cit. In nummis Gallieni, **LEG XI CL.**, id est, *legio undecima Claudiana*.

LEGIO DUODECIMA, in Syria. Tacit. Hist. V, 1. Dioni loc. cit., *legio duodecima, in Cappadocia, Fulminifera*, τὸ δαδίζατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ, τὸ κεραυνοφόρον. Legionis hujusce duodecimæ Fulminatricis percelebre fuit nomen, principe M. Aurelio adversus Quados pugnante. Id tamen nominis ante erat nacta, ut patet, ex veteri inscriptione, Nervæ et Trajani temporibus suppari, apud Gruterum p. 193, num. 3, **LEG. XII. FULM.** Inditum videtur illud nomen ex fulminibus, quæ habuit inter insignia. In Notitia imperii dicitur quoque *legio duodecima Fulminea Melitena*. Quando missa fuerit Melitenen diximus in Appendice ad lib. V Histor. cap. 43.

LEGIO TERTIADecIMA GEMINA, in Pannonia. Tacit. Hist. II, 86; et III, 7. Ita quoque illam nominat Dio. At ejus tempore fuit in Dacia. *Gemina* dicebatur, quia ex duabus legionibus una fuerat facta. Ex admixtis enim legionibus *Geminæ* nuncupabantur: τὰ δὲ καὶ ἑτέροις... ἀντιμίχθαι, ἀφ' οὗσι καὶ διδύμα ἀνομασμένα νεύμισσται. Dio, loc. cit. Sic Pompeius, apud Julium Cæsarem, Bell. civil. III, 4, habebat legionem *unam ex Sicilia veteranam, quam factam ex duabus, gemellam appellabat*. In nummis Gallieni, **LEG XIII GEM.**

LEGIO QUARTADecIMA, sæpe locum mutavit. Fuit in Dalmatia, in Britannia, in Germania superiore. Tacit. Hist. II, 66 et 86; IV, 68 et 79; V, 19. Dionis tempore erat in Pannonia; sed tunc cognominabatur *Gemina*. Dio, loc. cit. In nummis Gallieni, **LEG XIII GEM.**

LEGIO QUINTADecIMA, in inferiore Germania. Tacit. Hist. I, 55.

LEGIO QUINTADecIMA, in Judæa. Tacit. Hist. V, 1. Mox in Pannoniam remissa. Vide Appendicem ad librum V Histor. cap. 43. Dionis tempore memoratur, *legio quintadecima Apollinaris, in Cappadocia*. Dio, loc. cit. In veteri quoque inscriptione, ætate Trajani, apud eruditum Shaw (*Voyages*, vol. I, p. 263), **LEG. XV. APOL.**

LEGIO SEXTADecIMA, in inferiore Germania. Tacit. Hist. I, 55. A Dione non memoratur. Ejus ætate forte fuit alteri legioni admixta. Apud Gruterum, p. 516, num. 7, exstat memoria duorum fratrum, qui militavere in **LEGIONE. XVI. IN. GERMANIA.**

LEGIO SEPTIMADecIMA nec a Tacito, nec a Dione memoratur. Videtur *Variana* clade a Germanis fuisse cæsa; inde ejus memoria sane oblitterata.

Apud Gruterum, p. 539, num. 6, memoratur Cn. Curio Sabinus, LEG. XVII. miles.

LEGIO DUODEVICESIMA a Tacito et Dione siletur. Perit clade Variana. Exstat insigne ejus monumentum, olim in Veteribus Castris, hodie *Sanien*, erectum, nunc studio illustrissimi Joannis Mauricii, principis Nassavie, in oppido *Bergendal*, prope Clivos, *Cleves*, adservatum, teste cl. *Alting* (*Notitia Germaniae inferioris antiquae*, p. 33):

M. CAELIO. T. F. LEM. BONO.

..... O. LEG. XIII. ANN. LIII.

.... CEDIT. BELLO. VARIANO. OSSA.

.... INFERR. LICEBIT. P. CAELIVS. T. F.

LEM. FRATER. FECIT.

Explicat suppletque cl. *Alting*:

Marco Caelio, Titi filio, Lemonia tribu, bono nomine (malim *Bono*, ut *M. Caelii* cognomen sit. Nec aliter Plinianis inscriptionibus, quæ in agro Comensi exstant, C. PLINIO. L. F. OVF. CÆCILIO SECVNDO. COS. AVO. etc.; id est, *Caio Plinio, Lucii filio, Oufentina tribu, Cæcilio secundo, consuli, auguri*, etc.) *primo et legato* (dispicet *primo et*) *legionis duodevicesimæ annorum quinquaginta trium. Cecidit* (forte *qui cecidit*) *bello Variano. Ossa inferre licebit. Publius Caelius, Titi Filius, Lemonia tribu, frater fecit.*

Huic cenotaphio inculpta Caelii imago. Caput habet cinctum civica corona quercea, brachia armillis redimita; supra humeros et in pectore gestat phaleras; dextra tenet hastam puram, sinistra vexillum. Inde facile intelligas omnia Taciti loca, quibus comta signa, lætos exercitus, milites insignibus fulgentes memorat.

Legionis autem duodevicesimæ nomen Trajani ætate renovatum fuisse videtur, si nihil peccatum est in inscriptione veteri, quam a Sirmonde accepit Gruterus, p. 1096, num. 6. Ibi enim memoratur Cn. Marcius Gal. Prætorius Celer, miles LEG. XVIII. FIRM. donis donatus a Divo Trajano in bello Parthico, corona murali, torquibus, armillis, phaleris. Monuerim in hac inscriptione postea errasse Gruterum, quum edidit LEG. XXIII. GEM. MART. VICTR. Schedæ MSS. Sirmondi habent LEG. XIII. GEM. MART. VICTR. Apud eruditum *Shaw* (*Voyages*, vol. I, p. 263), ex veteri inscriptione, Trajani ætate, memoratur quoque LEG. XVIII. PRIMIG., id est, *legio duodevicesima Primigenia*. Sed mendose forte pro LEG. XXII. Illa enim legio *Primigenia* cognominabatur, ut videre est in inscriptione, quæ mox afferetur cap. 43.

LEGIO UNDEVICESIMA. Nulla ejus mentio apud Dionem, loc. cit. Nec a Tacito memoratur in Historiarum libris. Nempe una fuerat e tribus quæ Varians clade periit, ut vidimus supra, Annal. I, 60.

LEGIO VICESIMA, in Britannia. Tacit. Hist. I, 60; et III, 22. Dionis loc. cit., *legio vicesima Valeria Victrix, in superiore Britannia*. In nummis

Gallieni, LEG. XX. In Carausii nummo apud cl. *Stukeley*, LEG XX V.V, id est, *legio vicesima Valeria Victrix*. Eadem legio vicesima, ætate Dionis, fuit in superiore Germania.

LEGIO UNARTVICESIMA RAPAX, in superiore Germania. Tacit. Hist. I, 61 et 67; II, 43. In nummo Gallieni apud cl. *Banduri*, loc. cit., LEG XII GEM., id est, *legio unaetvicesima Gemina*. De ea silet Dio. Ejus monumenta in agro Tigurino, anno 1724 eruta, vide apud Schelhornium, *Amoenitates literariæ*, vol. VII, p. 1 et seq.

LEGIO DUOETVICESIMA, in superiore Germania. Tacit. Hist. I, 18 et 55; III, 18; IV, 24. Frequens ejus mentio in Moguntinis monumentis. In nummis Gallieni, LEG XXII. Nulla ejus memoria apud Dionem, loc. cit. Dicta est *Primigenia* in veteri inscriptione apud eruditum *Gori*, Inscript. Antiq. vol. III, p. 172: LEG. XXII. PRIMIG. Dicitur etiam *Primigenia*, *Pia*, *Fidelis*, in inscriptione posita olim in Veteribus Castris, *Santen*, nunc in oppido *Bergendal* servata, teste cl. *Alting*, loc. cit. p. 32:

HERCVLI. SAX.
SANO. SACRVM.
C. SVLFICIVS. MA
TVRV. LEG. XXII.
PR. P. P. ET. COMMI
LITONES. LEG. RIV
SDEM. QVI. SVB.
EO. SVNT.
V. S. L. M.

Id est, votum solverunt libentes merito.

LEGIO DUOETVICESIMA, in Ægypto. Tacit. Hist. V, 1. Apud Gruterum, p. 525, num. 2, memoratur T. Aufidius Balbus, TR. MIL. ALEXANDRE AD ÆGYPT. LEG. XXII., id est, *tribunus militum Alexandria ad Ægyptum legionis duoetvicesimæ*: et in Patrensis nummis, principibus Claudio et Galba cæsis, COL. A. A. PATR., id est, *colonia Augusta Aroe Patrensis*; et inter aquilam signaque militaria, XXII., id est, *legio duoetvicesima*.

LEGIO E CLASSICIS: legio illa memoratur Hist. III, 55; conscripta, ut videtur, a Vitellio, extremis ac ferme desperatis rebus; statim Flavianis dedita; nusquam postea comparet. Eam sene Vitellius e castris Raven-natum et Misenatum, quæ erant Romæ, conscripserat. Hæ sunt legiones, quæ inter hos civilium bellorum motus passim celebrantur. Ad faciliorem Taciti Historiarum intelligentiam suis quasque in locis nunc juvat repræ-sentare.

LEGIONES

In Britannia, SECUNDA, NONA, VICESIMA;
In Hispania, PRIMA ADJUTRIX, SEXTA, DECIMA;

In Gallia, PRIMA ITALICA;
 In inferiore Germania, PRIMA, QUINTA, QUINTADECIMA, SEXTADECIMA;
 In superiore Germania, QUARTA, UNAETVICESIMA, DUOETVICESIMA;
 In Pannonia, SEPTIMA GALBIANA, TERTIADECIMA;
 In Dalmatia, UNDECIMA, QUARTADECIMA;
 In Mœsia, SEPTIMA CLAUDIANA, OCTAVA;
 In Syria, TERTIA, QUARTA, SEXTA, DUODECIMA;
 In Judæa, QUINTA, DECIMA, QUINTADECIMA;
 In Ægypto, TERTIA, DUOETVICESIMA;
 In Africa, TERTIA.

Demum quum historiam Romanam usque ad Trajani tempora illustrandam susceperim, paucis addam, apud Dionem, loc. cit., memorari legiones, quæ post civilia bella a principibus lectæ sunt. Nempe lecta a Vespasiano, LEGIO QVARTA FLAVIA, quæ Dionis ætate fuit in Syria. In nummis Gallieni et Carausii, LEG. IIII. FL. vel FLAVIA. A Domitiano, LEGIO PRIMA MINERVIA, quæ Dionis tempore fuit in Germania inferiori. In nummis Gallieni, LEGIMIN. A Trajano, LEGIO SECYNDY AEGYPTIA, et LEGIO TRICESIMA GERMANICA VLPYA. In nummis Gallieni et Carausii appellatur tantum, LEG XXX VLP vel VLPYA. In veteribus inscriptionibus, LEG. XXX. V. V., Id est, *legio tricesima, Ulpia, victrix. Legio autem secunda Ægyptia* eadem sane est, quæ in inscriptione infra dicitur II. TRAIANA.

His præmonitis, nulla, ut opinor, restat difficultas: manet tantum admiratio terrarum orbem tam paucis legionibus fuisse devictum, aut in obsequio retentum; insuperabili servitio, ni ducum ambitio, militum cupido legiones, ut cetera imperii, perdidissent. At hæc mirari desinet, qui militarem Romanorum disciplinam, legionumque formam, *divinitatis instinctu* potius, quam *humano consilio* constitutam noverit: Veget. II, 21. Hæc quum diu secum reputasset vir in re bellica summus, et de Gallia optime meritus, legionariam militiam, quam validiorem expeditioremque, et impensarum parcam, existimabat, restitutam voluit. Vide *Mémoires sur l'Infanterie, ou Traité des Légions, suivant l'exemple des anciens Romains, par M. le Maréchal de Saxe.*

BROTIER.

Nº 3. CAP. LXII. *Epularum fœda et inexplebilis libido* (de VITELLIO).

Fuisse aliquando ventrosus principem, cujus gulæ imperium Romanum vix sufficere potuerit, incredibile videretur ni fœdam et inexplebilem, qua Vitellius flagravat, epularum libidinem testarentur oculati testes, Tacitus, Plinius, ac Suetonius. Ut tale monstrum ad infamiam ignominiamque pateat, Vitellii ingluviem paucis expendam.

DE VENTRE ET GULA VITELLII.

Vitellius, inter popinas adultus, ut primum adeptus est imperium, totam principatus fortunam in ingluviem vertit. Qua quidem intemperantia novies millies sestertium (Gallicæ monetæ 172,933,556 fr.) paucissimis mensibus intervertisse creditur: Tacit. Hist. II, 95. Nec sane mirum, quum tam profundæ esset gulæ, ut epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dispertiret, in jentacula, et prandia, et cœnas, commissationesque: facile omnibus sufficiens vomitandi consuetudine. Sueton. in Vitell. XIII.

Quam enormes fuerint tales epulæ æstimari potest, quum in unam cœnam impenderit quadragies sestertium, ἑκατὸν μυριάδας (Gallicæ monetæ 768,707 fr.). Dio, lib. LXV, p. 735. Immo celebrata sunt, ni forte ob versus rationem, numerum auxerit Sidonius Apollinaris, Carm. v. 324,

..... Quina Vitelli

Millia, famosi ventris damnata barathro.

Quina millia sunt Gallicæ monetæ 960,836 fr.

Si tantum opum cibus exhaustum vix intelligas, occurrat animo famosissima super ceteras cœna Vitellio data adventitia a fratre, in qua duo millia lectissimorum piscium, septem millia avium apposita traduntur. Sueton. loc. cit.

Quanta quanta fuerit hæc cœna, hanc quoque exsuperavit Vitellius, teste Suetonio ibid. Vulgares nempe patinas, quasi ventre suo minores, aversatus, unam, quam ob immensam magnitudinem, clypeum Minervæ, Αἰγίδα Ποσειδῶνος, dictitabat, X HS. (Gallicæ monetæ 192,130 fr.), licet foret fictilis, condidit; cui faciendæ fornax in campis exædificata erat. Plin. XXXV, 12. Tum novo luxus monumento superbus, cœnam fecit, dedicaturus patinam, in qua scarorum jecinora, phasianorum et pavonum cerebella, linguas phœnicopterum, murænarum lactes, a Carpathio usque, fretoque Hispaniæ, per navarchos et triremes petitarum commiscuit. Sueton. in Vitell. XIII.

Quum ita se publicis opibus ingurgitaret, privatas adhuc inhiabat; aliudque alii eadem die epulum indicebat: nec cuiquam minus singuli apparatus quadringenis millibus nummum (Gallicæ monetæ 76,852 fr.) constabant. Sueton. loc. cit.

Sic exhaustæ plurimorum opes: multi quoque, quibus non idem erat aut edendi, aut vomitandi usus, enecti. Unde Vibius Crispus, quum ob morbum convivio aliquando non interfuisset, minime inficete dixit, ni ægrotasset, se periturum: Εἰ μὴ ἐνενοσθήκειν, ἀπωλόμην ἂν. Suidas, verbo Βιτύλλιος.

Nec unquam requievit insaturabile Vitellii abdomen. Si iter faceret, passim exstruebantur convivia. Si navigaret, utebatur delicatissimis

34 EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. II.

navigiis, variarum coronarum genere redimitis, inter profusissimos opsoniorum apparatus. Sueton. in Vitell. 10.

Cetera autem tanto luxui paria, majorisve impendii. Immensa enim erat odorum unguentorumque prodigientia. Et, ut omnia paucis verbis complectar, licet memoriam moresque Neronis summopere celebraret Vitellius, eum tamen reprehendere erat solitus, quod male habitasset, paucaque et vili suppellectili fuisset usus: Ἦριστο αὐτὸν, κακῶς τε φκεῖναι, καὶ σκευῇ ὀλίγῃ καὶ ταπεινῇ χρῆσθαι λέγων. Dio, LXV, p. 735. Scilicet jam sordebat Aurea domus ! jam aurum, jam gemmæ, jam murrhina, jam naturæ artiumque miracula eviluerant ! Adeo prona in luxu satietas !

Verum ergo exstitisse unum hominem, cujus gulæ, si diutius vixisset, vix suffecisset imperium Romanum ; cujus luxui impar fuisset.

BROTIER.

EXCURSUS

JUSTI LIPSII ET BROTERII,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

HISTORIARUM LIBER TERTIUS.

N° 1. CAP. V. (**J**ustus Livius hujus capituli et sequentium usque ad decimum sic textum restituere proposuit : quam opinionem diligenter perpendunt et illustant variorum notæ, quas repetere et vicissim collatas examinare si libuerit, recurrere poteris ad volum. III, a pag. 264 usque ad pag. 272.)

Ceterum ut transmitteret in Italiam impune et eo usui foret, scriptum Aponie, ut una cum Mæsico exeritu celeraret. Ac, ne inermes provincie barbaris nationibus exponerentur, principes Sarmatarum Iazygam in commilitum adsciti; plebem quoque et vim equitum, quæ sola valent, offerebant, remissum id manus, ne inter discordias externa molirentur, ac majore ex diverso mercede jus fasque exuerent. Trahebant in partes Sido atque Italicus, reges Sævorum, quibus vetus obsequium erga Romanos et gens fidei commissam patientior: opposita in latas auxilia, infesta Rastia, cui Porcius Septimius procurator erat, incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix, cum ala Tauriana et VIII cohortibus ac Noricorum juventute, ad occupandam ripam Æni fluminis, quod Ratos Noricosque interfuit, missus, nec illis aut his prælium tentantibus, fortuna partium alibi transacta. Antonio, vexillarios e cohortibus et partem equitum rapienti, comes fuit Arrius Varus, strenuus bello; quam gloriam et dux Corbulo et prosperæ in Armenia res addiderant. Idem secretis apud Neronem sermonibus ferebatur Corbulonis virtutes criminatus. Unde infami gratia primum pilum adepto, læta, ad præsens male parsa, mox in perniciem vertere. Sed Primus ac Varus, occupantes Aquileis proxima quæque, et Opitergii et Altini lætis animis accipiuntur. Relictum Ahtioi præsidium adversus classem Ravennatem, nondum defectione ejus audita. Inde Patavium et Ateste partibus adjungere. Illic cognitum, tres Vitellianas cohortes et alam cui Scriboniana nomen, ad Forum Alieni ponte juncto consedissee. Placuit occasio invadendi incutientes: nam id quoque nuntiabatur. Leoc prima, inermes pleræque op-

pressere. Prædictum, ut paucis interfectis ceteros pavore ad mutandam fidem cogerent. Et fuere, qui se statim dederent: plures, abrupto ponte, instanti hosti viam abstulerunt. Vulgata victoria post principia belli secundum Flavianos, duæ legiones, septima Galbiana, tertiadecima Gemina; cum Vedio Aquila, legato, Patavium alacres veniunt. Ibi pauci dies ad requiem sumpti, et Minutius Justus, præfectus castrorum legionis VII, quia audacius, quam civili bello, imperitabat, subtractus militum iræ, ad Vespasianum missus est. Desiderata diu res interpretatione gloriæ in majus accipitur, postquam Galbæ imagines, discordia temporum subversas, in omnibus municipiis recoli jussit Antonius, decorum pro causa ratus, si placere Galbæ principatum partes præsumerent. Quæsitum inde, quæ aedes bello legeretur. Verona potior visa, patentibus circum campis ad pugnam equestrem, qua prævalebant; simul coloniam, copiis validam, auferre Vitellio in rem famamque videbatur. Possessa ipso transitu Vicentia; quod per se parum (etenim modicæ municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputantibus illic Cæcinam genitum, et patriam hostium duci ereptam. In Veronensibus pretium fuit; exemplo opibusque partes juvere. Et interceptus exercitus per Rætiam Juliasque Alpes: ac, ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obseperat. Quæ ignara Vespasiano aut vetita: quippe Aquileiæ sisti bellum exspectarique Mucianum jubebat; adjiciebatque imperio consilium, quando Ægyptus, elanstra annonæ, vectigalia opulentissimarum provinciarum obtinerentur, posse Vitellii exercitum, egestate stipendii frumentique, ad dedicationem subigi: Eadem Mucianus crebris epistolis monebat, incruentam et sine luctu victoriam, et alia hujusmodi prætexendo, sed gloriæ avidus, atque omne belli decus sibi retinens. Ceteram ex instantibus terrarum apatiis consilia post res afferebantur. Igitur repentino incursu Antonius stationes hostium irrupit, tentatisque levi prælio animis, ex æquo discessum. Mox Cæcina inter Hostiliam, vicum Veronensium, et palædes Tartari fluminis, castra perueniit, tutus loco, quum terga flumine, latera objectu paludis, tegerentur. Quod si affuisset fides, aut opprimi universis Vitellianorum viribus duæ legiones, nondum conjuncto Messico exercitu, potuere, aut retroactæ deserta Italia turpem fugam conacivissent. Sed Cæcina, per varias moras, prima hostibus vendidit tempora belli, dum, quos armis pellere promptum erat, epistolis increpat, donec per nuntios pacta perfidiæ firmaret. Interim, Aponius Saturninus cum legione VII Claudiana, advenit. Legioni tribunus Vipsianus Messalla præerat, claris majoribus, egregius ipse, et qui ad id bellum solus artes bonas attulisset. Has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) misit epistolas Cæcina, temeritatem victa arma tractantium incusans. Simul virtus Germanici exercitus laudibus attollebatur, Vitellii modestica et vulgari mentione, nulla in Vespasianum contumelia. Nihil prorsus quod aut corrumpere hostem, aut terreret. Flavianarum partium duces, omissa prioris fortunæ defensione, pro Vespasiano magnifice, pro causa fidenter, de exitu securi, in Vitellium, ut

inimici. Facta tribunis et centurionibus retinendi, quæ Vitellius indulset, spes; atque ipsum Cæcinam, non obscure, ad transitionem hortabantur. Recitata pro concione epistolæ addidere fiduciam, etc., eo ordine quo deinceps vulgati.

¹ Aliæ quoque editiones habent *instantibus*, vitio operarum; nam legendum *distantibus*.

JUSTUS LIPSIUS.

Nº 2. CAP. LXXII. *Horatius Pulvillus, iterum consul, Capitolium dedicavit, ea magnificentia, quam immensæ postea populi Romani opes ornarent potius, quam augerent.*

Quæ et quanta fuerit illa Capitolii magnificentia, quam immenso populi Romani opes ornarent potius, quam augerent, explicandum.

DE CAPITOLIO EJUSQUE MAGNIFICENTIA.

Mons Tarpeius, dictus postea Capitolinus, aditu difficillimus, ac præruptus, fastigiato adsurgebat vertice, quum Tarquinius Priscus, non præsentis temporis, sed futuri imperii magnitudinem animo complexus, augustissimum Jovis templum in hoc vertice ædificare meditatus est. Jecit fundamenta, et immensis ac laboriosissimis substructionibus, congestisque aggeribus, planam effecit aream, ad excipiendas sacras aedes aptissimam. Dionys. Halicarnass. Antiq. Rom. III, 49 et 69. Hæ sunt substructiones, quas Plinius, XXXVI, 15, *insanas* appellat, ob incredibilem operum difficultatem, et immensas lapidum moles.

Servius Tullius et Tarquinius Superbus, grande opus prosecuti, templum exstruxere. Fundatum est in alta crepidine, octo jugerum ambitu, ducentis ferme pedibus patens per latera singula, exigua latitudinis et longitudinis differentia: latitudo enim a longitudine non totis quindecim pedibus superabatur. Ex ea parte qua frons templi meridiem spectabat, triplici columnarum ordine cingebatur, a lateribus vero duplici. Intus tres erant cellæ, quæ æquali distantia communibus lateribus continebantur: media erat Jovis; a lateribus altera Junonis, altera Minervæ, et sub uno eodemque tecto comprehendebantur. Hæc Dionysius Halicarnass. Antiq. Rom. IV, 61.

Quantum autem impensarum in hoc templo ædificando fuerit factum æstimari potest, quum, teste Livio, I, 55, *quadringenta talenta* (Gallicæ monetæ 2,151,852 fr.) *vix in fundamenta suppeditavere*. In hæc fundamenta impensa fuisse quadraginta millia pondo argenti (Gallicæ monetæ 2,483,457 fr.) tradit Plutarchus in Poplicola, p. 105: *Δίςτας δὲ Ταρχύωνι ἐκ τοῦς θεμελίους ἀναλῶσαι λίτρας ἀργυρίου τετρακισμυρίας*.

Tanta autem ædes (ea tum erat morum simplicitas) exædificata est, ut fictilis effigies Jovis in Capitolio locaretur. Aurum enim et argentum

38 EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. III.

ne Diis quidem conficiebatur. Fictilis tantum colebatur Jupiter, et ideo miniari solitus : fictiles quoque in fastigio templi quadrigæ. Plin. XXXV, 12. In hac tamen ædo Jovis Capitolini sculpturatum pavementum primum factum est post tertium Punicum bellum initum. Plin. XXXVI, 25. Ejus autem laquearia post Carthaginem eversam inaurata sunt. Plin. XXXIII, 3.

Conflagravit istud templum, Syllano bello, a. U. c. 671. Mox iisdem rursus vestigiis situm est. Sed quum luxuria tunc adolesceret, certatum est ut Tarquiniorum opus magnificentia vinceretur. Sylla, Romanorum ditissimus, Athenis ex Jovis Olympii templo columnas Capitolinis ædibus advexit. Plin. XXXVI, 6. Catulus tegulas æreas inauravit. Plin. XXXIII, 3. Cetera ejus decora, aliis sæpe memorata, quid repetam? Satis sit observasse ejus opes in immensum fuisse auctas triumphantium, magistratum, urbium, provinciarum, populorum, exterorum etiam regum, ac demum Cæsarum donariis. Principes in eas liberalitates adeo effusi, ut in cellam Capitolini Jovis sedecim millia pondo auri (Gallicæ monetæ 14,933,334 fr.), gemmas ac margaritas quingentes sestertium (Gallicæ monetæ 9,607,420 fr.), una donatione contulerit Augustus. Suet. in Aug. 30.

Imaginare nunc picturas, statuas, et præstantissima artium miracula, quæ huc undique congebantur. Quanto autem studio adservarentur, ex uno disce : *Ætas nostra vidit in Capitolio, priusquam id novissime conflagrante a Vitellianis incensum, in cella Junonis, canem ex ære vatnus suum lambentem, cujus eximium miraculum, et indiscreta veri similitudo, non eo solum intelligitur, quod ibi dicata fuerat, verum et nova satisfactione : nam summa nulla par videbatur; capite tutelarios cavere pro ea, instituti publici fuit* : Plin. XXXIV, 7.

Tantas opes Capitoliumque iterum absumpsit bellorum civilium furor. Quanto majore magnificentia à Vespasiano Domitianoque fuerit restitutum dicetur infra, p. 53, in excursu ad Historiam IV librum, cap. 53.

BROTIER.

EXCURSUS

GABR. BROTERII, ERNESTI,

ET VARIORUM,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

~~~~~

HISTORIARUM LIBER QUARTUS.

N° 1. CAP. VI. « *De imperio Vespasiani* » censebant.

Quid senatus de imperio Vespasiani censuerit, quomodo cuncta principibus solita ei deprecaverit, paucis expediendum: simul legis imperii, seu legis Regiae primordia fataque explananda sunt.

DE LEGE IMPERII,

PICTA QUOQUE LEGE REGIA,

Regum primo, deinde duodecim Tabularum *legibus* paruit populus Romanus. Omitta posthac discordia plebem inter et patres, plebs sibi jura constituit, quæ *plebiscita* vocata sunt, et pro legibus lege Hortensia observata. At labentibus seculis plurimisque victoriis ita crevit populus Romanus, ut in tanta hominum turba plebs difficile conveniret; itaque necessitas ipsa curam reipublicæ ad senatum deduxit. Cœpit ergo senatus se interponere; et quidquid constitueret, observabatur: jns illud appellabatur *senatusconsultum*. Quum juris constituendi vis ad pauciores ita devenisset, Caius Julius Cæsar in se unum illam traxit; et quam armis sibi jam adæcnerat, eam adhuc legum auctoritate munitionem voluit. A. U. c. 706, ei datum, ut de Pompeianis arbitratu suo statueret: mox, arrepta ex motibus Africæ specie, decretum ut ei belli pacisque in omnes homines jns esset, etsi neque ad senatum, neque ad populum de iis retulisset: Τότε τε γὰρ τῆ τοῦ Περσέως προέστας ἐπέτρεψεν αὐτῷ φᾶν θ' ὅ, τί ποτ' ἂν ἰδεῖσθαι δόξαι.... καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης κύριον, προφάσει τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ συισταμένων, πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ἀπιδιδῶν αὐτὸν, καὶ μὴ μόνον τῇ δόμῳ μόνον τῇ βουλῇ καὶ αὐτῷ καὶ τῷ λαῷ. Dio, XLII, p. 194.

Inter hæc dominationis molimina, libertas Cæsarem oppressit. Tum respublica triumvirorum arbitrio permissa. Nihil in publicam utilitatem consultum: omnia libidinibus parvare. Respublica, libertatis imagine, quam ipsa servitute, magis conflictata, ad Octavium Augustum ultro confugit, qui omnia, discordiis civilibus fessa, sub nomine principis accepit. Quum ita necesse fuisset reipublicæ per unum consali, *constituto principe, datum est ei jus, ut quod constituerat ratum esset*. Pomponius, Digest. lib. I, tit. 2, *de Origine juris*, leg. 2.

Jus illud dictum est *lex imperii*, quæ postea, quum non ita invisum foret Romanis regum nomen, dicta est *lex Regia*: de qua Ulpianus, Digest. lib. I, tit. 4, *de Constitutionibus principum*, leg. 1: *Quod principi placuit, legis habet vigorem: utpote quum lege Regia, quæ de imperio ejus lata est, populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem conferat*.

Lex, quæ, Vespasiano imperium capessente, lata est, ære incisa, Romæ ruinis diu obruta jacuerat; quum pars ejus præstantissima, quoniam in ea sanctio contineatur, effossa, primum in ecclesia Lateranensi prope tabernaculum SS. Corporis Christi affixa est, mox in aedes Capitolinas translata, ubi nunc inter egregia antiquitatis monumenta adservatur. Quam quum ibi viderim, juvat eam paullo accuratorem, quam a Grutero, Thesaur. Inscript. p. 242, edita est, representare notisque explanare.

FOEDVSVE. CVM. QVIBVS. VOLET. FACERE. LICEAT. ITA.
VTI. LICVIT. DIVO. AVG.
TI. IVLIO. CAESARI. AVG. TIBERIOQVE. CLAVDIO. CAESARI.
AVG. GERMANICO.

VTIQVE. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE.
REMITTERE. SENATVS.
CONSVLTA. PER. RELATIONEM. DISCESSIONEMQVE. FA-
CERE. LICEAT.

ITA. VTI. LICVIT. DIVO. AVG. TI. IVLIO. CAESARI. AVG. TI.
CLAVDIO. CAESARI. AVG. GERMANICO.

VTIQVE. CVM. EX. VOLVNTATE. AVCTORITATEVE. IVSSV.
MANDATVVE. EIVS.
PRAESENTEVE. EO. SENATVS. HABEBITVR. OMNIVM. RE-
RVM. IVS. PERINDE.
HABEATVR. SERVETVR. AC. SI. E. LEGE. SENATVS. EDIC-
TVS. ESSET. HABERETVRQVE.

VTIQVE. QVOS. MAGISTRATVM. POTESTATEM. IMPERIVM.
CVRATIONEMVE.

CVIVS. REL. PETENTES. SENATVI. POPVLOQVE. ROMANO.
COMMENDAVERIT.

QVIBVSQVE. SVFFRAGATIONEM. SVAM. DEDERIT. PROMI-
SERIT. EORVM.

COMITIS. QVIBVSQVE. EXTRA. ORDINEM. RATIO. HABEA-
TVR.

VTIQVE. EI. FINES. POMERII. PROFERRE. PROMOVERE. CVM.
EX. REPVBICA.

CENSEBIT. ESSE. LICEAT. ITA. VTI. LICVIT. TI. CLAVDIO.
CAESARI. AVG. GERMANICO.

VTIQVE. QVAECVNQVE. EX. VSV. REIPVBlicAE. MAIES-
TATE. DIVINARVM.

HYMANARVM. PVBLICARVM. PRIVATARVMQVE. RERVM.
ESSE.

CENSEBIT. EI. AGERE. FACERE. IVS. POTESTASQVE. SIT.
ITA. VTI. DIVO. AVG.

TIBERIOQVE. IVLIO. CAESARI. AVG. TIBERIOQVE. CLAVDIO.
CAESARI.

AVG. GERMANICO. FVIT.

VTIQVE. QVIBVS. LEGIBVS. PLEBEIVE. SCITIS. SCRIPTVM.
FVIT. NE. DIVVS. AVG.

TIBERIVSVE. IVLIVS. CAESAR. AVG. TIBERIVSQVE. CLAV-
DIVS. CAESAR. AVG.

GERMANICVS. TENERENTVR. IS. LEGIBVS. PLEBISQVE.
SCITIS. IMP. CAESAR.

VESPASIANVS. SOLVTVS. SIT. QVAEQVE. EX. QVAQVE.
LEGE. ROGATIONE.

DIVVM. AVG. TIBERIVMVE. IVLIVM. CAESAREM. AVG.
TIBERIVMVE.

CLAVDIVM. CAESAREM. AVG. GERMANICVM. FACERE.
OPORTVIT.

EA. OMNIA. IMP. CAESARI. VESPASIANO. AVG. FACERE.
LICEAT.

VTIQVE. QVAECVNQVE. ANTE. HANC. LEGEM. ROGATAM.
ACTA. GESTA.

DECRETA. IMPERATA. AB. IMPERATORE. CAESARE. VES-
PASIANO. AVG.

IVSSV. MANDATVVE. EIVS. A. QVOQVE. SVNT. EA. PER-
INDE. IVSTA. RATAQ.

SINT. AC. SI. POPVLI. PLEBISVE. IVSSV. ACTA. ESSENT.

SANCTIO.

SIQVIS. HVIVSCE. LEGIS. ERGO. ADVERSVS. LEGES. ROGATIONES. PLEBISVE. SCITA.

SENATVSVE. CONSVLTA. FECIT. FECERIT. SIVE. QVOD. EVM. EX. LEGE. ROGATIONE.

PLEBISVE. SCITO. S. VE. C. FACEBE. OPORTEBIT. NON. FECERIT. HVIVS. LEGIS.

ERGO. ID. EI. NE. FRAVDI. ESTO. NEVE. QVIT. OB. EAM. REM. POPVLO. DARE. DEBETO.

NEVE. CVI. DE. EA. RE. ACTIO. NEVE. IVDICATIO. ESTO.

NEVE. QVIS. DE. EA. RE. APVD.

se aGI. SINITO.

Initia legis periere, quibus, ut conjicere licet, omnium rerum jus, arbitrium vitæ et necis, belli ac pacis commercia Vespasiano permittentur ita, uti Divo Augusto, Tiberio, Claudioque fuere permissa. Iis subnectitur:

Fœdusque, cum quibus volet, facere liceat ita, uti licuit Divo Augusto, Tiberio Julio Cæsari Augusto, Tiberioque Claudio Cæsari Augusto Germanico. Tiberius adoptione in Jullam familiam transierat: inde illi nomen *Tiberio Julio Cæsari*: et ut jura dominandi magis ac magis firmaret, vulgo dicebatur *TI. CÆSAR. DIVI. AVG. F. DIVI. IVLI. STR. AVG.*, id est, *Tiberius Cæsar, Divi Augusti filius, Divi Julii nepos, Augustus*. In veteribus quoque inscriptionibus memorantur servi, qui appellantur *FR. IVLIV. AVG. LIB.*, id est, *Tiberius Julius, Augusti libertus*; quod nomen a patrono suo Tiberio Julio Augusto sane acceperant. Nomina autem Julii Cæsaris, Caii Caligulæ, Neronis, hic et in sequentibus capitibus omittuntur; ac merito quidem. Nullum enim imperium, nulla lex imperii, quum C. Julius Cæsar cecidit: Caii vero Caligulæ ac Neronis memoria damnata, proinde silenda. Ceterorum principum Galbæ, Othonis, et Vitellii fluxum imperium, nec in hoc civilium bellorum fine memorandum.

Utique ei senatum habere, relationem facere, remittere; senatusconsulta per relationem discessionemque facere liceat ita, uti licuit Divo Augusto, Tiberio Julio Cæsari Augusto, Tiberio Claudio Cæsari Augusto Germanico. Quod, libera olim republica, majoribus tantum magistratibus erat datum, id principi concessum est, ut senatum haberet, de negotiis relationem faceret, relationemve ad senatum remitteret; ut senatusconsulta faceret per relationem, conquisitis nempe singulorum sententiis, vel per discessionem, quum curia in partes discedebat. Hujusce autem usus ratio, quod sæpe ruber timorve inerat, si singuli sententias suas proferrent; contra vero nec rubor, nec timor, si in partes discedebatur. Inde Dio, XLI, p. 153: *Διαφύσσις δὲ ἐπὶ τοῖς οὖν καὶ ἀνδρά*

(καὶ καὶ δι' αὐτῶν ὁ καὶ φόβοι τινὰ παρὰ τὰ δυνάμεις σφίσις ἀποφάνται)
 ἀλλ' ἐνὶ ταύτῃ καὶ ἐν ἰσχύι τοῦ βουλευτηρίου μεταστάσει γινομένης. Quum
 tale senatusconsultum fieret, verba sollemnia erant: QVI HANC SENTITIS,
 IN HANC PARTEM; QVI ALIA OMNIA IN ILLAM PARTEM ITE, QVA SENTITIS.
 Vide Plinium, Ep. VIII, 14. Hujusmodi senatusconsultum, Tiberio
 principe, factum memorat Sætonius in Tiber. c. 31. Quam parce au-
 tem jus relationis Augusto primitus fuerit tributum (scilicet ut quoties
 senatus haberetur, etiam consulatum non gereret. jure unius relationis,
 de quacumque re vellet, uteretur) docet Dio, LIII, p. 518: Χρηματίζειν
 αὐτῷ περὶ ἐνός τινος ὅτου ἂν ἰθὺλῃ καὶ ἰσχύι βουλῇ, καὶ μὴ ὑπατάσει,
 ἰδὲ.

*Utique quum ex voluntate, auctoritateve, jussu, mandatuve ejus,
 presentive en, senatus habebitur, omnium rerum jus perinde habeatur,
 servetur, ac si e lege senatus edictus esset, habereturque.*

*Utique quos, magistratum, potestatem, imperium, curationemve cujus
 rei petentes, senatui populoque Romano commendaverit, quibusque suffra-
 gationem suam dederit, promiserit, eorum, comitiis quibusque, extra
 ordinem, ratio habeatur.*

Duobus istis capitibus non subjungitur formula, *uti licuit Divo
 Augusto, Tiberio, Claudioque*, quia iis capitibus ampliata est Vespas-
 iani potestas, eique tributum jus, quod Divo Augusto, Tiberio, Clau-
 dioque prius non fuerat lege imperii concessum. In exemplum ergo
 adduci non potuerit. His autem duobus capitibus quam in immensum
 Vespasiani auctoritas favorque intenderentur, patet cuique singula verba
 perpendenti.

*Utique ei fines pomœrii proferre, promovere, quum ex republica cen-
 sebit esse, liceat ita, uti licuit Tiberio Claudio Cæsari Augusto Germa-
 nico.* Fines pomœrii a Claudio prolatos vidimus supra, Annal. XII, 23.
 Eos quoque protulerat Augustus; qui tamen hic aletur, quod illos pro-
 tulerit, Ægypto in populi Romani ditionem redacta, ac proinde ante
 legem imperii. Adde ab Augusto, nondum dominationis certo, et in
 senatum indulgente, consules in hujus gloriæ societatem fuisse vocatos.
 Immo *ex senatusconsulto* consules Censorinus et Gallus *fines pomœrii*
terminaverunt, ut constat ex inscriptione, quam videre est in excurs.
 ad Annal. lib. XII, c. 23. Nero quoque, uti ibidem monuimus pomœ-
 rium auxerat: sed minime memorandus, ob damnatam memoriam, de
 qua jam supra.

*Utique quæcunque ex usu reipublicæ, majestate divinarum, huma-
 narum, publicarum privatarumque rerum esse censebit, ei agere, facere
 jus potestasque sit ita, uti Divo Augusto, Tiberioque Julio Cæsari Au-
 gusto, Tiberioque Claudio Cæsari Augusto Germanico fuit.* Hac in re in-
 signe exemplum exstat Annal. III, 60 et seq.

*Utique quibus legibus, plebeive sciis, scriptum fuit ne Divus Augustus,
 Tiberiusve Julius Cæsar Augustus, Tiberiusque Claudius Cæsar Augustus
 Germanicus tenerentur, iis legibus plebisque scitis imperator Cæsar Vea-*

pasianus solutus sit; quæque ex quaque lege, rogatione, Divum Augustum, Tiberiumve Julium Cæsarem Augustum, Tiberiumve Claudium Cæsarem Augustum Germanicum facere oportuit, ea omnia imperatori Cæsari Vespasiano Augusto facere liceat. Inde manifestum est nec Vespasianum, nec priores principes omnibus legibus fuisse solutos. Iis tantum legibus aut plebiscitis soluti sunt, quibus neque Divus Augustus, neque Tiberius, neque Claudius tenebantur. Quibus autem non tenebantur minime dixerim, quum priores leges imperii, quibus id continebatur, perierint. Novimus tamen ex Dione, LVI, p. 582, a U. c. 762, Augustum solutum fuisse legibus in petendo consulatu, τὸ τὰν ὑπατίαν θᾶσσον παρὰ τὸ τιμομισμῖνον λαβεῖν. Legibus quoque conjugalibus principes fuisse solutos conjicit eruditus Gravina, Origines Juris Civilis, p. 140. Quod enim habet Ulpianus, Digest. lib. I, tit. 3, *de legibus et senatusconsultis*, leg. 31, *Princeps legibus solutus est*, id acceptum ex Ulpiani commentariis ad legem Juliam et Papiam, quæ leges sunt conjugales. Postea crevit principum immunitas; nec principes in leges jurabant. Ideo Trajanus tantopere laudatus a Plinio, in Panegyric. 64 et 65, quod processerit in rostra, *inadscensumque illum superbiam principum locum triverit*, in legem juraverit, se legibus subjecerit. Quod ego, exclamat Plinius, *nunc primum audio, nunc primum disco, non est princeps super leges, sed leges supra principem.* Celeberrimum quoque est imperatoris Severi Alexandri effatum: *Licet enim lex imperii sollennibus juris imperatorem solverit, nihil tamen tam proprium imperii est, quam legibus vivere.* Cod. lib. III, tit. *de Testam.*

Utique quæcunque ante hanc legem rogatam acta, gesta, decreta, imperata ab imperatore Cæsare Vespasiano Augusto, jussu mandative ejus a quoque sunt, ea perinde justa rataque sint, ac si populi plebisve jussu acta essent. Hæc lex a magistratibus ducibusque Flavianarum partium rogata. Quod vero additur: *perinde justa rataque sint, ac si populi plebisve jussu acta essent*, id ex vetere usu repetitur, quo justa rataque erant, quæ populi plebisve jussu, id est, centuriatis, aut tributis, comitiis acta fuerant. *Populi* appellatione continentur universi cives cum ipsis patriciis ac senatoribus; *plebis* nomine, ceteri cives sine patriciis et senatoribus.

SANCTIO,

Si quis hujusce legis ergo adversus leges, rogationes, plebisve scilicet senatusve consulta fecit, fecerit, sive quod eum ex lege, rogatione, plebisve scilicet senatusve consulto facere oportebit, non fecerit hujus legis ergo, id ei ne fraudi esto, neve quid (scriptum quid ob veterem pronuntiandi modum) ob eam rem populo dare debeto; neve cui de ea re actio, neve judicatio esto; neve quis de ea re apud (tres sequentes literæ desunt ob fractum æreæ tabulæ angulum) se agi sinito. Sanctio, qua lex munita violari non potest; inviolabilis quoque declaratur, qui ex hac lege, vel ob hanc legem egit egeritve.

Utinam plures hujusce generis leges exstarent ! Iis compertum foret, quibus gradibus increverit Romanorum principum auctoritas. Ea jam erat summa ante principis Severi Alexandri tempora. Sollennia enim sunt Ulpiani verba : *Quod principi placuit, legis habet vigorem : ut pote quum lege Regia, quæ de imperio ejus lata est, populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem conferat. Quodcumque igitur imperator per epistolam et subscriptionem statuit, vel cognoscens decrevit, vel de plano interlocutus est, vel edicto præcepit, legem esse constat.* Digest. lib. I, tit. 4, de Constitutionibus principum, leg. 1.

BROTIER.

Nº 2. (In eodem capite, de eodem argumento sic disseruit *Ernestus.*)

Insigne est monumentum de imperio Vespasiani, repertum in ænea tabula, exstatque Romæ in basilica Lateranensi, editum apud Gruterum, p. 242, nuper denuo collatum cum exemplo Broterii mox supra citato, quod mihi, veluti Ryckio, libuit Taciti libris Historiarum subjicere.

In hoc monumento sunt nonnulla, in quibus diligens lector hæreat. Primum illud est, quod, quum apud Tacitum l. c. in senatu de imperio Vespasiani actum dicatur, tamen hæc *lex* vocatur (n. 9) eaque *rogata* (n. 8). Atqui satis constat, illis temporibus leges, quæ proprie dicerentur, factas non esse, sed omnia in senatu acta, et senatusconsultis sancita esse, sublatis populi plebisque comitiis per Tiberium. Sed contra doceri potest, etiamsi in principis senatusque potestate omnia fuerint, tamen in nonnullis rebus comitiorum quædam sollennia, dicis causa, esse servata, veluti in consulibus creandis. Vid. Sueton. Calig. 16, Vespas. 5, Domit. 10, et ibi dicta ; in adoptionibus, Tacit. H. I, 15, ubi legis curiatæ mentio. Ergo etiam post SC. de imperio principis, videtur de eadem re lex curiata, usurpandæ veteris memoriæ et sollennitatis causa, rogata et facta esse : de quo infra plura dicemus.

Sed alia difficultas exoritur de comitiis, ex capite quarto legis, quo cavetur, ut *quibuscunque comitiis* eorum extra ordinem ratio habeatur, qui *senatui populoque Romano* commendati sint a principe, quibusque *suffragationem dederit, promiserit*. Non quæram, quam bene dicatur *suffragationem dare suam*, qui sciam, *suffragium dare*, esse potestatem suffragii alicui dare, non suffragio suo creare quem ; nec cur additum sit, *promiserit* ; cur dicit legislator, *quibuscunque comitiis* ; quum non, ut ante, centuriata, tributa essent, quibus vel majores, vel minores honores peterentur ? cur *populoque Romano*, quum populi in creando, honoribusque mandandis, nulla tum pars esset. Eis rebus sic occurri potest. Primo, etsi comitia ea, quæ olim fuere, sublata erant, tamen nomen comitiorum mansit ; unde eorum etiam apud Plinium, in Paneg. c. 64, mentio, et apud Tacitum ; vid. A. I, 81, II, 36, etc. : hoc tamen modo, ut non amplius epitheta vetera haberent, centuriataque et tributa dicerentur, sed *magistratum comitia*, A. II, 36 ; *consularia*, I, 81, etc. Ergo *quibuscun-*

que comitiis esse potest, in omnibus magistratibus creandis, quicumque creandi erunt magistratus. Quod deinde *populi* mentio additur, id fit e veteri formula, *S. P. Q. R.*, quae et in aliis rebus est servata, etiam ad solum senatum, nihil ad populum pertinerent, sicut apud Ciceronem, de Leg. III, 16, dicuntur *judicia populi* ea quae apud praetores exercentur, quod ea olim ab ipso populo exercita fuerant, ante questionem perpetuas. Sed cetera ex ordine capitum persequemur.

Cap. 1 ergo aliquid insolentiae habet, quod Tiberius imp. vocatur *Tib. Jul. Caesar*, quum alias in monumentis antiquis vocetur *Tiberius* *ug. F.* Neque Ryckius, quum ad breviarium l. I Annalium, pro vulgato, *Nerone Claudio Druso Caesare*, rescripsisset *C. Julio Druso Caesare* (quod quare non imitatus sim, ibi docui), laboraretque, ut huic saepe correctioni colorem aliquem induceret, ullum antiquum monumentum afferre potuit, ubi ille Drusus, Tiberii filius, *C. Julius* diceretur. Nam, quod ex indice consulum l. LVII Dionis profert, *Δροῦρος Ἰούλιος Τιβ. υἱός*, satis hodie constat, illos indices non esse a Dione, sed additos, incertum a quo, nec eorum auctoritatem hanc esse, ut talem controversiam dirimere possint. Atque, si ratio Ryckiana recta esset, sequeretur, ut multo magis pater Drusi *C. Julius*, non *Tib. Julius* diceretur. Neque tamen ea re nimis offendar. *Julii* quidem nomen Tiberio convenire, dubitari non potest. Tiberii autem praenomen videtur assumptum esse pro *C.*, ut discerni a dictatore posset. Neque ipse Augustus eo, eadem de causa, videtur usus esse; quippe saepe in monumentis antiquis *D. Caii filius* dicitur. Eandem ob causam credo, Drusum, ubi *Julii* nomen usurpavit, aut eo appellatus est, praenominis loco *Drusum* dictum, etsi id proprie cognomen *Liviae* gentis esset, non *Caium*. Omnem mihi dubitationem eximit hoc, quod et liberos Tiberii reperio sic vocatos in inscriptionibus antiquis, ap. Murat. p. 928, 929, in quibus est: *TIB. IVLIVS AVG. LIB.* Et video quidem, Maffeuum in Critic. Lapid. p. 435, hanc inscriptionem spuriam judicare; sed, si maxime sit, tamen Cannegieterus, de Nomin. Rom. mut., c. 4, p. 16, alias inscriptiones attulit, in quibus liberti Tiberii appellantur *Julii*. Enimvero, an poterant sic appellari, nisi patronus ita appellaretur pleno nomine?

Cap. 2, Vespasiano permittitur primo *relationem facere et remittere*: quod jus ex h. l. laudat Zamosc. de Senat. R. II, 9, extr., non explicat. Id videtur fieri, quum jubet, a consulibus relationem fieri; nam hoc quoque juris imp. habuit. Plin. Ep. IX, 13. et *relationem quidem de eo Caesar ad senatum non remisit*, h. e. non jussit referri de ea re ad senatum, ut bene explicat Cortius. Deinde permittitur Vespasiano, *SCta facere per relationem discessionemque*. Ex relatione fiunt omnia SCta, vel sententiis rogandis, vel per discessionem. Nam in quibusdam causis discessionem non factam, sed omnes sententiam rogatos, certus auctor Cic. Phil. III, 9; idque frustra negavit Ateius, ap. Gell. XIV, 7. Sed ratio faciendi SCta conquisitis sententiis, dicitur etiam *per relationem*, ut praeter h. l. patet

e Gellio l. c. Causa videtur esse hæc; quod in hoc genere consul nihil aliud quam refert ad senatum, in illo altero etiam jubet discedere in partes. Hoc loco quaerit Spanius V. D. an Cæsar, non consul, relationem habuerit? Habuit utique, per tribunitiam potestatem.

Cap. 5 datur *potestas profereudi pomærii, uti habuit imp. Claudius*. Cur non additur, ut in aliis, *uti habuit D. Augustus*? Nam et hunc pomærium protulisse, diserte tradit Tacitus A. XII, 23. Et quorsum hæc potestas destruitur, quam sua sponte erat habiturus, cum potestate profereudi fines imperii bellis fortiter ac feliciter gereudis.

Cap. 8 non ad vivam reseranda sunt verba, ac si *populi plebisve jura acta essent*: nec sic intelligenda, quasi tum aliquid populi plebisve jura fieri solitam esset, quorum illud de comitiis centuriatis, hoc de tributis dicitur; quæ omnia per senatum, secundum principem, gererentur: sed ut dicta e more vetere; quo firma erant, quæ populus plebsve comitiis centuriatis tributisve jussisset.

Ultimum caput habet hanc inscriptionem: *Sanctio*. Eam vero caput legis potius videtur, quam sanctio legis. Nam in sanctione est constitutio pœne, aut aliud, quo lex stabilitur; quod hic non est: sed potius tribuitur Vespasiano potestas alios legibus solvendi, ut possint ejus jussu impare facere, quæ alii per leges facere non possunt.

Ceterum, quoniam hoc fragmentum putatur esse *legis ejus*, quæ a Justiniano *Regia* vocatur, nec male, de eâ breviter dicendum videtur.

De eâ quam varie existimatum sit a doctis viris non ignorant, qui in hoc genere literarum versati sunt accuratius. Nam alii *Regiam* vocari putant, quod ab regibus orta esset, ut *leges Regias* Livius, Cicero, aliique commemorant; alii intellexerunt eam, quæ sub primordiis urbis Romæ populus Romulo summam regiamque potestatem permisit, ut Matæus, Cujacius, Hotomanus, aliique; alii e lege decemvirali repetivere, quæ *regio imperio duos esse* voluerit, quæque potestas a duobus ad unum translata sit; alii a Sullana dominatione et lege Valeria derivarent, quæ in Cæsare, Augusto, ceterisque instaurata esset; alii ab Augusto subortum, qui talem legem ferret; alii sub Vespasiano demum latam statuerunt; alii plane ignorari illam legem, nihilque ex ea, præter nomen, restare; alii, denique, totam rem commentitiam et merum sine re nomen esse legem *Regiam* putavere.

Quæ omnia falsa esse, recte judicavit vir summus, J. F. Gronovius, in *Or. de lege Regia*, ed. Lugd. Bat. 1678, et meliora docuit. Primum igitur mirandum, non uno eodemque tempore scriptam fuisse legem hoc nomine, et hac formula, quæ jam tum *Regia* diceretur, quæ populus omne jus suum, imperiumque summum in principem transtulerit, minimeque omnino initio conversæ reipublicæ Romanæ in monarchiam; quo adeo inane adhuc nomen regium erat, ut id sibi tribui nullo modo peterent principes, regis potestatis alias appetentissimi, atque etiam potentiam suam occultare verbis factisque mirifice studebant.

Sed illo ipso tamen tempore res paullatim cœpit obrepere ignorantibus hominibus, donec eo crevisset, ita adsueta essent ei rei homines, ut jam non vererentur, ei rei legis Regiæ nomen imponere; præsertim quum regium nomen invidia sua paullatim liberatum esset, idque variis in rebus vulgo sine offensione diceretur, in *funere*, quod olim censorium appellatum esset, in *domo principis*, et sexcentis aliis, quæ frequentia satis apud scriptores in primis tertii et quarti seculi, Historiæque Augustæ auctores, occurrunt, ut vel lexica docent. Gradus ipsos, per quos ista lex Regia orta, breviter tradit Gronovius a p. 47 — 75, facileque e Suetonii, Dionis, Taciti, aliorumque locis, cognosci poterunt, quibus honores et jura, diversis temporibus decreta, C. Cæsari, Augusto, Tiberio, etc. commemorantur.

Hæc verissime a Gronovio disputari, nemo inficias iverit; sed, ubi ad illud ipsum monumentum, quod ab initio proposuimus, defertur, non omni ex parte satisfecisse virum magnum nobis, fatemur. Non dubitat primum, hoc esse exemplum illustre potestatis, plus quam civilis, atque ipsa dictatoria majoris, similique modo omnibus imp. summam potestatem, admixtis forte paucis, permissam: deinde genuinum hoc monumentum judicat, eosque jejuni et diluti iudicii arguit, qui id pro spurio repudient: neque offenditur, quod *lex* in monumento vocatur, quod *senatusconsultum* Tacitus A. IV, 6 appellat, quia illis temporibus discrimen inter *leges* et *SCta* desierit, sublati comitiis populi, et *SCta* quoque *leges* vocatæ sint. Quæ diligentius considerata videntur.

Genuinum esse monumentum Romanum, non præfracte negem, etiamsi quasdam dubitandi causas esse non abnuerim, quas vidiisse eos puto, qui pro spurio repudiavere. Atque etiamsi ipse antea in difficultatibus diluendis laboraverim, tamen non ad omnes mihi paratam responsionem fuisse, res ipsa docet. Verum erunt fortasse alii acutiores, qui et his occurrere possint. Magnum etiam in utramque partem momentum ac prope maximum fecerit, tabulam inspicere ipsam et videre, an notas certas antiquitatis tantæ habeat; quod quidem affirmare non dubitarunt F. Blanchinus, et Raph. Fabrettus, diligentissimi talium rerum iudices. V. Ep. Fabretti ad J. V. Gravinam, ad calcem libri I, de Orig. Jur.; item post Maffæus in Critica lapidaria, p. 161; Metastasius Italus, qui tractatum ad hoc *SCtum* edidit Romæ, 1757, quem contra disputavit Spanius, libello proprio.

Secundo, non ignoro, Cæsarum temporibus *SCta* legum nomine comprehendendi, et subinde in jure popularique loquendi ratione *leges* vocari. Ipse in Taciti libris locum talem reperi, ad quem notavi, legis nomine *SCtum* intelligi debere. Sed in ipso *senatusconsulti* contextu *legem* pro *SCto* dici solitam, et quidem *legem rogatam*, id quidem nec credo, nec doceri posse arbitror. Itaque ei difficultati alia ratione occurrendum puto, qua simul universæ huic rei aliqua lux affundatur.

Scilicet, prima lex illa, qua Romulo imperium datum est, fuit curiata. Idque institutum mansit sub regibus non modo, sed etiam libera repu-

blica. Consules centuriatis illi quidem comitiis statim ab initio creati sunt, auctore Livio I, 60; sed imperium iisdem datum est lege curiata, quæ modum potestatis consularis definiit. Auctor rei est Tacitus, A. XI, 22: *Questores, regibus etiam tum imperantibus, instituti sunt; quod lex curiata ostendit, ab L. Bruto repetita; mansitque consulibus potestas deligendi, etc.* Lex curiata nulla alia est, nisi lex de imperio et potestate regum, quæ repetita est a L. Bruto, ut eadem eoss. potestas esset, quæ regum fuit; atque ejus pars fuit questores creare. Idque sexcentis locis doceri potest, mansisse, ut honos comitiis centuriatis daretur, imperium curiatis sive lege curiata: neque hodie attinet id docere, postquam locus de lege curiata tot doctissimorum hominum accuratis disputationibus explicatus et illustratus est.

Crediderim igitur, ab eo tempore, quo Caesarum potestas certam formam acceperat, hoc quoque servatum esse, ut honoribus decretis, qui adolerent (v. H. 4, 3, et ibi dicta), senatusqueconsulto post facto de imperio (v. ibid. 6), senatus decretum dicis causa sanciretur lege curiata, ad eum modum, quo, extremis reipublicæ temporibus, triginta lictoribus pro curiis suffragia ferentibus. Nam, si in adoptionibus mansit lex curiata, ut ex H. I, 15, patet, quidni etiam manserit in imperio tribuendo? Neque obest, quod ap. Tacitum H. IV, 6, aliisque locis nulla ejus diserta mentio exstat. Satis constat, apud scriptores veteres in rebus, quibus SCtum et lex intercessit, tamen raro utrumque, sed modo SCtum solum, modo legem solam commemorari, alterum intelligi debere. Atque talem legem curiatam licet intelligere, ut supra dixi, hanc de imperio Vespasiani, diversam illam quidem a SCto, quod de imperio Vespasiani factum est auctore Tacito, sed forma, non materia et argumento. Nam imperatores et in Urbe imperium militare habuere, ut primum imperatores sunt appellati.

Atque hinc etiam confirmatur id, quod ad H. IV, 3, 6, dixi, diversa esse decreta senatus, quorum istis in locis mentio fiat: loco priori decreta *tradi* facta de honoribus et nominibus honoris insignibus; posteriori, de imperio; eaque diversis temporibus ac diebus facta. Semper ista in rep. R. et bonis temporibus divisim et per intervallum data, etiam ipsi imperatores per intervalla sibi dari voluerunt, per speciem alicujus modestiæ. Extremæ adulationis fuit, omnia simul decernere. Nihil dicam de Augusto ac Tiberio; etiam mali omnis habitum in Pertinace, quod omnia simul et *ad plures* consecutus esset: v. Capitolin. in Pertinace, c. 5, et ibi Cassub.

ERNESTUS.

Nº 3. CAP. XL. *Signo ultionis in accusatores dato, petit a Cæsare Junius Mauricus, « ut commentariorum principalium potestatem senatui faceret, per quos nosceret, quem quisque accusandum poposcisset. »*

Latini *Commentaria* dixere libros, in quibus non fusc lateque res, sed tantum quasi per capita describerentur. Cicero, in Bruto : *Non est oratio, sed quasi capita rerum, et orationis commentarium.* Paulo plenius Seneca lib. III Declamat. : *Sine commentario nunquam dixit Severus Cassius, nec hoc commentario contentus erat, in quo nuda res ponantur.* Hunc diarium, *ephemeridem*, regestum a verbo *regero*, quo usus est Quintilianus, unde vulgo *registrum*, et latine vocari posse docet Buduas, in Annot. in Pand. in l. *abesse*, XXXII, D. *ex quibus causis major.* Ita Plutarchus Julii Cæsaris *Commentarios ephemerides* appellavit, inquit : *Καὶ τὰς ἐφ' ἡμέρας γέγραφε.* Hujusmodi autem commentariis omnes fere magistratus, qui reipublicam Romanam munia obibant, usos fuisse comperimus. De consulibus inquit Cic. ad Att. : *Commentarium consulatus græce scriptum ad te misi.* De prætoribus idem in Verr. : *Audire decretum mercenarii prætoris ex ipsius commentario.* De regibus in orat. pro Rabirio : *Ex annalium monumentis et regum commentariis aliquid conquirere.* Et Titus Livius, lib. I, c. 32 : *Omnia ea ex commentariis regis in altum relata ;* et in fine ejusdem libri : *Duo cons. inde comitis centuriatis a præfecto Urbis ex commentariis Servii Tulli creati sunt ;* et lib. LXII, c. 6 : *Humana rex commentarium ferens secum, quod de apparatus belli omnia inquirens fecerat, Romam venit ;* et lib. XLV : *Quod ex aliis gentibus principum literas deprehensas in commentariis regis habebant.* De pontif. Cicero de Claris Orat. ait : *Quod ex pontificum commentariis longe plurimum ingenio valuisse videatur ;* et Livius, lib. IV, c. 3 : *Si non ad fastos, non ad commentarios pontificum admittimur.* Quod vere et imperatores propria haberent commentaria patet ex Cicero, in Antonium : *Nihil tum, nisi quod erat notum, in C. Cæsaris commentariis reperiebatur.* Tranquillus in Tiberio : *Commentario, inquit, quod de vita sua summum breviterque composuit, ausus est scribere Sejanum se panis, quod comperisset furere adversus Germanici liberos filii sui ;* idem in Caligula : *Commentarios ad matris fratrumque suorum causas pertinentes confectos in forum concremavit, ut inde delatorum nomina exciperentur ;* et Trajanus ad Pliniam : *Dedisse me jus trium liberorum Suetonio Tranquillo, et conditione qua assevi, referri in commentarios jussi.* Quod etiam publica scriberentur, et urbana commentaria, patet ex Cicero, in libro de Oratoribus : *Pater publicis commentariis consignatis ;* et in epistolis : *Quam quisque sententiam dixerit, in commentario est rerum urbanarum ;* et iterum : *Commentarium rerum urbanarum primum dedi L. Castrinio.* Ex his patet, qualium Tacitus dixerit Junium Mauricum *commentariorum senatus potestatem fieri petisse a Cæsare, principalium, inquam ;* hoc est, superiorum principum, quorum sub imperio delationes frequentes exercitæ, puta Claudii et Neronis. Ita *commentarium principis* legimus apud Modesti-

nam, in l. *abesse*, XXII, D. *ex quibus causis maior*, unde et qui principis commentariis peragrebant, *commentariani* dicti; et in castris *commentarienses* appellati, ex Vegetio, lib. I, qui milium munis, majestatis commensatusque et alia hujusmodi in commentarios referebant; et apud juristas, lib. IV, de *Cust. reg.* observemus, *commentarianos* vocatos qui detractorum nomina in commentariis describabant, ac veluti custodiorum diarium conficiebant; sic accepti in l. *in fraudem*, XLIII, parag. *quoties*; D. *de Jure fisci, commentarienses*, quorum manu acta subnotantur, quoties apud fiscum agitur. Illud sane postremo minime prætereundum videtur, quod admiratione hæud carere credo, explanationes scilicet in Virgilium, Horatium aliosque auctores *commentaria* inscribi: quam *commentaria*, ut diximus, brevia sint, ac veluti per capita scripta, hæc autem fluxiore oratione fuseque sint literis mandata. Scio quidem, Gellium dixisse, lib. II, c. 6: *Qui commentaria in Virgilium composuerunt*; et alibi, lib. XVII, c. 9: *Probi grammatici commentarius*; et iterum, lib. VI, c. 14: *Taurus in primo commentariorum*, quos in Gorgiam *Placemius* conscripsit. Scio quoque in scholis ab expositionis excellentia *Avernoem* communissima appellatione *commentatorem* vocari. Attamen apud alios probatos ac classicos auctores *commentarium* in hæc significatione me legisse minime recorder, ob idque hæc expositiones potius et rectius *commentationes* dicendas, æsemper censemi. Siquidem *commentatio* passim Ciceroni meditatio est, et præsertim lib. de Orat. ubi habet: *Subitam orationem commentatio et cogitatio facile vincit*; et iterum: *Quos locos multa commentatione ac meditatione paratos atque expeditos habere debetis*.

MARCELLUS DONATUS.

Nº 4. CAP. XLVIII. *Æquatus inter præconsulem et legatum beneficiorum numerus.*

Quid olim fuerint in militia Romanorum beneficia et beneficiarii paucis explicandum.

DE BENEFICIIS ET BENEFICIARIIS.

Beneficia gradus erant militum, ad quos milites beneficio imperatoris, præfecti prætorio, præconsulis, prætoris, proprætorisve, aut tribuni promovebantur. Promoti autem dicebantur *beneficiarii*. Si privilegiis immuebantur, *principales beneficiarii* nominati sunt. Hæc satis innuit Vegetius, II, 7: *Beneficiarii, ab eo appellati, quod promoveantur beneficio tribunorum....*; et paullo infra: *Hi sunt milites principales, qui privilegiis muniuntur. Reliqui munifices, quia munia facere coguntur. Aliter Festus: Beneficarii dicebantur, qui vacabant muneri beneficio; e contrario munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicæ faciebant. Porro non tribunorum tantum, sed aliorum quoque magistratuum erant beneficia. Atque ut antiquioribus exemplis supersedeam, ipse Tacitus,*

Hist. I, 25, et IV, 48, beneficia præfecti prætorio, proconsulis, legati memorat; et apud Suetonium in Tiber. c. 12, videre est Tiberium in suspensionem venisse *per quosdam beneficii sui centuriones, a comæatu castra repetentes*. Sic quoque in inscriptionibus veteribus passim occurrunt non modo beneficia, sed spes etiam beneficiorum. Insignis hac de re inscriptio exstat apud Gruterum, p. 393, n. 5:

C. COELIO. ANICETO. MIL. COH. II. PR. SING.

TRIB. SPE. BENEFICIAR. EVIC. ORDO.

SANCTISSIMVS. DECVR. OB. SPEM.

PROCESSVS. EVS. HONOREM. DECV

RIONATVS. GRATVITVM. OBTVLIT.

QVI. VIXIT. ANN. XXIII. M. V. D. II.

COELIA. PRIMA. MATER. FILIO.

DVLTISSIMO. SIMVL. NYMPHICVS. VOL.

CEAN. ET. SIBI. FECERVNT.

Errant autem, qui existimant beneficiarios dictos fuisse, quod obtenta prius militiæ vacatione, ad eandem honestis conditionibus invitati redirent. Immo inter ipsa militiæ stipendia conferebantur beneficia, ut patet ex multis inscriptionibus, ac maxime ex veteri lapide, apud eruditum Gori, Inscript. Antiq. vol. II, p. 358, n. 1:

D. M.

Q. VOLCACIO. Q. F.

CELEBI. MILITI.

COH. VIII. PR.

BENEFICIARIO.

TRIBVNI. ATTICI.

MILITAVIT. ANNIS. VII.

VIXIT. ANNIS. XXV.

Si *principalium beneficiariorum* monumenta cognoscere volueris, adi Gruterum, p. 551, n. 3, et Fabrettum, cap. 3, n. 114.

Splendidam fuisse beneficiorum militiam innuit tum Tacitus, quam Hist. I, 25, *primores militum per beneficia Nymphidii suspectos* relet; tum expresse Valerius Maximus, IV, 7, n. 5, de L. Petronio, qui, *admodum humili loco natus, ad equestrem ordinem et splendida militiæ stipendia P. Cæli beneficio pervenerat*. Adde Plinium, Ep. X, 32, quo teste, Trajanus præceperat, ut Gabius Bassus, præfectus oræ Ponticæ, *contentus esset beneficiariis decem, equitibus duobus, centurione uno*.

BROTIER.

Nº 5. CAP. LIII. *Vespasianus curam restituendi Capitolii in L. Vestinum confert . . . prioris templi magnificentiæ unum defuit.*

De Capitolio, ejusque magnificentia, antequam civilibus Flavianorum Vitellianorumque bellis confligaret, diximus supra, in excursu nº 2 ad Hist. III, 72. De ejus restitutione hic agendum.

DE CAPITOLIO A VESPASIANO ET DOMITIANO

PRINCIPIBUS RESTITUTO.

Ubi deferbuit bellorum civilium ætates, resque publica, Vespasiano principe, acquivit, præcipua omnium cura fuit ut restitueretur Capitolium. Consultum religioni, ut iisdem tertium vestigiis reponeretur: sed, quod nunc veteri magnificentiæ defuit, adjecta ædibus altitudo. Id quoque factum ob grandes columnas, quas memorat Suetonius in Vespas. c. 18. In hoc imperii splendore, et quum Vespasianus in religiosos publicosque usus foret munificentissimus, quam magnificus fuerit in ædificando Capitolio facile judicari potest. Ut annuis redditibus templum locupletaretur, jussit Judæos, ubicumque degerent, Jovi Capitolino quotannis solvere didrachma, quod templo Hierosolymitano, antequam everteretur, pendere erant soliti: Joseph. Bell. Jud. VII, 6, n. 6. Fuisse in imperio Romano plus quam vicies centena millia, seu 2,000,000 Judæorum, qui tributum illud solverent, nemo sane diffitebitur. Fuit ergo vel ex hac una tantum parte annuus templi Capitolini redditus circa francorum 2,864,198. Pancis annis stetit Capitolium a Vespasiano restitutum; statim post ejus mortem incendio haustum est: Plutarch. in Poplicola, p. 105.

Titus in Capitolii restitutionem confestim incubuit, ut videtur ex monumento fratrum Arvalium, apud eruditum Philippum a Turre, *Monumenta veteris Antii*, p. 95. At, quum præpropere morte fuisset raptus, opus aggressus est frater ejus Domitianus, quantumque Capitolium ædificavit. Nihil ædium magnitudini, nihil altitudini addi poterat. Princeps, quo nemo fuit in ædificando sumptuosior, vertit curas, ut regum, reipublicæ, Cæsarumque opera multitudine pretioque ornamentorum superaret. Non modo columnas marmoris Pentelici Athenis advexit; sed in inauratis operibus, quod vel maximas privati unius hominis opes superat, plus quam duodecim millia talentorum, Gallicæ monetæ 64,555,556 fr. impendit. *Τεῖτον δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς τὸν μέγιστον ἐν Ῥώμῃ τῶν ἰδιωτικῶν πολυτὸν ἐκλογισθέντα, τὸ τῆς χρυσώσεως μὲν τελέσαι ἀνάλωμα, πλεόν ἢ δισχιλίων καὶ μυρίων τετάντων γινόμενον.* Plutarch. loc. cit.

Novi equidem Raderò aliisque nonnullis eruditis viris hanc pecuniam summam visam esse immanem. At pace doctorum illorum virorum dixirim eos neque luxum hujus ætatis, neque prodigientiam Domitiani, neque multitudinem, magnitudinem, pretium inauratorum operum Capitolinorum satis attendisse. Is erat hujus ætatis luxus, ut in privatis domibus non *laquearia* tantum, sed et *cameræ* et *parietes* ipsi *tamquam vasa* inaurarentur, teste Plinio, XXXIII, 3. Talis prodigientia Domitiani, ut omnia

aurea gemmasque vellēt, teste Plutarcho, loc. cit. Quae autem multitudo operum, quum templi Capitolini *aditus omnes, omnes gradus totaque area hinc auro, hinc argento reluceret*, teste Plinio in Panegyric. 51 Quae magnitudo, quum cogitas templum ducentos pedes longum, totidem ferme latum, tectum fuisse inauratis tegulis aureis, quarum postea partem maximam Gizerichus, Vandalorum rex, in Africam asportavit: ejus fastigia quadrigis, colosseis statuis, aliisque plurimis inauratis ornamentis effulsisse, uti adhuc videre est in Domitiani nummis! Quid nunc porticus, quid vestibulum loquar, quum vel ipsae portae crassissimis et ponderosissimis obductae essent laminis aureis, quas a Stilichone, Honorii dūce, ablatas memorat Zosimus, lib. V: *Ὅσοι γὰρ, Στιλίωνι, θύρας ἐν τῇ νῆϊ Ῥώμης ἐκτίθειτο, χρυσοῖς πολλὴν ἔλατον ἐσταθμὴν ἐκφισμέναις, ἀπολαύσαντες αὐροτάξας*. Haec templi externa: majores intus opes. Si, vel in primo templo Capitolino, fictilis Jupiter aureum teneret fulmen quinquaginta pondo Gall. mon. 46,667 fr., quanto plus auri impendit Domitianus, ut Jupiter non modo aureum haberet fulmen, sed ut tota ejus effigies, ejus sceptrum, ejus solidum, auro rēnderet! Quanta impente in Junonis Minervaeque cellis! Adde nunc introitiera Deorum simulacra: adde inaurata laquearia: adde cetera parietum totiusque templi aurea decora. Haec si animo comprehenderis, simulque sepe taveris quantum in turbe maxima, maximo luxu, exquisitissimisque artibus foret manipretium, nihil esse nimium in pecuniis summa, quam Plutarchus adsignavit, facile deprehendes.

Neque quis dixerit aurum esse sequax ac ductile, Romanosque artem illud dilalandi novisse. Id certe Romani novēre, siquidem auri unciam in septingenas et quinquagenas, pluresve bracteos, quatuordecim utroque digitorum dividebant, teste Plinio, XXXIII, 5. At in praecipuis peregrinibusque operibus, crassioribus utebantur bracteis. Sic inauratum fuerat Fortunae Praenestinae simulacrum. Unde Plinius, loc. cit.: *Crassissimae ex his bracteis Praenestinae vocantur, etiamnum retinentes nomen, Fortuna inaurato ibi fidelissime simulacro*. Et sane, si Domitianus crassiores illas bracteos non induxisset, nunquam evluisset secundum templum Capitolinum, ejus et tegulae et laquearia, et alia quamplurima ornamenta erant inaurata, insuper ab Augusto, magnificentissimo principe, resectum. Evluerat tamen, haec reperti, nisi senes aliquot, qui illud laudarent, non ob opes, sed vel antiquitatis studio, vel, ut opinor, ob symmetriam columnarum: nam Domitianus, quum crassitiem columnarum marmoris Pentelici immituisset, nonnihil venustatis addiderat, sed aliquid symmetriae detraxerat, teste Plutarcho, loc. cit. Ceterum villus fuerat secundum templum Capitolinum. Inde Martialis, epigramm. V, 10:

Hae quid hoc dicam, vivis quod fama negatur,

Et sua quod rarus tempora lector amat?

Hi sunt invidiae nimirum, Regale, mores,

Praeferat antiquos semper ut illa novis:

Sic veterem ingrati Pompeii quaerimus umbras,

Et laudent Catali Julia templa senes.

Domitiano, qui immensas opes in Capitolio impenderat, ingeniose adulatur idem poeta, epigramm. IX, 4:

Quantum jam superis, Cæsar, celoque dedisti,
Si repetas, et si creditor esse velis,
Grandis in ætherio licet auctio fiat Olympo,
Coganturque Dei vendere quidquid habent,
Conturbabit Atlas, et non erit uncia tota,
Decidat tecum qua pater ipse Deum.
Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis,
Quid pro Tarpeie frondis honore potest?
Quid pro culminibus geminis matrona Tonantis?
Fallida prætereo: res agit illa tua.
Quid loquar Alciden, Phœbumque, piosque Lacoas:
Addit quid Latio Flavia templa polo?
Exspectes et sustineas, Auguste, necesse est:
Nam tibi quod solvat, non habet arca Jovis.

His impensis suaque luxurie publicam pauperiem fecerat Domitianus. Liberalitate publica paupertati subvenit Trajanus, princeps optimus. Capitolium quoque ornavit, privata Domitiani luxurie Jovi sacrata. Id celebrat Martialis, epigramm. XII, 15:

Quidquid Parrhasia nitabatur aula,
Donatum est oculis Deisque nostris.
Miratur Scythicas virentis auri
Flemmas Jupiter, et stupet superbus
Regis delicias, gravesque lusus.
Hæc sunt pocula, quæ decent Tonantem:
Hæc sunt, quæ Phrygiùm decet ministrum.
Omnes cum Jove nunc sumus beati:
At nuper, pauper, ah pœda fateti,
Omnes cum Jove pauperes eramus.

Immo Trajanus, tertio suo consulatu, videtur auro solido Jovis, Junonis ac Minervæ statuas fecisse. Quod satis innuit Martialis, epigramm. XI, 5:

Sacra, Laræque Phrygum, quos Troje natus heres,
Quam rapere arsuras Laomedontis opes:
Scriptus es æthero nunc primæ, Jupiter, uræ,
Et soror, et summi filia tota patris:
Et qui purpureis jam tertia nomina fastis,
Jane, feres Nervæ, vos precor ore pio.
Hunc omnes servate ducem; servate senatum:
Moribus hic vivat principis, ille suis.

Nunc vero si templum Jovis Capitolini cum celebratissimis olim templis Bæli, Babylonæ; Jovis, Thebis in Ægypto; Dianæ, Ephesi; aut etiam cum templo Hierosolymitano conferamus, templum quidem illa omnia auri specie tum interna, tum externa vicit templum Capitolinum: vincebatur etenim magnitudine; victum quoque est Hierosolymitani et Babylonici templi opibus. Hierosolymitani satis perspecta omnibus opulentia; de qua adhuc opportunius dicetur in excurs. ad Hist. V, 8. Opes autem

templi Babylonici, earumque pondera, quæ efficiunt circiter Gallicæ monetæ 395,061,729 fr. singulatim recenset Diodorus Siculus, II, 9, p. 70. Nec mirum tantas fuisse opes in templo Babylonico, quum Cyrus, Persarum rex, capta Babylone, devicta Asia, teste Plinio, XXXIII, 3, *quingenta millia talentorum argenti reportaverit, et craterem Semiramidis, cujus pondus quindecim talenta colligebat*: quæ duo efficiunt Gallicæ monetæ 2,582,299,689 fr. Hac nostra ætate alter Persarum rex, *Thamas-Kouli-Kan*, Mogolicas opes potitus, reportavit, minima quidem æstimatione, *roupiarum* argenti centum undecim *Kiurours*, ut loquuntur: quod efficit Gallicæ monetæ 2,466,664,198 fr. Immo alii, et ipse cl. *Voulton*, tunc medicus imperatoris Mogolici *Muhammed-cha*, scripsere a *Thamas-Kouli-Kan* reportatos esse trecentos *Kiurours*, Gallicæ monetæ 6,666,666,667 fr. Quod inflatus scriptum puto.

De Jovis Thebani, Ephesiæque Dianæ templorum opibus non ita compertum. Notæ vero eorum magnitudo et magnificentia, quibus templo Capitolino antecellebant. De Dianæ templo vide Plinium, XXXVI, 14. Thebis autem manent adhuc templi Jovis rudera, quæ exhibet cl. *Pococke* (*Description of the East*, vol. I, p. 92, tabul. XXVIII). Ex iis rudibus constat templum illud habuisse longitudine plus quam mille et quadringentos pedes, latitudine trecentos quinquaginta: ambitum vero fuisse trium millium et quingentorum pedum.

Inter tanta templorum decora, nihil habet ætas nostra quod invidet. Summorum Pontificum studio pietateque factum, ut, religione victores, templi quoque majestate vinceremus. His omnibus templis præstat divi Petri in Vaticano templum, maximum artis miraculum, omnibus retro seculis inauditum. Tanta autem est ejus amplitudo, ut, cum peristylis ædibus apposito, pateat mille sexcentos pedes longitudine, ambitu quatuor millia pedum colligat.

BROTIER.

Nº 6. CAP. LXXXI. *Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandria statos æstivis statibus dies, et certa maris opperiebatur, multa miracula evenere, quis cæli favor, et quædam in Vespasianum inclinatio Numinum ostenderetur.*

Quæ mendacia verius, quam miracula dixeris. Quod paucis explicandum.

DE VESPASIANI MIRACULIS.

Titum Livium; Plutarchum, ceterosque immensæ credulitatis scriptores miracula passim obtrudere misime mirum est. At Tacitum, acerrimi judicii, constantissimæ mentis virum, non modo miracula narrare, sed etiam iis fidem facere velle, incredibile videretur, si satis foret compertum, natura incertum an institutione, omnibus ferme Romanis insitum fuisse religionis sensum, quæ in credulitatem propenderent. Quæ

quidem credulitas, ut in humanis, sic quoque divinis in rebus, est bonæ animæ argumentum, nec nisi in religiosos animos irrepit. Unde magis miror existitiae nonnullos, qui Tacitum ἀθέτως insinulaverint. Qui enim ἀθεός haberi potest vir, qui præter plurima religionis monimenta Annalibus intersita, in his ipsis Historiarum libris *ope divina* mutari animos paullo supra cap. 78, pronuntiaverit; qui nunc *cæli favorem*, et *Numinum in Vespasianum inclinationem* profiteatur; qui demum *miracula* ita bonus enarrat, ut fidem iis facere haud leviter annitatur.

At quam fidem obtinere debent illa Vespasiani miracula? nullam, ut opinor. Atque, ut alios multos aileam, ita quoque sensit illustrissimus Huetius, Demonstrat. Evangelic., proposit. VI, n. 6. Neminem quoque dissenturum reor, qui perpenderit quæ fuerint illa miracula, quo in loco, et a quo sint edita. Ac primo quidem in illis Vespasiani miraculis nihil est, quod vim divinam miraculorum effectricem adstruat. Sanatur enim cæcitas hominis, cui, teste Tacito, *vis luminis non erat exesa*. Curatur manus debilitas, quæ, eodem auctore, in pravum elapsa, poterat integrari. Quod adhuc argumentum est incertam fuisse illorum miraculorum famam, quem manu debilem facit Tacitus, eum claudum dicit Suetonius in Vespasian. c. 7; ea quoque patrata miracula Tacitus, *medicis*, Suetonius, *amicis hortantibus*, narrat. Ut ut est, hæcne miracula? Curationes vix dixeris. Ubi enim in rebus levissimis fallacibusque operosa est miraculorum ostentatio, non est miraculum, sed histriionum circulatorumve fraus ac mendacium.

Adde hæc miracula evenisse Alexandriæ, in urbe vanissima, ad omne superstitionum genus projectissima, Serapidis religionibus insana, suis in principes adulationibus vaferrima, uti testis est oculatus Philo, in *Legat. ad Caium*, p. 1017.

Nunc vero quis hæc miracula ausus est? Vespasianus, novus et inopimatus princeps, cui *auctoritas et quasi majestas* concilianda, ut fatetur Suetonius, loc. cit.; Vespasianus, qui in omnes firmandæ dominationis artes intentus, religione maxime abutebatur. Inde acceptissimus ei fuit Josephus, quod mendax ille Judæus oracula, quæ Christum regem ejusque imperium prænuntiaverant, in eum traxisset: Joseph. Bell. Jud., III, 8. Omnes quoque, qui se Davidica stirpe oriundos ferrent, inquiri necarique jussit: Euseb. Hist. ecclesiast. III, 11. Vespasianus demum, qui, tunc temporis, Apollonii Tyanensis, hominum quotquot unquam existere fraudulentissimi, familiaritate consiliisque utebatur, ut videre est apud Philostratum, Vit. Apollon. V, 27 et seq.

Hæc satis superque sunt, ut constet Vespasiani miracula fuisse in *Ægyptiis artes fraudesque*, in Vespasiano politicæ artis instrumenta, quibus quæsitæ novo principatui auctoritas ac reverentia. Addit quidem Tacitus *utrumque* istud miraculum ab iis *qui interfuerunt nunc quoque memorari, postquam nullum mendacio pretium*. Neque id mirum. Excisa fuerat Flavianæ domus; ac proinde nullum tunc erat a principibus *mendacio pretium*: sed semper manebat *Ægyptiis superstitio*; eadem Roma-

nos quoque et Romam, quo pessima omnia confuebant, pervaserat: in dies invalescebat Serapidis veneratio. Quomodo ergo obrueretur rumor, quem servari intererat? Si quid mirum videri debet, id profecto quod, quum nullum sit mendacii pretium, nulla Serapidis religio, reperiantur tamen qui hæc miracula tueantur. At hæc est fabularum natura, ut vel sua vanitate multis placeant.

Hæc quum tractarem, omisi talia miracula posthac de Hadriano fuisse vulgata, quæ tamen *per simulationem* fuerant facta, teste Mario Maximo apud Spartianum, in Hadriano, cap. 25.

BROTIER.

Nº 7. CAP. LXXXIV. « Deum ipsum appulas litori naves sponte conscendisse. » Mirum inde dictu, tertium die, tantum maris emensi, Alexandriam appellantur. Templum pro magnitudine urbis exstructum loco, cui nomen Rhacotis: fuerat illic sacellum, Serapidi atque Isidi antiquitus sacratum. Hæc de origine et adventu Dei celeberrima. Nec sum ignarus, esse quosdam, qui « Seleucia, urbe Syria, accitum, regnante Ptolemæo, quem tertia ætas tulit; » alii « auctorem eundem Ptolemæum, sedem, ex qua transierit, Memphim » perhibent, inclytam olim et veteris Ægypti column. Deum ipsum multi « Esculapium, quod medeatur ægris corporibus; » quidam « Osirin, antiquissimum illis gentibus Numen; » plerique « Jovem, ut rerum omnium potentem; » plurimi « Ditem patrem, insignibus, quæ in ipso manifesta, » aut per ambages conjectant.

Serapidem fuisse Deum habere patet, de quo necesse est Taciti exemplo paullo fusiùs disserere.

Serapis, apud Ægyptios Deus maximus, plures præcipuosque referebat Deos. Inde in aversa parte nummi Antonini Pii, quem publicavit eruditus Oselius, *Thesaurus Selectorum Numismatum*, tab. XLIII, n. 1, videre est Serapidis caput barbatur, cornutum, radiatum, cum modio in vertice: adest et tridens, cui serpens circumvolvitur. Quibus insignibus patet Serapidem esse Jovem, Solem, Osirin, Neptunum et Esculapium. Vide quæ ad id confirmandum conegessit Oselius, loc. cit. p. 218. At naturam cultumque Serapidis nemo accuratius expressit, quam Macrobius, *Saturnal.* I, 20: Alexandria « eidem Ægypto adjacens civitas, quæ conditorem Alexandrum Macedonem gloriatur, Sarapin atque Iam cultu pene ætonitæ venerationis observat: omnem tamen illam venerationem Seli se sub illius nomine testatur impendere, vel dum calathum capiti ejus insigunt, vel dum simulacro signum triopitis animalis adjungunt; quod exprimit medio eodemque maximo capite leonis effigiem; dextera parte caput canis exotitur mansueta specie blandientis; pars vero læva cervicis rapacis lupi capite finitur: easque formas animalium dreco connectit volumine suo capite redeunte ad Dei dexteram, quæ compescitur monstrum. Ergo leonis capite monstratur præsens tempus; quia conditio ejus inter præteritum futuramque actu præsentis valida fervensque est. Sed

et præteritum tempus lupi capite signatur; quod memoria rerum transactionum rapitur, et auferatur. Item cœnis blandientis effigies futuri temporis designat eventum; de quo nobis spes, licet incerta, blanditur. Tempora autem cui nisi proprio famularentur auctori? cujus vertex, insignitus calathæ, et altitudinem sideris monstrat, et potentiam capacitatis ostendit: quia in eum omnia terrena redeant, dum immisso calore rapiuntur. Accipe nunc quid de Sole, vel Sarapi, pronuntietur oraculo. Nam Sarapis, quem Ægyptii Deum maximum prodiderunt, oratus a Nicocreonte, Cypriorum rege, quis Deorum haberetur, his versibus sollicitam religionem regis instruxit:

Εἰμι θεὸς τοῖσδε μαθεῖν, οἷόν κ' ἐγὼ εἶπαι.
 Οὐράνιος κόσμος κεφαλῇ, γαστήρ δὲ θάλασσα,
 Ταῦτα δὲ μοι πῶδες εἶσι, τὰ δ' οὐατ' ἐν αἰθέρι κείται,
 Ὅμμα γὰρ τελευτῇ, λατρεῖν φάος ἐκείνῃ.

Ex his apparet Sarapis et Solis unam et individuum esse naturam. Isis juncta religione celebratur, quæ est vel terra, vel natura rerum, subjacens soli. Hinc est quod continuatis uberibus corpus Dææ omne densetur, quia terræ, vel rerum naturæ, alta nutritur universitas. »

Hunc Macrobi librum Tacitumque egregie illustrant præstantissimi duo nummi Vespasiani et Domitiani, quos edidit cl. Pellerin (*Mélange de diverses Médailles*, vol. I, p. 204). In nummo Vespasiani, ΑΤΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣ. ΟΤΕΣΠΑΞΙΑΝΟΤ., id est, *Imperatoris Caesaris Augusti Vespasiani*; caput Vespasiani laureatum. In avera parte, ΖΕΥΣ. ΣΑΡΑΠΗΣ. Ε. ΕΝΑΤ., id est, *Jupiter Serapis, anno nono imperii Vespasiani*. Stat Serapis, sinistra hastæ inhiæns, extensa dextra, quæ monstratur triceps, de quo Macrobius, cœmpescere videtur. In vertice calathum, mediumve, habet. In nummo Domitiani, ΑΤΤ. ΚΑΙΣΑΡ. ΔΘ.... ΤΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ., id est, *Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus*; caput Domitiani laureatum. In avera parte, ΗΑΙΟΣ. ΣΑΡΑΠΗΣ. Α.ΙΓ., id est, *Sol Serapis, anno terdecimo imperii Domitiani*. Serapis stans hastam sinistra tenet, dextra elata. In vetere autem inscriptione, quæ existat Ancyre, nullo Angora, teste cl. Tournefort (*Voyage du Levant*, vol. II, p. 449): ΑΠ ΗΑΙΣ ΜΕΓΑΛΩ ΣΑΡΑΠΗΔΙ, id est, *Jovi Soli Magno Serapidi*. Porro quum Christiani Ethnica religionis Deos horrerent, seque Deum usum, rerum omnium conditorem, venerari profiterentur; hinc, ut videtur, Hadrianus, religionum conciliator, eos inter Serapidis, seu Dei Panthei, cultores annumeravit, teste ejus epistola apud Vopiscum, in Saturnin. cap. 8: *Illi qui Serapin colunt, Christiani sunt: et devoti sunt Serapi, qui se Christi episcopos dicunt... Unus illis, Ægyptiis ac maxime Alexandrinis, Deus est: hunc Christiani, hunc Judæi, hunc omnes venerantur et gentes.*

Si quis autem plura voluerit de urbe Sinope et Deo Serapide, adeat cl. de Fontenu (*Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. X, p. 465 et seq.).

BROTIER.

EXCURSUS

GABR. BROTERII,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

HISTORIARUM LIBER QUINTUS.

Nº 1. CAP. II. « **J**UDÆOS, *Creta insula profugos, novissima Libyæ incedisse,* » memorant, « *qua tempestate Saturnus, vi Jovis pulsus, cesserit regnis; argumentum e nomine petitur; etc.* »

(Egregie ista illustravit Brotier, ut affirmat Ernestus; ergo ista lectori subjicienda curavimus.)

Mirum plerisque videri solet Tacitum, literarum studiis clarissimum, adeo portentosa de Judæorum origine fuisse commentum, ea potissimum ætate, qua Judaicæ res, capta Judæa, in Urbe pernotuerant. Quod tamen forte haud ita mirabuntur, si attenderint Tacitum historias scripsisse, quum florētissimum fuit imperium Romanum, vix suarum religionum, nedum exterarum, curiosum; Judæorum originem historiamque multorum scriptorum mendaciis jampridem fuisse obscuratas; Judæos demum, ob cærimonias sacraque a ceterarum gentium ritibus alienissima, Romanis jamdudum invisos, tum ob cladem suam fuisse despicatissimos. Igitur Tacitus, Judaicis traditionibus neque credulus, neque penitus incredulus, partim Judæorum, partim exterorum scriptorum e memoria, quæ sibi probabilia videbantur, selegit, ut gentis primordia aperiret. Inde vera falsis, falsa veris admixta, quæ singillatim explicare operæ pretium est, quod in iis plurima adhuc lateant primævæ veritatis argumenta.

DE CRETENSI JUDÆORUM ORIGINE.

Gens Crethim, vel Cerethim, נִי כְרֶתִים, I Reg. XXX, 14; Ezechiel, XXV, 16; Sophonias, II, 5, Judæam inter et Phœniciam habitasse memoratur; utrique ita contermina, ut Palæstini nonnunquam Crethim nomine designentur, et pars fuerint Phœniciæ, quæ in his oris late olim dominata est. Phœnices autem colonias in Cretæ insulam misisse testantur tum

EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. V. 61

Stephanus, de Urbibus, voce *Τραπὴς*, tum ipse portus Cretæ, *Phœnice*, ejus mentio exstat in Act. Apostol. XXVII, 12. Adde ex Strabone, X, p. 481, Spartiatas, seu Lacedæmonios, plurimas urbes in Creta insula condidisse: Spartiatæ autem Judæos fratres suos esse gloriabantur, ut videre est I Machab. XII, 21. Antiqua ergo fuit Judæorum et Cretensium consanguinitas; Judaicaque progenies fuere Cretenses. At præterquam quod Cretenses *semper mendaces*, ut constat ex eorum vate, apud D. Paulum, Ep. ad Tit. I, 12, gentili adhuc æmulatione se ipsi Judæorum auctores esse jactitavere. Quod ita obtinuit, ut LXX Interpretes in Ezechiele et Sophonia, loc. cit. כְּרִיתִים et כְּרִיתִים, *Kpῆται* et *Πάρινοις Kpῆται*, id est, *Cretenses* et *advenæ Cretensium*, verterint; indeque Theodoretus, hunc Sophoniæ locum illustraturus, quosdam e Creta in maritima Palestinæ loca venisse, ibique consedisse enarret. Manifestum ergo cur Cretensem originem Judæis adscripserit Tacitus. Contra vero Cretenses Judaico genere prognatos, præter cetera argumenta, probant nos plurimi Cretensibus familiares, ut suilla carne abstinere, etc. Præterea, quæ de Minoe Cretenses prodidere, adeo similia sunt iis, quæ Moisi evenerunt, ut Mosem ac Minoem unum atque eundem esse hominem spinentur illustr. Huetius, *Demonstratio Evangelica*, proposit. IV, n. 9 et seq., eumque secutus Christianus Wormius, *de corruptis Antiquitatum Hebræarum apud Tacitum et Martialem vestigiis*, lib. I, p. 43 et seq. Adde præcipuam fuisse apud Judæos sabbati celebritatem: sabbatum autem quum Græci diem Saturni nuncuparent, inde Judæos Saturno devotissimos, Cretaque insula profugos, crediderunt.

Hierosolymo ac Juda.

Ficto Hierosolymi, vero Judæ nomine abusi sunt Ægyptii, ut Ægyptiacam Judæorum originem assererent.

DE ÆGYPTIACA JUDÆORUM ORIGINE.

Ægyptii, splendore imperii, artium inventionibus, maximam nominis sui famam excitavere. Hac gloria superbi se primos hominum esse contendebant, ut testantur Diodorus Siculus, I, 10, p. 6, aliique plurimi. Inde se Judæorum progenitores dixere. Recentis mendacii vanitatem reteggit novum Hierosolymi nomen, nec nisi conditis Hierosolymis repertum: ipsæque Juda Isidis regno, vel fabulis, minime æqualis: neque unquam, ut gentis suæ conditorem, Judam coluere Judæi, quod tradit Justinus, XXXVI, 2. Antiquissima autem fuit Ægyptiorum gens, et in opulentissimum imperium adsurrexerat, quum res Judæorum adhuc essent tenuissimæ. Ægyptii tamen Judæis, Semii posteris, origine posteriores: Ægyptiorum enim parens Mesraim, secundus Chami filius; unde apud Orientales populos ipsosque Ægyptios et Coptas pervulgata Ægypti nomina, *Mesra*, *Mesraim*, et *Chemia*. Vide eruditum Kirkerum, *Œdipus Ægyptiacus*, vol. I, p. 2 et seq.

Æthiopum prolem.

Æthiopicae hujus originis causas aperire facile est.

DE ÆTHIOPICA JUDÆORUM ORIGINE.

Æthiopes rerum olim potiti sunt, iisque serviit Ægyptus: illos quoque *Syria imperitasse, ætate regis Cephæi* tradit Plinius, VI, 29. Victoris elati, se Ægyptiis vetustiores esse professi sunt: quod naturali etiam ratione confirmabant. Nam Meridianarum plagam incolæ, ubi quanto serior sol, tanto fecundior, se primos terra editos, ἱζνογενήτους, gloriabantur, teste Diodoro Siculo, lib. III, 2, p. 143. Ideo Judæi, ut et ceteri populi, ab Æthiophibus prognati dicebantur.

Alia adhuc erat, et magis propria hujus originis causa. In Phœnicio mari, Joppe, nunc *Joppa*, urbs fuit antiquissima, in qua *objectam bellæ Andromedæ*, Cephæi filiam, ferebant: Plin. V, 31. Immo Plinii, Josephi, ac proinde Taciti ætate, in saxo, quod Joppe urbi præjacebat, *vinculorum Andromedæ vestigia* ostendebantur; colebaturque *illic fabulosa ceto*: Plin. V, 13; vide et Josephum, Bell. Jud. III, 15. Non mirum ergo, ob hæc Æthiopica monumenta, quæ tot post seculis in Palestina non modo servabantur, sed et colebantur, *plerisque*, ut scribit Tacitus, *Æthiopum prolem* visos fuisse Judæos. At non solum Judæis, verum ipsis quoque Ægyptiis recentiores fuere Æthiopes, ut pote Lad, Mesraim filio, oriundi: quod erudite demonstrat Bochart, Geographia Sacra, part. I, lib. IV, cap. 26. Omitto, quæ Josephus, Antiq. Jud. II, 10, memorat: Moesem, adhuc juvenem in Æthiopia bellasse, ibi regis Æthiopum filiam nupsisse, et, ut volunt rabbini, imperasse. Hæc Judaica sint commenta, certum est Judæos, ob commercia, Æthiopiam antiquitus adhasse, ibique plurimos degisse, adhucque degere, ut constat vntorum testimoniis, quæ vide apud eruditum Ludolfum, Comment. Æthiopic., lib. I, n. 101 et seq. Error de illa Æthiopica origine inde oriri adhuc potuit, quod Arabia, sicut et Æthiopia, *Chus* חוש diceretur. Porro quum ex Arabia in Palestinam venissent Judæi, id conjecturarum inania sectantibus forte visum est satis, ut originem Æthiopicam confingerent.

Assyrios convenas.

Nihil est in hac Assyria Judæorum origine, quod antiquitatem et veritatem non redolet.

DE ASSYRIA JUDÆORUM ORIGINE.

Ut pateat hæc Taciti verba, *Sunt qui tradant, Assyrios convenas, indigum agrorum populum, parte Ægypti potitos, mox proprias urbes, Hebræasque terras, et propiora Syria coluisse*, ipsissimam esse Judæorum traditionem, ea paucis explanare sufficit.

Abram, dictus postea Abraham, parens auctorque gentis Judæorum,

Assyrius fuit convena, egressus de Ur Chaldæorum: Genes. XI, 31. Indignas agrorum, factaque fame, descendit in Ægyptum: Genes. XII, 12. Ipse, ejusque posteris Isaac et Jacob, *Assyrii* quoque *convena*, errantes vivere, donec, orta adhuc fame, Jacob ejusque filii ac nepotes in Ægyptum, ubi Joseph, filius Jacob, secutus a rege agebat, iterum venire: Genes. XLI, 55, et XLVI, 1 et seq. *Partes Ægypti*, nempe terra Gessen et Ramesses in inferiore Ægypto, *positi sunt*, Genes. XLVII, 4 et 11. *Mor*, ducentis quindecim post annis ex Ægypto egressi, Exod. 1 et seq., *proprias urbes*, urbes scilicet Chanaan, *Hebræasque terras*, et *propiora Syriæ coluere*, ut omnibus compertum, fuseque narratur in libro Josue: Hebræi autem dicti sunt terræ ab אֲכַרִּים וְעֵצִים, id est, *Abramo Hebræo*, Genes. XIV, 13; ejusque posteris pariter אֲכַרִּים וְעֵצִים, seu *Hebræis*, quod עֵץ, id est, *terras Euphratem ex Assyria in has terras venissent*. Omnia ergo in hac traditione cum sacris Scripturis accurate concordant.

Carminibus Homeri.

Falsa hæc Solymæ Judæorum origo: expendenda tamen, ut erroris causa appariatur.

DE SOLYMÆA JUDEORUM ORIGINE.

Apud Græcos Romanosque fens claritatis fuere Homeri carmina. Ideo clara videbantur Judæorum initia, si originem repeterent a Solymis, carminibus Homeri celebrata gente, quæ Hierosolymæ urbi e suo nomine facine credebatur. Verum hæc fabula sola linguæ Hebræicæ ignorantia nititur. Urbs Jerusalem dicta est primum *Salem*, שָׁלֵם, id est, *pax*, a Melchisedech, ut fertur, condita. Deinde, quum Hebræi terras illas occuparent, pacemque ibi firmassent, appellata est *Jerusalem*, יְרוּשָׁלַם, id est, *possessio pacis*. Urbi Jerusalem novam urbem Sion addidit David; tunc non mutato nomine, sed in duale inflexo, vocata est *Jerusalaim*, יְרוּשָׁלַיִם, vel יְרוּשָׁלַם; diversa quidem scriptura, sed eadem pronuntiatione. Græci autem vocem interpretati sunt *Ἱεροσόλυμα*; et, quum viam Hebræicæ linguæ ignorarent, finxere Hierosolymæ dici ab *Ἱερὸν templo*, et *Solymis montibus*, in Σολύμων ὄρος, quorum meminit Homer. Odys. V, 283. De pugnacibus Solymis, Σολύμοισι καὶ ἀλίομοισι, agit adhuc in *Iliad.* VI, 184. Verum quum Solymos Homerus memorat, ii non populi sunt Judææ, sed *Æthiopis*; quos appellat *Solymos*, quod eundem serpens sicut habent in *Æthiopia*, quem Solymi in *Pisidia*. Vide Strabonem, lib. I, p. 35.

§ 2. CAP. III. *Plurimi auctores consentiunt.*

Quam varias de Judæorum origine sententias retulisset Tacitus, promissæ de eorum institutis ac moribus ex plurimorum auctorum consensu agi. Quæ de re quoniam multa jam supra dixerimus, pauca supersunt explanda.

DE JUDEÏS,

EORUMQUE INSTITUTIS AC MORIBUS.

Orta per Ægyptum tabe, quam *scabiem et vitiliginem*, id est, lepram, appellat Justinus, XXXVI, 2, Judæos Ægypto pulsos fuisse tradit Tacitus, secutus Chæremonem, ac maxime Lysimachum, qui eadem omnino mentitus est, ut videre est apud Josephum, *contra Apionem*, lib. I, 33 et seq.

Quod autem mirificam Hebræorum per mare Rubrum transmissionem silnerit Tacitus, mirum videri non debet, quum ipse Josephus, cujus scripta tum inclaruerant, prodigium illud ita narraverit, ut id magis everteret, quam adstrueret. Simile enim portentum in Pamphylio mari, quum Alexander Magnus Persas bello peteret, contigisse adseveravit Josephus, Antiq. Jud. II, cap. ult.

At, vel in ipsis Chæremonis et Lysimachi mendaciis, latet sexta, quam Deus Ægyptiis intulit, plaga, quum fœdis purulentisque ulceribus infecti sunt, ut narrat Moses Exod. IX, 10. Iter autem patuisse olim per mare Rubrum indicat vetustissima apud Ichthyophagos, hujus maris accolas, et a patribus accepta fama, quam refert Diodorus Siculus, lib. III, c. 39, p. 122: *Ingenti scilicet æstu, aquas quondam in oppositas partes ita fuisse revolutas, ut fundus maris non tantum appareret, sed etiam exsiccaretur, deinde relabentibus fluctibus in pristinum ordinem fuisse restitutas*: Παρὰ δὲ τοῖς ἀλλοίοις κατοικοῦσιν Ἰχθυοφάγοις παραδίδεται λόγος, ἐκ αἰγώνων ἔχον φυλαττομένην τὴν φήμην, ὅτι μεγάλως τινὸς γενομένης ἀμπότῃς ἐγενήθη τοῦ κόλπου ξηρὸς ὥς ὁ τόπος, ὃ τὴν χλωρὰν ἔχον τοῦ τόπου ἀρόσο-φιν, μεταποσοῦσας τῆς θαλάττης εἰς τὰναντία μίση, φανείσης δὲ τῆς ἐπὶ τῷ βυθῷ χέρσου, πάλιν ἐπαυλοῦσθαι ἐξαισίοις ἀλάμναι ἀποκαταστήσαι τὸν ὁρίον εἰς τὴν προῦ-πάρξασαν τάξιν.

Hebræos, Ægypto egressos, et per vasta Arabiæ loca vagantes, fatigavit aquæ inopia; idque fatetur ipse Moses, Exod. XV, 23, sed eorum aitis, tum miraculis, tum loci opportunitate levata. Nam in Elim duodecim fontes aquarum et septuaginta palmas reperere: Exod. XV, 26 et 27. Neglecta quidem fuere ob gentis contemptum miracula: ab aquis vero in Elim repertis nata videtur fabula, qua Moses, conjectura herbidi soli, et gregem asinorum agrestium secutus, largas aquarum venas aperuisse dicitur.

Quod autem addit Tacitus, Judæos continuum sex dierum iter emensos, septimo, pulsus cultoribus, obtinuisse terras, in quibus urbs et templum dicata sunt, locorum notitia et eventuum serie satis refellitur. Ibi tamen agnoscas haud obscurum antiquæ veritatis monumentum. Nam quum Hebræi sex diebus continuis urbem Jericho circuisent, septimo die, quod sabbatum erat, eam expugnare; pulsisque Chananæis, Palæstinam obtinere, in qua postea a Davide urbs Jerusalem, a Salomone templum dicata sunt.

Errat autem Tacitus, quum vitam Mosis produxit, Judaicosque ritus,

occupata Palestina, inditos existimavit. Verius dixit apud Judæos profana omnia esse, quæ apud Romanos sacra, et rursum concessa apud illos, quæ his incesta; judæis enim concessa plurima nuptiarum genera, quæ apud Romanos incesta habebantur.

BROTIER.

Nº 3. CAP. IV. *Effigiem animalis penetrali sacravere* Judæi.

Non unus Tacitus, sed Diodorus quoque Siculus, Plutarchus, Apion aliique asininum Judæorum numen memoravere. Indeque salse adversus Judæum quemdam poetam Martialis, Epigr. XI, 95:

Ecce negas, jurasque mihi per templa Tonantis:

Non credo; jura, Verpe, per Anchialum.

Vel potius per *Ancharium*, ut habebat vetustissimus MS. Codex Thua-næus; asinus enim Romanis dictus est *ancharius*. De hac fabula ejusque origine paucis dicendum.

DE FABULA ASINI A JUDÆIS CULTI.

Asinum a Judæis cultum fabulam esse omnibus compertum est; nec inter se consentiunt, qui mendacium prodidere: alii asinum, alii asini caput, alii hominem asino insidentem, in Judæorum templo fuisse sacram-tum volunt: hæc omnia absurda esse patet ex ipso Tacito, qui mox cap. 5 profitetur, Judæos mente sola unum numen, summum, æternum, neque mutabile, neque interitum intelligere; nulla simulacra eorum urbibus, ædum templis, esse. Objiciebat tamen Apion, calumniator audacissimus, asininum illud caput aureum ab Antiocho Epiphane in templo fuisse reper-tum. Cui respondet Josephus, contra Apionem, II, 7, neque ab Antiocho, neque a Pompeio Magno, neque a Licinio Crasso, neque a Tito, qui omnes templum obtinere, tale quidpiam fuisse inventum: eos nihil reperisse, nisi perissimam pietatem; de qua nihil Judæis apud alios effabile; ob sacram scilicet et ineffabilem Dei Jehovah, יהוה, religionem. Addit Jose-phus veteres gravissimosque scriptores Polybium, Strabonem, Nicolaum Damascenum, Timagenem et Castorem prodidisse, tantum templum ab Antiocho, qui iniqua et insatiabili opum cupidine flagrabat, fuisse expi-latam.

At unde hujus fabulæ origo? Plurimi eruditas, sed non ita probabiles, ex Hebraicorum Græcorumve nominum similitudine originationes repe-tant, quas videre est apud cl. Joan. Jac. Huldricum: Gentilis Obrectator, part. I. c. 4, p. 56 et seq. Verius crediderim fabulam ortam esse ex Ægy-ptiorum malignitate. Natura procaces, se solos sapientes rerumque peritos jactitare soliti, asinisque infensissimi, hoc commento vel Judæorum igno-rantiam, religiosamve taciturnitatem despiciebant, vel frequentem in Judæorum libris asinorum memoriam, victoriasque Samsonis, et fusas ex asini maxilla aquas ridebant. Forte quoque asininum fuit aliquod indi-

beriam. Sic hodieque in Ægypto tanta est Turcorum superbia, ut equos, nobilissimum animal, sibi seponant, asinos tantum, vile pecus, Christianis, Judæis, Arabibus, Maurisque, a Mahumetica religione alienis, permittant. Vide cl. *Hasselquist, Voyages dans le Levant*, vol. I, p. 80. Ut ut est, a Judæis ad Christianos manavit calumnia. Christianorum Deus appellatus est Ὀυροκόρῃς; Christiani dicti sunt *Asinari*, teste Tertulliano in *Apologetiq.* 16. Recte breviterque Minucius Felix, in *Octavio*, c. 28: *Audire te dicis caput Asini rem nobis esse divinam. Quis tam stultus, ut hoc colat? Quis stultior, ut hoc coli credat?*

BROTIER.

Nº 4. CAP. V. *Pessimus quisque Judæorum, spretis religionibus patriis, tributa et stipes illuc congregabant.*

Legibus Romanis permissum erat Judæis, non modo in Judæa, sed in Asia, Libya, et ubique terrarum, suis legibus vivere, et donaria, primitias, pecunias, quas unusquisque sponte sua ex pietate in Deum solvebat, Hierosolymam mittere; ut constat ex edicto Augusti imperatoris, literisque Marci Agrippæ, et proconsulum Norbani Flacci et Julii Antonii apud Josephum, *Antiq. Jud.* XVI, 6. Nihil est ergo, cur Facitus queratur quod, spretis religionibus patriis, tributa et stipes Hierosolymam congererent. At quod curiosum magis et observatione dignum, hic inquiremas quæ fuerint illa tributa, quæ stipes, et quantum inde auctæ Judæorum res.

QUÆ TRIBUTA ET STIPES A JUDÆIS UNDEQUAQUE TERRARUM HIEROSOLYMAM MITTERENTUR, ET QUANTUM INDE OPUM EXSURGERE POTUERIT.

Primitiæ, decimæ, vota, votorumque redemptio, census capitis, ea potissimum fuere tributa, quibus augebantur Judæorum res. Adde donaria; quæ quam magnifica quandoque fuerint, æstimari potest ex munificentia Tiberii Alexandri, qui altissimas latissimasque novem portas templi, de quibus dicetur infra cap. 8, argento auroque vestivit, teste Josepho, *Bell. Jud.* V, 5, n. 3. Stipes quoque, ubique collectæ, Hierosolyma in pauperum sustentationem mittebantur.

Verum antequam, quantum opum inde exurgere potnerit, expendamus, inquirendum quis tum fuerit Judæorum extra Palestinam incolentium numerus. Ad hanc inquisitionem plurimum conferet Philo. Aperte enim docet tantam fuisse in Ægypto Judæorum multitudinem, ut non minus quam decies centena millia, 1,000,000, Alexandriam totamque regionem, quanta patet a Catabathmo Libyæ, nunc *Akabet-Assolom*, usque ad terminos Æthiopis habitaverint: Οὐκ ἀποδείουσι μυριάδων ἰσατὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν χώραν Ἰουδαίῳ κατοικοῦντες ἀπὸ τοῦ ἀπρὸς διβύον καταβαθμοῦ μίχῃ

ταῖς ἰσθμίοις Αἰθιοπίας. Philo in Flaccum, p. 971. Certe multe plures fuere in Asia, maxime quam constet Judæos per totam Asiam ob commercia fuisse diffusos, et in Babylonia, quo olim fuerant translati, tantam eorum multitudinem exstitisse, ut Petronius, apud Philonem, testetur Babylonem multaque satrapias a Judæis teneri, et Caium Caligulam a bello Judaico metu copiarum Transenphraensium deterreat. Id enim Petronio non auribus tantum, sed et oculis erat compertum : Ἐφύθου δὲ αὐτὸν καὶ αἱ σείραν Εὐφράτου δυνάμεις· ἴδεν γὰρ Βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν σατραπειῶν ὑπὸ Ἰουδαίων πατερχομένας, οὐκ ἀποψήφονεν, ἀλλὰ καὶ σείρει. Philo, de Legatione ad Caium, p. 1023. Et certe Judæorum numerum imminuam potius, quam exaggerabo, si eos in Asia fuisse non minus quam vices centena millia, 2,000,000 dixerō. Quot autem in Ægypto, tot saltem fuere in Europa et Africa. Eand immerito ergo pronuntiāverim non pauciores tunc fuisse circa Palestinam Judæos, quam quadragies centena millia, 4,000,000. Iude Philo eo non multo pauciores indigenis tradit : Ὡς τῶν αὐθιγιῶν μὴ πολλὰ τῇ δυνάμει ἰσχυροῦσθαι; Philo, loc. cit.

Ex his aetate omnibus regionibus Judæi singulis annis aurum argentumque in templum mittebant; ut videre est apud Philonem, loc. cit. Aurum quoque, *Judeorum nomine, quotannis ex Italia et omnibus Romani imperii provinciis Hierosolytam exportari solitum* testatur Cicerō in oratione pro Flacco, cap. 38. Quod quidem tenuit Flaccus, Asiæ rector; et sanxit edicto ne aurum ex Asia exportari liceret: sed id illi datum crimini; permissumque Judæis moribus suis vivere, aurumque exportare. Idem postea multis Augusti ceterorumque Cæsarum legibus firmatum.

At quantum auri exportarent Judæi nunc expendendum. Novimus quidem ex Cicerone loc. cit., post L. Flacci edictum Apamææ comprehensum auri pondo centum paullo minus, quæ circiter sunt Gallicæ 93,334 fr.; *Laodiceæ viginti pondo paullo amplius*; circiter Gallicæ 18,667 fr. Quantum Adramyttii, quantum Pergami, quantum in aliis urbibus, comprehensum non declaratur. Alia ergo inveniunda est via, ut, quantum opum ex his collationibus exurgere potuerit, cognoscatur. Ducem Josephum sequamur. Is, auctoritatem Strabonis laudans; docet Mithridatem ad se miti pecunias ex sacra pecunia, quam Judæi ex Asia in insulam Co, nunc *Stan-Co*, transferrent, octingenta talenta, Gallicæ monetæ 6,874,675 fr. Joseph. Antiq. Jud. XIV, 7, n. 2: Τὰ τῶν Ἰουδαίων ὑπαχόσια τέλαντα.

Sic quidem, per me licet, tota hæc pecuniæ summa a Judæis Asiaticis miti solita. Certe non minorem summam ex Europa, ex Ægypto, ex Africa, mittebant ceteri Judæi. Ergo modica potius, quam magna, æstimatione, Judæi extra Palestinam incolentes singulis annis Hierosolymā mittebant, Gallicæ monetæ 13,748,149 fr. fidem centum annis mittebant, Gall. mon. 1,374,814,915 fr. Sic augebantur Judæorum res, ut recte observavit Tacitus.

BROTER.

Nº 5. CAP. idem. *Judæorum sacerdotes hedera vinciebantur, viisq̃ aurea templo reperta, « Liberum patrem coli, domitorem Orientis, » quidam arbitrati sunt.*

Ut illustri exemplo pateat quomodo apud Græcos et Romanos fabulæ de Judæis sint adornatæ, de his coronis hederaceis et Bacchi cultu paullo fusius dicendum.

DE FABULA JUDÆOS, HEDERA VINCTOS, BACCHUM COLUISSE.

Fabulæ originem docet monstratque Plutarchus in Symposiac. IV, 5, p. 671 : Τῆς μεγίστης καὶ τελειοτάτης ἑορτῆς παρ' αὐτοῖς (Ἰουδαίοις) ἡ καιρός ἐστι καὶ ὁ τρόπος Διονύσου προσήκων· τὴν γὰρ λεγομένην ἱευστίαν, ἀμύξονται τρυγητῶ, τραπέζας τε σπορτίθονται παντοδαπῆς ὀπάρας, ὑπὸ σκευαῖς, καὶ καθιάσιν ἐκ κλημάτων μέλιστα καὶ κητοῦ διαπεπλεγμέναις, καὶ τὴν σπορτίαν τῆς ἑορτῆς Σκεπτὴν ὀνομάζουσιν· ὀλίγας δὲ ὕστερον ἡμέρας ἄλλαν ἑορτὴν οὐκ ἂν δι' αἰνιγμάτων, ἀλλὰ ἀντικρυς Βάκχου καλουμένου τελευτοῦν. Ἔστι δὲ καὶ Κρατυροφορία τῆς ἑορτῆς καὶ Θυρσοφορία παρ' αὐτοῖς, ἐν ᾗ θυρσοὺς ἔχοντες εἰς τὸ ἱερὸν εἰσίσσιν· εἰσελθόντες δὲ ὅ, τι δρῶσιν οὐκ ἴσμεν. Εἰκὸς δὲ Βακχίαν εἶναι τὰ ποιούμενα· καὶ γὰρ σάλπιγγι μικραῖς, ὥσπερ Ἀργείοι τοῖς Διουσίσι, ἀνακαλοῦνται τὸν θεὸν χρώνται· καὶ καθαρίζοντες ἑταροὺς προσίσσιν, οὓς αὐτοὶ Λεβίτας προσονομάζουσιν, εἴτε παρὰ τὸν Λύσιον, εἴτε μᾶλλον παρὰ τὸν Εὐδιον τῆς ἐπικλήσεως γηγενεμένης. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν τῶν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασι ἀπροσδιόγουσι εἶναι. Σάββους γὰρ καὶ νῦν ἔτι πολλοὶ τοῦς Βάκχους καλοῦσι, καὶ ταύτην ἀφίᾳσι τὴν φωνὴν ὅταν ὀργιάζωσι τῷ Θεῷ. « Maximæ et perfectissimæ Judæorum sollennitatis et tempus et modus cum Bacchi sacris congruit. Quod enim ipsi vocant jejunium, id sic celebrant, ut maxime fervente vindemia proponant menses, in quibus expositæ sint omnis generis fruges, et sub tabernaculis desideant, quæ potissimum e palmitibus et hedera contextuntur : et primam sollennitatis diem *Tabernacula* nominant. Paucis vero post diebus aliam festivitatem non obscure, sed omnino aperte Baccho nuncupatam celebrant. Est etiam solenne apud eos festum Craterophoria et Thyrsophoria, in quo thyrsos gestantes in templum intrant : quid intus faciant ignoro. Credibile est ab iis Bacchi sacra peragi : nam et tubis exiguis, sicut Argivi Bacchanalibus, utuntur ad evocationem numinis ; et alii progrediuntur citharis ludentes, quos ipsi Levitas appellant, sive a Lysio, sive ab Evio (utraque vox Baccho congruit) ita dictos. Opinor etiam sabbatorum ferias non plane a Baccho esse alienas. Sabbos enim etiamnum multi Bacchos appellant, eamque edunt vocem, dum orgia Bacchi celebrant. » Alias deinde rationes subdit Plutarchus, quibus suam sententiam demonstratam credit : nempe festis diebus summum pontificem Judæorum mitratum incedere, tintinnabulis e veste dependentibus ; quod, inquit, nulli alii Deo, quam Baccho convenit : Judæos in sacrificiis mel non adhi-

bere; quia adversa vino mellis natura: denique inter multas pœnarum formas, hanc apud Judæos maxime odiosam esse, qua ad certum tempus vino interdicitur damnatus. Quæ retulisse sit satis, nec refutatione indigent. Manifestum enim est hæc omnia niti absurdis rituum Judaicorum interpretationibus, et sollemnitate Tabernaculorum in pravum detorta. Nempe quod post collectas fruges, Judæi in tabernaculis, arborum fronde contextis, diversantes, summa cum lætitia festum Tabernaculorum die quintodecimo mensis Tisri, juxta legem Levitici, XXIII, 40 et seq. septem diebus celebrabant; quod præcipua quoque festivitate diem alterum et vicesimum ejusdem mensis Tisri observabant, ramos, seu thyrsos, alicis aliarumque arborum gestantes, et Deum *servatorem* plurimum invocantes, ideoque dies ille in calendariis Judaicis appellatur *דְּרִישׁ עֵנָב*: inde confecta sunt illa omnia Bacchanalia; a quibus ita abhorrebant Judæi, ut quum illos ad id impietatis compellere vellet Antiochus Epiphanes, mori potius, quam fœdari maluerint. Vide II Machab. VI, 7 et seq. Confer quoque, si volueris, cum Plutarcho Athenæum, lib. VII, p. 276. Inde evidenter perspicies cur festum illud Plutarchus dixerit Craterophoria. *Σάββος* autem memorat, quod Judæi Deum Sabaoth, *צבאון*, seu *Deum exercituum* invocabant.

Vitisque aurea.

Quæ fuerit illa vitis aurea, in templo reperta, explicandum.

DE VITE AUREA.

Quum in templo interiore omnia auro coruscarent, ut ejus porta ornaretur, vitis aurea supra columnarum caput, et sub corona muri, expansa est, tanta amplitudine, ut ex ea botri statura, humana dependerent. Joseph. Bell. Jud. V, 5, n. 4: *Εἷχε δὲ καὶ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτῆς (σῦλλης) ἀπείρους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνδρομήκεις κατακρίμαντο*. At expressius de hac vite Joseph. Gorionides, V, 26: *Herodes rex vitam ex auro puro confectam columnarum capiti imposuit, cujus pondus mille talenta auri puri æquabat*: *זהב טהור וחתן על ראש העמודים מלמעלה גפן ואף בכרי זהב*. Mox prosequitur Gorionides: *Vitis autem ipsa affabre facta erat; ejusque rami, folia ac germina rutilante auro conspicua erant; botri ejus ex auro subviridi, illiusque uvæ atque acini et folliculi ex lapidibus pretiosis constabant*. Mille talenta auri pari efficiunt Gallicæ monetæ 124,074,075 fr.

At tantam auri pondus, maxime in his loci angustiis, est omnino absurdam. Itaque vel crediderim verba Gorionidis ita mollienda esse, ut significant vitam illam æstimatam fuisse mille talentis (Gallicæ monetæ....); vel si quis ea de pondere mille talentorum auri accipere voluerit, saltem fateatur summam illam esse totius vitis gemmarumque pretium. Quod quidem vix probabile adhuc videretur, ni sciremus hanc vitam, non minus Herodis, sed totius gentis Judaicæ, per omnem terrarum orbem diffuse,

et ad eam magnificentiam per nonaginta ferme annos prome, monumentum fuisse. Quicumque enim aurum templo novebat, folium, aut uvam, botrumve, ex hac vite suspendebat, ut videre est in Misa, tit. *Middoth*, cap. 3, n. 8. Hand mirum ergo in maximas opes excrevisse vitem illam, quæ, oculato teste Josepho, Antiq. Jud. lib. XV, 11, n. 3, intuentibus, *tum magnitudine, tum arte, in tanta pretiosæ materiæ copia, miraculum videbatur*: 'Τὰς τοῖς θρησκύμασιν ἁμπελος διατίτατο χρυσῷ, τοὺς βότρυς ἀπωρημένους ἔχονσα· θαῦμα καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, εἶον ἐν σολυταρίᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν.

Videtur autem Judæos in hoc apere vitis ornatu imitatos esse regum Persarum magnificentiam, quam luculenter testatur Chares, Mitylænsis, apud Athenæum, lib. XII, p. 514: Εἰς τοῦτο, Φοῖνι, ἴκον εἰ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, ὅσοι ἔχισθαι τῆς βασιλικῆς κλίτης ὑπὲρ κεφαλῆς οἰκηµά τι συντάκλινον, ἐν ᾧ χρυσίον πεντακισχίλια διὰ παντὸς ἔκαιτο τέλεινα, καὶ τοῦτο ἑκαλῆτο σποσιεφάλοιον βασιλικόν καὶ σπρὸς σποδῶν ἕτερον οἶκαμα τρίκλινον, ἐν τέλεινα τρισχίλια ἔκαιτο ἀργυρίου, καὶ σπορηγορέτο βασιλικὸν ὑποπόδιον. Ἦν δὲ ἐν τῇ κωτῶνι καὶ λιθοκόλλητος ἁμπελος χρυσῷ ὑπὲρ τῆς κλίτης· τὴν δὲ ἁμπελὶν ταύτην ἁμύντας Φοῖνι ἐν τοῖς Σταθμοῖς, καὶ βότρυας ἔχον ἐν τῶν σολυταριστάτων ψέφον συντιθεµένους. Eo usque *luxus*, inquit Chares, processerunt Persarum reges, ut ad verticem regii cubilis superne esset cœnaculum cum quinque lectis, in quo talenta auri quinquies mille (Gallicæ monetæ 333,333,334 fr.) semper adservabantur; id cervical regium appellabant: cubilis vero pedibus alterum erat cœnaculum cum tribus lectis, ubi reposita talentorum argenti tria millia (Gall. mon. 13,537,038 fr.), quod scabellum regis nuncupabant: in ejus cubiculo fuit quoque vitis aurea, gemmis ornata, super lectum distenta, cujus uvæ *Amyntas*, in libro de *Ponderibus*, ait ex pretiosisaimis gemmis compositas fuisse.

Tantas opes in Oriente unquam exatitisse vix crediderimus, ni iis fidem facisset nostra ætas, quam audivimus, et multi ipsi viderunt, regem Persarum *Thamas-Kouli-Kan*, subito occupata, anno 1739, urbe *Doly*, Mogolici imperii sede, abstulisse e thesauro regio:

Moneta quindecim *Kiouroos* (Gallicæ monetæ 333,333,334 fr.). *Kiouroos* vulgo nuncupamus *Carol*;

Gemmea suppellectile octo *Kiouroos* (Gallicæ monetæ 177,777,778 fr.);

Lectura regium, æstimatum septem *Kiourois* (Gall. m. 155,555,556 f.);

Thronum regium, æstimatum novem *Kiourois* (Gall. m. 200,000,000 fr.).

Cetera in tam recenti memoria omnibus comperta omitam; satis aut observasse universa spolia fuisse, minima æstimatione, centum undecim *Kiouroorum* (Gallicæ monetæ 2,466,666,667 fr.). Quæ opum commemoratio haud erit supervacanea, ut ex nostris temporibus vetera tempora æstimare discamus.

Nunc vero, ut ad Judæos revertar, monuerim, antequam Herodes vitem auream in templo dicasset, aliam jam olim fuisse in cinelio domus Hasamonæ a rege Judæorum Alexandro Jannæo factam. Aristobulus, ejus filius, eam dono dedit Pompeio Magno, qui eam Romæ in templis

Jovis Capitolini dicavit. Exstat hac de re luculentum Strabonis testimonium apud Josephum, Antiq. Jud. XIV, §, n. 1: "Ἐπέμφε γὰρ αὐτῷ (Πομπηϊῷ) μέγα δῶρον Ἀριστίβουλος, ἄμπελοι χρυσῶν ἐκ σσιτακοσίῳ τελάττων· μέγισται δὲ τοῦ δῶρου καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων οὕτως: « Ἦλθε δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου σπρσβεΐα, καὶ στίφανος ἐκ χρυσῶν τετραμισχίλιαι. καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἴτε ἄμπελος, εἴτε κῆπος· τερπωλὴν ἐνέμαζον τὸ δημιουργήμα ». Τοῦτο μίττοι τὸ δῶρον ἱστορήκαμεν καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενοι ἐν Ρώμῃ, ἐν τῇ ἱερῇ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου, ἐπιγραφὴν ἔχον ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ἐτιμώθη δὲ εἶναι σσιτακοσίῳ τελάττων. Ἀριστίβουλος μὲν οὖν τοῦτο λέγεται πέμψαι τῷ Ἰουδαίῳ δυνάστην Μισίῃ Pompeio ingens donum Aristobulus, vitem auream ex quingentis talentis (Gallicæ monetæ 000,000 fr.). Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis: « Venit et ex Egypto legatio, cum corona aureorum quatuor mille (circiter Gallicæ monetæ 0,000 fr.), et ex Judæa sive vitis, sive hortus: quod opus delectationem (inde vitis illa aurea hortusque aureus dictus est Terpion a Josepho Gorionide, IV, 20: מִדְּבַר הַגֵּרָר טֶרְפִּיּוֹן) nominabant ». Hoc donum vidimus etiam nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedicatum, cum inscriptione ALEXANDRI IYDAEORVM REGIS. Estimabatur autem quingentis talentis; et quidem fertur Aristobulum Judæorum dynasten hoc misisse.

Hic est sane mons aureus, hæc vitis aurea, quam Pompeius transtulit in triumpho, quem de Judæis victaque Asia egit a. U. c. 693. Insignis annus, quo, auctore Plinio, XXXVII, 2, victoria illa Pompeii primum ad margaritas gemmasque Romanos mores inclinavit. Hoc enim triumpho transtulit alveum cum tesseris lusorium e gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor (et ne quis de ea re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinem accedens, in ea fuit Luna aurea pondo XXX, id est, triginta librarum Romanarum); lectos tricliniarios tres; vasa ex auro et gemmis abacorum novem; signa aurea tria, Minervæ, Martis et Apollinis; coronas ex margaritis triginta tres; montem aureum quadratum cum cervis et leonibus, et pomis omnis generis circumdata vite aurea; museum ex margaritis, in cujus fastigio horologium erat. De hoc triumpho confer et Plinium, VII, 26. Aurea autem hæc vitis Hasamonæorum nunquam fuit in templo Hierosolymitano, ut videtur est apud eruditum Seldenum, de Jure Natur. et Gentium, II, 6, p. 235.

BROTIER.

N° 6. CAP. VI. *Balsamum modica arbor.*

Ut olim Pompeius Magnus in Mithridatico triumpho eburnum, ita Vespasianus Titusque in Judaico balsamum ostendere. De arbore tantæ olim celebritatis, hodieque magni nominis, pauca disserendum.

DE BALSAMO.

Balsamo patria est Arabia Felix. Illud, ut videtur a regina Saba, Salomon accepit; idque vulgo apud Judæos ferebatur, teste Josepho, Antiq. Jud. VIII, 6, n. 6: *Λίγους δ' ἔτι καὶ τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν ἴσι τῶν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δούσας ταύτης τῆς γυναικὸς ἱχομέν.* *Aiunt etiam quod opobalsami radicem, quam nostra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus.* Postea ita a Judæis excultum est balsamum, ut inter eorum opes annumeraretur. Unde Justinus, XXXVI, 3: *Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur.*

Capta Judæa, balsamum sibi vindicavit fiscus; et sane, ut plus lucri perciperetur, in Ægypto quoque satum. Nunc natale solum ac patriam repetiit; nec jam Judaicum Ægyptiumve, sed Arabicum, celebratur. Plurimum quidem nominis obtinet, sed apud nos fama magis, quam re: verum enim ac genuinum in Turcarum imperatoris optimatiumque usus et delicias cedit: ad nos adulterinum deferitur. Inde nobis ferme incomperta eximia illa vis, qua pro stomacho et vulneribus præpollet.

Plinius, Vespasiano placendi haud incuriosus, multa habet de balsamo. Sufficiat præcipua seligere, quæ Tacitum illustrent. Hæc autem Plinius, XII, 25: « Omnibus odoribus præfertur balsamum, uni terrarum Judææ concessum, quondam in duobus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum XX non amplius, altero pauciorum. Ostendere arbusculam hanc Urbi imperatores Vespasiani. Clarumque dictu, a Pompeio Magno in triumpho arbores quoque duximus. Servit nunc hæc, et tributa pendit cum sua gente, in totum alia natura, quam nostri externique prodiderant. Quippe viti similior est, quam myrto. Malleolis (Gall. *rejetons*) seri dicitur, nuper vineta, ut vitis: et implet colles vinearum modo, quæ sine adminiculis se ipsæ sustinent. Tondetur similiter fruticans, ac rastris nitescit, properatque nasci, intra tertium annum fructifera. Folium proximum rutæ, perpetua coma. Sæviere in eam Judæi, sicut in vitam quoque suam. Contra defendere Romani, et dimicatum pro fructe est. Seritque nunc eum fiscus: nec unquam fuit numerosior aut procerior. Proceritas intra bina cubita subsistit.... Inciditur vitro, lapide, osseisve cultellis. Ferro lædi vitalia odit. Emoritur protinus, eadem amputari supervacua patiens. Incidentis manus libratur artifice temperamento, ne quid ultra corticem violet. Succus e plaga manat, quem opobalsamum vocant, suavitatis eximiæ, sed tenui gutta ploratu, lanis parva colligitur in cornua. Ex his novo fictili conditur, crassiori similis oleo, et in musto candida. Rubescit deinde, simulque durescit e translucido. Alexandro

Magno res ibi gerente, toto die æstivo unam concham impleri justum erat. Omni vero fecunditate e majore horto congios senos, minore singulos, quum duplo rependebatur argentum. Nunc etiam singularum arborum largior vena, ter omnibus percuitur æstatibus, postea deputatur. Et sarmenta quoque in merce sunt dcc III, amputatio ipsa surculusque venit intra quintum devictæ annum. Xylobalsamum vocatur, et coquitur in unguentis... Summa probatio *balsami* est, ut lac coag. det, in veste maculas non faciat. Nec manifestior alibi fraus: quippe millibus denarium, sextarii emti vendente fisco trecentis denariis, veneunt: in tantum expedit augere liquorem. Xylobalsamo pretium in libras X, V. »

Panca nunc addiderim, quæ Plinium explicant. Ex iis enim, quæ retulimus, patet ætate Alexandri Magni exiguam fuisse balsami copiam, siquidem ex duobus hortis annua balsami fecunditas fuit tantum septem congiorum. Quod, quum duplo rependeretur, venibat circiter Gallicæ monetæ 50 fr. Si ex balsami vectigalibus creverint Judæorum opes, ut docet Justines, tunc sane vel Judæi majorem balsami copiam excoluere, vel largior fuit arborum vena. Certe, Romanis Judæa potentibus, et numerosiores et proceriores fuisse arbores testatur Plinius. Nec tamen imminutum balsami pretium: nam, teste eodem Plinio, sextarius venibat trecentis denariis, seu Gall. mon. 230 fr. Ergo tunc quoque duplo rependebatur. Mercatores autem, qui vendente fisco sextarium trecentis denariis emerant, ita balsamum oleo, resina, galbano, aliisque id genus adulterabant atque augebant, ut quod emerant trecentis denariis, ipsi millibus denarium, Gallicæ monetæ 769 fr. venderent. Ligno autem minima erat gratia. Inde a. U. c. 828, qui fuit a devicta Judæa quintus annus, sarmenta venire, dcc III, seu *septingentis sestertiis*, id est, Gallicæ monetæ 135 fr. Xylobalsamo autem pretium in libras X, V, id est, *denarii quinque*, seu Gallicæ monetæ 4 fr.

BROTIER.

Nº 7. CAP. VIII. *Immensæ opulentia templum Hierosolymitanum.*

Primum, ut quæ dicenda sunt intelligantur, abducendus est animus a nostris ecclesiis, quæ nihil habent cum Hierosolymitani templi magnitudine et magnificentia commune: intimi tantum penetralis similitudinem aliquam referunt, ac maxime Græcorum ecclesiæ. Grandia ergo cogitanda sunt spatia; circumductæ undequaque porticus marmoreæ, cedrinis laquearibus tectæ; aræ variis pretiosisque lapidibus discriminatæ; ara sub dio; in recessu intimum penetrale.

Itaque duplex fuit templum Hierosolymitanum: interius alterum, alterum exterius. Interioris templi figura quadrata, et singula latera quingentorum cubitorum: Ezechiel, XLII, 20 (cubitus autem vulgo uno pede et octo pollicibus, mensura Parisiensi, definitur). Exterius templum, quo interius continebatur, quadratum quoque fuit, licet ob junctam turrim Antoniam quadratum non haberetur. Ejus magnitudo haud ita com-

porta, quod manifeste errat Josephus, quum templi exterioris et turris Antonie ambitum sex stadiis comprehendit: 'Ο δὲ αὐτὸς πύλος αὐτῶν εἰς ἑξ σταδίων εὐμετρεῖται, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀντωνίας' Joseph. Bell. Jud. V, 5, n. 2. Unde cl. d'Anville (*Dissertation sur l'ancienne Jérusalem*, p. 54) existimat pro ἑξ olim forte scriptum fuisse δίζα; ita ut exterioris templi et turris Antonie ambitus fuerit septingentarum sexaginta hexapedarum, (4,289 *pieds*). Quod ob turris Antonie, quatuor aliis turribus munitæ, amplitudinem, minus potius, quam majus crediderim. At hæc de templi magnificentia et amplitudine quas multi eruditi viri eximiis operibus illustrare, sint satis. Ejus epulencia nobis potissimam exploranda.

In ipso templi exterioris aditu occurrebat, Orientem versus, porta triginta cubitos alta, et viginti lata, cujus fores ære Corinthio foribus argento auroque obductis erant multo præstantiores: Joseph. Bell. Jud. V, 5, n. 3.

A templo exteriori, ubi atrium erat gentium, ad interius templum adeuntibus alia observabatur porta, Orientem quoque versus, quinquaginta cubitos alta, et quadraginta lata. Ejus fores crassissimis auri argenticque laminis vestitæ. In Meridionali Septemtrionalique ejusdem templi lateribus octo aliæ erant portæ, eadem, qua modo dicta exterioris templi porta, magnitudine: earum quoque fores auro argentoque onustæ: Joseph. loc. cit.

In interiore hoc templo erat atrium Judæorum, ara, et penetræ, quod *Sanctum et Sanctum Sanctorum* dicebatur. Illud penetræ, ut sanctitate, ita apparatus et opulencia erat præcipuum. Ejus fores, Orienti obversæ, lata cubitos centum, totidem alta, tota aure refulgebat. Ipsum quoque totius penetræ fastigium, aureis, sed acutissimis, veribus horrebat, ne ab insidentibus avibus inquinaretur. Ejus porta erat septuaginta cubitos alta, quinque et viginti lata, cui nullæ tamen fores, ut cæli semper patenti imaginem referret. Inde erat prospectus in primam penetræ partem (tres enim in partes dividebatur penetræ) altam intus cubitos nonaginta, longam quinquaginta, viginti latam. Porta et prima illa pars interior penetræ undique auro coruscabat; et supra portam expansa erat vitis illa aurea, unde botri statura humana dependebant: Joseph. Antiq. Jud. XV, 11, n. 3; et Bell. Jud. V, 5, n. 4. De hac vite dictum satis supra cap. 5.

Primam hanc penetræ partem excipiebat pars altera sanctior, alta cubitos sexaginta, quadraginta longa, et viginti lata. Auræ erant ejus fores, altæ cubitos quinque et quinquaginta, latæ sexdecim: ante has fores expansum erat aulæum Babylonicum, hyacintho, bysso, cocco, et purpura, mirabili arte, contextum. In ipso penetræ, aureis quoque ornamentis fulgido, erat mensa aurea, aureum candelabrum, thuribulum aureum, præcipua Judæicæ religionis monumenta, de quibus dictum in Appendice ad librum Historiar. V, 51. Vide et Josephum, Bell. Jud. V, 5, n. 5.

Post alteram hanc penetralis partem, pone sequebatur pars tertia et sanctissima, quæ appellabatur *Sanctum Sancti*, seu *Sanctum Sanctorum*. Ante aureas quoque ejus, ut supra, fores, expansum erat velum (illud est velum, quod in morte Jesu Christi scissum est). Tertia illa pars penetralis, alta cubitos sexaginta, longa cubitos viginti, totidem lata, auro tecta et strata, nullo lumine, præcipuaque veneratione. Ibi enim in templo Salomonico fuerat arca fœderis, duo Cherubim, et propitiatorium. Quæ quum in templo Zorobabelico deessent, crediderim in hac tertia penetralis parte fuisse tantum librum Legis. Existimat tamen eruditus *Prideaux* (*Histoire des Juifs*), ad annum 534 a. C. Judæos aliam arcam ad veteris exemplar, Cherubim atque propitiatorium fecisse et in Sancto Sanctorum reposuisse. At, si ibi hæc fuerint, quomodo Josephus ait nihil omnino in hoc penetrali fuisse? *Ἐκεῖτο δ' οὐδ' ἐν ὅλῳς ἐν αὐτῇ*. Joseph. Bell. Jud. lib. V, cap. 5, n. 5. Tacitus quoque cap. 9, memorat *vacuam sedem et inania arcana*.

Hactenus templi apparatus, in quo quidem multum opulentiae, vidimus: nunc vero adeunda templi gazophylacia; alia argenteis aureisque pateris, vasis, instrumentis referta; alia aromatibus plena; alia bysso, purpura, Babyloniciis onusta. Quanta autem essent hac ætate Babyloniciis pretia, æstimari potest ex luxu Neronis, cui tricliniaria Babylonia, quadragies sestertio, Gallicæ monetæ 768,707 fr. constitere, ut diximus inter Anecdota de Nerone; vide infra h. locum. Adde nunc gazophylacia, in quibus sacra pecunia adservabatur. Quanta tunc fuerit, nemo expressit: infinitam eam, *ἄπειρον μὲν τῶν χρημάτων πλῆθος*, generatim dixit Josephus, Bell. Jud. VI, 5, n. 2. Maximam certe fuisse patet, quum post excidium Hierosolymitanum auri pretium dimidia parte in Syria sit inanimatum, ut diximus in Appendice ad librum Hist. V, 39.

Ut tamen ex vetustioribus temporibus præsens opulentia aliquatenus æstimetur, animadvertendum fuisse in templi gazophylacio duo millia talentorum, Gall. mon. 16,790,124 fr. quum Pompeius Magnus Hierosolyma cepit a. U. c. 69. Octo post annis, Crassus illa duo millia talentorum rapuit: præterea templum auro spoliavit ad octo millia talentorum, Gall. mon. 88,493,828 fr. trabem quoque, ex qua suspendebatur velum, solido auro factam ex trecentis minis, Gall. mon. 745,038 fr. abstulit: Joseph. Antiq. Jud. XIV, 7, n. 1. Ac proinde tum Crassus rapuit e templo Hierosolymitano Gall. mon. 106,028,988 fr. Nondum tamen templum Hierosolymitanum, inter assidue bellorum motus, ad eam opulentiam adornatum fuerat, quo postea evectum est Herodis Magni munificentia, et certantibus undique Judæorum studiis, imperiique Romani pace. Tum enim primum ad Salomonici templi magnificentiam accedere visum est. Insuper locupletissimus quisque Judæorum domos in templo extruxerat, in quibus opes suas condiderat, ita ut tunc ibi essent totius gentis thesauri, teste Josepho, Bell. Jud. VI, 5, n. 2: *Πᾶς ὁ Ἰουδαίων σισάμωτο πλοῦτος*. Non immerito ergo Tacitus *immensæ opulentiae templum* dixit.

Hæremus autem, quum illas templi Hierosolymitani opes legimus, et nostrorum templorum pauperiem contemplamur. At reputemus unicum fuisse non modo urbis Hierosolymorum, sed totius Judaicæ gentis templum. Si unicum quoque nobis foret, et quidquid in tot templa eorumque apparatus fuit expensum in uno templo collectum haberemus, quanto majores opes miraremur!

BROTIER.

Nº 8. CAP. XIII. *Pluribus persuasio inerat, antiquis sacerdotum literis contineri, eo ipso tempore fore, ut valesceret Oriens, profectique Judæa rerum potirentur: quæ ambages Vespasianum ac Titum prædixerant. Sed vulgus, more humanæ cupidinis, sibi tantam futurum magnitudinem interpretati, ne adversis quidem ad vera mutabantur.*

Hanc persuasionem testatur quoque Sueton. in Vespasiano, 4: *Percrebuerat Oriente toto vetus et constans opinio: esse in fatis, ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Id de imperatore Romano, quantum eventu postea patuit, prædictum Judæi ad se trahentes rebellaverunt.* Significantius adhuc Josephus, Bell. Jud. VI, 5, n. 4: Τὸ δὲ ἰπάραν αὐτοὺς (Ἰουδαίους) μάλιστα πρὸς τὸν σέλεμον, ἦν χρησμός ἀμφίβολος ὁμοίως ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐρημίνος γράμμασιν, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν ἰκείνον, ἀπὸ τῆς χάρας τις αὐτῶν ἄρξει τῆς οἰκουμένης. Τοῦτο οἱ μὲν ὡς οἰκίειον ἐξέλαβον, καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν ἰπλανέθησαν περὶ τὴν κρίσιν· ἰδέλλου δ' ἄρα περὶ τὴν Οὐεσπασιανῶ τὸ λόγιον ἡγεμονίαν, ἀποδειχθίντος ἐπὶ Ἰουδαίας αὐτοκράτορος. *Sed quod maxime Judæos ad bellum excūaverat, vaticinium erat ambiguum in sacris libris repertum, illis temporibus quemdam ex ipsorum finibus orbis terrarum imperio potiturum. Id enim illi quasi sibi proprium acceperunt, multi que sapientes interpretatione decepti sunt. Significabat nempe oraculum Vespasiani principatum, qui in Judæa declaratus est imperator.*

Oraculum quidem Tacitus ac Suetonius veri ignorantia, Josephus adulatione, in Vespasiani fortunam traxere. At altiora et diviniore prænuntiari demonstrant antiquæ illæ literæ, quæ adhuc exstant apud Daniel, II, 44: Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλείων ἰκείνων, ἀναστήσει ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν, ἥτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρῆσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῶ ἰτίρη οὐχ ὑπολειφθήσεται, λεπυνεῖ καὶ λιμῆσει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ αὕτη ἀναστήσεται εἰς τρὺς αἰῶνας. *In diebus autem regnorum (vel regum, מְלָכִים) illorum, suscūabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur: comminet autem et consumet universa regna hæc; et ipsum stabit in æternum.* Illud est regnum, quod Apostoli, Judæa profecti, non opum fulgore, non armorum vi, ne in persuasibilibus quidem humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis fundaverunt, teste Paulo, I ad Corinth. II, 4. Babyloniorum, Persarum, Græcorum, Romanorumque regnis majus, statim per terrarum orbem late diffusum est, ut videre est apud eundem Paulum in ep. ad Romanos, X, 18. Sub ipso Neronis princi-

pau, jam nonnulli e domo Cæsaris Christianæ militiæ nomen dederant. Inde Paulus in epistola ad Philippenses, IV, 22: Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μέλματα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. *Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.*

Vespasianus quidem, ad imperium postea evectus, ausus est divina oracula in suæ dignitatis omen ac firmamentum divertere. At Deus, vanis mortalium consiliis illudens, brevem fecit Vespasiani, breviorē Titi, nec longam, et improperam, Domitiani potestatem; paucisque annis Flavia domus evanuit. Immo ut illustrius exstaret argumentum divina oracula ad Flaviā domum non pertinuisse, illius ipsius domus pars magna, Flavia Domitilla, Vespasiani neptis, Titus Flavius Clemens ejus fratris filius, Plautilla fratris quoque filia, altera Flavia Domitilla, idem sanguis, Christianam religionem professi, ideoque exilia et mortem passi, regnum Christi sanguine suo firmavere. Vide stemma Flaviornum in excars. ad Hist. I, 46, pag. 21, n. 11, 12, 13 et 14. Regnum illud, ut nihil humani in ejus propagatione esse manifesto videretur, cum imperio Romano et exteris principatibus diu luctatum est. Interfecti, excarnificati sunt Christi milites. At tandem orbis, eorum patientia victus, Christo credidit; exemplumque ultro dedere principes et imperatores. Tum in signis vexillisque Romanis, quæ tot abhinc seculis ut nomina habebantur, resplenduit Christi nomen, XP., in quo SPES et SALVS Avastorum: tum in iis effulsit ipsa Christi crux, cum inscriptione IN NOBIS VICTOR ERIS. Adi Constantini Magni et Constantii nummos. Variis deinde linguis et monumentis celebratus est IC-XC BASILΘ BASILĒ et IHS XPS REX REGNANTIVM, ut passim videre est in imperatorum nummis. Idem nos quoque aureis nostris nummis continuo profiteamur: CHR. REGN. VIC. IMPER., id est, *Christus regnat, vincit, imperat.* Sic valuit Oriens; et juxta antiquas prophetarum literas fundatum a Judæa profectis Jesu Christi regnum, quod in æternum non dissipabitur.

BROTIER.

Nº 9. Cap. idem. *Multitudinem obsessorum sexcenta millia fuisse accepimus.*

Ita MSS. Flor. Bud. Agr. editio princeps, Rhenanus et recentiores. Male Puteolanus, *ducenta*; forte quod in MSS. reperit *dcia*, ut habent MSS. Harl. Bodl. Jes. Guelf. *Sexcenta* quoque habet Orosius, VII, 9, quem vide inter Testimonia Veterum. Nondum tamen accuratus est ille numerus. Nam, teste Josepho, intra paucos obsidionis menses elata sunt sexcenta millia, 600,000, fame pesteve enectorum, totoque obsidio periere undecies centena millia, 1,100,000. Adde captivorum multitudinem. Quæ si quis reputet, haud diffitebitur multitudinem obsessorum saltem fuisse duodecies centena millia. Ne tamen incredibilis hic numerus esse videatur, de eo distinctius dicendum, simulque quantum Judaici sanguinis hoc bello haustum sit declarandum, ut quam horrenda fuerit Judaica clades summatim pateat.

QUIS OBSESSORUM NUMERUS?

QUOT TOTO BELLO JUDAICO INTERFECTI?

Apud Eusebium, de Præparat. Evangelic. IX, 4, Hecataeus, Alexandri Magni expeditionum comes, Hierosolyma a centum viginti milibus hominum habitata prodit. Crevit postea, cum populi Judaici fortuna, in urbe principe incolarum numerus; ac Plinii ætate evaserat in *longe clarissimam urbem Orientis, non Judææ modo*: Plin. V, 14. Minime tamen compertum quis tum fuerit ejus incolarum numerus. Forte fuerit sexcenta millia; huncque numerum, proclivi errore, pro obsessorum numero usurpavit Tacitus: pari errato sexcenta illa millia de interfectis Orosius accepit, quæ de obsessis fuerant dicta. Ut ut est, aucta adhuc erat urbs *magna colluvie* Judæorum, et Idumæorum, *et ceterarum urbium Judaicarum clade*: Tacit. Hist. V, 12. Præterea obsidione clausi sunt Judæi, quum, ob Paschatis celebritatem, in urbem undique convenissent. Quanta autem multitudine convenirent, Cestius cognoverat paucis ante annis, sub finem Neroniani principatus, vigentibusque Judaicis rebus: compertum enim ex hostiarum numero tum ibi fuisse vicies septies centena millia, 2,700,000, purorum sanctorumque, ut loquuntur, Judæorum, qui agnum Paschalem comedere; minime computatis menstrualibus mulieribus, lepra aliave impuritate laborantibus, et alienigenis, qui hac quoque religionis causa confluebant: *Γίνονται δ' ἀνδρῶν... μυριάδες ἰσθμίζοντα καὶ διακόσιαι, καθαρῶν ἀπάντων καὶ ἁγίων οὔτε γὰρ λεπροῖς, οὔτε γονοῖοις, οὔτε γυναιξὶν ἐπιμνήνοις, οὔτε τοῖς ἄλλως μεμιασμένοις ἔξαι τῶς τῆς θυσίας μεταλαμβάνειν· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἁλοφύλοις, ὅσοι κατὰ θρησκείαν παρῆσαν* Joseph. Bell. Jud. VI, 9, n. 3. In hujus ergo Paschatis celebritate convenere circiter tricies centena millia, 3,000,000 hominum.

In supremo autem Paschate, quod Judæi a. J. C. 70, stante templo, celebrare, multo minor multitudo maxime e longinquis regionibus convenit, attrita jam bellis Judææ, et imminente Hierosolymitana obsidione. Verumtamen quum in ea obsidione perierint undecies centena millia, 1,100,000 hominum, certissimum est non fuisse sexcenta millia obsessorum, sed potius duodecies centena millia, 1,200,000, aut etiam amplius. Tantam autem tum incelarum, tum advenarum multitudinem in urbe Hierosolymia, quorum ambitus fuit tantum XXXIII stadiorum, nemo mirabitur, quum attenderit huic urbi fuisse pulcherrima suburbana, τὰ περιελλὰ πόλιν τῆς πόλεως, quæ memorat Josephus, Bell. Jud. VI, 1, n. 1. Insuper cogitandum in Oriente unum cubiculum non uni tantum homini, sed toti familie suffecisse. Unde tam frequens pestis, ut recte observat eruditus Shaw (*Voyages dans la Barbarie et le Levant*, vol. I, p. 354). Ideo quoque in obsidione Hierosolymitana, evenis suburbanis, et omnibus in urbe confertim agglomeratis, ex loci angustia atrox pestis gradata est; ut habet Josephus, Bell. Jud. VI, 9, n. 3: Ὡς τε τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῖς τὴν ἀποτομίαν γινέσθαι λεγόμενα φθοράν.

Nunc vero quum obsessorum numerum satis expenderit, toto bello interfectos summam recensēbimus, ut Judæicæ cladis atrocitas cognoscatur, et quanto sanguine occisi Christi sanguis, ulciscēte Deo, sit expiatus, innotescat.

CÆDES JUDEORUM AB A. U. C. 819,

J. C. 66, AD A. U. C. 823, J. C. 70.

Inter ipsa belli initia Hierosolymis (Joseph. Bell. Jud. II, 14) cæsi sunt Judæi ad tria millia et sexcentos, ἀπὸ τρισχιλίων καὶ ἑξακιστίους. 3,600.

Hierosolymis alia due cædes: Joseph. Bell. Jud. II, 15, n. 5, et II, 17, n. 5.

Caesariæ (Joseph. Bell. Jud. II, 18, n. 1) caduntur supra viginti millia, ὑπὲρ δισμυρίους. .... 20,000.

Per totam ferme Syriam magna Judæorum strages: Joseph. Bell. Jud. II, 18, n. 2 et 5.

Scythopoli (Joseph. Bell. Jud. II, 18, n. 3) cæsa tredecim millia, ὑπὲρ τρισχιλίων καὶ τρισχιλίων. .... 13,000.

Ascalone (Joseph. ibid. n. 5) duo millia et quingenti, αὐτῶν πεντακιστίους ὑπὲρ δισχιλίων. .... 2,500.

Ptolemaide (Joseph. ibid.) duo millia, δισχιλίων. .... 2,000.

Alexandriæ (Joseph. ibid. n. 8) quinquaginta millia, ἑνὸς πεντήκοντος. .... 50,000.

Cæsus Zabulonem, urbem Galilææ, et circumjectos vicos diripit et incendit: Joseph. ibid. n. 9.

Joppe (Joseph. ibid. n. 10) cæsi ad octo millia et quadringentos, τετρακόσιοι ὡρὲς ὀκτακισχιλίους..... 8,400.

In Narbatene toparchia, Cæsareæ vicina, cædes plurimæ, et vici incendio consumpti: Joseph. ibid.

In monte Asamone, prope urbem Sepphorin (Joseph. ibid. n. 11) cæsi super duo millia, ὑπὲρ δισχιλίους..... 2,000.

Lydda urbe (Joseph. Bell. Jud. II, 19, n. 1), ferme vacua, quod omnis fere multitudo Hierosolyma ob festum Tabernaculorum ascenderat, incensa, cæsi quinquaginta, πεντήκοντα..... 50.

Damasci (Joseph. Bell. Jud. II, 20, n. 2) cæsi ad decem millia, μυρία..... 10,000.

Ascalone (Joseph. Bell. Jud. III, 2, n. 2) decem millia, μύριοι. 10,000.

Ascalone iterum (Joseph. ibid. n. 3) octo millia et amplius, ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους..... 8,000.

Gadara capta, puberes omnes Vespasianus interficit, urbem, vicinæque oppida, vicosque incendit: Joseph. Bell. Jud. III, 7, n. 1.

Japhæ, in vico Galilææ maximo (Joseph. ibid. n. 31), cæsa quindecim millia, μύριοι ὡρὲς τοῖς πεντακισχιλίοις..... 15,000.

In monte Garizim (Joseph. ibid. n. 32) undecim millia et sexcenti, χιλίους ἑξακοσίους ἑπὶ μυρία..... 11,600.

Jotapatæ (Joseph. ibid. n. 36) quadraginta millia, τετρακισμύριοι..... 40,000.

Eversa urbs Joppe, quum prius submersa fuissent (Joseph. Bell. Jud. III, 9, n. 3) Judæorum quatuor millia et ducenti, τετρακισχιλίοι ὡρὲς τοῖς διακοσίοις..... 4,200.

Tarichæis, et in pugna navali lacuque Genesar (Joseph. Bell. Jud. III, 10, n. 9), periire sex millia et quingenti, ἑξακισχιλίοι πεντακόσιοι. 6,500.

Tarichæis (Joseph. ibid. n. 10) iterum cæsi mille ducenti, διακοσίους ἑπὶ χιλίοις..... 1,200.

Gamalæ (Joseph. Bell. Jud. IV, 1, n. 10) perempti quater mille, τετρακισχιλίοι..... 4,000.

Ibidem (Joseph. ibid.) sponte præcipites, enecti quinquies mille et amplius, ὑπὲρ πεντακισχιλίους..... 5,000.

Gischalæ (Joseph. Bell. Jud. IV, 2, n. 5) fugitivorum cæsa sex millia, εἰς ἑξακισχιλίους..... 6,000.

Hierosolymis (Joseph. Bell. Jud. IV, 5, n. 1) ab Idumæis cæduntur octo millia et quingenti, ὀκτακισχιλίους καὶ πεντακοσίους..... 8,500.

Ibidem (Joseph. ibid. n. 3) cæsa nobilium duodecim millia, μύριοι καὶ δισχιλίοι τῶν εὐγενῶν..... 12,000.

Ibidem cædes plurimæ a Zelotis editæ: Joseph. Bell. Jud. IV, 6, n. 1 et 3.

In castello Masada, Hierosolymis vicino (Joseph. Bell. Jud. IV, 7,

n. 2), a sicariis caesi Judæi septingenti et amplius, ὑπὲρ ἑπτακοσίους.
..... 700.

Ab iisdem sicariis per totam Judæam cædes editæ: Joseph. ibid.

Gadarensium (Joseph. ibid. n. 4) a Romanis cæsa quindecim millia,
μύριοι ἑπτακισχίλιοι..... 15,000.

Infiniti alii, ἀλλῶθ' ἀπειρον, in Jordanem præcípites desiliere. Vastitas
et internecio a Gadaris usque ad lacum Asphaltitin; plurimi quoque in
ipso lacu caesi: Joseph. ibid.

In vicis Idumææ, Betari et Cephartoba (Joseph. Bell. Jud. IV, 8,
n. 1) cæsa decem millia et amplius, ὑπὲρ μυρίου..... 10,000.

Alii vici plurimi eversi et incensi: Joseph. ibid.

Gerasis (Joseph. Bell. Jud. IV, 9, n. 1) caesi juvenes mille, χιλίους τῶν
ἱσθίων..... 1,000.

Ibidem loca plurima flammis et cædibus fœdata: Joseph. ibid.

Prælia multa, quibus se ipsi et Idumæos conficiunt Judæi: Joseph. ibid.
n. 5 et 7.

Toparchias Gophniticam et Arabatenam, indeque Hierosolyma usque
loca omnia occisione depopulatur Vespasianus: Joseph. ibid. n. 9.

Pariter Cerealis Idumæam superiorem vastat, et Chebronem urbem,
hæud procul Hierosolymis, incendio et incolarum internecione delet:
Joseph. ibid.

Hierosolymis Judæi, factionibus odiisque efferati, in se ipsi sæviunt.
Prælia, cædes plurimæ: templum quoque cruore respersum: Joseph.
Bell. Jud. IV, 9, n. 10, et V, 1 et 3.

Hierosolymorum obsidio: fames, pestis, tanta demum necessitas, ut
in hac unica obsidione (Joseph. Bell. Jud. VI, 9, n. 3) perierint Judæorum
undecies centena millia, τῶν δὲ ἀπολουμένων κατὰ πᾶσαν τὴν πολιορκίαν
μυριάδες ἑκατὸν καὶ δέκα..... 1,100,000.

Captis excisisque Hierosolymis, duo adhuc manebant Judæis præsidia,
Machærus et Masada: Machærunte (Joseph. Bell. Jud. VII, 6, n. 4) caesi
Judæi mille et septingenti, ἐπὶ τοῖς χιλίοις ἑπτακόσιοι..... 1,700.

In saltu Jarden (Joseph. ibid. n. 5) Hierosolymis et Machærunte fugi-
tivorum cæsa tria millia, τρισχίλιον..... 3,000.

Masada (Joseph. VII, 9, n. 1) Judæi omnes, ne in manus Romanorum
venirent, se ipsi perimunt nongenti numero et sexaginta, ἑξήκοντα σὺν
τοῖς ἑπτακοσίαις..... 960.

Cyrenen usque (Joseph. Bell. Jud. VII, 11, n. 2) Judaici belli furor
pervasit; ibique cæsa Judæorum tria millia, τρισχίλιους..... 3,000.

Nunc vero si summas, a Josepho singulatim expressas, collegerimus,
intersectorum erit numerus..... 1,378,910.

Si, quæ Josephus generatim dixit, æstimaverimus, sane haud pau-
cios Judæi toto bello periere, quam vices centena millia. . . 2,000,000.

Denique reputemus (quod jam monuimus in Appendice ad Historiarum

82 EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. V.

librum V, 42 et 43) captivorum nonaginta septem millia, venditam terram, Judæos, ubicunque in Romano imperio degerent, Jovi Capitolino tributum solvere jussos, ac tandem, quales prædixerat Osee, III, 4, οὐκ ὄντες βασιλείας, οὐδὲ ὄντες ἀρχοντας, οὐδὲ οὖσιν θυσίας, οὐδὲ ὄντες θυσιασταρίου, οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ δίδωντ sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim. Eventa illa, quibus nulla unquam exstiterē illustriora et testatiora, immo quorum nosmetipsi testes sumus, cum vaticiniis Danielis, IX, 26 et 27, ipsiusque Moysis, qui in Deuteronom. XXVIII, 46 et seq., Judaicam hanc calamitatem non tam prædixit, quam descripsit, conferamus; atque nihil esse religione divinius fateamur.

BROTHA.

FINIS EXCURSUUM AD HISTORIAS.

EXCURSUS ET NOTÆ

BROTERII, HEINECCII,

ET VARIORUM,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

~~~~~

LIBER DE MORIBUS GERMANORUM.

N° 1. **L**IBRUM C. Cornelii Taciti de situ, moribus et populis Germaniæ, meditandum potius, quam legendum, paullo fusius sum expositurus, quod in eo juris nostri politici fontes lateant. Vere enim dixit cl. de Montesquieu, *Esprit des Loix*, XXX, 19 : *Il est impossible d'entrer un peu avant dans notre droit politique, si l'on ne connaît parfaitement les lois et les mœurs des peuples Germains*. Brevis quidem est libellus, sed alto Taciti ingenio et immensa rerum copia plenus; quem paucis, sed egregie, laudavit idem cl. de Montesquieu, loc. cit. c. 2 : *Tacite fait un ouvrage exprès sur les mœurs des Germains : il est court, cet ouvrage ; mais c'est l'ouvrage de Tacite qui abrégait tout, parce qu'il voyait tout*.

BROTIER.

N° 2. CAP. II. *Mox a seipsis invento nomine . . .*

Vexatissimus sane locus, quem sic enucleare tentem, omissa omni conjectura verborumque mutatione. Nomen primum anius *nationis*, scilicet qui *nunc Tungri* vocantur, non *gentis*, i. e. non commune omnium populorum qui civitatibus divisi, genere conjuncti, inter Rhenum et Scythicam regionem siti erant, deinde in omnes illos populos diffusum est hocce modo : primum *victores*, puta natio Tungrorum, illud nomen ob metum hostibus injiciendum *invenierant*; mox *omnes*; sc. gens Germanicæ; idem et ipsi *invenierunt*, ut priores, et a se ipsis inventum adsumpserunt vocabulum, quod videbatur decorum. Itaque omnes *Germani* vocati sunt, et nomen in gentem evasit.

Hæc est, ut opinor, Taciti sententia: quam tamen paullo errare a verō

82 EXCURS. VARIOR. AD HISTOR. L. V.

librum V, 42 et 43) captivorum nonaginta septem millia, venditam terram, Judæos, ubicunque in Romano imperio degerent, Jovi Capitolino tributum solvere jussos, ac tandem, quales prædixerat Osee, III, 4, *οὗτοι βασιλεῖς, οὐδὲ οὗτοι ἄρχοντες, οὐδὲ οὕτως θυσίας, οὐδὲ οὗτοι θυσιαστήριον, οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ δῶλον sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim*. Eventa illa, quibus nulla unquam exstiterē illustriora et testatiora, immo quorum nosmetipsi testes sumus, cum vaticiniis Danielis, IX, 26 et 27, ipsiusque Moysis, qui in Deuteronom. XXVHI, 46 et seq., Judaicam hanc calamitatem non tam prædixit, quam descripsit, conferamus; atque nihil esse religione divinius fateamur.

BROTIER.

FINIS EXCURSUUM AD HISTORIAS.

EXCURSUS ET NOTÆ BROTHERII, HEINECCII, ET VARIORUM,

AD OPERA C. CORNELII TACITI.

~~~~~

LIBER DE MORIBUS GERMANORUM.

N° 1. LIBRUM C. Cornelii Taciti de situ, moribus et populis Germaniæ, meditandum potius, quam legendum, paullo fusius sum expositurus, quod in eo juris nostri politici fontes lateant. Vere enim dixit cl. de Montesquieu, *Esprit des Loix*, XXX, 19 : *Il est impossible d'entier un peu avant dans notre droit politique, si l'on ne connaît parfaitement les lois et les mœurs des peuples Germains*. Brevis quidem est libellus, sed alto Taciti ingenio et immensa rerum copia plenus; quem paucis, sed egregie, laudavit idem cl. de Montesquieu, loc. cit. c. 2 : *Tacite fait un ouvrage exprès sur les mœurs des Germains : il est court, cet ouvrage; mais c'est l'ouvrage de Tacite qui abrégait tout, parce qu'il voyait tout.*

BROTIER.

N° 2. CAP. II. *Mox a seipsis invento nomine . . .*

Vexatissimus sane locus, quem sic enucleare tentem, omissa omni conjectura verborumque mutatione. Nomen primum unius nationis, scilicet qui nunc *Tungri* vocantur, non *gentis*, i. e. non commune omnium populorum qui civitatibus divisi, genere conjuncti, inter Rhenum et Scythicam regionem siti erant, deinde in omnes illos populos diffusum est hocce modo: primum *victores*, puta natio Tungrorum, illud nomen omnium hostibus injiciendum invenerant; mox omnes; sc. gens Germanica, idem et ipsi invenerunt, ut priores, et a se ipsis inventum adsumpserunt vocabulum, quod videbatur decorum. Itaque omnes *Germani* vocati sunt, et nomen in gentem evaluit.

Hæc est, ut opinor, Taciti sententia: quam tamen paullo errare a verò

crediderim; siquidem *Germaniæ* vocabulum censet appellativum gentis, quod conditionis civilis apud illam gentem insigne fuisse testantur barbararum instituta gentium, quæ Romanum imperium quinto seculo occupaverunt.

Nemo nescit vocem *Germanus*, ductam a *ger* vel *here* exercitus, et *man* homo per aspirationem, pronuntiari *Hermanus* solitum veteribus septemtrionis populis. *Hermannus*, *Herimannus*, *Heremannus*, *Arimannus* (quæ vocabula idem significant, in mediæ ævi glossemate), est vir liber, vir bellicosus, qui bannum publicum vel militiam aliasque publicas functiones implere potest. Apud barbaros vir bellicosus et civis unus et idem erat. At qui rem familiarem non habebant, qua sumptus militiæ tolerarent, in inferiorem ordinem redacti seu *lidorum*, dimidio minoris quam illi viri vel *barones* aestimabantur. Nempe apud eam gentem dignitatem ordinum pretio capitis (*weregeldo*) taxatam fuisse et distinctam, quis ignorat?

(Vid. Cang. Gloss. Inf. Latinit. voc. *Heremannus*; Heinecc. Antiquit. Germ. I, c. 1, parag. 9; Lex Salic. tit. XLIV; Marculf. form. I, 18.)

Vocem *Ἀρμάνιος* etiam apud Græcos mediæ ævi significasse virum bellicosum me admonuit illust. J. Fr. Boissonade, ut videre est in partit. grammat. Herodian. p. 185, quas edidit Lond. 1819, in-8°.

J. N.

N° 3. CAP. V. *Possessione et usu haud perinde afficiuntur.*

Gronovius hæc verba, subaudito comparationis ad libitum affectæ argumento, interpretatur: quam longe liberiores commentationem neque recipiendam existimo; et requiro in hoc loco Broterii, Ernesti, ceterorumque quos perlegi, industriam. Itaque non evagatus extra ipsius Taciti verba, comparationem institutam inter duas res hic nuncupatas expedire tentabo. Dixit res Germanis placere non æque ob possessionem quam ob utilitatem, scilicet *argentum magis quam aurum sequi eos, quia numerus argenteorum facilius usui esset*; et vasa argentea apud illos non magis curæ atque pretio quam quæ humo finguntur; quippe quos possidere inutilia non perinde juvaret quam uti vilibus; ideoque afficiuntur, moventur, in aestimandis rebus, haud perinde voluptate possidendi quam utendi fructu.

J. N.

N° 4. CAP. VI. *Mixti præliantur. . . . centeni ex singulis pagis sunt.*

Huc elegantem Cæsaris locum, in quo mos ille bellandi egregie describitur, affert Broter. At eo Cæsar a Tacito differre videtur, quod prior *totidem numero pedites quot equites fuisse, singulos a singulis lectos narrat*, posterior autem *definitos numero, scilicet, centenos ex singulis pagis fuisse pedites*, non pares numero cum equitibus ostendit.

Neque adeo felicem crediderim Broterii alteram interpretationem, quum has voces *centeni ex singulis pagis* explicat, quasi ita nominati essent, quod ex pagis in centenas divisæ essent electi, *die hundert, auc-*

tore Dithmaro. At satis per se patet sensus Taciti, eos ita nominatos, quod centum essent ex singulis pagis, non quod ex centenis.

Hunc quidem fuisse Taciti sensum procul dubio est : Tacitum vero non errasse, quum numero fuisse illos nominatos, non regionis nomine unde eligerentur, asserat, nolim affirmare. Cave ne hos *centenos* pugnantes cum centenis iudicum comitibus, infra c. 12, confundas, quos *Rachin-burgos* lex Salica nominat. Postea et *centenarii* fuere, singuli cujusque centene iudices.

J. N.

Nº 5. CAP. idem. *Rari gladiis, aut maioribus lanceis utuntur.*

DE MILITIA GERMANORUM.

Quamvis autem in tot civitates ac respublicas secreti viverent Germani, raraque inter eos esset, ut inter gentes bellicosas, concordia; idem tamen propemodum tot civitatibus ac rebuspublicis finis erat propositus. Potentiam enim bellicam intendebant, si a paucis discesseris, omnes, eoque omnes eorum mores omniaque instituta erant comparata. Recte jam Jul. Cæsar, de Bell. Gall. VI, 21, de maioribus nostris prodidit : *Vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit*. Et paucis interjectis, ibid. cap. 23 : *Hoc proprium virtutis existimant, expulsos agris finitimos, cedere, neque quemquam audere prope se consistere*. Sed et Pomponius Mela, de Situ orbis, III, 3 : *Jus in viribus habent, adeo ut ne latrocinii, quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitesque supplicibus*. Quam vero aliz gentes bella ideo suscipiant, ut fines imperii longe lateque proferant, Germani vastorum imperiorum non admodum cupidi, regiones quas devicerant, vel, relicta patria, insidebant ipsi (unde tot gentium Germanicarum migrationes ¹), vel eas longe lateque vastabant ². *Causas ergo bellorum, teste eodem Pomponio Mela, III, 3, ex libidine arcessebant, neque imperitandi prolatandique fines (quod enixe non volebant), sed ut circa ipsa quæ jacent, vasta essent*. Paucissimæ ergo gentes faciebant provincias victisque imperabant, veluti Eburones Condrusiis, Nervii Catronibus, Grudiis, Levacis, Pleumosiis, Gerduris, ceu refert Cæsar de Bell. Gall. IV, 6, et V, 39.

Omnia ergo ad militarem gloriam referebant Germani, nihilque, ut jam ab Hermannno Conringio, de Republ. Germ. parag. 10 sq., demonstratum est, apud eos vel lege, vel consuetudine fuerat receptum, quod non ad virtutem militarem potentiamque bellicam pertineret. A pueris Germani adsuffecti sunt cibo simplicissimo, agrestibus pomis, recenti feræ et lacti concreto ³, qualem victum permultum contulisse ad robur et magnitudinem corporum Germanicorum, singulari eoque pererudite.

¹ Tacit. Hist. lib. IV, c. 73.

² Cæs. de Bell. Gall. lib. VI, c. 23.

³ Cæs. de Bell. Gall. lib. IX, c. 1; Tacit. de Morib. Germ. c. 23.

opusculo demonstravit Herm. Conring. (Dissert. de habitu corp. veterum Germ.) Deinde in primis dabant operam, ut frigora atque inedia, frequentissimas militiæ comites, quam facillime perferrent ¹. Juvenes non literis, musica, artibus sellariis, sed armis, venationibus, latrociis, quæ extra fines civitatis ne turpia quidem habebant ², aliisque belli præludiis, delectabantur. Genus spectaculorum iis unum, atque in omni cœtu idem; idque non ad pompam et lasciviam, quales ludos, vix spectare sustinebant ³, sed ad fortitudinem, usumque armorum comparatum. *Nudi enia juvenes, quibus id ludicrum erat, inter gladios se infestasque frameas saltu jaciebant* ⁴. Quod porro sera iis Venus, adeoque inexhausta pubertas easset ⁵; quod non urbes atque ædes splendidiore, sed tuguria et casas incolerent ⁶; quod nandi ⁷, cursusque velocissimi ⁸ summam sibi adquirerent peritiam: illud omne eo pertinebat, ut ad quævis munera militaria dextre obeunda eo essent expeditiores.

Ita domi Germani administrabant rempublicam: dispiciendum nunc porro, quo pacto bella gesserint. Militia illis non conducticia erat (quavis ipsi Germani facile ab aliis gentibus stipendia mererentur), sed lecta, et maximam quidem partem pedestris. *In universum enim æstimanti*, inquit Tacitus, de Mor. Germ. 6, *plus penes peditem roboris*. Alio loco, 30, de Catts idem auctor ait: *Omne robur in pedite, quem super arma ferramentis quoque et copiis coonerant*. Ipsa sane ratio eis pedestrem suadebat militiam: quum enim universa Germania paludibus, montibus, silvisque horreret, non multum profecto profecisset equitatus, quantumlibet copiosus. Neque tamen plane deerant equestres copię, quibus Tencteri potissimum valebant ⁹. Jumentis non utebantur importatis, sed quæ apud eos erant natæ, parvis ac deformibus, quæ tamen quotidiana exercitatione, summi ut essent laboris efficiebant ¹⁰. Medio tamen ævo Thuringicis Cimbricisque equis magnum statutum esse pretium, alio loco docebimus. Ephippiis insidere, turpe videbatur ¹¹: sed tanto magis delectabantur frænis ac phaleris, quæ etiam inter finitimarum gentium dona maximi faciebant ¹². Illud notatu dignissimum, quod et dimachorum quoddam genus (novum plerisque visum ¹³) jam Cæsaris ævo in exercitu habue-

¹ Tacit. ibid. c. 7. Seneca, de Ira, lib. I, c. 11.

² Cæsar. l. c.; Pompon. Mela, ibid.; Tacit. Annal. lib. XII, c. 17.

³ Tacit. Anap. lib. XIII, c. 54.

⁴ Idem, de Morib. Germ. c. 24.

⁵ Idem, ibid. c. 20.

⁶ Idem, ibid. c. 16; Strabo, lib. VII, p. 291.

⁷ Tacit. Hist. lib. IV, c. 14; Herodian, lib. VII, c. 2; Pompon. Mela, lib. III, c. 3.

⁸ Cæsar, de Bell. Gall. lib. I, c. 48.

⁹ Idem, ibid.

¹⁰ Idem, ibid. lib. IV, c. 2.

¹¹ Idem, ibid.

¹² Tacit. de Morib. Germ. c. 15.

¹³ Hert. Elem. prud. civil. part. I, c. 9, parag. 12.

rim Germani. Diserte enim Cæsar, de Bell. Gall. IV, 2: *Equestribus, inquit, præliis, sæpe ex equis desiliunt, ac pedibus præliantur, equosque eodem manere vestigio aduefaciunt, ad quos se celeriter, quam usus precit, recipiunt.* Solebant etiam equites selectiores, mixti peditatui præfari, ea utrimque arte ac sagacitate, ut ipsis Romanis vel eo potissimum nomine essent admirationi. Qua de re denuo Cæsar, ibid. I, 48: *Equitum millia erant sex, totidem numero pedites velocissimi ac fortissimi, quos ex omni copia singuli singulos, suæ salutis causa delegerant.* Cum his in præliis versabantur, ad hos se equites recipiebant. Hi, si quid erat durius, concurrebant; si qui, graviore vulnere accepto, equo deciderant, circumstabant; si quo erat longius prodeundum, aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas, ut jubis equorum sublevati, cursum adæquarent. Ejusdem moris hanc in modum meminit Tacitus, de Mor. Germ. c. 6: *Boque mixti præliantur, apta et congruente ad equestrem pugnam velocitate pedum, quos ex omni juventute delectos ante aciem locant. Definitur et numerus, centeni ex singulis pagis sunt, idque ipsam inter suos vocantur; et quod primum numerus fuit, jam nomen et honor est.* Videntur ergo hi pedites, quos centenos vocabant, apud Germanos eodem loco fuisse, quo apud Romanos triarii, apud Macedones phalanx. Præliis etiam intererant principes, qui non nisi magna clientum turba stipati adversus hostem proficiscebantur ¹.

Ceterum quod ad ipsam bellam gerendi rationem attinet, armis nondum exquisitis utebantur Germani: paucis gladii erant, aut majores lanceæ ². Quamvis enim Cimbris *μυρῶνας καὶ βαρύντας μαχαίρας*, prælongos et graves gladios ³; reliquis etiam Germanis *ἰγνόντες*, enormes, prælongas hastas tribuant veteres ⁴: rem tamen ita explicat Tacitus, Annal. XIV, 2, ut *primam aciem hastatam, ceteris prævæta aut breviora tela fuisse* dicat. Plerique ergo breviores hastas, vel, ipsorum vocabulo, *fræneas* (*pfriemen*), ferebant, angusto et brevi ferro præmunitas, sed ita acri, et ad usum habili, ut eodem telo, prout ratio poscebat, vel cominus vel eminus pugnarent. Et equites quidem scuto-fræneaque erant contenti: pedites et missilia spargebant, pluraque singulis atque in immensum vibrabant ⁵. De vestibis et sagis parum erant solliciti, Dione, XXXVIII, p. 89, enim et Tacit. Ann. II, 14, testibus, vel majore sui parte nudi incedebant, vel pelle ferina tegebant artus: paucis lorice; vix uni alterive cassis et galea ⁶, quæ belluarum sævissimarum rictus, et inusitatas figuras et alas cristas præferebat, ut tanto eminentiores viderentur ⁷. Scutis

¹ Tacit. de Mor. Germ. c. 14.

² Idem, ibid. cap. 6.

³ Plutarch. in Mario, p. 426.

⁴ Tacit. Annal. lib. I, c. 64; lib. II, c. 14 et 21; Hist. lib. V, c. 10.

⁵ Tacit. de Morib. Germ. c. 6.

⁶ Dio Cass. lib. XXXVIII, p. 91.

⁷ Plutarch. in Mario, p. 420.

tegebantur maximis, et ad staturam hominum porrectis, coloribusque lectissimis ¹, vel etiam bestiarum imaginibus distinctis ², nisi quod Gothorum, Rugiorum et Lemoviorum insignia essent *rotunda scuta, brevesque gladii* ³. Ubi ad manus ventum, aciem componebant per cuneos ⁴, ita quidem, ut singulas, quæ simul militarent, gentes propriis cuneis ⁵, singulas vero familias ac propinquitates propriis turmis componerent; id quod non abs re præcipuum virtutis incitamentum fuisse, ait Tacitus, de Morib. Germ. 7. Ante prælium duces adloquebantur exercitum ⁶. Hinc ubi sono armorum et tripudiis adplausissent, cornuaque sonuissent ⁷, cantu truci et incondito clamore in hostem ferebantur ⁸. Augebat tumultum mulierum ululatus. Nam et hæ partim auspiciorum causa ⁹, partim ad inflammandos suorum animos, partim ob vulneratorum curationem castra sequebantur ¹⁰. Antequam cum Romanis committerentur, vagis incursibus et disiecti per catervas, saxis, glandibus et ceteris missilibus prælia inchoabant. Postea longa adversus eos militia insueverant signa sequi, subsidiis firmari, dicta imperatorum accipere, qui manu, voce, vulnere pugnam sustentabant ¹¹. Scythicæ memores originis, etiam fuga quærebant victoriam. Qua de re Tacitus, de Morib. Germ. c. 6: *Cedere loco, dummodo rursus instes, consilii potius, quam formidinis arbitrantur*. Sæpe fugam simulantes, in planitiem saltibus cinctam hostes trahebant, dein coorti et effusi trudebant adversus, instabant cedentibus, collectosque in orbem pars congressi, quidem eminus proturbabant ¹². Reliqua quæ ad veterum Germanorum militiam pertinent, jam a Cluvero, Germ. Antiq. I, 44 et seq.; Conringio, de Vet. Rep. Germ. parag. 25 et seq.; Strauchio, Diss. III, de Arm. Roman., aliisque sunt occupata, ut adeo actum agere nihil attineat.

Et hæc quidem est veteris illius ac liberæ Germaniæ facies, quam nec Romanorum potentia, nec conglobata vis hostium evertere potuisset unquam, si manus animosque maturius junxisset. Enim vero erat hoc e libertate vitium, quod tot gentes non consultarent in unum, nec fœdere quodam *συνμαχίᾳ* sese adversus communes hostes munirent. Potius æterna fere erant inter finitimos bella. Sic Tacitus, Annal. XII, 28, *Catos*

¹ Tacit. de Morib. Germ. c. 6.

² Diodor. Sic. Biblioth. p. 307.

³ Tacit. de Morib. Germ. c. 43.

⁴ Idem, ibid. c. 6.

⁵ Idem, Hist. lib. IV, c. 16.

⁶ Idem, ibid. lib. V, c. 17.

⁷ Diod. Sic. lib. V, p. 307.

⁸ Dio Cass. lib. XXXVIII, p. 89; Tacit. Hist. lib. II, c. 22, et lib. IV, c. 18.

⁹ Cass. de Bell. Gall. lib. I, c. 50; Plutarch. in Mario, p. 416; Strabo, lib. VII, p. 294; Tacit. de Mor. Germ. c. 8.

¹⁰ Tacit. de Mor. Germ. c. 7 et 8.

¹¹ Idem, Annal. lib. II, c. 17 et 45.

¹² Idem, ibid. c. 11.

cam Cheruscis perpetue fere ait discordare; et Cæsar, de Bell. Gall. VI, 23: eos id proprium virtutis existimasse tradit, expulsos agris finitimos cedere, neque quemquam prope se audere consistere, (Vid. eund. IV, 3, et Pomp. Mel. III, 3). Et hæc quidem Germanorum simultates tam erant perpetuæ, ut eas Romanis suis inprimis gratularetur Tacitus, de Mor. Germ. 33, et Annal. XII, existimans id, quod res erat, non posse non perire Germanos, quos æterna discordia in certissimam ipsorummet perniciem armaret. Et sane quamvis vix quidquam, quod ad bene beateque vivendum pertinebat, in tanta frugalitate deesset Germanis, natioque ipsa esset populosa, fortis ac valida, regio amplissima et ferax, libertas summa, judicia severa, leges æquissimæ: eorum tamen omnium fructum interceperunt civiles discordiæ, quibus demum fiebat, ut Germani initio multis cladibus a Romanis attriti, postea a Francis tristissima servitute sensim opprimerentur.

HEINECCIUS, Antiq. German. Jurispr. I, c. 1, parag. 14, 15, 26, 27, 28.

Nº 6. CAP. VI. *Scutum reliquisse.*

Jam Taciti ævo Germani, gens bello adsueta, nihil sanctius armis, ac inprimis scuto, habuerunt. Ait enim historicus laudatissimus¹: *Scutum reliquisse, præcipuum flagitium. Nec aut sacris adesse, aut concilia inire ignominioso fas: multique superstites bellorum infumiam laqueo finierunt.* Eandem religionem et Francos quodammodo retinuisse, ex lege Salica, tit. XXXII, parag. 6, patet, in qua ita sancitum est: *Si quis alteri impulerit, quod scutum suum projecisset in hoste, vel fugiendo præ timore, CXX den., qui faciunt sol. III, culpabilis judicetur.* Quin et extincto Francorum imperio bellica hæc disciplina tamdiu mansit integra, quamdiu penes solos nobiles fuit jus armorum, et telis gladiisque in bello res acta est. Scuto enim in hostium potestate relicto, nobilitas quoque perditæ videbatur, si vera est Spangenh., Spec. Nobilit. p. 301, observatio. Certissimam vero esse, vel exemplo Guilielmi, comitis Ostrevandiæ, patet, qui, quod scutum apud Frisios amisisset, test. Guil. Heda, Hist. Ultraj. ad ann. 1395, et Joan. a Leyd. Chron. XXXI, 50, indignus ideo habitus est, qui regis Francorum mensæ adsideret, adeoque a faciali, lacerato mantili, contumeliose tractatus. Hinc ex sigillis comitum Flandriæ, ab Oliv. Uredio, Sigill. comit. Flandr. p. 51, delineatis, discimus, armatos scuta gladiosque catenis ferreis junxisse thoraci, ne adeo facile avelli aut abscindi possent: ceu jam pridem frater mei amantissimus in luculento de sigillis veterum syntagmate observavit².

Quum ergo tanti scuta æstimarent veteres Germani, operam etiam dederunt, ut illa essent quam ornatissima. Sane jam Taciti (de Morib.

¹ Tacit. de Mor. Germ. c. 6.

² Heinecc. de Sigill. lib. I, c. 10, parag. 30, p. 130.

anno 1115, *Heydenricus quidam insigne suum abbas Corbeiensi dedisse dicitur, de argento, ex quo capite detracto commode biberit*¹. Sic et anno 1164, Philippus, comes Flandriæ, galea utitur fastigiata, cui leo insculptus². In sequentium comitum sigillis modo draco³, modo cornua bubula, modo leo⁴, modo ala⁵, modo lilium⁶ galeæ vertici adhæret, pro diversis, quas possidere cœperunt, provinciis. Talia cimmeria permulta etiam in principum comitumque Germaniæ sigillis deprehendit frater⁷. Quin adeo universam Germaniam hic mos pervasit, ut in bellis cæsorum captorumque conditio ex galearum adpendicibus æstimeretur. Unde de Gualthero, comite Bononiensi, Guil. Brito, Philippid. IX, pag. 291, et XI, pag. 330 :

Cujus equum, cujus clypeum galeamque nitentem
Balaneæque jubar seu cornua bina gerentem,
Dum jam victores post pugnam in castra redissent,
Vidit et agnovit rex atque exercitus omnis.

His porro galeis et cimmeriis alligare solebant vittas, vel involucria, quibus pluvio inprimis cælo ornatum istum tegerent : qualium vittarum expressissima vestigia in sigillis comitum Flandriæ apud Oliv. Uredum, de Sigill. com. Flandr. p. 51, 53, 55 et seq. ; p. 87 et seq. ; Heinecc. de Sigill. Part. II, 4, parag. 8, pag. 216, adparent. Has quoque artis heraldicæ magistri paullatim in sigilla transtulerunt, sed artificiose incisas : unde natæ sunt *die helmdecken*. Ex his ergo composita arma deinde vestibus, vexillis, equis, ædibus, utensilibus inscribere veteres : eaque deinde posterius magis magisque expoliverunt, et regulis quibusdam heraldicis superstruxerunt, de quibus jam agere præter institutum fuisset futurum.

Atque exinde adparet, quæ sint variorum jurium, quæ circa insignia servantur, origines. Primo iis non utebantur, nisi principes et nobiles, et quidem cingulo militari potiti. Ita enim intelligendi videntur veteres, quando sibi negant sigilla esse, eo quod militiæ honorem nondum sint consecuti. Sigillis sane etiam usæ sunt femine et juventutis principes ; sed nulla olim in iis insignium vestigia, qualia in militum et principum adutorum sigillis notantur. Quum enim hi equis insideant galeati, et cristati, sinistra scutum tesseris gentilitiis ornatum ; dextra vel gladium evaginatum vel vexillum vibrantes : illi se sistunt vel equitantes vel stantes vel sedentes, togati, et schemate ad preces magis vel ad vena-

¹ Chron. Corb. apud Paullin. ad ann. 1115.

² Oliv. Ured. de Sigill. com. Flandr.

³ Idem, ibid. p. 51.

⁴ Idem, ibid. p. 55.

⁵ Heinecc. de Sigill. part. II, c. 4, parag. 6, p. 215.

⁶ Idem, ibid.

⁷ Idem, ibid.

tionem, quam ad militiam composito ¹. Si etiam aliquando scuta gentilitia addita notamus, ea non sinistro brachio, sed sellis, quibus insident, affixa adparent. Verum hæc consuetudo jam a seculo XIII vitium videtur fecisse, a quo tempore non modo omnes illustri gente nati, verum etiam ecclesie, monasteria, et urbes tesseri ejusmodi ad nobilium imitationem uti cœperunt. Quin hodie vix plebeius est, quin vel hereditaria vel a se inventa jactet insignia. Unde et valde dubito, an hodie obtineat, quod vulgo docent, si quis plebeius vel burgensis nobilitatis affectaverit insignia, cuivis nobili fas esse, ea, quocumque loco picta fictave aint, deturbare, confringere, pedibusque conculcare ². Deinde et illud observandum, solis nobilibus tam superioris, quam inferioris ordinis, licuisse, arma gentilitia, in funeribus ostentare, eaque non modo feretro alligare, sed et in ipsis templis cum vexillo suspendere. Nihil hodie est hujusmodi exemplis frequentius. Attamen et hunc ritum non heri demum aut nudius tertius inventum, sed antiquum esse, vel ex legibus Henrici I, regis Angl. Reg. Angl. 83, patet, et jam ab aliis ³ est observatum. Tertio et id addimus, inter fratres complures non omnes signo usos esse gentilitio, sed vel illius regionis, quam ex patria hereditate acceperant, tesseram suam fecisse, vel gentilitium scutum aliqua fascia, vel trabe, vel baltheo distinguasse. Notum est, comites Brenenses a Fridrico, Conrad Magni marchionis Misnie filio, descendisse, adeoque ejusdem gentis fuisse cum marchionibus Misnie ⁴; et tamen non Misnico, sed Brenensi scuto semper sunt usi, quod ita describitur in monimentis Doberlucensibus ⁵: *Sigillum de cera viridi monstrat imaginem viri stantis armati, circumamicti quasi pallio super arma, habetque vir ille quasi clypeum cum tribus foliis lœualibus in sinistra; in dextra tenet lanceam, cui infixum est vexillum pendens deorsum, et est talis circumscriptio: SIGILLVM OTTONIS ET THEODERICI COMITVM DE BRENE*. Sic et Thuringie landgraviorum posterius erant comites Zigenhainenses, quos tamen Thuringicum acutum nunquam fecisse constat. De scutis gentilitiis trabe vel baltheo distinctis, jam alii disernerunt. Interesse enim videbatur posteroribus, ut avita in tessera originis suæ servarent memoriam, nec tamen committendum sibi putabant, ut familia cum familia confunderetur. Unde insignia patria et avita quidem retinuerunt, sed ad distinctionem diversarum stirpium baltheo vel trabe notata, quod hodiernum observari a Gallis novimus. Ejus rei præclarum exemplum exstat in scuto Saxonico. Quum enim Saxonie ducatus Henrico Leoni adeptus a Friderico I, imperatore, Bernardo Ballenstadensi

¹ Oliv. Ured. de Sigill. com. Flandr. p. 48; Tenzel. Biblioth. curios. ann. 1704, repos. l. plat. IV, p. 326.

² Beyer, Specim. Jurispr. Germ. lib. I, c. 10, parag. 10.

³ Cf. Menard, ad Hist. J. Joinwill. p. 366; Ch. Dufresne, in Glossar. Lat. tom. I, p. 1031.

⁴ Schrad. Dissert. de Vitric. eccles. parag. 8, p. m. 780.

⁵ Ludewig. Reliq. MSC. tom. I, n. 22, p. 98; n. 35, p. 57; n. 69, p. 95; n. 101, p. 138.

traderetur, ejus posterius quidem Ballenstadense scutum, quod hodie in Anhaltinorum insignibus adparet, retinuerunt, ei tamen discriminis causa addiderunt baltheum, qui diversimode, ut sit, exornatus a pictoribus, demum raris Saxonibus nomen induit, ut singulari eaque pererudita dissertatione docuit Burch. Gotth. Struvius, Dissert. de Rota Saxon. 3. Sed hoc quidem sensim exolevit in Germania, in qua et filii principum et nobilium nati minores et appanagiati integra insignia retinent, iisque spem sustinent futuræ successionis. Denique observamus, sicuti scuta gentilitia nobilitatis insignia sunt, ita confracta publice abolitæ nobilitatis esse argumentum. Hinc et novissima tempora non ignorant exempla tristissima, quod eorum arma et scuta a carnifice publice fracta sunt, qui a virtute avita ita desciverunt, ut perduellione vel aliis adversus rempublicam commissis flagitiis famam polluerent¹. Verum et hunc ritum tristissimum satis antiquum esse, probant exempla², et notissima loquutio, arma reversata, de qua ex instituto a J. Seldeno, de Tit. honor. p. 789, et Ch. Dufresne, Glossar. Lat. tom. I, p. 328, actum est.

Hænnecius, ibid. II, 4, parag. 2 — 7.

Nº 7. CAP. VII. *Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt.*

DE FORMA REIPUBLICÆ GERMANICÆ.

Sic unus plerisque reip. finis; sed non una omnibus reipublicæ forma placuit. Plerisque populare erat imperium, tam tenacibus quippe libertatis, ut Lucanus, Pharsal. VII, libertatem

Germanum Scythicumque bonum .....

vocare non dubitet. Verum quum omnes illæ gentes rudes ac parum sagaces potentiam tamen bellicam affectaverint, fieri non potuit, quin a pura democratia ad temperamenta quædam vel aristocratica vel monarchica deflecterent. Popularem enim rem, avidum tamen bellandi, non posse non a pura democratia sua sponte recedere, prudenter observavit i. ælii Conringius, de Urbib. Germ. num. 45, siquidem tunc ipsa necessitas potestatem quamlibet majorem solis nobilioribus ac prudentioribus imposuit. Inde ergo est, quod de Celtis memoriæ prodidit Strabo, IV, p. 136, ἀριστοκρατικὰς εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχαίας τῆς ἀποικισίας, *Cellas optimatum fere regimini uti.* Addit præstantissimus auctor, unum quotannis principem, unumque belli ducem a multitudinis deligi solitos. Quod fortasse in minoribus civitatibus factum; nam in majoribus plures principes fuisse, qui jus per pagos et vicos dicerent, adeoque rempublicam domi administrarent, ex Tacito, de Mor. Germ. c. 11, patet. Principes porro suos ex plebe adiutores comitesque habebant. *Centeni enim*, ait Tacitus, ibid. c. 12, *suo*

¹ Theatr. Europ. tom. IX, p. 376; et tom. XI, p. 1083.

² Thom. Walsingh. p. 192.

gati ex plebe comites, consilium simul et auctoritas adsunt. Inde facile patet, qualis ejusmodi rerump. forma fuerit. Penes plebem, id est omnes ingenuos, quos infra describemus, erat τὸ ἀρχον, adeoque de bello et pace, de legibus ac judiciis publicis aliisque rebus majoris momenti statuerendi potestas. Ingenui in comitiis congregati eligebant principes, qui non modo jura per pagos vicosque reddebant (Tacit. de Mor. Germ. 12), verum etiam in comitiis ipsis consultationes dirigebant (Tacit. idem, 11). Habebant ergo hi jus ἀποβουλίας, adeoque sine eorum consilio nihil unquam majoris rei suscipiebatur.

Principes hi procul dubio jam eo tempore dicti sunt *graven* quasi viri comitum venerandi. Nam et Caesar, de Bell. Gall. lib. IV, c. 13, eos *maiores natu*; Dio Cassius, Histor. XXXIX, ἀποβουλευτικοί, id est, *seniores* vocat. Unde nomen ab aetate comitibus inditum esse eo minus dubito, quo notius est, etiamnum judices in Frisia vocari *grietmänner* itidem a comitibus, alibi *abermänner* a senectute. Ingruente bello eodem modo ex ingenuis deligebantur duces, quos acuto impositos humeris vibrare solebant, populo interim palmis vocibusque plaudente. Hinc de Brinone, Camisefatum duce, Tacitus, Histor. IV, 15: *Impositus, inquit, scuto, more gentis, et sustinentium humeris vibratus, dux deligitur.* Quem morem omnibus Germanis communem fuisse, vel ideo dubitare non licet, quod constat, medio etiam aeo ejusdem ritus tenacissimos fuisse Gothos¹ et Francos². Immo et Romani saeculo quarto adversus Germanos bella gerentes, hostes imitati, eodem more duces suos inaugurabantur, seu exemplo Juliani Apostatae docet Ammianus Marcellinus, Histor. XX, 4. Hi vero Germanorum duces imminente bello agebant delectus, educebant exercitus, instruebant aciem, disciplina sacerdotibus permixta, tanto majore auctoritate animadversuris in immorigeros, quod veluti Deorum jussa sentire viderentur. Et haec quidem populi, haec magistratum partes erant in republica, ubi aristocratie erat temperatus status popularis.

Quum ergo in ejusmodi civitatibus pleraque in comitiis decernerentur, Tacitus ea ita describit, ut non multum ab hodiernis Polonorum conventionibus videantur discrepare. Quemadmodum enim in his senatores regni de plerisque ante consultant, ac deinde etiam deputatorum, quos vocant, suffragiis rem permittunt: ita et in Germania idem olim factum. *De minoribus rebus, inquit Tacitus, de Morib. Germ. 11, principes consultabant, de majoribus omnes; ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes praeractarentur.* Quemadmodum porro mira Polonorum in adveniando tarditas, mira in discedendo festinatio observatur, libertas vero in disendis sententiis tanta, ut pene licentia videntur similes: ita et de Germanis eadem pene refert Tacitus, ibid. *Cocunt, inquit, nisi quid fortuitum aut subitum invideris, certis diebus, quam aut inchoatur luna aut impletur; nam agendis rebus hoc auspiciatissimum ini-*

¹ Cassiodor. Variar. lib. X, c. 31.

² Greg. Turon. lib. VII, c. 10; lib. II, c. 11; lib. IV, c. 46.

tium credunt. Illud ex libertate vitium est, quod non simul ac jussi conveniunt, sed et alter et tertius dies cunctationis coeuntium absunt. Ut turbæ placuit, considunt armati. Silentium per sacerdotes, quibus tam et coercendi jus est, imperatur. Mox rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur, auctoritate suadendi magis, quam jubendi potestate. Si displicuit sententia, fremitu adspernantur; sin placuit, frameas concutunt: honoratissimum consensus genus, armis laudare.

Hæc Tacitus, cujus e verbis tota illa comitiorum ratio patet luculentissime. Primo enim inde discimus, comitia alia ordinaria, alia extraordinaria fuisse. Illa quotannis certo die locoque habebantur: hæc, si quid subitum aut fortuitum incidisset, extra ordinem indiciebantur. Utrumque non temere fiebat, nisi ubi vel nova luna esset, vel eadem impleisset orbem, quod tempus rebus omnibus etiam Dione, teste, XXXVIII, p. 90, putabant auspiciatissimum; adeo ut sæpe rei gerendæ occasionem dimittere, quam religionem violare mallent¹. Sane Germanis comitia inituris semper id placuisse tempus, vel inde adparet, quod et medio ævo idem observarent Gothi et Saxones. De illis enim Sidonius Apollinaris, Paneg. Aviti, canit:

Luce nova veterum costus de more Gotarum
Contrahitur . . . .

De his vero consulendus Eginardus apud Adamum Bremensem, Hist. cal. I, 4. Deinde ex eodem Taciti loco adparet, Germanos tunc armatos consedissee ad ferenda suffragia. *Solenne enim iis*, teste Tacito, de Morib. Germ. 13, *erat, nihil neque publicæ neque privatæ rei nisi armatos agere.* Idque tam commune erat omnibus, ut et ad convivia procederent armati (ibid. c. 21). Hunc quoque morem servarunt posterius, inprimis Getæ, de quibus Claudianus, de Bell. Get. v. 480 et seq.:

Consultare jubet bellis annisque verendos.
Crimigeri sedere patres, pellita Gotarum
Curia, quos cladis decorat numerosa cicatrix:
Et tremulos regit hasta gradus, et nititur altis
Pro baculo contis, non exarmata senectus.

Immo hodiernum Helvetios æque ac Hispanos, Gothorum posteros, nihil privatæ publicæque rei nisi armatos suscipere, observavit Conringius, de Vetere Germ. Rep. parag. 34. Tertio et id ex Tacito discimus, quod jus coercendi tum fuerit penes sacerdotes. Quum enim suprema majestas penes populum esset, et in tanta tamen gentis libertate fieri non posset, quin conglobata ista armatorum multitudo nonnunquam in sua viscera æsiviret, principes denique suadendi magis, quam jubendi cogendique facultate pollerent: non videbatur ulli ordini rectius demandari posse disciplinæ cura, quam sacerdotibus, quos ipsa muniebat muneris sanctitas et superstitiosa hominum opinio. Usi vero sacerdotes ea in re videntur lictorum

¹Cæs. de Bell. Gall. lib. I, c. 38.

ministerio. Ita enim intelligo, quae Strabo, Geogr. IV, p. 136, de Celtis prodidit memorias: Ἰδίον δὲ τὰ ἐν τοῖς συνεδρίοις συμβαίνον· ἵαν γὰρ τις διαβεβῆ τοις λόγοις, καὶ ὑποκρούσῃ, προσὼν ὁ ὑψηλὸς ἰσπασμένος τὸ ξίφος καὶ αὐτὸν ἐγγὺς μετ' ἀπειλῆς μὴ παυομένου δὲ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ποιεῖ τὰ αὐτὰ· ταυταῦτον δὲ ἀφαιρῇ τοῦ σάγου τοσοῦτον, ὅσον ἐχρηστον ποιεῖσαι τὸ μισθόν Peculiare quidpiam habent in conciliis. Si quis enim dicenti obstrepat, aut tumultuetur, tictor accedit, stricto cultro; minis adhibitis, tacere eum jubet, idque iterum ac tertio facit. Eo non cessante, tandem a saggo ejus tantum amputat, ut reliquum sit inutile. Forsan etiam ad graviiores animadversiones ventum, si quis publico egregio adversaretur. Neque enim ignota sacerdotibus Germanis fuisse videtur sacris interdicens ratio, druidibus per Galliam sollemnis, de qua Cæsar, de Bell. Gall. VI, 13: *si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetisset, sacrificiis interdicebant: quæ poena apud eos erat gravissima. Quibus ita esset interdictum, si numero impiorum et sceleratorum habebantur, iis omnes decedebant, aditum sermonemque defugiebant, ne quid ex contagione incommodi acciperent; neque iis potentibus jus reddebatur, neque ullus honos communicabatur.* Denique ex Tacito adparet, nobiles seu optimates dixisse sententias, reliquos ingenuos vel ad sensum concussis frameis, vel dissensum fraternum testatos. Qui ritus deinde per universam Germaniam invaluisse videtur. Diu enim post Taciti tempora etiam Francos isto suffragandi more mos esse, vel inde patet, quod Pipini ducis orationem acclamationibus simul et armorum concussorum crepiu approbarunt, ceu loquitur Amalium Franc. auctor, ad annum 687.

Quibus de rebus in his comitiis fuerit actum, facile patet. Consilia in eis agebant Germani de bello et pace, forsan et legatos in iis aliquando audiebant. In iisdem conventibus et principes eligebant, per pagos vicosque jura reddituos¹. Porro et accusare capitisque periculum intendere licebat apud concilium². Ex quo discimus, publicis judiciis, more rebus publicis popularibus sollemni, populum ipsum præfuisse. Procul dubio etiam de ferendis abrogandisque legibus actum est in conciliis. Tametsi enim moribus potius, quam legibus scriptis viverent, et præclare Tacit. ibid., 19, *plus apud eos dicebat valere bonos mores, quam alibi bonas leges*: fieri tamen non potuit, quia nova subinde rerum emergentium forma novas leges, novaque instituta exigeret. Quæ quidem quin in comitiis communium omnium suffragio prodierint, nullum plane est dubium. Denique idem ego dixerim de vectigalibus ac tributis. Aurum argentumque initio ignorarunt Germani, et sero admodum pecuniam accipere a Romanis didicerunt³. Nec tamen bella sine apparatu quodam gerere poterat respublica. Unde non poterant non civibus tributa quædam imperare. Præclare Tacitus, ibid., 15: *Mos est civitatibus ultro ac virginitatem conferre*

¹ Tacit. de Morib. Germ. c. 12.

² Idem, ibid. c. 11.

³ Idem, ibid. c. 4 et 15.

principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subvenit. Ultero conferri dicuntur ista tributa, quod non indicerentur, sed, uti posteriore ævo factum, ab ordinibus decernerentur in comitiis; eoque factum opinor, ut hodiernum per Germaniam tributa *munera* (*gaben*) vocentur, quasi quæ ultro et per modum donationis cives conferre solerent.

Et hæc quidem de civitatibus Germaniæ aristocratrice temperatis. Præter has vero non deerant gentes, quæ regnabantur. Sic Cheruscos regem Roma petiisse, ex Tacito, *Annal.* XI, 16, notum est: unde colligo, Arminium etiam eadem inter suos dignitate fuisse, quamvis Cheruscorum princeps a veteribus appelletur¹. Quam late etiam regnarint Ariovistus et Maroboduus, nemo ignorat². Videntur regnum imperium præ reliquis probasse *Cherusci, Marcomanni, Suevi, Batavi, Frisii, Suiones, Gothi*, forsitan et aliæ gentes de quibus tacent veteres.

Cave vero, inter Germanos tibi fingas *παμβασιλείαν*, regesque suo lubitu dominantes. Reges enim, si qui in Germania erant, ipsius populi suffragiis hanc dignitatem fuerant consecuti. Diserte enim Tacitus, de *Morib. Germ.* 7: *Reges ex nobilitate sumunt*; et alibi, *Annal.* II, 44, idem observat auctor luculentissimus, *Maroboduum ob regis nomen inuisum apud populares fuisse*; quod non alia de causa factum arbitror, quam quod regnum moliretur hereditarium, et adductius, quam Germanica ferret libertas, imperaret. Quantumvis vero libere sibi eligerent reges, non temere tamen genus regum adspersati videntur. Italum sane Cherusci ideo Roma petebant regem, quia *unus reliquus erat stirpis regis, paternum genus ex Flavio, fratre Arminii; maternum ex Catumero, principe Cottorum ducens*³. Sed et Quadis et Marcomannis reges manserunt, *ex gente ipsorum, nobile Marobodui et Tudri genus*, licet postea et externos pati cœperint⁴. Nec ignotum est, *Classico*⁵, *Claudio Civili*, et *Julio Paulo*⁶ *regium genus* plurimum ad summum imperium profuisse. Sua enim interesse credebant Germani, parentum merita vel in filiis etiam honorari.

Jam si quæras, quid potestatis Germanorum regibus fuerit, denno respondebit Tacitus, de *Morib. Germ.* 7: *Nec regibus libera aut infinita potestas*; et paucis interjectis, cap. 11: *Etiam in comitiis reges auditi sunt, suadendi magis quam jubendi potestate.* Nihil ergo suo lubitu atque arbitrio agebant reges; nec ratum erat quidquam, nisi quod vel populi, vel procerum saltem consilio atque auctoritate decrevissent. Id quod cam-

¹ Velleius Paterculus, lib. II, c. 118; Tacit. *Annal.* lib. I, c. 55 et 63.

² Cms. de Bell. Gall. lib. I, c. 51; Dio Cass. lib. XXXVIII, p. 81; Tacit. *Annal.* lib. II, c. 26 et 41.

³ Tacit. *Annal.* lib. XI, c. 16.

⁴ Idem, de *Morib. Germ.* c. 42.

⁵ Idem, *Hist.* lib. IV, c. 55.

⁶ Idem, *Hist.* lib. V, c. 13.

dide apud Jul. Cæsarem, de Bell. Gall. V, 27, fatetur Ambiorix, dum ait, *na esse ejusmodi imperia, ut non minus haberet in se juris multitudo, quam ipsi in multitudinem*. Sed et Tacitus, Annal. XIII, 54, ubi Frisiorum regum meminit, imperasse eos ait, *in quantum Germani regnantur*. Quem locum quidem, suo more, sollicitat, atque ita emendandum putat Cluverus, ut sine ulla codicum MSS. auctoritate rescribi jubeat, *in qua tum Germani rebellabant*. Sed ego nihil mutaverim, et hanc conjecturam jam satis profligarunt Grotius, Adpend. Epist. II, et Pontanus, Orig. Franc. VI, 11. Nihil est iis Taciti verbis clarius, nihil sensu commodius, quippe innuitur, principatum tenuisse illos reges, sed heroicum, et qualem ferre consueverit Germanica libertas. Denique et de Gothonibus disserens Tacitus, eos jam adductius quam ceteras Germanorum gentes regnari ait, *nandum tamen supra libertatem*¹. Ex quibus omnibus conficitur, Germanorum reges nihil sine populi egisse consilio, vitam æque ac regnum perdituros, si quid contra civium libertatem molirentur. Tale erat eorum imperium, quale multo post ea tempora fuit Anglorum, Scotorum, Danorum, Norvagorum, Suecorum, gentium Germanicæ originis, apud quos nihil reges suo arbitrio, omnia optimatum populi que sui suffragiis sanciebant, et ex parte etiamnum sanciant. Paucae tamen Germanicæ gentes, quod et Tacitus notavit, paullo adductius regnabantur. De Suionibus enim ait²: *Est apud illos et opibus honos, eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus, nullo jam precario jure parendi; et de Sitonibus*³: *Sitionibus Sitonum gentes continuantur. Cetera similes, uno differunt, quod femina dominatur. In tantum non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerant*. Denique etiam de Rugiis et Lemoviis agens, inprimis rotunda eorum scuta, breves gladios, et erga reges obsequium celebrat⁴. Tam variae ac dissimiles inter se erant Germanorum respublicæ. Variæ inter eos formæ deprehendebantur, sed una apud plerosque libertas, quam ipsa vita habebant cariorem.

HEINECCIUS, *ibid.* I, 1, parag. 17 — 24.

Pauca doctissimo ex Heineccio excerptis subjungere aggrediar.

Si Broterio fidem adhibeas, Tacitus reges regno præesse, duces bello significat; atque ex his Germanorum ducibus originem apud Gallos habuisse majores domus (les maires du palais) merito sensit cl. de Vertot (*Mém. de l'Acad. des Inscript.*, tom. II, p. 627): unde colligendum sit fuisse duces rei bellicæ præpositos, dum perpetua regum series rempublicam pace obtineret, atque etiam exercitui imperaret, si quis regum virtute perinde et nobilitate præstans exstisset. At formam hanc administrandæ rei constantem et adamussim compositam fuisse apud gentes

¹ Tacit. de Morib. Germ. c. 43.

² Idem, *ibid.* c. 44.

³ Idem, *ibid.* c. 45.

⁴ Idem, *ibid.* c. 43.

barbaras, quibus *nullas urbes habitari satis notum* (G. 16), neque arva propria coli, sed *mutari per annos* (G. 26; Cæs. Bell. Gall. IV, 1; VI, 22), et *in pace nullum esse commune magistratum* (Cæs. Bell. G. VI, 22) mos fuit, quis credat? Placet quæ fuerit tum *regum*, tum *principum* et *ducum*, quæ sæpius usurpat nomina Tacitus, tum eorum quos appellat *plebeios*, conditionem exquirere.

Primo caveamus ne nos, quum *reges, principes, duces, nobiles, plebeios* Tacitus nominat, error verborum decipiat. Quippe verbis lingua Latina usitatis et ex rerum Romanarum usu fictis, neque ad mores Germanorum apte congruentibus utebatur. Quam convenientissima potuit reperire, adhibuit; sed nisi attendamus, periculum est ne aliquid vel moris Romani, vel nostri, Germanis affingamus.

Reges ex nobilitate . . . sumunt. Tò *sumunt* satis aperte ostendit fuisse reges electos. Quam regam conditionem si non arguat hic locus, multos afferre alios in promptu est, quibus res declarari manifeste videtur. Singulare fuit et notatu dignum in gente Germanica, apud Suiones *unum imperiare, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi* (G. 44); *Maroboduum ob ætatis nomen invisum apud populares* (Sævos); *Arminium pro libertate bellanteum favor habebat* (Ann. II, 44). Deinde *Arminius . . . pulso Maroboduo, regnum adfectans, libertatem popularium adversam habuit; petitusque armis . . . dolo propinquerum cecidit* (ibid. 88). Scio equidem et alium locum objici posse: *Cheruscorum gens regem Rome petivit, amissis per interna bella nobilibus, et uno reliquo stirpis regem, qui apud Urbem habebatur, nomine Italicus* (Ann. XI, 16).

Sed mox illius regis eos qui factionibus floruerant, pertusum est; bel-lumque inde exortum *varia fortuna res Cheruscorum adfectabat* (ib. 17).

Non posset non paguare secum in illis locis auctor, si, usurpato *stirpis regis* vocabulo, ianuerè voluisset hereditarium jus regnandi et perpetuum. Ubi jam tum gentis ejusdem *in regium nomen invidia*? Ubi centumax virorum libertas qui se regnari vix patientur, inimo non teneri unius domus imperio, quæ rerum potestatem *optimo jure* et quasi dominio sibi adroget?

Libentius crediderim sic Tacitum intellexisse, omnibus virorum gentis precipuorum donibus extinctis, unde *reges* aut *principes*, quum vellent, *sumunt*, Germanos ivisse Romam petitem adolescentem ex stirpe quam per calathresin *regiam* Tacitus vocat, et placuisse hunc, non quia *regius* (etenim patrum ejus Arminium, non ita pridem ob id ipsum quod regnum adfectabat, dejecerat), sed quia oriundus ex stirpe præclarissima, quæ multos principes et duces, præsertim Arminium, patriæ liberatorem, antequam fortuna insolesceret, tulerat.

Et Tacitum illis vocabulis *rex, princeps, dux*, promiscue et indistincte usum, tum ex multis passim locis, tum ex hoc ipso, deprehendas; in quo inducit querentes Cheruscos, quod *principis locum implebat* *Italicus*, Romanorum alumnus; et *mater adolescentis ex Caturnero, principis* *Chattorum, erat* (ibid.). Quoties Germani *equorum præsagia et monitus*

experiantur, pressos sacro curru sacerdotes, ac REX vel PRINCEPS CIVITATIS comitantur (G. 10). In conventu publico, *silentium per sacerdotes imperatur, mox REX vel PRINCEPS . . . audiuntur* (ibid. 11).

Itaque, seu in factiones, quod apud eos amabat fieri, gens distrahebatur, diversaeque acqueretur duces, seu pace intus unius ducatu competeretur, et bellum moliretur externum, semper praerat vel rex, vel princeps, vel dux, libera electione civitati vel factioni praepositus, auctoritate suadendi magis quam jubendi potestate, et exemplo potius quam imperio pollens. Ita Frisios Verritus et Maloriges regebant in quantum Germani regnantur (Ann. XIII, 54). Ita Canninesfates rebellandi adversus Romanos societate eum Batavis conjuncti, Brinnonem, cujus pater nulla hostilia ausus, Caianarum expeditionum ludibrium impune spreverat, IMPOSITUM SCUTO DUCEM DELEGERUNT (Hist. IV, 15).

Ibi videre est ducem toti nationi eodem ritu adscitum, quo deinde, inter Francos, in Gallia, reges promoveri solitum (Gregor. Turon. II, 40, 42; IV, 52). Quid inde? Eo animus inclinatur, ut credam dignitatem regis et principis et ducis, quatenus ad virum totius civitatis moderatorem pertineret, nomine magis quam re distinctam fuisse, neque existisse unquam simul in una civitate alterum qui regno (quid enim praeter rem bellicam administraret in tali gente), alterum qui universo exercitui praeset; Tacitum eos qui diversas nationes regebant vario nomine, vel regis, vel principis; vel ducis, designasse; prout quaeque natio magnitudine et fama praestantior aut minus clara, prout principibus ex eadem familia natis continuari per successionem imperium videbatur, at semper electum, ut mos ferebat Germanorum, neque aliud recipiebat.

At vocabula *princeps*, *dux*, alio quoque sensu Tacitus orationi inserit.

Namque est quoddam *principum* et *ducum* genus, egregii et praecellentes viri, qui *comitatum* fide sibi devictorum, *devotos scilicet et clientes, soldarios*, ut Caesar explicat (Bell. Gall. III, 22; VI, 22), comparaverunt. Privatus hic ducatus, haec privata potentia (Tacit. Germ. 13, 14).

Alii quoque in conciliis eliguntur *principes*, qui *jura per pagos et vicos reddunt* (ibid. 12). Hi nempe Theotisko sermone *graffiones*, lingua Romana *comites*, posthac in regno *Francorum* Gallico nomen habuerunt (lex Salic. XXXIV, XLVII, LII; lex Rip. tit. LI, LII, et alibi passim).

Principes vel *duces* comitatuum erant gentis principes, atque, ut passim Tacitus nuncupat, *nobiles*: ceteri plebei. Quae nobilitas, nisi qualis fuerit inter barbaros, diligenter consideraveris, timeo ne quid erroris legenti verba, ut jam monui, offundant. Etenim multi fuere qui privilegia nobilitatis hereditaria viguisse jam tum in Germania, et personeum haberent, et perstrudere consueverunt. At non satis reputasse videntur viri clarissimi, qui fieri posset, ut personae et obnoxium plebis, ut solet, erga nobiles hereditarias obsequium caderet in homines feroces, et quodvis jugum adeo indociles pati, ut ne regibus quidem et ducibus *verberare et vincire*, vel potius quidquam jussu irrogare, permiserint.

Quod si mihi multos Taciti locos recitaverint ubi nominatur *nobilium*,

precabor ut mecum quibus hæc nobilitas eminuerit privilegiis indagentur.

. . . *Efficacius obligentur animi civitatum, quibus inter obsides puellæ quoque nobiles imperantur* (Germ. 8).

Num fides civitatum amore et obsequio plebeiorem erga nobiles arctius obstringebatur, an potius nobiles sive principes, qui auctoritate suadendi rerum publicarum momenta impellebant, affectu paterno fraternoque retinebantur, quominus civitatem suam ad provocandam eorum, qui puellas in potestate habebant, iram incitarent?

Prout ætas, prout NOBILITAS, prout decus bellorum . . . . audiuntur (Germ. 11).

Num jure natalitio cuicumque in concilio alloqui cives concessum? et etiamsi res sic se haberet, tamen æqua nobilitatis cum senibus, cum fortibus viris, cum facundis, conditio.

At hoc validius argumentum:

Insignis nobilitas, aut magna patrum merita, principis dignationem etiam adolescentulis adsignant (Germ. 13).

Ergo nobilitas herediti jure obtigit.

At dignatio principis, quam adolescentulis a patre nobili vel egregie merito tradebatur, ea fuit, ut comitatum princeps haberet; namque quiaquis illam dignationem non adipiscebatur, framea donatus et ip civitatem receptus, ceteris *robustioribus*, id est, pueritiam egressis ætatemque civilem consecutis, aggregabatur. *Nec rubor inter comites aspicitur*: hæc Tacitus de omnibus quocunque loco natis Germanis. Superest ut comitatus, voluntate comitum, an dominica possessione teneretur, fiat compertum.

Hæc dignitas, hæc vires magno semper ELECTORUM juvenum globo circumdari (Germ. 13); quia scilicet inter multos fama ducis allectos et ad eum concurrentes fortissimum quemque eligere licebat.

Si civitas in qua orti sunt longa pace et otio torpeat, plerique nobilium adolescentium petunt ultro eas nationes quæ tum bellum aliquod gerunt, quia . . . . . MAGNUM COMITATUM NON NISI VI BELLOQUE TUEARE: EXIGUNT ENIM PRINCIPIS SUI LIBERALITATE illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. Nam epulæ, et quamquam incompti, largi tamen apparatus PRO STIPENDIO cedunt (Germ. 14).

Igitur munificentia et epulis comites stipendia hujusmodi exigentes cum tenebat princeps, quem nisi strenue ad bella et raptus eos duxisset, deseruissent. *Namque de adsciscendis principibus in conviviiis consultabant* (Germ. 22). Unde patet iis liberum eligere, quos vellent sequi. Quod Cæsar ita explanat: *Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit ducem fore, ut, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ii qui et causam et hominem probant, suumque auxilium pollicentur, atque ab multitudine collaudantur: qui ex iis secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque rerum iis postea fides abrogatur* (Bell. Gall. VI, 23).

Ex omnibus iis quæ hactenus de principibus disserui, colligo principes fuisse viros aut adolescentes ceteris civibus præcellentes vel fortune,

vel claritudine natalium, vel suis ipsorum facinoribus, atque hocce modo præcipuam reipublicæ curam gessisse; at nullam habuisse legitime hereditariam, atque αὐτοκράτορα potestatem; insignem parentium nobilitatem pro commendatione adolescentulis, non pro jure imperandi viris sibi illos devinciendi, cessasse; quemvis e populo et adhuc ignotum ad dignationem principis ascendere, et nobilibus aggregari, si factis inclaruisset et comites sibi conciliasset, potuisse; nullum ordinum discrimen legibus institutum, itaque plebeios fuisse cives non habentes comitatum; civitatem quamque in multas privatas δυνάμεις fuisse divisam; quotque principes et comitatus, tot, factionum et privatorum bellorum, sive intus de principatu civitatis, sive foris ad latrocinium, duces; e quibus multi, dum discordiæ civiles flagrarent, circa unum ceteris principibus virtute sua et comitatus magnitudine præstantem conglobabantur. Inde multis comitatibus conflati exercitus, ut Arminii et Marobodui inter se dimicantium copiæ.

Si cui placet principum conditionem et insignia plane cognoscere, discet ex Tacito: *Ornatorem capillum habent* (Germ. 38). *Nec solum in sua gente cuique (principi) sed apud finitimas quoque civitates id nomen, ea gloria est, si numero ac virtute comitatus emineat: expetuntur enim legationibus, et muneribus ornantur, et ipsa plerumque fama bella profligant* (Germ. 13). *Mos est civitatibus ultro ac viritum conferre principibus, vel armentorum, vel frugum*¹, *quod pro honore acceptum, etiam necessitatibus subvenit* (Germ. 15), scilicet comitatui sustentando. Et, quoniam suscipere inimicitias, seu patris, seu propinqui, necesse erat, et habebatur etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipiebaturque satisfactionem universa domus: conficere licet, injuriam principis, si quam illi quis intulisset, majore pretio luendam, quia gravior magisque metuenda comitatum habentis inimicitia. Inde usu postea evahit principes gentis, quum leges scriptæ sunt, majorem quam ceteros cives recipere satisfactionem; nempe fideles regis, sive antrustiones, taxati sexcentis solidis, ceteri Franci ingenni ducentis (l. Salic. t. XLIV),

J. N.

Nº 8. CAP. XI. *De minoribus rebus principes consultant; de majoribus omnes.*

Quisquis Annales Francorum antiquos evolvit, passim Germanicæ gentis vestigia relegere sibi videtur. Sic regnante Clodovico, neque bellum suscipitur, neque quidquam publici muneris indicitur, quin populus vel exercitus Francorum adsenserit suadenti (Greg. Tur. II, 37; Roric. apud Bouq. Hist. Fr. tom. III, p. 8, 12).

Postquam diu ille mos de rebus magnis ferendisque legibus populum consultandi obsolevisset per successorum Clodovici adrogantiam, rursus

¹ Sabaudi copiam vel numerum.

festinavit fundamentum hoc reipublice restituere ac stabilire, ut genti placeret, quicumque in melius regni administrandi procuracionem revocare, et ad genuinam formam componere moliebatur.

Edita fuit (confirmatio donationis monasterio B. Wandregisili factæ) *compendio palatio, kalend. Martiarum die, congregatis Francorum populis in Campo Martii, ubi omnibus annis convenire soliti erant, veluti omnibus notam est.*

Hæc ad ann. 649. Chronic. Fontanellens. apud D. Bouq. Ret. Gallie. et Francie. Scriptor. tom. II, p. 656.

.... Potestas regni tota apud majorem domus habebatur, excepto quod cartæ et privilegia regis nomine scribebantur; et in Martis Campum, qui rex dicebatur, plaustris bobus trahentibus vectus, atque in loco eminenti sedens, semel in anno populi visus, publica dona sollemniter sibi obtulit accipiebat, stante coram majore domus, et quæ deinceps eo anno agenda essent populis adnuntiante.

Hæc ad ann. 751. Ex Annal. Fuldens. apud eundem, ibid. p. 676.

Singulis . . . annis, in kalendis Martii, generale cum omnibus Francis, secundum priscorum consuetudinem, concilium agebat (Pippinus Heristalensis), in quo, ob regis nominis reverentiam, eum quem sibi ipsi propter humilitatis et mansuetudinis magnitudinem præfecerat, præsidere jubebat; donec ab omnibus optimatibus Francorum donatis acceptis, verboque pro pace et defensione ecclesiarum Dei, et pupillarum et viduarum facto, raptique feminatum et incendio solido decreto interdicto, exercitui quoque præcepto dato, ut quacunque die illis denuntiaretur, parati essent in partem quam ipse disponeret proficisci: his peractis, regem illum ad Mamaceas villam publicam custodiendum cum honore et veneratione mittebat.

Hæc ad ann. 690. Annal. Metens. apud eundem, ibid. p. 680.

Quocunque eundem erat, catpento ibat, bobus junctis et bubulco more agente, trahebatur (rex). Sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebratur, ire, sic domum redire solebat.

Hæc ad ann. 752. Ex fragm. historic. incert. auct. apud eundem, ibid. p. 694.

J. N.

Nº 9. CAP. XII. *Et corpore infames cæno ac palude, injecta insuper crate, mergunt.*

Germanos liberatum ire volui a foeda aversæ Veneris nota; et ecce ego non sine nota. Nam quidam me culpât (modestè tamen, fateor, nec plane ἀλόγως) quod temere mendacem dixerim Athenæum. Ab eo enim, inquit, Diodorus, Aristoteles, Strabo. Primum quidem de Celtis sic scribit, V, 32: Γυναικας δ' ἰχθυίαις κιστὰ ταύταις πρόδίδουσι, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἀρρίων συμπολὰς ἐκτόπως λυσσῶσι: et quæ subdit, turpia mihi nimis, turpia relatu. At Aristoteles, Polit. II, 9: Πτεραςque

militares gentes et Celtas in iis masculum coitum palam admisisse. Jam Strabo negat turpe apud eos fuisse τὸ τῆς ἀνδρὸς ἐκφύδῃν τὸς τοῦς, florem ætatis prostituere juniores. Quid ad hos ego? ignosce, quisquis legis, pene idem quod in Athenarum. Falsi, inquam, isti, falsi; si tamen de Germaniis hoc scripserunt ac senserunt, non potius de Gallis. Quod ego omni modo; præsertim de iis, qui Massiliæ et Italiæ magis propinqui. Ab ea parte labes hæc in candidam per se gentem. Nonne mores Massilienses proverbio ab hac mollitie innotuere? Græci ergo illi, qui vix limen illud ipsum Galliæ noverant (Germaniæ certe penetrale nunquam), illic repertum vitium fama et stilo sparserunt perperam in omnes. Non mihi creditur? Tacito igitur nostro, qui diserte hoc ipso loco scribit (ex vestra quidem mente) molles iustos et flagitiosos cæno et palude mertos, crats injecta. Tuam fidem, o optime! si fidi illi Græci, et si vitium hoc tam commune Germanis, tam receptum, qui constat, ut iidem tam severiter illud puniant? Itaque ne sic quidem Germani inquinabuntur, etiamsi inquinata illa lectio retinebitur. Nec tamen a me, qui haud paullo tutius Tacito et imprimis Fabio (qui clavis verbis ignotum id flagitium Germaniis asserit, te dissimulante) hic crediderim, quam Græciis. Quippe isti levi et longinqua fama, aliquid de ea gente acceperunt; at illorum ævo, cognita jam Germaniæ, intus illustrata Romanis et calcata.

JUSTUS LIPSIUS,

Nº 10. CAP. IDEM. *Levioribus delictis, præ modo, poena.*

Ne ita levis tamen delicta credideris: iis enim annumerantur homicidia, adulteria, furti, aliaque id genus plurima, ut constat ex Germanorum legibus ipsoque Tacito infra c. 21. Verum ut cognoscantur quænam essent illa delictorum poenæ, proponenda sunt exempla, quibus Germanorum nostræque antiquitates illustrantur.

DE PŒNIS APUD GERMANOS.

In pœnis attendebant Germani ad damna, ad acerbiteriam injuriarum, ad dignitatem personarum. Inde in lege Salica, tit. III, de Furtis animalium, leg. 1: *Si quis vitulum lactentem furaverit, MALB. FEDERO, aut FRODO, CXX den. qui faciunt solid. III, Gallicæ monetæ libras 39, culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura* (gallice *le capital et les frais de justice*).

Leg. 9: *Si quis taurum furaverit, qui de tribus villis communes vaccos tenerit* (tres enim villæ, aut vici communem taurum pulcherrimumque abhant), *hoc est tres-bellio, MALB. CHAMTHEUTO M DCCC den. qui faciunt solid. XLV, Gallicæ monetæ libras 58½, culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Leg. 10: *Si quis taurum regis furaverit, MAL. CHAMUTEVO M. M. DC. Gallicæ monetæ libras 890, excepto capitale et delatura.*

Apud venatorem populum pecorumque altorem magna in canibus utilitas. Inde lex Salica, tit. VI, de Furtis canum, leg. 1 : *Si quis canem segesium (un chien de chasse) magistro suo furaverit*, MALB. LEODASDI, DC den. qui faciunt solid. XV, Gallicæ monetæ libras 196, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Leg. 2 : *Si quis segesium magistrum canem (un chien dressé) furaverit*, MALB. TROVVIDOVVANO TUENE CHUENE, M DCCC den. qui faciunt solid. XLV, Gallicæ monetæ libras 589, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

In summa quoque artium ruditate magna cultellorum pretia. Ideo lex Salica, tit. LXXIII, de Cultello sexxaudio, id est, cultro alterius, ut explicat eruditus Eccardus, leg. 1 : *Si quis alteri cultellum furaverit, et ei fuerit adprobatum, ipsum in loco restituat, et insuper DC den. qui faciunt sol. XV*, Gallicæ monetæ libras 196, *culpabilis judicetur.*

Apud Saxones fuit sane equis gratia plurima, quoniam ad eos servandos a Germanica humanitate descivere, atrociterque statuerunt, ut videre est in lege Saxonum, tit. IV, de Furtis, leg. 1 : *Qui caballum furaverit, capite puniatur.* Id tanto magis singulare, quod in eadem lege, tit. II, de Occisionibus, si nobilis, litus, servusve occisus, pecunia componitur.

Illata vis majoribus pœnis subiacebat. Sic lex Salica, tit. XII, de Furtis ingenuorum vel effractoris, leg. 1 : *Si quis vero ingenuus de foris casa quod valent duo denarii furaverit*, MALB. LEUDARDI, DC den. qui faciunt solid. XV, Gallicæ monetæ libras 196, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Leg. 3 : *Si vero ingenuus de intus casa furaverit, aut fregerit quod valeat duo denar.* MALB. ANTIDIO, M DCCC, qui faciunt sol. XLV, Gallicæ monetæ libras 589, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Leg. 5 : *Si vero ingenuus clavem effregerit, aut adulteraverit, et sic domum ingressus fuerit, et per furtum aliquid tulerit*, MALB. ANTIDIO, M DCCC den. qui faciunt sol. XLV, Gallicæ monetæ libras 589, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Leg. 6 : *Si vero effregerit, et nihil tulerit, et fugiens evadit, propter effracturam tantum*, M CC denar. qui faciunt sol. XXX, Gallicæ monetæ libras 393, *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura.*

Tentatum quoque crimen puniebatur. Lex Salica, tit. XX, de Vulneribus, leg. 1 : *Si quis alterum voluerit occidere, et colpus (Gallice le coup), prætersallierit*, MALB. seu LANDOVEVAS, MM D den. qui faciunt sol. LXII, et dimidium, Gallicæ monetæ libras 818, *culpabilis judicetur.*

Ceterum ex gravitate vulnerum major minorve pœna, teste lege Salica, ibid. leg. 3 : *Si quis hominem plagaverit, et sanguis ad terram cadit, et ei fuerit adprobatum*, MALB. CHARFRIDO, DC den. qui faciunt solid. XV, Gallicæ monetæ libras 196, *culpabilis judicetur.*

Leg. 4 : *Si quis hominem in capite plagaverit, et exinde ossa exierint*, MALB. CHARFRIDO, M CC den. qui faciunt solid. XXX, *culpabilis judicetur.*

Leg. 5 : *Si quis hominem ita plagaverit, ut cerebrum appareat, et tria*

essa deasper cerebro exierint, MALB. AVDE AFENUS, M DCCC den. qui faciunt solid. XLV, Gallicæ monetæ libras 589, culpabilis judicetur. Expressior adhuc hac in re lex Saxonum, tit. I, de Vulneribus, et tit. XXII, de Dolo. ubi singulis ferme ictibus pœna pretiumque. Vide quoque legem Ripuariorum, tit. V, de Debilitatibus. Homicidii autem pretium habet lex Salica, tit. XLIV, de Homicidiis ingenuorum, leg. 1: *Si quis ingenuus Franco aut barbarum, aut hominem, qui Salica lege vivit, occiderit, MALB. LEYDI VIII M den. qui faciunt sol. cc, Gallicæ monetæ libras 2,620, culpabilis judicetur.*

Si quis autem hoc scelus occuleret, gravior erat pœna. Unde lex Salica, ibid. leg. 2: *Si vero eum in putcum aut sub aquam miserit, MALB. VVATH LEYDI XXIII M denar. qui faciunt solid. dc, Gallicæ monetæ libr. 7,860, culpabilis judicetur;* et leg. 5, ubi de homine nobili agitur: *Si vero eum de hallis aut de rama (gallice de halliers et de branchage) superoperuerit, similiter LXXII M den. qui faciunt solid. MCCC, Gall. mon. lib. 23,580*, culpabilis judicetur.*

Immo in his pœnis fuit populorum distinctio. Et Romana gens, tamdiu domina gentium habita, deterrimæ conditionis facta est, ut patet ex lege Ripuariorum, tit. VII, de Homicidio ingenuorum, leg. 1: *Si quis ingenuus hominem ingenuum Ripuarium interfecerit, ducentis solidis culpabilis judicetur;* et tit. XXXVI, de diversis Interfectionibus, leg. 1: *Si quis Riparius advenam Francum interfecerit, ducentis solidis culpabilis judicetur;* leg. 2: *Si quis Riparius advenam Burgundionem interfecerit, centum sexaginta solidis culpabilis judicetur;* leg. 3: *Si quis Riparius advenam Romanum interfecerit, centum solidis multetur;* leg. 4: *Si quis Riparius advenam Alamannum, seu Fresionem, vel Bajuvarium, aut Saxonem interfecerit, centum sexaginta solidis culpabilis judicetur.* Pluribus abstinco, ne infinitus sim. Si quis autem Germanorum mores penitus cognoscere voluerit, eorum leges evolvat penitusque introspiciat.

BROTIER.

Nº II. CAP. idem. *Equorum pecorumque numero convicti multantur: pars multa regi, vel civitati, pars ipsi, qui vindicatur, vel propinquis ejus exsolviuntur.*

Si ad illa verba hæc capitis 21 addideris: *Suscipere tam inimicitias seu petris, seu propinqui, quam amicitias necesse est, nec implacabiles durant;*

* Quam gentes, quæ nunc sunt, a barbaris, commercio et pretiis rerum, longe differant, illarum monetæ comparatio cum nostra in errorem multos posset inducere. Vero propiorem habebis de solidis æstimandis opinionem, si apud codices leg. barb. taxationem animalium perlegeris, ut in leg. Burg. tit. IV, parag. 1, 3: *Pro caballo optimo 10 sol., pro cab. mediocri 6 sol., pro bove 2 sol., pro vacca 1 sol., pro ove 1 sol., pro porco 1 sol., pro capra 1 tremiss.* atque item in leg. Alamann. tit. VI, LXXVIII, in leg. Ripuar. tit. XXXVI, parag. 11 et 12; in leg. Saxon. tit. XIX, parag. 1, 2, 3.

*hatur enim etiam homicidium certo armentorum vel pecorum numero, recipiturque satisfactionem universa domus: habebis morem atque formam iudiciorum, tum in Germanica gente, tum apud veteres Francos, atque omnes barbaras nationes quæ rudes adhuc civilis administrationis vivunt. Etenim fera ingenia eam præcipuam et maxime necessariam cuiusque bene moratæ civitatis conditionem, ut omnis vis privata cesset, neque quisquam suum jus armis debeat persequi, neque coercendi potestas ulla possit eminere, nisi penes magistratus sit, non satis intelligunt. Inde lites decerni ferro, quod bellorum privatorum genus veteribus Francis *faida* nomine vocitatum fuit (*Ducange, Gloss. Inf. Lat. h. v.*).*

Tum pro furtis et homicidiis non pœna indicitur, sed satisfactio, quæ qui alteram injuria appetiit, suam pacem redimat. Itaque iudicio quasi transigitur, magistratusque non exactorem sceleris, at sequestrem pacis gerit¹; immo nocentem protegere adversus iram ultionemque læsi contendit, quo minus bellum inter duos sæviat, et quidem hunc cogit recipere satisfactionem legibus definitam, quæ apud veterum legum conditores *compositio* nominabatur; quam recipit, si homo occisus fuerit, *universa domus*: iudex autem qui pacem armis præsidio suo servavit, operæ pretium sumit sive *fredum*; ut refert Tacitus, *partem multæ regi vel civitati concessam*.

Non mihi mens est huc loca e codicibus barbarorum deprompta citare; quippe supervacaneum trunca exponere, quæ passim in Balusii², Canéssii³, Bouqueti⁴ voluminibus integra occurrunt. Satius erit passim legere pauca ex magna multitudine argumenta, seu in libris historicorum, seu apud formularum conditores, unde compertum fiat quam penitus in animis nationum septemtrionalium insiti fuerint illi mores, ut ab antiquis temporibus in recentiora secula, quamvis mutato rerum statu et disciplina religionis, duraverint.

Childebertus, anno 595, quam pontificum Christianorum consiliis imbutus, homicidium vehementissime perhorresceret, velletque metâ pœnarum prohibere, leges exacerbavit novo edicto: *De homicidiis. . . ita jussimus observari, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vitæ periculum feriat, et nullo pretio redemptionis se redimat aut componat; et, si forsitan convenerit ut ad solutionem quisque descendat, nullus de parentibus aut de amicis ei quicquam adjuvet*⁵. Etenim moris erat propinquos pro propinquo solvere, si compositioni in solidum solvendæ impar esset, ut lex Salica testatur tit. LXI, art. 1.

¹ Ingonium hoc legum et institutorum barbarorum illustras. nostras *Montesquieu* prudentissime explicat, *Esprit des lois*, XXX, 19.

² Capital. Reg. Fr. tom. I.

³ Collect. Leg. barb.

⁴ Collect. Script. Hist. Fr. tom. IV.

⁵ Balus. tom. I, p. 18.

Sed non evaluit Childeberti jussum ut cœdibus Franci parecerent, et compositionibus transigere desisterent.

Timeam ne hæc adnotatio nimium excresceret, si omnia quæ apud historicos hujus ævi reperiri est facta ad hos mores pertinentia referrem. Suis sit in testimonium vocare Gregorium Turenensem, qui narrat Childeericam Saxonem, occiso Vedasto, filiis ejus compositionem persolvissæ (VII, 3); Chramnisindum cum Sichario diu armis et direptione villarum decessisse, donec ambo adducerentur ut *accepta securitate componerent*, *datis sibi invicem sacramentis* (VII, 47); deinde Sicharium eundem, in domo Chramnisindi cœnantem, sic locutum fuisse: *Magnas mihi debes referre grates, o dulcissime frater, eo quod interfecerim parentes tuos, de quibus accepta compositione, aurum argentumque superabundet in domo tua* (IX, 19); Eulalium autem *pro multis sceleribus debita nonnulla contraxisse, in quibus ornamenta et aurum uxoris sapissime evertebat* (X, 8). Hoc modo Egidius Lupi ducis pacem emisit, et veniam Childeberti ipsius regis (Greg. IX, 14).

At, si quis non haberet unde compositionem pernumeraret, lex Salica jubebat nocentem de bonis decedere omnibus ipsi qui vindicabatur, quod lingua Theotisca vocabatur *chrenechruda*; sed abrogatum omnino a Childeberto fuit. Exinde quisquis scelus suum redimere sua pecunia non poterat, se in servitium pacto obnoxiationis tradebat, vel ei cujus offensio nem incurerat, vel ei a quo pecuniam mutuo acceperat in pretium compositionis, ut periculum mortis effugeret. Hoc usitatum fuisse testantur formulæ Marculfi (II, 28) et Andegavenses (2, 3).

Eo usque privatæ inimiciæ sæviebant, ut vel regis potestatis intercessionem sedari aliquando non possent.

Inter Tornacenses . . . . Francos non mediocris disceptatio orta est, pro eo quod unius filius alterius filium, qui sororem ejus in matrimonium acceperat, cum ira sæpius objurgabat, cur, conjuge relicta, scortum adiret: quæ iracundia, quum emendatio criminis non succederet, usque adeo data est, ut irruens puer super cognatum suum, eum cum suis interficeret, atque ipse ab iis, cum quibus venerat ille, prosterneretur, nec remaneret quispiam ex utrisque, nisi unus tantum, cui percussor defuit. Ex hoc parentes utriusque inter se sævientes a Fredegunde regina plerumque arguebantur, ut, relicta inimicitia, concordēs fierent, ne pertinacia litis in majus subveheretur scandalum. Sed, quum eosdem verbis lenibus placare nequireret, utrumque bipenne compescuit: invitatis ad epulum multis, hos tres in uno fecit sedere subsellio . . . . . Tunc ordinati a muliere viri cum tribus securibus, a tergo horum trium adstiterunt, illisque colloquentibus, in uno, ut ita dicamus, adultu puerorum manus librata, hominibus percussis, ab epulo est discessum (Greg. Turon. X, 27).

Sed mos compositionibus rixas dirimendi etiam in publica negotiis in fluxit, inque jus gentium receptum est. Hæc Fredegarius, cap. 45:

Langobardorum gens quemadmodum tributa duodecim millia solidorum ditioni Francorum annis singulis dissolvebant, referam; vel quo ordine

duas civitates, Augustam et Siusium, cum territoriis, a parte Francorum cessaverant, non abscondam. Defuncto Cless, ipsorum principe, duodecim duces Langohardorum duodecim annis sine regibus transigerunt; ipsoque tempore, sicut supra scriptum legitur, per loca in regnum Francorum proruperunt; pro ea præsumptione in compositione Augustam et Siusium civitates, cum integro illorum territorio et populo, partibus Guntchramni tradiderunt..

Theodebertus et Childebertus Theodato, regi Italix, minati sunt se pœnas ab eo pro occisa Amalasontha bello repetituros, *si hæc, inquebant, quæ egisti nobiscum non composueris*. Theodatus autem pacem suam 50,000 aureis redemit (Gregor. Turon. III, 31).

Jura quoque hereditatis ex bellorum privatorum more definita sunt; siquidem filias, quæ *suscipere inimicitias patris* non valebant, patrimonium successione dividendum non recipiebat: quod institutum Brotier in notis illustravit (ad cap. 20 hujus libell.); sed eruditissimum virum fugisse videtur lex quædam notatu digna.

J. N.

Nº 12. CAP. idem. *Eliguntur in iisdem conciliis et principes, qui jura per pagos vicosque reddant.*

DE GERMANORUM JUDICIIS.

Quum vero, qualis sit reip. structura, pacis præcipue bellicue temporibus adpareat, et illis justitia, his virtus præcipue conspiciatur: reliquum est, ut de judiciis quoque et militia priscorum Germanorum nonnulla addamus. Magna inprimis cura jus dicebant. De criminibus capitalibus, et quidem, ut ego interpretor, ab ingenuorum vel nobilium quodam commissis, teste Tacito, de Mor. Germ., 12, in comitiis agebatur. Si reus populi suffragiis condemnandus videretur, pœnæ erant varix, prout vel gravius vel levius habebatur delictum. *Proditores et transfugas arboribus suspendebant, ignavos et imbelles et corpore infames cæno ac polude, injecta insuper crate, mergebant. Diversitas supplicii illuc respiciebat, tamquam scelera ostendi oporteret, dum puniuntur; flagitia abscondi.* Sed et leviora delicta pro modo equorum pecorumque mulcta coercebantur¹. Quod ad privata attinet judicia, *jura*, eodem Tacito, ibid., teste, *per pagos vicosque reddebant principes, quibus centeni singulis e plebe comites, consilium simul et auctoritas, aderant.* Principes erant (*graven*); comites vero e plebe adjuncti scabini, vel adsessores . . . . . Cave vero existimes, operosas ac diuturnas lites Germanis placuisse. Exemplo enim omnia componebantur, caussaque breviter cognita, et auditis testibus, vel re accipite singulari partium certamini commissa, statim ex æquo bonoque ferebatur sententia, a qua discedere nefas

¹Tacit. de Morib. Germ. c. 12.

habebatur. Sane de barbaro illo Germanorum ritu, manu finiendi lites, egregius locus exstat apud Velleium Paterculum, II, 118, qui miratos esse refert Germanos, *quod Romani injurias justitia finirent, et solita armis discerni, jure terminarentur*. Unde non adeo mirandum, etiam post illa tempora nationibus omnibus originis Germanicæ, veluti Burgundionibus¹, Alamannis², Boiis³, Langobardis⁴, Anglis⁵, Danis⁶, Francis⁷, Saxonibus⁸, illam lites dirimendi rationem fuisse familiarissimam. Ex quo etiam reddi poterit ratio, cur tam invisæ Germanis fuerint disputationes forenses Romanorum, quas ægrius pene, quam ipsum eorum imperium ferebant. Hinc Quinctilio Varo Romanorum more jura per Germaniam reddere auso, perosi rabularum argutias, ad arma ruebant, cæsisque tribus legionibus in caussarum præcipue patronos sæviebant, *quorum uni os sutum*, ait Florus, Histor. IV, 2, *rescissa prius lingua*, additoque dicerio: *Tandem, vipera, sibilare desiste*. Quæ omnia satis superque testantur, sine strepitu judicii lites dirimere consuevisse Germanos, nec vel legum multitudinem, vel vulturum togatorum malitiam, vel lucri cupiditatem lites protelasse, ceu luculenter demonstrat Conringius, de Judic. resp. Germ. parag. 17.

HEINECCIUS, ibid. I, 1, parag. 25.

Nº 13. CAP. XIII. *Nihil autem neque publicæ, neque privatarum rei, nisi armati agunt.*

Tunginus aut centenarius mallum indident; et in ipso mallo scutum habere debent . . . Lex Salica, tit. LXVII, art. 1.

Hoc convenit observare, ut tunginus aut centenarius mallum indident, et scutum in ipso mallo habere debent . . . Ibid. tit. LXIX, art. 1.

Illud quidem barbarum populum sapit: hæc vero civilius institutum:

Ut nullus ad mallum vel ad placitum infra patriam arma, id est, scutum et lanceam portet. Secund. Capit. Carol. M. ad Leg. Bajur. apud Cancian. Leg. Barb. vol. II, p. 398.

Hæc jubebat Carolus Magnus, auctoritatis publicæ assertor.

J. N.

¹ Lex Godeshad. tit. 45.

² Lex Alam. tit. 44, parag. 1; tit. 56, parag. 1; tit. 84.

³ Lex Baiuvar. tit. 2, c. 2; tit. 9, c. 4.

⁴ Sigon. de Regn. Ital. lib. II, ad ann. 633; Lex Langob. lib. I, tit. 9, parag. 39; lib. II, tit. 35, parag. 3 et 4.

⁵ Spelman. Glossar. voce Ordelis.

⁶ Saxo Gram. Hist. Dan. lib. V.

⁷ Greg. Turon. lib. VII, cap. 14, ann. Bertin. ad ann. 520.

⁸ Jus. prov. Saxon. lib. I, art. 63.

Nº 14. CAP. idem. *Sed arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit.*

Quum apud barbaras gentes præcipuum conditionis civilis munus, præcipuus honos in militia ponatur, tumque demum civibus adlegatur quisque, quum armis tractandis sufficiat, *ante hoc domus pars, mox reipublicæ*, ætas qua quis excedit e pueris et sui juris fit ab omnibus Germanicæ stirpis nationibus *robusta ætas* vel *robur* vocata est. Argumento sit auctor vitæ S. Arnulphi: *quumque jam bene edoctus ad ROBURATAM VENISSET ÆTATEM, Gundulfo, rectori palatii . . . traditur* (Bonq. Hist. Fr. tom. III, p. 507); et qui scripsit vitam S. Licinii: *postquam ad ROBUSTAM pervenisset ÆTATEM, protinus pater ejus commendavit eum regi* (ibid. p. 486); et qui vitam S. Austregisili: *quumque . . . a MINORE ad ROBUSTIOREM transisset ÆTATEM, in obsequio gloriosi regis Guntramni deputatur a patre* (ibid. p. 467).

Ætas autem robusta lege Burgundionum (tit. 38, §. 1) et lege Ripuariorum (tit. 81) ab anno vitæ decimo quinto incipit. Hoc fuit cur Guntramnus Childebertum, fratris sui filium, quatuordecim annos natum, scuto lanceaque donaverit ut eum tutela eximeret, adjiciens: *Videte, o viri, quia filius meus Childebertus JAM VIR MAGNUS EFFECTUS EST! Videte et cavete ne eum pro parvulo habeatis* (Greg. Turon. VII, 33).

Et reperias etiam in lege Romana eadem significatione usitatam vocem robur: *Quicumque puerum, vel puellam projectam de domo, patris vel domini voluntate scientiaque, collegerit, ac suis alimentis AD ROBUR provexerit, etc. etc.* (Cod. Theod. V, tit. 7, l. 1).

J. N.

Nº 15. CAP. idem. *Robustioribus . . . . . aggregantur.*

Quemadmodum vero ii solum, quibus cingulum militare sollemniter fuerat datum, milites vel equites dicebantur: ita ritum illum creandi equites, antiquissimum esse, vel ex Tacito, de Mor. Germ. 13, adparet, qui de veteribus Germanis: *Arma, inquit, sumere, non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit. Tum in ipso concilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque juvenem ornabant. Hæc apud illos toga, hic primus juventutis honos: ante hoc domus pars videbantur, mox reipublicæ.* Hunc Taciti locum ad ritum hunc creandi milites non abs re refert Stravius, Observ. Halens. tom. II, obs. 8. Sane enim ex eo patet, in Germania non unicuique fas fuisse, armis militaribus uti, sed iis demum, quibus id jus more majorum sollemniter fuerit concessum¹; denique et illud inde constat, eos, quibus is honor obtigit, insigni aliquo fortitudinis experimento dignos se tantis ornamentis ostendere debuisse. Quæ omnia quum etiam in hoc more creandi equites observata sint, nullum profecto dubium est, quin is a Taciti temporibus in Germania diutissime fuerit servatus.

¹ Vid. quæ de nobilitate germanica diximus p. 101 sq.

De Francis sano res certissima est, eos ingenuos armis sollenniter iniciisse. Ut enim jam nihil dicam de veteri ritu adoptandi per arma, quem ad hunc morem creandi equites non inepte referre mihi videtur Stravius, Oberr. Halens. tom. II, obs. 3, parag. 2, p. 44; nec presidium petere videar ex tabulis Friscis, quas male notae esse, jam Goldastus, *Reichs-Beschungen*, f. 303, solidissime demonstravit: non desunt sane alia, quae rem faciunt, veterum testimonia. De Carolo Magno fabulatur Turpinus, Chron. c. 12, p. 73, et c. 20, p. 81: *Guthfri amiraldus Coleti illum in provincia exsulatum ornavit habitu militiae in palatio Coleti; et praeparata sunt omnia, ut secundum ritum Christicolarum imperatorum miles fieret.* Certius atque incorruptius de Ludovico quoque Pio testantur annales¹, quod Carolus adversus Avars iturus eum Renburgi, jam appellentem adolescentiae tempora, gladio accinxerit. Idem Ludovicus, teste Aimonio, lib. V, 17, anno 839, *Carolus Calvum in Carisiaco armis virilibus, id est, eum, accinxit.* Ut adeo nullum sit dubium, quin Franci veterem illum majorum ritum constanter servarint. Quin ante Francos hunc priscum ritum patrium religiose observasse video non modo Herulos, quorum rex arma a Theoderico Ostrogothorum rege accepit², sed et ipsos Ostrogothos, quorum rex Athalaricus a Justiniano imperatore armis accinctus est³, nec non Langobardos, apud quos Paulo Warnefrido, Hist. Langob. lib. I, 23, teste, consuetudo invaluerat, *ut regis cum patre filius non pranderet, nisi prius a rege gentis exteræ arma suscepisset.*

Idem mos ad seculum usque XV mansit in Germania, et tam religiose servatus est, ut ne ipsi quidem imperatores illum praetermittendum existimarent. De Henrico IV auctor est Hermanni contracti continuator, ad ann. 1065, Berthold. et Lamb. Schaffnab. ad ann. 1064. *Eum Goslarie accinctum esse gladio, anno regni sui nono, ætatis autem suæ decimo quarto, et ducem Godofredum scutarium ejus electum.* Et de filio ejus Henrico V memoris prodidit Chronographus Saxo, ad ann. 1102, eum Leodii in paschate anni 1102 gladium accepisse. Ita et de Henrico VI, Fridrici Ahenobarbi filio Albertus Stadensis, ad ann. 1184; Otto de S. Blasio, Chron. c. 26; Godofredus monachus, ad ann. 1184, alique⁴ testantur, *eum anno 1184 militem factum in curia Moguntina cum gloria et honore.* Quin tanti videbatur Germanis hic militiae gradus, ut Conradus, Fridrici II filius, jam imperio destinatus, cingulum illud acceperit⁵, et Guilielmus, Hollandiae comes, jam ad culmen istud evectus, non sibi videretur honore illo dignus, nisi ante coronationem gladium sollenni ritu accepisset, quam caerimoniam fuse describunt Beka, Chron. Ultraj. p. 77,

¹ Vsa Ludov. Pii, ad ann. 791.

² Cassiod. Var. lib. IV, c. 2.

³ Idem, ibid. lib. VIII, c. 1.

⁴ Arnold. Lubec. Chron. Slan. lib. III, c. 9; Dodechin. Chron. Mont. Ser. Chron. Augustan. ad ann. 1184.

⁵ Petr. de Vineis, lib. III, epist. 29.

et Chronici Magni Belg. auctor, ad ann. 1248, p. 244. Imperatores ea in re principes imitabantur. Cujus rei exempla ut pauca e multis seligam, arma more majorum sollemniter acceperunt Conradus ¹ et Fridericus ², Sueviæ duces; Leopoldus et Fridricus, duces Austriæ ³; Wigbertus Groicensis ⁴; Fridricus, landgravius Thuringiæ ⁵; dux Brabantiae ⁶; Otto, dux Brunsvicensis ⁷. Nec minus anxie istam dignitatem appetiverunt comites, barones, ipsique nobiles.

HINNECCIUS, *ibid.* II, 2, parag. 26, 27, 28.

Nº 16. CAP. XIII et XIV. *Nec rubor inter comites adspici. Gradus quā etiam et ipse comitatus habet, judicio ejus, quem sectantur, etc.*

DE COMITIBUS.

Et multis locis Cæsar illam singularis commilitii fidem, atque privatos societatis bellicæ principatus, commemoravit :

. . . . . cum DC DEVOTIS, quos illi SOLDURIOS appellant : quorum hæc est conditio, ut omnibus in vita commodis una cum his fruantur, quorum se amicitia dediderint. Si quid iis per vim occidat, aut eundem casum una ferant, aut sibi mortem consciscant. Neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui, eo interfecto, cujus se amicitia devovisset, mori recusaret (de Bell. Gall. III, 22). Alterum genus est equitum . . . . . Omnes in bello versantur; atque eorum, ut quisque est genere copiusque amplissimus, ita plurimos circum se AMBACTOS CLIENTESQUE habet (*ibid.* VI, 15). Litavicus, cum suis CLIENTIBUS, quibus nefas, more Gallorum, est, etiam in extrema fortuna, deserere patronos, Gergoviam profugit (*ibid.* VII, 40).

Ammianus Marcellinus, qui seculo post Cæsarem fere quarto, tertio post ipsum Tacitum, floruit, hunc morem apud Germanicas gentes retentum in ævo recentiore testatur : Dum hæc aguntur, rex Chnodomarius . . . . . cum satellitibus paucis . . . . . properabat ad castra . . . . . ultro se dedit . . . . . comitesque ejus ducenti numero et tres amici junctissimi, flagitium arbitrati post regem vivere, vel pro rege non mori, si ita tulerit casus, tradidere se vinciendos (XVI, 12). Quatuor comites ejus (Hortarū regis), quorum ope et fide maxime nitebatur, non ante absolvit quam, etc. (*ibid.* XVII, 10).

Unde compertum habetur usu continuatum fuisse, non denuo inventum, apud Francos militare illud sodalitium, eorumque officia et dignitates, quos

¹ Chron. August. ad ann. 1284.

² Gunther. in Ligurin. lib. II, v. 157.

³ Annales vet. apud Lasium, ad. ann. 1104 et 1225.

⁴ Chron. Bigaug. p. 243.

⁵ Hist. landgr. Thur. c. 145.

⁶ Alb. Argent. ad ann. 1294.

⁷ Leibnit. Script. rer. Brunsv. tom. II, p. 61.

passim in legibus et historiis nominatos *fideles*, *leudes*, *nutritios*, *antrustiones*, *gazindos*, *amicos* cernere est. Neque solum regum fuit clientes habere; sed privati quoque homines, dum opes sufficerent, manum sibi fidelium devinxere. Quod si homo ingenuus in obsequio alterius inculpatus fuerit, etc. (Leg. Sal. tit. XXXI, parag. 1). *Liber homo qui sub tutela nobilis cujuslibet erat*, etc. (Leg. Sax. tit. XVII, parag. 1). *Si quis liberum hominem occiderit, solvat parentibus suis, si habet; si autem non habet, solvat duci, vel cui commendatus fuit, dum vixit* (L. Baju. tit. III, cap. 13, parag. 1).

Manum illam devotorum Marculfus *arrimanniam* appellat (I, form. 18).

Pro stipendio *convivia*, *frameas*, equos data fuisse, quum in incultis Germaniae regionibus degerent atque vagarentur, luculenter Tacitus enarrat. Postquam vero Franci in Galliam invaserunt, in locum epularum ceterorumque hujuscemodi beneficiorum praedia et villas, unde originem feuda duxerunt, concessa fuisse, prudentissima edisseruit illust. Montesquieu (*Esprit des Loix*, XXX, 3), cujus interpretationem, neque satis verecunda, neque validis argumentis suffulta disputatione, refellere aggressus est Mably (*Observ. sur l'Hist. de Fr.* I, 4, note 5).

Adeo recentior beneficiorum terrenorum usus cum pristino epularum donativorumque mobilium more continens fuit et fere idem, ut vulgari mediæ ævi sermone hæc utriusque similitudo et unitas referatur. Siquidem *maridos* tum appellabant eos qui se vel regis vel magnatis alicujus obsequio et clientelæ singulari devotione devinxerant, *Ducange* (Gloss. mod. Latin. h. v.); et auctores multi qui Vitas Sanctorum scripserunt, constanter alique, hoc testantur. Balthildis regina plurimos optimates adversos habuit quos ipsa dulciter nutrierat (Vit. S. Balth. apud Bouq. Coll. hist. Fr. tom. III, p. 574). Wandregisilus in Dagoberti aula fuit nutritus, et suis olim ministeriis adscitus (Vit. S. Wand., ibid. p. 563). Pippinus Heristallensis ducum et optimatum opera usus est, quos genitor ejus nutriverat magnisque honoribus exaltaverat (Annal. Metens. ad ann. 690), Romanorum regis fidelem lex Salica *convivam regis* vocat (tit. XLIV).

J. N.

Nº 17. CAP. XV. *Multum venatibus.*

Adeo Franci, illa veterum Germanorum proles non inficianda, venandi studio ardebant, ut, si quis apud eos accipitrem furaretur, lege Ripuariorum (tit. XXXVI), compositionem duplo majorem quam pro equo, series tanto quam pro bove, solvere juberetur; lege autem Salica (tit. VI) furtum canis venatici solidis quinque et quadraginta, canis vero pastoritii solidis tribus componeretur. Hæc e lege Burgundionum utique notabilia transcribemus:

Si quis canem veltraum (leporarium) aut segutium (investigatorem), vel petruniculum (cursantem), præsumperit involare, jubemus ut convictus coram omni populo posteriora ipsius osculetur; aut quinque solidos illi cujus canem involavit cogatur exsolvere, et mulctæ nomine solidos duos.

Si quis acceptorem (accipitrem) alienum involare praeumpserit, aut sex uncias carnis acceptor ipse super testones comedat; aut certe, si noluerit, sex solidos illi cuius acceptor est, cogatur exsolvere; multa autem nomine solidos duos. (Leg. Burg. additam. I, tit. X, 11; apud Cancian. Leg. Barb. Collect. tom. IV, p. 33)

J. N.

Nº 18. CAP. XVI. *Nullas Germanorum populis urbes habitari, satis notum est.*

DE DIVISIONE REGIONUM POLITICARUM.

Singulae civitates, si essent spatiosiores, in certos pagos, vel ut Germani vocabant *gawen* erant descriptae. Sic Suevos *centum pagis habitasse*, et a Caesare, de Bell. Gall. IV, et a Tacito, de Mor. Germ. 39, observatum est¹. Erat autem pagus tractus, regionem vel maiorem vel minorem complexus, et qui plerumque, ut observat Bebelius, Spicileg. p. 126, ad fluviorum rivorumque ripas pertingebat. Sane et medio aevi pagi complures a fluviiis nomen tulerunt, veluti *Rhingow* a Rheno, *Ambrogow*, ab Ambra, *Emisgoa* ab Amisio, pagus *Horta* ab Orla, pagus *Ilania* ab Ilmo, *Patherga* a Padera, pagus *Plisni* a Plissa, pagus *Stormariorum* a Stara, reliqua. Alii tamen a silvis nomen consecuti sunt, ut *Hartingow* a montibus Harzicis; *Ardingaw* vel *Arduennensis* pagus a silva Arduenna, *Bochovia* a silva Buchonica, *Vosagensis* pagus a silva *Wosago*², *Speshart*³ a silva ejusdem nominis. Alii ab ipsis gentibus Germanicis, antiquis eorum colonis, nomen servasse videntur, veluti pagus *Angeri* vel *Angergovia*⁴ ab Angrivariis, *Bardangoa* a Longobardis, *Emisgoa* in Frisia ab Amisvariis, *Condrusorum* pagus a Condruis ad Mosam, pagus *Hassorum* vel *Hassingoa*⁵ a Cattis, *Hamaland* a Chamavis; *Menapiscus*, apud Jac. Meyerum, Annal. Flandr. ad ann. 1031, a Menapiis; pagus *Suevon* vel *Suavia* a Suevis Budam accolentibus; pagus *Bathua*, hodie *Batuna* a Batavis; pagus *Northuwanti* in Traditionibus Werthinensibus,⁶ a Tubantibus; pagus *Toxandra* a Toxandris, cetera. Unde etiam patet, antiquissima esse haec pagorum nomina, ex iisque veteris Germaniae gentes earumque sedes optime restitui posse. Unde merito optandum, ut paulo accuratorem eorum omnium haberemus notitiam.

In singulis pagis non quidem urbes, quas sero condere coeperunt Ger-

¹ Et populi Galliis Franci etiamtum hanc regionum divisionem retinuerunt; unde *pagenses* civile nomen barbarorum. (J. N.)

² Toeln. Hist. Pal. p. 58, 68.

³ Vid. Excerpta off. Codicis dipl. Fuld. apud Junck. Geogr. med. aevi, p. 198.

⁴ Brower. Antiq. Fuld. lib. III, c. 11.

⁵ Meibom. de Pagis, p. 101; Tradit. Fuld. apud Pist. p. 571; Hert. de Pop. Germ. part. II, c. 2, par. 9, p. 88.

⁶ Lehnit., Script. res. Brunsv. tom. I, p. 102.

man, sed caestella quaedam fuere et vici quamplurimi. Diserte enim Tacit. de Morib. Germ. 16: *Nullas, inquit, Germanorum populi urbem habitari, satis notum est, ne pati quidem inter se junctas sedes. Volunt discreti ac divisi, ut fons, ut campus, ut nemus placeat. Vicos locant, non in nostram morem connexis et coherentibus aedificiis: suam quisque domum spatib circumdat, sive adversus casus ignis remedium, sive incursu aedificandi.* Vicos ergo inhabitabant Germani, eorumque eadem fere facies erat ac hodie. Domus agri sedes sibi familiæque suæ in ipso agro extruebat, eo loco, qui vel ob campum, vel fontem, vel nemus placebat. *Silvarum enim et fluminum propinquitates, quod et de Gallis observat Cæsar, de Bell. Gall. VI, 30, quæ maxime adpetebant.* Hinc tot vicorum nomina in born, brunnen, bach, ag vel ach (quod antiquis aquam notavit ¹). Feld, heyn vel hagen, lehen vel laube etiamnum desinunt. Prope domini sedes tuguria casaque temporali opera ² excitabant servi, id est rustici, qui tamen, more etiamnum in pagis nostris recepto, non jungebant sedes, sed magnâ relinquebant spatia, quæ hodie arvis, hortis aliisque viribus destinantur. Ejusmodi ergo adium systema vicus vocatur Tacito.

Hinzecorus, *ibid.* I, 1, parag. 12, 13.

§ 19. CAP. XVIII. *Quamquam severa illic matrimonia.*

DE MATRIMONIIS.

In vetustissima liberaque Germanis sponsalia facta videntur per coemptionem. Is enim, qui virginem ambiebat, cum ejus parentibus ac propinquis primo paciscebatur de pretio, quo maritus sponsam sibi coemere decrevisset. Quod si ergo placeret gener, et inter eos de pretio conveniret, despondebatur puella, diesque dicebatur nuptiis. Revera ergo sponsalia emptionis; nuptiæ traditionis instar erant. Idque his paucis, ut alet, verbis observat Tacitus, de Mor. Germ. 18: *Dotem non uxori marito, sed uxori maritus offert. Intersunt parentes et propinqui, ac munera probant.* Hic quoque, suo more, Romanorum Germanorumque mores inter se contendit Tacitus, adeoque primo observat, dotis, cuius possessione in Germania sponsalia constiterint, longe altam, ac apud Romanos fuisse rationem: Romæ olim non solum uxorem maritus, sed et præcipue maritum uxor coemebat. Diserte Varro apud Nonium, de Propr. term. c. 12, n. 50: *Nuptentès veteri lege Romana asses tres ad maritum venientes solebant ferre, atque anum, quem in manu tenebant, nunquam emendi causa, marito dare; alterum, quem in pelle habebant, in foco larium familiarium ponere; tertium, in sacciperione quem condidant, composito vicinuli volere resignare. Quem locum egregie nuper cepit eruditissimus Gendlingius noster³. Germanis vero honestius vide-*

¹ Paulini Hist. Isenac. p. 1.

² Strabo, Geogr. lib. VII, p. 291.

³ Gendl. Diss. de Emptione uxorum, c. 1, parag. 14.

batur, contractum hunc a marito incipere. Atque hinc non modo *dotem non uxor marito, sed uxori maritus offerebat*, postquam nuptiæ coaluissent, verum etiam ipse sponsus soluto pretio sibi coemebat uxorem futuram. Et de hoc pretio intelligenda esse munera illa sponsalitia, vel inde colligo, quod sub eadem tempora lege sanxisse apud Danos dicitur Frotho III, ne quis duceret uxorem, nisi pecunia sua coemptam¹. Deinde quum Romæ liberi non utriusque parentis, ac multo minus propinquorum, sed patrum tantum voluntate desponderentur²: hac quoque in re maiorem cognationis rationem habebant Germani, apud quos, ut idem Tacitus observat, *sponsalibus intersunt parentes et propinqui, ac munera* (id est, tum pretium pro sponsa oblatum, tum promissam eidem dotem) *probant*. Tertio, quum munera Romanorum vel in fundis vel in argento aliisque bonis, ac potissimum etiam in mundo muliebri et supellectile consistèrent: hac quoque in re alia omnia inter Germanos reperit Tacitus. Hinc pergit: *Munera non ad delicias muliebres quæsitæ, nec quibus nova nupta comatur, sed boves et frenatum equum, et scutum cum framea gladioque*. Scilicet pecuniam ignorabant Germani, præcipueque eorum opes in pecore consistebant, quas *solas easque gratissimas Germanorum opes* appellat Tacit. de Morib. Germ. 5. Nec multum tribuebant vel supellectili vel mundo muliebri, quo ad insaniam usque delectabantur mulieres Romanorum. Præcipuum Germanorum ornamentum erant arma, quippe qui *nihil neque publicæ, neque privatæ rei nisi armati agebant* (Tacitus, ibid. 13), adeo, ut et ad negotia, nec minus sæpe ad convivia procederent armati (ibid., 22). Hinc non mirum, apud Germanos pretium, quo sibi coemebant uxores, neque in pecunia numerata, neque in mundo muliebri, neque in utensilibus et supellectile splendida, sed in pecore et armis constitisse.

Talis erat sponsaliorum ratio temporibus Taciti. Ab ea vero non multum discesserunt gentes, quæ medio ævo floruerunt in Germania, ac deinde sub Francis in unum pleræque coaluerunt imperium. Sane enim et apud has receptum fuisse, ut sibi sponsas oblato pretio coemptas stipularentur, ex earum legibus clarissime elucet. In lege Wisigothica, lib. III, tit. I, parag. 2, munus parentibus in sponsalibus promissum vocatur pretium. Verba sunt talia: *Si inter sponsum et sponsæ parentes, aut cum ipsa forsitan muliere, quæ in suo consistit arbitrio, dato pretio, sicut consuetudo est, et ante hostes facto placito, de futuro conjugio facta fuerit definitio*. Ea hic mores Germanicos, a Tacito descriptos. Saltim quid per *hostes* intelligas, paullo obscurius: si legeris *hastas*, res aliorum evadet. Wisigothi enim uxores coemebant publice et sub hasta judiciali; unde et *placitum*, id est decreti judicialis fit mentio. In lege Burgundionum, tit. XXXVI et LXL, itemdem pro sponsa *pretium nuptiale*, et pro pretio sponsæ aliquid datum esse dicitur (ibid. tit. XXXIV, art. 2). In lege Langobardica, II, tit. I,

¹ Saxo Grammat. lib. V, p. 89.

² Princ. Inst. de Nuptiis, et ibi interpretes.

par. 5, mentio fit *meta*, vel *mundii*, quod pro puella detur. Ubi *meta* nihil aliud est, quam Germanicum *miethe*, quod majoribus nostris non solum locationem, sed et quamvis mercedem denotabat, ut copiose demonstravit Ecardus, ad leg. Sal. p. 60 sq.; *mundium* vero mutilum est ex Germanico *witemund*, quod et in lege Burgundica, tit. LXVI, occurrit, et a Germanico *wiedmen*, id est destinare, trahit originem (Schilt. Exerc. 36, parag. 64). Ut adeo *meta* vel *mundium* nihil aliud sit, quam pretium, quod sponsus destinabat promittebatque in ipsis sponsalibus, ut eo pretio sibi illam coemeret. Omnium vero apertissime puella emi dicitur in lege Saxonica, tit. IX, in qua et hæc occurrunt: *Qui feminum ab alio desponsatam raperit, CCC patri puella, CCC sponso componat, et insuper CCC solidis emat eam.* Et sub finem hujus legis, tit. XVII: *Lito regis liceat uxorem emere, ubicunque voluerit.* Multo majus ergo pretium uxori statuerunt Saxones, quam Franci, qui, ut paulo post demonstrabimus, solido et denario sponsam coemebant. Sed quum et Saxonibus res angustior domi erat, pecora et frumenta in solutum dabant, ceu ex eadem Saxonum lege, tit. XVIII, luculenter patet, et jam observavit laudatissimus Gundlingius, de Coempt. ux. c. 1, parag. 25, p. 26. Quemadmodum ergo dubitari non potest, quin et medio ævo sponsalia coemptione vetere more Germanorum contracta sint: ita et illud retinuerunt gentes istæ Germanicæ, quod non nisi parentum ac propinquorum consensu desponderi paterentur filias. Exemplo sit lex Wisigothica, III, tit. I, parag. 2, qua cautum est: *Si quis puellam cum voluntate patris aut aliorum propinquorum parentum, (parentes hic sunt cognati, ut apud Gallos les parens) sponsatam habuerit, et ipsa puella contemnens voluntatem parentum, ad alium contendens, parentibus contradicat, ut illi non detur, cui a parentibus fuerit pacta; hoc ita eam nullo modo facere permittimus.* Ergo et apud Gothos intererat parentes et propinqui, et munera probabant. Idque adeo erat necessarium, ut puella sine necessariorum consensu et consilio marito inæquali habens eorum hereditatis exors haberetur (lex Wisigoth. lib. III, tit. I, parag. 7 et 8). In eo facta quædam videtur mutatio, quod sponsi non amplius sola pecora et arma, verum etiam agros, prædia, pecuniam offerrent pro puellis, quarum nuptias preceperant. Idque eo minus videtur mirandum, quo magis constat, jam Taciti ævo pecuniam noscere coepisse Germanos (Tacit. de Mor. Germ. 5; Herod. Hist. VI. 7).

Sed et Franci ab hoc ritu non discesserunt. Namque et hos sibi sponsas coemisse, vel ex eo adparet, quod sponsalia ex lege Salica per *solidum* et *denarium* contraherentur. Scilicet is, qui sponsam ambiebat, præsentibus laudantibusque parentibus et propinquis offerebat solidum et denarium, eoque tamquam pretio sibi coemebat puellam, dotem postea ipsi traditurus, simul ac sponsa in torum concessisset. Hinc in formula Bigoniana, c. 5, apud Baluz. Capitalar. tom. II, pag. 498, legimus: « Dum Dominus ab initio concessit in veteri testamento et præcepit, ut relinquat homo patrem et matrem, et adhæreat suæ uxori, ut sint duo in carne una, et quod Dominus conjunxit, homo non separet. Ego enim in Dei nomine

ille, dulcissimæ conjugii meæ illi. Dum et ego te per *solidum* et *denarium* secundum *legem Salicam* visus fui sponsare, ideo in ipsa amoris dulcedine dabo ergo tibi a die præsentis, quod in perpetuum volo esse mansurum rem proportionem meam in loco, etc. » Talis etiam est formula hæc Lindembrogiana, 75: « Dulcissima atque amantissima sponsa mea, nomine illa, ego in Dei nomine ille. Igitur dum taliter parentibus nostris utriusque partis complacuit, atque convenit, ut ego te *solido* et *denario* secundum *legem Salicam* sponsare deberem, quod ita et feci, similiter complacuit nobis, atque convenit, ut de rebus proprietatis meæ tibi aliquid in dotis titulum condonare deberem, quod ita et feci. Idcirco, etc. » Nec minus huc pertinet formula apud Pithoeum, in Glossar. ad leg. Sal. tit. XLVI; apud Baluz. tom. II, Capitular. p. 696: *N. filius N. puellam ingenuam; nomine N. illius filiam per solidum et denarium secundum legem Salicam et antiquam consuetudinem desponsavit. Ne vero existimes, in solis his formulis hujus ritus occurrere vestigia, illustre hujusmodi desponsationis exemplum exstat apud Fredegarium, Epit. 18, qui de Chlodovei et Chrotildis sponsalibus hæc refert: Legatos ad Gundabaldum dirigit, petens, ut Chrotildem neptem suam ei in conjugium sociandam traderet. Quod ille denegare metuens, et sperans, amicitiam cum Chlodoveo inire, eam daturum spondet. Legati offerentes solidum et denarium, ut mos erat Francorum, eam paribus Chlodovei sponant, placitum ad præcens potentes, ut ipsam ad conjugium traderet Chlodoveo. Ergo et hæc coemptio fiebat interposito decreto, quod tunc vulgo placitum appellabatur. Nihil aliud vero erat hæc denarii et solidi traditio, quam imaginaria quædam coemptio sponsæ, et veluti ærha dotis postea tradendæ, cæta certe animadverterunt Fr. Pithoeus, in Glossar. ad leg. Salic. lib., et Bignonius ad form. Bignon. V, p. 980, apud Baluz. tom. II, Capitular. Quamvis vero hic sponsalium ritus, cæu hactenus vidimus, constanter ex *lege Salica* repetatur: in ea tamen discrete ille non describitur, nisi quod de viduæ nuptiis ita caveatur (lex Sal., tit. XLVI): *Ille qui viduam accipere vult, cum tribus testibus, qui approbare debent, tres solidos æque pensantes et denarium habere debet. Et hoc facto, si eis convenit, viduam accipiat. Et paucis interjectis: Si tres solidos et denarium ille, cui reipsum debetur, acciperit, tum eam legitime accipiat.* Quæ loca paullo post explicabimus pluribus. Ex iisdem vero locis hactenus allegatis discimus, apud Francos etiam sponsalia non nisi parentum et propinquorum voluntate fieri potuisse; quod etiam luculenter ex ipsis Capitularibus (Capitular. III, anni 819, parag. 8; Capitular. Car. lib. VII, c. 395) adparet. Illud addo, apud eodem Francos obtinuisse, ut sponsæ porrigeretur *annulus*, *unaque osculum et calceamentum*; ac deinde epulas sponsalicias datas, cæta exemplis ostendit Gregorius Turonensis, de Vit. patr. c. 16 et 20. Quo factam, ut et dos saepe per *osculum* vel in *osculo* data dicatur ipsæque dos *osculum*, *oscula*, *oscleum* vel *osclium* dicatur in chartis vetustis apud Car. Dufresne, Gloss. Lat. voce: *osculum*, p. 74, tom. III. Similem ritum, quod ad *annulus* attinet, etiam Visigothos et Langobardos procul dubio a Romanis accep-*

tam servasse, ex Wisig. legibus, lib. III, tit. I, parag. 3; leg. Langob. lib. II, tit. XXXVII, parag. 1, adparet.

Sponsalia sequebantur nuptiæ, de quarum rita itidem paullo percius docuit Tacitus. Jam supra observavimus, sponsalia nihil aliud fuisse quam coemptionem imaginariam. Nuptiæ ergo erant instar traditionis. Unde Tacitus sponsaliorum nuptiarumque ritus veluti in unum conflasse videtur. Tunc enim maritus dotem promissam tradebat, et a muliere vicissim aliquid armorum accipiebat, quo facto communicato inter se corporis us complebant matrimonium. Rem paucis ita eloquitur Tacit. de Mor. Germ. c. 18: *In hæc munera (id est boves, equum frenatum, ætutum cum fræna gladioque) uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro offert. Hoc maximum vinculum, hæc arcana secreta, hos conjugales Deos arbitrantur.* Hic quoque ad Romanorum ritus alludit actor gravissimus. Sanctissimus nuptiarum ritus erat conferreatio, quæ certis verbis et testibus præsentibus, et sollemni facto sacrificio, in quo panis quoque farreus adhibebatur, uxor conveniebat ip manum mariti (Dionys. Halic. lib. II, p. 95; Ulpian. Fragm. tit. IX, parag. 1; tit. XI, par. 13; tit. XXII, par. 14). *Hoc apud Romanos maximum vinculum, hæc arcana secreta, hos conjugales Deos arbitrabantur.* Aliud ergo in Germania deprehendebat Tacitus, ubi armorum facta commutatione uxores in manum mariti conveniebat. Si causam quæras, ex in promptu est. Addit enim Tacit. de Morib. Germ. c. 18: *Næ se mulier extra virtutum cogitationes, extraque bellorum casus putes, ipsis incipientis matrimonii auspiciis admonetur, venire se laborum periculorumque sociam, idem in pace, idem in prælio passuram ausuramque. Hoc juncti boves, hoc paratus equus, hæc dæ arma demittunt: sic vivendum, sic pereundum: accipere se, quæ liberis inviolata ac digna reddeat, quæ nurus accipiant, rureque ad nepotes referant.* Tota scilicet natio Germanica spirabat bellum, ejusque periculi ne uxores quidem expertes essent, quippe quæ non profectæ in prælium militem passis criminibus flentes implorabant, ne se in servitutem traderent (Caes. de Bell. Gall. I, 51). Eadem vulnera exungebant, cibos et hortamina pregnantibus gestabant, inclinatas et labantes acies constantia precum, et objectu pectorum, et monstrata præliis captivitate restituebant (Tacit. de Mor. Germ. c. 7 et 8; idem Histor. IV, 18). Ut ergo imitati hujus alii generis officii mulieres admonerentur in ipsis nuptiis, non aliter amorum commutationem symbolum connubii Germanici luctuosissimum judicabant. Plura non addit Tacitus; sed vix debitandum, quia hic quoque opulis largius indulserint Germani, quippe qui teste eodem, de Mor. Germ. c. 22, *de reconciliandis invicem inimicis et jungendis offinitatibus, et adolevenda principibus, de pace dentque et bello, primumque in conviviis consulant.*

Nec solum Taciti ævo ritus iste communicandi boves et arma viguit, verum etiam media ætate, quum nondum Germani Christo nomen dedissent, immo et postea passim servatus videtur. Sane si Eddæ Islandicæ, Part. I, fol. 73, credimus, etiam Gothis solenne fuit gladium evaginatum

thalamo imponere; id quod de iisdem etiam observat Saxo Grammaticus, lib. IX, p. 179. Apud Frisios, teste Heimb. Walth. Chron. Fres. I, c. 2, sponse domum deducendæ ensis stric'us præferebatur. Sed et in Carniola in nuptiis adhiberi gladium, apud Valvasorem legere me memini, cujus verba jam evolvere non licet.

HERNECCIUS, *ibid.* II, 13,
parag. 2, 3, 4, 8, 9.

Nº 20. CAP. XX. *Sui cuique liberi.*

Vere quidem; et apud bellicosam gentem terra salica ad lanceam, seu ad filios, non vero ad fustum, seu ad filias, pertinebat. Nec apud Germanos ullum erat testamentum. His ignota ars illa, qua penes Romanos, hereditatis firmandæ servandæque specie, plerumque hereditas pervertebatur, semper imminuebatur. Germanorum hereditas ad liberos tota transibat. Quibus tamen successionum legibus docendum.

DE SUCCESSIONUM LEGIBUS APUD GERMANOS.

Germanicarum successionum leges habet lex Salica, tit. LXII, de Alodis, leg. 1: *Si quis mortuus fuerit, et filios non dimiserit, si pater aut mater superstites fuerint, in ipsam hereditatem succedant.*

Leg. 2: *Si pater et mater non superfuerint, et fratrem aut sororem dimiserit, in hereditatem ipsi succedant.*

Leg. 3: *Si ini non fuerint, tunc soror matris in hereditate succedat.*

Leg. 4: *Si vero soror matris non fuerit, sic soror patris in hereditate succedat.*

Leg. 5: *Et postea sic de illis generationibus, quicumque proximior fuerit, ipsi in hereditate succedant, qui ex genere paterno veniunt.*

Leg. 6: DE TERRA VERO SALICA IN MULIEREM NULLA PORTIO HEREDITATIS TRANSIT, SED HOC VIRILIS SEXUS ACQUIRIT, HOC EST, FILII IN IPSA HEREDITATE SUCCEDUNT. SED UBI INTER NEPOTES AUT FRONEPOTES, POST LONGUM TEMPUS, DE ALODE TERRAE CONTENTIO SUSCITATUR, NON PER STIRPES, SED PER CAPITA DIVIDANTUR.

Ex his legibus, sexta potissimum insignis est. Quæ ut intelligatur, advertendum in hac temporum antiquitate Germanos, uti observat eruditus Eccardus, habuisse domum, quam vocabant *Sal*; circa domum faisse *Salbuck*, seu curtin, gallice *courtin*, spatiumve terræ, domo circumdatum, et sæpe cinctum. Spatium illud cum domo est *Seliland*, seu terra salica, quæ ad solos filios pertinebat: nec immerite, quum filius in aliam domum terramque salicam nuptiis transirent.

His præmonitis, nihil manet difficultatis. Legem Salicam firmat tantum et explicat lex Ripuariorum, tit. LVI, de Alodibus:

Leg. 1: *Si quis absque liberis defunctus fuerit, si pater materque superstites fuerint, in hereditatem succedant.*

Leg. 2: *Si pater materque non fuerint, frater et soror succedant.*

Leg. 3: *Si autem nec eos habuerit, tunc soror matris patriæque succe-*

dot. Et deinceps usque ad quintum geniculum (id est, ad quintam generationem), qui proximus fuerit, in hereditatem succedat. SED QUUM VIRILIS SEXUS EXISTITERIT, FEMINA IN HEREDITATEM AVIATICAM NON SUCCEDAT.

Hereditas illa aviatica, aliis paterna, aliis alodium, aliis terra salica dicta eadem et una res est, quæ ad virilem sexum, non ad muliebrem pertinebat. Plurimos adhuc Germanorum usus edocet lex Anglorum et Werinorum, tit. VI, de Alodibus.

Leg. 1: HEREDITATEM DEFUNCTI FILIUS, NON FILIA SUSCIPIAT. SI FILIUM NON HABUIT QUI DEFUNCTUS EST, AD FILIAM PECUNIA ET MANCIPIA, TERRA VERO AD PROXIMUM PATERNÆ GENERATIONIS CONSANGUINEUM PERTINEAT.

Leg. 2: Si autem nec filiam habuit, soror ejus pecuniam et mancipia: terram proximus paternæ generationis accipiat.

Leg. 3: Si autem nec filium, nec filiam, neque sororem habuit, sed matrem tantum superstitem reliquit, quod filia vel soror debuerunt, mater succipiat, id est pecuniam et mancipia.

Leg. 4: Quod si nec filium, nec filiam, nec sororem, aut matrem dimisit superstites, proximus, qui fuerit paternæ generationis, heres ex toto succedat, tam in pecunia atque mancipiis, quam in terra.

Leg. 5: Ad quemcunque hereditas terræ pervenerit, ad illum vestis bellica, id est lorica, et ultio proximi, et solutio leudis (id est compositionis, seu Weregildi) debet pertinere.

Leg. 6: Mater moriens filio terram, mancipia, pecuniam dimittat, filias vero spolia colli, id est murenas, nucas (seu fibulas), monilia, inaures, vestes, armillas, vel quidquid ornamenti proprii videbatur habuisse.

Leg. 7: Si nec filium, nec filiam habuerit, sororem vero habuerit, sorori pecuniam et mancipia, proximo vero paterni generis terram relinquat.

Leg. 8: Usque ad quintam generationem paterna generatio succedat. Post quintam autem filia ex toto, sive de patris sive matris parte, in hereditatem succedat, et tunc demum hereditas ad fusum a lancea transeat.

Veterem Germanorum usum mutavere Burgundiones, ut patet ex eorum lege, tit. XIV, de Successionibus, leg. 1: *Inter Burgundiones id volumus custodiri, ut si quis filium non reliquerit, in loco filii filia in patris matrisque hereditate succedat.* Nec aliter lex Saxonum, tit. VII, de Heredibus, leg. 1: *Pater aut mater defuncti filio non filia hereditatem relinquunt;* leg. 4: *Qui defunctus non filios, sed filias reliquerit, ad eas omnis hereditas pertineat; tutela vero earum fratri vel proximo paterni generis deputetur.*

Nihil vero veteris moris mansit apud Wisigothos, qui filiorum filiarumque jura commune fecere. Sic enim lex Wisigothorum, lib. IV, tit. II: *Ut sorores cum fratribus æqualiter in fratrum hereditate succedant;* leg. 1: *Si pater vel mater intestati discesserint, tunc sorores cum fratribus in omni parentum facultate, absque alio objectu, æquali divisione succedant.* Aliæ sunt plurimæ eadem de re eorum leges.

Apud nos vero, in regastrice domo, viget et in immensum aucta lex Salica, egragium imperii decus, et securitatis publicæ tutamentum.

BROTHER.

Nº 21. CAP. XXI. *Convictibus et hospitibus non alia gens effusius indulget.*

DE HOSPITALITATE.

In prisca Germania nulla erant diversoria publica, nullæ tabernæ et cauponæ; et tamen nusquam commodius iter faciebant Germani quam per ipsam Germaniam. Ait enim Cæsar, de Bell. Gall. VI, 23: *Hospites violare nefas putant. Qui quave de causa ad eos venirent, ab injuria prohibent, sanctosque habent; iis omnium domus patent, victusque communicatur.* Gemina de Celtis, id est, Gallis et Germanis Diodorus Siculus, lib. V, p. 306: *Καλοῦσι δὲ καὶ τοὺς ξένους ἐπὶ τὰς οἰκίας, καὶ μὲν τὸ δῶπτον ἰσπατάσσι, τίνες σισί, καὶ τίνων χρεῖαν ἔχουσιν.* Ad convivia hospites etiam invitant, iisque finitis, tum demum qui sint, quid venerint, sciscitantur. Eandem laudem paullo post Germanis tribuit Tacitus, de Morib. Germ. c. 21: *Convictibus et hospitibus non alia gens effusius indulget. Quemcumque mortalium arcere tecto, nefas habetur: pro fortuna quisque apparatus epulis excipit. Quum defecere, qui modo hospes fuerat, monstrator hospitii et comes, proximam domum non inviti adeunt. Nec interest, pari humanitate excipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad jus hospitii, nemo discernit. Abeunti, si quid poposcerit, concedere moris: et poscendi invicem eadem facilitas. Non ergo tum opus erat hospitibus et diversoriis publicis. Quocumque enim institueretur iter, a notis ignotisque excipiebantur peregrinantes, nullo licet soluto pretio. Consuetudo ista, quamvis hodie vix fidem inveniat, medio etiam ævo mansit, saltem in Inferiore Germania, et maxime in provinciis septentrionalibus, de quibus adhuc seculo undecimo scribit Adamus Bremensis: *Quamvis omnes Hyperborei hospitalitatis sint insignes, præcipue sunt nostri Sueones, quibus est omni probro gravius, hospitium negare transeunti, ita, ut certamen habeant inter se, quis dignus sit, hospitem recipere, cui omnia exhibent humanitatis jura, quot illic commorari voluerit diebus, ad amicos suos illum certatim per singulas dirigit mansiones.* De eadem septentrionalium gentium hospitalitate plura commentatur Hugo Grotius, Proleg. ad Hist. Vandal. p. 35, cujus sermone compilare nefas duco.*

HEINECCIUS, ibid. II, 7, parag. 13.

Nº 22. CAP. XXII. *Ad convivia, procedunt armati... Crebræ, ut inter vinolentos, rixæ.*

Hinc lex Salica, tit. XLVI: *Si in convivio ubi quatuor aut quinque fuerint homines, unus ex ipsis interfectus fuerit, illi qui remanent aut unum convictum reddant, aut omnes illius compositionem collectant; quæ lex neque ad septem qui fuerint in convivio illo convenit observari.*

Si vero in illo convivio plus quam septem fuerint, non omnes tenentur obnoxii; sed quibus fuerit imputatum, illi secundum legem componant.

Hujus rei, quæ in legem non cecidisset, nisi fuisset usu pervulgata, exemplum affert Gregorius Turonensis, IX, 19.

J. N.

Nº 23. CAP. XXV. *Per familiam ministeriis.*

Vidimus Annal. XIV, 43, Pedanium Secundum, qui in una domo ipsæque in Urbe quadringentos servos haberet. Divisa inter eos ministeria, aut potius ministeriorum nomina, quæ passim occurrunt in veteribus inscriptionibus, ac maxime apud cll. Piranesi, Gori, ceterosque qui sepulchralia Romanorum monumenta illustravere. Hæc familia urbana. Alia erat in agris familia rustica: ibi nova ministeria, nova nomina; in quibus plus quidem utilitatis, plurimum adhuc luxus.

Ut colono.

Colonom Gallice dicimus, un *Fermier*. At in Germania colonus erat *servus*.

Hactenus paret.

Licet servus apud Germanos suam sedem habeat, suos penates regat, paret tamen domino, nec habet libertatem: hactenus servus est. Tales fere apud nos ante quatuor secula, quos servos, *les serfs*, dicebamus. Postea Germani, Romanos imitati, servos habuere, deterioris conditionis; tunc penes eos mansit servorum nomen. Servi vero, ut ita dicam, coloni, dicti sunt lidi. Hoc servorum discrimen patet ex lege Salica, tit. XXX, et ex lege Frisionum, tit. XV.

Uxor ac liberi.

Ac proinde non indigebant servorum ministeriis.

Impune.

Non impune inimicum occidebant, siquidem homicidium numero pecorum laceretur. Suum vero servum occidere impune erat. Sed si quis alienum servum occideret, tunc solvendum erat servi domino pretium. Inde in lege Salica, tit. XI, leg. 2: *Si quis alienum servum furaverit, aut occiderit, aut vendiderit, aut ingenuum dimiserit, et ei fuerit adprobatum, RALS. THEV TEXACA, 11 cccc den. qui faciunt sol xxxv* (Gall. mon. lib. 458), *culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura. De ancilla vero solidos xxx* (Gall. mon. lib. 393). (Capitale vero Gallice dicitur, *le capital*, *le prix de la chose*. Delatura, *les frais de justice*).

Libertini.

Servi, si manumitterentur, libertatem adipiscebantur, et nuncupabantur liberti. Ordo illorum hominum, libertinorum dicebatur, non vero libertorum, ut recte observat cl. Ernestus. Quum invaluit pecuniæ usus, servi manumittebantur, excusso ex eorum manu coram rege, vel civitate, denario. Unde homines isti *denariati* appellati sunt. Apud Germanos non multum supra servos erant; et si sine liberis mors eis obvenisset, eorum hereditas ad fiscum pertinebat, ut docet lex Ripuariorum, tit. LVII, leg. 4:

Si autem homo denariatus absque liberis discesserit, non alium nisi fiscum nostrum heredem relinquat.

Quæ regnantur.

Apud Germanorum gentes, quæ regnabantur, vitiis regum abutebantur liberti, ut sibi potentiam struerent. Qua structa, super ingenuos et super nobiles ascendeabant. Quanto enim humilior fuit hoc hominum genus, tanto est superbior. Eandem, aut potius, ob imperii magnitudinem, immensam libertorum libidinem sub imperatoribus Claudio, Nerone, Galba vidimus. Vide et cl. de Montesquieu (*Esprit des Loix*, XV, 19).

Ingenuos, et super nobiles.

Hic videmus quatuor conditionum discrimina, nobiles nempe, ingenuos, libertinos, servos. Nobiles genere, dignitate, muneribus præcellebant. Ingenui origine stirpeque liberi, atque etiam, quum postea exigebantur tributa, a tributis immunes. Vide Gregorium Turonensem, lib. VII, c. 15. Libertini, qui, prius servi, fuerant manumissi: nondum tamen erant ingenui, sed libertini tantum, et libertinitatis obsequiis devincti. Servi autem, licet coloni, quum non essent sui juris, sed alienæ potestatis, vere serviebant. Illa conditionum diversitas sæpe memoratur in veteribus Germanorum legibus. Eam quoque videre est apud Saxonem Grammaticum in legibus Frothonis, Danorum regis, quas egregie explicavit cl. Mallet, *Introduction à l'Histoire de Danemarck*, p. 111. Quomodo autem quis, non natus ingenuus in ingenuitatem assereretur, docent veteres formulæ, form. 12, de Ingenuitate: *Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, in futuro apud Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille N. pro remedio animæ meæ, vel æterna retributione, servum juris mei nomine illum N. ingenuum esse præcipio, et in sacrosancta ecclesia beatissimi Sancti illius N. sub præsentia sacerdotum ibidem consistentium ante cornu altaris ab omni vinculo servitutis eum absolvo. Ita ut deinceps, tamquam si ab ingenuis parentibus fuisset natus vel procreatus, eat, pergat partem quam maluerit, et sicut alii cives Romani vitam ducat ingenuum. Et si aliqua procreatio filiorum, vel filiarum, ex ipso orta fuerit, similiter vivat ingenua, et nulli heredum meorum, nec cuicunque alia persona quicquam debeat servitutis, nec libertinitatis obsequium, nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt; vel pro cuius amore ipsum devotus obtuli¹ patrociniū et defensionem cuicunque se elegerit, in omnibus illius perfruatur arbitrio. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si fuerit aliquis ex heredibus meis, vel quislibet persona, qui contra hanc ingenuitatem venire aut eam refragare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, et insuper contra cui litem intulerit, solidos LX componat. Et præsens ingenuitas mei*

¹ Eandem formulam exhibet Balus. Capitul. tom. II, p. 475 inter form. Sirmond., ibique post *servitium*, vox *præmium in futuro*, etc. legitur. (J. N.)

² In form. Sirm. ita legitur: ... *devotus obtuli*. Peculiare quod habet, aut iante laborare potuerit, cessum in perpetuum habeat. *Patrociniū*, etc. (J. N.)

vel bonorum hominum manibus roborata cum stipulatione subnixâ omnique tempore valeat inconvulsa.

Nunc vero quanti singulas conditiones fecerint Germani, ex diversis eorum pretiis libet æstimare.

DE DIVERSIS APUD GERMANOS PRETIIS

PRO CONDITIONUM DIVERSITATE.

Mirum sane est cl. *de Boulainvilliers* aliosque, in antiqua nostra historia non mediocriter exercitatos, eam, quam supra posuimus conditionum diversitatem negasse, duasque tantum fuisse classes, nobilitatem et servitatem, pervaciâ adseverasse. Aliud certe docent veteres nostri scriptores. Idem quoque manifeste adstruunt veteres Germanorum leges.

Sic enim in lege Angliorum et Werinorum, tit. I, de Homicidiis, leg. 1: *Si quis Adalینگum occiderit*, dc sol. Gallicæ mon. lib. 7,860, componat; leg. 2: *Qui liberum occiderit*, cc sol. Gall. mon. lib. 2,620, componat; leg. 4: *Qui servum occiderit*, xxx sol. Gall. mon. lib. 390, componat. Sic quoque Saxonibus fuere edlingi, frilingi et lassi, id est nobiles, ingenui, et serviles, ut videre est apud Lindembrogium, in Glossario, p. 1347. Idem patet ex lege Frisionum, tit. XV.

Francis quoque fuere antrustiones, seu nobiles, ingenui, lidi, servi. Inde in lege Salica, tit. LXXIV, de Chreodiba, id est, de Cadaveris combustione, leg. 1: *Si quis hominem ingenuum seu in silva, seu in quolibet loco occiderit, et ad celandum in igne combusserit*, xxiiii m den. qui faciunt sol. dc, Gall. mon. lib. 7,860, culpabilis judicetur; leg. 2: *Si quis antrustionem vel feminam taliter interfecerit, aut celaverit, aut igne cremaverit*, lxii m (verius lxxii m) den. qui faciunt sol. mdccc, Gall. mon. lib. 23,580, culpabilis judicetur; tit. XXXVIII, de Homicidiis servorum, vel Expoliationibus, leg. 5: *Si quis servum alienum mortuum expoliaverit perfurtum, et spolia ipsa plus quam xl denarios*, Gall. mon. lib. 13, valeant, tulerit, MALB. THEN FRIO MOSIDO, dc den. qui faciunt sol. xv, Gall. mon. lib. 196, culpabilis judicetur; leg. 6: *Si quis vero homo ingenuus lidum alienum expoliaverit*, MALB. THEU MOSIDO, mccc denarios, qui faciunt solid. xxxv, Gall. mon. lib. 458, culpabilis judicetur.

Servorum vero nomina, quæ postea apud Germanos, ut et apud nos, in dignitatum titulos evasere, simul et pretia habet lex Salica, tit. XI, de Servis mancipiis furatis: *Si quis majorem* (le grand-maitre), *inferiorem* (le maitre d'hôtel), *scantionem* (le bouteiller ou l'échanson), *mariscalum* (le maréchal), *stratorem* (l'écuyer), *fabrum ferrarium*, *aurisqem* sive *carpentarium*; *viniorum*, vel *porcarium*, vel *ministerialem* furaverit, aut occiderit, vel vendiderit, valentem sol. xxv, Gall. mon. lib. 327, MALB. THEUCA TEXARA mccc denarios, qui faciunt sol. xxxv, Gall. mon. lib. 458, culpabilis judicetur, excepto capitale et delatura. Hæc sint satip de conditionum diversitate apud Germanos. Vide et cl. *de Montesquieu*,

Espit des lois, XXX, 25, et cl. *Gautier de Sèbert*, *Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, tom. XXXVII, p. 541 et seqq.

Impares libertini.

Apud ceteros populos, qui in Germania non regnabantur, libertini erant infra iagennos ac nobiles; quod certissimum libertatis argumentum.

BROTIER.

N° 24. CAP. XXV. *Ceteris servis, non in nostrum morem, descriptis per familiam ministeriis, utuntur.*

DE SERVIS.

Hactenus de modis, quibus servi vel nascebantur, vel fiebant, actum est: proximum est, ut quæ eorum jam inde ab antiquissimis temporibus fuerit conditio, eadem cura dispiciamus. Id vero luculenter ostendit Tacitus, de Morib. Germ. c. 25, qui ex instituto de servorum Germanorum conditione disserens: *Servis*, inquit, *Germani non in nostrum morem, descriptis per familiam ministeriis, utuntur.* Ex quibus verbis adparet, Germanorum Romanorumque mores hic inter se contendere Tacitum. *Servis* Romani ad luxum; Germani ad operas rusticas utebantur. Nondum illo tempore urbanam vitam, conjunctamque cum illa luxuriam degustaverant majores nostri. Cibi illis simplices, agrestia poma, recens fera, aut lac congelatum¹. Quibus quum sine blandimentis famem expellerent, non opus profecto iis erat *offariis*, *avium sartoribus*, *coquis*, *focariis*, *ministris convivalibus*, *obsonatoribus*, *obsoniorum erogatoribus*, *invitatoribus*, *structoribus*, *prægustatoribus*, *suppromis*, *pueris ad cyathum et vinum*, quibus refectæ erant Romanorum ædes². Iis enim tanto æquiore animo carebant Germani, quanto libentius, eorum moribus, *domus officia omnia uxor et liberi exsequerentur*³. Deinde in vestitu, ædificiis omnique suppellectile et vitæ cultu mira elucebat Germanorum frugalitas, adeoque nulli usui futuri fuissent *unctores*, *balneatores*, *tonsores*, *lectisterniatores*, *symphoniaci*, *citharædi*, *histriones*, *moriones*, *scurræ*, *a veste vel vestiarii*, *ornatores et ornatrices*, *sarcinatores*, *arcarii*, *a marmoribus*, *lampadarii*, *vestifici*, *vestiplicæ*, *ab horto*, *topiarii*, *funambuli*, quibus Romani ad insaniam usque delectabantur. Porro et literas ignorabant majores nostri, gladio potius et venabulo, quam calamo, ab incunabulis adsueti. Unde et *notarii*, *librarii*, *grammaticis*, *tabulariis*, *scribis*, *magistris puerorum*, *anagnostis*, *pædagogis*, *rationalibus*, nullus erat in Germania locus. Denique qui rebus potius fortiter gestis, quam externa pompa ac mollitie affectabant gloriam, cur quæso aluissent *muscarum abactores*, *servos a*

¹ Tacit. de Mor. Germ. c. 23.

² Laur. Pignor. de Serv. Rom.; Tit. Popma, de Ministeriis servorum; Potgiem. de Statu et Condit. Serv. lib. II, c. 3, parag. 1, p. 192.

³ Tacit. de Morib. Germ. c. 25.

matula, a sandaliis nanos, suppellectuarios, armigeros, anteambulones, pedissequos, nomenclatores, aliaque hujusmodi familie onera, frugibus consumendis nata? Idem de ancillis esto iudicium. Plerasque Romanorum matronas luxui otioque adsuetas magna ambiebat ancillarum turba. Aliæ dominas poliebant, comebant, lavabant, ungebant; aliæ furtivis earum amoribus conciliandis adhibebantur; aliæ domo prodituras longo agmine sequebantur. In universum liberorum infantumque cura atque educatio servis et ancillis demandabatur. Nihil vero horum omnium obtinuisse in Germania legimus. In ea studiosissimæ rei familiaris matres familias parum curabant vestes nitidas, gemmas, unguenta. Non requirebant *ornatrices, ciniflones, vestiplicas, flabelliferas, sandaligerulas, pedissequas*. Nec castitatis illorum temporum conveniebant artificiosi illi amores, quibus Romæ vacabant mulieres: unde nec *salutigerulas* et *internuntias* alebant. Porro et suos quæque liberos in Germania uberibus nutrebat, nec ancillis vel nutricibus delegabatur educatio, ceu diserte scribit Tacitus, de Mor. Germ. c. 20. Ex quibus omnibus facile patet, cur ab eodem dictum sit, *Germanos servis, non in Romanorum morem, descriptis per familiam ministris, uti*. Non alios enim noverant servos, quam rusticos, qui, acceptis a domino prædiolis, colendis agris insudabant, aut rei pecuariæ dabant operam, victuque sibi inde quæsito, fructuum partem singulis annis domino pendebant. Indecorum videlicet videbatur bellicosæ genti, rerum tam vilium cura occupari: *Nec arare terram*, inquit Tacitus, de Mor. Germ. c. 14 et 15, *aut expectare annum, tam facile iis persuasisses, quam vincere hostes, et vulnera mereri*. Omnis vita vel bello vel venationibus exigebatur, eaque studia sola digna liberis hominibus existimabant. Ut ergo victus sibi et familiæ sine magno ac tedioso labore suppeteret, feminis curam domus ac penatium, servis agrorum cultum rei que pecuariæ procuratorem commendabant. Quare quemadmodum domini illi veteres nobiles nostros rure degentes, ita servi rusticos hodiernos et maxime homines proprios, accurate referunt, quos servorum illorum propaginem et successores esse, nemo non animadvertit.

Eodem pertinet, quod secundo loco de Germanorum servis refert Tacitus, *suam quemque sedem, suos penates regere*. Quemadmodum enim hodiernus separatim habitant nobiles, eorumque prædia totidem casis et tuguriolis cinguntur, quot rusticoorum familie iis parent: ita idem et Taciti ævo fiebat. Ast in eo potissimum durior erat eorum conditio, quod omnes essent glebæ adscripti. Id quod vel inde colligas, quod, Tacito, de Morib. Germ. c. 24, eodem teste, aliquando *per commercia traderentur*. Hoc enim hand potuisset fieri, nisi adscriptitiæ fuissent conditionis. Ex eo vero consequitur, ut eodem ævo et donari, pignori dari, vindicarique potuerint, non secus ac hodie homines proprii, quos ejusdem cum servis a Tacito descriptis conditionis esse, recte jam ab aliis viris doctissimis, et imprimis a Thomasio, Dissert. de Hominib. propr., et Boehmero, de Jure et statu Hominum propr. a servis Germ. non Rom. derivando, nostris est observatum.

Addit tertio loco Tacitus : *Frumenti modum dominus , aut pecoris , aut vestis , ut colono injungit , et servus hactenus paret*. Romanorum servi non homines putabantur , sed res. Unde non modo Ulpianus , *Fragm. tit. XIX , n. 1* , eos diserte *rebus mancipi* accenset , sed et Javenalis , *sat. VI , v. 221* , ex Romanorum principiiis quarit :

O depens , ita servus homo est ?

Ex eo colligebant Romani , nihil proprium habere posse servum , sed eum , quidquid adquirat , sibi acquirere. Enimvero aliter rationes subducebant majores nostri. Non in rerum , sed hominum numero collocabant servos , nec negabant servos aliquid acquirere posse , sed certas pensiones certasque operas ab iis exigebant : et hoc est , quod insinuat Tacitus , dum ait : *Et servus hactenus paret*. Consistebant vero tunc præstationes illæ non in pecunia , quippe quam veteres Germani fere ignorabant ¹ , sed partim in *frumenti modo* , qualem censum hodiernum multis locis præstant rustici , vocatum ideo *zinss-korn* , *korn-zehnde* , *zinss-getruyde* , *malter* , *sack-zinss* : partim in *pecore* , unde hodie passim supersunt ejusmodi præstationes veluti *der vieh-zehnde* , *die fastnachts-und-leibhühner* , *Martins-goense* , *das beste haupt* , quod præcipue mortuo servo exigi consuevit : partim in *vestibus* , cujus moris reliquias forsân dixeris *den gewand-fi.ll vel das gewand und gelass* vel ut in Superiore Germania loquuntur *das glass* , de quo paullo post erit dicendi locus. Operarum quidem non meminit Tacitus : quin tamen et eas debuerint servi , vel ideo non videtur dubitandum , quod ipsos dominos rei agrariæ et familiari non dedisse operam jam supra demonstravimus. Agros ergo colebant per servos. Iisdem , et quidem , ut Tacitus , de *Morib. Germ. c. 15* , testatur , infirmiori cuique ex familia , domus officia delegabant. Nec dubitari potest , quin et in venationibus , vehendis oneribus aliisque ejusmodi rebus servorum opera usi sint. Neque forsân alio pertinent illi casæ *custodes* , quos in Germania commemorat Seneca , *epist. XXVII* , a lautiore fortuna clade Variana in hanc sortem depressos. Eos enim non otiosos in casis desedisse , nec , ut Romæ fiebat , tamquam janitores catenatos atrio incubasse , sed varias præstitisse operas , facile judicabunt omnes , quibus rei familiaris Germanicæ ratio cognita perspectaque est.

Concludit descriptionem suam Tacitus his verbis : *Verberare servum , ac vinculis et opere coercere , rarum. Occidere solant , non disciplina et severitate , sed impetu et ira , ut inimicum , nisi quod impune*. Inde vero , qua potestate domini in servos usi sint , luculenter adparet. Quum vero totum hunc locum , male a plerisque intellectum , jam supra ² cum cura expendimus , nolumus hic actum agere , id modo monuisse contenti , Germanis dominis , non minus ac olim Romanis jus vitæ ac necis in servos competisse , quamvis eo multo moderatius usi sint , ac Romani , qui et animi causa sæpe numero in servos sæviebant.

¹ Tacit. de *Morib. Germ. c. 5* .

² Lib. II , c. 5 , parag. 3 et 4 .

Et hæc quidem de Germanorum servis memoria prædixit Tacitus. Paulo aliter rationes inveniunt, qui duorum generum servos olim Germanis fuisse statuant; eorum alterum, qui ejusdem conditionis fuerint, ac servi Romanorum, alterum benignius habitorum, qui propriis hominibus, hodiernum per Germaniam passim obviis possint comparari. Eaimvero, quod paces virorum eruditissimorum dixerim, id quidem vix fert rei familiaris Germanica ratio. Quin quum Tacitus in universum neget, *Germanos servis Romanorum in morem uti*, non video, quo pacto alii Germanorum servi, Romanis mancipiis similes admitti queant. Equidem non defuisse dixerim Germanis famulos domesticos, veluti equisones, aurigas, carpentarios, nec non ancillas variis laboribus domesticis destinatas, et de iis intelligendus videtur locus Taciti, de Mor. Germ. c. 15: *Fortissimus quisque eo bellicosissimus nihil agit, delegata domus et penatium, et agrorum cura feminis senibusque et infirmissimo cuique ex familia*. Videntur ergo domesticum hujusmodi ministeriis adhibuisse servorum filios et filias, sibi ceteroquin obnoxios, aut ipsos servos servasque senio confectos, colendisque agris parum idoneos. Verum domesticos hos servos durioris conditionis, et Romanis mancipiis similes fuisse, vix credibile est. Potius æstibet a Tacito, de Morib. Germ. c. 20, observatum, *dominum ac servum nullis educationis deticiis dignosci, inter eadem pecora, in eadem humo utrosque degere, donec ætas separat ingenuos, virtus agnoscat*. Non adstrotior ergo fuit famulorum ejusmodi domesticorum conditio, sed forsam paullo melior, quam hominum propriorum, suos penates regentium, quum illi pari cura dominis vitæ ratione uterentur, his in oculis suis parce ac duriter viventibus.

Sed sufficient hæc de servorum in antiquissima Germania conditione. Usque jam ad Francorum tempora provehamur, hos, tamquam origine Germanos vetres Germanorum mores religiosissime servasse video. Habebant et hi servos vel homines proprios, quos *casatos*, vel Romanorum exemplo, vel more majorum appellabant. Sane ea vox jam in legibus Romanis¹ occurrit, et Senecam, epist. XXVII, jam suo ævo in Germania observasse *casas castodes*, supra observavimus. *Casam* Romanis tugurium dici, nemo ignorat. Ast Germani etiam ejusmodi tugurium vocant *koth* vel *käthe*, quæ vox, ut in actis Westphalicis observavi, in illis terris notissima est. Nec multum abludivit apud nos nomen casarum sali coquendo destinatarum, quas *koth* vel *sals-koth* appellari, nemo in urbe nostra ignorat. Inde ergo nata vox *kothsassen* vel *cothsassen*, itemque *casaten*, quæ non nisi sono ab illo *casati* discrepat. Ceterum hi *casati* Francorum erant rustici, quorum suam quisque domum, suos penates regere, quibusque more majorum domini modum frumenti, pecoris, aut vestis injungebant. Quare non prædia solum cum instrumento rustico omnique suppellectile, dominorum erant: verum etiam ipsi *casati* adscriptitiis erant conditionis. Unde sæpe eos ecclesiis una cum prædiis donatos legi-

¹ Lib. VII, Cod. Theodos. de Bon. Proscript.

mus. Sic in charta Alamannica apud Goldastum, Chart. Alam. XXXIX, tom. II, Script. rer. Alam. : *Beata quædam ecclesiæ tradit in villa, quæ dicitur Centuprato casatos duos, cum omnibus adjacentiis vel adpendiciis eorum*. Ibidem Ebo quidam aliud prædium *cum casatis, campis, pratis, vineis, silvis, pascuis*, donat. Non ergo hi erant conductores casarum, ceu existimarunt Vadianus, de Colleg. et Monast. Germ. p. 60, et Goldastus, Not. ad Dositheum, c. 3; sed servi, *qui intra casam, id est, in ruralibus prædiis serviebant*, ut loquitur Carolus M. Cap. III, 73 et 80. Servis certe diserte accensentur ab eodem imperatore¹, et Ludovico Pio, Divis. Ludovici Pii, c. 7. Nec aliam, quam servilem conditionem indicat, quod una cum uxoribus et liberis vendi donarique possent. Apud Goldastum enim (Chart. Alam. III) Cosawina quædam monasterio S. Galli tradit *casatos tres, his nominibus, Righero, Waltricho et uxore sua Fastiada*. Ceterum huic vocabulo procul dubio originem debent, certi generis rustici, qui hodiernum vocantur *cossaten*, quemadmodum et eorum bona, mutata licet rusticorum conditione, *cossaten güter*, tam in Jure provinciali Saxonico², quam in aliarum provinciæ legibus vocantur.

A *casatis* distinguebantur *ministeriales*, qui et *homines*, *mancipia*, non *casati*, *domestici*, *gasindi* dicebantur. Hi licet nullis adscripti prædiis, proprii tamen erant, operasque quascunque præstare tenebantur. *Ministerialium* nomine sæpissime veniunt in monumentis Francicis³, atque inde nata videtur appellatio *der dienstleute* quorum toties mentio fit in jure Saxonico provinciali, lib. I, tit. XVI, art. 2; lib. III, tit. XLII, art. 2, et passim. In diplomatis sæpenumero vocantur *mancipia* et *homines*, quemadmodum et nos hodie domesticos famulos *unsere leute* solemus vocare. Sic in charta Alamannica apud Goldastum, Chart. Alam. III, p. 37, quam supra laudavi, Beata ecclesiæ S. Galli præter *casatos illos*, donat *homines VIII, mancipium unum, nomine Cotleuba*, et in insula ipsa *mancipios tres et parones*, (id est, viros) *quatuor*. Ubi *homines* et *mancipia* non alii sunt, ac ministeriales. Non *casati* porro dicuntur in charta divisionis Ludovici Pii apud Steph. Baluzium, Capitul. tom. I, p. 687, quia iis certa prædia non fuerant concessa a dominis. Denique etiam apud Marculfum, Form. II, 36, aliosque veterum formularum auctores⁴, sæpe dicuntur *gasindi*, quamvis initio non omnes ministeriales, sed ii tantum, quos ob perspectam fidem atque industriam in domum atque in familiam adsciverant, ita videantur nuncupati. Nec absudit vocis significatio, siquidem in Marculf. Form. I, 23 et 32, et lege Langob. I, 9, 21; I, 18, 2; II, 52, 14; II, 14, 17, *gasindus* sæpe est familiaris et amicus, ac *gasindium* familiaritas, ceu exemplis demonstravit Car. Dufresne, Gloss. Lat. voce : *gasindus*. Ceterum his omnibus in eo conveniebat, quod non casis

¹ Chart. division. Caroli M. c. 6, apud Duchesne, tom. II, Script. rer. Franc., p. 89.

² Car. Dufresne, Glossar. Lat. voce : *cassata*, p. 866, tom. I.

³ Constat. de Expeditione Roman. sive Caroli Crassi ait, sive recentioris imp., c. 5.

⁴ Form. Bignon. n. 38.

vel prædiis præfecti, sed ipsis dominorum ædibus adscripti operas, quas-
cumque hi exigebant, præstarent. Hinc passim in ejus ævi monumentis
occurrunt servi *aratores* (ackerleute und anspänner), *argentarii*, *aurifces*,
herbicarii (achaf-knechte), *bubulci*, *caprarii*, *carpentarii* (schirr-meister),
custodes equorum (eneken), *fabri*, *molinari* (mühlknappen), *porcarii*
(schweine-knechte), *sartores*, *sutores*, *vaccarii*, *venatores*, ceu curiosum
ejusmodi ministerialium recensum instituit Car. Dufresne, Gloss. Lat. voce:
servus, p. 837, tom. III, quibus nos *ancillas vestiarias* ¹, (vortmæge) ²,
mariscalcos ³, *vinitores* ⁴, *maiores* (meyer), *infertores* (dapiferos) *scan-*
siones (schencken), *stratores* (sattelknechte) ⁵, *tornatores* (drechssler),
scutatores (schildmacher), *precatores*, forsitan *paratores*, id est sartores,
accipitares vel *ancellatores* (vogelsænger), *saponarios* (seiffensieder),
sicertores, qui *cerevisiam*, vel *pomatium* vel *piratium*, vel aliud quod-
cumque *liquamen ad bibendum aptum facere sciunt*, *pistores*, *retiarios* ⁶,
aliisque plures ex auctoribus ac diplomatibus addere possemus, si res tanti
videretur.

Ratione dominorum alii erant *fiscalini* vel *fiscales*, alii *ecclesiastici*, alii
beneficiarii. *Fiscales regalibus erant mancipati servitiis*, uti eos describunt
Childebertus, c. 8, et Carolus M. Capit. II, ad Leg. Salic. 7. Quum enim
passim regibus Francorum parerent certæ villæ, certaque prædia, quæ
vel ad fiscum, vel ad privatas regum rationes pertinebant: non deerant
in iis servi, tum casati, tum non casati, qui rem familiarem curabant;
dicti ideo *fiscales* vel *fiscalini*. Quum vero et ecclesiis subinde servi quam-
plurimi traderentur, multique superstitione ducti se suæque ecclesiis sponte
addicerent: nati inde sunt servi *ecclesiastici*, qui etiam aliquando *oblati*,
vel, quæ erat eorum temporum barbaries, *offerti* dicebantur. Denique qui
privatorum erant proprii, quod plerumque a principibus una cum prædiis,
quibus erant adscripti, aliis in feudum vel beneficium concederentur,
beneficiales vel *beneficiarii* audiebant, de quibus plura legere est in Capi-
tularibus Ludovici Pii, I, ad ann. 818, c. 1, et Capitul. III, ejusd. anni,
cap. 7.

Omnes hi non alius erant conditionis, ac veteres illi Germanorum servi,
quos supra descripsimus ex Tacito. Primo enim omnes erant adscriptitii,
atque ideo ad certas villas pertinere dicebantur. In diplomate Ludovici
Pii apud Toelnerum, Cod. diplom. Palat., dipl. V, pag. 6, monasterio
Laureshamensi traditur villa, in qua erant mansi IV, et servi manentes
totidem, cum uxoribus et parvulis, qui pertinent ad superius dictam villam.
Inde vero sequebatur, ut una cum uxoribus liberisque vendi aliisque quo-

¹ Lex Alam. tit. 8, n. 1.

² Lex Fris. tit. 13.

³ Lex Alam. c. 78.

⁴ Lex Salica, tit. 2, n. 15.

⁵ Lex Salica, edit. Herold., tit. 11, parag. 6.

⁶ Capitul. Caroli Magni, de Villis, c. 45.

dis transferri possent. Hinc in Formula Andegavensi apud Mabillonium, c. 9, ita venditur servus, *ut emptor, quidquid inde facere voluerit, habendi, tenendi, donandi, vendendi, seu commutandi, liberam haberet potestatem*. Libera ergo erat servorum venditio, dummodo non venderentur extra provinciam ¹, nec pagani vel Judæi essent emptores ², quamvis et hos, connivente magistratu sæpe Christiana mancipia et emisse, et vendidisse, jam supra ostenderim. Venditorum servorum ut facile est ad existimandum, non idem omnium pretium erat. Sciiscitari enim emptores solebant, *ecquid operis scirent* ³? Explorabant etiam eorundem statum, ex eaque illorum robur et pretium aestimabant. Sic in lege Alamannica (tit. 7, edit. Heroldi) mentio fit *servi XIII palmarum*. Et in charta vetere apud Goldastum ⁴ legimus: *Hacco, qui est in concambio cum Vuichardo, redemere se vult: det alium mancipium XI manuum longum*. Veniebant vero servi modo XV, modo XXV solidis, modo X aureis, id quod seculo septimo maximum servi pretium fuisse, ex Greg. Tur. Hist. II, 5, et VI, 36, discimus; quamquam, quum pretia rerum non semper eadem esse soleant, nihil adeo certi ea de re potest affirmari. Sæpe etiam servos donatos legimus, maxime ecclesiis, cujus rei testes chartæ exstant innumeræ; et in his insignis illa Richardi Aeditui S. Petri Pictaviensis apud Baluzium, Adpend. Capital. n. 136, pag. 153a, tom. II; et maxime Rodolfi comitis, ut putant, Helfensteinensis, apud Franc. Petri, Suevia sacra, p. 900, qui anno 918 stupendum ferme mancipiorum numerum una cum uxoribus et liberis nominatim tradidit monasterio Wisenstalgensi. Nonnunquam et permutabantur ⁵, dummodo libera esset permutandi facultas, quæ ecclesiis quibusdam jure privilegii concessa ⁶; reliquis vero adempta videbatur ⁷. Unde non mirum, quod ejusmodi permutationes nonnunquam ipsorum principum diplomatibus confirmandas putarent, quale præceptum Ludovici et Lotharii imperatorum, anno 828 ecclesiæ Andegavensi concessum, ex archivis extulit Baluzius, Adpend. ad Capital. reg. Franc. num. 46, tom. II, p. 1430. Quin et pignori et noxæ dari poterant a dominis ⁸, si quid damni alteri dedissent. Quæ omnia adscriptitiam servorum conditionem etiam apud Francos satis superque indicant. Ex eodem porro consequitur, ut et vindicari possent servi, et e fuga retrahi ⁹. Cujusmodi vindicationis exempla huolenta exstant in vetustis formulis apud Baluzium, Adpend.

¹ Decret. Thassil., apud Hand. Metrop. tom. I, p. 343.

² Lex Alam. tit. 37; Lex Baju. tit. 15, parag. 6 et 9.

³ Gregor. Turon. Hist. lib. IV, c. 25.

⁴ Chart. Alam. 3, apud Goldast. Rer. Alam. tom. II, p. 26; conf. Cuicac. Obs. lib. XXI, c. 3.

⁵ Lex Alam. tit. 20.

⁶ Schaten. Annal. Paderb. ad ann. 858, tom. I.

⁷ Lex Alam. tit. 19.

⁸ Lex Alam. tit. 85; Lex Fris. tit. 9, 1; Chart. Alam. 3, 22, 24.

⁹ Lex Salica, tit. 37, parag. 8; Lex Baju. tit. 6, 9.

ad Marculfi form. VI, 32, et Sirmond Analect. ad Capit. apud Baluz. tom. II, p. 823; Conf. chart. Alam. VIII, apud Goldast., ex quibus discimus, mota questione status, auditisque testibus, et servilem hominis conditionem confirmantibus, servos ejusmodi in servitutem esse revocatos a missis dominicis, judicio scabinorum. Nec quantacunque præscriptione sese iuri poterant servi ¹, nisi quod triginta annorum præscriptione jura dominorum extinguere jussit Ludovicus Pius, in Capitul. c. 3. Quomodo vero fugitivi inquirendi, retrahendique essent, satis in Capitularibus docuit Carolus Magnus (ex lege Langob. ann. 801; c. 10, p. 360; Capit. V, ann. 803, c. 15, p. 400; Capit. I, ann. 806, c. 18, p. 443). Solebant nimium fugitivos literis encyclicis ad magistratus missis persequi, quarum formulam hanc nobis servavit vetus Formularum collector, Adpend. ad Marculfi form. 19: « Ad clementiam pietatis vestras hos aplices destinare præsumpimus, non nostri freti obsequio, sed vestra magnitudine culminis pietate. Ideoque quasi ad præsens genua vestra deosculantes, suggestiuncula nostra vobis propter quod mancipia beati patroni vestri de monasterio nostro lapsa in vestro dominio prolapsi sunt advenisse. Adeo supplicamus clementiæ vestræ, ut quando iste missus noster nomen hæc nostra suggestiuncula vobis detulerit, sicut vestra in omnibus bona erga nos est consuetudo, inter nos seu erga omne nostra justitia inquirere jubetis, qualiter congregatio nostra, obsecrantes Deo, oratores vestros melius Dei misericordiam pro vobis delectet implorare. » Qua vero poena tum ipsi fugitivi, tum qui eos corrupissent et receptum iis dedissent, affecti sint, infra suo loco ostendemus accuratius.

Quemadmodum porro Taciti ævo modum frumenti, pecoris, vestis servis imperabant domini: ita idem fiebat sub Francis; nisi quod, notioris jam Germanis pecunia, etiam aeris nonnihil exigi ab iis soletet. Casatorum pensiones vocabantur *colonitium* vel *colonarium* ², nec raro vocabula *census*, *agrariæ*, *servitium* usurpabantur. His vero nominibus varias comprehendebantur præstationes, frumenti maxime, fructuumque naturalium æque ac industrialium ex prædiis perceptorum. Ex lege Bajavar. tit. XIV, parag. 3, servi ecclesiastici dabant *decimum fascem de lino, de opibus decimum vas, pullos quatuor, ova quindecim*. In lege Alamannica, tit. XX, servis ecclesiasticis imperantur *quindecim solidi de cervisia, porcos valens tremisse uno, panum modia duo, pulli quinque, ova viginti*. Tales præstationes passim etiam in chartis et diplomatibus vetustis memorantur. Sic in diplomate Ludovici Germanici apud Schaten. Annal. Paderb. II, ad ann. 873, *servi ecclesiæ Corbeiensi dare jubentur census sex seglarum vini, de lino 12 fusarum, 3 pullorum et 15 ovorum, et de terra aratoria L. modiorum, et de pratis carradaram 10*. Et in charta antiqua apud Goldastum ³ servi ecclesiæ Sangallensi promittunt *carrum de vino, carrum*

¹ Capita Leg. Langob. addita c. 8.

² Marculf. Form. lib. I, c. 163 et 164.

³ Charta Alam. 47, apud Goldast. Rer. Alam. tom. II.

de siligine, et carram de feno, et friskingam, id est porcellum. In alia charta apud eundem Goldast. Charta Alam. 42, servi dare jubentur 30, *seglas cerevisie, 40 panis, frischengam tremissem valentem, et 30 mannas*, id est, ut Car. Dufresne, Glossar. Lat. voce, *Manna*, interpretatur, equas. Sæpe etiam alii iis imperabantur fructus, veluti casei, oleum, pisces, poma, cera, unde certum rusticorum genus, quos *wachszinsige* vocant. Præter fructus et pecuniam nonnihil exigebant domini, qualis erat census iste capitalis *der leib-zins* a ministerialibus non minus, quam casatis exigi solitus. Sic in chartis Alamannicis ¹ *Kerloh* pendere jubetur *denarios 4*; *Vuillibero de Sickingum denar. 16*; *Ottere de Dassarum denar. 4*; *Hato de eodem loco denar. 4*; *Adalfind de suo capite denar. 2*, aut *duo libra de cera*; et paucis interjectis, *Engilger de Otenuilare solid. 1*, et *Alman insimul Vuinirat de Hasinbach, servus S. Galli, solid. 1*. Ex quibus patet, non unam eandemque omnium fuisse pensionem. Ceterum de censu capitali servorum accuratius suo more egit Car. Dufresne, Gloss. Lat. voce: *capitalis*, tom. I, cujus hic serinia expilare nefas duco.

Præter censum et operæ a servis exigebantur, quæ tamen et ipsæ tam variæ erant, ut vel earum inire numerum, difficile futurum sit. Rationem tantæ diversitatis non aliam mihi deprehendere videor, quam quod antiquissimis temporibus omnes fuerunt indeterminatæ. Ea enim re factum est, ut suo quisque arbitrio modo has, modo illas operas a servis exigeret, prout id vel prædii, vel ipsius servi pateretur conditio. Paullatim tamen mos invaluit, ut semel constitutus operarum modus dominorum arbitrio non posset immutari, alixque operæ indefinitæ, alix definitæ essent. Dabimus operam, ut præcipuas, quarum in antiquitate Francica fit mentio, recenseamus. Tales primo erant *angariæ*, id est vecturæ plaustrorum per certam viam ad certum locum, quales jam a Marculfo, Form. lib. I, form. 1, memorantur. Hinc alii frumentum de villa in villam devehere, alii fœna in horrea deducere, alii vinum ad urbes et cellas deportare tenebantur, ut adparet ex diplomate Chrodogangi, episcopi Metensis, anni 765, apud Meurissium (*Histoire des évêques de Metz*, pag. 168). Angariæ vero hæ tanti habebantur, ut, si reliquæ operæ in censum annuum commutarentur, angariæ cum parangariis plerumque excipi soleant. Cujus rei præclarum exstat exemplum diploma Caroli M. monasterio Nevenstadiensi dioceseos Herbipolitane datum anno 812, quod ex loco plane alieno ² huc transferre juvabit. « In nomine sanctæ et individue Trinitatis: Carolus, superna favente clementia, rex Francorum et Langobardorum, ac patricius Romanorum. Sapientia Dei ecclesiam duobus gladiis munitam atque tutam esse voluit, gladio scilicet spirituali atque materiali. Quapropter gladio materiali nobis divinitus collato, prout Dominus donavit, eam gubernare, defendere et honorare non cessamus. Inde est,

¹ Chart. Alam. 88, apud Goldast.

² Leuckfeld. Append. Antiq. Föld. pag. 243 sq.

quod presentibus scriptis omnibus post nos venturis intimamus, qualiter ecclesiæ per nos constructa *Nevenstadt*, sive Rotacha dicta, nostro rogatu a sorore nostra *Gertrude* optimis villis et plurima familia sit dotata. Nam eadem soror nostra, sponsum cælestem sitiens, omnemque mundi pompam mente et corpore relinquens, de omnibus, quæ jure hereditario possidebat in Theutonicis partibus, ecclesias vicinas fecit esse heredes. Fuerunt autem duæ villæ, *Steinfeld* et *Cella* nominatæ, non longius uno milliari a nostro monasterio sequestratæ. Has igitur, ut diximus, nostro rogatu una cum viris et mulieribus inibi manentibus, parochiam cum decimis, omnia ob æternæ vitæ præmium super altare sanctæ Dei genetricis *Mariæ*, in nostri præsentia, propria manu donavit. Eodem etiam die plurimæ familiæ, tam a nobis, quam a comitibus Runchulvo et Rivoldo eidem ecclesiæ sunt donatæ, quibus omnibus suisque posteris præsentī testamento jura damus, ne vel ipsi, vel posteri eorum *injusta servitute* opprimantur, vel debitum servitium minime solvant ecclesiarum. Ideo quosdam ex illis in *quotidianum servitium* computamus. ....¹, qui *singulis hebdomadis* una die in ecclesia ministrent. Qui vero *servitium solvere* voluerit, viginti denarios ecclesiæ solvat. Et hic per annum a servitute liber existat, excepta *vehitione vini et frumenti* undecunque in usus fratrum, eorumque portatione in granarium et cellarium. Feminae vero in principali loco sui juris manentes *tres denarios* solvant; alias² vero degentes *solidum*. Si autem vir mortuus fuerit, gemina pars substantiæ ejus in usus ecclesiæ vendat, tertia parte uxori et filiis ejus remanente. Si femina, tertia pars ecclesiæ solvatur. Qui sine herede mortuus fuerit, ecclesia substantiæ illius heres erit. Illi vero, qui *censuales* per nos facti sunt, sive vir, sive mulier, quinque denarios in adsumptione Sanctæ Mariæ solvat. Et si quis per *triennium* talem censum non persolverit, quotidianæ servituti et juri subjacebit. De viro vero *optimum jumentum*, si habet, sin autem, *melius vestimentum* ejus ecclesia habebit; femina pretiosius dabit *vestimentum*. Qui extra familiam ecclesiæ nupserit, gemina pars substantiæ ejus ecclesiæ erit. Mansionarii autem statutum servitium et censum de hoba sua solvent. Qui hoba habens, et in propria curte contra voluntatem abbatis sedens, mortuus fuerit, duæ partes substantiæ ejus ecclesiæ erunt. Qui censualem dixerit uxorem, sive extraneam, sive non, filii ejus heredes hobe non erunt; et, ideo mortuo eo, gemina pars substantiæ ejus ecclesiæ solvetur. Qui in hoba mortuus fuerit, *optimum jumentum* cum *vestitu superiori* ecclesiæ habebit, et filius ejus heres hobe erit. Marchionarius hoba non habens viginti denarios solvat, femina autem solidum. Si autem contigerit, quod alium advocatum quam nos liberosque nostros ecclesia jam nominata habuerit, quilibet virorum ei modium solvat avenæ, et tres denarios. Et si quid amplius dederit, magis rapinæ, quam justitiæ reputabitur. Ista vero, quæ a nobis rationabiliter ordinata sunt, ut ab omnibus

¹ Videtur hic deesse vox quosdam vel alios.

² Leg. alibi.

ſidelibus noſtris ſucceſſoribus per futura tempora firmius obſerventur, veriusque credantur, manu propria ſubter eam firmavimus, et annali noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

Signum Domni Caroli Regis glorioſiſſimi.

Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis Icccxx. Indiet. V, anno regni noſtri XIII. »

Ab *angariis* porro differebant *parangariae*, id eſt vecturæ, quæ non per viam directam, ſed quaquaſeverſum debebantur. Et tales revera ſunt, quarum in ſuperiore diplomate ſit mentio, quippe quod ſervis injungit *vehitionem vini et frumenti undecunque*. Utræque etiam vocatæ ſunt *caropera* (*wagen dienſte* vel *spann-dienſte*), ad differentiam operarum manu peragendarum, quas eodem barbaro ævo *manopera* (*hand-dienſte* vel *handfrohen*), appellari animadvertimus. Hæ plerumque in agris, horreis, prætiis, hortis ac prædiis dominorum præſtabantur. Sic in lege Alamannica, tit. XXI, *ſervi eccleſiaſtici tres dies ſibi, ac totidem in dominico laborare jubentur*, id quod etiam in lege Bajuvar. tit. I, parag. 14, cautum legimus. Aſt ne id quidem ſemper eadem ratione obſervatum eſſe, ſatis patet ex charta Alamannica I, apud Goldaſtum, tom. II, Script. rer. Alam., ubi *ſervus præter alia onera etiam quatuor dies in meſſe, aut ad fœnum colligendum perſicere teneri dicitur*. Comuni equidem lege hæſ operas deſignavit Carolus M. lib. V, c. 303, p. 883, præcipiens, *ut quicumque quartam facti teneret, cum ſuis animantibus ſeniori ſuo pleniter unum diem cum ſuo aratro in campo dominico araret, et poſtea nullum ſervitium ei manuale in ipſa hebdomada a ſeniore requireretur; et qui tanta animalia non haberet, ut uno die hoc explere poſſet, perſiceret prædictum opus in duobus diebus; et qui ſolummodo ita invalida, ut per ſe non poſſit arare, quatuor animalia haberet, iſ cum eis, ſociatis ſibi aliis, araret uno die in campo ſenioris, et uno die poſtmodum opera manuum faceret. Qui vero nihil ex hiſ facere poſſet, neque animalia haberet, per tres dies ſeniori ſuo a mane ad vesp̄ram operaretur, et ſenior ſuus ei amplius non requireret*. Enimvero ne hanc quidem legem ubique obtinuiſſe, vel diplomata evolventibus patet, in quibus tam diverſæ deſcribuntur ſervorum operæ, ut olim omnes operas fuiſſe indefinitas, modumque iis a dominis tantum poſitum eſſe, luculentiffime adpareat.

Accedebant hiſ omnibus *paraſreda*, id eſt equi a ſervis dandi miniſ regis, legatis aliisque perſonis honoratioribus, ad literas in aulam perferendas, vel vehenda impedimenta (*vorſpann*). De hiſ autem lege Bajuvar. tit. XIV, parag. 4, cautum legimus, *ut ſervi paraſredos donent, vel ipſi vadant, ubi iis injunctum eſt*. Scilicet inter operas ſervorum etiam illa erat, quod nuntiorum officio fungi, literas huc illuc deferre, onera portare juberentur, id quod eos poſſimum facere oportebat, qui nullis inſtructi erant jumentis, cœn hodiernum in Weſtphalia aliisque locis fieri

solet. Ceterum hæ operæ nonnunquam annuo censu redimi poterant, qui tam stricte exigebatur, ut nisi stato die penderetur, vel indefinitas operas præstare, vel multam dare juberentur morosi. Hinc in diplomate Carolino paullo ante recitato legimus: *Illi vero, qui censuales facti sunt, sive vir, sive mulier, quinque denarios in adsumptione Sanctæ Mariæ solvant, et si quis per triennium talem censum non persolvat, quotidianæ servitutis et juri subjacebit.*

HEINECCIUS, *ibid.* II, 9, parag. 1 — 13.

Nº 25. CAP. XXXVIII. *Principes et ornatiorem habent.*

Multi fuere qui existimarent solis nobilibus apud Germanicas gentes casarie promittendæ morem competiisse, idque fuisse peculiare et proprium nobilitatis insigne: et hujusmodi sensu nonnulla scriptorum et legum medii ævi loca explicant, contenduntque *crinitos* et *capillatos*, à quibus passim in historiis et codicibus nominatos videat, non alios esse ac nobiles. Quam quidem opinionem Agathias confirmare videatur: *Θιμιστὸν γὰρ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Θράγγων οὐ σῶπτοτε κείρεσθαι, ἀλλ' ἀκσιρεῖσθαι τὴν ἡπὶ ἐκ παλίων ἀεὶ, καὶ φαρμάρονται αὐτοῖς ἅπαντες εὖ μάλα ἐπὶ τῶν ὤμων εἰ σκεκαμὸς ἐπὶ καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι ἐκ τοῦ μετώπου σχιζόμενοι, ἐφ' ἑκτέρῃ φέρονται . . . . .* Τοῦτο δὲ ὅσπερ τι γιγνίσμα, καὶ γίρας ἔχαιρονται τῇ βασιλείᾳ γίνεσθαι νομιμύονται. Ἐπεὶ τὸ γὰρ ὑπάρχον περιτροχὸν κείρονται, καὶ κερὰν αὐτοῖς περιετίρῃ οὐ μάλα ἐφίεται: *Solenne est enim Francorum regibus nunquam tonderi: sed a pueris intonsi manent. Casaries tota decenter eis in humeros propendit. Anterior coma e fronte discriminata in utramque latus deflexa . . . Idque velut insigne quoddam eximiaque honoris prerogativa regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim, orbiculatim tondentur neque iis prolixiorem comam alere facile permittitur.* (Agathias, lib. I, p. 14, in-fol. e typ. reg.). Ad eundem scopum pertinent verba quibus Childebertus, apud Gregorium Turon. III, 18, fratrem Chlotarium consulit, *quid de filiis Chlodomeris fieri debeat; utrum, INCISA CÆSARIE, UT RELIQUA PLEBS HABEANTUR, etc. etc.* Et aliis locis idem Gregorius reges Francorum prolixitate capillorum insignes arguit. . . . . *Ut regum istorum mos est, crinium flagellis per terga demissis . . . VI, 24. A casarie prolixa cognovi Chlodovecum esse. VIII, 10.*

At multa quoque testimonia auctorum illius ævi proferre in promptu est, quæ populare fuisse apud Francos ceterasque Germanicæ stirpis nationes et promiscuum viris feminisque ingenuæ conditionis alere capillos; itaque cives omnes, liberi homines, non magnates, optimates, nobiles solum, *criniti*, *capillati* audiebant: aliquas e multis exponam auctoritates. Lex Burgund. additam I, tit. V, parag. 1: *Quicumque ingenuus MULIERI uxoris crines in curte sua præsumpserit capulare, jubemus ut 30 sol. mulieri ipsi solvat.* Lex Bajuvar. apud Cancian. leg. barb. tom. II, p. 396: *Ut nullus post tonsuram CAPILLOS usu POPULARI NUTRIRE præsumat . . . .* Marculfus, form. I, 19: . . . . *Licentiam habeat comam tonsurare si inge-*

nus est. Jornandes de Reb. Get. c. 11: *Elegit* (Diceneus) *ex eis* (Gothis) *tunc nobilissimos prudentiores viros, quos theologiam instruens numina quodam et sacella venerari jussit, fecitque sacerdotes, nomen illis pileatorum contradens* . . . . . *RELIQUAM VERO GENTEM CAPILLATOS dicere jussit, quod nomen Gothi pro magno suscipientes, adhuc hodie suis cantionibus reminiscuntur.* Epistola Theoderici regis ad Barbaros et Romanos qui Suaviam incolebant, missa, ita inscripta est: *Universis provincialibus et capillatis*, etc. Ejusdem regis edictum passim nomine capillatorum Barbaros a Romanis distinguit. Quod Sidonius Apollinaris comprobat epist. I, 2: *Aurium legulas, sicut mos gentis est, crinium superjacentium flagellis operiuntur.* His similia tradit Isidorus: *Nonnullae gentes non solum in vestibus, sed et in corpore aliqua sibi propria quasi insignia vindicant, ut videmus CIRROS GERMANORUM, granos et cinnabar Gothorum.* (Orig. 19.)

Si omnia quae huc attulimus, multaque alia quae passim colligere facile esset, argumenta in utramque partem comparaveris, inde compertum fiet, omnibus Barbaris e Germania oriundis densitatem comarum atque amplitudinem placuisse, et hoc fuisse decus quod liberam a servili conditione, non nobilem a plebeia et ingenua discriminaret, nomenque crinitorum omnibus civibus congruum fuisse; nobiles autem, praesertim reges viros, prolixiorem atque ornatiorem (capillum) habuisse. Eo differebant reges et cives, quod posterior coma illis intonsa in tergum defluebat, his partim caesa, partim reducta in verticem capitis cum cetero cirrorum defluvio tempora et aures cooperiebat, nudata cervice, ut ex Agathiae et Sidonii supra citatis locis intelligere est; quibus satis erit haec ejusdem Sidonii adicere:

. . . . .ratili quibus (*Francis*) arce cerebri
Ad frontem coma tracta jacet, nudataque cervix
Setarum per damna nitet . . . . .

Carm. V.

Capitis apex (Gothorum) *rotundus, in quo paullulum a planitie frontis in verticem caesaries refuga crispatur.* Epist. I, 2.

Et reges Orientalium partium crinitos fuisse ostendunt tum multa documenta, tum illud Vespasiani, quo terrorem cometæ elusit: *Cometen non sibi sed regi Parthorum aliquid portendere; illum enim comatum esse, et calvum* (Dio Cass. LXVI, 17; Sueton. Vespas. 24).

J. N.

NOTÆ

ROSINI, BROTERII,

ET VARIORUM,

AD OPERA C. CORNELII TACITI

~~~~~

LIBER DE VITA CN. JULII AGRICOLÆ.

Nº 1. CAP. II. *DELEGATO triumviris ministerio.*

DE VARIIS TRIUMVIRORUM OFFICIIS.

De Triumviris ædibus sacris incendio consumptis restituendis, et sacris conquirendis, donisque persequendis.

De Triumviris Livius, lib. XXV, ita scribit: Comitia deinde a prætore Urbano de senatus sententia plebisquescito sunt habita, quibus creati sunt quinqueviri, muris, turribusque reficiendis; et triumviri bini, uni sacris conquirendis, donisque præsignandis, alteri reficiendis ædibus, Fortunæ et matris Matutæ intra portam, quæ priore anno incendio consumptæ fuerant. Plura de his addere supervacaneum.

ROSEN. Antiquit. Roman., l. III, c. 9.

De Triumviris reipublicæ constituendæ.

Triumvirorum reipublicæ constituendæ magistratus (si modo magistratus dicendus est), ut contra leges fuit institutus, ita etiam non fuit diuturnus. Initium eorum incidit in annum ab Urbe condita 710. Causæ propter quas ii in rempublicam inducti fuerint, hæ ab auctoribus Dione, lib. XLVI; Appiano, lib. III et IV Bellorum civilium; Suetonio in Augusto; Plutarcho in M. Bruto et Antonio, et aliis recensentur. Quum C. Julius Cæsar in senatu viginti tribus vulneribus esset confossus, C. Cæsar Octavianus, qui a C. Julio adoptatus, et in Cæsarum familiam translatus

erat, anno 710, consul cum Q. Pedio, Hirtio et Pansa ad Mutinam occisis, suffectus, in toto suo consulatu nihil aliud moliebatur, quam ut patris Julii Cæsaris interfectores ulcisceretur. Q. igitur Pedium collegam legem ferre jussit de quæstione habenda in eos, quorum ille opera occisus esset; postulatique ea lege M. Brutus, C. Cassius et D. Brutus, absentes damnati sunt. M. autem Antonii opes C. Asinius Pollio, qui Hispaniæ, et L. Munatius Plancus, qui Galliæ præerant, cum suis exercitibus adjuncti auxerant, et D. Brutus, cui senatus ut persequeretur M. Antonium mandaverat, relictus a legionibus suis, profugerat, et tandem jussu Antonii, in cujus potestatem venerat, a Capeno Sequano ad Aquileiam interemptus erat. Cæsar igitur, quum M. Brutum, qui Macedoniam, et C. Cassium, qui Syriam ex senatusconsulto obtinebant, nullo pacto armis ulcisci posset, cum M. Antonio et M. Lepido pace facta, postquam consul creatus esset, utrumque ex Gallia in Italiam accersivit. Congressi omnes in agro Bononiensi, ut Dio, lib. XLVI, vel Mutinensi, ut Appianus, lib. IV Bell. civ. initio docet, consultationes summas de ordinanda et corrigenda republica habuerunt; et tandem ita inter eos convenit, ut publicæ quidem ipsi tres constituendis, administrandisque rebus, præficerentur, idque non in perpetuum, sed in quinquennium: ita ut omnia ex animi sui sententia, etsi neque ad senatum, neque ad populum, de his retulissent, agere, *magistratus* aliosque honores, quibus ipsi vellent, tribuere possent; privatim autem, neve viderentur omnes provincias sibi ipsis arrogare velle, Cæsari Africa, utraque Sardinia et Sicilia; Lepido Hispania omnis ac Gallia Narbonensis; Antonio reliqua omnis Gallia quæ cis et trans Alpes jacet, tribueretur; ut inimicos suos proscriberent ac cederent; Lepidus in locum D. Bruti consul fieret, Romamque et totam Italiam in custodia haberet; Antonius vero et Cæsar Brutum et Cassium bello persequerentur. Atque his consultationibus perfectis, quum confestim omnes Romam venissent, singuli interjectis diebus Urbem ingressi, quæ decreverant executi sunt. *Pluri* quoque *inimici*, plurimi equites, 130 senatores proscripti sunt: inter quos fuerunt L. Paulus, frater M. Lepidi; L. Cæsar, avunculus Antonii, et qui Cæsarem suis sententiis ornaverant, M. Cicero, cujus occisi a Popillo legionario milite, quum haberet annos LXIII, caput cum manu dextra in rostris positum est. Inierunt *triumviratum* V kal. Decem. anno ab U.c. 710. Quum autem quinquennium hunc *magistratum* gessissent, teste Dione, semetipsos in alterum quinquennium renuntiaverunt: quod factum esse anno 716 Carolus Sigonius scribit. Sed non multo post dissidiis ortis inter Octavium et Lepidum, Octavius, fugato Sex. Pompeio, Lepidum bello persecutus est, eique victo *triumviratus* honorem abrogavit; supplicem tamen factum vitæ donavit. Postea etiam Antonio bellum intulit, eoque victo, quum ipse solus rerum potitus esset, *triumviratu* abiit. Hunc finem habuit *triumviratus*, qui non ultra annos decem in republica Romana fuit.

Id. ibid. l. VII, c. 21.

De Triumviris Capitalibus.

Triumviri capitales, qui et *tresviri*, seu *treviri capitales*, eo quod tres viri simul ad manus illud obeundum crearentur, sunt dicti, fuerunt, quemadmodum scribit Pomponius, ff. de Origine juris, qui carceris custodiam haberent, ut, quum animadverti oporteret, id interventu eorum fieret. Horum sæpe fit mentio apud Livium, Ciceronem, Plautum, et alios. Creati sunt primum, ut Onaphrio Panvinio, et Huberto Goltzio in Fastis placet, ab Urbe condita, anno 465. Eorum non tantum erat, ut ex Pomponio audivimus, *carceris custodiam habere, sed etiam latrocinium*. Ad columpnam item Mæviæ, ut Cicero docet, de eorum scelere cognoscebant, qui, quum cives Romani non essent, in Urbe habitarent; ac de vilibus, et abjectæ tantum conditionis hominibus, ut de furibus et servis nequam, jus dicebant, teste Asconio in Divinationem. Primis autem temporibus, etiam de aliis maleficiis cognovisse eos, nondum consuetudinis questionibus publicis, colligitur ex Plauto in Asinaria, et Varro, lib. IV de Lingua Latina, qui, de quæstoribus agens, scribit: *Quæstores a quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, et maleficia, quæ triumviri capitales nunc conquirunt*. Quod autem addit Pomponius animadvertens in delinquentes, ac scelerosos, ipsorum interventu fuisse, intelligendum sic est, non quod ipsi triumviri quemquam supplicio affecerint, sed uti ad eam rem sint opera lictorum, quorum octo sub se habebant; unde apud Plautum, in Amphitruone, Sosia:

Quid faciam nunc, si tresviri me in carcerem compegerint?

Inde cras e promptuaria cella depromer ad flagrum.

Nec causam licet dicere mihi, neque in hero quicquam auxiliï siet?

Nec quicquam sit, quin me omnes esse dignum deputent.

Ita quasi incudem me miserum homines octo validi capiant.....

Hæc enim per octo homines, octo lictores intelligunt, ministrantes triumviris. Quod vero etiam sacramenta exegerint triumviri capitales, atque in divinos usus, et ad tuenda sacra civitatis eam pecuniam contulerint, constat ex lege Lucii Papirii tribuni plebis, apud Festum, quam quomodo legendam putant Lucas Fruterius et Josephus Scaliger, huc scribam: *Quicumque prætor posthac factus erit, qui inter ceiveis jous dicet, tresviri capitales populum rogato, itique tresviri capitales, quicumque posthac facti erunt, sacramenta exigunt, judicanteque, eodem jure sumpto, uti ex legibus, plebeiquesceis exigere, judicare esse oportet*. Addit enim Festus, sacramenti nomine id æs dici cæptum esse, quod, et propter æram inopiam, et sacrorum publicorum multitudinem, consumeretur in rebus divinis. Creabantur porro comitiis tributis capitales triumviri, ut alibi est ostensum. Vide etiam de hac lege et triumviris capitalibus Jacobum Ræyardum, lib. II Variorum, cap. 18.

Id. ibid. l. VII, c. 27.

De Triumviris nocturnis.

Quando triumviri nocturni creati fuerint, certum non est. Hoc constat, antiquum eum magistratum esse. Meminit ejus Livius lib. IX, ubi de C. Flavio scriba, quomodo ædilis curulis factus sit, agens, inter alia dicit, eum prius tribunatum gessisse, et duos triumviratus, nocturnum alterum, alterum coloniæ deducendæ, etc. Meminit ejus et Tacitus, lib. V Annalium, his verbis : *Triumviri nocturni, quod ad incendium in Sacra via ortum tarde venerant, a tribuno plebis die dicta damnati sunt.* Quod eorum officium fuerit, Paullus jurisconsultus, Dig. lib. I, tit. 15, *Apud vetustiores, inquit, incendiis arcendis triumviri præerant, qui ab eo, quod excubias agebant, etiam nocturni dicti sunt. Interveniebant nonnunquam et ædiles, et tribuni plebis.* Erat autem familia publica, circa portas et muros disposita, unde, et si opus esset, vocabatur. Fuerunt et privatae familiæ, quæ incendia, vel mercede, vel gratia extinguerent. Deinde divus Augustus maluit per se huic rei consuli, instituto præfecto vigilarum cum cohortibus.

Id. ibid. l. VII, c. 28.

De Triumviris valetudinis.

De his quum nihil quicquam in veteribus scriptoribus inveniam, nec satis sciam, an magistratus fuerint, quia tamen ab Onuphrio Panvinio in magistratuum numerum referuntur, nolui eos prætermittere; et quum mihi quinam illi fuerint, cognitum non sit, Onuphrii verba, lib. II Commentariorum reipublicæ Romanæ, adscribere libet, quæ hæc sunt : *Hujus, inquit, magistratus nulla apud veteres auctores, quod sciam, mentio est. In antiquo vero argenteo nummo sic scriptum est, M. Acilius III VIR VALE. TV. Hi nostra ætate pestis causa creari solent, atque domini similitatis vocantur; quibus, temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet. Nummi autem verba sic ego interpretor : M. Acilius III VIR VALE. TV. Hi nostra ætate pestis causa creari solent, atque domini similitatis vocantur; quibus, temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet. Nummi autem verba sic ego interpretor : M. Acilius III VIR VALE. TV. Hi nostra ætate pestis causa creari solent, atque domini similitatis vocantur; quibus, temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet.* Nummi autem verba sic ego interpretor : M. Acilius III VIR VALE. TV. Hi nostra ætate pestis causa creari solent, atque domini similitatis vocantur; quibus, temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet. Nummi autem verba sic ego interpretor : M. Acilius III VIR VALE. TV. Hi nostra ætate pestis causa creari solent, atque domini similitatis vocantur; quibus, temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet.

Id. ibid.

De Triumviris monetaribus.

De triumviris monetaribus Pomponius jurisconsultus, ff. tit. II, de Origine juris, sic scribit : *Constituti sunt eodem tempore et quatuorviri, qui curam viarum agerent, et triumviri monetales, æris, argenti, auri flatores, etc. Præfuerunt cudendæ monetæ; dicti fuerunt Triumviri Monetales, et triumviri A. A. Æ. F. F., quod est, auro, argento, ære, flando, feriendo. De iis etiam intelligendus locus apud Ciceronem in ep. ad Trebatium jurisconsultum, ubi sic scribit : Treviros vites censeo; ædio capitales esse; mallem auro, argento, ære essent. Triumviros enim treviros dici, et tresviros solitos, non est obcurum, et sic hunc locum*

interpretatur Bembus in Epistola ad Paul. Mantutium et alii; quamvis etiam hoc verum sit, intelligi simul per *Treviros* populos illos in confinibus Germaniæ, quorum metropolis fuit Trevirum, urbs adhuc celebris propter archiepiscopum Trevirensem.

Id. ibid.

De Quinqueviris mensariis et Triumviris mensariis.

Quinqueviri mensarii a dispensatione pecuniæ dicti, ut tradit Livius, lib. VII, creati sunt, eodem teste, anno U. c. 401, cons. Valerio Poplicola, C. Marcio Rutilio, ex plebe. Causa eorum creandorum fuit fœderatorum improbitas, et æris alieni plebis Romanæ magnitudo; cui quidem rei cum principes plebis succurrere seipsum tentassent, sed nihil proficere potuissent, hoc anno, scribit Livius, inclinatis semel in concordiam animis, novi consules fœnebrem quoque rem, quæ dissimulare unanimos videbatur, levare aggressi, solutionem alieni æris in publicam curam verterunt: quinqueviris creatis, quos *mensarios* a dispensatione pecuniæ appellarunt. Meriti æquitate curaque sunt, ut per omnium annalium monumenta celebres nominibus essent. Fuere autem C. Duilius, P. Decius Mus, M. Papirius, Q. Publilius et T. Æmilius, qui rem difficillimam tractatu, et plerumque parti utrique, semper certe alteri, gravem, tum alia moderatione, tum impendio magis publico, quam jactura sustinuerunt. Tarda enim nomina, et impeditiora inertia debitorum quam sculcibus; aut ærarium, mensis cum ære in foro positum, dissolvit, ut populo prius caveretur: aut æstimatio æquis rerum pretiis liberavit; ut non modo sine injuria, sed etiam sine querimoniis partis utriusque exhausta vis ingens æris alieni sit. Idem Livius, lib. XXIII, tradit, anno 537, tempore secundi belli Punici, triumviros mensarios creatos fuisse. Verba ejus sunt: *Et Romæ quoque, propter penuriam argenti, triumviri mensarii, rogatione Minutii tribuni plebis facti, L. Æmilius Papus, qui consul censorque fuerat, et M. Atilius Regulus, qui bis consul fuerat, et L. Scribonius Libo, qui tum tribunus plebis erat, etc.* Creabantur hi comitiis tributis.

Id. ibid. l. VII, c. 39.

De Duumviris navalibus.

Duumviri hi sic dicti sunt, quod duo viri simul idem munus obirent; non fuerunt ordinarii magistratus, sed extraordinarii. Eorum prima mentio fit a Livio, lib. IX, in historia anni ab U. c. 442, cons. C. Junio Bubulco III et Q. Æmilio Barbula II, quo tempore acerrimum populo Romano bellum cum Samnitibus erat, ubi scribit: *Rogante M. Decio tribuno plebis, duumvires navales classis ornandæ reficiendæque causa, populum jussisse.* Quod eorum officium fuerit, non est difficile videre. reficere scilicet et ornare classem, utque navalibus sociis impleatur, commeatibusque instruatur, curare. Creati hi magistratus, quemadmodum ex Livio, lib. XL et XLI, intelligitur, et postea sunt, bello contra Ligures, item

bello Illyrico, qui tuendam XX navibus mari superiore Anconam velut cardinem haberent, uti Livius docet : ex quo etiam intelligitur, non certum ac definitum tempus magistratum hunc habuisse, quod in aliis magistratibus fuit observatum ; quippe hi, quorum posteriore loco ex Livio mentionem feci, biennium illud magistratum tenuerunt : unde extraordinarium eum fuisse, liquido apparet.

De Triumviris qui conquirerent juvenes idoneos ad arma ferenda, militesque facerent.

Hi creati sunt secundi belli Punici tempore, anno U. c. 541, Q. Fulvio Flacco III et Appio Claudio Pulchro coss. Causam eorum creando- rum Livius, lib. XXV, tradit : *Consules, inquit, quum ægre delectum conficerent, quod inopia juniorum non facile in utrumque, ut et novæ urbanæ legiones et supplementum veteribus scriberetur, sufficiebat, senatus absistere eos incepto vetuit, et triumviros binos creare jussit : alios qui citra, alteros, qui ultra quinquagesimum lapidem in pagis, forisque, et conciliabulis omnem copiam ingenuorum inspicerent ; et si qui roboris satis ad ferenda arma habere viderentur, etiamsi nondum militari ætate essent, milites facerent. Tribuni plebis, si iis videretur, ad populum ferrent, ut qui minores septem et decem annis sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent, ac si septem et decem annorum, aut majores, milites facti essent. Ex hoc senatusconsulto creati triumviri bini, qui conquisitionem ingenuorum per agros haberent. Hæc Livius, præter quæ nihil de iis reperio.*

Id. ibid. l. VII, c. 40.

De Triumviris legendi senatus et Triumviris recognoscendi turmas equitum Romanarum.

De his, quod ab Octavio Augusto instituti fuerint, Sestonius, in Augusto, cap. 37, scribit ; cujus hæc sunt verba : *Quoque plures partem administrandæ reipublicæ caperent, nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum et aquarum alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, præfecturam Urbis, triumviratum legendi senatus, et alterum recognoscendi turmas equitum, quotiescunque opus esset. Hæc ille ; unde etiam manifestum est, extraordinarios eos magistratos fuisse.*

Id. ibid. l. VII, c. 41.

De Triumviris, Quinquевiris, Septemviris ac Decemviris, coloniæ deducendæ ; de Quinquевiris, Septemviris, Vigintiviris, agris dandis, attribuendis.

Quum aut lege aliqua a plebe scitum, aut senatusconsulto decretum esset, coloniam aliquam deduci, et numerus colonorum scriptus esset,

creabantur comitiis tribatis, ut libro superiore ostendimus, modo per consulem, modo per prætorem urbanum curatores, qui coloniam deducere, interdum tres, interdum quinque, septem, decem, viginti etiam, qui inde triumviri, vel quinqueviri, vel septemviri, vel decemviri, vel vigintiviri colonis deducendæ, aut agris dandis attribuendisve, appellabantur. Hi postquam creati erant, colonos, qui vel sua sponte nomina dederant, vel sorte exierant, in agros lege definitos, atque in coloniam sub vexillo, quasi exercitum aliquem, deducebant. Dux autem deductionis aliquis e curatoribus agrariis erat.

Id. ibid. l. VII, c. 47.

Nº 2. CAP. VI. *Nisi quod in bona uxore tanto major laus, quanto in mala plus culpe est.*

Valde admiror quod in hac phrasi dubius hæreat cl. Ernestus.

Duplex hic proponitur comparatio, singularis cum Agricola, generalis cum uxoribus malis, scilicet:

Vixerunt Agricola et Decidiana mira concordia per mutuam caritatem et invicem se anteponendo, quæ maxima laus utrique conjugii; attamen major in uxore, quam in viro, quia vitium in feminis quam in viris turpius; et, ut par sit et æquum in utramque partem, quemadmodum feminis peccantibus plus culpe imputatur quam viris, sic femini integris plus laudis imputari debet quam viris. Igitur supplendo ellipsin sic redam: . . . Et invicem se anteponendo; hæc sane egregia laus pariter utrique, nisi quod in bona uxore, ut Decidiana, major laus virtutis est, quam in bono viro, ut Agricola, tanto quidem major quanto in mala plus culpe est quam in malo viro.

J. N.

Nº 3. CAP. VIII. *Fraserat tunc Britannia.*

Ut hæc historis pars illustretur, seriem Britannis præsidum hic proponi, et cum rebus narratis superius componi haud erit inutile.

PRÆSIDES BRITANNIÆ

AB A. U. C. 796, J. C. 43, AD A. U. C. 838, J. C. 85.

AVLUS PLAUTIUS: Vit. Agric. 14; Supplement. Annal. IX, 50 et seq.; II, 3. Dio eum vocat *βουλευτὴν ἀλλογμώτατον*, non consularem.

OSTORIUS SCAFULA: Vit. Agric. 14; Annal. XII, 31, et seq.; Supplement. Annal. XI, 3. Proprætores vocat Tacitus Ann. XII, 31 et 40.

AVLUS DIDIDIUS GALLUS: Vit. Agr. 14; Ann. XII, 40; XIV, 29.

Q. VERANIUS: Vit. Agr. 14; Ann. XIV, 29.

SUTORIUS PAULLINUS: Vit. Agr. 14 et seq.; Ann. XIV, 29 et seq.

PETRONIUS TURPILIANUS: Vit. Agr. 16; Ann. XIV, 39.

TREBELLIVS MAXIMUS: Vit. Agr. 16; Hist. I, 60 et seq.

VETTIUS BOLANUS : Vit. Agr. 16; Hist. II, 65.

PETILIUS CEREALIS : Vit. Agr. 17.

JULIUS FRONTINUS : Vit. Agr. 17.

CNAEUS JULIUS AGRICOLA : cujus nomen virtutesque immortalitati scriptis suis tradidit Tacitus.

BROTIER.

Nº 4. CAP. XXVII. *Cujus constantia ac fama ferox exercitus, nihil virtuti suæ invium.*

Opinionem Oberlini, contra Gronovium multosque cl. viros, assentior, qui *constantiam* hic, non fortitudinem animi, at *realitatem* intelligat, opponatque famæ. Quum victoria esset non speciosa tantum, sed *re magna*, ut fama vulgata, itaque ferox exercitus, etc.

J. N.

Nº 5. CAP. idem. *Non virtute, sed occasione et arte ducis rati...*

Malim Freinsheimii conjecturam, ut quæ verisimilior. Nam in MSS. linea, quæ pene ultimæ literæ, in casibus accusandi, suppressa litera *m*, inscribi solet, sæpe sæpius incuria scribarum elapsa est. Itaque restitutus ad Cornelianam brevitem facit.

J. N.

Nº 6. CAP. XXVIII. *Immixti manipulis.*

Peditum erant manipuli, ut turmæ equitum. Cohors vero sexaginta manipulis, aut contuberniis, id est, 600 hominibus constabat. Cohorti præerat centurio. Singulis manipulis, seu contuberniis Usipiorum, milites Romani fuere immixti. Manipulos pro contuberniis dici patet ex Vegetio, II, 13. Alii erant manipuli, qui duabus centuriis, seu 200 hominibus constabant, ut docet Censius apud Gellium XVI, 4.

BROTIER.

Nº 7. CAP. idem. *Circumvecti Britanniam.*

Unde sint profecti, quomodo circumvecti Britanniam, eorum denique navigationis cursum erroresque inquirere curiosum, diligentiusque dicendum.

De Usipiorum cohorte Britanniam circumvecta.

Cohortem illam Usipiorum ex occidentali Britanniae ora solvisse inquit Tacitus, docet Dio, LXVI, pag. 754: Ἐξαπαχθόντες περιπλευσαν τὰ πρὸς ἰσθμὸν αὐτῆς (Βρετανίας). Erat sane ex iis copiis, quas Agricola intruxerat in ea Britanniae parte, quæ Hiberniam respicit, ut dictum est cap. 24. Tres liburnicas furtim ascendere, nulla navigandi arte, et ea ætate, qua vel inter peritos erat exigua. Hac illac rapti, ut fluctus ventusque eos ferebat, ὅς ποῦ τὸ τε κῆμα, καὶ ὁ ἄνεμος κινουὺς ἔφερε (Dio ibid.),

versus septemtrionalem Britanniae partem tendunt. Quum oram legerent, nec sufficerent commeatus, congressi sunt cum plerisque Britannorum, nempe cum incolis provinciarum, quas nunc dicimus *Cumberland, Gallo-way, Cantire, Argyll, Inverness, Strathnavern*, etc. Quum extremum insulae sic attigissent, sinum *Pentland Firth* inter Britanniam et Orcadas (*les îles Orkney*) ingressi sunt, et in orientalem Britanniae partem flexere. Nova inde praelia cum incolis provinciarum (*Cathness, Souterland, Mur-ray, Buchan*, etc.); eaque infeliciora. Imprudentes enim in castra Romanorum, qui ibi tendebant, incidere, *καὶ λαθόν, ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα, πρὸς τὰ στρατόπεδα τὰ ταυτῇ ὄντα προσχόντες* (Dio ibid.). Novo hoc periculo territi, castrensesque poenas magis, quam calamitosam, sed liberam, suam sortem exosi, liburnicas prope repetunt, et in altum provehuntur Summa brevi fuit rerum omnium inopia: in iis angustiis, primum infirmissimos morum, deinde sorte ductos vesci coepere. Tantis conflictati miseriis, tempestate aut ipso Oceani impetu in mare Suevicum (*la mer Baltique*) detrahuntur. Ibi naves suas, viarum erroribus et regendi inscitia quassas, amiserunt. Neminem eorum sortis misertum est, quod pro praedonibus haberentur. Igitur dum eluctantur, ut patrias sedes repetant, primum a Suevis inter Albim et Vistulam (*l'Elbe et la Vistule*), mox a Frisiis inter Amisiam et Rhenum (*l'Ems et le Rhin*) intercepti sunt. Quosdam eorum per commercia venundatos, et in Romanam, id est, in sinistram Rheni ripam (nam dextram tenebant Germani) adductos, indicium tanti casus illustravit.

Agricola autem, post Grampiensem victoriam, in publicas curas utilitatesque intentus, audita illa Usipiorum fuga, certusque eos ex occidentali Britanniae parte in orientalem septemtrionali navigatione fuisse perrectos, classem misit, quae, Tao aestuario (nunc *Firth of Tay*) profecta, litora illa ab Oriente in Occidentem relegeret, et diligentissime exploraret (Dio, loc. c.). Tunc primum hanc oram novissimi maris Romana classis circumvecta est, insulamque esse Britanniam adfirmavit; tunc Orcades (*les îles Orkney*) haecenus fama tantum vulgatae, fuere, ereimgato Septemtrione, cognitae et domitae; tunc *dispecta est Thule (les îles de Shetland)*, quas haecenus nix et hiems abdebat, ut dictum est c. 10. Hinc vero intelligas non ad hanc Thulen, sed ad ipsam Britanniam referenda esse, quae habet Statius, adulator magis, quam poeta, in Silvarum lib. V, Protreptic. ad Crispinum, Bolani, Britanniae praesidis, filium, II, 54:

.... Tu discis patrem, quantusque nigrantem
Fluctibus occiduis, fessoque Hyperione Thulen
Intravit mandata gerens

Verum, antequam de septemtrionali navigatione dicendi finem faciam, alterum proferam exemplum, quod; utinam fusius fuisset narratum, magnum naturae arcanum reseraret. Auctore enim Plinio II, 67, Cornelius Nepos de septemtrionali circuitu tradit, Quinto Metello Celeri, L. Afranii in consulatu collegae (consules fuere a. U. c. 694, ante Christum 60), sed

*um Gallie proconsuli, Indos a rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii causa navigantes, tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Sic ante viginti annos, quum Elisabetha Augusta imperium Russicum regeret, Japonenses, commercii causa navigantes, tempestatibus abrepti, ad oram imperii Russici (le Kamtchatka) appulere, unde Petropolim (Petersbourg) missi, ab Elisabetha humanitate in maxima excepti et habiti sunt. At Indi, longiore errore, non modo Japonenses insulas (le Japon), oramque imperii Russici (le Kamtchatka), sed et orientales ac septentrionales Siberiæ et Laponiæ oras (la Sibérie, le pays des Samoïdes, la Laponie) circumvecti, ad Oceanum mareque Suevicum (la mer Baltique) flexere¹; unde a rege Suevorum habiti, dono dati sunt Quinto Metello Celeri, Gallie proconsuli. Sic casus fecit, quod a Batavis Russiæque magna cum laude tentatum, nondum tamen præstitum est. Tales autem casus nunc rarissimi ob nauticæ rei scientiam, mutatos armorum usus, et politicas imperiorum leges; olim, audentioribus barbaris, frequentes erant, et eventorum, quæ hodie incredibilia videntur, feraces. Juvat ergo Usipiorum exemplum recentiore felicioreque Francorum exemplo confirmare. Illud habet Eumenius in Panegyrico Constantii, c. 18: *Recurabat quippe in animos illa sub divo Probo et paucorum ex Francis captivorum incredibilis audacia, et indigna felicitas, qui a Ponto usque correptis navibus, Græciam, Asiamque populati, nec impune plerisque Libyæ litoribus impuls, ipsas postremo navalibus quondam victoriis nobiles ceperant Syracusas, et immenso itinere pervecti Oceanum, qua terras irrupit, intraverant; atque illa eventu temeritatis ostenderant nihil esse clausum piraticæ desperationi, quo navigiis pateret accessus. Vide et Zosimum, lib. I, in fin.**

BROTIER.

Nº 8. CAP. XXXI. *Neque enim arva nobis, aut metalla, aut portus sunt, quibus exercendis reservemur.*

Arva unde Romani *decumas frugum*, et scripturam vel pecunarium tributum, per publicanos, redemptores vectigalium, sumebant; portus unde vectigal importatarum et exportatarum mercium, scilicet portorium. Adi, si plura scire cupias, Burmann. de Vectigalibus, lib. sing., et Bouchaud, de l'Impôt du vingtième, etc.

¹ Haud facile, ut opinor, Broterio adsentiet, quisquis attendet quot et quam immensi notorum atque ignotorum marium tractus, quorum nonnulli permeabiles sint in terra clausi, etiamnum in dubio ponitur, quantula tunc arte navigandi et peritia Indis circumcendi fuerint, ut illum a Broterio excogitatum cursum conficerent. Sed vero similis videbitur, quum, per terram Asianam, ut solebant gentis ejus homines, negotiandi causa, cætervatum itinere facto, Trapezunte Byzantium pergerent, eos aut in ora Damiani tempestate compulsos, ut placet cl. Abel-Remusat, meo in Academia socio, quem hæc opinionis mihi consiliarium et auctorem, vel cum offensione illius verecundie, profiteor, aut Byzantio in Thraciæ regiones finitimas Barbaris progressos, ibi captos fuisse et per commercia venundatos. (J. N.)

Sunt qui putent in hunc Taciti locum offendisse omnes interpretes, et sic intelligendum: Non reservamur arvis, metallis, portubus nostris exercendis. Quippe Caledonios, licet rei venatoriæ præcipue deditos, non potuisse non arva colere, neque non habere portus, cingentibus fere antiquæ maritimis oris, neque metallis carere, quæ jam Romani nonnullis ibi esse suspicarentur. At non illi satis reputaverunt dicere Calgacum, qui Romanam avaritiam carpebat, hæc omnia, quatenus ad quæstus inde Romanis sperandos pertinerent, Caledoniis nulla esse. Quid enim? arva quidem habebant; sed quantulum e montana et infecunda illius terre asperitate vectigal? Non deerant *metalla*, sed adhuc irroperata incolis; igitur nullæ, quas exercerent, fodinæ. *Portus* circum oræ multos efficiebant. Quod vero *emporium*? Itaque interpretum opinioni assentior.

J. N.

Nº 9. CAP. idem. *Libertatem non in præsentia laturo, primo statim congressu nonne ostendemus, quos sibi Caledonia viros seposuerit?*

Ferre sapiissime pro adipisci sumitur: ferre honores, ferre præmium. Ergo laturo non in præsentia libertatem explicanda censeo, tamquam Calgacus significaret eos adhuc indomitos non libertatem subitam et caducam, pugnae præmium, referendam sibi propomere, more Brigantium, at libertatem antiquam retinendam futuramque perennem.

J. N.

Nº 10. CAP. XXXIII. *In frontem.*

Male Brotier et Ernestus hæc verba quasi in speciem interpretantur. Hic est Taciti sensus: Dum ultro progredimur et in frontem pergisimus, hæc pulchra et decora; sed si terga dederimus, fugientes, eadem periculosissima. Si non satis per se liqueret hic in frontem opponi fugientibus, Tacitus ipse lucem afferret, commemoratis proxime inferioribus locis: *Tunc Agricola . . . veritus ne in frontem simul et latera suorum pugnaretur*, etc. c. 35; *Transvectasque præcepto ducis a fronte pugnantiam alæ*, c. 37.

J. N.

Nº 11. CAP. XXXVI. *Interim equitum turmae fugere, covinari peditum se prælio miscuere.*

Nihil hic mutatum, ut Lipsio et Ernesto placet, velim. Dixit noster, c. 35, *tria millia equitum* Romanorum sic locata fuisse ab Agricola, ut *cornibus adfunderentur; mediu autem campi*, inter Britannicam aciem et Romanam, *covinarium et equitem* Britannicum *strepitu et discursu complere*. Ergo covinarius et eques Britannorum, quum non haberent oppositos sibi Romanos equites, impetum cohortium exceperere. *Equitum* Britannicorum *turmae fugere*, at non covinarii, qui *peditum se prælio miscuere*.

152 NOTÆ VAR. AD VIT. C. J. AGRICOLÆ.

Multum quoque laboratum est in verbis proxime sequentibus, quæ vexata miris modi nemo non mutavit, ut nodum, qui nullus erat, exsolveret: *Minimeque equestris ea pug.æ facies erat, quum in gradu stantes, simul equorum corporibus impellerentur, ac sæpe vagi currus, exterriti sine rectoribus equi incursabant.* Ernestus emendationem Lipsii recepit, *ægre diu stantes, pro in gradu stantes*; quæ mihi supervacanea videtur. Peræquatur sententiam Taciti, et ipsa per se explanabitur. *Covinari se prælio peditem miscuere, minimeque equestris ea pugne facies erat*, quum cohortes et illi covinari, qui videlicet desiluerant curribus, et peditem more pugnabant, corporibus equorum impellerentur.

In gradu stare satis clare significat *pedibus insistere, pedibus ferri*; si quidem *gradi, ingredi* proprium est *incedentis passibus*, et opponitur *q̃ ferri equo vel curru*:

Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit;

in hoc Virgiliano, *q̃ ingreditur*, idoneo et necessario acceptum sensu valet idem quod *pedibus insistere, pede terram tangere*. Itaque covinari, postquam se prælio pedestri misouerant, quum iniqua et incommoda, si in curribus intricatis hæssent, pugna illis fuisset, maluerunt, quo promptius manum cum hostibus consererent, in gradu stare, pedites dimicare, quam curribus ferri. Unde *equi sine rectoribus, vagi currus* incursabant transversos aut obvios.

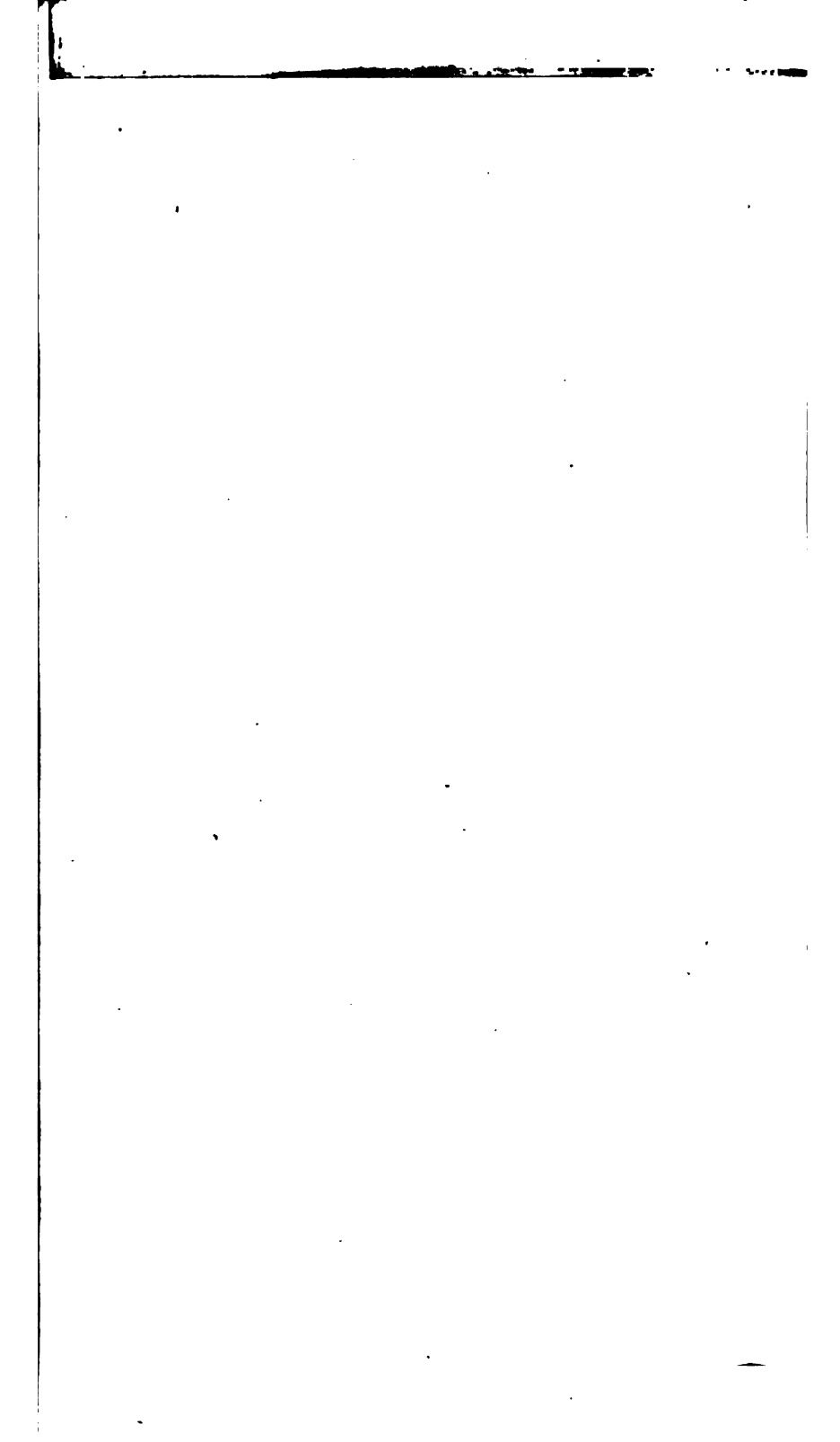
J. N.

Nº 12. CAP. XLI. *Dum optimus quisque libertorum amore et fide . . .*

Hæc mihi videtur esse illius loci sententia: « Principis animum, relictis hominum de Agricola sermonibus, *exstimulabant*: optimus quisque, amore ductus et fide erga principem, ea mente agebat, ut Agricola, fortissimo duce, uti principi persuaderet; *pessimi*, instincti malignitate, scilicet male faciendi voluptate et livore contra egregium virum, id habebant propositum, ut eum perderent. Itaque *principem* hi et illi diverso consilio *æque exstimulabant*, at pronum deteriora suadentibus,

J. N.

FINIS NOTARUM AD VITAM AGRICOLÆ.

Ne

Dru

STEMMA CÆSARUM

AD NUMMORUM, SCRIPTORUM VETERUM,

AC MAXIME

C. CORNELII TACITI

INTELLIGENTIAM ILLUSTRATUM.

1. CAIUS JULIUS CÆSAR, nobilissima Juliorum familia genitus, dictatoris pater, fratrem habuit Lucium Julium Cæsarem. Hic prætor, ille prætura perfunctus, nullis evidentibus causis, dum calceantur, repentina morte obire: Lucius Romæ, Caius Pisis exanimatus a U. c. 670. Julia, eorum soror, conjugem habuit C. Marium, septies consulem, seculi sui decus et ornamentum, dictatori Cæsari virtutis incitamentum. Cæsarum, totiusque gentis Juliae, licet Ascanio Julo, Æneæ filio, et Venere dea ortos se pectarent, laus maxima fuit DICTATOR CÆSAR. Sueton. in Jul. 1 et 6; Plin. VII, 53; Plutarch. in Mario, p. 408.

2. AURELIA, uxor Caii Julii Cæsaris, dictatoris mater; femina morum honestate illustris. Plutarch. in Cæsare, pag. 711. Tacit. Dialog. de Orat. 28.

3. CAIUS JULIUS CÆSAR, DICTATOR, natus est IV idus Quintiles, a. U. c. 654, ante Christum 100, Mario VI et Valerio Flacco consulibus. Pharsalicia in campis, Cn. Pompeii Magni victor, Romæ, terrarum domine, imperavit a. U. c. 706. Quadriennio post, a M. Bruto, C. Cassio, aliisque conjuratis, idibus Martiis a. U. c. 710, occisus est. Vir Romanorum maximus, et laude dignissimus, nisi, quod summum est in libera civitate crimen, libertatem perdidisset. Mentis capacitate, animi sublimitate, celeritate ingenii supra humanam et naturam, et fidem, evectus, non patriam tantum, sed totum terrarum orbem rebus præclare gestis illustravit. Ad gloriam tamen, incertum, an ad generis humani injuriam factus, qui collatis signis quinquagies dimicavit, et, præter bellorum civilium strages, undecies centena et XCII M. hominum a se occisa præliis

1 Ut vulgo scribimus, 1,192,000 hominum. Plutarchus, in Cæsare, p. 715, ait Juliam

ipse prodidit. Macrob. Saturnal. I, 12; Vell. Patercul. II, 41 et seqq. Plin. VII, 25.

In nummis appellatur CÆSAR IMP. COS. AVG. PONT. MAX. DICT. PERPET. *Cæsar imperator, consul, augur, pontifex maximus, dictator perpetuus*. Post mortem DIVOS vel DIVVS IVLIVS.

4. Cossutia, uxor Cæsaris, familia equestri, sed admodum dives Cæsari adhuc prætextato desponsata, postea dimissa. Sueton. in Jul. Cæs. I.

5. Cornelia, Cinne quater consulis filia, secunda uxor Cæsaris; quam ut repudiaret a dictatore Sylla, neque spe, neque metu unquam compelli potuit. Defunctam, quum quæstor esset, pro rostris laudavit. Sueton. in Jul. I et 6; Plutarch. in Jul. pag. 707.

6. Julia, Cæsaris et Corneliæ filia, primum Servilio Cæpioni desponsata; eo deinde repudiato, fuit Cn. Pompeio Magno collocata a. U. c. 695. Illam a. U. c. 700 mortuam laudavit nepos Octavius: in ejus honorem venationes ludosque gladiatorios instituit Cæsar, pater optimus. Sueton. in Jul. 21, in Aug. 8; Dio, XXXVIII, pag. 63; XXXIX, p. 120; XLIII, pag. 225.

7. CNEIUS POMPEIUS MAGNUS, Pompeio Strabone et Lucilia a. U. c. 648, pridie kalendas Octobris genitus, conjux Juliæ. Pompeio majorem non haberet Roma, si Cæsarem non tulisset. Octavo decimo ætatis anno civilia bella sustinuit. Viginti tres annos natus, privatis ut opibus, ita et consiliis, dignitatem patriæ vindicare aggressus est. Magna ausus, magnificentius conata exsecutus, oram maritimam a prædonibus liberavit; imperium maris populo Romano restituit; Asiam, quam ultimam provinciarum acceperat, eandem mediam fecit; subacta Africa, Magni nomen in spoliis cepit. Ex Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythia, Judæis, Albanis, Iberia, insula Creta, Basternis, et super hæc de regibus Mithridate atque Tigraue triumphavit. Tot victoriarum monumentum superstes esse voluit in delubro Minervæ, quod a. U. c. 696, ex manubiis dicavit, posita hac inscriptione: Cn. POMPEIUS MAGNUS IMP. BELLO XXX ANNORVM CONFECTO, IVVIS, IVGATIS, OCCISIS, IN DEITIONEM ACCEPTIS HOMINVM CENTIES VICIES SEMEL LXXXIII M. (12,183,000 hominum) DEPRESSIS AVT CAPTIS NAVIBVS DCCCLVI. OPTIDIS, CASTELLIS MXXXIV IN FIDEM RECEPTIS. TERRAS A MANOTIS HACV AD RTENVM MARIS SVFACTIS, VOTVM MERITO MINERVÆ. Civis optimus ac felicissimus, si parem ferre potuisset, nec inæxplebili pecuniæ cupiditate laborasset. Dominationem dam unus affectat, vietus interficitur a. U. c. 706; et Cæsar, mortuo illacrimans, bis victor videtur, ac solus imperat. Plin. VII, 26; XXXVII, 2; Tacit. Annal. XIII, 6; Vell. Patero. II, 29; Plutarch. in Pompeio, pag. 619.

diversis temporibus signa contulisse cum tricies centenis millibus (3,000,000) hominum, decies (1,000,000) interfecisse, totidem cepisse.

In nominis appellatur CN. MAGN. PIVS. PROCOS. IMP. IMP. ITER. PRAEF. CLAS. ET. ORAE. MARIT. BX. SO., id est, *Cneius magnus, pius, proconsul, imperator, imperator iterum, praefectus classis et oraë maritimae, ex senatusconsilio.*

8. N. CN. Pompeii et Juliae filius, Caesaris nepos, natus ad maxima, et Caesarem inter ac Pompeium pacis vinculum; sed brevi post matrem extinctus est a. U. c. 701. Cum ipso stirps Caesaris, et reipublicae Romanae libertas periere. Vell. Patercul. II, 47.

9. N. CN. Pompeii et Juliae filia, neptis Caesaris. In partu occubuit mater ejus Julia a. U. c. 700; ipsa paucos dies vixit. Plutarch. in Jul. pag. 647; Dio, XXXIX, pag. 120.

10. POMPEIA, Quinti Pompeii filia, Lucii Syllae neptis, tertia uxor Caesaris, qui illam repudiavit, a Publio Clodio adulteratam opinatus. Cur dimisisset interrogatus, respondit, *thalamum Caesaris non modo criminis, sed etiam suspitione vacuum esse debere.* Sueton. in Jul. 6; Plutarch. in Jul. pag. 711, in Cicerone, pag. 874 et 875.

11. CALPURNIA, L. Calpurnii Pisonis filia, superstiti Caesaris a. U. c. 695. Interfecto conjuge, ad M. Antonium confugit; coevasas ex uxoria domo quatuor millibus talentorum, monetae Gallicae 18,049,383 fr. Sueton. in Jul. 81; Plutarch. in Jul. p. 714, in Antonio, pag. 922.

12. JULIA, Caii Julii Caesaris, praetorii, et Aureliae filia, Caesaris dictatoris soror, uxor M. Atii Balbi. Sueton. in Aug. 4.

13. MARCUS ATIUS BALBUS, stirpe Arminius, Juliae, dictatoris sororis, conjux, Augusti avus; multis imaginibus senatoriis nobilis, Caesarum affinitate nobilior. Sueton. in Aug. 4.

14. ATIA, M. Atii Balbi et Juliae filia, uxor Caii Octavii, mater Augusti. Sueton. in Aug. 4; Tacit. Dialog. de Orat. XXVIII.

15. CAIUS OCTAVIUS, Atiae conjux, Augusti pater, oriundus Velitris, familia equestri, sed vetere ac locuplete. Post praeturam Macedoniam sortitus est. Residuam Spartaci et Catilinae manum delevit; Bessos Thraciaeque magno praelio fudit, socios tractavit humanissime. Decedens Macedonia, priusquam proficere ac candidaturae consulatus posset, morte repentina obiit. Ex priore cum Ancharia matrimonio Octaviam suscepit, quae ad stirpem Caesarum nihil pertinet. Sueton. in Aug. 3, 4 et 5.

16. OCTAVIA, Atiae et Octavii filia, soror Augusti; primum Fausto Syllae destinata; deinde Claudio Marcello et M. Antonio nupta; femina virtutum et literarum studiis commendatissima. Defunctam a. U. c. 743, laudavit Augustus. Corinthii templum ei sacrarunt. Sueton. in Jul. 27; Dio, LIV, p. 546; Pausanias, II, 3, in Corinth. ; Plin. III, 2, sect. 3.

17. CAIUS CLAUDIUS MARCELLUS, Octaviae, sororis Augusti, conjux; consulatum gessit a. U. c. 704. Licet Caesari dictatori affinis, fuit tamen ei inimicissimus. Sueton. in Jul. 27; Dio, XL, p. 148.

18. **MARCUS MARCELLUS**, Octaviæ et Claudii Marcelli filius, maximæ spei juvenis, Augusto carissimus, et successionis, in quam alebatur capax; sed flagrantibus populi Romani studiis intra juventam ereptus a. U. c. 731. Memoriam ejus maximis honoribus prosecutus est Augustus; immortalē fecit Virgilius. Tacit. Annal. II, 41, et III, 64; Dio, LIII, pag. 517; Virgil. Æneid. VI, 883.

19. **POMPEIA**, Sexti Pompeii filia, M. Marcello desponsa a. U. c. 714. Dio, lib. XLVIII, pag. 380.

JULIA, Augusti et Scriboniæ filia, M. Marcello nupta a. U. c. 729. Dio, LIII, p. 515. De illa plura dicentur infra num. 47.

20. **MARCELLA** major, Claudii Marcelli et Octaviæ filia; primo uxor, ut mihi videtur, Apuleii, deinde Valerii Messalæ. Sueton. in Aug. 53; Dio, LIV, pag. 543.

21. **APULEIUS**, Marcellæ majoris maritus, forte filius Sexti Apuleii, qui consulatū gessit a. U. c. 725. Dio, LIV, pag. 543.

22. **APULEIA VARILIA**, neptis Octaviæ sororis Augusti, Apuleii et Marcellæ majoris filia, damnata adulterii a. U. c. 770, et ultra ducentisimum lapidem ablegata. Tacit. Annal. II, 50.

23. **M. VALERIUS MESSALA BARBATUS**, alter Marcellæ majoris maritus, consul a. U. c. 742. Sueton. in Aug. 63, in Claud. 26; Dio, LIV, pag. 541.

24. **M. VALERIUS MESSALA BARBATUS**, Messalæ Barbati et Marcellæ majoris filius, Messalinæ pater. Sueton. in Claud. 26.

25. **DOMITIA LEPIDA**, Antoniæ minoris et L. Domitii Ahenobarbi filia, uxor Messalæ Barbati, mater Messalinæ. Femina impudica, infamis, violenta; forma, ætate, opibus, vitiis, Agrippinæ, Neronis matris, æmula: ideo morte damnata a. U. c. 807. Tacit. Annal. XI, 37; XII, 64. Sueton. in Claud. 26, in Ner. 7.

26. **VALERIA MESSALINA**, Messalæ Barbati et Domitiæ Lepidæ filia, uxor Claudii imperatoris: novæ, et furori proximæ, libidinis femina. Quum imperator Ostiæ diversaretur, Silio nubere ausa est. Inauditum ob scelus occisa a. U. c. 801. Sueton. in Claud. 26; Tacit. Annal. XI, 26 et seqq.

In nummis appellatur ΟΤΑΛΕΡΙΑ ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ. ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΞΕΒΑΣΤΗ, id est, *Valeria Messalina*, *Messalina Augusta*. Olim fuit in museo collegii Ludovici Magni ærea ejus statua, inscripta: *MES. AUG.*, id est, *Messalina Augusta*.

TIBERIUS CLAUDIUS, IMPERATOR V, conjux Messalinæ. De illo dicetur infra num. 101.

27. **MARCELLA** minor, Octaviæ et Marcelli filia, primum M. Vipsanii Agrippæ, deinde M. Julii Antonii uxor. Sueton. in Aug. 63; Plutarch. in Anton. pag. 955.

MARCUS VIPSANIUS AGRIPPA, Marcellæ minoris maritus, postea Juliæ, Augusti filiæ. De illo plura num. 47.

28. NN. liberi, quos Vipsanius Agrippa ex Marcella minore suscepit, antequam Juliam, Augusti filiam, uxorem duceret. Sueton. in Aug. 63.

29. MARCUS JULUS ANTONIUS, M. Antonii triumviri et Fulviæ filius, Marcellæ minoris, ab Agrippa dimissæ, maritus: consulatum gessit a. U. c. 744. Vir projectæ libidinis, et ob adulterium Juliæ, Augusti filiæ, morte punitus. Egregium carmen illi inscripserat Horatius, Pindari laudator et æmulus. Tacit. Annal. III, 18; IV, 44. Dio, LIV, pag. 546; IV, pag. 555; Horat. IV, od. 2.

30. LUCIUS ANTONIUS, Juli Antonii et Marcellæ minoris filius. Ob scelus patris, adhuc admodum adolescentulus in civitatem Massiliensem ab Augusto sepositus est, ut specie studiorum nomen exilii tegeretur. Obiit a. U. c. 778. Tacit. Annal. IV, 44.

31. MARCUS ANTONIUS, triumvir, M. Antonii, oratoris, filius, alter Octaviæ, sororis Augusti, maritus, quam uxorem accepit a. U. c. 714. Eam vero repudiavit a. U. c. 722, ut Cleopatram, Ægypti reginarum novissimam, ipse serviret. Cæsare dictatore occiso, sestertium septies millies, Gallicæ monetæ 134,503,876 fr., ad ædem Opis depositum occupaverat. Civis pessimus, in triumviratu prægravis, et scelere proscriptionum infamis. Summa sæpe consecuturus, nisi fortuna sua inferiorem, aut potius indignum, se semper præstitisset. Ad Actium victus a. U. c. 724, multa desidiæ crimina morte redemit, scriptis tamen et morte Ciceronis æternum famosus. Vell. Patercul. II, 60 et 87; Dio, L, pag. 420; Plin. VII, 45; Plutarch. in Anton.; Cicero in Philippic.

In nummis appellatur M. ANTON. M. F. M. N. AVG. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. HIRIV. RPC., id est, *Marcus Antonius, Marci filius, Marci nepos, augur, imperator, consul designatus iterum et tertius, triumvir reipublicæ constituendæ.*

32. ANTONIA major, Octaviæ, Augusti sororis, et M. Antonii triumviri filia, uxor L. Domitii Ahenobarbi. A Tacito Antonia minor appellatur; forte Antoniam majorem ex Fulvia ante suscepit Antonius. At Dio perperam scripsit Antoniam Cn. Domitio fuisse desponsatam. Dio, XLVIII, pag. 390; Tacit. Annal. IV, 44; Sueton. in Nerone, 5; Plutarch. in Anton. pag. 955.

33. LUCIUS DOMITIUS AHENOBARBUS, Cn. Domitio, Cæsaris dictatoris interfectore, genitus, maritus Antoniae majoris. Vir profusus, arrogans, immitis: exercitu Albim transcendit; longiusque penetrata Germania, quam quisquam priorum, insignia triumphi adeptus est. Obiit a. U. c. 778. Sueton. in Nerone, 4; Tacit. Annal. IV, 44.

34. CÆRIUS DOMITIUS AHENOBARBUS, Antoniae majoris et Lucii Domitii filius; Agrippinam, Germanici filiam, uxorem duxit a. U. c. 781; con-

salutum gessit a. U. c. 785. Omni parte vitæ ita detestabilis, ut ex se et Agrippina nihil boni nasci posse vere pronuntiaverit Suetonius in Nerone, 5; Tacit. Annal. IV, 75; Dio, LVIII, pag. 633, et LXI, pag. 690.

AGRIPPINA. Germanici et Agrippinæ, Vipsanio Agrippa genitæ, filia, Cn. Domitii uxor, Neronis imperatoris mater. De hac imperii Romani face dicemus, num. 93.

35. **LUCIUS DOMITIUS NERO CLAUDIUS, IMPERATOR VI,** Agrippinæ et Cn. Domitii Ahenobarbi, pessimorum parentum filius pessimus: natus est decimo octavo kalendas Januarias, a. U. c. 790. A vitrico suo Claudio gener ac filius adoptatus, in familiam Claudiam et nomen Neronis transiit. Regnum ita auspicatus est a. U. c. 807, ut inter optimos principes haberi potuerit, ita gessit postea, ut inter nequissimos ac sceleratissimos semper sit annumerandus. Princeps nefandi ingenii, omnium immanitatum, omnium turpitudinum capax, et principatus libidine omnium reus. Illum, funeratis Cæsaribus, tamquam pestem, incensa Roma exhorruit. Christiana religio, quod primum eum hostem habuerit, gloriatur. Hominibus sibi que invisus, et atroci senatusconsulto capite damnatus, ipse, scelorum suorum vindex, carnificis partes in se explevit a. U. c. 821. In eo defecit Cæsarum progenies tot virtutibus olim illustrata, omnigenis recentiorum Cæsarum vitiis infamata. Plutarch. in Anton. pag. 955; Sueton. in Ner. 6; Tacit. Annal. XII, 25; Plin. XXX, 22, sect. 46; Dio, LXIII, pag. 727.

In nummis ante principatum appellatur **NERO CLAUD. CÆS. DRVSVS GERM. PRINC. IVVENT. COS. DESIG. SACER. COOP. IN OMN. CONL. SVPERA NVN. EX SC.**, id est, *Nero Claudius Cæsar Drusus Germanicus, princeps juventutis, consul designatus, sacerdos cooptatus in omnia collegia supra numerum, ex senatusconsulto.*

In principatu, **NERO CLAUD. DIVI CLAUD. F. CÆSAR AVG. GERM. PORT. MAX. IMP. TR. P. P. P.**, id est, *Nero Claudius, divi Claudii filius, Cæsar, Augustus, Germanicus, pontifex maximus, imperator, tribunicia potestate, pater patriæ.*

36. **OCTAVIA**, Claudii imperatoris et Messalinæ filia, Britannici soror, nata a. U. c. 796, primum L. Silano desponsa, sed Neroni nupta a. U. c. 806. Femina incorrupta probitate, aliis temporibus, elie inarito digna. Illam Nero repudiavit, repudiatam revocavit, ac tandem in insulam Pandatariam claudi et interim jussit a. U. c. 815. Tacit. Annal. XII, 3 et 25; XIV, 60 et 64; Dio, LXII, pag. 706.

In nummis, **OCTAVIA AVG.**, id est, *Octavia Augusta.*

37. **POPPÆA SABINA**, T. Ollii et Poppææ Sabine filia; primum Rufio Crispino, deinde M. Salvio Othoni, postea imperatori, demum Neroni nupta a. U. c. 815. Eam, summæ dilectam, nec vitiis abimilem, ferox princeps calcis ietu occidit a. U. c. 818, et pro rostris laudavit. Corpus ejus non fuit crematum, pro Romanorum more; sed odoribus differtum et Juliorum tumulo conditum. Testatur Plinius Arabiam felicem non ferre tantum tharis annuo fetu, quantum Nero novissimo Poppææ sanguine

die conersuaverit. Triennio post templum posuit SABINAE DRAC VENERAT. Tacit. Annal. XIII, 45; XVI, 6; Sueton. in Nerone, 35; Dio, LXIII, pag. 726.

In nummis POPPÆA AVG., id est, *Poppæa Augusta*; DIVA POPPÆA.

38. CLAUDIA AUGUSTA, Poppææ et Neronis filia, nata Antii a. U. c. 816, et statim appellata *Augusta*. Quartam intra mensem defuncta est, Nerone, ut lætitiæ in partu, sic in morte mæstoris immédico. Tacit. Annal. IV, 23; Sueton. in Ner. 35.

In nummis DIVA CLAUDIA NER. F., id est, *Diva Claudia Neronis filia*.

39. STATILIA MESSALINA, T. Statilii Tauri abneptis, tertia Neronis uxor; qua ut potiretur, virum ejus Atticum Vestinum consulem trucidavit a. U. c. 818. Sueton. in Nerone, 35; Tacit. Annal. XV, 68.

40. DOMITIA, Antonie majoris et L. Domitii Ahenobarbi filia, Neronis amita, Passieni Crispi uxor, quam Nero veneno interemit a. U. c. 812. Quintilian. Institut. Orat. VI, 1; Tacit. Annal. XIII, 19 et 21; Dio, LXI, p. 697.

PASSIENUS CRISPUS, maritus primo Domitiæ, deinde Agrippinæ Germanici filia. De illo infra num. 94.

DOMITIA LEPIDA, Antonie majoris et L. Domitii Ahenobarbi filia, primo M. Valerii Messalæ Barbati, secundo C. Appii Junii Silani uxor. De illa jam dictam supra num. 25.

MARCUS VALERIUS MESSALA BARBATUS, Messalæ Barbati et Marcellæ majoris filius, primus Domitiæ Lepidæ maritus; de quo diximus supra num. 24.

41. CARUS APPRIUS JUNIUS SILANUS, Hispaniæ præfectus, quem Claudius Domitiæ Lepidæ, Messalinæ matri, collocavit, ac paullo post interfecit a. U. c. 795. Dio, LX, pag. 674.

42. ANTONIA minor, Octaviæ sororis Augusti et M. Antonii triumviri filia, Neronis Drusi conjux, mater Germanici. Femina forma et castitate excellens. Post mariti obitum in viduitate consensuit, laudibus virilem familiæ suæ claritatem supergressa. Inter parva naturæ insignia, Antoniam nunquam exspuisse observat Plinius, VII, 19; Sueton. in Caio 1; Tacit. Annal. III, 3; XI, 3; Plutarch. in Antonio pag. 955; Valer. Maxim. IV, 3, num. 3.

In nummis ANTONIA AVGVSTA.

NERO CLAUDIUS DRVSUS, Antonie minoris maritus, pater Germanici, utroque dignus. De illo infra num. 79.

43. CAIUS OCTAVIUS CÆSAR AVGVSTVS, IMPERATOR, Atiæ et C. Octavii filius, natus nono kalendas Octobris, a. U. c. 691, Romani imperii conditor. Bella civilia anno ætatis nono decimo suscepit, ita gessit, ut triennio post nullus ex dictatoris Cæsaris, adoptivi patris, interfectoribus superstes fuerit. Sextam Pompeium navali prælio apud Siciliam oppressit; M. Lepidum, triumvirum, imperio exutum, in ordinem redegit; M. An-

tonium ad Actium superavit; ac tandem unus Julianarum etiam partium dux reliquus, cuncta, discordiis civilibus fessa, nomine principis sub imperium accepit. Tunc pacis studiosus, doctorum hominum cultor, egregiarum artium instinctor munificus, omnium animos per annos ferme quadraginta quatuor sibi adeo devinxit, ut AUGUSTUS, PATER PATRIÆ appellaretur. Scythiæ et Sarmatæ, Garamantæ ac Bactri, Seres et Indi, orando fœderi legatos miserunt; Roma et celeberrimæ provinciarum urbes, tamquam Deo, templa, sacerdotes et collegia vivo mortuove consecrarunt. Obiit decimo quarto kal. Septembris, a. U. c. 767. Vir, si diligenter estimetur cuncta, fama quam virtutibus celebratio; nunquam principatum adepturus, nisi pessimi fuissent Lepidus et Antonius, maximus dictator Cæsar, optimus Vipsanius Agrippa. Laudandus tamen quod imperium, aliena virtute partum, arte plurima sustinuerit, et Roman, quam late ritiam acceperat, marmoream reliquerit. In ipsa sua felicitate ita varius, ut inter omnes sortis humanæ casus sæpè collectatus, nemo magis ex omnibus mortalibus hominem esse se, dum inter homines erat, senserit. Sueton. in Aug. 5 et 100; Tacit. Annal. I, 1; XIII, 6; Florus, IV, 12; Aurel. Victor de Cæsaribus, c. 1; Plin. VII, 45; Senec. consol. ad Polyb. cap. 34.

In nummis ante principatum appellatur C. CÆSAR DIVI F. IMP. IIIVIR. RPO. COS. LIBERTATIS P. R. VINDEX., id est, *Caius Cæsar, divi filius, imperator, triumvir reipublicæ constituendæ, consul, libertatis populi Romani vindex.*

In principatu, CÆSAR AVG. AVGVSTVS. DIVI F. IMP. COS. PONT. MAX. TR. POT. PATER PATRIÆ., id est, *Cæsar Augustus. Augustus, Divi filius, imperator, consul, pontifex maximus, tribunicia potestate, pater patriæ.*

Pos. mortem, DIVVS AVGVSTVS. DEO AVGVSTO.

44. CLODIA, Publii Clodii et Fulviæ filia, M. Antonii triumviri prævigna, quam, firmandæ pacis causâ, Augustus duxit uxorem, vixdem nubilem. At, similitudine cum Fulvia socru exorta, dimisit intactam adhuc et virginem. Sueton. in Aug. 62.

45. SCRIBONIA, Lucii Scribonii Libonis soror, uxor Augusti: antea duobus consularibus nupta, quorum ex altero, Scipione dicto, Corneliam filiam habuerat. Augustus Scriboniam dimisit a. U. c. 715, sive, ut ipse scripsit, morum ejus perversitatem pertæsus, sive potius, quod illa nimiam pellicis Livie potentiam liberius doleret. Sueton. in Aug. 63 et 69; Dio, XLVIII, pag. 366 et 377; Propert. IV, Eleg. 2.

46. JULIA, Augusto et Scribonia a. U. c. 715 genita, primo Marcelli, secundo Agrippæ, tertio Tiberii uxor. Femina, turpitudinis avida, quæque magnitudinem fortunæ suæ peccandi licentia nutiebatur. Illam ob adulteria et consilia parricidæ palam facta, in insulam Pandatariam Augustus ablegavit circa a. U. c. 752. Omnis spei egenam inopia ac tabe longa peremit Tiberius, exeunte a. U. c. 767. Plin. VII, 45; Dio, LV, p. 559; Tacit. Annal. I, 53; Vell. Patercul. II, 100.

In nummis IOTAIA. IOTAIA AΘPOAITH., id est, *Julia. Julia Venus.*

MARCUS MARCELLUS, Octaviae et Claudii Marcelli filius, maritus Juliae Augusti filiae. De hoc optimo juvene dictum est supra num. 18.

47. MARCUS VIPSANIUS AGRIPPA, ignobilis loco, et rusticitati propior, quam deliciis, sed optimus militia, et amicus integerrimus. Terra marique victor, Augusti imperium firmavit. In illa sua torvitate, literarum et artium studiosus, orbem terrarum diligentissime descripsit, et orbi spectandam in tabula geographica proposuit: praecipuam auctoritatem tabulis ac statuis publice fecit; easque omnes publicandas, nec in villarum exilia pellendas magnifice scripsit. Non Urbem tantum, sed Italiam admirandis, tam ad ornamentum, tam ad utilitatem operibus locupletavit. Augustus, ne beneficiorum immemor videretur, geminatis consulatibus illum extulit, tribuniciae ac censoriae suae potestatis participem fecit; et, defuncto Marcello, generum sumpsit a. U. c. 733; maximis honoribus majorem semper expertus. Novitate sua tam multis rebus nobilitata, obiit Agrippa a. U. c. 742, aetatis suae quinquagesimo primo. Augustum virtutum suarum olim aemulum, tunc laudatorem habuit; merito dictus CIVIUM MAXIMUS. Tacit. Annal. I, 3; Plin. III, 2; VII, 8; XXXV, 4, sect. 9; Dio, LIV, pag. 525, 541 et seq.; Vell. Paternul. II, 96.

In nummis appellatur M. AGRIPPA L. F. COS. DES. COS. TER. FRANK. ORAE. MARIT. ET CLASS., id est, *Marcus Agrippa, Lucii filius, consul designatus, consul tertium, praefectus orae maritimae et classis.*

48. CAIUS CAESAR, Agrippae et Juliae filius, natus a. U. c. 734. Ab Augusto adoptatus, princeps juventutis, consul; at fato brevis, nec tamen inglorius, in Lycia obiit, nono kal. Martias, a. U. c. 757, quum ex Armenia venisset. Tacit. Annal. I, 3; Dio, LIV, pag. 526; Noris Cenotaphia Pisana Dissert. II, 17, p. 347 et seqq.

In nummis C. CAESAR AVGVSTI F. AVGVST. PONT. COS. DES. COS., id est, *Caius Caesar, Augusti filius, augur, pontifex, consul designatus, consul.*

LIVIA, soror Germanici, Caii Caesaris uxor. Tacit. Annal. IV, 40. De illa infra num. 71.

49. LUCIUS CAESAR, Agrippae et Juliae filius, Caii Caesaris frater, natus a. U. c. 737. Augustus illum in Caesarum domum induxit, principem juventutis appellavit, consulem destinavit. Massiliae occubuit mense Augusto a. U. c. 755, quum ad Hispanienses exercitus proficisceretur. Tacit. Annal. I, 3; Noris Cenotaphia Pisana Dissert. II, 15, pag. 265 et seqq.

In nummis L. AVG. F. PRINC. IVVENT., id est, *Lucius, Augusti filius, princeps juventutis.*

In amborum fratrum nummis, C. ET L. CAESARES AVGVSTI F. COS. D. PRINC. IVVENT., id est, *Caius et Lucius Caesares, Augusti filii, consules designati, principes juventutis.*

50. MARCUS AGRIPPA CAESAR POSTUMUS, Agrippae et Juliae filius, Caii et Lucii Caesarum frater, post patris mortem genitus a. U. c. 742. Illum

adoptavit Augustus, quinto kalendas Julias anni 767; sed eadem bonarum artium, et robore corporis stolidè ferocem, postea abdicavit, et in insulam Planasiam ablegavit. Nullius tamen flagitii compertum, post ablegationem desideravit. Ejus eade imperium auspicatus est Tiberius a. U. c. 767. Dio, LIV, pag. 542; Vell. Patercul. II, 104; Tacit. Annal. I, 3 et 6; Plin. VII, 45.

In nummis AGRIPPA CÆSAR.

51. AGRIPPINA, Agrippæ et Julię filia, Germanici uxor. Femina ingens animi, impenetrabilis pudicitie; sed superbiior et æquior quam ut artes Livie ferret. Ipsa sua virtute infelix, occubuit in insula Pandataria, quinto decimo kalendas Novembris a. U. c. 786. Tacit. Annal. IV, 12; VI, 25; XIV, 63.

In nummis imperante filio suo Caio Caligula cœsis, appellatur AGRIPPINA AVGVSTA. AGRIPPINA M. V. MAT. C. CÆS. AVG. GERM. CÆA AGRIPPINA, id est, *Agrippina, Marci filia, mater Caii Cæsaris Augusti Germanici. Diva Agrippina.*

GERMANICUS, Neronis Drusi et Antonie minoris filius, Agrippinæ maritus. De hoc optimo Cæsare dicetur infra num. 81.

52. JULIA, Agrippæ et Julię filia, L. Æmilii Pauli uxor, matris suæ libidinum æmula. Augustus convictam adulterii in insulam Trimetum projecit a. U. c. 761. Illic obiit a. U. c. 781. Tacit. Annal. IV, 71.

53. LUCIUS ÆMILIUS PAULUS, Pauli Æmilii Lepidi, censoris a. U. c. 732, et Cornelie filius, Julię, Agrippa et Julia genitæ maritus. Sueton. in Aug. 64; Dio, LIV, pag. 521.

54. MARCUS ÆMILIUS LEPIDUS, Lucii Æmilii et Julię filius, Drusillæ maritus, sororum ejus stuprator, libidinum ecœtate Caio Caligulæ diu acceptissimus; et successioni destinatus. Majestatis reus interemptus est a. U. c. 702. Caius, quasi superatis hostibus, donativum militibus distribuit, et tres gladios, in necem suam præparatos, Marti Ultori consecravit. Dio, LIX, pag. 648 et 657; Sueton. in Caio, c. 24 et 36; Tacit. Annal. XIV, 2.

55. ÆMILIA LEPIDA, Lucii Æmilii et Julię filia, Augusti proneptia. Claudio admodum adolescenti, et postea imperatori desponsata, deinde Junii Silani uxor. Sueton. in Claud. 26; Plin. VII, 13.

56. JUNIUS SILANUS, Æmilie Lepidæ maritus. Forte ille ipse Marcus Junius Silanus, qui consulatum gessit cum L. Norbano Flacco a. U. c. 772. Tacit. Annal. II, 59.

57. MARCUS JUNIUS SILANUS, Junii Silani et Æmilie Lepidæ filius, quem divus Augustus neptis suæ nepotem vidit genitum quo excessit anno a. U. c. 767; Plin. VII, 13. Homo minime malus, quem Caius Caligula pecudem auream appellare erat solitus. Hunc tamen, Asia proconsulem, Nero veneno interemit a. U. c. 807. Tacit. Annal. XIII, 1.

58. N. uxor M. Junii Silani, mater Lucii Silani Torquati. Nusquam nomen ejus appellatur.

59. LUCIUS SILANUS TORQUATUS, M. Junii Silani filius, atnepos Augusti, ejusque stirpis ultimus: ob claritudinem generis et modestam juventutem, nullo crimine, a Nerone interfectus a. U. c. 818. Tacit. Annal. XVI, 7, 8 et 9.

60. LUCIUS JUNIUS SILANUS, Junii Silani et Æmilie Lepidæ filius, Augusti abnepos. Claudius filiam suam Octaviam ei desponsaverat a. U. c. 794: postea affinitatem diremit, Silanumque præturam ejurare et mori coegit a. U. c. 802. Dio, LX, pag. 668; Tacit. Annal. XII, 3 et 8.

61. JUNIUS SILANUS TORQUATUS, Junii Silani et Æmilie Lepidæ filius, Augusti abnepos, Lucii Silani Torquati patruus. Quod supra Junie familie claritudinem divum Augustum abavum ferret, illum Nero mori adexit a. U. c. 817. Uterque Torquatus mense Junio interfectus. Tacit. Annal. XIV, 35; XVI, 8 et 12; Dio LXII, pag. 714.

62. JUNIA CALVINA, Junii Silani et Æmilie Lepidæ filia, Augusti abnepotilis: decora et illustris femina, sed præcox. Artibus Agrippinae Italia pulchra, patriæ reddidit Nero a. U. c. 812. Ad Vespasiani tempora vitam protraxit. Tacit. Annal. XII, 4 et 8; XIV, 12; Sueton. in Vespas. 23.

63. VITELLIUS, L. Vitellii censoris et Sextillie filius, Junie Calvine maritus, consul a. U. c. 801. Calvinam inter et Vitellium ante a. U. c. 802, divortium fuisse patet ex Tacito Annal. XII, 4; Sueton. in Vitellio 3 et 18.

64. LEPIDA, Junii Silani et Æmilie Lepidæ filia, uxor C. Cassii, Syriæ præsidis, L. Silani Torquati amita. Confictis criminibus, Neronis judicio permissa fuit a. U. c. 818. Tacit. Annal. XVI, 8 et 9.

65. CAIUS CASSIUS, Syriæ præses, Lepidæ maritus, peritis legum celebratissimus, in insulam Sardiniam deportatus est a. U. c. 818, quod, inter regum imagines, C. Cassii effigiem, DVCI PARTIVM inscriptam, coluisset. Tacit. Annal. XII, 11 et 12; XVI, 8 et 9.

TIBERIUS, tertius Julius maritus. De hoc imperii Romani et dissimulationis principe dicetur infra num. 68.

66. LIVIA, dicta quoque LIVIA DRUSILLA, post Augusti mortem vulgo appellata JULIA AUGUSTA, Livii Drusii Claudiani filia; primo uxor Tiberii Claudii Neronis, deinde Augusto nupta a. U. c. 716. Femina genere, forma, domus sanctitate Romanarum eminentissima, sed mater impotens, per facilis, cum Augusti artibus et Tiberii simulatione bene composita, ambitionis cupida, Germanico et Agrippinae iniqua. Obiit a. U. c. 782, æta annos octoginta sex. Vell. Patercul. II, 75; Sueton. in Tiber. 3 et 4; Dio XLVIII, pag. 366 et 383; Tacit. Annal. V, 1.
In nomen LIVIA AUGUSTA. JULIA AUGUSTA GENETRIX ORBIS. AUGUSTA MATER PATRIÆ.

Post mortem DIVA LIVIA DIVI AVG. ΙΟΤΑΙΑ ΘΕΑ CEBACTH., id est; *diva Livia, divi Augusti. Julia diva Augusta.*

67. TIBERIUS CLAUDIUS NERO, Liviae maritus, Tiberii imperatoris pater, prætorius et pontifex. Magni vir animi, doctissimique ingenii. Antonii triumviri partes secutus, in Siciliam a. U. c. 714 secessit cum Livia, quæ per itinerum avia, uno comite, Cæsaris, mox futuri sui mariti, arma fugiebat, et bimum Tiberium, futurum ejusdem Cæsaris filium et heredem sinu gestabat. Reconciliata pace, uxorem suam Liviam petenti Augusto concessit a. U. c. 716. Triennio post diem obiit a. U. c. 719. Vell. Patercul. II, 75; Sueton. in Tiber. 4 et 6; Dio, XLVIII, pag. 366.

68. TIBERIUS NERO, Tiberii Claudii Neronis et Liviae filius, natus sexto decimo kalendas Decembris, a. U. c. 712; ab Augusto adoptatus anno 757; princeps anno 767; mortuus septimo decimo kalendas Aprilis, anno 790. Romanos vicerat Julius Cæsar, victos foverat Augustus, servos fecit Tiberius; dominationis adhuc crudos, et Cæsareæ auctoritatis jam pertæsos vix aliter retenturus. Servitutis tamen ita temperans, ut quum servos faceret, serviles eorum animos argueret. Vir prorsus singularis, eminentium virtutum æque ac vitiorum osor, bona inter ac mala anceps, ante principatum fortissimus, in principatu astutissimus, continua dissimulatione et imminetibus semper periculis factus hominum tristissimus. Ferales ejus dictum percreebuit:

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μίχθητε πυρὶ.

Me mortuo terra misceatur igni.

Beatumque appellabat Priamum, qui simul cum patria et regno perierit. Vell. Patercul. II, 75; Tacit. Annal. I, 3, et VI, 51; Plin. XXVIII, 2; Suidas, ΤΙΒΕΡΙΟΥ.

In nummis TR. CÆSAR AVGVSTVS DIVI AVG. P. IMP. COS. AVGV. PONT. MAX. TR. POT., id est, *Tiberius Cæsar Augustus, divi Augusti filius, imperator, consul, augur, pontifex maximus, tribunicia potestate.*

69. VIPSANIA AGRIPPINA, M. Vipsanii Agrippæ et Pomponiæ filia, neptis Cæciliæ Attici, ad quem sunt scriptæ Ciceronis epistolæ; prima Tiberii imperatoris uxor, quam invitus gravidam dimisit a. U. c. 742, ut Juliam, Augusti filiam, uxorem acciperet. Tacit. Annal. I, 12; Sueton. in Tiber. 7; Dio, LIV, p. 543. Post discidium Vipsania Agrippina nupsit Asinio Gallo, patri consulari, cujus stemma dedimus in excurs. ad Annal. III, 75. Una omnium Agrippæ liberorum miti obitu excessit a. U. c. 773. Tacit. Annal. III, 19.

70. DRVSVS CÆSAR, Tiberii imperatoris et Agrippinæ filius, natus a. U. c. 739. Juvenis impatiens æmuli, animo commotior et ad vinum ita pronus, ut non alio magis patrem suum Tiberium regenerasse diceretur. Illum jam ter consulem, et fortunæ capacem, veneno extinxit Sejanus a. U. c. 776. Dio, LIV, p. 543; Tacit. Annal. I, 55; III, 56; IV, 3 et 8; Plin. XIV, 22.

In nummis, DRVSVS CAES. TI. AVG. P. DIVI AVG. N. PONT. COS. TR. P., id est, *Drusus Caesar, Tiberii Augusti filius, divi Augusti nepos, pontifex, consul, tribunicia potestate.*

71. LIVIA, dicta quoque LIVILLA, Neronis Claudii Drusi et Antoniae minoris filia, Germanici et Claudii soror, primo Caio Caesari, deinde Druso Caesari nupta. Ambitione demens femina. A Sejano, municipali adultero, foedatam, et in conjugii spem ac regni consortium erectam non puduit Drusi, mariti sui, necem machinari. Cognito scelere, non modo in ipsam, sed in effigies quoque ac memoriam ejus atrociter saevitum est. Sueton. in Claud. I, in Tiber. 62; Tacit. Annal. IV, 3 et 40; VI, 2; Dio, LVIII, p. 628.

72. TIBERIUS, Drusi Caesaris et Liviae filius, Tiberii nepos, natus cum fratre gemello a. U. c. 772. Quod tanto gaudio avum principem affecit, ut nulli ante Romanorum ejusdem fastigii viro geminam stirpem editam jactitaret. Caius Caligula illum imperio, deinde vita privavit a. U. c. 790. Tacit. Annal. II, 84; Dio, LIX, p. 640 et 645.

73. N. filius Drusi Caesaris et Liviae, frater gemellus Tiberii: mortuus est quadrimus a. U. c. 776. Tacit. Annal. II, 84; IV, 15. Ab erudito Harduino, Select. Oper. p. 693, appellatur DRUSUS. Postea in MSS. notis suo exemplari additis emendavit, GERMANICUS. Utrumque nomen divinavit.

74. JULIA, Drusi Caesaris et Liviae filia; primo Neronis Caesaris, deinde Rubellii Blandi uxor, dolo Messalinae interfecta a. U. c. 796. Tacit. Annal. III, 29; VI, 27; XIII, 19 et 32. Dio, LX, p. 677. Illam Sejano desponsam fuisse ait Zonaras, p. 550.

NERO CAESAR, Germanici et Agrippinae filius, Juliae maritus. De illo infra n. 82.

75. RUBELLIUS BLANDUS, avo, Tiburte, et equite Romano, genitus, alter Juliae conjux, quam uxorem duxerat a. U. c. 786. Tacit. Annal. VI, 27; Dio, LVIII, p. 634.

76. RUBELLIUS PLAUTUS, Rubellii Blandi et Juliae filius, Tiberii pronepos; ob vota populi, qui illum imperio destinabat, a Nerone interfectus a. U. c. 815. Tacit. Annal. XIII, 19; XIV, 22 et 58.

77. ANTISTIA POLLUTIA, Lucii Antistii Veteris filia, Sextiae neptis, uxor Rubellii Plauti. A Nerone cum patre ac matre interfecta a. U. c. 818, quod, dum viveret, Rubellium, maritum suum, interfectum esse exprobrare videretur. Tacit. Annal. XIV, 58; XVI, 10 et 11.

JULIA, Augusti et Scriboniae filia, Tiberio imperatori nupta a. U. c. 742. Dio, LIV, p. 543. De illa dictum supra n. 46.

78. N. Tiberii imperatoris et Juliae filius, natus Aquileiae. Extinctus est adhuc infans circa a. U. c. 748. Sueton. in Tiber. 7; Dio, LV, p. 554.

79. NERO CLAUDIUS DRUSUS, Tiberii Claudii Neronis et Liviae filius, Tiberii imperatoris frater, natus a. U. c. 716; *adolescens*, teste Velleio

Paterculo, II, 97, *tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit*. Prætor, ædilis, consul, Germani domitor, et GERMANICI cognomen posteris adeptus, obiit a. U. c. 745. Merito appellatus eximia Claudie familie gloria, et rarum patriæ ornamentum. Defunctum ita pro concione laudavit Augustus, *ut Deos precatus sit, similes ei Cæsares suos facerent; sibi que tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent*. Sueton. in Claud. I, in Tiber. 4; Dio, LV, p. 548; Valer. Maxim. IV, 3, n. 3.

In nummis, NERO CLAUDIVS DRVSVS GERMANICVS IMP., id est, *imperator*.

ANTONIA minor, Octaviæ sororis Augusti et M. Antonii triumviri filia, Neronis Claudii Drusi conjux. De hac spectatissima femina dictam supra num. 42.

80. NN. Neronis Claudii Drusi et Antonie minoris filii. Ante a. U. c. 745 mortui. Sueton. in Claud. I.

81. GERMANICVS CÆSAR, Nerone Claudio Druso et Antonia minore genitus, optimorum parentum filius optimus, et populo Romano carissimus. Tiberius, iubente Augusto, illum adoptavit a. U. c. 757; factus princeps, invidit; Livia Pisonis et Plancinæ veneno interemit a. U. c. 772, haud multum triginta annos egressum: juvenem civilis ingenii, voluptatis modicum, visu et auditu venerabilem, comem in socios, mansuetum in hostes, virtutibus Alexandro magno comparandum, nulla vitiorum societate superiorem. Ereptum et cum eo perditam omnem libertatis spem doluit Roma; indoluere gentes extræ, et æternam optimi Cæsaris mentis desiderium. Tacit. Annal. I, 3; II, 72 et 73. Dio, LV, p. 557.

In nummis, dum vivebat, GERMANICVS CÆSAR TI. AVG. P. DIVI AVG. N. COS. DES., id est, *Germanicus Cæsar, Tiberii Augusti filius, divi Augusti nepos, consul designatus*.

Post mortem, imperitante filio Caio Caligula, GERMANICVS CÆS. P. CÆS. AVG. GERM., id est, *Germanicus Cæsar, pater Cæsaris Augusti Germanici*. In nummis Mitylenæorum, ΘΕΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, *divus Germanicus*.

AGRIPPINA, Vipsanii Agrippæ et Julie filia, uxor Germanici. Femina nobilitate et virtute princeps, de qua dictum supra n. 51.

82. NERO CÆSAR, Germanici et Agrippinæ filius, matri suæ perocussus. Artibus Sejani, Drusique fratris sui scelere periit a. U. c. 784. Tacit. Annal. IV, 59 et 60; V, 3 et 4. Sueton. in Tiber. 54; Dio, LVIII, pag. 626.

In nummis cum fratre suo Druso conjunctus, NERO ET DRVSVS CÆSARES.

JULIA, Drusi Cæsaris et Livie filia, Neroni Cæsari nupta a. U. c. 773. Tacit. Annal. III, 29. De illa jam egimus supra n. 74.

83. DRVSVS CÆSAR, Germanici et Agrippinæ filius, Neronis Cæsaris

frater; juvenis prætor, et fratris sui necis participes. Custodia clausum a. U. c. 783, Tiberius illum fame enecuit a. U. c. 786. Tacit. Annal. IV, 6; VI, 23 et 24; Dio, LVIII, p. 6a3.

In nummis cum fratre suo Nerone conjunctus, NERO CAESAR DRVVS CAESAR IIVINI., id est, *duos viri*.

84. *ÆMILIA LEPIDA*, M. Lepidi filia, uxor Drusi Caesaris, quem crebris criminibus insectata est. Impunita, dum superfuit pater; post a delatoribus correpta, se ipsa interemit a. U. c. 789. Tacit. Annal. IV, 20; VI, 27 et 40.

85. *CAIUS CAESAR*, Germanici et Agrippinae filius, amabili pueritia et insigni festivitate, Augusto, vel post mortem, carissimus. Jam puerascens obiit. Sueton. in Caio, 7 et 8.

86. *CAIUS CAESAR*, dictus *CALIGULA*, IMPERATOR IV, Germanici et Agrippinae filius, natus Antii pridie kalendas Septembres, Germanico eo Capitone Coss. a. U. c. 765. Gnavus simulationis, dum visit Tiberius. Animos prodidit et efferavit principatus. Nihil jam nisi portentosum cogitavit ac gessit: et quum Deus haberi vellet, fax generis humani evasit. Adeo sanguinis avidus, ut solitus esset dicere: *Utinam populus Romanus meam cervicem haberet*, quam præcideret! Immensas opes, totamque illud Tiberii vicies ac septies milles sestertium, Gall. mon. 518; 800,667 fr. non toto vertente anno, absumpsit. Nec mirum in eo, qui uno die centies sestertio, Gall. mon. 1,921,464 fr. cenaret, et super alia muliebria soculos e margaritis indueret. Interemptus est nono kalendas Februarii, a. U. c. 794. Princeps, *quam videtur rerum natura edidisse, ut ostenderet quid summa vitia in summa fortuna possent*. Senec. consol. ad Helviam, 9; Sueton. in Caio, 8, 37 et 58. Plin. VII, 8; XXXVII, 2. Tacit. Annal. VI, 20.

In nummis, C. CAESAR AVG. GERMANICVS TI. AVG. P. DIVI AVG. N.; in aliis, DIVI AVG. P. P. O. CAIUS CAESAR AVG. P. P. O. ATTOKPATΩP: id est, *Caius Caesar Augustus Germanicus, Tiberii Augusti filius, divi Augusti nepos, divi Augusti pronepos. Caius Caesar, Deus, imperator*. Ut filius adoptivus Tiberii, erat Augusti nepos; ut filius Germanici, erat Augusti pronepos.

87. *CLAUDIA*, appellata a Suetonio *JUNIA CLAUDILLA*, M. Silani filia, nupta Caio Caligulae a. U. c. 786, ex partu mortua. Tacit. Annal. VI, 20; Sueton. in Caio, 12.

88. *LIVIA ORESTILLA*, a Dione dicta *CORNELIA ORESTINA*, uxor Caii Caligulae, qui illam, C. Calpurnio Pisoni nubentem, rapuit, et intra paucos dies repudiavit. Sueton. in Caio, 25; Dio, LIX, p. 646.

89. *LOLLIA PAULINA*, avum habuit M. Lollium, Caii Caesaris, Agrippa genti, juventutis moderatorem, et regum muneribus in toto Oriente infatum: uxor Caii Caligulae, qui illam C. Memmie Regulo rapuit, et deinde repudiavit. Plinius testatur se eam vidisse, *ne serio quidem, aut solenni carinoniarum aliquo apparatu, sed mediocriter etiam sponsalium*

oena smaragdīs margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite crinibus, spira, auribus, collo, monilibus digitisque : quæ summa quadringentis HS. (Gall. mon. 7,685,936 fr.) colligebat. Nec dona prodigi principis fuerant ; sed avitæ opes, provinciarum scilicet spolius pars. Plin. IX, 35, sect. 57; Sueton. in Caio, 25; Dio, LIX, p. 648.

90. **MILONIA CÆSONIA**, Vestiliæ filia, quam, ita gravidam, uxorem duxit Caligula a. U. c. 792, ut trigesimo post die partum ediderit. Conjugi pessimo uxor simillima et gratissima. Cum illo interfecta fuit a. U. c. 794. Sueton. in Caio, 25 et 59; Dio, LIX, p. 658 et 663; Plin. VII, 5.

91. **JULIA DRUSILLA**, Caii Caligulæ et Miloniæ filia, quam amens pater per omnia Dearum templa circumtulit, et Minervæ alendam instituendamque commendavit. In ipsa sua infantia, parentum sævitiae proles haud degener. Cum iis periit, parieti illisa a. U. c. 794. Sueton. in Caio, 25 et 59; Dio, LIX, p. 663.

92. **NN.** Germanici et Agrippinæ duo filii, infantes mortui. Sueton. in Caio, 7 et 8.

93. **AGRIPPINA**, Germanici et Agrippinæ filia, nata a. U. c. 769; ter nupta, primo Cn. Domitio a. U. c. 781, secundo Passieno Crispo, tertio Claudio imperatori a. U. c. 801. Femina literarum studiis nobilis, libidinibus infamis, dominationis cupiditate atrox. Infelix uteri, Neronem, generis humani hostem, genuit a. U. c. 790. Ab illo occisa a. U. c. 812, indigna quidem, sed merita, persolvit supplicia. Tacit. Annal. II, 54; IV, 53; V, 75; XII, 74; XIV, 8. Sueton. in Caio, 7; Dio, LX, p. 686.

In dummis, **AGRIPPINA. AGRIPPINA AUGUSTA.**

CÆCIUS DOMITIVS AENOBARBUS, Antoniae majoris et Lucii Domitii filius, maritus Agrippinæ. De hoc homine detestabili dictum est *super* num. 34.

94. **PASSIENUS CRISPUS**, orator, bis consul; primo Domitiæ, deinde Agrippinæ maritus. Scitum ejus dictum percrebuit, Caio Cæsare, Caligula, *neque meliorem unquam servum, neque deteriore dominum fuisse.* In omnibus rebus, ac maxime in distinguendis et curandis vitiis subtilissimus, sæpe dicebat *adulationi nos opponere, non claudere ostium.* Plin. XVI, 44, sect. 91; Tacit. Annal. VI, 20; Senec. Quæst. natural. 4. Præf.

CLAUDIUS IMPERATOR, tertius Agrippinæ maritus. De hoc socordi primipie dicetur infra n. 100.

95. **DRUSILLA**, Germanici et Agrippinæ filia, nata a. U. c. 770; primum Lucio Cassio Longino consulari nupta a. U. c. 786, deinde M. Lepido. Mortuam a. U. c. 791, Caius Caligula frater et adulter in Dearum numerum retulit, et *Panthean* appellavit, senatoremque Livium Geminium, qui se eam in cælum ascendentem vidisse juraverat, decies sestertio, Gall. mon. 192, 130 fr. muneravit. Tacit. Annal. VI, 15; Sueton. in Caio, 7 et 24; Dio, LIX, p. 648 et 657.

In nummis, *DRUSILLA. APOTCIAAA CEBACTH.*, id est, *Drusilla Augusta*.

96. *LUCIUS CASSIUS LONGINUS*, *Drusillæ* maritus a. U. c. 776, consulatum gessit a. U. c. 783, et *Drusum Cæsarem*, *Drusillæ* fratrem accusavit. Sueton. in *Caio*, 24; Tacit. *Annal.* VI, 15; Dio, LVIII, p. 623.

MARCUS ÆMILIUS LEPIDUS, *Lucii Æmilii* et *Juliae* filius, *Drusillæ* maritus. De hoc ambizioso ac scelerato juvene dictum est supra n. 54.

97. *JULIA*, Suetonio *LIVILLA*, Germanici et Agrippinæ filia, nata a. U. c. 771; ob libidines a *Caio* in insulas Pontias relegata a. U. c. 792. Illam postea odio, invidia, crimine incerto, nec ulla defensione data, primo in exilium egit, deinde occidit *Messalina* a. U. c. 796. Tacit. *Annal.* II, 54. Sueton. in *Caio*, 7 et 24, in *Claud.* 29; Dio, LIX, p. 657; LX, p. 670 et 677.

In nummis, *IVLIA*.

98. *QUINCTILIUS VARUS*, *Claudiae Pulchræ*, quæ erat Agrippinæ sobrina, filius, *Juliae* maritus. Illum a. U. c. 780, corripuere delatores *Domitius Afer* et *Dolabella*. Senec. I *Controvers.* 3; Tacit. *Annal.* IV, 52 et 66.

99. *MARCUS VINICIUS*, *Juliam* uxorem a. U. c. 786. Bis consul, veneno *Messalinæ* interemptus est a. U. c. 799. *Vinicio* compendiarium et elegantissimam historiam, sed adulatoris *Tiberii* ac *Sejani* laudibus falsam ac putidam dicavit *Velleius Paterculus*. Tacit. *Annal.* VI, 15; Dio, LX, p. 683.

LIVIA, dicta quoque *LIVILLA*, *Neronis Claudii Drusi* et *Antoniae* minoris filia, uxor *Caï* et *Drusi Cæsaris*. De hac ambiciosa femina dictum est supra n. 71.

CAIUS CÆSAR Agrippæ et *Juliae* filius, maritus *Liviæ*. Supra n. 48.

DRUSUS CÆSAR, *Tiberii* imperatoris et Agrippinæ filius, *Liviæ* maritus. De hoc infelice Cæsare egimus supra n. 70.

100. *TIBERIUS CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS*, IMPERATOR V, *Neronis Claudii Drusi* et *Antoniae* minoris filius, Germanici frater, Lugduni natus kalendis Augusti, a. U. c. 744. Puer animo et corpore hebetato. Princeps a. U. c. 794, imperiis conjugum et libertorum patuit obnoxius. Veneno Agrippinæ occubuit inglorius, tertium ante idus Octobris a. U. c. 807. Post mortem relatus est inter Divos, et a *Seneca* acrius, quam philosophum deceret, irrisus. In hac sua socordia, literarum et artium cultor, plurima Latine et Græce haud ineleganter scripsit, varia opera publica magnifice perfecit. Sueton. in *Claud.* 2, 10, 41 et 42; Tacit. *Annal.* XII, 69; Senec. in *Apocolocynt.*; Plin. XXXVI, 15, sect. 24, n. 10 et 11.

In nummis, *TR. CLAVD. CAES. AVG. GERM. IMP. COS. P. M. TR. P. CENSOR.* id est, *Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, imperator, consul, pontifex maximus, tribunicia potestate, censor.*

Post mortem, *DIVVS CLAVDIVS AVGVSTVS*.

170 STEMMATA CÆSARUM ILLUSTRATUM.

101. **PLAUTIA URGULANILLA**, Auli Plautii, triumphalis viri, filia, Claudii imperatoris uxor. Ob libidinum probra et homicidii suspicionem repudiata. Sueton. in Claud. 26; Dio, LX, p. 685.

102. **DRUSUS**, Claudii imperatoris et Plautiæ Urgulanillæ filius, cui soocer destinatus fuit Sejanus a. U. c. 773. At impubes Pompeiis obiit; pyro per lucum in sublime jacto, et hiatu oris excepto, strangulatus. Sueton. in Claud. 27; Tacit. Annal. III, 29.

103. **CLAUDIA**, Plautiæ Urgulanillæ filia. Illam, ut liberto suo Botere conceptam, quamvis ante quintum mensem divortii natam, et ali ceptam, exponi tamen ad matris januam, et nudam abjici, Claudius jussit. Sueton. in Claud. 27.

104. **ÆLIA PETINA**, Q. Ælii Tuberonis, a. U. c. 743 consulis, filia, Claudii imperatoris uxor, ex levibus offensis repudiata. Sueton. in Claud. 26; Tacit. Annal. XII, 1 et 2.

105. **ANTONIA**, Claudii imperatoris et Æliæ Petinæ filia, primo Ca. Pompeii, deinde Cornelii Syllæ uxor. Illam, interfecta Poppæa, nuptias suas recusantem, quasi novarum rerum molitricem Nero interemit. Sueton. in Claud. 27; in Nerone, 35; Tacit. Annal. XII, 68.

106. **CNEIUS POMPEIUS MAGNUS**, nobilissimus juvenis, Antoniæ maritus a. U. c. 794; ab imperatore Claudio occisus. Dio, LX, p. 668; Sueton. in Claud. 27 et 29; Zonaras, p. 563. Vide quoque Stemma Pisonis in Excursu ad Hist. I, 14.

107. **FAUSTUS CORNELIUS SYLLA**, nobilissimus juvenis, alter Antoniæ maritus. A Nerone in Galliam Narbonensem amotus; et Roma pervectus Massiliam percussoribus interfectus a. U. c. 815. Sueton. in Claud. 27; Tacit. Annal. XIII, 23; XIV, 57.

VALERIA MESSALINA, Messalæ Barbati et Domitiæ Lepidæ filia, Claudii imperatoris uxor. De hoc libidinis portento diximus supra n. 26.

108. **BRITANNICUS**, Claudii imperatoris et Messalinæ filius, supremus Claudiorum sanguis. Natus est pridie idus Februarias, a. U. c. 794. Natiuitum jure, ipsa patris destinatione heres imperii, et illius capax. At noverca Agrippinæ artibus postpositus Neroni, qui illum veneno interemit a. U. c. 808, propinquo die, quo quartumdecimum ætatis annum explebat. Sueton. in Claud. 27; Tacit. Annal. XII, 25; XIII, 15 et 16.

In nummis, **BRITANNICVS CAESAR. AVG. P. P. AIN. IVVENT. KAATAIOΣ BPETANNIKOΣ KAICEAP**, id est, *Britannicus Cæsar, Augusti filius, princeps juventutis. Claudius Britannicus Cæsar.*

OCTAVIA, Claudii imperatoris et Messalinæ filia, Britannici soror. De hac spectatissima femina dictum supra n. 36.

AGRIFFINA, Germanici et Agrippinæ filia, Neronis mater, Claudii uxor, de qua dictum supra n. 93. Nostra stemmatis Cæsarum explicatio in hac exitiabili domus Cæsarum pæste merito desinit.

BROTIER.

ANECDOTA

DE TIBERIO,

ALIISQUE IMPERATORIBUS,

AUCTORE GABR. BROTERIO.

QUUM multa ab optimis scriptoribus omittantur, quæ tamen scire interest, ut Principum ingenia, et temporum usus moresque innotescant, anecdota de Tiberio, Caio Caligula, Claudio, Nerone, aliisque imperatoribus subjiciam, ne curiosus lector meam hac in re diligentiam desideret.

ANECDOTA DE TIBERIO.

TALEM sui memoriam reliquit Tiberius, ut omnes ejus tum corporis, tum animi dotes pernoscere, neque inutile, neque lectoribus ingratum duxerim. Quæ Cornelii Taciti et Suetonii scriptis innotuere, haud repetam. Verum anecdota, et aliis auctoribus per transennam dicta seligam.

Ac primo quidem *ferunt Tiberio Cæsari, nec alii genitorum mortalium fuisse naturam, ut expergefactus noctu paullisper haud alio modo, quam luce clara contueretur omnia, paullatim tenebris se obducentibus.* Plin. XI, 37, sect. 54. Id postea multorum exemplis firmatum est. Vide notas Reimari ad Dionem LVII, pag. 603.

Inter cibos *cucumis mira voluptate illi fuit expetitus*, Plin. XIX, 5. Quumque in explenda principum gula summa semper fuerit industria, vasis ac specularibus cautum, ut *ferè toto anno cucumis illi pararetur*, Columell. de Re Rustic. XI, 3.

Laser quoque (l'Angélique), nobilitavit, illud flagitans omnibus annis Germania, Plin. XIX, 5. Sect. 28. Ceterum, ut mos est iis, qui vilio-

ribus delectantur, sumptuosiores cibos respuebat. Missum sibi *mulum ingentis formae* (quatuor pondo et ad selibram fuisse aiunt) in macellum deferri et venire iussit: *Amici, inquit, omnia me fallunt, nisi istum mulum aut Apicius emerit, aut P. Octavius. Ultra spem illi conjectura processit: licitati sunt: vicit Octavius, et ingentem consecutus est inter suos gloriam, quum quinque millibus HS* (Gallicæ monetæ 960 fr.) *emisset piscem, quem Cæsar vendiderat, ne Apicius quidem emerat. Numerare tantum Octavio fuit turpe. Nam ille qui emerat, ut Tiberio mitteret (quamquam illum quoque reprehenderim), admiratus est rem, qua putavit Cæsarem dignum.* Senec. Epist. XCV.

Quod vero singulare, pervicax ille animus superstitione laboravit. Quumque tonitrua præter modum expavesceret, *tonante caelo, coronari lauro erat solitus contra fulminum metus*, Plin. XV, 30. *In capillo etiam tondendo, servavit interlunia*, Plin. XVI, 39. Et nescio qua sternutamentorum religione tractus, ut sternutans consalutaretur, vel in vehiculo exigebat, Plin. XXVIII, 2. Quam fuerit astrologiæ deditus, omnibus compertum.

Superstitione incertum an religione ductus, forte grati animi causa, quod a Sejani facinore Judæi abhorruissent, sacra Judaica tanti fecit, ut nullus ferme esset ex ejus domo, cujus donaria non exstarent in templo Hierosolymitano; in quo ipse mandavit quotidianas in perpetuum mactari victimas suis sumptibus, Deo votas altissimo. Quæ quidem sacra, imperatoris venerationis monumentum, Caio Principe, adhuc peragebantur: *Οὗτως ὁσίωτο περὶ τὰ ἡμέτερα, ὅστε μοινοῦ πατοῖσιος ἀναθημάτων πολε- τελαίας τὸ ἱερὸν ἡμῶν ἐκίσμυσε, προστάξας καὶ δι' αἰῶνος ἀνάγεισθαι θυσίαις ἐνταλαχεῖς ὁλοκαύτους καὶ ἐκάστην ἡμέραν ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων, ἀπαρχὴν τῆς ὑψίστης θεῆς αἰ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται, καὶ εἰς ἅπαν ἐπιτελεσθήσονται, μύθυμα τρέπων ὅπως αὐτοκρατορικῶν.* Philo, Leg. ad Caium. p. 1014 et 1015.

In cogitando acerrimus, in consultando rarus exstitit. Unde Augustus, Tiberium innuens, dixit Romanis se imperii heredem relicturum, qui nunquam his una de re consultaverit: *Ῥωμαίοις δὲ τῆς ἀρχῆς ἔλθον ἀπο- λείψαι διάδοχον, ὃς οὐδέποτε περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δις ἐβουλόσατο* Τιβέριον λίγων. Plutarch. Apophthegm. Laconic. tom. II, pag. 207.

Ut cresceret reverentia, amicitias exiit. *Intér initia principatus dicenti cuidam, Meministi: antequam plures notas familiaritatis veteris proferret, Non memini, inquit, quid fuerim. Aversabatur enim omnium amicorum et æqualium notitiam; et illam solam præsentem fortunam suam aspici, illam solam cogitari ac narrari volebat: inquisitorem habebat, veterem amicum.* Senec. de Benefic. V, 25.

Ne qua re tanta majestas violaretur, quam sibi, eandem suis imaginibus venerationem esse voluit. Testisque Philostratus, vel in ipais remotissimis provinciis majorem fuisse Tiberii statuarum, quam Jovis Olympii metum ac religionem. *Οἱ καὶ τοῦ Διὸς τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ φοβεράτεροι γίνε- καὶ ἀσυλότεροι ἦσαν Τιβερίου γε ὄντος (ἀνδριάντες),* Philostrat. Vit. Apol- lon. I, 15.

Quanto magis servituti imminens, tanto crebrior libertatis laudator, conviciorumque patientior, dicebat in civitate libera, linguas liberas esse, et mentes hominum oportere. Joan. Saresberiensis in Policratic. III, 14.

Legum duriem, ut virtuti et utilitati publicæ consulere, mollivit. Quumque more esset receptum, ut civica corona donaretur, qui civem servaverat, eodem tempore etiam hostem occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat, consultus est Tiberius an civicam coronam capere posset, qui civem in prælio servasset, et hostes ibidem duos occidisset, sed locum, in quo pugnabat, non retinisset, eoque loco hostes potiti essent; rescipit eum quoque civica dignum videri, quod appareret tam iniquo loco civem ab eo servatum, ut etiam a fortiter pugnantibus retineri non quiverit. Gellius, V, 6.

Liberalitatem, qua inter bonas malasque principum dotes nullam ambigam magis puto, eo temperamento flexit, ut quum exhaustas aliquot fortunas reparasset, idemque subsidium a nepote M. Allio prætorio ellagitaretur, edere illum sibi nomina creditorum jussit. Quum edita essent, scripsit, nepoti jussisse se pecuniam solvi. Alios deinde complures privata hac contumelia haud deterritos (audax enim et inverecunda paupertas) jussit reddere in senatu æris alieni causas. Sicque effrænâ nepotum proterviâ pudore paululum repressit. Quis enim eam penitus coercuerit? Hac de re aliter sentit, rationesque beneficiorum, principibus haud semper parabiles, laudat Seneca de Benefic. II, 7 et 8, ingeniosior, quam prudentior philosophus.

Non siluerim percerebuisse, Tiberio Principe excogitatum vitri temperamentum, ut flexibile esset: et totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti, auri metallis prætia detraherentur. Verum ut recte observat Plinius XXXVI, 26: *Ea fama crebrior diu, quam certior fuit.* Architectum, hujusce artis repertorem, vas vitreum contusum, manibusque contritum, coram principe, refecisse; ideoque capite damnatum narrat Dio LVII, pag. 617. Fusius etiam Petronius in Satyric. LI. Neuter tamen fidem fecit.

Certior et luctuosior, novus morbus, Colum dictus. *Tiberii Cæsaris principatu irrepsit id malum. Nec quisquam id prior imperatore ipso sensit, magna civitatis ambage, quum edicto ejus excusantis valetudinem, legeretur nomen incognitum.* Plin. XXVI, 1.

Nunc vero qui hæc, ceteraque sex prioribus Annalium libris contenta, revolverit, animadvertet duos exstitisse princeps, ingenio persimiles, arte dominandi celebratissimos, Tiberium et Ludovicum XI, Galliarum regem. Quorum, ut virtutes, sic vitia reputanti mihi sæpe in mentem venit utrum expers criminis esse valeret summa ars politica. Quumque mens exemplorum multitudine, rerum et sententiarum varietate fatisceret, tandem visum est artium omnium præstantissimam esse artem politicam: in privatis hominibus, quanta quanta sit, mancâ semper esse ac mutilam: summam reperiri non posse nisi in principibus. Dominationem, exiguis finibus constrictam, summæ arti politicæ vix esse

perem; vulgo per dolos, quandoque per crimina grassari: inde repetendum Machiavelli vitium, qui quum non videret, unde virtutes edicaret, ad scelera deflexit: contra vero Tacitum, regnum imperiorumque majestati assuetum, crimina odiase, et vel in recensendis principum vitiis virtuti semper patrocinari. Nulla esse politicorum principum vitia, quæ virtutibus pensari non valeant: secretum dissimulatione, dexteritatem fraude, vim violentia, virtutem scelere præstare. Itaque artis politicæ summam adsequi posse principem valido corpore, mente acerrima, haud exigua dominatione dotatum, libidinum modicam, laboris patientem, futuri magis quam præsentis curiosum, iisque seculis constitutum, in quibus summæ virtuti locus: nihil enim perfecti ab ætate barbaris expectaveris. Quinam vero ad artis politicæ fastigium, quæ nihil principibus gloriosum magis, nihil populis magis optandum, perveneriat, propiusve accesserint, lectorum iudicio permiserim: me hæc de re pronuntiare foret invidiosum.

ANECDOTA DE CAIO CALIGULA.

CAIO CALIGULÆ non illiteratum fuit ingenium. De rhetorica latine scripsit: Suidas verbo *Γάλας*.

At luxu, quam literis, celebrator: immo luxus, qui Romanum imperium perdidit, auctor et princeps, centies sestertio (Gallicæ monetæ 1,921,484 fr.), cœnavit uno die; et in hoc omnium adjutus ingenio, vix tamen invenit, quomodo trium provinciarum tributum una cœna fieret: Senec. Consol. ad Helviam, 9.

Pomponius Secundus, vates, luxuriæ æmulus, cœnam fecit principi, in qua singulæ uncie vini constiterè dcccclx nummis, Gallicæ monetæ 184 fr.: Plin. XIV, 4.

Instituit Caius *solia*, id est balinea, unguento temperari; ut balneis simul et odoribus recrearetur; nec principale diu fuit hoc bonum, quod quidam ex servis Neronis postea æmulatus est: Plin. XIII, 3; Sueton. in Caio 37.

Ad muliebria delapsus, socculos induit e margaritis: Plin. XXXVII, 2.

Inter hæc pudendæ mollietiei, rem magnificentia imperii dignam ausus est. Tum enim abies admirationis præcipuæ visa est in navi, quæ ex Ægypto, Caii principis jussu, obeliscum in Vaticano circo statutum quatuorque trunco lapides ejusdem ad sustinendum eum adduxit: qua nave nihil admirabilius visum in mari certum est. CXX M, id est, centum viginti millia, modium lentis pro saburra (Gallice le lest) ei fuere. Longitudo spatium obtinuit magna ex parte Ostiensis portus latere lævo. Ibi namque demersa est a Claudio principe, cum tribus milibus, turrium altitudine, in ea exædificatis obiter Puteolano pulvere, advectisque. Ar-

loris ejus crassitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat: Plin. XVI, 40. Hæc est Caii navis, qua nulla, teste Plinio, admirabilior in mari visa: major proinde undeciremi Demetrii, ad quam succisa est in Cypro cedrus centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum: Plin. ibid.

Quod vero admirationem vincit, stat adhuc Romæ obeliscus ille ante ædem D. Petri, pondere librarum 963,537 et $\frac{11}{16}$: antea stabat in Caii et Neronis circo, cujus triplici muro pars ecclesiæ D. Petri innititur. Indo anno 1586 eum transferri curavit Sixtus Quintus, pontifex maximus, ad Urbis splendorem et ornamentum pari cum Cæsaribus animo. In id opus, quum modicum adhuc esset argenti pretium, impendit 37,975 nummos Romanos, *scudi*, non numeratis amplissimis premiis, quæ Dominico Fontana, architecto duoque operis, dono dedit. Hæcque impensa fuit tantam, ut obeliscus dejecteretur, e circo Vaticano ad aream ecclesiæ D. Petri duceretur, et extolleretur: totaque moles tot materiis, ferreis vinculis, funibus, ne læderetur, compacta est, ut, quum extolleretur, æstimata sit pondo 1,043,537. Quantæ ergo, Caio princeps, factæ sunt impensæ ut obeliscus ille ex Ægypto efferretur, Nilo navibus subveheretur, in admirabili Caii nave collocaretur, per mare deferretur, inde novis navibus Tiberi impositus Romam duceretur, rursus extraheretur; et, vel ad ripam circo Vaticano propiorameductus, ad duplo longius spatium, quam quo Sixtus V duxerat, traheretur, ac demum quatuor transis lapidibus, pariter ex Ægypto advectis, superimponeretur! Et quum hæc in uno obelisco miremur, quid si cogitemus fuisse Romæ sex magnos obeliscos, et parvos quadraginta duos, teste Victore, de Regionibus Urbis? Præter Dominicum Fontanæ, qui egregium opus scripsit, *della Trasportazione dell' Obelisco Vaticano*, vide Bonanni, *Numismata summorum pontificum templi Vaticani fabricam indicantia*, cap. 33, et *Castelli e Ponti di Maestro Niccola Zabaglia, con la descrizione del trasporto dell' Obelisco Vaticano del Cavaliere Domenico Fontana*; in Roma; Pagliarini, 1743; tab. 38 et 40, et seqq.

Ut magis adhuc perspiciatur quanta fuerit Caii navis, observaverim minorem fuisse, maximam tamen, navem, quæ Augustus obeliscum ante advexerat. De hac nave ita MS. Bibliothecæ Casaræ Vindobonensis, num. 648, in quo *Imperia Caesarum* summam continentur: *Hoc imperatore, Augusto, navis Alexandrina primum in portum Romanum introivit, nomine Acatius (forte Achates), quæ attulit frumenti modios COCC, vectores MCC, piper, linteamen, carta, vitria et opoliscum, corrigæ cartam, nempe factam ex papyro, vitrea, et obeliscum, cum sua sibi base, qui est in circo Maximo, altum pedes LXXXVII 8, id est, cum semipede.*

Caius, quum Augustum superasset, æmulatus est Syriæ et Ægypti reges, qui inopia abietis cedro ad classes ferebantur usi: *fabricavi de cedris libanicas, gemmatas puppibus, versicoloribus velis*: Sæuton. in Caio, 37.

Cleopatram quoque vicit, eorumque portentosissima genera ciborum

atque cænarum, ut pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorbere; convivis ex auro panes et opsonia apponeret: aut frugi hominem esse oportere dictitans, aut Cæsarem: Sueton. ibid.

ANECDOTA DE CLAUDIO.

CLAUDIUS haberetur virtutes inter et vitia ambiguus, ni principatus eum hebetem prodidisset.

Smaragdos induebat et sardonychas: Plin. XXXVII, 6, sect. 23. Quod non supra imperatoris romani fortunam. At principis luxu pares superioresque liberti. Testatur Plinius, XXXVI, 7, sect. 12, se vidisse amplas triginta columnas ex onyche in cænatione, la salle à manger, quam Callistus, Cæsaris Claudii libertorum potentia notus, sibi exædificaverat.

Quum gemmæ promiscuæ haberentur, excogitata nova luxus inventa. *Multi nullas admisere gemmas, auroque ipso signavere: id Claudii principatu repertum: Plin. XXXIII, 1, sect. 6.*

Immo in vestes aurum transiit; visaque Agrippina, Claudii uxor, induta auro textili sine ulla materie: Plin. XXXIII, 3, sect. 19.

In tanto auri usu, modestiæ fines non egredi visus est servas Claudii, *Drusillanus, nomine Rotundus, dispensator Hispaniæ Cæterioris, quum quingenariam lancem (un plat d'argent du poids de 500 livres) cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat; et comites ejus octo DCCCL librarum (huit autres plats pour le même service du poids de 850 livres): quæso ut quam multi eas conservi ejus inferrent, aut quibus cænantibus?* Plin. XXXIII, 11, sect. 52.

Nulla in re majora, quam in luxu, fastidia. Romanos gemmarum, auri, argenti tædunt: cospere et lapidem (le marbre) pingere. *Hoc Claudii principis inventum: Neronis vero, maculas, quæ non essent, crustis inserendo, unitatem variare, ut ovatus esset Numidicus, ut purpura distingueretur Synnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciæ: Plin. XXXV, 1.* Qua de re vide quoque cl. de Caylus (*Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, tom. XXIX, pag. 167). At quum neque Plinius, neque cl. de Caylus, neque eruditi Academici Herculanienses, *Pitture Antiche d'Ercoleano*, tom. I, pag. 1, Ægyptiam hujus inventi antiquitatem noverrint, hic tradere juvat, quod artem illustret. Picti marmoris splendida multa monumenta manent Thebis, quæ antiquissimis temporibus, ante Persas Græcosque, et sub ipsis Pharaonibus, condita sunt. Ea inspicit P. Sicard, annis 1718 et 1721. Egregii quidem ejus operis, eruditus vir valde desiderati, legi tantum MSS. schedas aliquot, ab interitu vindicatas, quas cum antiquitatis et artium amatoribus libenter communico. Et ne ex Latina interpretatione aliqua suboriatur in re technica obscuritas, ipsius auctoris verba referam. Multa tamen omitam, licet maxime stu-

peuque magnificentie, quod nihil hac pertinent. At reliquias palatii nūq̃, quæ superstitæ adhuc exstant in ea parte Thebarum, quæ nunc dicitur Carnaq̃, memorabo, ut pietum antiquitas ab Ægyptiis marmor pteat. Sic autem eas describit P. Sicard. Ao primo quidem generatim : *Appartemens singuliers, qui se trouvent à l'est des petites aiguilles. Ce sont quelques allées découvertes, ou chambres, dont le plafond est tombé. Elles ont revêtues de granit peint de vives couleurs, selon l'exigence des personnages, de leur corps ou de leurs draperies. Deinde particulatim : Entre les premières salles et le grand salon royal, il y a les petits appartemens du roi, dont les murailles et le plancher, revêtus d'un granit très-fin, ont d'une beauté ravissante et très-singulière ; car ce marbre est en pièces carrées de la longueur des chambres (c'est-à-dire six ou sept pas), et de trois pieds de largeur : ses couleurs sont diverses, d'un cramoisi foncé, mêlé de noir et de blanc, ou d'un rouge clair, mêlé de bleu et de vert. Le cramoisi fait tantôt des fonds, et alors les figures sculptées, qui représentent les dieux et les déesses, les prêtres et les prêtresses, les animaux sacrés, etc., sont vertes et bleudtres ; ou bien les figures taillées étant rouges ; le relief de l'encre-deux est turquin ou vert tigré. Toutes ces nuances de couleurs ne sont point naturelles, mais l'effet d'un art singulier et d'une peinture finement et ineffaçablement appliquée. Là, il y a un petit cabinet, dont la porte et les murs sont de marbre noir. Plusieurs de ces merveilleux appartemens sont encore entiers. Au sortir du grand salon, tirant à l'est, ont deux statues gigantesques de marbre noir, dont l'une est sans tête, et l'autre toute brisée : c'étaient peut-être les figures du roi et de la reine. A quelques pas de là, on trouve deux obélisques de granit rouge, qui se terminent en carré. Sur ce carré, s'élevaient sans doute les statues du prince et de son épouse. Ces obélisques sont de six palmes de diamètre au bas, sur environ quarante de haut. Les deux faces est, ouest, brillent de hiéroglyphes creusés profondément, et d'une conservation qui les fait paraître nufs. Dix pas après ces deux petits obélisques, et sur la même ligne, sont deux autres obélisques de marbre granit, d'une beauté, d'une profondeur et d'une conservation de traits admirables, de cent vingt palmes environ de haut, et dix d'épaisseur au bas, parfaitement égaux pour la mesure et toutes les proportions aux deux aiguilles du palais d'Osymanduas, à Luxor. La seule différence qu'il y ait, c'est que les deux obélisques dont nous parlons, n'ont qu'une ligne de sculpture hiéroglyphique depuis le pied jusqu'à un tiers de leur fût, et les deux tiers suivans pleins. A vingt pas de ceux-ci, dans un terrain plus bas, on trouve deux autres obélisques moins élevés, mais semblables pour la matière, la forme et les ornemens. A côté de ces derniers obélisques, sont des chambres à personnages, gravés dans le granit peint de différentes couleurs, comme dans les petits appartemens du roi.*

Pallantia inter opes crimina coercere voluit Claudius ; at male consultus et monstravit potius, quam emendavit. Inde Neronem alloquens Seneca ; de Clementia, I, 23 : *Pater tuus plures intra quinquennium culleo insuit, quam omnibus sculis insulas, accepimus. Quod egregie illustrat MS.*

bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, de Imperiis Cæsarum : *Hoc Imperatore (Clandio) primum venenarii et malefici comprehensi sunt; homines XLV, mulieres LXXXV, ad supplicium ducti sunt.*

Leges tamen aliquot, utilitate et humanitate commendandæ, hoc principatu latæ. Scilicet ut coerceretur libertorum perfidia; et reverentia erga patronos, Tiberii Caiique suspicionibus crudelitatemve infracta, restitueretur. *Divus Claudius libertum, qui probatus fuerit patrono delatores summisisse, qui de statu ejus facerent ei quæstionem, servum patroni esse jussit eum libertum*: Digest. lib. XXXVII, tit. 14, de Jure patronatus; leg. 5, ex Marciano.

Pariter dominorum duritiam punivit. Nam servo, quem pro derelicto dominus ob gravem infirmitatem habuit, ex edicto Divi Claudii competit libertas: Digest. lib. XL, tit. 8, *Qui sine manumissione ad libertatem perveniunt*; leg. 2, ex Modestino.

Subvenit matribus; et ad solatium liberorum amissorum matri legitimam eorum detulit hereditatem: Justinian. Institut. lib. III, de Senatusconsulto Tertulliano.

Consultuit et miseris naufragio perculsis. Senatusconsultum Claudianis temporibus factum est, ut si quis ex naufragio clavos, vel unum ex his, abstulerit, omnium rerum nomine teneatur. Item alio senatusconsulto cavetur, eos, quorum fraude aut consilio naufragi suppressi per vim fuissent, ne navi, vel iis periclitantibus opitulentur, legis Cornelie, quæ de sicariis lata est, poenis afficiendos: eos autem, qui quid ex miserrima naufragiorum fortuna rapuissent, lucrative fuissent dolo malo, in quantum edicto prætoris actio daretur, tantum et fisco dare debere: Digest. lib. XLVII, tit. 9, de Incendio, Ruina, Naufragio, Rate, Nave expugnata; leg. 3, ex Ulpiano.

Cavit quoque ne levi de causa status defunctorum inquietaretur. *Divus Claudius Claudiano rescripsit, si per quæstionem nummariam præjudicium statui defuncti videbitur fieri, cessare quæstionem*: Digest. lib. XL, tit. 15, *Ne de statu defunctorum post quinquennium quærat*; leg. 4, ex Callistrato.

Repressa, invalescens in dies, testamentorum captatio. *Divus Claudius edicto præcepit adjiciendum legi Cornelie de falsis, ut, si quis quum aliter testamentum, vel codicillos, scriberet, legatum sibi sua manu scriberet, perinde teneatur, ac si commisisset in legem Corneliam; et ne vel iis venia detur, qui se ignorasse edicti severitatem prætendant. Scribere autem sibi legatum videri, non solum eum, qui manu sua id fecit, sed etiam qui per servum suum, vel filium, quem in potestatem habet, dictante testatore, legato honoratur*: Digest. lib. XLVIII, tit. 10, de Lege Cornelia de falsis, et de Senatusconsulto Liboniano; leg. 15, ex Callistrato.

Maximum Nili incrementum ad hoc ævi fuit cubitorum decem et octo, Claudio principe: Plin. V, 9, sect. 10. Et illa Nili altitudo cubitorum 18, seu pedum 27, adhuc maxima est. Nam, quum P. Sicard anno 1720 Syenen, nunc Assouan, inviseret, ibi reperit ruinas Nilometri, quibus consta-

bat maximo suo incremento aquas Nili ascendere ad 20 atque etiam ad 25 pedes. Quæ altitudo, inquit, est trientemajor, quam quæ in urbe Cayro, le Caire, observatur.

Procerissimum hominum ætas nostra, Divo Claudio principe, Gabbarum nomine, ex Arabia advectum, IX pedum et totidem unciarum, vidit: Plin. VII, 16. Mensura autem Gallica, 8 pieds 10 pouces.

Legi literas MSS. P. Ducros, S. J. in India missionarii, scriptas die 27 Decembris, anno 1727, quæ nuntiarent repertum fuisse prope insulam Ceylan nummum Claudii imperatoris; alium recens inventum in regno Mysaur, qui Trajani esse videretur; alios memorari nondum satis perspectos. Hi nummi, non dominationis Romanæ, sed commerciorum, testes.

Eruditi Herculenses Academici, Antichità di Ercolano, tom. VI, pag. 309, publicaverunt egregiam Claudii imperatoris statuam æream, altam palmos IX et uncias III, inventam Retinæ, nunc Resina. Imperator nudus hæcæ immititur; basi inscriptum:

TI. CLAUDIO. DRVSI. F.

CAESARI. AVGVSTO.

GERMANICO.

PONTIF. MAX. TR. pot. VIII.

IMP. XVI. COS. IIII.

PATRI. PATRIÆ. CENSORI.

EX. TESTAMENTI. MESSI. L. P. MN. SENECAE.

MILIT. COHOR. XIII. URBANAÆ. ET.

DEDICATIONI. RIVS. LEGAVIT. MVNICIPIB.

SINGVLIS. HS. IIII. N.

Fuit ille Messius Seneca, Lucii filius, ex tribu, ut videtur, Menenia. Ex testamento legavit dedicationi ejus statuæ municipibus singulis sestertios quaternos. Miror eruditos Academicos aestimasse quaternos illos sestertios uno, ut loquuntur, carlino, id est, Gallicæ nostræ monetæ assibus octo cum denariis quatuor. Quatuor sestertii aestimandi sunt Gallicæ monetæ assibus quindecim cum denariis ferme septem, ac proinde uno ferme turino Neapolitano. Præcavebunt sane eruditi Academici ne egregium ac præstantissimum suum opus, quod in sequentibus voluminibus frequentem nummorum Romanorum mentionem habebit, aestimatione, quæ semine fere minor est, labefactetur.

ANECDOTA DE NERONE.

NERONEM, ad Romani imperii ruinam genitum, ægre parturire visa est natura. In pedes procedere nascentem, contra naturam est. . . . Neronem, paillo ante principem, et toto principatu suo hostem generis humani, pedibus genitum parens ejus scribit Agrippina: Plin. VII, 8.

Initiis tamen principatus emicuisse quidam virtutum igniculi, quibus adulatur Seneca, Natural. Quæst. VI, 8: *Centuriones duos, quos Nero Caesar, ut aliarum virtutum, ita veritatis inprimis amantissimus, ad investigandam caput Nili miserat, audivi narrantes, longam illos iter peregrisse, quum a rege Æthiopiæ instructi auxilio, commendatique proximis regibus penetrassent. Ad ulteriora quidem, aiebant, pervenimus, ad immensas paludes, quarum exitum nec incolæ noverant, nec sperare quisquam potest, ita implicitæ aquis herbæ sunt, et aquæ nec pedibus eluctabiles, nec navigio, quod, nisi parvum et unius capax, limosa et obsita palus non ferat. Ibi, inquit, vidimus duas petras, ex quibus ingens vis fluminis excidebat. Verum centuriones a Nerone missi, ut et priore seculo Lusitani missionarii Societatis Jesu, Astapi, nunc Abawi, fontes pro Nili fontibus perperam accepere. Vere Lælius X, 268:*

Quæ tibi noscendi Nilum, Romane, cupido,
Et Phariis, Persisque fuit, Macedumque tyrannis;
Nullaque non aras voluit conferre futuris
Notitiam, sed vincit adhuc natura latendi.

Vide et cl. d'Anville (*Dissertation sur les sources du Nil; Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, tom. XXVI, pag. 46).

Salubritatis incertum, an voluptatis, tunc inventum aquam decoquere, et nivibus refrigerare. Plin. XXXI, 3: *Neronis principis inventum est, decoquere aquam, vitroque demissam in nives refrigerare. Ita voluptas frigoris contingit sine vitæ nivis. Omnem utique decoctam utiliore esse convenit: item calefactam magis refrigerari.*

A studiis non illiberalibus ad malas cœnandi artes deflexit Nero, curæque fuit imperatoris Romani porro sectivo, plumbi lamina, ceterisque id genus inventis, vocem alere: Plin. XIX, 6, sect. 33, et XXXIV, 18.

Crevit infamia; nec pudor fuit canere, aurigare publice. Undequaque et quoquomodo paratæ sunt opes, ut dignum principe spectaculum instrueretur. Vir consularis, quum maximus esset luxus murrhinorum vasorum, *vases faits d'une pierre précieuse d'Orient et fragiles, murrhinum unum LXX talentis* (Gallicæ monetæ 376,574 fr.), emerat, *capaci plane ad sextarios tres calice. Idem in reliquis generis ejus quantus voraverit licet existimare ex multitudine, quæ tanta fuit, ut ea auferent liberis ejus Nerone Domitio, theatrum peculiare trans Tiberim hortis exposita occuparent*: Plin. XXXVII, 2.

Alias visum est Neronis principis spectaculis arenam circi chrysocolla sterni, quum ipse concolori panno aurigaturus esset: Plin. XXXIII, 5.

In hos usus vocatum quoque succinum; quantoque sumpta! *Sexcentis fere M. pass. a Carnunto Pannoniæ, exstant Carnunti radera inter Hainbourg et Petronelli, abest litus id Germaniæ, ex quo invehiunt succinum, præcognitum nuper. Vidit enim eques Romanus, missus ad id comparandum a Juliano curante gladiatorum munus Neronis principis, qui hæc commercia et litora peragravit, tanta copia inuenta, ut rebus arcendis feris podium protegentia succino notarentur; arma vero, &*

libitina, totusque unius diei apparatus esset e succino. Maximum pondus in glebae etulit XIII librarum: Plin. XXXVII, 3.

Quum multum temporis in spectandis gladiatorum ludis insumeret Nero, ne oculi lassitudine fatiscerent, eos viridi lenitate smaragdi recrebat. Quorum enim smaragdorum corpus extensum est, eadem, quae specula, ratione supini imagines reidunt. Nero princeps gladiatorum pugnas spectabat smaragdo: Plin. XXXVII, 5.

In tanto principis luxu, haud miror eum sceptra et personas histrionum acubilis amatoria, unionibus construxisse: Plin. XXXVII, 2.

His proficere, aut potius adulteratæ sunt artes. Tum enim coepit pictura in linteis, quum antea ligna tantum tabulæve pingereantur: at statim sedata picturae nobilitas. *Nostre ætatis insaniam ex pictura non omitam. Nero princeps iusserat colosseum se pingi CXX pedum in linteis, incognitum ad hoc tempus. Ea pictura, quum peracta esset in Maianis hortis, eccensa fulmine cum optima hortorum parte conflagravit. Ibertus ejus quum daret Antii munus gladiatorum, publicas porticus investivit pictura, ut constat, gladiatorum ministrorumque omnium veris imaginibus redditus: Plin. XXXV, 7.*

Tam quoque, Nerone principe, in Cappadocia repertus est lapis diutius marmoris, candidus atque translucens, etiam qua parte fulvæ incidant venæ, ex argumento Phengites appellatus. Hoc construxerat eodem Fortunæ, quam Sejam appellant, a Servio rege sacratam, Aurea domo complexus. Quare etiam foribus opertis interdum claritas ibi diurna erat, alio quam specularium modo, tamquam inclusa luce, non transmissa: Plin. XXXVI, 22, seq. 46.

Reperta quoque, Neronis principatu, vitri ars, quæ modicos calices duos, quos appellant pterotos, HS. sex millibus (Gallicæ monetæ 1,153 fr. 60 cent.) venderet: Plin. XXXVI, 26. Vitrum illud, diversum fuit a communi vitro, jam pridem noto: perfectius nempe, et candidius, quod crystallum imitaretur. Mansit tamen crystallo fama, ac pretium. Unde Plinius XXXVII, 2: Nero, amissarum rerum nuntio accepto, duos calices crystallinos in suprema ira fregit. Hæc fuit ratio seculum suum punientis, ne quis alius ex his biberet. Fragmenta sarciri nullo modo queunt. Mire ad similitudinem accessere vitrea, sed prodigii modo, ut suum pretium æterini crystalli, non diminuerint. Hi sunt duo scyphi, de quibus Suetonius in Ner. 47: Nuntiata ceterorum exercituum defectione, literas prændenti sibi redditas concepsit, mensam subvertit, duos scyphos, gratissimum, quos Homericos a calatura carminum Homeri vocabat, solo illisit.

Denum nuper in Dalmatia, principatu Neronis, inventum in summa tellure aurum, singulis diebus etiam quinquagenas libras fundens: Plin. XXXIII, 4.

Dum recens inventa celebrabantur, artes obliterabantur vetere fama vobiles, uti fieri adsolet, quum portentosa sectantur principes. Omnem æmulationem statuarum vicis ætate nostra Zenodorus, Mercurio facto in civitate Galliæ Aruernis, l'Auvergne, per annos decem, HS. CCCC.

(Gallicæ monetæ 7,685,936 fr.) *manipretio*. Postquam satis ibi *artem* approbaverat, Romam accitus est a Nerone, ubi destinatum illius principis simulacrum, colossus fecit, CX pedum longitudine.... Mirabamur in officina non modo ex argilla similitudinem insignem, verum et ex parvis admodum surculis, quod primum operis instar fuit. Ea statua indicavit interisse fundendi æris scientiam, quum et Nero largiri aurum argentumque paratus esset, et Zenodorus scientia fingendi celandique nulli veterum postponeretur.... Quantoque major in Zenodoro præstantia fuit, tanto magis deprehendi æris obliteratio potest: Plin. lib. XXXIV, cap. 7.

Nec mirum fundendi æris scientiam periisse, quum aerea perfectissima artis monumenta princeps auro deturparet. Fecit Lysippus Alexandrum Magnam multis operibus, a pueritia ejus orsus. Quam statuam inaurari jussit Nero princeps, delectatus admodum illa. Dein quum pretio perisset gratia artis, detractum est aurum: pretiosiorque talis existimatur, etiam cicatricibus operis atque concisuris, in quibus aurum hæserat, remanentibus: Plin. XXXIV, 8, sect. 19, num. 6.

Hoc insano luxu, indignus qui divinæ artis miracula possideret, eorum tamen desiderio flagravat, et præter Olympicas statuas, quingentas aeras, tum deum, tum hominum imagines Delphis subripuit: Pausanias, V, 446, et X, 813.

Cetera Neronis luxus non persequar, ne infinitus sim. Dixerim tantum tricliniaria Babylonia (des tapis pour les lits à manger) quadragies sexertio (Gallicæ monetæ 768,707 fr.) ei stetisse: Plin. VIII, 48. Eum trecentis talentis (Gallicæ monetæ 345,828 fr.) capidem unam murrhinam paravisse. Memoranda res tanti imperatorem patremque patriæ bibisse! Plin. XXXVII, 2.

Principis vitia in publicos mores transiere; pervulgataque unguentorum insania. Vidimus etiam vestigia pedum tingi: quod M. Othonem monstrasse Neroni principi ferebant. Quæso ut qualiter sentiretur, juvaretque ab ea parte corporis: Plin. XIII, 3.

In hac fortunæ satietate, unica cura excogitare nova luxus genera. Fastiditis ergo in supellectile ligno et ebore, quæsitæ et adulterata testudo. Placuit deinde materiam et in mari quæri: testudo in hoc secta; nuperque portentosis ingeniis principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet se, pluriusque veniret imitata lignum.... Modo luxuria non fuerat contenta ligno: jam lignum enim e testudine facit: Plin. XVI, 43.

Hæc fatali quadam necessitate gliscebant, quum Neronis servitia, opibæ superba, opulentos quosque ad luxus æmulationem adigerent. Bina olim jugera populo Romano satis erant; nullique majorem modum attribuit Romulus: quo servos paullo ante principis Neronis, contemptis hujus spatii viridariis, piscinas juvat habere majores: Plin. XVIII, 2.

Quantæ autem forent servorum illorum opes monstrabit pretium hominis in servitio geniti. Armeniaci belli, paullo ante propter Tiridatem gesti, dispensatorem, Nero HS. CXXX (Gallicæ monetæ 2,498,061 fr.),

manumisit. Vere Plinius, hoc pretium belli, non hominis fuit. Plin. VII, 39.

Tantas inter opes, immensa fuit possidendi cupido: cui favebant principes, ut unico crimine, vero fictove, plura raperent. *Latifundia perdere Italiam; jam et provincias. Sex domi semissem Africæ possidebant, quam interfecit eos Nero princeps*: Plin. XVIII, 6. Hæc tamen ne de tota Africa accipias, sed de Africa, provincia Romana, seu Zeugitana, nunc le royaume de Tunis et partie du royaume de Tripoli.

Quanta autem foret Africæ fecunditas novo experimento compertum. *E modio tritici, si sit aptum solum, quale est in Byzacio, Africæ campo, centeni quinquageni modii redduntur.... Misit Neroni procurator ejus CCCLX stipulas ex uno grano*: Plin. XVIII, 10.

Extremo Neronis principatu, commercia Indica novum annonæ genus Italia attulere. Teste enim Plinio, XVIII, 7, num. 3: *Milium intra hos decem annos ex India in Italiam invectum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis: lobas vocant: omnium frugum fertilissimum. Ex uno grano terni sextarii gignuntur. Milium illud nunc dicimus de blé d'Inde, vel le maïs, ut recte observavit P. Lafiteau (Mœurs des sauvages Américains, comparées avec les mœurs des premiers temps, tom. II, pag. 71).*

At quum ita vigerent libidines, modica fuit legum cura. Factum tamen est senatusconsultum, temporibus Neronis, octavo kalendas Septembres, *Annæo Seneca et Trebellio Maximo consulibus*, suffectis, ut vulgo fertur, anno U. c. 814, J. C. 61, *cujus verba hæc sunt. Quum esset æquisanum in omnibus fideicommissariis hereditatibus, si qua de his bonis judicia penderent, ex his eos subire, in quos jus fructusque transferretur, potius quam cuique periculosam esse fidem suam: placet ut actiones, quæ in heredem hereditibusque dari solent, eas neque in eos, neque his dari, qui fidei suæ commissum, sicut rogati essent, restituisent; sed his, et in eos, quibus ex testamento fideicommissum restitutum fuisset: quo magis in reliquum confirmentur supremæ defunctorum voluntates*: Digest. libr. XXXVI, tit. 1, ad senatusconsultum Trebellianum; leg. 1, ex Ulpiano.

Literæ, quæ a seculo corrumpuntur magis, quam seculum corrumpant, communi peste fuere afflatæ. Eloquentia verbosa fuit et quæstiosa: philosophia arguta magis, quam virilis: possis turgida potius, quam vivida: tragœdiæ exigua laus, quum ætas nec virtutes ferret, nec punita vellet crimina: comœdia nulla fuit, quæ semper esse desinit, quum validiora sunt vitia, quam ut, aut exprobrentur, aut emendentur. Vignit quidem musice, sed effeminata, et impudicis modis fracta: placuit pioletura compendiaria ac monstrosa, quam Gallice dicimus les Grotesques.

Publica quoque placita sectata est medicina, quæ sese hominum ingeniis, æque ac morbis, attemperat. Quum vana cuncta essent, et venalia, Q. Sertinius imputavit principibus, quod HS. quingenis annuis (Gallicæ monetæ 96,065 fr.) contentus esset: sexcena enim (Gallicæ monetæ

115,278 fr.) sibi *quæstu Urbis fuisse, numeratis domibus, ostendebat. Par et fratri ejus merces a Claudio Cæsare infusa est: censusque, quamquam exhausti, operibus Neapoli exornata, heredi HS. CCC (Gallicæ monetæ 5,764,452 fr.) reliquere, quantum ad eam ætatem Arruntius solus. Exortus deinde est Vectius Valens, adulterio Messalinæ Claudii Cæsaris nobilitatus, pariterque eloquentiæ assectator. Is eam potentiam nactus, novam instituit sectam. Eadem ætas Neronis principatu ad Thessalum transilivit, delentem cuncta majorum placita, et rabie quadam in omnis ævi medicos perorantem: quali prudentia ingenioque, æstimari vel uno argumento abunde potest, quum monumento suo (quod est Appie via) iatronicen, id est, medicorum victorem, se inscripserit. Nullius hi-trionum equarumque trigarii comitator egressus in publico erat: quam Crinas, Massiliensis, de Marseille, arte geminata, ut cautior religiosiorque, ad viderum motus ex ephemeride mathematica cibos dando, horæque observando, auctoritate eum præcessit. Nuperque centies HS. (Gallicæ monetæ 1,921,484 fr.) reliquit, muris patriæ, manibusque aliis pene non minori summa exstructis. Hi rogebant fata, quum repente ciuitatem Charmis ex eadem Massilia invasit, damnatis non solum prioribus medicis, verum et balineis: frigidaque etiam hibernis algoribus lævari persuasit. Mersit ægros in lacus; videbamus senes consulares usque in ostentationem rigentes. Qua de re exstat etiam Annæi Senecæ adstipulatio. Nec dubium est omnes istos, famam novitate aliqua aucupantes, anima statim nostra negotiari. Plin. XXIX, 1, seet. 5.*

Thespesius quidam commentus est vidisse se in inferis antem Neronis, tot flagitiorum penas luentem, miris et horrendis vexatam tormentis, aureisque clavis confixam. Qui fabulam legere voluerit, adeat Plutarchum, tom. II, *de His qui sero a numine puniuntur*, pag. 567.

Nos veriora utilioraque sectamur, tantæ tamque effrenæ libidinis causam repetituri: quam indicasse videtur Plutarchus, plerumque constittissimus ac sapientissimus. Vera tot malorum causa adulatio: Τὶ δὲ Νέρων τραγικὴν ἐπὶ ἄλλο σκηνὴν, καὶ προσομοίαν καὶ κοθαρτοῦς περιέδρασε; οὐκ ἂν πολυεύβητον ἴσταιτο; οἱ δὲ πολλοὶ τῶν βασιλέων, οἷα Ἀντίπατρος μὲν, ἔμμενυρίσσει, Διόνυσος δὲ, ἂν μεθυοῦσιν, Ἑρακλεῖς δὲ, ἰδὼν σκαλίσσων, προσεαγορεύοντες, καὶ χαίροντες; εἰς ἅπαντα αἰσχύνει ὑπὸ τῆς κοταλίας ἐξάγοντας; Quid Neroni scenam erexit tragicam, larvasque et cothurnos induit, quam adulantium laudes? Annon plerique reges, dum cancellarent, Apollines; dum ebrii essent, Bacchi; dum palæstram exercebant, Hercules salutati: iisque gaudentes nominibus, assentatione ad extremam iam adacti turpitudinem? Plutarch. tom. II, *de Adulatoris et Amici discrimine*, pag. 56.

ANECDOTA

DE GALBA, OTHONE ET VITELLIO.

BREVIS ac ferale fuit horum principum imperium, civium cædibus cruentatum. Inde Julianus, imperator, in Caesaribus, eos dixit feras fuisse, quæ se suo quidem generi parcere. *Θειδρας γὰρ αὐτῶν τῶν ἀστυνομήων αὐτὰ τὰ θύρα.*

Ob subitariam fluxamque eorum auctoritatem, monogrammata tum Galbæ, tum Othonis, nonnullis Tibertii Neronisque nummis impressa reperiuntur. Quod sane factum, ut citius ac sine dispendio pararetur eorum moneta. Tales nummos vide apud cl. *Pellerin, Mélanges de Médailles*, vol. II, p. 37.

Haud inglorius tamen fuisset, si longior, Galbæ principatus. Multa sapienter fortiterque jam providerat. Vectigalia quoque imminuit. Remissionem quadragesimam testantur ejus nummi ex ære magno et mediocri: *SER. GALBA IMP. AVG.* Laureatum Galbæ caput. In aversa parte: *QVADRAGENS. REMISSAR.* sc. Arcus triumphalis, cui equites impositi. Nummi alii habent: *XXXX. REMISSAR.* sc. Eodem plane sensu. De quadragesimæ abolitione vide dicta supra, *Annal. XIII*, 51.

Ob eas egregii principatus spes, et positum a Galba *SIGNVM LIBERTATIS RESTITVTAE*, nummos Galbæ restituere optimi principes Vespasianus, Nerva et Trajanus. Vide cl. *Le Beau, Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXIV, p. 181 et seq.

Percelebris fuit, et multorum eruditorum virorum conjectationibus jectatus, Galbæ argenteus nummus, quem ita exhibebant: *GALBA IMPERATOR.* Caput Galbæ laureatum. In postica parte, *REST. NVM.* Caput muliebre monili ornatum. Alii interpretabantur, *RESTITVTO NVMMO*; alii *RESTITVTO NVMINE*; alii *RESTITVTA NVMDIA*; alii *RESTITVTA NVMANTIA*. Hæc omnia vana esse docuit cl. *Barthelemy*. *Seguinianus* ille nummus, qui nunc in gaze regia adservatur, non habet *REST. NVM.*, sed *RESTITVTA*: nec integer est, et in parte, quæ exstat, affricu detritus; unde *litteræ TVTA corruptæ sunt in NVM.* At nummum plane similem, sed integrum habet cl. *D'Enery*, in quo manifeste scriptum, *LIBERTAS RESTITVTA*. Vide cl. *Barthelemy, Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXVI, p. 547 et seq.

Tabulas honestæ missionis a Galba datas memoravi supra in *Excurs. ad Annal. XIV*, 27.

De Othone, luxurioso principe, pauca dixero. Satis sit monuisse eum fuisse ipsi Neroni libidinis ac luxus magistrum; et quum omnia luxus genera anteoccupata reperisset, eo usque descendisse, ut unguentis vestigia pedum tingere monstraret. Quod jam monuimus inter Anecdota de Nerone.

Ineunte hoc seculo, reperta in agro Brixelliano (Brescello) magna vis aureorum nummorum, qui ibi defossi fuisse creduntur, versa in exitium Othonis fortuna. Vide cl. *Muratori, Annali d'Italia*, vol. I, anno 69.

Inter hos bellorum motus, novo cibo aucta est mensa Romana, teste Plinio, X, 49: *Venere in Italiam Bebriacensibus bellis civilibus trans Padum et novae aves (ita enim adhuc vocantur) turdorum species, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ*. Nova illa avis appellatur *starna*, id est, externa; et perdicis species est, quam perdicem cineream, *perdris grise*, dicimus. Vide eruditum Manelphum, *Mensa Romana*, c. 24, p. 84.

At quantulum hoc ad ventrem gulamque Vitellii! de quibus quum dictum sit satis supra, pag. 32 et seqq. in excurs. ad Hist. II, 62, nihil superest dicendum de principe, qui semper vixit inter patinarum palodes; et unde sub mortem, quum vera sunt nomina, dictus est *Patinarius*. Sueton. in Vitellio, 17.

ANECDOTA

DE VESPASIANO, TITO ET DOMITIANO.

Ubi primum Vespasianus pacem imperio attulit, id enixe curavit, quod Romanis semper gratissimum fuit, ut Roma magnificis operibus attolleretur. Præter Jovis ut Capitolini Pacisque templa, amphitheatrum exstruxit tam magnifice tantisque impensis, ut cl. *Barthélemy*, peritissimus antiquitatis æstimator, quum stupendas, quæ adhuc supersunt, partes inviseret, solius fabricæ pretium, æstimatione per cubicos materiæ pedes facta, repererit esse 17,000,000 Gallicæ monetæ, *Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXVIII, p. 583. Quid, si nunc cogitemus tantæ molis fundamenta, interiorem ambitum, cunctaque ornamenta ipsamque inferiorem amphitheatri partem, viginti duorum palmorum altitudine, sub ruderibus aggestisque terris latitantem? Manifestum sane erit Theodoricum regem merito scripsisse, Vespasianum, *divitiarum profuso flumine, cogitasse ædificium fieri, unde caput urbium potuisset* (Cassiodor. Variat. V. 42). Tanta autem tamque incredibili celeritate immensum id opus confectum est, ut ipse Vespasianus ad tres gradus illud erexerit, editisque ludis dedicaverit. Duos gradus postea adjecit Titus, iterumque dedicavit. Domitianus ad clypea usque perduxit, penitusque perfecit, ut jam dixi supra. Tunc vere scripsit Martialis, I, 1 :

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis,
Assiduus jactet nec Babylona labor :
Nec Triviæ templo molles laudentur honores,
Dissimuletque Deum cornibus ara frequens.
Ære nec vacuo pendentia Mausolea
Laudibus immodicis Cares in astra ferant.
Omnis Cæsareo cedat labor amphitheatro :
Unum pro cunctis fama loquatur opus.

Ibi non veteres tantum opes explicuit architectura; novas quoque addidit, et bases Doricis columnis supposuit: unde columnis non modo decus et elegantia, sed et soliditas ac firmamentum venit. Vide clar. T. Major, *les Ruines de Pæstum, ou de Posidonie, dans la Grande-Grèce*, p. 27.

Operum quidem magnificentia commendetur Vespasianus, æque commendandus mihi videtur, quod iis plebeculam pascere studuerit. Curam, vigilantissimo principe dignissimam, memorat Suetonius in Vesp. c. 18 : *Mechanico grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, prefatus : Sineret se plebeculam pascere.*

Statuam Nili, ex basalte lapide, seu marmore, confectam, et a Vespasiano in templo Pacis dicatam, celebrat Plinius, XXXVI, 7: *Inveni eadem Aegyptus in Aethiopia, quem vocant basalten, ferrei coloris atque duritiæ; unde et nomen ei dedit. Nunquam hic major repertus est, quam in templo Pacis ab imperatore Vespasiano Augusto dicatus: argumento Nili, XVI liberis circa ludentibus, per quos totidem cubita summi incrementi agentis se amnis intelliguntur.* Diu creditum est illam ipsam statuam in cavædio pontificiarum Vaticani palatii ædium nunc adservari. Quæ ibi adservatur inventa est, teste Serlio, in thermis Constantini, in monte Quirinali. Temporum injuria rubiginem contraxerat; unde a recentioribus quibusdam scriptoribus ex basalte esse credita est. At constat eam esse ex marmore albo statuario. Manifestum itaque est non esse statuam a Vespasiano dicatam, sed antiquum ejus exemplum, et ad similitudinem statuæ ex basalte efformatum.

Idem fuit Tito principi magnificentiae studium; ejusque domum abolutissimis artium monumentis præfulsisse docet Laocoontis statua, quam celebrat Plinius, XXXVI, 5, n. 11; *Nec multo plurium fama est, quorumdam claritati in operibus eximiiis obstante numero artificum, quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari possunt, sicut in Laocoonte, qui est in Titi imperatoris domo, opus omnibus et pictura et statuariae artis præponendum. Ex uno lapide eum et liberos, draconumque mirabiles nexus, de concilii sententia fecere summi artifices, Agasander et Polydorus et Athenodorus Rhodii.* Egregium illud artis opus, quod nemo sine maxima admiratione inspexerit, nunc videre est in pontificis Vaticani palatii hortis. A Felice de Fredis inventum fuit sub Julio secundo, pontifice maximo, in Thermis Titi. Nunc quidem diligenti contemplatione observatum est illud non ex uno lapide, id est, marmore, fuisse confectum, sed plus minus quatuor compaginibus esse feruminatum. Quod, quum recens adhuc foret, ab artificibus occultari dissimularique potuit, nunc post tot secula, aggestaque olim rudera, ipsamque demum exportationem, anxia tantum cura deprehenditur.

Hactenus magnificentiae consuluerant egregii principes Vespasianus et Titus. Portentosa libidinum miracula, quæ sub Caio Caligula et Nerone Romam attonuerant, æmulatus est Domitianus. Visaque sunt in Caesaris domo Adonea, seu horti pensiles, quibus victam Assyriam gloriabatur princeps, incredibilium cupitor. De his hortis, vide cl. *Bianchini, del Palazzo de Cesari*, Tab. 8. Præter illos hortos videre erat alia immense prodigentiae opera a Domitiano exstructa, porticum ante Caesarem domum, basilicam, balneum, pellicum dietam; in quæ singula, teste Plutarcho in Poplicola, p. 105, cadebat illud Epicharmi ad gurgitem dictum:

Non benignus es, habes morbum, gestis tu largiens.

Nam in his non se religiosum, nec magnificum probabat Domitianus;

ad morbo tenebatur, gaudebatque quum in aedificia omnia profunderet; ei, ut Midas, omnia sibi aurea et gemmea capiebat: Ὁ μίντοι θαυμάσας τῷ Καπιτωλίῳ τὴν πολυτέλειαν, εἰ μίαν εἶδεν ἐν οἰκίᾳ Δομιτιανοῦ στοὰν, ἡ βασιλείαν, ἡ βαλανεῖον, ἡ παλλακίδων διαίταν, ὅν ἐστι τὸ λεγόμενον τοῦ Ἰσχυάμου πρὸς τὸν ἄστυν, Οὐ φιλόπρωτος τὴ γ' ἴσσι· ἔχεις ἴσον χαίρεις ἰδὼς· τοιοῦτον ἂν τι πρὸς Δομιτιανὸν εἰπεῖν πρὸς ἡμᾶς· Οὐκ εὐσεβὴς, οὐδ' φιλόπρωτος τὴ γ' ἴσσι· ἔχεις ἴσον, χαίρεις κατοικοδομῶν, ὅσπερ ὁ Μίδα· καὶ οἷτος, ἅπαντὰ σοι χρυσὴ καὶ λίθια βουλίματος γίνεσθαι.

Domitiani opera ejusque tempora plurimum illustrat Martialis in suis Epigrammatum libris, quibus Domitianum passim celebrat, eique adulatur.

In gaza serenissimi Aurelianensium ducis exstat egregia gemma. Achaeta est (*une agathe précieuse*), cujus diameter duos ferme aequat pollices. In ambitu, sculpta sunt duodecim signa Zodiaci. In media, videtur pars posterior templi rotundi, ante quod, in parte dextra, sedet vir togatus, capite nudo, cui vir pariter togatus stans offert coronam radiatam. Hos inter, juvenis quoque togatus stans, et multo minor, manus attollit, venerans. Hinc et inde, ad pedes viri sedentis, sunt duo vasa. Sedes et antiqua, et affabre facta: posita est supra planum, quod sustinetur capite inter duas alas.

Multi multa, nec probabilia, excogitavere, ut hanc gemmam explicarent. Unus ad veritatem accessit cl. *Belley*, *Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXVI, p. 475. Quam enim observasset existare nummum Domitiani, cusum, quum ludi seculares facti sunt, qui quamdam similitudinem cum gemma habebat, existimavit in nummo et in achate exhiberi Domitianum, qui sufficientia pro ludis secularibus populo distribueret. At alia est gemmae mens, sublimis magis magisque divina, quam non deprehendit cl. *Belley*, quod ad locum Panegyrici, quem Plinius Trajano dixit, non attenderit. Locus ille Plinii gemmam egregie explicat. Quod ut clarius percipiatur, et nummum et gemmam afferam.

Nummus est ex aere magno, nec rarus: IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. caput Domitiani laureatum. In postica parte: COS. XIII. LVD. SAEC. S. C. Vir togatus sedet in suggestu, capite nudo; dextram porrigit viro togato stanti, et dextram porrigenti. Hos inter stat, ante suggestum, juvenis togatus, sed minor. Ante pedes viri sedentis sunt duo vasa. In recessu, videtur frons templi, aut basilicae, quatuor columnis insignis. In imo suggestu scriptum est: SVR. P. D., id est, *sufficientia populo data*. Nempe quum adessent ludi seculares, quindecimviri in Capitolio et in templo Palatino, sedentes in suggestu, sufficientia, lustrationis causa, populo dabant, faces scilicet, et sulphur et bitumen, ut docet Zosimus, II, p. 669: Ἐν τῇ Καπιτωλίᾳ καὶ ἐν τῇ τοῦ τῷ κατὰ τὸ Παλάτιον, οἱ δεκαπέντε ἄνδρες ἐπὶ βήματος καθήμενοι, τῷ δήμῳ διατίμουςι τὰ καθάρσια· ταῦτα δὲ ἐστὶ δῶδες καὶ θύοι καὶ ἄσφαλτοι. Haec sunt sufficientia a quindecimviris data, quae in hoc Domitiani nummo, sicuti in compluribus aliis ejus nummis aliis ludorum secularium caerimoniae, exhi-

bentur. Immo videre est in Philipporum nummis ipsa etiam animalia, quæ per seculares eorum ludos spectata sunt.

Gemma autem non ludos, ludorumve ritus, sed divinos honores, Domitiano oblatos et adsertos, ostentat. Id significat corona radiata, idem loquuntur Zodiaci signa; nec aliter Virgilius, Georgic. I, 32, Cæsarem laudat, oratque ut novum tardis sidus se mensibus addat. Ita etiam artifex Zodiacum disposuit, ut retro post Domitianum viderentur signa Virgo et Libra, quæ intra se Domitianus reciperet, quum cælos peteret. Carissima enim fuere Domitiano illa signa, qui ideo menses Septembrem et Octobrem ex suis appellationibus Germanicum et Domitianum transnominavit; ut videre est apud Suetonium in Domit. cap. 13, apud Plutarchum in Numa, p. 72, quod horum altero imperium suscepisset, altero natus esset. Divinitatis argumenta adhuc sunt in templo, in capite inter duas alas, in ipsa sede, antiqua et cum scabello, quæ Deorum est, non hominum. Liberalitate autem Domitiano partam esse divinitatem indicant duo vasa. Hæc autem omnia paucis complexus est Plinius in Panegyric. c. 52. Quum enim Trajanum laudasset, quod pro se parvus, in publicum magnificus, Urbem porticibus, delubris, exornaverat, maximum circi latus splendidissime refecerat, multa ibi loca addiderat populo, quem congiarii facilitate auxerant, ait: *Horum unum si præstitisset alius, illi jamdudum radiatum caput, et media inter Deos sedes auro staret aut ebore, augustioribusque et grandioribus victimis invocaretur.* Quæ, ut certo certius Domitianum notant, ita quoque gemmam serenissimi Aureliani ducis clarissime explicant.

ANECDOTA

DE NERVA ET TRAJANO.

De optimis illis principibus, quorum tempora satis illustravi, paucæ addidero. Satis sit observasse Romam nunquam fuisse, quàm sub eorum principatu, magnificentiorem ac feliciorem : illos magnificentiæ et felicitatis publicæ egregia sua studia liberalitate et clementia cumulasse. Quod, post tot principes superbia, avaritia, crudelitate commaculatos, adeo sæve gratumque visum est, ut id omnium vocibus fuerit celebratum, repertaque sint prope forum Nervæ complurâ marmora inscripta, POTISSIMA DOS IN PRINCIPE LIBERALITAS ET CLEMENTIA. Prædicantur adhuc in Trajano SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITUDO, VTRIBIQUE PRUDENTIA. Aurel. Victor, in Epitome.

His virtutibus in immensum crevit sub auspicatissimo Trajani principatu Romana gloria; et quanto major gloria, tanto major fuit felicitas. Inde in veteribus monumentis passim occurrit, TRAIANVS RESITVTOR ITALIÆ, PROPAGATOR ORBIS TERRARVM, LOCVPLETATOR CIVIVM, PATER PATRIÆ, PRINCEPS OPTIMVS. ALTER quoque ROMVLVS dicebatur, teste Dione, LXX, pag. 800. At quum ejus nomen, ob multitudinem operum, quæ aut nova struxerat, aut reipublicæ temporibus insigniora, sed vetustate collapsa, refecerat, parietibus ubique inscriptum legeretur, plebs, cui vel laus maxima in jocum sæpe cessit, eum herbam parietinam (*la parietine*), cognominavit. Ammian. Marcellin. XXVII, 2. Nec ingratum nomen fuit principi, cui liberæ omnes voces placebant; adulationem tantum oderat: ideoque laudatus a Martiale, Epigram. X, 72:

Frustra blanditiæ venitis ad me
 Attritis miserabiles labellis:
 Dicturus dominum, Deumque non sum.
 Jam non est locus hac in urbe vobis:
 Ad Parthos procal ite pileatos,
 Et tarpes humilesque, supplicesque
 Pictorum sola basiate regum.
 Non est hic dominus, sed imperator,
 Sed justissimus omnium senator:
 Per quem de Stygia domo reducta est
 Siccis rustica Veritas capillis.
 Hoc sub principe, si sapis, caveto,
 Verbis, Roma, prioribus loquaris.

Suis verisque laudibus attollatur Trajani virtus, qua certe nullam illus-

193 ANECDOTA DE IMPERATORIBUS.

triolem vidit imperium Romanum; at fabularum suarum pudeat Christianos quosdam scriptores, qui eum ab inferis, ob ejus clementiam et mansuetudinem, lacrymis et fletibus Divi Gregorii liberatum fuisse commenti sunt. Vide *Acta Sanctorum*, vol. II, mensis Martii, pag. 136, 137 et 155.

Trajanus commentarios rerum suarum scripserat: qui si ad nos pervenissent, egregium suppeditasset historiae argumentum. In iis ampla quoque fuisset eruditionis materia; nullus enim principum, quos prisca Romanorum, Græcorum, aliorumve imperiorum ætas celebravit, majora gessit, quam Trajanus, plusve terrarum peragravit et illustravit.

Præter insignem columnam Trajani, quam sæpissime supra memoravi, erat ejus arcus in prima Urbis regione, teste P. Victore, anaglyphis aliisque ornamentis nobilitatus. At quum Constantini ætate periissent artes, eique tamen ob victorias arcus dicaretur, nova quidem et rudia structa sunt, quibus addita egregia decora ab arcu Trajani ablata. Hæc inter videtur anaglyphum, in quo Trajanus stat sacrificans cum suovetaurilibus. Erant quoque octo insignes statuæ, eximii operis, quorum capita clam nocte, jussu Laurentii de Medicis, amputata sunt, et Florentiam asportata. Post veterem illam exspoliationem, manebant adhuc marmora arcus Trajani, quibus clarissimus Michael-Angelus Buonarotti usus est, quam strueret elegantissimam basim, cui imposita est in area Capitolina equestris statua M. Aurelii. Sic monumentorum

Vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemar morti nos, nostraque.

(Horat. Art. Poetic. 61.)

FINIS ANECDOTORUM DE IMPERATORIBUS.

APPENDIX CHRONOLOGICA,

AUCTORE

GABR. BROTERIO.

APPENDIX hæc Chronologica summam, qua Cornelius Tacitus in scribenda historia usus est, artem reteget. Tristia enim et sæva tempora cursaturus, ita totius ævi Romani molem complexus est, ut assidua temporum, rerum, hominum, eventuumque comparatione, et ab historia tædium amoverit, et legentium animos ad scelerum odia, studia virtutis, atque eximiam in adversis ac secundis rebus prudentiam erexerit. Multos quoque juvabit nosse, quomodo Tacitus præcipuas variasque populi Romani res spectaverit. Potuissem equidem altius veterem memoriam repetere, et quæ de Mose, Bocchori, Rhamse, Cyro, aliisque populorum antiquitatibus memorat, colligere. At hæc disjecta nimis, jamque innotescunt, nec in tantas patent utilitates. Sit ergo satis Romana tantum tempora relegere, eaque usque ad Trajani initia continuare.

APPENDIX CHRONOLOGICA.

A. V. C. I, A. C. 752.

ROMULUS Urbis Romæ conditor. Tacit. Annal. IV, 9.
Pomerium Urbis a Romulo positum. Annal. XII, 24.
Urbem Romam a principio reges habuere. Annal. I, 1.
Romulus, ut libitum, imperitat. Annal. III, 26.

A. V. C. 2, A. C. 751.

Romulus patres legit. Eæ patriciorum familiæ, dictæ postea *majorum gentium*. Annal. XI, 25.

A. V. C. 6, A. C. 747.

Edem Statoris Jovis vocet Romulus. Annal. XV, 41.

A. V. C. 7, A. C. 746.

Capitolium a T. Tatius Urbi additum. Annal. XII, 24.

Tatius, retinendis Sabinorum sacris, sodales Tatios instituit. Annal. I, 54; Hist. II, 95.

A. V. C. 16, A. C. 737.

Romulus tantum sapientia valet, ut plerosque populos eodem die hostes, dein cives habeat. Annal. XI, 24.

A. V. C. 29, A. C. 714.

Quirinus Deum numero additus. Annal. IV, 38.

A. V. C. 40, A. C. 713.

Roma religionibus et divino jure populum devincit. Annal. III, 26.

Nume regia. Annal. XV, 41.

A. V. C. 85, A. C. 668.

Sacra piaculæque ex legibus Tulli regis instituta. Annal. III, 26; XII, 8.

A. V. C. 115, A. C. 638.

Reperit quædam ab Antæ divini juris. Annal. III, 26.

A. V. C. 140, A. C. 613.

Equorum certamina a Thuriis accita. Annal. XIV, 21.

A. V. C. 141, A. C. 612.

Capitolium vocet Tarquinius Priscus rex, bello Sabino; jecitque fun-

damenta, spe magis futuræ magnitudinis, quam quo modicæ adhuc populi Romani res sufficerent. Hist. III, 72.

A. V. C. 177, A. C. 576.

Servius Tullius sanctor præcipuus legum fuit, quæis etiam reges obtemperarent. Annal. III, 26.

Templum Lunæ a Servio Tullio sacratum. Annal. XV, 41.

A. V. C. 183, A. C. 570.

Servius Tullius, sociorum studio, Capitolium exstruere aggreditur. Hist. III, 72.

A. V. C. 225, A. C. 528.

Tarquinius Superbus, capta Suessa Pometia, Capitolium exstruit: haud perfecit. Sed gloria operis libertati reservata. Hist. III, 72.

A. V. C. 244, A. C. 509.

Tarquiniæ exacti. Annal. XI, 22.

A. V. C. 245, A. C. 508.

Libertatem et consulatum L. Brutus instituit. Annal. I, 1.

Brutus patrum numerum supplet. Eæ familiæ *minorum gentium* appellatæ. Annal. XI, 25.

A. V. C. 247, A. C. 506.

Horatius Pulvillus, iterum consul, Capitolium dedicat, ea magnificentia, quam immensæ postea populi Romani opes ornarent potius, quam augerent. Hist. III, 72.

Urbs Porsenæ dedita, Tuscisque dati obsides. Hist. III, 72; Ann. XI, 24.

A. V. C. 250, A. C. 503.

Attus Clausus, origine Sabina, gentis Claudis auctor. Annal. IV, 9; XI, 24.

Patrioii Claudii ab Atto Claudio continui duravere sine ulla adoptione, usque ad Domitium a Claudio principe adoptatum. Annal. XII, 25.

A. V. C. 256, A. C. 497.

Dictaturæ ad tempus sumptæ. Annal. I, 1.

A. V. C. 258, A. C. 495.

A. Postumius, dictator, Libero Liberæque et Cereri ædem juxta Circum Maximum vovet. Annal. II, 49.

A. V. C. 277, A. C. 476.

Cremerensis clades. Hist. II, 91.

A. V. C. 300, A. C. 453.

Adversus patrum factiones multa populus parat, tuendæ libertatis et firmandæ concordie causa. Accita quæ usquam legum egregia. Annal. III, 27.

A. V. C. 303, A. C. 450.

Creati decemviri, et compositæ duodecim tabulæ, finis æqui juris; Annal. III, 27.

Vetus Urbi sœnebre malum, et seditionum discordiarumque creberrima causa. Duodecima tabulis sanctum, ne quis unciario sœnore amplius exerceat; quum antea ex libidine locupletium agitaretur. Annal. VI, 16.

Decemviralis potestas haud ultra biennium. Annal. I, 1.

A. V. C. 303, A. C. 446.

Quæstores creati Valerius Potitus et Æmilius Mamercus, at rem militarem comitarentur. Annal. XI, 22.

A. V. C. 310, A. C. 443.

Tribunorum militum consulare jus non diu valuit. Annal. I, 1.

A. V. C. 364, A. C. 389.

Allienis clades. Hist. II, 91.

Capta a Gallis Roma. Annal. XI, 24.

XIV kalendas Sextiles captam Urbem Senones inflammant. Annal. IV, 41.

Post Gallica incendia, Urbs nulla distinctione passim erecta. Annal. IV, 43.

A. V. C. 390, A. C. 363.

Estriones a Tuscis acciti. Annal. XIV, 21.

A. V. C. 407, A. C. 346.

Unciarium fœnus, rogatione tribunicia, ad semuncias redactum. Annal. VI, 16.

A. V. C. 412, A. C. 341.

Vetita versura. Annal. VI, 16.

Post multis plebiiscentis obviam itum fœneratorum fraudibus. Sed toties represso, miras per artes rursum oriebantur. Annal. VI, 16.

A. V. C. 423, A. C. 330.

Arbela, castellum insignis fama, quod postremo inter Dariam atque Alexandrum prælio Persarum illic opes concidere. Annal. XII, 13.

A. V. C. 430, A. C. 323.

Mors Alexandri Magni. *Ejus virtutum fatorumque cum Germanici viribus satisque comparatio.* Annal. II, 73.

A. V. C. 433, A. C. 320.

Candina elades. Annal. XV, 13.

Samnitium jugum subeunt Romani. Annal. XI, 24.

A. V. C. 476, A. C. 277.

Fabritius consul senatusque Romanus venenum in Pyrrhum regem vetant, produntque. Annal. II, 88.

A. V. C. 485, A. C. 268.

Duplicatus quæstorum numerus, stipendiaria jam Italia, et accedentibus provinciarum vectigalibus. Annal. XI, 22.

A. U. C. 490, A. C. 263.

Primum bellum Punicum. Spei ædem hoc bello vovet Atilius. *Annal.* II, 49.

A. U. C. 494, A. C. 259.

Jani templum apud forum olitorium a C. Duillio structum, qui primas rem Romanam prospere mari gessit, triumphumque navalem de Pœnis meruit. *Annal.* II, 49.

A. U. C. 512, A. C. 241.

Anulum Postumium, consulem, sed flaminem Dialem, in Siciliam ad classem proficiscentem, ad sacra retinet L. Metellus pontifex maximus. *Annal.* III, 71.

A. U. C. 536, A. C. 217.

Secundum bellum Punicum. Hannibal in Italiam ingruit. *Annal.* III, 34. Cremona condita. *Hist.* III, 34.

A. U. C. 541, A. C. 212.

Oppiæ leges, quæ constricta feminarum licentia. *Annal.* III, 33. Bellum Macedonum. Icta cum Romanis Lydorum fœdera. *Annal.* IV, 55.

A. U. C. 550, A. C. 203.

Lex Cincia, qua cavetur ne quis ob causam orandam pecuniam donumve accipiat. *Annal.* XI, 5, et XV, 20.

Marcus Lepidus Ptolemæi liberis tutor in Ægyptum missus. *Ann.* II, 67.

A. U. C. 553, A. C. 200.

Syphacem P. Scipio triumphans populo Romano ostendit. *Ann.* XII, 38.

A. U. C. 559, A. C. 194.

Smyrnæi, primi omnium, templum urbis Romæ statuunt: magnis quidem jam Romani imperii rebus, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc Punica urbe, et validis per Asiam regibus. *Annal.* IV, 56.

A. U. C. 562, A. C. 191.

Bellum Syriacum. Byzantii copias mittunt in Antiochum. *Ann.* XII, 62.

A. U. C. 564, A. C. 189.

L. Scipio, pulso Antiocho, fidem atque virtutem Magnetum decorat. *Annal.* III, 62.

A. U. C. 583, A. C. 170.

Bellum Persei, Macedonum regis. Quo in bello studia urbium Asiæ in populum Romanum. *Annal.* IV, 65.

Byzantii copias mittunt in regem Persen. *Annal.* XII, 62.

A. U. C. 587, A. C. 166.

L. Paulus Æmilius triumphat, ducto ante curram Perse Macedonum rege. *Annal.* XII, 38.

A. U. C. 604, A. C. 149.

Servius Galba a Catone censorio accusatus. *Annal.* III, 66.

A. V. C. 605, A. C. 148.

Magistratum avaritia parit. Calpurnia scita de repetundis. Ann. XV, 20.
Tertium bellum Punicum. P. Scipio, quamvis flagrante adhuc Poenorum bello, apud Siciliam Romanum militaremque cultum exiit, ut exterorum morum emulatione animos devinciat. Annal. II, 59.

A. V. C. 606, A. C. 147.

Byzantium ictum cum Romanis foedus, qua tempestate bellatum adversus regem Macedonum, cui, ut degeneri, Pseudo-Philippi vocabulum impositum. Annal. XII, 62.

A. V. C. 608, A. C. 145.

Possessa Achaia Asiaque, ludi curatius Romae editi. Annal. XIV, 21.
L. Mummius primus Graeci certaminis spectaculum in Urbe praebet. Annal. XIV, 21.

A. V. C. 610, A. C. 143.

Aqua Marcia ad Urbem deducta. Annal. XIV, 22.

A. V. C. 617, A. C. 136.

Namantina clades. Annal. XV, 13.

A. V. C. 621, A. C. 132.

Dissensione ordinum, et apiscendi illicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava latae leges. Annal. III, 27.

Tiberius Gracchus turbator plebis. Annal. III, 27.

Discordiae consulum apud tribunos, agrariae frumentariaeque leges, plebis et optimatum certamina. Annal. IV, 32.

L. Cotta a Scipione Africano accusatus. Annal. III, 66.

A. V. C. 623, A. C. 130.

Bellum Aristonici. Byzantii copias mittunt in Aristonicum. Annal. IV, 55, et XII, 62.

Ubi subacto orbe, et aemulis urbibus regibusve excisis, securas opes concupiscere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarsere. Modo turbulenti tribuni, modo consules praevalidi, et in Urbe aere tentamenta civilium bellorum. Hist. II, 38.

A. V. C. 632, A. C. 121.

Sempronius rogationibus equester ordo in possessione iudiciorum locatur. Annal. XII, 60.

C. Gracchus turbator plebis. Annal. III, 27.

A. V. C. 641, A. C. 112.

Cimbrorum arma primum audita sunt, Caecilio Metello ac Papirio Caesone consulibus. De Mor. German. cap. 37.

Papirius Carbo consul a Germanis fusus. Ibid.

A. V. C. 645, A. C. 108.

P. Rutilius a M. Scauro accusatus. Annal. III, 66.

Rutilius et Scaurus suam ipsi vitam postea narravere, fiduciam potius morum, quam arrogantiam arbitrati. Vit. Agric. cap. 1.

A. V. C. 646, A. C. 107.

Anrelius Scaurus a Germanis captus. De Mor. German. cap. 37.

A. V. C. 647, A. C. 106.

Cassius a Germanis victus cæsusque. De Mor. German. cap. 37.

A. V. C. 648, A. C. 105.

Serviliæ leges senatui judicia reddunt. Annal. XII, 60.

A. V. C. 649, A. C. 104.

Servilius Cæpio et Cn. Manlius a Germanis fusi. De Mor. Germ. c. 37.

A. V. C. 653, A. C. 100.

Germani a C. Mario in Italia vioti: at non impune. De Mor. German. cap. 37.

A. V. C. 654, A. C. 99.

Saturninus turbator plebis. Annal. III, 27.

A. V. C. 658, A. C. 95.

Ptolemæus, Cyrenarum rex, cui cognomentum Apionis fuit, agros populo Romano cum regno relinquit. Annal. XIV, 18.

A. V. C. 662, A. C. 91.

L. Crasso et Domitio censoribus, rhetores eludere ludum impudentis jussi sunt. Dialog. de Orat. cap. 35.

A. V. C. 663, A. C. 90.

Turbator plebis, nec minor largitor, nomine senatus, Drusus: corrupti spe, aut illusi per intercessionem socii. Inde bellum Italicum. Ann. III, 27.

A. V. C. 666, A. C. 87.

Mithridaticum bellum. Athenienses socii sunt Mithridatiæ adversus Sallam. Annal. II, 55.

Jussu regis Mithridatis apud cunctas Asiæ insulas et urbes trucidantur Romani. Annal. IV, 14.

Coi, fidem suam tum testati, cives Romanos templo Æsculapii inducere. Annal. IV, 14.

Multa eorundem in populum Romanum merita, sociisque victoria. Annal. XII, 61.

Gravissimo in discrimine exercitus, ob asperitatem hiemis et penuriam vestis, quum id Smyrnam in concionem nuntiatum foret, omnes, qui adstant, detraxere corpori tegmina, Romanisque legionibus miserant. Annal. IV, 56.

Bellum civile. Multæ et diversæ leges. Annal. III, 27.

Marius et Sulla de judiciorum jure præcipue bellant. Annal. XII, 60.

E plebe infima C. Marius, et nobilium sævissimus L. Sulla, vitam armis libertatem in dominationem vertunt. Hist. II, 38.

Cn. Pompeius octavodecimo ætatis anno civilia bella sustinet. *Annal.* XIII, 6.

Cn. Pompeius Mario Sullaque occultior, non melior. Et nunquam postea nisi de principatu quæsitum. *Hist.* II, 38.

A. v. c. 667, A. c. 86.

Haud longa Cinnæ dominatio. *Annal.* I, 1.

Prælio, quo apud Janiculum adversus Cinnam pugnatum est, Pompeianus miles fratrem suum, dein, cognito facinore, seipsum interficit. Tanto acrior apud majores, sicut virtutibus gloria, ita flagitiis pœnitentia fuit. *Hist.* III, 51.

Cornelii Merulæ, flaminis Dialis, cædes. Sex et septuaginta annis nemo post eum suffectus. *Annal.* III, 58.

A. v. c. 670, A. c. 84.

L. Sulla, pulso Mithridate, fidem atque virtutem Magnetum decorat. *Annal.* III, 62.

A. v. c. 671, A. c. 88.

Ardet Capitolium civili bello, sed fraude privata. *Annal.* VI, 12, et *Hist.* III, 72.

Ansere et Sibyllini libri. Quæsitæ Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam, et Italicas colonias carmina Sibyllæ, una seu plures fuere; datumque sacerdotibus negotium, quantum humana ope potuissent, vera discernere. *Annal.* VI, 12.

Capitolium iisdem rursus vestigiis situm exstruendi curam victor Sulla accipit. *Hist.* III, 72.

A. v. c. 672, A. c. 81.

L. Sulla dictator, abolitis vel conversis prioribus legibus, plura addit; et tribunorum plebis licentiam tollit. *Annal.* III, 27.

Lege Sullæ viginti quæstores creati supplendo senatui, cui judicia traderat. *Annal.* XI, 22.

A. v. c. 673, A. c. 80.

Pomœrium Urbis a L. Sulla auctum. *Annal.* XII, 23.

A. v. c. 675, A. c. 78.

Haud longa Sullæ dominatio. *Annal.* I, 1.

A. v. c. 676, A. c. 77.

Sulla moritur. Hoc solum felicitati ejus negatum, quod Capitolium non dedicaverit. *Hist.* III, 72.

Latinius Catulus, consul, Capitolium dedicat; ejusque nomen, inter tanta Cæsaris opera, usque ad Vitellium mansit. *Hist.* III, 72.

Turbidæ Lepidi rogationes, ut acta mortui Sullæ rescinderentur. *Annal.* III, 27.

A. v. c. 680, A. c. 73.

Sertorii atque Mithridatis ingentibus bellis labat respublica. *Ann.* III, 73.

A. U. C. 681, A. C. 72.

Cyziceni circumsessi haud minus sua constantia, quam praesidio Luculli, Mithridaten regem pellunt; ideoque libertatem adepti. *Annal.* IV, 36.

Servile bellum. Spartaco tamen, post multas consularium exercituum clades inultam Italiani urenti, haud datum ut pacto in fidem acciperetur. *Annal.* III, 83, et XV, 46.

A. U. C. 684, A. C. 69.

Tribunis plebis reddita licentia. *Annal.* III, 27.

Tum non modo in commune, sed in singulos homines latae quaestiones; et corruptissima republica multae leges. *Annal.* III, 27.

A. U. C. 685, A. C. 68.

L. Lucullus Armeniam penetrat, et itinera aperit. *Annal.* XV, 27.

Lex Roscia de equitum Romanorum loco apud theatrum. *Annal.* XV, 32.

A. U. C. 687, A. C. 66.

Cn. Pompeio, Piraticum bellum gesturo, multum a populo Romano potestatis datum. *Annal.* XV, 25.

Piratico bello Antonium adjuvant Byzantii. *Annal.* XII, 62.

A. U. C. 691, A. C. 62.

Romanorum primus Cn. Pompeius Judaeos domuit; templumque jure victoriae ingressus est. Muri Hierosolymorum diruti; delubrum mansit. *Hist.* V, 9.

A. U. C. 696, A. C. 57.

Germani a Julio Caesare in Gallia victi. *De Mor. German.* cap. 37.

A. U. C. 699, A. C. 54.

Primus omnium Romanorum Julius Caesar, cum exercitu Britanniam ingressus, quamquam prospera pugna terruerit incolas, ac litore potitus sit, potest videri eam ostendisse posteris non tradidisse. *Vit. Agric.* c. 13.

Cn. Pompeius mansuram theatri sedem ponit; ideoque incusatus a senioribus. *Annal.* XIV, 20.

Antea subitariis gradibus, et scena in tempus structa, ludos edi solium. Vetustioribus adhuc temporibus, stans populus ludos spectabat, ne si consideret, theatro dies totos ignavia continuaret. *Annal.* XIV, 20.

Pompeii Crassique potentia cito in Caesarem cessura. *Annal.* I, 1.

A. U. C. 701, A. C. 52.

Crassus a Parthis trucidatus. *Annal.* II, 2; *de Mor. German.* c. 37.

Cassius debellati exercitus Romani reliquias servat; ipse postea Partorum victor. Inde familia Cassia per illas gentes celebrata. *Annal.* XII, 2.

A. U. C. 702, A. C. 51.

Galli Julium Caesarem apud Alesiam obsident. *Annal.* XI, 23.

Victore Caesare, nullum brevius spatio, quam adversus Gallos confectum est bellum. *Annal.* XI, 24.

Cn. Pompeius, tertium consul, corrigendis moribus delectus. At gravior

remediis, quam delicta erant, suarumque legum auctor idem ac subversor. Annal. III, 28.

A. V. C. 706, A. C. 47.

Pharsalica pugna. Quæ armis tuebatur, armis amittit Cn. Pompeius. Annal. III, 28.

Pompeii potentia in Cæsarem cedit. Annal. I, 1.

Exin continua per viginti annos discordia: non mos, non jus; deterrima quæque impune; ac multa honesta exitio sunt. Annal. III, 28.

A. V. C. 707, A. C. 46.

Lex dictatoris Cæsaris de modo credendi possidendique intra Italiam. Annal. VI, 16.

Cæsar seditionem exercitus verbo uno compescit, *Quirites* vocando, qui sacramentum ejus detrectabant. Annal. I, 42.

A. V. C. 708, A. C. 45.

Dictator Cæsar lege Cassia patricios sublegit. Annal. XI, 25.

A. V. C. 709, A. C. 44.

Consul uno die fuit Caninius Bibulus, C. Cæsare dictatore, quum belli civilis præmia festinarentur. Hist. III, 37.

A. V. C. 710, A. C. 43.

Repentina vis dictatorem Cæsarem opprimit. Hist. III, 68.

Cæsar Octavianus nonodecimo ætatis anno civilia bella sustinet. Annal. XIII, 6.

Is, adolescens privatus, veteranos cupidine dominandi concitos per larigationes inflammat, exercitum parat, corrumpit consulis legiones, simulat Pompeianarum gratiam partium. Annal. I, 10.

A. V. C. 711, A. C. 42.

Cæsis Hirtio et Pansa consulibus, utriusque copias Octavius occupat; extorquet invito senatu consulatum; armaque, quæ in Antonium acciperat, contra rempublicam vertit. Annal. I, 10.

Triumviratus, proscriptio civium, divisiones agrorum. Annal. I, 10.

Cicero interficitur. Ab ejus interitu mutata eloquentia. Dialog. de Orat. cap. 24.

A. V. C. 712, A. C. 41.

Philippensis acies. Bruto et Cassio cæsis, nulla jam publica arma. Annal. I, 2, et III, 76.

A. V. C. 714, A. C. 39.

Perunum bellum. Annal. V, 1.

Brundisium foedus. Annal. I, 10.

Stratonicensis Parthorum irruptionem, nihil mutata in populum Romanum constantia, perferunt. Annal. III, 62.

Regnum Judææ ab Antonio Herodi datum. Hist. V, 9.

A. v. c. 715, A. c. 38.

Pax inter Sex. Pompeium ac triumviros pacta. *Annal.* V, 1.

Pacorus, Judæa potitus, a P. Ventidio interficitur; et Parthi trans Euphraten redacti. *Hist.* V, 9.

Amisso Pacoro, infra Ventidium dejectus Oriens. *De Mor. Germ.* c. 37.

A. v. c. 716, A. c. 37.

Cæsar, cupidine formæ, aufert Tiberio Neroni uxorem Liviam, incertum an invitam; adeo properus, ut ne spatio quidem ad enitendum dato, penatibus suis gravidam induxerit. *Annal.* V, 1.

Consulti per ludibrium pontifices, an concepto, necdum edito partu, rite nuberet. *Annal.* I, 10.

A. v. c. 717, A. c. 36.

Tarentinum fœdus. *Annal.* I, 10.

Agrippa Ubiorum gentem, Rheno transgressam, in fidem accipit. *Annal.* XII, 27.

Experimento fidei super ipsam Rheni ripam collocantur, ut arceant, non ut custodiantur. *De Mor. German.* cap. 28.

Judæos C. Sosius subigit. *Hist.* V, 9.

A. v. c. 718, A. c. 35.

Lepidus, postquam socordia senuit, specie quoque amicitie, legionibus exiit. *Annal.* I, 2, 9 et 10.

Cæsar bellis civilibus Cilnium Mæcenatem, equestris ordinis, cunctis apud Romam atque Italiam præponit. *Annal.* VI, 2.

A. v. c. 719, A. c. 34.

Sextus Pompeius, pacis imagine deceptus, apud Siciliam opprimitur. *Annal.* I, 2 et 10.

A. v. c. 723, A. c. 30.

Actiaca victoria. *Annal.* I, 3.

Cæsar vultu et aspectu Actiacas legiones Brundisii turbantes exterrit. *Annal.* I, 42.

A. v. c. 724, A. c. 29.

Antonio per libidines pessumdato, eoque interfecto, Cæsar, posito triumviri nomine, cuncta discordiis civilibus fessa, nomine *Principis*, sub imperium accipit. *Annal.* I, 2 et 9.

Luxus mensæ, a fine Actiaci belli, ad ea arma queis Ser. Galba rerum adeptus est, per annos centum profusis sumptibus exerciti. *Annal.* III, 55.

Princeps Augustus lege Sænia patricos sublegit. *Annal.* XI, 25.

Mauros Juba rex accipit, donum populi Romani. *Annal.* IV, 5.

Phraates, Parthorum rex, cuncta venerantium officia ad Augustum vertit; partemque prolis firmandæ amicitie mittit: haud perinde Romanorum metu, quam fidei popularium diffusus. *Annal.* II, 1.

A. v. c. 725, A. c. 28.

Augustus, inter alia dominationis arcana, seponit Ægyptum, votivis,

ais permisso, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus: ne fame urgeret Italiam, quisquis eam provinciam, claustraque terræ ac maris, quamvis levi præsidio, adversum ingentes exercitus insedisset. *Annal.* II, 59.

C. Oppius, Cornelius Balbus, Matius, Veditius, aliaque equitum Romanorum, sub Augusto principe, prævalida nomina. Oppius et Balbus primi Cesaris opibus potuere conditiones pacis et arbitria belli tractare. *Annal.* XII, 60.

Statilius Taurus, Marcius Philippus, Corn. Balbus hostiles exuvias, aut exundantes opes, ornatum ad Urbis et posterum gloriam conferunt. *Ann.* III, 72.

Augustus sibi atque urbi Romæ templum apud Pergamum sisti non prohibet. *Annal.* IV, 5.

A. V. C. 726, A. C. 27.

Sexto suo consulatu Cesar Augustus, potentiæ securus, quæ triumviratu jusserat, abolet; datque jura, quæ pace et principe uteremur. *Annal.* III, 28.

A. V. C. 731, A. C. 22.

Piso, qui civili bello resurgentes in Africa partes acerrimo ministerio adversus Cæsarem juverat, mox Brutum et Cassium secutus, concessa reditu, petitione honorum abstinebat, delatum ab Augusto consulatum accipit. *Annal.* II, 43.

Marcellus, flagrantibus plebis studiis, intra juventam, morte ereptus. *Annal.* II, 41.

M. Agrippæ Mitylenense secretum. *Annal.* XIV, 53.

A. V. C. 733, A. C. 20.

Augustus M. Agrippam generum sumit. *Annal.* I, 3, et *Hist.* I, 15.

Ejus filii Caius ac Lucius in familiam Cæsarum postea inducti. *Ibid.*

A. V. C., 734, A. C. 19.

Datus rex Armeniis a Cæsare Tigranes, deductusque in regnum a Tiberio Nerone. *Annal.* II, 3.

A. V. C. 736, A. C. 17.

M. Agrippa socius tribunicie potestatis deligitur. *Annal.* III, 56.

A. V. C. 737, A. C. 16.

Ludi seculares ab Augusto editi. *Annal.* XI, 11.

A. V. C. 738, A. C. 15.

Lolliana clades. *Annal.* I, 10.

A. V. C. 742, A. C. 11.

M. Agrippa vita concessit. *Annal.* I, 3.

Salpicius Quirinius, impiger militiæ, et acribus ministeriis, consulatum, mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia triumphis adeptus. *Annal.* III, 48.

A. V. C. 743, A. C. 10.

Germani a Druso in suis sedibus percussi. De Mor. Germ. cap. 37.

A. V. C. 745, A. C. 8.

Drusus exstinctus magnam sui apud populum Romanum memoriam reliquit : credebatur enim, si rerum potitus foret, libertatem redditurus. Annal. I, 3 et 33.

Is aggerem coercendo Rheno inchoaverat. Annal. XIII, 53.

A. V. C. 746, A. C. 7.

Pomcerium Urbis ab Augusto auctum. Annal. XII, 23.

Germani a Tiberio in suis sedibus percussi, ac sæpe postea fusi. De Mor. Germ. cap. 37.

Mæcenas, Augusti amicitia præcipuus, moritur. Profecta tamen ætate speciem magis in amicitia principis, quam vim tenuit, fato potentis raro sempiternæ. Annal. III, 30.

A. V. C. 747, A. C. 6.

Tiberii de Germanis triumphus. Annal. I, 4 et 34; II, 26.

Cum Germanis Tiberius, Germanicus, alique duces rursus bellavere : multaque invicem damna. Non Samnis, non Pœni, non Hispaniæ, Galliæve, ne Parthi quidem sæpius admonere : quippe regio Arsacis acrior est Germanorum libertas. De Mor. Germ. cap. 37.

A. V. C. 748, A. C. 5.

Jussu Augusti Armeniis impositus rex Artavastes; post non sine clade Romana dejectus. Annal. II, 3.

Defuncto Agrippa, Augustus Tiberium Neronem potestatis tribunicis socium delegit, ne successor in incerto foret. Annal. III, 56.

A. V. C. 749, A. C. 4.

Tiberius, ab uxore sua Julia spreus, Rhodum abscedit : ibique iram et simulationem, secretas libidines meditatur. Annal. I, 4 et 53.

A. V. C. 750, A. C. 3.

Post mortem Herodis, Simon quidam in Judæa regium nomen invadit. Is a Quinctilio Varo, obtinente Syriam, punitus; et gentem coercitam liberi Herodis tripartito rexere. Hist. V, 9.

A. V. C. 752, A. C. 1.

Caius Cæsar componendæ Armeniæ deligitur. Is Ariobarzanem, originæ Medum, ob insignem corporis formam et præclarum animum, volentibus Armeniis præfecit. Annal. II, 4.

Caio Cæsari obtinenti Armeniam datus rector Sulpicius Quirinius. Annal. III, 48.

Ut valida Augusto in rempublicam fortuna, ita domi improspera fuit. Julia, ejus filia Tiberique uxor, ob impudicitiam Pandataria insula, mox oppido Rheginorum, qui Siculum fretum accolunt, clausa. Annal. I, 53, et III, 24.

Julius Antonius, ob adulterium Juliae, morte punitus. Annal. IV, 44.

Sempronius Gracchus, Juliae pervicax adulter, amotus Cercinam, Africi maris insulam. Annal. I, 53.

A. V. C. 755, J. C. 2.

Lecium Caesarem euntem ad Hispanienses exercitus mors, vel Liviae dolus, opprimit. Annal. I, 3.

A. V. C. 757, J. C. 4.

Caicum Caesarem fœdantem Armenia, et vulnere invalidum, mors fato propera, vel novercae Liviae dolus, abstulit. Annal. I, 3.

Tum in Tiberium cuncta vetgere: filias, collega imperii, consors tribuniciae potestatis adsumitur. Annal. I, 3; Hist. I, 15.

A Tiberio quoque, super propriam stirpem, Germanicus adsumptus. Annal. XII, 25.

A. V. C. 759, J. C. 6.

Capito Ateius principem in civitate locum studiis civilibus obtinet. Consulatum ei adceleravit Augustus, ut Labonem Antistium hiedem artibus præcellentem anteiret. Annal. III, 75.

A. V. C. 760, J. C. 7.

Livia senem Augustum devinxerat adeo, uti nepotem unicum Agrippam Postumum in insulam Planasiam projiceret. Annal. I, 3.

A. V. C. 761, J. C. 8.

Julia, Augusti neptis, convicta adulterii, projicitur in insulam Trime-tum, haud procul Apulis litoribus. Annal. IV, 71.

D. Silanus, ejus adulter, amicitia Augusti prohibetur; exsiliumque sibi demonstrari intelligens, fugit. Annal. III, 24.

Augustus, commotus Cassii Severi libidine, qua viros feminasque illu-stras procacibus scriptis diffamaverat, primus cognitionem de famosis libel-lis, specie legis majestatis, tractat. Annal. I, 72.

Apud veteres fuit quoque lex majestatis; sed alia in judicium venie-bant. Si quis proditione exercitum, aut plebem seditionibus, denique male gesta republica majestatem populi Romani minuisset, facta argue-bantur, dicta impune erant. Annal. I, 72.

A. V. C. 762, J. C. 9.

Augustus legem Papiam Poppæam incitandis cælibum pœnis et augenda ærario sancit. Annal. III, 25.

Bellum Dalmaticum a Tiberio confectum. Ornospadæ haud inglorius auxiliator, eoque civitate Romana donatus. Annal. VI, 37.

Variana clades. Tres cum Varo legiones periire. Victor Arminius. Annal. I, 10, 59 et 62; de Mor. German. cap. 37.

A. V. C. 765, J. C. 12.

Tiberii de Pannoniis ac Dalmatis triumphus. Annal. I, 4 et 34.

Caius, Germanici et Agrippinae filius, in castris nascitur: eum, in con-tabernio legionum eductum, militari vocabulo *Caligulam* appellant, quia

plerumque ad conciliandi vulgi studia eo tegmine pedum inducebatur. *Annal.* I, 41.

A. V. C. 766, J. C. 13.

Augustus, quum Tiberio tribuniciam potestatem a patribus rursum postularet, quamquam honora oratione, quædam de habitu vultuque et insitatis ejus jecerat, quæ velut excusando exprobarret. Inde fama ne Tiberium quidem caritate, aut reipublicæ cura adscitum : sed quoniam arrogantiam sævitiamque ejus introspexerit, comparatione deterrima sibi gloriam quævisse. *Annal.* I, 10.

A. V. C. 767, J. C. 14.

Gravescere coepit valetudo Augusti ; et quidam scelus uxoris suspectabant. Tiberius propriis matris literis accitur ; neque satis compertum, spirantem adhuc Augustum apud urbem Nolam, an exanimem repererit. Excessisse Augustum et rerum potiri Tiberium fama eadem fert. *Ann.* I, 5.

Hactenus veterem memoriam relegimus. Res autem Tiberii, Caii Caligulae, Claudii, Neronis, Galbae, Othonis, Vitellii, ipsaque Vespasiani initia, ab anno U. C. DCCLXVII, ad annum U. C. DCCCXXIV, Annalium, Historiarum, Supplementorum, Appendicisque libris, quos in nostris editionibus publicavimus, satis innotuere. At, ut brevitati simul et utilitati consulam, Vespasiani, Titi Domitiani, ac Nervæ res, quas cognoscere interest, in Appendice Chronologica summatim complectar.

A. V. C. 825, J. C. 72.

Vespasiano Augusto IV, Tito Cæsare II, consulibus. Invaluerant duo præcipua bellorum civilium mala, legum oblivio, et adversus dominantes audacia. In hac imperii pace, utrique subvenit Vespasianus. Urbi leges, regnatrici domui munimenta addita. Quo præcaverentur militares motus, prætoriarum cohortium præfecturam Titus accepit : magnum equestris ordinis ornamentum, et paterni imperii tutamentum. Coercita autem fornicarum licentia, poena ancillas fore, quæ se alieno servo jungerent. Repressæ quoque creditorum sævitia ; et interdictum ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti jus unquam esset, ne post patrum quidem mortem. Simul reficiebatur pulcherrimum ac vetustissimum imperii monumentum. Nempe tria millia ærearum tabularum, quibus continebantur, pene ab exordio Urbis, senatusconsulta, plebiscita de societate, fœdere, privilegio cuicunque concessis, quæ, incenso Capitolio, conflagraverant, undique investigatis exemplaribus, reposita. Ad conciliandos populi animos, datum a Tito congiarium. Hæc popularitatis studia aversabatur Helvidius Pris-

Accepit. Plinius, in præfat.

Jungerent. Sueton. in Vespas. 11. Vide jam dicta supra *Annal.* XII, 53.

Mortem. Sueton. ibid. Id jam statuerat Claudius, ut dictum est *Annal.* XI, 13.

Reposita. Sueton. in Vespas. 8.

Congiarium. Memoratur in Titi nummis, Vide supra p. 137.

cus, Thrasæ gener, et severioris philosophiæ placita sectatus. Integræ libertatis capitor, querebatur publicum servitium civilibus Vespasiani studiis certius, quam priorum principum vitiis, induci. Inde acerbior quavis principatus acta carpebat, sententiarum quoque, quas princeps in senatu afferret, assiduus obtrektor. Vespasianus tales sui contumelias diu tulit, Helvidii integritatem, et Thrasæ, cui ipse amicus fuerat, virtutem reveritas. Ne tamen infringeretur auctoritas, Helvidium monuit, ut vel contumaciam exueret, vel sileret. Contra ille in dies pervicacior et infensor, primum exilio, dein morte, vel invito principe, multatus est. Philosophi, ut procacia ingenia, Urbe submoti. Musonius, favore Muciani, commune discrimen solus effugit. Demetrius et Hostilius, majoris petulantie, in insulas relegati. Interim Petilius Cerialis, confecto bello Germanico, in Britanniam fuerat missus. Decessore suo Vettio Bolano validior, terrorem statim intulit, Brigantum civitatem aggressus. Multa prælia, et aliquando non incruenta; magnam Brigantum partem aut victoria amplexus est, aut bello.

A. V. C. 826, J. C. 73.

Fl. Domitiano Cæsare II, M. Valerio Messalino consilibus, ut cresceret favor congiarium a Domitiano datum. In eo visi senes, qui se a divo Augusto semel atque iterum accepisse congiarium narrabant. Grandævos alios multos prodidit census, qui tum peragebatur; et ne singulis moremur, res est confessa in regione Italiæ octava centenum annorum census fuisse homines LIV, centenum denu homines XIV, centenum vicenum quinum homines duos, centenum tricenum homines quatuor, centenum tricenum quinum aut septenum totidem, centenum quadragenum homines tres. Id tanto curiosius observatum, quod mortalitas in longi ævi spes sit semper intenta, et ætas principis ad senium vergeret. Placuit in eadem censura explorari magnitudinem Urbis, quam ex tantulis initiis virtus Romæ in immensum extulerat. Compertum moenia ejus collegisse ambitu pass. XIII M CC. Ejusdem spatium mensura corrente a milliario in capite Romani fori statuto ad singulas portas numero triginta septem effecisse passuum per directum XXX M DCLXV. Ad extrema vero tectorum cum æstris prætoriiis ab eodem milliario, per vicos omnium viarum numerata

Helvidius Priscus. Jam laudatus supra *Annal.* XVI, 28 et 35. Ejus mores, offensas quoque initium vidimus in *Hist.* IV, 5.

Vel sileret. De his plura *Arrianus* in *Epictet.* I, 2.

Relegati. *Dio*, LXVI, p. 751.

Aut bello. *Tacit.* VII. *Agric.* cap. 17, et *Hist.* IV, 68 et seq.

Congiarium. De quo dictum supra, tom. IV, p. 265.

Narrabant. *Tacit.* *Dialog. de Orat.* cap. 17.

Regione Italiam octava. Inter Ariminum, Rimini, et Placentiam, *Plaisance.*

Homines tres. Hæc omnia *Plinius*, VII, 49.

Pass. XIII M CC. De hac urbis Romæ magnitudine disseruimus supra.

fuisse paullo amplius septuaginta millia passuum. Quo si quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æstimationem concipiat, fateaturque nullius urbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari. Ne magnificentia ulli cederet, advectæ undique opes externæ, novæque in dies attelabantur monumenta. Hæc augebat Vespasianus, relictis, quæ labarent, tacito quidem suo nomine, sed servata veterum inscriptionum gloria, quum ipse additis novis splendidissimisque operibus satis inclaresceret. Atque ut Urbis splendori ex civium moribus ac dignitate accederet decus, senatum et equitem recensuit: submoti indignissimus quisque, et honestissimi Italicorum ac provincialium adlecti. Ita amplissimos ordines sub prioribus principibus cæde varia exhaustos, veterive contaminatos negligentia, purgavit supplevitque, ut, quum ducentas gentes in senatu vix reperisset, mille composuerit. Et ne paupertas probro esset, consulares inopes quingenis sestertiis annuis sustentavit.

A. U. C. 827, J. C. 74.

Vespasiano Augusto V, Tito Cæsare III, consulibus. Peracto censu, conditum est lustrum imperii supremum. Tum princeps Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Tracheam Ciliciam, et Commagenem in provinciarum formam redegit. Succensuit quidem Apollonius, et acrius, quam philosophum decebat: Neronem laudans, quod libertatem Græciæ dedisset, Vespasianum qui eam tolleret literis increpavit. At ipse postea edoctus quas curas pro republica recte et consulte ordinanda princeps sustineret, posuit iras et in publicæ lætitiæ partem laudesque venit. Una tunc femina, Cænis nomine, famam Vespasiani inumbrabat. Antoniæ quondam liberta, fidem ita probaverat, ut secretioribus adhibita jussaque nuntiare Tiberio, quæ adversus eum pararet Sejanus; post Vespasiani voluptatibus, antequam Flaviam Domitillam uxorem duceret, innexa. Is, privatus adhuc, amissa uxore, Cænidem in contubernium revocavit, atque etiam princeps pene justæ uxoris loco habuit. Cænis in id fastigium

Comparari. Hæc et superiora Plinius, III, 5.

Provincialium adlecti. Sueton. in Vespasian. 9.

Mille composuerit. Aurel. Victor. de Cæsaribus.

Quingenis sestertiis. Sueton. in Vespasian. 17. Quingena autem sestertia sunt Gallicæ monetæ lib. 97, 265.

Imperii supremum. Censorius, de Die natali, cap. 18. De censu lustroque Romanorum diximus in excursu. ad Annal. XI, 25.

Redegit. Sueton. in Vespasian. 8; Euseb. in Chronic. et Aurel. Victor. in Epitoma. Perperam autem in Suetonio *Thraciam Ciliciam*, pro *Tracheam Ciliciam*, legitur, ut patet ex Victore; idque jam aliis observatum. Inde facile intelligas eam Flaviopolis, urbs Ciliciæ, initium æræ suæ in nummis ab hoc anno cepit. Nummos vide apud cl. Pellerin (*Premier Supplément aux Recueils de Médailles*, p. 34). Trachea Ciliciæ nunc Turcia dicitur *Itch-iil*.

Literis increpavit. Quas vide apud Philostratum, Vit. Apollon. V, 41.

Cænis nomine. Sueton. in Vespasian. 3; Dio, LXVI, p. 751.

erecta, nihilque in auctoritate magnificum, nisi immensas opes, reputans, fortunam ad lucra vertit; provinciarum et exercituum præfecturas, magistratus, sacerdotia, ipsaque principis responsa venalia proponebat. Tanta seditas laudes principis obruisset, ni inexplebilem feminae cupidinem fuisset mora. Tum si quid adhuc obtreactionis ex tributorum vectigaliumque magnitudine supererat, Vespasianus publica necessitate et principalibus impensis, quæ in Urbis totiusque imperii decus ac magnificentiam vix cederent, fuit excusatus. Hoc anno feliciter se exeruit agricolarum industria. Quum enim prægelidæ hiemis acerbitate spes tota segetum interisset, reperti in agro Treverico qui, adversis temporum oblectati, mense Martio campos resarrientes, novam sementem telluri credidere. Natura, labore vinci læta, agrestem patientiam uberrimis messibus pensavit.

A. V. C. 828, J. C. 75.

Vespasiano Augusto VI, Tito Cæsare IV, consulibus, templum Pacis, quo nullum in Urbe fuit majus pulchriusque, dicatum est: ibi, ceteras inter opes undique terrarum advectas, posita templi Hierosolymitani spolia. Simul attollebatur ingens magnificentiæ et luxuriæ miraculum, amphitheatrum, divo Augusto quondam meditatum, tranquillioribus servatum temporibus. Architectura, libere exspatiata, et undequaque spectabilis, suas omnes opes explicuit. Admirationem auxit in hujus monumenti decora tractum colosseum Neronis simulacrum, sed damnatis ejus sceleribus, venerationi Solis dicatum. Hac operum audacia Urbs se priscis Orientis et Egypti prodigiis æquabat, quum Vespasianum ad belli curas retrahere voluit Vologeses, Parthorum rex. Is nuntiabat *Alanos, barbaram gentem, fugatis regibus Pacoro et Tiridate, Mediam Armeniamque populari; Parthis jam imminere, inde Romanorum agros incursaturos. Adversus communem hostem arma sociari; alterutrum de Vespasiani filiis ducem bellum flagitabat.* Designabaturque Domitianus, et juvenili impetu, et fraternæ gloriæ æmulatu in hæc præceps. At Vespasianus, filii naturam,

Publica necessitate. Quam Neronis libidines et civilia bella tantam induxerant, ut Vespasianus, quum imperium capesseret, professus sit quodringenties millies (Gallicæ monete lib. 7,782,010,000) opus esse, ut respublica stare posset. Sueton. in Vespasiano, 16.

Hoc anno. Plin. XVIII, 20.

Agro Treverico. Nunc Trèves.

Templum Pacis. Dio, LXVI, p. 752; Sueton. in Vespasian. 9.

Spolia. Vide supra in Appendice ad librum Historiarum, V, 52.

Amphitheatrum. Sueton. ibid. Hujus amphitheatri pars magna adhuc exstat, et dicitur ille Colosseo. Accipimus ex MS. Vindobonensi edito supra, Vespasianum illud ad tres gradus erexisse; editisque ludis, dedicavisse; deinde a Tito rursus dedicatum, adjectis duobus gradibus. Domitianus illud ad clypea usque perduxit, penitusque perfecit.

Dicatum. Plin. XXXIV, 7.

Alanos. Supra Tanais et paludem Mæotidem habitabant Alani. Joseph. Bell. Judæi VII, 7, n. 4.

Mitti flagitabat. Sueton. in Domitian, 11.

dominationis avidam, reveritus, lætusque Arsacidarum fastigium barbaravi imminui, hanc belli aleam detrectavit; prætexens Romanos ab exteris domesticisque præliis recentiores, novis periculis non objectandos. Iratas Vologeses superbas mittit epistolas, quibus inscripserat: *Arsaces, rex regum, Flavio Vespasiano*. Modestiore responso, quod hujusmodi fuit, *Arsaci, regi regum, Fl. Vespasianus*, adeo irritata Vologesis ferocia, ut Syriam occupare statim pararet. Adversus barbarum impetum restitit interrita Trajani, Syriæ præsidia, constantia, et virtus jam vivida ejus filii, qui puer admodum in maximas spes adolecebat. Parthorum superbia meta solo cohibita, Vologeses in pacem coactus est. Decreta Trajano, qui hoc decus antiquis natalibus addidit, triumphalia ornamenta; editique ludi, quos fere funestavit cynicorum malignitas. Il pulsi, ut philosophorum vulgus, clam in Urbem irrepserant: publicis moribus tanto iratiores, quanto diutius coercita maledicentia, rebantur se opportunam populum Romanum insectandi occasionem nactos. Diogenes, ut nomine, sic re, veterem famam æmulatus, in plebem, spectaculis intentam, conviciis invehitur. Effrena procacitas verberibus multata. Heras, supplicio invitatus magis, quam territus, atrocius criminari audet. Iterata licentia rei capite expiata. Silentibus bellis, in hac pacis tranquillitate, et quum studia liberalitate principis refoverentur, jovit expendere quomodo Urbs, quæ tot eminentium oratorum ingenii gloriaque effloruisset, ea laude ita tunc esset orbata, ut vix nomen ipsum oratoris retineret. Hæc quidem de re disseruere M. Aper, Julius Secundus, Curiatius Maternus et Vipstanius Messala, ingenii fama tum insignes. Singula rei momenta rite perpensa; et quæ olim studia alerent, quæ deinde vel ipsa ingenia pessum dederint tractata. In confesso tamen fuit eloquentiam alumnæ esse licentiæ ac libertatis; nullos unquam fuisse oratores in iis civitatibus, quæ severissimis legibus uterentur; bono seculi sui utendum; sapientissimi unusque principis pacem contumaci arrogantique eloquentia meliorem esse atque utiliorem. Hæc quum Tacitus juvenis admodum audisset, postea literis tradidit, et utilitati publicæ consecravit.

Detrectavit. Dio, LXVI, p. 75a.

Inscripserat. Dio, ibid.

Trajani. Ad hunc Trajanum, Trajani Imperatoris patrem, pertinet præstantissimus e Museo Pembrocki. no nummus, quem erudite explicavit cl. *Belley* (*Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions*, vol. XXX, p. 271 et seq.).

Puer admodum. Plin. in Panegyric. XIV.

Coactus est. Victor de Cæsaribus, et in Epitome.

Triumphalia ornamenta. Plin. in Panegyric. IX et XVI.

Multata. Dio, LXVI, p. 75a.

Expiata. Dio, ibid.

Liberalitate. De qua vide Tacitum in Dialog. de Orat. 9. et Suetonium in Vespasian. 18.

Jovit expendere. Habitusque Dialogus de Oratoribus, editus supra.

Juvenis admodum. Tacit. Dialog. de Orat. 1. Inde patet Quintilianum, qui alterum

A. v. c. 829, i. c. 76.

Vespasiano Augusto VII, Tito Cæsare V, consulibus. Domitianus ab externis bellis hactenus retractus, ne vel successu elatus, vel Orientis societate adax, fortunam præsumeret, adversus Sarmatas missus est, ex quæ gloriæ spes, nullus novarum rerum metus. Recepit signa ante capta, victorque in Urbem rediit. Interim visa Titi virtus elanguescere. Otia tamen fellebat studiis; et de acontia, quæ hoc anno apparuit, præclaro carmine perscripsit. At hæc leviora adversus animum juventutis fervore et novæ fortunæ licentia æstuantem. Parta quidem bellis gloria diu fuit gliscen-
tibus vitiiis velamen. Erupere tandem luxu, libidine, ex impotenti in dies amore Berenices, quæ non modo Romam venerat, et in palatium fuerat recepta, sed et ei Titus nuptias pollicitus ferebatur. Urbs, barbarum dedecus exosa, verebatur adhuc ne cetera Neronianæ aulæ mala redirent. Tum enim Titus ad mediam noctem comessationes cum profundissimo quæque familiarium extendebat; inter exoletorum et spadonum greges frequens. Foeda quoque rapacitate constabat eum in cognitionibus patriæ sandinari præmiarique solitum. Invisa et sævitia, quum suspectum quemque et oppositum sibi violenter opprimeret. Hæc in majus ferebantur, vel ipais patris virtutibus, qui nec suspitione, nec metu ad perniciem cujusquam compulsus est: immo momentibus amicis cavendum esse Metium Pomposianum, quod vulgo crederetur genesim habere imperatoriam, consulem eum fecit, spondens *quandoque beneficiū memorem futurum*. Ea tamen haud periunde fuere in Tito Cæsare naturæ vitia, quam morbida luxuriantis fortunæ tabes, quæ, optima ejus indole, in melius post susceptum principatum statim cessit, ut mox sumus dicturi. Hadrianus, postea rerum potiturus, hoc anno Romæ natus est ix kalendas Februarias.

A. v. c. 830, i. c. 77.

Flavio Vespasiano VIII, Tito Cæsare VI, consulibus, annus, ut civi-

at tricesimum ætatis annum attigerat, non esse hujus dialogi auctorem. Contra vero juvenis admodum Tacitus, tunc octodecim circiter annos natus.

Missus est. Hanc expeditionem testantur nummi multi, hoc anno cusi. CAESAR AVG. I. DOMITIANVS. Caput Domitiani. In aversa parte Sarmata genuflexus signum militare retinuit. Infra COS. V, id est, *consul quintum*. Hoc anno consul quintum suffectus fuit Domitianus.

Acontia. Acontias stellas (seu, ut varius loquimur, cometas) Romani dixere ob-
pali formam. Plin. II, 25.

Berenices. De qua dictum supra Hist. II, 2.

Recepta. Dio, LXVI, p. 752.

Ferebatur. Sueton. in Tit. 7.

Solitum. Sueton. ibid.

Opprimeret. Aurel. Victor. in Epitome.

Memorem futurum. Sueton. in Vespasian. 14.

Dicturi. Infra ad a. U. c. 832.

Hadrianus. Spartian. in Hadrian. 1.

libus rebus inturbidus, ita cæli inclementia fuit insignis. Notatum est papilionum proventum ter repetito frigore fuisse extinctum, advenasque volucres ad vi kalendas Februarii spem veris attulisse, mox sævissima hieme conflictatas. Quod autem luctuosius, carbunculus, peculiare olim Narbonensis provinciæ malum, qui L. Paullo et Q. Marcio censoribus, primum in Italiam venerat, hoc anno foede sæviit, duosque consulares exanimavit, Julium Rufum et C. Læcanium Bassum: illum medicorum inscientia sectum; hunc pollice lævæ manus avulso acu a semetipso, tam parvo vulnere, ut vix cerni posset. His acerbitatibus quum Urbs esset intenta, C. Plinius, ob studiorum claritudinem Vespasiano familiaris, naturæ historiarum triginta septem libros edidit: opus diffusum, eruditum, nec minus varium quam ipsam naturam; quod utinam majore delectu, minori credulitate fuisset collectum, nec sæclatum insanabili librorum imperitia aut incuria. In hoc tamen suo squalore, maximum humani ingenii, naturæ, atque artis promtuarium semper habebitur. Cæ. Julius Agricola, quum Vespasianus senatum lectissimis viris suppleret, inter patricos adscitus, dein, egregie administrata pene per triennium Aquitania provincia laudem adsecutus, in Urbem revocatus est ut suffectus foret consul. Fama quoque erat provinciam ei Britanniam destinari. Ibi Julius Frontinus, Petilio Ceriali, decessori suo, quem supra memoravimus, haud impar, validam et pugnam Silurum gentem subegerat; super virtutem hostium, locorum quoque difficultates eluctatus. Saborensibus in Hispania permissum, ut oppidum sub principis nomine exstruerent.

A. v. c. 831, r. c. 78.

L. Ceionio Commodò, Decimo Novio Prisco consulibus, Vespasiani elementia, vel sua inter pericula hactenus illæsa, insolito casu est infracta; quem ut exponam, res altius repetenda. Julius Sabinus, apud Gallos opibus præcipuus, et falsa divi Julii stirpe vanus, Cæsarem se salutari jae-

Conflictatas. Plin. XVIII, 25.

Carbunculus. Morbum illum adhuc dicimus *charbon*.

Censoribus. Censores fuere a. U. c. 590.

Julium Rufum. Quem consulem a. U. c. 830 vidimus in Supplemento Annal. XVI, 49.

Læcanium Bassum. Consulem a. U. c. 817, jam memoratum supra Annal. XV, 33.

Cerni posset. Hæc et superiora Plinius, XXVI, 1.

Familiaris. Plin. Epist. III, 5.

Edidit. Et dicavit Tito sexies consuli. Vide Plinii epistolam, Historiæ naturalis libro primo præfixam.

Quam ipsam naturam. Hæc totidem verbis Plin. Epist. III, 5.

Supra memoravimus. Vide annum 825.

Eluctatus. Tacit. Vit. Agric. 9.

Saborensibus. Tabula ænea reperta Cagneti prope Malacam, nunc *Malaga*, popolorum sedem ibi fuisse indicat. Inscriptionem vide apud Gruteram, p. 164, n. 1, et Marianam, Hist. Hispaniæ, IV, 4.

erat. Sequanos, Romanis fidos, bello provocare ausus, uti jam supra relatum est. Contra fuit fortuna: ipse cum popularibus suis Lingonibus fusa. Captivos, maxime duces, et Sabino intimos, manebant supplicia, rebellionis poena. Multi aut fuga, aut voluntaria morte, infamiae se subduxere. Sabinus, amore uxoris suae Eponinae, nec fugam, nec mortem tentare sustinuit; at arte usus est, ut famam exitii sui vulgaret. Nempe concessit in villam, in qua sibi certum esse vitam finire simulat; ideoque dimissis servis, duos tantum libertes sibi fidiissimos retinet. His secreti consiliis, subterraneam specum, condendis thesauris clam olim paratam, abijt: mox incensa villa, Martialem, e duobus libertis alteram, mittit, qui Eponinae nuntiet maritum veneno occubuisse, ejusque corpus flammis haustum: certus, quanto atrocior foret uxoris luctus, tanto citiorem manifestationemque fore mortis suae fidem. Eponina, luctu amens, tres dies totidemque noctes muliebribus lamentis et ejulatibus absumpserat, quum Sabinus, veritus ne longior tristitia dilectam uxorem obrueret, Martialem remittit, qui maritum vivere, artem locumque secessus doceat, moneat tamen ut per doloris imitamenta adultam viduitatis famam nutriat. Eponina, quo re laetior, eo specie tristior, lacrimas, questus, ceteraque lagentium atra ingeminat; ac tandem obscuro noctis usa, in mariti amplexus ruit; alloquioque recreata, domum repetit, ad notas artes paratior. Sic exacti septem menses, quum spes illuxit esse in Urbe veniae locum. Hoc statim proficiscitur cum marito, quem mutato habitu, tonso capillo, galericuloque capiti adaptato, ita componit, ut gratia, si sit locus, non injuriae, si metus ingrueret, pateat. Ibi, ut miseris plerumque evenit, comperto, laeta ab amicis temere promissa, tristitia imminere, in Gallias redit, et maritum sua in specu recondit. Sævientis fati solatia fuere, mutus amor, meliorum temporum vota, grataque vel summa in miseria fecunditas. Plurima enim arte et uterum et parturientis necessitates occultans, Eponina aucta est duobus liberis virilis sexus, qui in tanto cariores spes adolevere, quanto calamitosior erat parentum fortuna. Sabinus his artibus latebrisque vitam per novem annos traduxerat, quum tandem eum vivere auditum est. Statim ipse ejusque uxor ac liberi comprehensi, Romamque vecti, ante Vespasianum sistere se jussi sunt. Viso principe, Sabinus obmutuit, rebellionis flagitio pressus. Eponina, sexu, amore, conscientia animosior, rumpit silentia, preces intendit, testatur se *peperisse ut plures haberet, qui efflagitarent veniam*. Vespasianus, insontes liberos intuens, illaerimavit; iisque datum vivere. At Sabinus lege majestatis, non illa nova et sub prioribus principibus reperta, sed vetere, qua

Relatum est. Tacit. Hist. IV, 67.

Sabinus. Egregium illud historiae fragmentum debemus Plutarcho, in Amatorio, p. 77^a et 77^b, quem ducam hic maxime sequimur.

Veniam. Dio, LXVI, p. 75a.

Datum vivere. Horum alter postea in Aegypto occubuit; alterum secum nuper fuisse Relphus, nunc Castri, testatur Plutarchus, loc. cit.

perduelles puniuntur, mortis damnatus est. Tracta quoque in mariti ruinam Eponina, forte consiliorum societate et virilibus curis nocens vias. Nulla jam spe vitæ, cassisque quos per tot annos sustinuerat laboribus, ferox femina preces in iras vertit, Vespasianoque insultans, proficitur *vitam morte sibi libenter mutari; se feliciorē vel in obscuris terræ visceribus, quam ipsum in principatus splendore, vixisse*. Multi, femina fortitudinem mirati. ejus malis indolere; vulgus autem, cuncta, maxime quæ principes spectant, interpretari solitum, mox secutam Vespasiani. haud lentam Titi mortem, dein Domitiani scelera cædemque, et totius Flavie gentis excidium, hujus supplicii pœnas fuisse, ut sero, sic adseveranter, jactavit. Hæc quum in Urbe diversis rumoribus agitantur, lætiores de Britannia nuntii venire. Julius Agricola, quamquam media jam ætate in insulam transgressus, Ordovicum civitatem, quod haud multo ante ejus adventum alam in suis finibus agentem obrivisset, ingenti clade affecerat; cæsaque prope universa gente, Monam insulam, a Suetonio Paullino improspere olim tentatam, petiit, hostesque ita terruit, ut, petita pace deditaque insula, clarus ac magnus statim haberetur. Ipse, ne laureatis quidem gesta prosecutus, dissimulatione famæ famam auxit. Tres urbes in Cypro insula terræ motu corruiere.

A. V. C. 832, J. C. 79.

Vespasianus Augustus IX, Titus Cæsar VII, consules, continuis ferme magistratibus imperium firmare intendebant. Hæc dominationis studia Alienum Cæcinam et Eprum Marcellum in novas res impulere. Comperitis consiliis, Titus, patris caritate suoque periculo in vindictam præceps, Cæcinam vocatum ad cœnam, ac vixdum e triclinio egressum, confodi jussit: sane urgente discrimine, quum etiam chirographum ejus præparatæ apud milites conjurationis deprehendisset. Hunc finem habuit Cæcina, ante Vitellii proditor. Marcellus autem, a senatu interrogatus dam-

Puniuntur. Vide Tacit. Annal. I, 72.

Vixisse. Argumentum, quo vix ullum tragiæ habet eventuum varietate splendidi, et ad movendos animos validius, tractandum susceperē apud nos cl. Richer (*Sabinus et Eponine, Tragédie, par M. Richer; Paris, Prault, 1735*); apud Italos cl. Bartoli (*Eponina, Tragedia di Giuseppe Bartoli; in Torino, Mairesse, 1767*). Idem argumentum retractaturos manet ampla gloriæ seges.

Jactitavit. Idem peccavit Plutarchus, loc. cit. Melior locupletiorque testis Suetonius in Vespasian. 15: *Non temere quis punitas insons reperitur neque Vespasianus cæde cujusquam unquam lætatus, justis suppliciis illacrimavit etiam et ingemuit.*

Julius Agricola. Tacit. Vit. Agric. 18.

Corruere. Paul. Oros. VII, 9. Id quidem biennio ante refert Eusebius in Chronic., at non ita probabiliter. Altum enim hæc de re silentium apud Plinium, qui singulares hujus temporis res diligentissime annotavit.

Deprehendisset. Sueton. in Tit. 6. Minime autem audiendus Aurelius Victor, in Epitome: *Cæcinam consularem adhibitum cænæ, vixdum triclinio egressum, ob suspitionem stupratæ Berenices uxoris suæ, jugulari jussit.*

Proditor. Ut vidimus supra Hist. II, 100.

etnasque, sectis novacula faucibus, vitam multis sub Nerone foedatam flagitiis, nunc perfidis adversus principem amicis consiliis infamem, snivit.

Tum quidem fuit securitas. At principis valetudo motiunculis levibus in Campania tentari cœpit; vulgata statim portenta: *Mausoleum Cæsarium derepente patuisse, crinitam stellam in calo visam*. Hæc quidem irisi princeps, *Alterum ad Juniam Calvinam e gente Augusti pertinere, dictitans; alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset*. In Urbem tamen regressus, Cutilias ac Reatina rura, ubi æstivare quotannis solebat, petiit. Hic, super urgentem valetudinem, creberrimo frigida aquæ usâ intestina vitiavit. Fesso tunc corpore, et imminente vitæ periculo, celestibus honoribus, quos adulatione Romana et Titî filii sui industria proximos præsentiscebant, illudens, *Ut puto, inquit, Deus fio*. Interim ad imperatoria munia intentus, ipsas etiam legationes audiebat cubans. Has inter caras, alvus repente usque ad defectionem soluta. Ne mors inertem ebantemque opprimeret, consuluit, ratus, *Imperatorem stantem mori oportere*. Dum consurgit, ac nititur, inter manus sublevantium extinctus est, ix kalendas Julii, annum agens ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem ac diem septimum. Princeps animi magnitudine, consiliorum prudentia, parcimonia simul et magnificèntia super priorum principum laudes evectus: sequentibus exemplo fuit et incitamento. Primus Cæsarium vitam fato implevit.

Titus, quod quoque in imperio novum, filius patri successit. Titus enim imperator consalutatus est; promissumque militi donativum: fratre iras non occultante, et diu cunctato an duplum donativum donaret. Inde

Novacula faucibus. Dio, LXVI, p. 752.

Principem amicum. Vide supra Dialog. de Orat. VIII.

Principis valetudo. Hæc et seq. Suetonius in Vespasian. 24.

Crinitam stellam. Sueton. in Vespasian. 23. Sic autem Romanis dictos fuisse cometas jam monuimus.

Juniam Calvinam. Augusti abneptem, Sileni et Lepidæ filiam, de qua diximus supra in Stem. Cæs. n. 62.

Cutilias. In agro Reatino erant Cutiliæ aquæ, et Cutiliæ lacus, nunc *lago di Conigliano*. Vide Plinium, III, 12. Reate autem, nunc *Rieti*.

Industria. Ut novæ domni favorem et reverentiam conciliaret.

Deus fio. Sueton. in Vespasian. 23.

Oportere. Sueton. in Vespas. 24.

Septimum. Sueton. ibid.

Incitamento. Quum immensus ante fuisset mensarum luxus, Vespasianus adstricti moris, quo postea viciatatum, præcipuus auctor fuit. Vide supra Annal. III, 55.

Implevit. Tiberius, Caius Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, violenta morte perierant. Suspecta quoque in Augusti fine Livia, ut dictum est supra Annal. I, 5. Minime autem audiendus Hadrianus alique, qui Vespasianum veneno, quod Titus ei in convivio dederat, fuisse necatum dixere. Vide Dionem, LXVI, p. 753.

Donaret. Sueton. in Domit. 2.

assidue ejus querelæ relictum se participem imperii, sed fraudem testamento adhibitam. Quæ odia, dum viveret pater, clam exercita, tum manifesta, crevere semper, donec imperio potitus est. Vespasiano autem Yunus pro more ductum; exin cælestes honores decreti.

Titus, summam rerum adeptus, nihil retinuit pristinae luxuriæ; sed amicos elegit optimos; Berenice in Judæam regredi jussa; dimissi delicatorem gratissimi: et princeps totus patuit virtutibus. Beneficia a superioribus concessa principibus, quæ ex instituto Tiberii omnes Cæsares aliter rata non habuerant, quam si eadem iisdem et ipsi tribuissent, primus præterita omnia uno confirmavit edicto, nec a se peti passus. Par ejus in ceteros comitas, liberalitasque, et obstinata cura, ne quem unquam sine spe dimitteret. Admonentibus domesticis, quasi plura polliceretur, quam præstare posset, *Non oportere*, respondit, *quemquam a sermone principis tristem discedere*. Et quondam recordatus super cœnam, quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem vocem edidit: *Amici! diem peridi*. Ne quid etiam paternæ labis hæreret, quum Vespasianus et pecuniæ visus fuisset cupidior, et deceptus in insontium neces consensisset, ipse ne concessas quidem ac solitas collationes recepit; pontificatum quoque maximum ideo se professus recipere, *ut puras servaret manus*: nec auctor posthac cujusquam necis, neo conscius, quamvis interdum ulciendi causa non deesset, sed *perituum se potius, quam perdituum* adjuravit. De majestatis crimine nunquam egit, neque agi permisit, diotians: *Neque injuriam neque contumeliam sibi fieri posse, quod nihil reprehensione dignum patraret; falsa, si qua spargerentur, sibi curæ non esse*. Tum omnes Titum mirari, celebrare; iis vero, qui eum, nondum principem, timuissent, pudor. Dum in hac admiratione venerationeque Urbs adquiescebat, luctum adtulit atrox et continuus tremor terræ, quem secuta est horrenda Vesuvii montis conflagratio. Pulcherrima Campaniæ ora misere fœdata; obrutæ duæ urbes Herculanium et Pompeii; vasta hominum strages, quos inter periere Agrippa ejusque

Adhibitam. Sueton. ibid.

Cælestes honores. Inde in nummis veteribusque monumentis frequens DEVS VESPASIANVS.

Elegit optimos. Sueton. in Tit. 7.

Jussa. Aurel. Victor. in Epitome; Sueton. loc. cit.

Peti passus. Sueton. in Tit. 8.

Recepit. Sueton. in Tit. 7.

Adjuravit. Sueton. in Tit. 9.

Non esse. Dio, LXVI, p. 754.

Conflagratio. De qua vide Plinii epistolas VI, 16 et 20, inter Testimonia Veterum supra relatas. Multa quoque habet Dio, LXVI, p. 755 et seq.

Herculanium et Pompeii. Dio, ibid. ait duas illas urbes, populo sedente in theatro, fuisse obrutas. At videtur eum fugisse, continuo terræ motu exterritum; ibi enim nulla reperta corpora. Hac autem nostra ætate utraq; urbs e suis ruinis emersit, certissimarum præstantissimarumque antiquitatum secundissimæ, quarum partem multa cum

mater Drusilla. At, studiorum fama, mors C. Plinii, quem supra memoravimus, fuit insignior. Is forte tum Miseni erat, classemque imperio praesens regebat. Miraculo nubis, quae in similitudinem formamque arboris e summo Vesavio primum visa erumperé, excitus, huc properat, noscendae naturae avidus. Dum pergit, gliscit periculum, cineribus, pumicibus, ambustisque lapidibus late depluentibus. Interritus, inter incendia, montem petit: sulphureis flammis crassioreque caligine spiritu obstructo, examinatus est. Tanta autem fuit ignium vis, ut cineres in Africam, Syriam et Aegyptum fuisse delatos vulgatum. Ubi haec Romae audita, ab omnibus trepidatum est. Princeps ad miserorum solatia et levamenta curas omnes vertit. E consularium numero ducti, qui Campaniam spectarent et refoverent: bona oppressorum, quorum heredes non exstabant, restitutioni afflictarum civitatum attributa.

A. U. C. 833, J. C. 80.

Tito Augusto VIII, Domitiano Caesare VII, consulibus. Nec sanguinis communione, nec societate honorum, nec principis indulgentia placabatur Domitiani animus, dominationis cupidine atrox. At is modo insidias fratri struere, modo sollicitare exercitus, fugam quoque meditari. Contra Titus, in dies clementior, nec savire, nec succensere, ne in minore quidem honore fratrem habere, sed imperii consortem successoremque palam testari; secreto tantum lacrimis et precibus orare, ut tandem mutuo erga se animo vellet esse. Haec Titi clementia intra domum non stetit. Duos quoque patricii generis convictos in affectatione imperii nihil amplius, quam ut desisterent, monuit: *principatum fato dari; si quid praeterea desiderarent, se tributurum*. Confestim ad alterius matrem, quae procul aberat, cursores suos misit, qui anxiae salvum filium nuntiarent: mox ipsos familiari caesae adhibuit; et insequenti die, gladiatorum spectaculo, circa se ex industria collocatis, oblatos sibi mirmillonum gladios, quasi ad explo-

inde totiusque literarii orbis plausu, sub regis auspiciis, publicavere eruditi Academici Bercalanenses.

Drusilla. Josephus Antiq. Jud. XX, 7, n. 2. Felicis uxor fuit Drusilla, filias Agrippae. Vide Stemma Herodum in excurs. ad Annal. XII, 23, n. 12 et 15.

C. Plinii. Qui Historiae naturalis libros scripsit, ut modo diximus ad annum 830.

Examinatus est. De ejus morte ad Tacitum scriptae sunt epistolae Plinii, VI, 16 et 20, quas vide inter Testimonia Veterum, ut jam monuimus.

Fulgatum. Dio, LXVI, p. 756.

Refoverent. Sueton. in Tit. 8.

Attributa. Sueton. ibid.

Meditari. Sueton. in Tit. 9, in Domit. 2.

Vellet esse. Sueton. in Tit. 9. Vide et Aurelium Victorem, in Epitome.

Collocatis. Haec omnia, et totidem ferme verbis Suetonius, loc. cit.

Mirmillonum gladios. Aurel. Victor, loc. cit. Mirmillones autem gladiatores erant, vulgo dicti secutores, qui adversus retiarios pugnabant. Vide Juvenalem, Sat. 8, v. 300.

randam aciem , uni atque alteri commisit. Iis percussis , constantiamque mirantibus , nefaria conjunctionum consilia in obsequium cessere.

At quanto melior princeps , tanto gravioribus malis conflictabatur res Romana. Eo enim profecto , ut Campaniam inviseret , sævissimum post Neronis flammæ incendium per triduum totidemque noctes Romæ exarsit. Præter insulas domosque , ædes Serapidis et Isidis , Septa , Neptuni templum , thermæ Agrippæ , Pantheon , Diribitorium , theatrum Balbi , scena Pompeii , Octaviæ opera et Bibliothecæ , templum Jovis Capitolini , junctæque Junonis et Minervæ sedes , igni hausta. Tetrior adhuc incubuit læs. Tanta enim fuit vis pestilentiae , ut per multos dies in rationem Libitinæ ferme dena millia funerum venirent. Titus , his malis hand victus , pietatem auxit ; nec modo principis sollicitudinem , sed et parentis affectum unicum præstitit : eversas incendio fortunas suis sustentavit opibus ; publica reparavit Urbis damna ; et ne prior magnificentia desideraretur , cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus et templis destinavit ; præpositique complures ex equestri ordine , quo quæque maturius peragerentur. Medendæ autem valetudini , leniendisque morbis , quæ ei cura magis anxia , nullam divinam humanamque opem non adhibuit , inquisito omni sacrificiorum remediumque genere.

Inter hæc temporum adversa exhorruit delatores mandatoresque , intetium malum , nec sub patris principatu , vigente Eprio Marcello , satis coercitum , sævire ausos. Ut securitati publicæ prospiceret , eos acriter corripuit , assidueque in foro flagellis ac fustibus cæsos , partim subjici in servos ac venire imperavit , partim in asperrima insularum avehi. Et ne rediret audacia , sed perpetuo coereretur , vetuit , inter cetera , de eadem re pluribus legibus agi , quærive de cujusquam defunctorum statu ultra certos annos.

Sic parata imperii tranquillitate , ut prætoriorum malorum memoria

Profecto. Dio , LXVI , p. 756.

Totidemque noctes. Sueton. in Tit. 8.

Serapidis et Isidis. Hæc et seq. Dio , ibid. Inde autem patet ignem maxime sævisse in nona Urbis regione. Ibi enim sita ferme omnia hæc monumenta ; ut videre est apud P. Victorem , de Regionibus Urbis.

Pestilentia. Sueton. in Tit. 8 ; Aurel. Victor , in Epitome. Hanc quidem pestilentiam Eusebius in Chronic. ejusve librarii sub Vespasiani principatu retulere , sed perperam , ut constat ex Suetonio et Victore , Plinii quoque silentio , qui , quum horum temporum morbos diligenter annotaverit , tam atrocem lœnem non omisisset. De hac peste jam diximus in excurs. ad Annal. XVI , 23.

Genere. Sueton. ibid.

Mandatoresque. Sueton. ibid. Mandatores dicebantur , qui aliis mandabant , ut delationes exercerent.

Eprio Marcello. Olim delationibus famoso , postea apud Vespasianum principem amicitia et auctoritate præcipuo. Vide Dial. de Orat. 8.

Certos annos. Sueton. ibid. Quot annos Titus determinaverit non compertum. Postea Nerva quinquenniam edicto statuit.

aboleretur, amphitheatrum, duobus gradibus a Tito auctum, thermisque juxta celeriter exstructis, dedicatum est. Ibi editum munus apparatusimū largissimumque; et uno die quinque millia omne genus ferarum confecta: mox immissa aqua, equi, tauri, ceteraque animalia, nova præbere spectacula: deinde Corcyrensiū Corinthiorumque classes pugnare. Iterati postea ludi in veteri naumachia. Præter gladiatores, ferarumque cædes, et navale prælium, quo tria millia hominum certavere, exhibita obaidio; atque ut magnarum rerum memoria voluptas cresceret, Athenienses, Syracusanos aggressi, expugnatoque muro ad id structo, eos superavere. Ludorum pompa munificentia principis, e theatro dona spargentis, exhilarata. Inter hæc hilaria faustaue imperii auspicia, xii idus Decembriæ vota pro restitutione et dedicatione Capitoliū nuncupata.

A. V. C. 834, J. C. 81.

L. Flavio Silvano Nonio Basso, Asinio Pollione Verrucoso consulibus, quidam Terentius Maximus, Asia oriundus, Neroni corporis habitu, citharæ cantusque artibus non absimilis, se esse Neronem erat mentitus; concitaque popularium manu, ad Euphratem contenderat: ibi regis Parthorum, Tito infensi, studiis attollebatur. Irritum fuit mendacium, vanaque novarum rerum tentamina, non Urbe tantum, sed et imperio in obsequio venerationeque principis, qui deliciæ et amor humani generis appellabatur, defixis. In hac pacis securitate, vota pro Titi salute nuncupabantur. At infausti amores populi Romani. Et super Domitiani odium, valetudo principis assiduo balneorum usu labefactata ingravescebat. Sensus, seu communis mortalitatis sensu, in spectaculorum fine, populo coram ubertim flevit: mox Sabinos petiit aliquanto tristior, ob læva quæ evenerant portenta; ad primam statim mansionem febri corripitur: quum inde lectica transferretur, suspexisse dicitur, dimotis plagulis, cælum, multum conquestus, *eripi sibi vitam immerenti; neque enim exstare ullum*

Amphitheatrum. Sæton. in Tit. 7. MS. Vindobon. ut jam dictum supra.

Spectacula. Dio, LXVI, p. 757.

Pugnare. Dio, ibid. Repetitis e veteri historia ludorum argumentis, oculos animoque gratius detinebant. *

Veteri naumachia. Sæton. in Tit. 7. Augustus naumachiam illam trans Tiberim struxerat, ut jam vidimus supra, Annal. XII, 56.

Athenienses. Dio, loc. cit.

Nuncupata. Ut constat ex egregio monumento Fratrum Arvalium, quod vide apud d. Muratori, Thesaur. Inscript. Antiq. vol. I, p. 312. De eo plura eruditus Philippus a Turro, Monumenta Veteris Antii, c. 7, p. 95.

Nonio Basso. Hujus consulis nomina docuit modo laudatum Fratrum Arvalium monumentum.

Terentius Maximus. Zonaras, vol. I, p. 578.

Humani generis. Aurel. Victor, in Epitome.

Balneorum usu. Plutarchus, de Valetudine tuenda, vol. II, p. 123.

Uberrim flevit. Sæton. in Tit. 10.

suum factum pœnitendum, excepto duntaxat uno. Id quale fuerit, neque ipse tunc prodidit, neque cuiquam facile succurrit. Vanum autem scrutari, quod non licet adsequi. Ubi Titus in villa, qua pater obierat, decubuit, morbus invaluit. Domitianus, morarum impatiens, eum, remedi specie, lavacro nive pleno mergi deserique jubet: mox ipse propere Roman petiit, castra occupat, et promisso, quod frater dederat, donativo, imperator salutatur. Exstinctus est Titus idibus Septembris, altero et quadragesimo ætatis anno, eandem brevi imperio, quam Augustus longiore, claritatem adsecutus. Utrique mortis opportunitatem obtigisse multi memorabant, quod ille brevitate vitæ ventura vitia effugiasset, hic juventutis mala senectute emendasset. Ingens fuit in Urbe Titi desiderium, ut in domestico luctu cunctis publice mœrentibus. Præcipuus dolor senatus, qui amantissimum ordinis sui principem amittebat.

Domitianus defunctum Titum nullo præterquam consecrationis honore dignatus est; ausus et in senatu jactare *et patri se et fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse.* Haud illæta tamen fuisse principatus initia, principe adversus cupiditatem et avaritiam satis firmo. Senatus, novi imperii facilitate utendum ratus, postulavit *ne senatorem princeps puniret, sed reos senatus judicii permitteret.* Renuit Domitianus, seu iras jam recondebat, seu fratris clementiam exosus. Manebat enim odium etiam post fata; Titumque assidue vel obliquis orationibus vel edictis carpebat: immo vetuit natalem ejus diem celebrari.

A. U. C. 835, J. C. 82.

Domitiano Augusto VIII, T. Flavio Sabino, consulibus. Princeps, ut patre fratque videatur melior, omnes reipublicæ partes emendare aggreditur. A se orsus, ne ulla hæreat cupiditatis suspicio, relictas sibi hereditates ab iis, quibus liberi erant, non recipit; omnes circa se largissimè

Succurrit. Suetonius, loc. cit. Vide et Dionem, LXVI, p. 758.

Mergi. Dio, LXVI, p. 757.

Deserique. Sueton. in Domit. 2.

Donativo. Dio, loc. cit. Donativa illa a Tito et Domitiano data ad exemplum Claudii et Neronis largitionum, de quibus diximus supra, Annal. XII, 69 et in Suppl. Annal. IX, 12.

Ætatis anno. Sueton. in Tit. 11.

Memorabant. Dio, LXVI, p. 754.

Dignatus est. Sueton. in Domit. 2.

Reddidisse. Sueton. in Domit. 13.

Avaritiam. Sueton. in Domit. 9.

Permitteret. Dio, LXVII, p. 759.

Orationibus vel edictis. Sueton. in Domit. 2.

Natalem ejus diem. Dio, loc. cit. Honos postea restitutus, ut constat ex veteribus kalendariis ad diem 30 Decembris, III kal. Januar. N. DIVI TITI CXXXIII; id est: Natalis divi Titi, Circenses missus viginti quatuor.

Non recipit. Hæc et seq. Sueton. in Domit. 8.

liberalitate prosequitur, nihil prius aut acrius monitos, quam *ne quid sordide facerent*. Inde in foro assiduus, pro tribunali jus dicit; et extra ordinem ambitiosas centumvirorum sententias rescindit: magistratus urbicos et provinciarum prælores ita coercet, ut neque modestiores unquam, neque justiores exstiterint. Fiscales calumnie magna calumniantium poena represso; egregiaque vox principis audita: *Princeps, qui delatores non castigat, irritat*. Ut licentiam infringat, probrois feminis usum lecticæ, jusque capiendi legata atque hereditates adimit. Insensum quoque ingeniorum audacis, famosa scripta, vulgoque edita, quibus primores viri ac feminae notabantur, abolet non sine auctorum ignominia. Simul priorum principum magnificentiam æmulabatur. Tempia monumentaque, quæ incendium nuper hauserat, resecta. Ne omissa quidem incensarum bibliothecarum cura: ut repararentur, exemplaria undique petita; missique Alexandriam, qui describerent, emendarentque. Capitolium autem tantis opibus restitutum, ut in aurea ejus opera duodecim millia talentorum impensa. Prope Capitolium, Jovi Custodi exstructum templum ingens. Palatio quoque addita Domitiani domus, quæ inter tanta opera præfulgeret. At resurgentem Caii Neronisque prodigentiam mirantibus inerat actus, ne rediret quoque sævitia. In eam enim præceps erat Domitianus; cæque Ælius Lamia et Flavius Sabinus.

A. V. C. 836, J. C. 83.

Domitiano Augusto IX, Q. Petilio Rufo II, consulibus, Domitia, uxor principis, Augustaque recens consalutata, Paridis histrionis amore foedabatur. De ejus cæde consultatum. Urso vitam deprecante, repudiata est. Paris, in via Flaminia cæsus, adulterii poenas luit. Multi, qui ob sceperum artium memoriam ejus tumulum floribus condecorabant, interfecti.

Irritat. Sueton. in Domit. 9. Quod quoque edicto dechartum ait Dio, LXVII, p. 759.

Nuper hauserat. Ut dictum est anno superiore. Ob Urbem restitutam et ornatam Domitianus laudatur a Martiale, Epigramm. V, 7.

Emendarentque. Sueton. in Domit. 20.

Duodecim millia talentorum. Plutarch. in Poplicola p. 105. Duodecim millia talentorum sunt Galliarum monetae lib. 65,362,500. Vide quæ hæc de re jam observavimus supra in excurs. ad Hist. IV, 53.

Jovi Custodi. Vide supra Hist. III, 74.

Præfulgeret. Domitianum omnia aurea gemmeave ibi voluisse docet oculatus testis Plutarchus, loc. cit.

Ælius Lamia. Vir consularis, cujus uxorem Domitianus jam abduxerat. Sueton. in Domit. 10.

Flavius Sabinus. Maritus Julæ Augustæ, et Domitiani patrueles. Vide Stemma Flaviorum, n. 8, in excurs. ad Hist. I, 46.

Consalutata. Sueton. in Domit. 3.

Consultatum. Dio, LXVII, p. 759.

Interfecti. Dio, ibid. Post mortem Domitiani, ut videtur, Paridis epitaphium edidit Martialis, Epigramm. XI, 14. De hoc histrione plura vide apud Juvenalem satyr. VII, 87 et seq.

Tum princeps in amorem Juliae, divi Titi filiae, prorupit. At, intra breve tempus, impatiens discidii, Domitiam, quasi efflagitante populo, reduxit. Haud fracta tamen Juliae potentia ac libido. Super has cupidines, et edifficiorum impensas, quibus vix par fuisset imperium, in immane creverant spectaculorum sumptus. Iis brevi exhaustae op^{es}; et principis libidines inopia accensae. Sic coepit tristissimum illud seculum, quo, resolutis reipublicae vinculis, turbata omnia et in contrarium versa. Curia trepida fuit et elinguis. In castris nulla ducibus auctoritas, nulla militibus verecundia. Inter haec immotus Agricola grande dedit constantis exemplum. Haec Britannia belli pacisque artibus obtenta, cunctisque gentibus cis Bodotriam compositis, Hiberniae imminens, eam facili certaeque victoriae destinabat. At propius graviusque discrimen ingruerat ab amplis civitatibus trans Bodotriam sitis. Agricola hac aetate eas exercitu classeque aggressus, simul terra, simul mari bellum impulit, ut latius faceret terrorem, et subitis occurreret. Populi Caledoniam incolentes, aperiri suos recessus indignati, paratu magno arma cepere. Agricola, ne superante numero et peritia locorum circummiretur, diviso in tres partes exercitu, incensit. Hostis, occasione usus, nonam legionem, ut maxime invalidam, nocte aggressus, inter somnum ac trepidationem irrupit. Quod ubi Agricola compertum, opem tulit, et Britannos ita terruit, ut nisi paludes et sylvae fugientes texissent, debellatum illa victoria foret. Successu ferox exercitus penetrandam Caledoniam fremebat. Dux cautior restitit, ut certam et incruentam victoriam pararet. Eadem aetate cohors Usipiorum, per Germanias conscripta, et in Britanniam transmissa, consensu tribus liburnicis, aufugit. Hac illac rapti, et ad id inopiae adacti, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur, Britanniam circumvecti sunt. At amissis per incitiam regendi navibus, a Suevis Frisiisque intercepti ac venundati indicio tanti casus inclaruere.

A. V. C. 837, J. C. 84.

Domitiano Augusto X, et T. Aurelio Sabino, consulibus, quaesita belli materia, ut princeps triumphalia civilis belli Judaicaeque victoriae, quae dudum aemulabatur, decora praemineret. Petita Germania; at ne gentes domesticis tumultibus divisae, in unum sociarentur, si vis Romana magne

Julia, Dio, loc. cit. Julia Augusta, Titi filia, uxor Flavii Sabini. Vide Stem. Flaviorum, n. 9, in excurs. ad Hist. I, 46.

Reduxit, Sueton. in Domit. 3.

Haud fracta, Dio, ibid.

Militibus verecundia. Haec queritur Plinius, Epist. VIII, 14, hortum temporum testis.

Agricola. Res Agricola jam illustravimus supra, Vit. Agric. 22 et seq.

Cohors Usipiorum. Tacit. Vit. Agric. 28.

T. Aurelio Sabino. Ita vetus lapis apud Theodorum ab Almelowen, in praefat. ad Fastos, n. 14.

paratu ingrueret, Domitianus profectionem suam *censu* obtexit Galliarum. Tum inopinato bello affusus, Catos terruit. Mox, ne viso quidem hoste, emptis tantum per commercia, quorum habitus et crines in captivorum speciem formarentur, Romam repetit, præeunte fama Germaniam captam. Ut falsa fuit victoria, ita in Urbe major adulatio. Super solitos honores, principi consulatus in decennium a senatu decretus, perpetuaque potestas censoria data: additum ut, quoties in senatum veniret, quatuor et viginti lictoribus vesteque triumphali uteretur. Dum princeps Urbsque fortunas illudebant, Agricola summa de re in Britannia decertabat. Is ubi ad montem Grampium pervenit, adstitere hostes, superioris anni clade non fracti, et, sociatis omnium civitatum viribus, validiores. Calgacus, virtute et genere præstans, eos adlocutus, spe libertatis, servitutis metu, majorum memoria, posterorum cura inflammat. Suum quoque militem Agricola rerum ante gestarum gloria victoriæque necessitate accendit. Post statim arma discursum: ambigua diu pugna; quum tandem, immissis equitum alis, quas Agricola ad subita belli retinuerat, Britanni in fugam versi, et ab insequentibus trucidati. Cæsa hostium ad decem millia. Romanorum trecenti quadraginta cecidere, in quibus Aulus Atticus, præfectus cohortis, juvenili ardore et ferocia equi hostibus illatus. Exacta jam ætate, quum spargi bellum nequiret, Agricola in fines Horestorum exercitum deduxit. Ibi acceptis obsidibus, præfecto classis circumvehi Britanniam præcepit; et in extremum hunc terræ famasque recessum est inquisitum.

A. V. C. 838, J. C. 85.

Domitiano Augusto XI, T. Aurelio Fulvo, consulibus. Princeps, in Urbem redux, triumphum egit; et ut præmiis fidem virtutis militaris faceret, quartum addidit stipendium militi, aureos ternos. Hæc alii solita

Galliarum. Frontin. Strategem. I, 1, n. 8.

Catos terruit. Sæton. in Domit. 6; vide et Statium, I Sylvarum, I, 27.

Hoste. Dio, LXVII, p. 760.

Formarentur. Tacit. Vit. Agric. 39.

Germaniam captam. Inde in nummis Domitiani, ex ere magno, IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. COS. X. capite laureato. In aversa parte, GERMANIA CAPTA. Stat imperator post trophæum, cum clypeo; retro captivus sedet.

Decretus. Dio, LXVII, p. 760.

Perpetuaque. Dio, ibid. Testes quoque nummi quamplurimi inscripti, CENS. POT. vel CENS. PRÆ., id est, censoria potestate, vel censor perpetuus.

Pervenit. Hæc pluribus Tacit. Vit. Agric. 29 et seq.

T. Aurelio Fulvo. T. Aurelius Fulvus fuit paternus avus Antonini Pii, qui postea Imperavit. Vide Juliam Capitolinum, in Antonino Pio, c. 1.

Redux. Adventum Domitiani ejusque triumphum testantur nummi hoc anno cusi, quum Domitianus esset COS. XI. seu *consul undecimus*, in quibus inscriptum, ADVENT. AVGVSTI, vel GERMANIA CAPTA. Alii quoque nummi exhibent Domitianum in quadriga triumphantem.

Aureos ternos. Sæton. in Domit. 7. Ante Domitianum dabantur militibus noveni auri, Gall. mon. 189 lib. Domitianus addidit quartum stipendium, datique sunt duodeni

adulatione attollebant; plures irridebant: pari utriusque discrimine, quam Domitianus conscientia mendacii laudes non ferret, et insita vanitate contumelias odisset. Omnibus pariter infensus, secretoque palatii, aut in Albano suo conditus, atroces iras meditatur. Inde in deterius ruente principatu, delatores, hactenus repressi, licentius irrupere. Urans, talia principis dedecora haud aequo animo ferens, in discrimen adductus; et quam ipse Domitius, hanc illi salutem attulit Julia.

Lavidum autem principis saluam acrius usare literar, ab Agricola missa, quibus res in Britannia gestae nuntiabantur. Recurrebat enim falsi triumphi pudor. Suberat et indignatio veram et magnam victoriam, tot millibus hostium caesis, ingenti fama celebrari. Formidolosum videbatur privati hominis nomen supra principis attolli, militaremque gloriam occipari. Odium tamen reposuit, donec impetus famae et favor exercitus languesceret. Nam etiam tum Agricola Britanniam obtinebat. Egitur triumphalia ornamenta, et illustris status honorem, et quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata, decerni in senatu iubet; addique insuper opinionem: Syriam provinciam Agricola destinari, vacuum tum morte Atilii Rufi consularis, et maioribus reservatam. Agricola, tradita successori suo quiete tutaque provincia, Romam revertit. At ne notabilis celebritate et frequentia occurrentium introitus esset, vitato amicorum officio, noctu in Urbem, noctu in palatium, ita ut praecceptum erat, venit: exceptusque brevi osculo et nullo sermone, turbae servientium immixtus. Impendebat et ruina, ni militare nomen aliis virtutibus temperasset; modestiaeque parta securitas.

Interim intestinis bellis fervebat Germania. Catti, triumphati, non victi, Cheruscos, gentem Romanis fidam, erant aggressi; pulsusque regno Chariomerus, Cheruscorum rex. Is quidem, sociis in auxilium excitis, regnum recuperavit; at mox desertus, obsides Romanis misit, qui opem orarent. Data tantum pecunia; Cheruscique, longa pace imbelles, a Cattis attriti sunt. Tracti ruina Cheruscorum Fosi, contermina gens. Suevis autem, quod a Lygiis vexarentur, auxilium potentibus, missi centum equi-

aurei, Gall. mon. 252 lib. Vide et Zonaram, vol. I, p. 580. De stipendio militari jam dictum supra, Annal. I, 17.

Discrimine. Dio, LXVII, p. 760.

Albano suo. Ibi fuit Domitiani villa, ut jam vidimus supra Vit. Agric. 45.

Adductus. Dio, LXVII, p. 760.

Julia. Dio, ibid. Julia, Titi filia, de qua jam dictum ad a. U. c. 836.

Nuntiabantur. De his plura Tacitus in Vit. Agric. 39 et seq.

Chariomerus. Dio, LXVII, p. 760.

Attriti sunt. Tacit. de Mor. Germ. 36.

Fosi. Tacit. ibid.

Suevis. Dio, LXVII, p. 761. Suevi autem non ii sunt, qui interiorum Germaniam habitabant, sed ii quos Drusus inter flumina Marum et Cenum locaverat; et jam vidimus supra Annal. II, 63, et XII, 29.

is, omnes potius, quam vires adversus hostem. Unde irritati Sævi cum Iugibus adversus pacem Romanam, trajecto Danubio, consilia iniere. Magnus quoque, Semnonum rex, et Ganna, post Veledam magas apud eos auctoritatis femina, quam Romam venissent, honorifice excepti, in patriam remissi sunt. Sic quæ olim, dum vigeant artes Romanæ, ad debellandam suisque armis vincendam Germaniam fuissent quassita, ultro oblata tunc spernebantur cum pari reipublicæ prebro ac detrimento.

A. U. C. 839, J. C. 86.

Domitiano Augusto XII, Ser. Cornelio Dolabella, consulibus, licet Urbe sua luxuria jam fatisceret, excogitata nova ludærum nomina ad Græcorum exemplum. Igitur exstructis odeo stadioque, institutum quinquennale certamen, Capitolino Jovi triplex, musicum, equestre et gymnicum. Ibi non poesi tantum, certatum etiam et prosa oratione Græcæ Latineque. Laudes Jovis Capitolini, perpetua materia. In stadio cucurrere et virgines. Super hæc ludicra, quotannis celebrabantur in Albano quinquatria Minervæ, cui princeps collegium instituerat; ex quo sorte ducti magisterio fungantur, redderantque eximias venationes et scenicos ludos. Ibi quoque oratorum ac poetarum certamina. Interim malum, reipublicæ exitiale, in exercitiis gliscere coeperat. Sordebat nempe vetus disciplina, orbis terrarum victrix: ducumque cura in leviores agilioresque artes conversa, studium armorum, a manibus ad oculos, ad voluptatem a labore transferabatur: nec exercitationibus veteranorum aliquis, cui decus muralis aut civica corona, sed Græculus magister assistebat. Aderat et pessimum exemplum, mollitia principis adeo fracti et enervis, ut si navigaret, nec pulsus, nec fragorem remorum ferret, sed ad singulos ictus formidine horresceret. Unde repertum, ut procul ab omni sono inconcussus et immotus, religato revinctoque navigio, non secus ac piaculum aliquod, traheretur. Cetera ad hanc luxus speciem corrupta et imbellia; nec ulla jam reipublicæ cura; sed si qua forte consilia, de libidine gulaque inita.

Magnus. Dio, *ibid.*

Odeo. Sueton. in Domit. 5. Odeum ædificium fuit ad musicos concentus musicaque certamina edenda exstructum.

Quinquennale certamen. Sueton. in Domit. 4; Censorin. de Die natali, c. 18.

Poesi. Statius, III Sylvarum, V, 31, et V Sylvarum, III, 21.

Prosa oratione. Sueton. loc. cit.

Perpetua materia. Quintilianus, Institut. Orat. III, 7.

Quinquatria Minerva. Sueton. *ibid.* De quinquatribus jam diximus supra Ann. XIV, 4.

Poetarum. Ter in his certaminibus coronatus est Statius, ut ipse testatur, III Sylvarum, V, 28.

A manibus ad oculos. Plinius in Panegyric. 13, horum quoque temporum testis.

Traheretur. Plinius in Panegyric. 82.

Gulaque. Hæc pertinet consilium de rhombo Albana in villa habitum, centumque et amplius versibus graphice descriptum a Juvenale, Satyr. IV, 37:

Quam jam semianimum laceraret Flavias orbem

Ultimas.....

Anxia tantum principis sollicitudo, ne ulla emineret virtus. Multæ tamen hostium minæ. Invalido Agricolæ successore, animos resumpserant Britanni; jamque celebrabatur rex Arviragus. Plus adhuc terroris inferebant Daci, quorum amicitiam priores principes pecunia foverant. Ubi exhaustum a Domitiano ærarium liberalitati non suffecit, hostilia ingruere; deque Diurpaneo, quem Decebalum appellabant, coeptum atrox bellum. Inter hæc Romani nominis opprobria, tertidecimo kalendas Octobres natus est Antoninus Pius, cui studia virtutis et publica felicitas, quam imperio potitus est, immortale decus peperere.

A. U. C. 840, J. C. 87.

Domitiano Augusto XIII, Aulo Volusio Saturnino, consulibus. Hactenus princeps se super patris fratrisque laudes extulerat, Græcamve vanitatem erat æmulatus: nunc ad Orientis libidines superbiamque divertit; et infra se humanos honores ratus, divinos usurpavit. Talis arrogantiae initium fecit, quum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, iis verbis: *Dominus Deusque noster sic fieri jubet*. Quod statim ita per-vulgatum, ut ne scripto quidem ac sermone cujusquam aliter appellaretur. Tum ad id superbæ compositus est principatus: statuasque sibi in Capitolio non nisi aureas et argenteas poni permisit, ac ponderis certi. Janos arcusque cum quadrigis et insignibus triumphorum passim per regiones Urbis extruxit. Inde in omnium fortunas eo licentius irrui, quod operum ac munerum impensis, auctoque stipendio exhaustus, et ad relevandos

Totus hic locus omnino legendus, ut homines moresque hujus temporis noscantur. Vide et Plinium in Panegyric. 54.

Successore. Sallustio Lucullo, quem Domitianus postea interfecit, quod lanceas novæ formæ appellari Luculleas passus esset: Sueton. in Domit. 10.

Arviragus. Cujus ruinam Fabricius Veiento, quam de rhombo actum est, vaticinabatur; teste Juvenale, Satyr. IV, 123:

..... De temone Britanno

Excidet Arviragus.

Daci. Dacia, nunc Transylvania, Wallachia et Moldavia. Bellum hoc a Tacito fuisse diligentissime conscriptum testatur Orosius, VII, 10. Vide Testimonia Veterum.

Ingruere. Jornandes, de Rebus Geticis, c. 13.

Diurpaneo. Duras, Dacorum rex, regnum Diurpaneo sponte reliquerat, teste Dione, LXVII, p. 761, qui bellicas virtutes Diurpanei valde commendat.

Decebalum. Decebalus videtur fuisse commune regibus Dacorum nomen.

Antoninus Pius. Jul. Capitolin. in Antonino, c. 1.

Usurpavit. Euseb. in Chronic.

Formalem dictaret epistolam. Hæc et seq. Suetonius in Domit. 13. Formalis autem dicitur epistola, quam ut formam ceterarum epistolarum deinde observare debeant procuratores.

Ponderis certi. Sueton. ibid. Illas autem statuas fuisse centeno pondere satis declarat Statius, V Sylvarum, l, 188.

Janos. Sueton. ibid. Jani erant fornicata opera, arcuata specie, sed ampliora.

castrenses sumptus inconsulte amputatis militum numeris, obnoxium se barbaris animadverteret. In prædam cessere bona vivorum ac mortuorum: usquequaque, quolibet et accusatore et crimine corripiebantur. Satis erat obijci quaecunque factum dictumque adversum majestatem principis. Nulla testamenta secuta, nullus status certus; si vel unus profiteretur, audisse se ex defuncto, quum viveret, heredem sibi Casarem esse, alienissime confiscabantur hereditates. Acerbius adhuc agebatur fiscus Judaicus; deferrebatunque quicumque, vel improfeffusus, Judaicam intra Urbem viveret vitam, vel, dissimulata origine, imposita genti tributa non rependisset. Nec abstinerebatur contumeliis, ut inspiceretur an quis esset circumsectus. His quidem atrocitatibus crevere opes principis. At militi non redierat virtus. Ambiguum semper, aut funestum cum Dacis bellum: invalido adversus hostium ferociam, ducisque artes, Oppio Sabino, qui tum Moesiam regebat. Ni fors favisset, certa quoque Flacci, Numidia prætoris, ruina. Nasamones, quod tributis attererentur, arma ceperant, quæstoresque interfecerant. Dein Flaccum aggressi, eoque sperato, castris potiti, forte ibi præter cibaria vini copiam reperere, qua ingurgitati ac temulentum, a Flacco interneccione deleti sunt. Fortuitam victoriam suas in laudes Domitianus traxit, gloriatus in senatu se *Nasamonibus vita interdixisse*.

A. U. C. 847, J. C. 88.

Domitiano Augusto XIV, L. Minucio Rufo, consulibus. Opes principis, privatarum fortunarum subversionibus reparatæ, in spectacula statim sunt impensæ: quibus ut plus celebritatis foret, editi seculares ludj; computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus eos ediderat. Immo et anticipatum tempus, ne lentior veniret voluptas. Urbe gaudio vaga, auditum est hominem incertæ conditionis in Oriente videri, qui se Neronem esse jactaret; eumque gratia opibusque Parthorum niti. Seu imminuta Romani nominis austeritate, seu infestiore

Castrenses sumptus. Sueton. in Domit. 12.

Majestatem principis. Hæc omnia Suetonius, ibid.

Status certus. Plin. in Panegyria, 34.

Fiscus Judaicus. Sueton. loc. cit. Præter censum, Judæi, captis Hierosolymis, juri facerant binos denarios solvere; ut jam diximus supra in Append. ad Hist. V, 43.

Improfeffusus. Qui apud fiscum non erat professus se esse Judæum.

Oppio Sabino. Sueton. in Domit. cap. 6. Jornandes, de Rebus Geticis, cap. 13, eum appellat Poppæum Sabinum, Agrippæ successorem.

Nasamones. Libyæ populi in ora Syrtis Majoris.

Interdixisse. Hæc omnia de Nasamonibus Zonaras, vol. I, p. 580.

Seculares ludj. Censoria. de Die natali, c. 17.

Ediderat. Sueton. in Domit. 4. Quintos seculares ludos ediderat Augustus a. U. c. 737, sextos Claudius a. U. c. 800. Vide jam dicta supra Annal. XI, 11.

Anticipatum tempus. Ludj seculares fiebant anno centesimo decimo. Ni Domitianus anticipasset tempus, facti tantum fuissent a. U. c. 847.

Incerta conditionis. Sueton. in Ner. 57.

Parthorum animo, et prævalida vetere in Neronem benevolentia, mendacium, alias jam vulgatum, ægre compressum. At is tandem redditis est; et sublata turbarum materia. Tristiores e Danubii ripa venire nunti. Diurpaneus, cæsis legionibus, Oppidum Sabinum, consularum, oppresserat; ejusque caput fœde abscissum apud barbaros ostentui habebatur. Penetrata inde provincia, Diurpaneus castella urbesque expugnabat, cunctaque prædabundus late populabatur. Nec jam de limite imperii et ripæ, sed de hibernis legionum et possessione dubitatum.

A. U. C. 842, J. C. 89.

T. Aurelio Fulvo II, A. Sempronio Atratio, consulibus. Post tantas exercituum clades, dux ultorque sanguinis Romani ore vulgi posebatur Agricola. Restitit princeps, infensus virtutibus, et gloria viri deterritus. Ipse cum immenso paratu adversus Dacos proficiscitur, bellum, ut rebatur, suis auspiciis reparaturus. Diurpaneus, tantam armorum vim metuens, legatos misit, qui de pace agerent. Ejus prudentia Domitiani vanitatem inflavit. Is, spreto legatis, ne dato quidem responso, Cornelium Fuscum, prætoriarum cohortium præfectum, bello præponit. Ubi Diurpaneus id fuit compertum, ducem Urbis deliciis quam belli artibus meliorem irruit, rursusque misit legatos, qui pacem offerrent, dum Romani, harum terrarum incolæ, singulis annis binos obolos solverent: secus exterminium minitabatur. Domitianus, ut vanus, sic periculi timidus, in Mœsia restitit. Fuscus, junctis navibus in modum pontis, Danubium transiit cum lectissimis militibus; hostemque aggressus, sed post oruenta prælis oppressus, temeritatis poenas luit. Tum cura belli Juliano commissa, qui rem Romanam restituit. Interim Domitianus in Pannoniam venerat; Quasque et Marcomannis infensus, quod opem adversus Dacos non tulissent, intulerat bellum. Iis pacem orantibus, despecti legati: alii, quam preces iterassent, cæsi. Germani, hac atrocitate in furorem versi, bellum suscipiunt; victusque et in fugam conjectus Domitianus. Res felicias ceserant in Dacia. Julianus, arte usus ut Romanorum animos pudere erigeret, jusserat milites sua et centurionum nomina scutis inscribere. Tum, quum certa esset virtus, nec occulta ignavia, hostes aggressus est, gravi-que clade eos perculit. Vezinas, post Diurpaneum auctoritate apud Dacos præcipuus, simulata morte, deinde fuga salutem querere coactus. In ipais

Jam vulgatum. Vide Hist. II, 8, et supra ad A. U. C. 834.

Fœde abscissum. Jornandes, de Rebus Geticis, c. 15.

Agricola. Tacit. Vit. Agric. 41.

Legatos misit. Petr. Patricius, de Legationibus, p. 23.

Urbis deliciis. Vetus scholiastes Juvenalis, Satyr. IV, 112.

Binos obolos. Gall. mon. asses forme sex. Patricius, loc. cit.

In Mœsia restitit. Dio, LXVII, p. 761.

Juliano commissa. Dio, LXVII, p. 764.

In fugam. Dio, LXVII, p. 761.

Simulata morte. Ut posset fuga evadere. Dio, LXVII, p. 764.

regis expugnationem ibatur, ni Diurpanus hostem, quem vi repellere non poterat, astu elusisset. Cæsis enim arboribus, truncos armis induit, numerosisque exercitus fecit speciem, qua deceptus Julianus recessit. Manebat tamen prioris victoriæ fama. Ea usus est Domitianus, ut se suo dedecore exsolveret; pacisque conditiones et opes obtulit, quas Diurpanus ultro acceperit, diuturni belli laboribus fessus, et clade a Juliano illata anxius. Colloquium tamen cum principe remisit; sed fratrem suum Diegin misit, qui cepta arma, pannoque captivos, quasi hi soli manerent, traderet. Tum Domitianus, ut victor, regnumque daturus, Diegin diademate evinxit. Superbas inde literas, victoriarum nuntias, amplaque spoliolum feracula, una cum epistola Diurpanci, vera incertum an ficta, quaque legatos Romanæ mittit; quo mox ipse, aucto milite honoribus et donative, revertitur; provinciis, quam hostibus gravior.

A. V. C. 843, J. C. 90.

Domitiano Augusto XV, M. Cocceio Nerva II, consulibus. Vulgato sub hoc principatu more, quo clades, ut quondam victoriæ, celebrabantur; princeps de Daciæ Germanisque triumphavit: nec unquam magis sollicita adulatio, ut triumphales ejus statuæ non Urbem tantum, sed et imperium opplerent. Acriora tamen Romæ studia, instinctore principe, qui militiæ probra spectaculorum magnificentia velabat. Omne genus ludorum editum. In naumachia, juxta Tiberim effossa et circumstructa, pene jactæ classes pugnare; at misera fuit et spectantium et pugnantium sors: hi enim ad omnium usque necem certavere; illorum multi extincti sunt, quod princeps adeo fuit pervicax, ut, coorta tempestate, inter maximas imbres, prospectaverit, vestes quidem identidem commutans; neminem vero egredi, aut vestimenta mutare siverit. Ut in hac ludorum satietate irritaretur voluptas, naturæ portentis placuit ludere; visque pumilonum et mulierum certamina. Hæc ludicra excepit convivalis lætitia, luctu mixta. Novo quidem luxu, et miraculo noctis die splendidioris, datum plebi epulam. Contra principis cæna tenebrarum obscuro funereisque cærimoniis horruit. Paratæ erant ædes nigrore luridæ: atra ibi laquearia, parietes, pavementum; atra quoque, et in solo nuda, sedilia. Primores senatus equestrisque ordinis sine comitibus huc intrare sedereque fussi; sepulcraque columna, convivæ nomine inscripta, cuique adposita, cum exiguo lychnucho, qualis in monumentis suspenditur. Tum, umbrarum instar, erupere elegantes pueri, nudi et atramento tincti, qui quum horride circum convivas tripudiassent, ante cujusque pedes adstiterunt. Mox allatæ feralis convivii lances; ministratumque quidquid in funeribus edele et.

Evinoxit. Dio, LXVII, p. 762.

Gravior. Plin. in Panegyric. 17 et 20.

Editum. Dio, LXVII, p. 762; Sueton. in Domit. 4 et 5.

Pumilonum et mulierum. Hanc certamina celebrat Statius, I Sylvarum, VI, 57 et seq.

Horruit. Hanc cenam describit Dio, LXVII, p. 762.

atrum. Loci horror, pavor imminentis fati omnes attenuerat. Alto silentio defixis terrorem intendebat princeps, mortes, cædes, ceteraque funebria memorans. Nec cænæ finis metus laxamentum tulit : at servus, qui in ædium vestibulis constiterant, jussis discedere, alii et ignoti præsto facere, qui convivas partim vehiculis, partim lecticiis imponunt ; cunctis rigescentibus, seque ad mortem rapi reputantibus. Ut tamen quisque sua in domo repositi, formidinem inter et spem ancipites respirare cøperant, quum nuntiatur singulis quosdam ab Augusto venire ; gravior redit pavor, statimque subit admiratio, quum columnas argenteas, lances pretii laborisque exquisitissimi in cæna adpositas, aliaque id luxus dona afferrentur : singulis quoque datus puer, qui inferna imagine luserat, tum lotus comptusque. Sic nocte absumpta, cøpit principis liberalitas celebrari. At quæ ipse triumphalia victoriarum decora jactitabat, vulgus ferales epulas eorum qui in Dacia occubuerant, vel in Urbe mactabantur, verius appellavit. Ausus tamen est Septembrem mensem et Octobrem ex appellationibus suis *Germanicum Domitianumque* transnominare ; quod altero suscepisset imperium, altero natus esset. Mansere vocabula, dum scire potuit : perire, ubi desiit timeri. Interim civica Cerealis, Asiæ proconsul, res novas erat molitus. In ipso proconsulatu occisus est. Asia, in rebellionem ebrietate acta, excidere vineas jussa. Aderat annus, quo Agricola proconsulatum Asiæ et Africæ sortiretur : artes invidiamque Domitiani veritus, ne in provinciam iret se excusavit, annuentique principi gratias egit. Salarium tamen, proconsuli solitum offerri, Agricola non dedit Domitianus, sive offensus non petatum, sive ex conscientia, ne quod vetuerat videretur emisse.

A. U. C. 844, J. C. 91.

M. Ulpio Trajano, M. Acilio Glabrione, consulibus, vulgata prodigia, quæ Glabrioni exitium, Trajano imperium portenderent. Certe Trajani virtus, in castris jam probata, Urbis splendore inclarescebat ; factumque calamitate temporum, ut multi ejus fortunam augurarentur simul et precarentur. Favorem angebat princeps in dies atrocior. Juliam, incesto pollutam, quod supra memoravimus, dum cogit conceptum a se abigere, occiderat ; moxque divinis honoribus extulerat. Super hanc libidinem, aliis mersus, tanto erat invisior, quod se acerrimum violatæ pudicitia vindicem ferebat. Vespasianus quidem Titusque vestalium incesta ne-

Appellavit. Dio, loc. cit.

Transnominare. Sueton. in Domit. 13.

Occisus est. Tacit. Vit. Agric. 42 ; Sueton. in Domit. 10.

Vineas jussa. Philostrate. Vit. Apoll. VI, 42.

Emisse. Tacit. Vit. Agric. 42.

Portenderent. Dio, LXVII, p. 765.

Et precarentur. Quos inter fuit Agricola, teste Tacito, Vit. Agric. 44.

Abigere. Sueton. in Domit. 22. Vide et Juvenalem Satyr. II, v. 32.

Extulerat. Ut constat ex nummis hoc aut superiore anno eussis.

glexerant: hæc Domitianus, æmulatione magis quam sanctitatis studio, coercuit. Jam sub ipsa principatus initia, Ocellatas sorores Varonillamque corripuerat: iis tamen permissum liberum mortis arbitrium; earumque corruptores relegati. Nunc vero quasi indulgentiæ pœniteret, ratusque sæculum suum illustrari si vestalem vivam defoderet, Corneliam, vestalium maximam, olim absolutam, longo intervallo repetit; jureque pontificis maximæ, reliquos pontifices non in regiam, sed in Albanam villam convocat. Cornelia, absens inauditaque, incesti damnatur. Missi statim pontifices, qui defodiendam necandamque curarent. Ejus stupratores virgis in comitio ad necem cæsi: quos inter Celer, eques Romanus, supplicio abditus, se insonitem professus est. Valerius Licinianus, prætorius vir, rusque quod in agris suis occultasset Corneliæ libertam, ad confessionem confegit. Princeps, se absolvi lætus, exilium molle, velut præmium, ipsi dedit.

A. v. c. 845, J. c. 92.

Domitiano Augusto XVI, Q. Volusio Saturnino, consulibus. Gliscentia jam ob sævitiam odia Domitianus adhuc provocabat contumeliis, quibus nihil unquam fuit principibus exitiosius. L. Antonius, Germaniæ Superioris præses, iis accensus bellum civile movit. Ipsi aderant legionum vis et opes: consilia quoque cum Germanis inierat. Grave inde exarserat bellum, ni L. Maximi vigilantia forsque reipublicæ præsto fuissent. At mira felicitate, ipsa dimicationis hora resolutus repente Rhenus transiturus ad Antonium barbarorum copias inhibuit; victusque Antonius. Ubi Romam venere rebellionis nuntii, Domitianus, quum de retinenda dominatione ageretur impiger, legiones excivit; Trajanum qui in Hispania tunc agebat, Lucianum Proclum aliosque evocavit, statim ipse ad bellum profectus. In itinere supervenere victoriæ nuntii; eaque quodam famæ miraculo, prius præagiis, quam nuntiis, Romæ innotuit. Ipso enim, quo dimicatum est, die, statuam principis insignis aquila circumplexa pennis clangores latissimos edidit; vulgatusque, incerto auctore, rumor, *interfectum Antonium*: multis etiam caput ejus allatum vidiæse se adeo pervicaciter contendentibus, ut pars magna magistratuum pro parta victoria statim sacrificaret. Tam inopinato successu in limite imperii restituta pax: at principis crudelitas inclementer sæviit. Id quidem veritus L. Maximus, literas omnes in Antonii scriniis repertas igne aboleverat, ne cui periculum facerent. Domitianus, periculo atrox, quosvis suspectos corripuit: in-

Neglexerant. Sueton. in Domit. 8.

Corripuerat. Euseb. in Chronic.; Sueton. loc. cit.

Vivam defoderet. Hinc et seq. ferme totidem verbis Plinius, Ep. IV, 11. qui rem tunc et eleganter narrat.

Movit. Sueton. in Domit. 6; Dio, LXVII, p. 764.

Clangores latissimos edidit. Suetonius, loc. cit.

Sacrificaret. Plutarch. in Paul. Æmil. p. 268.

Ignem aboleverat. Dio, loc. cit.

torfectorum quoque memoriam infensas, vetuit in acta eas referri. Ne scriptis quidem ad senatum literis, eorum capita, ut et Antonii, Roman misit pro rostris exponenda. In hac pereuntium turba, duo soli e notioribus venia donati sunt, tribunus laticlavus et centurio, qui se, ut facilius exportes culpae erederentur, *impudicos* probaverunt, et ob id neque apud ducentem, neque apud milites nullus momenti esse potuisse. Ne idem rediret periculum, *geminari castra legionum prohibuit*; nec plus quam mille nummos a quoquam ad signa deponi. Antonius enim apud ducentem legionem hiberna, ex depositorum etiam summa, fiduciam cepisse videbatur. Imminuta quoque nobilitum potentia, quaedam ex maximis officiis inter libertinos militesque Romanos communiata. Longius adhuc prospexit suspitionis principis cura: quantumque ebrietas in seditiosos facile effervereat, uti jam ante de Asia comportum, *causatus ubertatem vini, frumenti inopiam, nimioque vinearum studio negligi arva*, edixit, *ne quis in Italia novellaret; utque in provinciis vineta succiderentur, relicta ubi plurimum dimidia parte*. Qua tamen in re exsequenda haud ita perseveravit, seu mutatus precibus Scopeliani, a cunctis Asiae civitatibus, ut id deprecaretur, missi, seu potius metu compulsus, quod aparsi tam libelli cum Graecis versibus, hac sententia: *Hode vitem; hinc tamen erit, quod in mactandum Caesarem spargatur*. Quibus commotus, edicti de excidendis vineis propositi gratiam fecit. Insuper datum Scopeliani eloquentiae, ut qui in Asia vites non sererent, multarentur. Sub principe, cui ludas fuit muscae capere ac stilo praecuto configere, quidam capere, novo scelere, venenatis acubus obvios pungere; morsque aepae sine ullo doloris sensu inferbatur. Furor, qui non in Urbe tantum, sed pessimo amulatu per totum imperium grassabatur, reorum morte repressus.

A. V. C. 846, J. C. 93.

Pompeio Collega, Cornelio Prisco, consulibus. Vereo ad servitium principis, crevit delatorum audacia; bonisque omnibus formidata nomina, Carus Metius, Catullus Messalinus, Marcus Regulus, Publicius Certas, et Belius Massa. Hic, supra insitam perniciem, suo quoque periculo audax. Boticis enim querentibus, contra cum senatus Plinium cum Herennio Senecione advocatum provinciae dederat. Dum sit inquisitio, obiit Caius Julius Agricola, sexto et quinquagesimo aetatis anno. Rerum gestarum

Esse potuisse. Sueton. in Domit. 10; Vide et Dionem, loc. cit.

Prohibitum. Sueton. in Domit. 7.

Mille nummos. Gall. mon. 194 lib. De fideis militaribus discessus saepe in apert. ad Annal. I, 37.

Novellaret. Sueton. loc. cit.

Gratiam fecit. Sueton. in Domit. 14.

Multarentur. Philostrat. de Vita Sophist. I, 21, n. 6.

Grassabatur. Dio, LXVII, p. 764.

Dederat. Plin. Epist. VII, 33; Tacit. Vit. Agric. 45.

Agricola. Tacit. Vit. Agric. 44.

claritate, virtutisque constantia, celebrata olim nomina aequaverat: propriam in hac temporum calamitate laudem adsecutus, quod sine contumacia, sine inani jactatione libertatis, sed moderatione et prudentia, industria simul et vigore, salvam virtutis famam retinuit; et quam multam ambitione morte quiescere, ipse placido vitae cursu immortalis sui memoriam reliquit. A Cornelio Tacito, eadem, qua vixit, fide ac modestia narratus, posterisque traditus, magnum semper erit exemplum posse etiam sub malis principibus magnos viros esse.

Post Agricola mortem, quasi turbo, furor Domitiani incubuit. Is nempe effertus civilis belli memoria et assiduus conjurationum rumoribus, ratusque securitatem diffidentia niti, non jam per intervalla ac spiramenta temporem, sed continuo et velut uno ictu rempublicam exhaustit. Ob levissimas suspiciones bonus quisque in exilium acti, morte affecti. Inter eos qui poenis tum facere obnoxii, eminebant M. Cocceius Nerva et Salvianus Orfitus, ambo consulares: ille Tarenti exsul defuit; hic in insulam conjectus, mox interemptus est. In his temporum acerbitatibus, sediti sunt motus Sarmatarum, qui legionem cum legato ceciderant. Hoc tenuit princeps; et sen victis hostibus, seu fictis victoribus, uti jam ante, laudatus, fauream Jovi Capitolino retulit.

A. U. C. 847, J. C. 94.

L. Noster Terquatus Asprenatus, T. Sextus Magio Laterano, consulibus. Principis aevitia, nec bello, nec victoria sollicitibus remissa, impietatis accusationibus adderevit. Principis mali causa Massa Babina, supra memorata. Is fuerat damnatus, causam Basticorum occubitus Herennio Senecione et Plinio; ejusque bona, ut publice custodirentur, seposita. Senecio, dum, nimio in clientes provinciamque studio, apud consules instat, ne postulationibus vacent, irritat Massam, qui eum impietatis postulat, quod Priscum Helvidium laudasset. Ea accusatione perculsus, occisus est. Par causa, eademque ruina Arulenum Rusticum traxit; eique capitale fuit, quod Pater Thrasae vitam scripisset, viramque sanctissimum appellasset. Nec in ipso modo auctores, sed in libros quoque eorum aevitiam, delegatorum viris ministerio, ut in comitio ac foro urerentur. Eodem caesa convulsa nobilissima femina: relegantur Arria Thrasae Patris, Fannia Helvidii Prisci vidua, Gratilla Rustici uxor. Relegatus quoque Mauricus. Nihil au-

Exhaust. Tacit. Vit. Agric. 44.

Exsul. Philostrat. Vit. Apollon. VI, 8.

Conjectus. Philostrat. ibid. Sueton. in Domit. 10.

Retulit. Eutrop. in Breviario; Sueton. in Domit. 5.

Postulat. Plin. Epist. VII, 33.

Laudasset. Tacit. Vit. Agric. 2.

Scripisset. Tacit. ibid.; Sueton. in Domit. 10.

Relegantur. Plin. Ep. III, 1.

Mauricus. Frater Aruleni Rustici.

tem atrocius visum, quam quum Publicius Certus, accusato Helvidio filio, quasi scenico exodio sub persona Paridis et Œnones divortium principis cum uxore tractasset, ipse senator senatori manus intulit, eumque, mox occidendum, in carcerem duxit. Tum philosophi omnes, ut instinctores libertatis, Urbe Italiaque submoti. Acriter quoque in Christianos animadversum.

A. V. C. 848, J. C. 95.

Domitiano Augusto XVII, T. Flavio Clemente, consulibus. Nemo unquam tot consulatus ceperat. Id principis arrogantiae diffidentiaeque datum. Obsessa autem, ut priore anno, curia. Nec pudor fuit Clementem reum subdere, licet consul, principis collega ac patrnelis foret. Ob Christianam religionem, arguebatur impietatis in Deos; ideoque ferme in ipso consularu interemptus. Eamdē ob causam Flavia Domitilla, ejus uxor, in Pandatariam insulam relegata, ut et in Pontiam altera Domitilla, pariter Flavio sanguine orta. Nulla re magis Domitianus maturavit sibi exitum; licet et alias nobilium caedes ediderit: quas inter Acilius Glabrio consularis et exsul occisus est, ut rerum novarum molitor. At ubi mota domestica hac odia, nemo fuit cui princeps fideret. Frustra vel praefectos praetorio in ipsa praefectura reos agebat, vel opprimebat libertos, quos ut doceret nunquam, ne bono quidem exemplo, audendam patroni necem, Epaphroditum a libellis capitali poena condemnavit, quod post destitutionem, Nero in adipiscenda morte, manu ejus adjutus existimabatur. Supplicii irritata tantum audacia. Nec profuit vigilantia Juventii Celsi, inter conspiratos olim accusati; sed supplicium effugerat, principem secreto allocutus, testatusque se esse insontem: et, si annuerit princeps dominus ac

Helvidio filio. Sueton. in Domit. 10; Plin. Ep. IX, 13.

Cum uxore. Domitia.

Manus intulit. Plin. loc. cit.; Tacit. Vit. Agric. 45.

Submoti. Sueton. in Domit. 10.

Animadversum. Hieronym. de Script. Eccles. c. 9.

Patrnelis foret. Vide Stemma Flaviorum in excurs. ad Hist. I, 46, n. 13.

Impietatis in Deos. Dio, LXVII, p. 766.

Interemptus. Sueton. in Domit. 15. *Contemplissima inertia* Clementem arguit Suetonius, quod Clemens Christianae pietatis tranquillitatem sectabatur. Multi alii Christiani perire, ut constat ex Brutio, apud Hieronymum in Chronic. Suffragatur Dio, loc. cit. Tunc Joannes Apostolus in insulam Patmon relegatus est.

Relegata. Dio, loc. cit. Pandataria insula, nunc *Île Ste. Marie*, ut jam dictum est supra Annal. I, 53.

In Pontiam. Brutius apud Hieronymum, in Chronic. Pontia insula, nunc *Île Ponza*. De utraque Domitilla vide Stemma Flaviorum, in excurs. ad Hist. I, 46, n. 13 et 14.

Rerum novarum molitor. Sueton. in Domit. 10.

Reos agebat. Dio, LXVII, p. 766.

Existimabatur. Haec totidem verbis Suetonius in Domit. 14. Vide et Dionem, l. c.

Juventii Celsi. Dio, LXVII, p. 765.

deus, se nefanda quævis consilia investigaturum, certoque renuntiaturum. Postea semper elusit principem; hacque fraude incruentus supervixit.

A. V. C. 849, J. C. 96.

C. Antistio Vetere, C. Manlio Valente, consulibus. Valens nonagesimo ætatis anno in consulatu mortuus est. Hunc quoque annum fatalem sibi fore Domitianus dudum audierat, ab adolescentia vaticiniis Chaldæorum, qui diem, horam, genusque mortis ei prædixerant, imbutus. Recentioribus adhuc agitabatur oraculis. Insuper continua fulminum vis, tactum de cælo Capitolium, templum Flaviæ gentis, domus Palatina et cubiculum principis, aliaque multa portenta metum intendebant. Dum adversus imminens periculum se sollicitudine et sævitia accingit, suam ipso impellit ruinam. Parthenius enim et Sigerius, cubicularii, Entellus a libellis, ceterique principis amici ac liberti, sed ejus iras veriti, conjurationem iniere. Iis animos addidit Domitia, quum forte legisset secretas Domitiani tabellas, quibus suum, eorumque qui morti destinabantur, nomen inscriptum. Ubi id conspiratis compertum, suo aliorumque periculo territi, rem properant. Prius tamen actum de successore, quem eligerent. Cocceium Nervam ad imperii spem votumque erigunt. Cunctabatur adhuc quando et quomodo Domitianum aggredierentur. Stephanus, Domitillæ procurator, et tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit. Is ergo, ut ad suspicacem principem facilior secretiorque foret aditus, conspirationis indicium professus, et admissus, legenti traditam a se libellum, et attonito suffodit inguina: saucium ac repugnantem alii adorti, vulneribus septem contrucidaverunt. Occisus est Domitianus quartodecimo kalendas Octobris, anno ætatis quinto et quadragesimo, imperii quintodecimo. Ante principatum arrogans; sub principatus initiis, ut patris fratrisque gloriam obrueret, virtutum species mentitus est; mox suis vitiis abstractus, in omnes libidines ruit; quævis audendi licentiam adducto et militari imperio obtinuit: plebi, ob ludorum magnificentiam, non ingratus; militi, cui omnia indulgebat, acceptissimus; senatoribus ita odiosus, ut, audita ejus cæde, certatim repleverint ouriam, et in ejus contumelias eruperint, detractis quoque, et solo afflictis ejus imaginibus: mox ut ubique ejus tituli eraderentur abolereturque omnis memoria decretum.

Mortuus est. Dio, LXVII, p. 766.

Prædixerant. Sæton. in Domit. 14.

Portenta. Quæ vide apud Sæton. in Domit. 15.

Iniere. Dio, loc. cit.

Domitillæ procurator. Sæton. in Domit. 17.

NERVA.

Hæc fuit animorum inclinatio, quum M. Cocceius Nerva, Narniæ in Umbria natus, sed Cretensi origine, imperio potitus est, adnitentibus Petronio Secundo, cohortium prætoriarum præfecto, et Parthenio conjuratorum duce. Primus advenarum, Romæ imperavit; et virtutes, fastigio Cæsarum ignotas, ostendit: res olim dissociabiles miscuit principatum ac libertatem. Natura, senectute, et, quod bonarum artium feracissimum est, multiplici malorum temporum experientia, difficilem regendi artem edoctus, prioris principatus odia abrogavit. Rei majestatis absoluti; sublata fisci Judaici calumnia; servi ac liberti, qui dominis insidias struxerant, suppliciis subditi; in ebs omnes, qui delationes factitaverant, inquit licuit. At ut mali, sic et boni, est præservidus et lethifer quidam impetus. Tanta delatorum turba incondito turbidoque clamore postulata simul et oppressa, ut Fronto, consul, egregia adverterit, *malum esse principem, sub quo nihil cuiquam liceat; pejorem tamen esse, per quem omnia omnibus licent*. Inde Nerva pronos ad vindictam animos inhibuit, eosque mollivit liberalitate. Restitutum quidquid apud fiscum supererat, a Domitiano temere ademptum: egenis civibus Romanis datus ager ad sexcenties sestertium; lectique senatores, qui agrum emerent et dividerent: additum quoque congiarium. Ad levanda imperii onera, conflata ex aureis argenteisque Domitiani statuæ ingens pecuniarum vis. Privatas quoque opes, et principum prædia, domos, suppellectilem Nerva distraxit, ut reipublicæ consuleret.

Narniæ. Aurel. Victor. in Epitome.

Cretensi origine. Aurel. Victor. de Cæsaribus.

Ac libertatem. Tacit. Vit. Agric. 3.

Calumnia. Ut constat ex Nervæ nummis. Minime tamen sublaturum Judaicum tributum. At non licuit quemquam Judaici ritus accipere; ut videre est apud Dionem, LXVIII, p. 769.

Licent. Dio, loc. cit.

Sexcenties sestertium. Dio, ibid. Sexcenties sestertium sunt Gall. mon. 11,673,015 ℞.

Congiarium. In Nervæ nummis expressum.

Distraxit. Dio, ibid.

A. V. C. 850, J. C. 97.

Nerva Augusto III, L. Verginio Rufo III, consulibus. Verginius Rufus, spreto triginta ante annos imperio et continua virtutum claritate principem in Urbe locum adsecutus, tertio hoc consulatu perfunctus obiit, quum annum tertium et octogesimum excessisset. Longo illo ævo undecim Cæsares vidit; ita tamen inter Augusti felicitatem et Trajani virtutes interjectus, ut egregius hujus imperii temporibus non sit usus. Ductum ei publicum funus. Pro rostris laudatus est a Cornelio Tacito, consule. Supremus hic gloriæ ejus cumulus accessit, laudator eloquentissimus.

Nerva autem, ad imperii curas intentus, afflictas urbes refovebat; puellas puerosque egenis parentibus natos per Italiæ oppida sumptibus publicis ali jussit. Simul, ut pluribus necessitatibus subveniretur, creati quinqueviri, qui modum publicis impensis facerent. Sacrificia, Circenses ludi, spectacula, aliæque id genus, quibus sub priore principatu opes profundebantur, circumcisa. Dum talibus curis detinebatur princeps, penes prætorianum militem flagrabat Domitiani desiderium. Novas quoque res moliebatur Calpurnius Crassus. Is deprehensus, confessusque, Tarentum cum uxore amotus est. Hac principis lenitate arrogantiam cepit *Ælianus Casperius*; eoque instinctore, Domitiani interfectores ad exitium postulantur. Restitit quidem princeps. At, eo neglecto, Petronius Secundus et Parthenius comprehensi et jugulati. Tum eo audaciæ prorupit Casperius, ut Nervam compelleret referre apud populum gratias militibus, quia nefandos pessimosque omnium mortalium peremissent. Tali indignitate princeps infremuit, sensitque et senectuti suæ et reipublicæ quærendam præsidium. Nec illud intra domum adsumpsit; sed M. Ulpium Trajanum, qui præsidebat Germaniæ, cunctosque bellicis ac civilibus virtutibus præminebat, adoptavit: quartodecimo kalendas Octobris, quum lauream ex Pannonia allatam in gremio Jovis collocasset, adoptio nuncupata. Trajani vel absentis fama statim restituta Nervæ auctoritas, et prætorianorum tumultus consedit.

A. V. C. 851, J. C. 98.

Supremus hic annus est a Tacito memoratus. In eo quoque hujusce Appendicis Chronologicæ finem faciam, ubi prius monuero Nervam sub

Imperio. Vide Suppl. Annal. XVI, 79.

Eloquentissimus. Hæc omnia Plinius, Ep. II, 1.

Calpurnius Crassus. Dio, LXVIII, p. 770.

Ælianus Casperius. Hæc quoque Dio, ibid.

Nuncupata. Plin. in Panegyric. 8 et 9; Dio, ibid.

240 APPENDIX CHRONOLOGICA.

ipsis anni initiis defunctum; Trajanumque, summa rerum potitum, iis inclaruisse virtutibus, ut nunquam major fuerit populi Romani gloria ac felicitas. Artes quoque sub optimi principis auspiciis ad eam amplitudinem ac magnificentiam promotæ, quæ omnem retro memoriam vicit.

At hæc vel per compendium narrari haud patiuntur loci temporisque, quibus premimur, angustiae.

FINIS APPENDICIS CHRONOLOGICÆ.

C. CORNELII TACITI
POLITICA.

POLITICO LECTORI.

REGERE imperio populos ars fuit Romanorum propria. **Artem**, dignitate nobilissimam, præstantissimam utilitate, aperuit C. Cornelius Tacitus; tantoque duce ac magistro gloriati sunt, quotquot postea publicarum rerum scientia inclaruere. Quam sibi doctrinam multa lectione, assidua meditatione, ægre pepererunt, eam lætam magis magisque parabilem fore sum ratus, si, quæ apud Tacitum dispersa sunt, colligerem, civilisque prudentiæ corpus conflarem. Ut id exsequerer, C. Cornelii Taciti politica ad præcipua quædam capita revocavi, quibus rei civilis summa continetur. Ne quis tamen reputet me universos politicæ scientiæ fontes, qui passim in Tacito occurrunt, exhausisse: immo multo plures, eosque feracissimos, adhuc latere profiteor, quos lectori volupe erit scrutari, quibusque reperi-
tis uti ac frui gratius erit atque laudabilius. Mihi satis sit viam monstrasse, artisque novæ elementa proposuisse, quibus erudiantur ingenia, mores instruantur, animi ad viriles curas exsuscitentur; et, quod mihi ut et Cornelio Tacito semper in votis fuit, omnes ad vitiorum odia studiaque virtutum inflammentur, quibus stat humana societas, florent vigentque imperia.

GAB. BROTHIER.

C. CORNELII TACITI

POLITICA.

POLITICORUM CAPITA.

I. RELIGIO. II. PATRIA. III. LIBERTAS. IV. DOMINATIONES.
V. DOMINATIO ROMANA. VI. PRINCEPS. VII. MORES PRIN-
CIPUM ROMANORUM. VIII. AULA. IX. CONSILIA. X. ROMA.
XI. SENATUS. XII. LEGES. XIII. POPULUS. XIV. COLONIAE.
XV. TRIBUTA, VECTIGALIA. XVI. PROVINCiarUM RECTORES.
XVII. MILITIA. XVIII. DUX. XIX. PAX. XX. BELLUM.
XXI. VICTORIA. XXII. SEDITIONES. XXIII. BELLA CIVI-
LIA. XXIV. FORTUNA. XXV. FAMA. XXVI. MORES.
XXVII. LUXUS. XXVIII. SPECTACULA. XXIX. VIRTUTES.
XXX. VITIA. XXXI. LITERÆ ET ARTES. XXXII. ARS
POLITICA. XXXIII. ELOQUENTIA. XXXIV. HISTORIA.
XXXV. PHILOSOPHIA. XXXVI. EDUCATIO LIBERORUM.
XXXVII. FEMINÆ. XXXVIII. FAMILIÆ. XXXIX. SERVI,
LIBERTI. XL. VITA. XLI. MORI.

I. RELIGIO.

Colenda divina, humana non impedienda.

OPORTERE dividi sacros et negotiosos dies, quis divina
colerent, et humana non impedirent. Tacit. Annal. XIII, 41.

Cavendum ne inter prospera imminuatur religio.

Benignitati Deum gratiam referendam, ne ritus sacrorum
inter ambigua culti, per prospera obliterarentur. Annal.
XI, 15.

Est in Religione modus.

Sanctius ac reverentius visum de actis Deorum credere; quam scire. De Mor. German. 34.

Ne foedetur vanitate.

Multa vana sub nomine celebri vulgabantur. Annal. VI, 12.

Inter adversa gliscit superstitio.

Sunt mobiles ad superstitionem percussæ semel mentes. Annal. I, 28.

Tunc audiuntur prodigia.

Quod in pace fors, seu natura, tunc fatum et ira Dei vocabatur. Hist. IV, 26.

Inclinatis ad credendum animis, loco ominum etiam fortuita. Hist. II, 1.

Plura prodigia, rudibus seculis, etiam in pace observata, quæ nunc tantum in metu audiuntur. Hist. I, 86.

Divina quoque obtenduntur sceleribus.

Ob interfectam Octaviam, dona templis decreta. Quod ad eum finem memoravimus, ut quicumque casus temporum illorum nobis vel aliis auctoribus noscent, præsumptum habeant, quotiens fugas et cædes jussit princeps, totiens grates Deis actas; quæque rerum secundarum olim, tum publicæ cladis insignia fuisse. Annal. XIV, 64.

Scelerum vindex conscientia.

Facinora atque flagitia sua Tiberio quoque in supplicium verterant. Neque frustra præstantissimus sapientiæ firmare solitus est, si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus et ictus, quando ut corpora verberibus, ita sævitia, libidine, malis consultis, animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quia tormenta pectoris suasque ipse pœnas fateretur. Annal. VI, 6.

Nero cunctos per artus tremens, seu numine exterrente, seu facinorum recordatione, nunquam timore vacuus. Annal. XV, 36.

II. PATRIA.

Dulce et jucundum quodque patriæ solum.

Germaniam informem terris, asperam cælo, tristem cultu aspectuque, nisi si patria sit. De Morib. German. 2.

Omnibus, Principibus maxime, cara sit.

Cunctas sibi curas amore patriæ leviores. Annal. XV, 36.

Optimus quisque amat patriam, et ejus malis ingemiscit.

Optimus quisque reipublicæ cura mærebat. Annal. III, 44.

Vulgus etiam iis movetur.

Duos omnium mortalium impudicitia, ignavia, luxuria deterrimos, velut ad perdendum imperium fataliter electos, non senatus modo et eques, quis aliqua pars et cura reipublicæ, sed vulgus quoque palam mæreere. Hist. I, 50.

Ejus malis qui lætentur?

Multi odio præsentium et cupidine mutationis, suis quoque periculis lætabantur. Annal. III, 44.

III. LIBERTAS.

Libertas, commune bonum.

Libertatem natura, etiam mutis animalibus, datam. Hist. IV, 17.

Virtutis altrix.

Etiam fera animalia, si clausa teneas, virtutis obliviscuntur. Hist. IV, 64.

Nihil libertate acrius.

Longa Romanorum cum Germanis bella: multa invicem damna. Non Samnis, non Pœni, non Hispaniæ, Galliæ, ne Parthi quidem sæpius admonuere: quippe regno Arsacis acrior est Germanorum libertas. De Mor. German. 37.

Sunt et libertatis vitia.

Germanos non juberi, non regi, sed cuncta ex libidine agere. Hist. IV, 76.

Illud ex libertate vitium, quod non simul, nec ut jussi conveniunt. De Mor. German. 11.

Nec aliud adversus validissimas gentes pro nobis utilius, quam quod in commune non consulant. Rarus duabus tribusve civitatibus ad propulsandum commune periculum conventus: ita dum singuli pugnant, universi vincuntur. Vit. Agric. 12.

Periculosiores sunt inimicitiae juxta libertatem. De Mor. German. 21.

Audacia libertatis placita.

Quomodo lucem diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Hist. IV, 64.

Sicuti cælum Diis, ita terras generi mortalium datas: quæque vacuæ, eas publicas esse. Annal. XIII, 55.

Flagitiis quoque libertas obtenditur.

Libertas et speciosa nomina prætexuntur: nec quisquam alienum servitium et dominationem sibi concupivit, ut non eadem ista vocabula usurparet. Hist. IV, 73.

Falso libertatis vocabulum obtendi ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei, nisi per discordias habeant. Annal. XI, 17.

Ut imperium evertant, libertatem præferunt: si pervertent, libertatem ipsam aggredientur. Annal. XVI, 22.

Libertatem et dominationem miscere difficile.

Haud facile libertas et domini miscentur. Hist. IV, 64.

Optimis etiam Principibus placet libertatis modus.

Quomodo pessimis imperatoribus sine fine dominationem, ita quamvis egregiis modum libertatis placere. Hist. IV, 8.

IV. DOMINATIONES.

Varia dominationum genera.

Cunctas nationes et urbes populus, aut primores, aut singuli regunt. Annal. IV, 33.

Earum natura.

Populi imperium, juxta libertatem. Annal. VI, 42.

Paucorum dominatio, regiæ libidini propior est. Annal. VI, 42.

De mixta dominatione Taciti idea et sensus.

Delecta ex his et consociata reipublicæ forma, laudari facilius, quam evenire; vel si evenit, haud diuturna esse potest. Annal. IV, 33.

Formam mixtæ dominationis primum tentavere Germani.

De minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes: ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes pertractentur. De Morib. German. II.

Pro hominum ingenio et opibus varia imperia.

Gothones regnantur paullo jam adductius, quam ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem. De Morib. German. 43.

Est apud *Suionas* et opibus honos; eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi. De Morib. German. 44.

Suionibus *Sitonum* gentes continuantur. Cetera similes, uno differunt, quod femina dominatur: in tantum non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerant. De Morib. German. 45.

Summæ paupertatis mores.

Fennis mira feritas, sœda paupertas, non arma, non equi, non penates: victui herba, vestitui pelles, cubile

humus : sola in sagittis spes..... Idemque venatus viros pariter ac feminas alit..... Nec aliud infantibus ferarum imbriumque suffugium, quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur : huc redeunt juvenes, hoc senum receptaculum..... Securi adversus homines, securi adversus Deos, rem difficillimam adsecuti sunt, ut illis ne voto quidem opus sit. De Morib. German. 46.

Dominationum vis in concordia.

Apud Seleucenses, trecenti opibus aut sapientia delecti, ut senatus : sua populo vis, et quotiens concordēs agunt, spernitur Parthus : ubi dissensere, dum sibi quisque contra aemulos subsidium vocant, accitus in partem, adversus omnes valet. Annal. VI, 42.

Quam flagrans dominandi cupido?

Cupido dominandi cunctis affectibus flagrantior est. Annal. XV, 53.

Nihil ei sacrum.

Pharasmani cupido regni fratre et filia potior, animusque sceleribus paratus. Annal. XII, 47.

Ardescit periculis.

Imperium cupientibus, nihil medium inter summa et præcipitia Hist. II, 74.

Adsunt semper studia et ministri.

Primas dominandi spes in arduo : ubi sis ingressus, adesse studia et ministros. Annal. IV, 7.

Dominationem inchoantibus quid expedit?

Novum imperium inchoantibus utilis clementiæ fama. Hist. IV, 63.

Mithridates atrocior, quam novo regno conduceret. Annal. XI, 9.

Dominationis scelere quæsitæ sors.

Nemo unquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exercuit. Hist. I, 30.

Non posse principatum scelere quæsitum, subita modestia et prisca gravitate retineri. Hist. I, 83.

V. DOMINATIO ROMANA.

Ejus majestas.

Apud Romanos vis imperii valet; inania transmittuntur. Annal. XV, 31.

Virtute, non pecunia, nixa.

Sub Vitellio principe, imperii vires luxu corrumpuntur, contra veterem disciplinam et instituta majorum, apud quos virtute, quam pecunia, res Romana melius stetit. Hist. II, 69.

Fraudibus et occultis invisa.

Non fraude neque occultis, sed palam et armatum populum Romanum hostes suos ulcisci. Annal. II, 88.

Deditis clemens, victis gravis.

Victis graves pœnas, in deditionem venienti paratam clementiam. Annal. II, 10.

Levius servitium apud Romanos deditis, quam captis. Annal. XV, 1.

Populos recens subditos voluptatibus liberalibusque artibus demulcebat.

Voluptatibus Romani plus adversus subjectos, quam armis valent. Hist. IV, 64.

Apud Britannos hiems saluberrimis consiliis absumpta: namque ut homines dispersi ac rudes, eoque bello faciles, quieti et otio per voluptates adsuescerent; hortari privatim, adjuvare publice, ut templa, fora, domus exstruerent, laudando promptos, et castigando segnes: ita honoris æmulatio pro necessitate erat. Jam vero principum filios liberalibus artibus erudire, et ingenia Britannorum studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent: inde etiam habitus nostri honor;

et frequens toga : paulatimque discessum ad delinimenta vitiorum , porticus , et balnea , et conviviorum elegantiam ; idque apud imperitos humanitas vocabatur , quum pars servitutis esset. Vit. Agric. 21.

Utebatur et religionibus.

In Britannia templum divo Claudio constitutum , quasi arx æternæ dominationis aspiciebatur ; delectique sacerdotes , specie religionis , omnes fortunas effundebant. Annal. XIV , 31.

Regibus quoque.

Vetus ac jam pridem recepta populi Romani consuetudo , ut haberet instrumenta servitutis et reges. Vit. Agric. 14.

Jactis odiorum seminibus continebantur longinqui populi.

Semina etiam odiorum jacienda , ut sæpe principes Romani eandem Armeniam specie largitionis turbandis barbarorum animis præbuerint. Annal. XII , 48.

Quomodo spectatum scelus externum?

Omne scelus externum cum lætitia habendum. Annal. XII , 48.

VI. PRINCEPS.

Cum imperii magnitudine adolevit principatus necessitas.

Vetus ac jam pridem insita mortalibus potentiæ cupido , cum imperii magnitudine adolevit , erupitque. Nam rebus modicis , æqualitas facile habebatur : sed ubi subacto orbe , et æmulis urbibus regibusve excisis , securas opes concupiscere vacuum fuit , prima inter patres plebemque certamina exarsere : modo turbulenti tribuni , modo consules prævalidi , et in Urbe ac foro tentamina civilium bellorum. Mox e plebe infima C. Marius , et nobilium sævissimus L. Sulla , victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Cn. Pompeius occultior , non melior. Et nunquam postea , nisi de principatu quæsitum. Hist. II , 38.

Adulta necessitate, pacis interfuit rem Romanam regi a principe.

Non aliud discordantis patriæ remedium fuisse, quam ut ab uno regeretur. Annal. I, 9.

Omnem potestatem ad unum conferri pacis interfuit. Hist. I, 1.

Civile principis nomen invexit Augustus.

Qui cuncta discordiis civilibus fessa sub nomine principis accepit. Annal. I, 1.

Non regno, neque dictatura, sed principis nomine constituta respublica. Annal. I, 9.

Ut præmineret, tribuniciam potestatem addidit.

Id summi fastigii vocabulum (*tribuniciam potestatem*) Augustus reperit, ne regis aut dictatoris nomen adsumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. Annal. III, 56.

Ne turbarent religiones, addita quoque summi pontificatus dignitas.

Nunc Deum munere, summum pontificum etiam summum hominum esse, non æmulationi, non odio, aut privatis affectionibus obnoxium. Annal. III, 58.

Quæ principum auctoritas, populorum officia?

Principibus summum rerum iudicium Dii dedere; *populis* obsequii gloria relicta est. Annal. VI, 8.

Eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur. Annal. I, 6.

Unum esse reipublicæ corpus, atque unius animo regendum. Annal. I, 12.

Quanto major est princeps, quanto invidiæ magis obnoxius, tanto excelsiores sint ejus cogitationes.

Non ædilis, aut prætoris, aut consulis partes sustineo: majus aliquid et excelsius a principe postulatur; et quum

recte factorum sibi quisque gratiam trahant, unius invidia ab omnibus peccatur. Annal. III, 53.

Præcipuum in bonis amicis momentum.

Nullum majus boni imperii instrumentum, quam bonos amicos esse. Hist. IV, 7.

Amicorum principis munus.

Honestis sermonibus aures imperatoris imbuant. Hist. IV, 8.

Quomodo amici principis æstimentur?

Principem daturum plane documentum, honestis, an secus, amicis uteretur, si ducem amota invidia egregium, quam si pecuniosum et gratia subnixum per ambitum deligeret. Annal. XIII, 6.

Caveat princeps ne irrumpat adulatio. Vere enim Galba Pisonem alloquens :

Fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eadem constantia retinebis; sed alii per obsequium imminuent. Irrumpet adulatio; blanditiæ pessimum veri affectus venenum; sua cuique utilitas. Etiam ego ac tu simplicissime inter nos hodie loquimur; ceteri libentius cum fortuna nostra, quam nobiscum. Nam suadere principi quod oporteat, multi laboris: assentatio erga principem quemcunque, sine affectu peragitur. Hist. I, 15.

Laudes expendat.

Nec occultum est quando ex veritate, quando adumbrata lætitia facta imperatorum celebrentur. Annal. IV, 31.

Inter laudes, sæpe mæror est.

Mærens Burrhus, ac laudans. Annal. XIV, 15.

Intempestiva severitate absteineat.

Galbæ nocuit antiquus rigor et nimia severitas, cui jam pares non sumus. Hist. I, 18.

Offensis quoque et blanditiis caveat.

Vitellium, subitis offensis aut intempestivis blanditiis mutabilem, contemnebant metuebantque. Hist. II, 92.

Nimiae potentiae diffidat.

Nec unquam satis fida potentia, ubi nimia est. Hist. II, 92.

Negotiosa est principis vita.

Tiberius, nihil intermissa rerum cura, negotia pro solatiis accipiens, jus civium, preces sociorum tractabat. Annal. IV, 13.

Laus ejus magna honores digne mandare.

Tiberius mandabat honores, nobilitatem majorum, claritudinem militiae, illustres domi artes spectando: ut satis constaret non alios potiores fuisse. Annal. IV, 6.

Caduca principum dona, nisi sint ex utilitate publica.

Vitellius, diffidentia properus, festinare comitia, quibus consules in multos annos destinabat: foedera sociis, Latium externis dilargiri: his tributa dimittere; alios immunitatibus juvare: denique nulla in posterum cura, lacerare imperium. Sed vulgus ad magnitudinem beneficiorum aderat: stultissimus quisque pecuniis mercabatur: apud sapientes cassa habebantur, quæ neque dari, neque accipi, salva republica, poterant. Hist. III, 55.

Liberi sanguisque Principum validissima Principatus præsidia.

Non legiones, non classes, perinde firma imperii munita, quam numerum liberorum. Hist. IV, 52.

Amicos tempore, fortuna, cupidinibus aliquando, aut erroribus imminui, transferri, desinere: suum cuique sanguinem indiscretum, sed maxime principibus: quorum prosperis et alii fruuntur, adversa ad junctissimos pertineant. Hist. IV, 52.

Principum filii in publicam fortunam adolescent.

Ita nati estis, ut bona malaque vestra ad rempublicam pertineant. Annal. IV, 8.

Ne nimis civiles sint.

Displicere regnantibus civilia filiorum ingenia. Annal. II, 82.

Id nocuit Germanico.

In Germanicum favor et spes; nam juveni civile ingenium, mira comitas, et diversa a Tiberii sermone, vultu, adrogantibus et obscuris. Annal. I, 33.

Quanto quis imperio propior, tanto sit cautior.

Suspectum semper invisumque dominantibus, qui proximus destinaretur. Hist. I, 21.

In legibus subsidium principis.

Satis onerum principibus, satis etiam potentiae: minui jura, quotiens gliscat potestas: nec utendum imperio, ubi legibus agi possit. Annal. III, 69.

Cuncta legum et magistratuum munia in se trahens princeps *Claudius*, materiam praedandi patefecerat. Annal. XI, 5.

Munimentum in sceleris poena.

Vitellius omnes *Galbae* interfectores conquiri et interfici jussit, non honore *Galbae*, sed tradito principibus more, munimentum ad praesens, in posterum ultionem. Hist. I, 44. *Reputet princeps se esse mortalem, aeternam rempublicam.*

Principes mortales, rempublicam aeternam esse. Annal. III, 6.

Famam et prosperam sui memoriam curet.

Ceteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent: principum diversam esse sortem, quibus praecipua rerum ad famam dirigenda. Annal. IV, 40.

Cetera principibus statim adesse, unum insatiabiliter parandum, prosperam sui memoriam. Annal. IV, 38.

Quæ vera ac magnifica sint principum decora ac monumenta, egregie explicavit Tiberius, quum divinos honores ab Hispania Ulteriore sibi oblatos recusaret.

Ego me, Patres conscripti, mortalem esse, et hominum officia fungi, satisque habere, si locum principem impleam, et vos testor, et meminisse posteros volo: qui satis superque memoriæ meæ tribuent, ut majoribus meis dignum, rerumstrarum providum, constantem in periculis, offensionum pro utilitate publica non pavidum credant. Hæc mihi in animis vestris templa, hæ pulcherrimæ effigies et mansuræ: nam quæ saxo struuntur, si judicium posterorum in odium verit, pro sepulcris spernuntur. Proinde socios, cives, et Deos ipsos precor: hos, ut mihi ad finem usque vitæ, quietam et intelligentem humani divinique juris mentem duint; illos, ut quando concessero, cum laude et bonis recordationibus, facta atque famam nominis mei prosequantur. Annal. IV, 38.

Principibus certa et brevis est recti regula.

Utilissimus idem ac brevissimus bonarum malarumque rerum delectus, cogitare, quid aut volueris sub alio principe, aut nolueris. Hist. I, 16.

Princeps subditos ut cives habeat.

Non dominationem et servos, sed rectorem et cives cogitet. Annal. XII, 11.

Majestatem tamen reverentia tueatur.

Majestate salva, cui major e longinquo reverentia. Annal. I, 47.

Dominationis suæ arcana calleat.

Augustus inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi permissu, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus, seposuit Ægyptum: ne fame urgeret Italiam, quisquis eam provinciam claustraque terræ ac maris, quamvis levi præsidio adversus ingentes exercitus insedisset. Annal. II, 59.

In ea inquireni ne sinat. Inquirenti Gallo infensus fuit Tiberius.

Haud dubium erat eam Galli sententiam altius penetrare, et arcana imperii tentari. Annal. II, 36.

Id illicitum semper et anceps.

Abditos principis sensus, et si quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideo adsequare. Annal. VI, 8.

Annonam curet.

Annonæ curam sustinet princeps: hæc omissa funditus rempublicam trahet. Annal. III, 54.

In annonæ sævitia additum a Tiberio solamen.

Sævitiæ annonæ incusante plebe, Tiberius statuit frumento pretium quod emptor penderet, binosque nummos se additurum negotiatoribus in singulos modios. Neque tamen ob ea parentis patriæ delatum et antea vocabulum adsumpsit. Annal. II, 87.

Magnum principem non dedecet popularitas.

Augustus civile rebatur misceri voluptatibus vulgi. Annal. I, 54.

Fœda principatus præmia.

Otho stupra nunc, et comessiones, et feminarum cœtus, volvit animo: hæc principatus præmia putat; quorum libido ac voluptas penes ipsum sit, rubor ac dedecus penes omnes. Hist. I, 30.

Falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis imponit. Perdere iste Otho sciet, donare nesciet. Hist. I, 30.

Invisi semel principis miseranda sors.

Inviso semel principe, seu bene, seu male facta premunt. Hist. I, 7.

Vulgi iniqua de principibus judicia.

Ipsa ætas Galbæ et irrisui et fastidio erat, assuetis ju-

ventæ Neronis, et imperatores forma ac decore corporis, ut est mos vulgi, comparantibus. Hist. I, 7.

Contumacia ne principem irriteret populi.

Contumacia inferiorum lenitatem imperitantis deminui. Annal. XVI, 28.

Ferenda regum ingenia, neque usui crebras mutationes. Annal. XII, 11.

Quomodo sterilitatem, aut nimios imbres, et cetera naturæ mala, ita luxum vel avaritiam dominantium tolerate. Vitia erunt donec homines : sed neque hæc continua, et meliorum interventu pensantur. Hist. IV, 74.

Se meminisse temporum, quibus natus sit, quam civitatis formam patres avique instituerint : ulteriora mirari, præsentia sequi : bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare. Hist. IV, 8.

VII. MORES PRINCIPUM ROMANORUM.

AUGUSTUS.

Ejus mens.

Divi Augusti acerrima mens. Hist. II, 76.

Sub eo principe florens imperium.

Mari Oceano, aut omnibus longinquis septum imperium : regiones, provinciæ, classes, cuncta inter se connexa : jus apud cives, modestia apud socios : Urbs ipsa magnifico ornatu : pauca admodum vi tractata, quo ceteris quies esset. Annal. I, 9.

TIBERIUS.

Cautus princeps.

Cautissima Tiberii senectus. Hist. II, 76.

Dissimulationis studiosissimus.

Nullam æque Tiberius, ut rebatur, ex virtutibus suis, quam dissimulationem, diligebat. Annal. IV, 71.

Eam ad mortem usque retinuit.

Jam Tiberium corpus, jam vires, nondum dissimulatio deserebat: idem animi rigor, sermone ac vultu intentus, quæsitæ interdum comitate, quamvis manifestam defectionem tegebat. Annal. VI, 50.

Callidus et anxius.

Ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium: neque eminentes virtutes sectabatur, et rursum vitia oderat: ex optimis periculum sibi, a pessimis dedecus publicum metuebat. Annal. I, 80.

Tristis sub eo Roma.

Angusta et lubrica oratio sub principe qui libertatem metuebat, adulationem oderat. Annal. II, 87.

Non alias magis anxia et pavens civitas, egens adversum proximos, congressus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari: etiam muta atque inanima tectum et parietes circumspectabantur. Annal. IV, 69.

Antequam in deterius mutaretur, principatus ejus forma.

Publica negotia, et privatorum maxima, apud patres tractabantur, dabaturque primoribus disserere; et in adulationem lapsos cohibebat ipse; mandabatque honores, nobilitatem majorum, claritudinem militiæ, illustres domi artes spectando; ut satis constaret, non alios potiores fuisse: sua consulibus, sua prætoribus species: minorum quoque magistratuum exercita potestas; legesque, si majestatis quæstio eximeretur, bono in usu. At frumenta, et pecuniæ vectigales, cetera publicorum fructuum, societatibus equitum Romanorum agitabantur. Res suas Cæsar spectatissimo cuique, quibusdam ignotis ex fama mandabat; semelque adsumpti tenebantur, prorsus sine modo, quum plerique iisdem negotiis insenescerent. Plebes æri quidem annona fatigabatur: sed nulla in eo culpa ex principe: quin infecunditati terrarum, aut asperis maris obviis sit, quantum impendio diligen-

tiaque poterat; et ne provinciæ novis oneribus turbarentur, atque vetera sine avaritia aut crudelitate magistratuum tollerent, providebat: corporum verbera, ademptiones bonorum aberant. Rari per Italiam Cæsaris agri, modesta servitia: intra paucos libertos domus, ac si quando cum privatis disceptaret, forum et jus. *Annal.* IV, 6 et 7.

Diversi ejus mores.

Morum tempora illi diversa; egregium vita famaquoque privatus, vel in imperiis sub Augusto fuit: occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere. Idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: intestabilis sævitia, sed obiectis libidinibus, dum Sejanum dilexit, timuitve: postremo in scelera simul ac dedecora prorupit, postquam remoto pudore et metu, suo tantum ingenio utebatur. *Annal.* VI, 51.

CAIUS CALIGULA.

Ejus natura.

C. Cæsar turbidus animi. *Hist.* IV, 48.

Falsa perdidicist.

Etsi commotus ingenio, simulationum tamen falsa in sinu avi perdidicerat. *Annal.* VI, 45.

Sub Tiberio servus, post dominus deterrimus.

Immanem animum subdola modestia tegens, non damnatione matris, non exilio fratrum rupta voce; qualem in diem Tiberius induisset, pari habitu, haud multum distantibus verbis. Unde mox scitum Passieni dictum percubuit, neque meliorem unquam servum, neque deteriozem dominum fuisse. *Annal.* VI, 20.

Ejus vitia fataque a Tiberio prævisa.

III, forte orto sermone, L. Sullam irridenti, omnia Sullæ vitia, et nullam ejusdem virtutem habiturum prædixit:

simul crebris cum lacrimis minorem ex nepotibus complexus, truci alterius vultu : Occides hunc tu , inquit , et te alius. Annal. VI, 46.

CLAUDIUS.

Socors et hebes , uxoribus et libertis serviit.

Nihil arduum videbatur in animo principis , cui non iudicium , non odium erat , nisi indita et iussa. Annal. XII, 3.

A Messalina primum illusus , mox Agrippinæ magis devinctus.

Versa ex eo civitas , et cuncta feminae obediebant , non per lasciviam , ut Messalinæ rebus Romanis illudenti. Adductum , et quasi virile , servitium. Palam severitas , ac sæpius superbia : nihil domi impudicum , nisi dominationi expediret : cupido auri immensa obtentum habebat , quasi subsidium regno pararetur. Annal. XII, 7.

NERO.

Claudii insectatione gratiam gloriamque primum quærit.

Formam futuri principatus præscripsit , ea maxime declinans , quorum recens flagrabat invidia. Non enim se negotiorum omnium iudicem fore , ut , clausis unam intra domum accusatoribus et reis , paucorum potentia grassaretur. Nihil in penetibus suis venale , aut ambitioni pervium : discretam domum et rempublicam. Teneret antiqua munia senatus. Consulum tribunalibus Italia et publicæ provinciæ adisterent. Illi patrum aditum præberent : se mandatis exercitiis consulturum. Nec defuit fides : multa que arbitrio senatus constituta sunt. Annal. XIII, 4.

Dein lascivia diffluit.

Otium foris , fœda domi lascivia , qua Nero itinera Urbis ,

et lupanaria, et diverticula, veste servili in dissimulationem sui compositus pererrabat. Annal. XIII, 25.

Patriæ ruinis usus, domum Auream exstruit.

Nero usus est patriæ ruinis, exstruxitque domum, in qua haud perinde gemmæ et aurum miraculo essent, solita pridem et luxu vulgata, quam arva et stagna, et in modum solitudinum hinc silvæ, inde aperta spatia, et prospectus: magistris et machinatoribus Severo et Celere, quibus ingenium et audacia erat, etiam quæ natura denegavisset, per artem tentare, et viribus principis illudere. Annal. XV, 42.

Corruptus et corruptor Romanos perdidit.

Ita quatuordecim annis a Nerone adsuefactos, ut haud minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur. Hist. I, 5.

In hac corruptela, a conjuratis ejus libidines pertæsis designatur successor ei non valde absimilis.

Cœpta simul et aucta conjuratione, in quam certatim nomina dederant senatores, eques, miles, feminæ etiam, cum odio Neronis, tum favore in C. Pisonem. Is Calpurnio genere ortus, ac multas insignesque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem, aut species virtutibus similes. Namque facundiam tuendis civibus exercebat, largitionem adversus amicos, et ignotis quoque comi sermone et congressu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies: sed procul gravitas morum, aut voluptatum parcimonia: lenitati ac magnificentiæ, et aliquando luxui indulgebat: idque pluribus probabatur, qui, in tanta vitiorum dulcedine, summum imperium non restrictum, nec perseverum volunt.

GALBA.

Princeps in Hispania adsumitur.

Evulgatum imperii arcanum, posse principem alibi, quam Romæ fieri. Hist. I, 4.

Ejus mores et fortuna.

Ser. Galba, quinque principes prospera fortuna emensus, alieno imperio felicior *fuit*, quam suo. Vetus in familia nobilitas, magnæ opes: ipsi medium ingenium, magis extravitia quam cum virtutibus. Famæ nec incuriosus nec venditator. Pecuniæ alienæ non appetens, suæ parcus, publicæ avarus. Amicorum libertorumque, ubi in bonos incidisset, sine reprehensione patiens: si mali forent, usque ad culpam ignarus: sed claritas natalium, et metus temporum obtentui, ut quod segnitia erat, sapientia vocaretur. Dum vigeat ætas, militari laude apud Germanias floruit. Proconsul Africam moderate, jam senior Citeriorem Hispaniam pari justitia continuit: major privato visus, dum privatus fuit, et omnium consensu, capax imperii, nisi imperasset. Hist. I, 49.

Nocuit nimia severitas.

Constat potuisse conciliari animos quantulacunque parens liberalitate: nocuit antiquus rigor, et nimia severitas; cui jam pares non sumus. Hist. I, 18.

Infirmus et credulus senex.

Hiantes, in magna fortuna, amicorum cupiditates ipsa Galbæ facilitas intendebat: quum apud infirmum et credulum, minore metu, et majore præmio peccaretur. Hist. I, 12.

Cuncta libertis servisque venalia.

Adferebant venalia cuncta præpotentes liberti: servorum manus subitis avidæ, et tamquam apud senem festinantes. Hist. I, 7.

Pisonem adoptat.

Piso, M. Crasso et Scribonia genitus, nobilis utrimque, vultu habituque moris antiqui, et aestimatione recta severus, deterius interpretantibus tristior habebatur : ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat. Hist. I, 14.

OTHO.

Ejus adolescentia.

Otho pueritiam incuriose, adolescentiam petulanter egerat; gratus Neroni æmulatione luxus; eoque jam Poppæam Sabinam principale scortum, ut apud consciam libidinum, deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur : mox suspectum in eadem Poppæa, in provinciam Lusitaniam, specie legationis, seposuit. Otho, comiter administrata provincia, primus in partes *Galbæ* transgressus, nec segnis, et donec bellum fuit, inter præsentēs splendidissimus, spem adoptionis statim conceptam, acrius in dies rapiebat : faventibus plerisque militum, prona in eum aula Neronis, ut similem. Hist. I, 13.

Ambitione ac libidine ad principatus desiderium trahitur.

Non erat Othonis mollis et corpori similis animus. Et intimi libertorum servorumque corruptius, quam in privata domo habiti, aulam Neronis et luxus, adulteris, matrimoniis, ceterasque regnorum libidines, avido talium, si auderet, ut sua ostentantes; quiescenti, ut aliena, exprobrabant. Hist. I, 22.

Dissimulata in principatu vitia.

Otho contra spem omnium non delictis, neque desidia torpescere : dilatæ voluptates, dissimulata luxuria, et cuncta ad decorum imperii composita : eoque plus formidinis adferebant falsæ virtutes et vitia reditura. Hist. I, 71.

Morte, quam vita clarior.

Origo illi e municipio Ferentino. Pater consularis, avus prætorius; maternum genus impar, nec tamen indecorum: pueritia ac juventa, qualem monstravimus: duobus facinoribus, altero flagitiosissimo, altero egregio, tantumdem apud posteros meruit bonæ famæ, quantum malæ. Hist. II, 50.

VITELLIUS.

Vitellii cum Othone comparatio.

Ante utriusque exitum, quo egregiam Otho famam, Vitellius flagitiosissimam, meruere; minus Vitellii ignavæ voluptates, quam Othonis flagrantissimæ libidines timebantur. Addiderat huic terrorem atque odium cædes Galbæ; contra illi initium belli nemo imputabat. Vitellius ventre et gula sibi ipsi hostis; Otho, luxu, sævitia, audacia, reipublicæ exitiosior ducebatur. Hist. II, 31.

Vitellii gula et torpor.

Torpebat Vitellius, et fortunam principatus inertis luxu ac prodigiis epulis præsumebat, medio diei temulentus et sagina gravis. Hist. I, 62.

Epularum fœda et inexplibilis libido: ex Urbe atque Italia irritamenta gulæ gestabantur, strepentibus ab utroque mari itineribus: exhausti conviviorum apparatus principes civitatum: vastabantur ipsæ civitates: degenerabat a labore ac virtute miles, assuetudine voluptatum, et contemptu decus. Hist. II, 62.

Nihil eorum quæ ferent Vitellio anquirente: brevi auditu, quamvis magna transibat, impar curis gravioribus. Hist. II, 59.

Ejus aulæ fœditas.

Nemo in illa aula, probitate aut industria certavit: unum ad potentiam iter, prodigiis epulis, et sumptu ganeaque satiare inexplibiles Vitellii libidines. Ipse abunde ratus, si præsen-

tibus frueretur, nec in longius consultans, novies millies sestertium, paucissimis mensibus, intervertisse creditur. Hist. II, 95.

Nulla consilia, aut læsura.

Surdæ ad fortia consilia Vitellio aures. Hist. III, 67.

Peritissimos, et si consulerentur, vera dicturos, arcuere intimi amicorum Vitellii, ita formatis principis auribus, ut aspere, quæ utilia, nec quidquam, nisi jucundum et læsurum, acciperet. Hist. III, 56.

Morte, ut vita, probrosus.

Vitellius, capta Urbe, per aversam palatii partem, Aventinum, in domum uxoris, sellula defertur; ut si diem latebra vitavisset, Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret. Dein mobilitate ingenii, et quæ natura pavoris est, quum omnia metuenti præsentia maxime displicerent, in palatium regreditur, vastum desertumque: dilapsis etiam infimis servitiorum, aut occursum ejus declinantibus. Terret solitudo et tacentes loci: tentat clausa: inhorrescit vacuis: fessusque misero errore, et pudenda latebra semet occultans, ab Julio Placido, tribuno cohortis, protrahitur. Vinctæ pone tergum manus: laniata veste, fœdum spectaculum, ducatur, multis increpantibus, nullo illacrimante: deformitas exitus misericordiam abstulerat. Obvius e Germanicis militibus, Vitellium infesto ictu, per iram, vel quo maturius ludibriis eximeret, an tribunum appetierit, in incerto fuit: aurem tribuni amputavit, ac statim confossus est. Vitellium, infestis mucronibus coactum, modo erigere os et offerre contumeliis, nunc cadentes statuas suas, plerumque rostra, et Galbæ occisi locum contueri; postremo ad Gemonias, ubi corpus Flavii Sabini jacuerat, propulere. Vox una non degeneris animi excepta, quum tribuno insultanti, « se tamen imperatorem ejus fuisse », respondit. Ac deinde ingestis vulneribus concidit: et vulgus eadem pravitare insectabatur interfectum, qua foverat viventem. Patria illi Luceria:

septimum et quinquagesimum ætatis annum explebat. Consulatum, sacerdotia, nomen locumque inter primores, nulla sua industria, sed cuncta patris claritudine adeptus. Principatum ei detulere, qui ipsum non noverant. Studia exercitus, raro cuiquam, bonis artibus quæsita, perinde adfuere, quam huic per ignaviam. Inerat tamen simplicitas ac liberalitas: quæ, ni adsit modus, in exitium vertuntur. Amicitias, dum magnitudine munerum, non constantia morum, contineri putat, meruit magis, quam habuit. Reipublica haud dubie intererat, Vitellium vinci: sed imputare perfidiam non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidere, quum a Galba descivissent. Hist. III, 85 et 86.

VESPASIANUS.

Bello egregius, sed avarus, imperium Muciani studiis adeptus.

Vespasianus acer militiæ, anteire agmen, locum castris capere, noctu diuque consilio, ac si res posceret, manu hostibus obniti, cibo fortuito, veste habituque vix a gregario milite discrepans: prorsus, si avaritia abesset, antiquis ducebatur par. Mucianum e contrario magnificentia, et opes, et cuncta privatum modum supergressa extollebant: aptior sermone, dispositu provisuque, civilium rerum peritus: egregium principatus temperamentum, si demptis utriusque vitiis, solæ virtutes temperarentur. Hist. II, 5.

Ejus principatus initia, prioribus similia.

Magna et misera civitas, eodem anno Othonem Vitelliumque passa, inter Vinios, Fabios, Icelos, Asiaticos, varia et pudenda sorte agebat; donec succedere Mucianus et Marcellus, et magis alii homines, quam alii mores. Hist. II, 95.

In melius mutatur.

Ambigua de Vespasiano fama: solusque omnium ante se principum, in melius mutatus est. Hist. I, 50.

TITUS.

Ejus ingenium.

Titī ingenium quantæcunque fortunæ capax, decor oris cum quadam majestate : mitis natura. Hist. II, 1; IV, 86.

Adolescentia, principatus.

Neque abhorrebat a Berenice juvenilis animus : sed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum : lætam voluptatibus adolescentiam egit, suæ quam patris imperio modestior. Hist. II, 2.

DOMITIANUS.

Cæsaris vitia.

Nomen sedemque Cæsaris Domitianus acceperat, nondum ad curas intentus, sed stupris et adulteriis filium principis agebat. Hist. IV, 2.

Ex paterna fortuna tantum licentiam usurpabat. Vit. Agric. 7.

Indomitæ ejus libidines timebantur. Hist. IV, 68.

Princeps sævus, deinde atrox.

Domitiani naturæ præceps in iram, et quo obscurior, eo irrevocabilius. Vit. Agric. 42.

Insensus virtutibus princeps. Vit. Agric. 41.

Domitianus non jam per intervalla ac spiramenta temporum, sed continuo et velut uno ictu rempublicam exhaustit..... Nero tamen subtraxit oculos, jussitque scelera, non spectavit : præcipua sub Domitiano miserrima pars erat, videre et aspici; quum suspiria nostra subscriberentur; quum denotandis tot hominum palloribus sufficeret sævus ille vultus et rubor, quo se contra pudorem muniebat. Vit. Agric. 45.

Miserrima tum civitas.

Sicut vetus ætas vidit quid ultimum in libertate esset, ita

nos quid in servitute, adempto per inquisitiones et loquendi audiendique commercio. Per quindecim annos, grande mortalis ævi spatium, multi fortuitis casibus, promptissimus quisque sævitia principis interciderunt. Pauci, et ut ita dixerim, non modo aliorum, sed etiam nostri superstites sumus, exemptis e media vita tot annis, quibus juvenes ad senectutem, senes prope ad ipsos exactæ ætatis terminos per silentium venimus. Vit. Agric. 2 et 3.

NERVA.

Sub egregio Principe resurgit Roma.

Primo statim beatissimi seculi ortu, Nerva Cæsar res olim dissociabiles *miscuit*, principatum ac libertatem. Vit. Agric. 3.

TRAJANUS.

Princeps optimus.

Augēt quotidie felicitatem imperii Nerva Trajanus; ne spem modo ac votum securitas publica, sed ipsius voti fiduciam, ac robur adsumpsit. Vit. Agric. 3.

Inter Domitiani mala, spes unica fuit durare et principem Trajanum videre.

Durare in hac beatissimi seculi luce, ac principem Trajanum videre, quodam augurio votisque apud nostras aures ominabatur *Agricola*. Vit. Agric. 44.

Sub optimo principe, Romæ felicitas.

Nunc demum redit animus. . . . Non pigebit vel incondita ac rudi voce memoriam prioris servitutis ac testimonium præsentium temporum composuisse. Vit. Agric. 3.

Rara temporum felicitate, ubi sentire quæ velis, et quæ sentias dicere licet. Hist. I, 1.

VIII. AULA.

*Fortunæ intenta. Inde Tiberius senex Macroni, gratiam
Caii juvenis captanti, exprobrabat :*

Occidentem ab eo deseri, Orientem spectari. Annal.
VI, 47.

Nec certa spes.

Fato et sorte nascendi, ut cetera, ita principum incli-
natio in hos, offensio in illos. Annal. IV, 20.

Ibi cauta magis, quam acria, valent consilia.

Potentiam cautis, quam acribus consiliis, tutius haberi.
Annal. XI, 29.

Fluxa aulæ potentia.

Nihil rerum mortalium tam instabile ac fluxum, quam
fama potentiæ non sua vi nixæ. Annal. XIII, 19.

Sallustius Crispus ætate provecta speciem magis in ami-
citiâ principis (*Augusti*) quam vim tenuit. Idque et Mæce-
nati acciderat; fato potentiæ raro sempiternæ: an satias
capit, aut illos, quum omnia tribuerunt, aut hos, quum jam
nihil reliquum est, quod cupiant? Annal. III, 30.

In aula, post casum, nulla manet potentiæ reverentia.

Infracta a Nerone Agrippinæ potentia, statim relictum
Agrippinæ limen: nemo solari, nemo adire, præter paucas
feminas, amore an odio incertum. Annal. XIII, 19.

E nimia potentia, maximum periculum.

Vinius in dies quanto potentior, eodem actu invisior erat.
Hist. I, 12.

Nec ibi tuta obscuritas.

Satis clarus est apud timentem, quisquís timetur. Hist.
II, 76.

In aula facetiis abstinere.

Facetiarum apud præpotentes in longum memoria est. Annal. V, 2.

Ubi multum ex vero traxere, actem sui memoriam relinquunt. Annal. XV, 68.

Aula criminationibus et laudibus sæva.

Valens, quamquam bene de partibus meritis, nullo apud Vitellium honore fuit: secretis eum criminationibus infamaverat Fabius ignarum, et quo incautior deciperetur, palam laudatum. Hist. I, 64.

Pessimum inimicorum genus, laudantes. Vit. Agric. 41.

Qualis in principes.

Hæc cum adsensu audita ab his, quibus omnia principum honesta atque inhonesta laudare mos est, plures per silentium aut occultum murmur exceperere. Annal. II, 38.

Aulici summa laus.

Inter abruptam contumaciam, et deforme obsequium pergere iter ambitione ac periculis vacuum. Annal. IV, 20.

In Sejano, pessimæ aulici artes.

Tiberium variis artibus devinxit adeo, ut obscurum adversum alios, sibi uni incautum intectumque efficeret, non tam solertia (quippe iisdem artibus victus est) quam Deum ira in rem Romanam, cujus pari exitio viguit, ceciditque. Corpus illi laborum tolerans, animus audax: sui obtegens, in alios criminator: juxta adulatio et superbia: palam compositus pudor, intus summa apiscendi libido: ejusque causa, modo largitio et luxus, sæpius industria ac vigilantia, haud minus noxiæ, quotiens parando regno fingatur. Annal. IV, 1.

IX. CONSILIA.

In imperiis plura consiliis agenda.

Plura in summa fortuna auspiciis et consiliis, quam telis et manibus geri. Annal. XIII, 6.

Consilia princeps adhibeat.

Quam arduum, quam subjectum fortunæ cuncta regendi onus. Annal. I, 11.

Consiliorum difficultas.

Suadere principi quod oporteat, multi laboris. Hist. I, 15.

Absit ambitio.

Neque posse principem sua scientia cuncta complecti; neque expedire, ut ambitione aliena trahatur. Annal. III, 69.

Absit assentatio.

Assentatio erga principem quemcunque, sine affectu peragitur. Hist. I, 15.

Pessimi consultores.

Quibus omnia principum honesta atque inhonesta laudare mos est. Annal. II, 38.

Absit pavor.

Pavidis consilia in incerto sunt. Annal. III, 9.

Adsit incorrupta libertas.

Neque in iis, quæ ad rempublicam pertinerent, consilio nisi suo usurum, vel cum periculo offensionis. Annal. I, 8.

Consultoribus tamen ex libertate fama, fortuna ex obsequio.

Illa ætas duo pacis decora simul tulit: sed Labeo incorrupta libertate, et ob id fama celebratior: Capitonis obsequium dominantibus magis probabatur. Illi, quod præturam intra stetit, commendatio ex injuria; huic, quod consulatum adeptus est, odium ex invidia oriebatur. Annal. III, 75.

Quum difficilia sunt tempora, sua est et consultoribus laus.

Lepidum, temporibus illis, gravem et sapientem virum fuisse compéro. Nam pleraque ab sævis adulationibus aliorum, in melius flexit: neque tamen temperamenti egebat, quum æquabili auctoritate et gratia apud Tiberium vigeret. Annal. IV, 20.

L. Piso nullius servilis sententiæ sponte auctor, et quotiens necessitas ingrueret, sapienter moderans. Ann. VI, 10.

Sæpe ex consultoribus principum vitia.

Vitellius adventu fratris et irrepentibus dominationis magistris, superbior et atrocior. Hist. II, 63.

Ipsa Vespasiano, inter initia imperii, ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinato: donec indulgentia fortunæ, et pravis magistris, didicit, aususque est. Hist. II, 84.

X. ROMA.

Romæ dignitas.

Caput rerum Urbem. Hist. II, 32.

Unde in omnia regimen. Annal. III, 47.

Erat grande momentum in nomine Urbis ac prætextu senatus. Hist. I, 76.

Mores Urbis.

Civitas novis sermonibus læta. Hist. IV, 11.

Cuncta interpretans. Hist. II, 91.

Omnium gnara et nihil reticens. Annal. XI, 27.

Rimandis offensis sagax. Hist. IV, 11.

Avida discordiarum. Annal. XVI, 22.

Fecunda gignendis inimiciis. Hist. II, 93.

Facilis ad accipienda credendaque omnia nova, quum tristia sunt. Hist. I, 19.

Pavida et servitio parata. Hist. IV, 2.

Sunt procacia Urbanæ plebis ingenia. Hist. III, 32.

Lascivit et furit, nec mala quidem publica miseratur.

Concurrere in campo Martio infestæ *Flavianorum et Vitellianorum* acies. Pro Flavianis fortuna, et parta totiens victoria: Vitelliani desperatione sola ruebant; et quamquam pulsī, rursus in Urbe congregabantur. Aderat pugnantibus spectator populus, utque in ludicro certamine, hos *modo*, rursus illos clamore et plausu fovebat: quotiens pars altera inclinasset, abditos in tabernis, aut, si quam in domum per-fugerant, « erui jugularique » expostulantes, parte majore prædæ potiebantur: nam milite ad sanguinem et cædes ob-verso, spolia in vulgus cedebant. Sæva ac deformis Urbe tota facies: alibi prælia et vulnera; alibi balineæ popinæque: simul cruor et strues corporum: juxta scorta et scortis similes: quantum in luxurioso otio libidinum; quidquid in acerbis-sima captivitate scelerum: prorsus ut eandem civitatem et furere crederes, et lascivire. Confluxerant ante armati exer-citus in Urbe, his L. Sulla, semel Cinna victoribus; nec tunc minus crudelitatis: nunc inhumana securitas, et ne minimo quidem temporis voluptates intermissæ; velut festis diebus id quoque gaudium accederet, exultabant, fruebantur; nulla partium cura, malis publicis læti. Hist. III, 82, 83.

In adulationem prona, lætatur sceleribus.

Exacto per scelera die, novissimum malorum fuit lætitia. Hist. I, 47.

Corrumpere et corrumpi læta.

Accitam lasciviam, ut quod usquam corrumpi et corrumpere queat, in Urbe visatur. Annal. XIV, 20.

Corrumpere et corrumpi, seculum vocatur. De Morib. German. 19.

Atrocibus etiam facilis.

Urbem, quo cuncta undique atrocia, aut pudenda, confluant celebranturque. Annal. XV, 44.

XI. SENATUS.

Senatus dignitas.

Senatus caput imperii, et decora omnium provinciarum. Hist. I, 84.

Senatus populusque, nunquam obscura nomina, etsi aliquando obumbrentur. Hist. II, 32.

Ejus munia.

Publica negotia, et privatorum maxima apud patres tractabantur. Anbal. IV, 6.

Fas fuit senatori, ut de bello aut pace, de vectigalibus et legibus, quibusque aliis res Romana continetur suaderet dissuaderetve. Annal. XIII, 49.

In senatu principis præsidium. Otho milites alloquens, senatum pro se stantem laudat.

Senatus splendore et gloria sordes et obscuritatem Vitellianarum partium præstringimus. Nationes aliquas occupavit Vitellius, imaginem quamdam exercitus habet. *Senatus* nobiscum est. Sic fit, ut hinc respublica, inde hostes reipublicæ constiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc Urbem domibus et tectis, et congestu lapidum, stare creditis? Muta ista et inanima interciderere ac reparari promiscua sunt: æternitas rerum, et pax gentium, et mea cum vestra salus, incolumitate *senatus* firmatur. Hunc auspicato a parente et conditore Urbis nostræ institutum, et a regibus usque ad principes continuum et immortalem, sicut a maioribus accepimus, sic posteris tradamus. Nam, ut ex vobis senatores, ita ex senatoribus principes nascuntur. Hist. I, 84.

Nec sine gratia, nec sine severitate sit.

Senatum neque gratiæ, neque severitatis expertem haberi par est. Annal. I, 25.

Senatum dedecet servitus.

Memoriæ proditur Tiberiam, quotiens curia egrederetur,

Græcis verbis in hunc modum eloqui solitum : *O homines ad servitutem paratos !* scilicet etiam illum, qui libertatem publicam nollet, tam projectæ servientium patientiæ tædebat. Annal. III, 65.

Quandoque nocet multitudo.

Judice ab uno facilius discerni : odium et invidiam apud multos valere. Annal. III, 10.

XII. LEGES.

Legum initia.

Vetustissimi mortalium, nulla adhuc mala libidine, sine probro, scelere, eoque sine pœna aut coercionibus, agebant : neque præmiis opus erat, quum honesta suapte ingenio peterentur ; et ubi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At postquam exui æqualitas, et pro modestia ac pudore ambitio et vis incedebat, provenere dominationes ; multosque apud populos æternum mansere. Quidam statim, aut postquam regum pertæsum, leges maluerunt. Hæ primo rudibus hominum animis simplices erant. Annal. III, 26.

Qui leges apud Romanos sîn_xere?

Nobis Romulus, ut libitum, imperitaverat : dein Numa religionibus et divino jure populum devinxit ; repertaque quædam a Tullo et Anco ; sed præcipuus Servius Tullius sanctorum legum fuit, quis etiam reges obtemperarent. Annal. III, 26.

Pulsis regibus, statutæ a libertate leges.

Pulso Tarquinio, adversum patrum factiones multa populus paravit tuendæ libertatis, et firmandæ concordiæ : creatique decemviri, et accitis quæ usquam egregia, compositæ duodecim tabulæ, finis æqui juris. Annal. III, 27.

Secutæ leges, plerumque discordes ac violentæ.

Secutæ leges, etsi aliquando in maleficos ex delicto, sæpius

tamen dissensione ordinum, et apiscendi illicitos honores; aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, per vim latæ sunt. *Annal. III, 27.*

Legum malis incassum opem ferre voluit Pompeius.

Cn. Pompeius tertium consul, corrigendis moribus delectus, et gravior remediis quam delicta erant, suarumque legum auctor idem ac subversor, quæ armis tuebatur, armis amisit. *Annal. III, 28.*

Graviora inde mala.

Exin continua per viginti annos discordia, non mos, non jus: deterrima quæque impune; ac multa honesta exitio fuere. *Annal. III, 28.*

Quæ tandem composuit Augustus.

Sexto demum consulatu Cæsar Augustus, potentiæ securus, quæ triumviratu jusserat, abolevit; deditque jura, quæ pace et principe uteremur. *Annal. III, 28.*

Ne temere ferantur, ne impune transcendantur leges.

Si velis quod nondum vetitum est, timeas ne vetere: at si prohibita impune transclenderis, neque metus ultra, neque pudor est. *Annal. III, 54.*

Leges in facta constitutæ.

Ideo leges in facta constitui, quia futura in incerto sint: sic a majoribus institutum, ut si anteissent delicta, pœnæ sequerentur. *Annal. III, 69.*

Culpa, quam pœna, tempore prior: emendari, quam peccare, posterius est. *Annal. XV, 20.*

Egregiæ leges ex delictis.

Usu probatum est leges egregias, exempla honesta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. *Annal. XV, 20.*

In pœnis jus et modus.

Esse pœnas legibus constitutas, quibus sine iudicum sævi-

tia, et temporum infamia, supplicia decernerentur. Annal. XIV, 48.

Non quidquid nocens reus pati mereretur, id egregio sub principe, et nulla necessitate obstricto senatu, statuendum. Annal. XIV, 48.

Legum severitatem excusat utilitas publica.

Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur. Annal. XIV, 44.

Quando multæ leges?

Corruptissima republica, plurimæ leges. Annal. III, 27.

Ut antehac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. Annal. III, 25.

Acria initia, incuriosus finis.

Acribus, ut ferme talia, initiis, incurioso fine. Annal. VI, 17.

Ubi invalida legum auxilia?

Invalido legum auxilio, quæ vi, ambitu, postremo pecunia turbabantur. Annal. I, 2.

XIII. POPULUS.

Qualis populi Romani animus.

Imperaturus es hominibus, qui nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem. Hist. I, 16.

Ejus studia.

Populus novarum rerum cupiens pavidusque. Annal. XV, 46.

Rivalitate gaudet.

Neminem sine æmulo sinit. Annal. XIV, 29.

Vulgi mores.

Vulgus credulum. Hist. IV, 49.

Fingendi avidum. Hist. II, 1.

Pronum ad suspiciones. Hist. II, 21.

Ad deteriora promptum. Annal. XV, 64.

Cujuscunque motus novi cupidum. Hist. I, 80.

Mutabile subitis, et tam pronum in misericordiam, quam immodicum sævitia. Hist. I, 69.

Sine rectore præceps, pavidum, socors. Hist. IV, 37.

Ignavum, et nihil ultra verba ausurum. Hist. III, 58.

Vacuum curis, et sine falsi verique discrimine solitas adulationes edoctum. Hist. II, 90.

Cupiens voluptatum, et si eodem princeps trahat, lætum. Annal. XIV, 14.

Vulgus in judiciis præceps.

Mos vulgo, quamvis falsis reum subdere. Annal. I, 39.

Fortuitis etiam abutitur.

Qui mos vulgo, fortuita ad culpam trahentes. Annal. IV, 64.

Natura et Fortuna querulum.

Octavia, Neronis uxor, in Campaniam pulsa est. Inde crebri questus, nec occulti per vulgum, cui minor sapientia, et ex mediocritate fortunæ pauciora pericula sunt. Annal. XIV, 60.

De annonæ unice sollicitum.

Vulgus, alimenta in diēs mercari solitum, cui una ex republica annonæ cura. Hist. IV, 38.

Extremorum tamen malorum metu mæstum.

Duos omnium mortalium impudicitia, ignavia, luxuria deterrimos, velut ad perdendum imperium fataliter electos, non senatus modo et eques, quis aliqua pars et cura reipublicæ, sed vulgus quoque palam mærare. Hist. I, 50.

Vulgi audacia, aut pavor.

Fortioribus remediis agendum: nihil in vulgo modicum:

terrere, ni paveant : ubi pertimuerint, impune contemni.
Annal. I, 29.

Quod audacia turbidum, vi coercendum.

Augustus, rerum potitus, ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, sumpsit e consularibus qui coereret servitia, et quod civium audacia turbidum, nisi vim metuat.
Annal. VI, 11.

XIV. COLONIÆ.

Condendarum coloniarum optima primum ratio.

Olim universæ legiones deducebantur cum tribunis, et centurionibus, et suis cujusque ordinis militibus, ut consensu et caritate rempublicam efficerent. Annal. XIV, 27.

Postea neglecta est.

Deducebantur ignoti inter se, diversis manipulis, sine affectibus mutuis, quasi ex alio genere mortalium repente in unum collecti, numerus magis, quam colonia. Ann. XIV, 27.

Quæ inde secuta vitia.

Veterani Tarentum et Antium adscripti, non tamen infrequentia locorum subvenere, dilapsis pluribus in provincias, in quibus stipendia expleverant. Neque conjugii suscipiendis, neque alendis liberis sueti, orbas sine posteris domos relinquebant. Annal. XIV, 27.

Coloniis infensi hostes.

Britanni sparsos per castella milites consecrati, expugnatibus praesidiis, ipsam coloniam invasere, ut sedem servitutis.
Vit. Agric. 16.

Colonia Camulodunum valida veteranorum manu deducitur in agros captivos, subsidium adversus rebelles, et imbuendis sociis ad officia legum. Annal. XII, 32.

XV. TRIBUTA, VECTIGALIA.

Tributorum necessitas.

Neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt. H. IV, 74.

Centesimam rerum venalium post bella civilia institutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo subsidio niti. Annal. I, 78.

Iis provideat princeps.

Ne provinciæ novis oneribus turbarentur, utque vetera sine avaritia aut crudelitate magistratuum tolerarent, providebat Tiberius. Corporum verbera, ademptiones bonorum aberant. Annal. IV, 6.

Temperandæ publicanorum cupidines, non tollenda vectigalia.

Crebris populi flagitationibus immodestiam publicanorum arguentis, dubitavit Nero, an cuncta vectigalia omitti juberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. Sed impetum ejus, multum prius laudata magnitudine animi, attinuere senatores, dissolutionem imperii docendo, si fructus, quibus respublica sustineretur, deminuerentur; quippe, sublatis portoriis, sequens, ut tributorum abolitio expostularetur: plerasque vectigalium societates a consulibus et tribunis plebis constitutas, acri etiam populi Romani tum libertate. Reliqua mox ita provisa, ut ratio quæstuum et necessitas erogationum inter se congruerent. Temperandas plane publicanorum cupidines, ne per tot annos sine querela tolerata, novis acerbitatibus ad invidiam verterent. Annal. XIII, 50.

Parcimonia sit, ne gliscant scelera.

Ærarium si ambitione exhauserimus, per scelera supplementum erit. Annal. II, 38.

Quibusdam populis non tributa, sed viri indicebantur.

Batavi gloriabantur sibi non tributa, sed virtutem et viros indici : proximum id libertati. Hist. V, 25.

Batavis manet honos, et antiquæ societatis insigne : nam nec tributis contemnuntur, nec publicanus atterit : exempti oneribus et collationibus, et tantum in usum præliorum sepositi, velut tela atque arma, bellis reservantur. De Morib. Germ. 29.

Equitum Romanorum societatibus agitabantur vectigalia.

Frumenta, et pecuniæ vectigales, cetera publicorum fructuum, societatibus equitum Romanorum agitabantur. Annal. IV, 6.

XVI. PROVINCIARUM RECTORES.

Provinciæ rector domum suam primum coerceat.

Julius Agricola a se suisque orsus, primam domum suam coercuit ; quod plerisque haud minus arduum est, quam provinciam regere : nihil per liberos servosque publicæ rei. Vit. Agric. 19.

Alienæ famæ consulat.

Rarissima moderatione maluit videri invenisse bonos, quam fecisse. Vit. Agric. 7.

Officiis non peccaturos præponat.

Officiis et administrationibus potius non peccaturos præponere, quam damnare, quum peccassent. Vit. Agric. 19.

Vigil sit, ac cautus.

Omnia scire, non omnia exsequi. Vit. Agric. 19.

Moderatus in pœna.

Parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare : nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentus esse. Vit. Agric. 19.

Intempestivis delictorum remediis absteat.

Felix intempestivis remediis delicta accendebat. Ann. XII, 54.

Nec favorem captet, nec offendant.

Plura sæpe peccantur dum demeremur, quam dum offendimus. Annal. XV, 21.

In exigendis tributis æqualis.

Fumenti et tributorum auctionem æqualitate munerum mollire, circumcisis, quæ in quæstum reperta, ipso tributo gravius tolerabantur. Vit. Agric. 19.

Idem sit administrationis tenor.

Initia magistratuum nostrorum meliora ferme, finis inclinat. Annal. XV, 21.

Nec necesse est ut emineat, sed par sit negotiis.

Poppæus Sabinus, modicus originis, principum amicitia consulatum ac triumphale decus adeptus; maximisque provinciis per quatuor et viginti annos impositus, nullam ob eximiam artem, sed quod par negotiis, neque supra erat. Annal. VI, 39.

In Agricola egregium exemplar.

Tempora curarum remissionumque divisa : ubi conventus ac judicia poscerent, gravis, intentus, severus, et sæpius misericors : ubi officio satisfactum, nulla ultra potestatis persona, tristitiam, et arrogantiam, et avaritiam exuerat; nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut severitas amorem deminuit. Integritatem atque abstinentiam in tanto viro referre, injuria virtutum fuerit. Vit. Agric. 9.

XVII. MILITIA.

Lectus olim miles, non emptus.

Galbæ vox pro republica honesta, ipsi anceps, legi a se militem, non emi. Hist. I, 5.

Voluntario militi non eadem virtus.

Voluntarium militem non eadem virtute ac modestia agere : quia plerumque inopes ac vagi sponte militiam sumunt. *Annal. IV, 4.*

Non ex commendatione, sed optimus, probetur.

Julius Agricola non studiis privatis, nec ex commendatione, aut precibus centurionum, milites adscire, sed optimum quemque fidelissimum putare. *Vit. Agric. 19.*

Aliiter subvertitur militiæ decus.

Sub Vitellio principe, convulsum castrorum decus : viginti millibus e toto exercitu permixtis magis, quam electis. *Hist. II, 94.*

Cum milite abstinendum contumelia.

Militi insolens contumeliæ animus. *Hist. II, 8.*

Si justa orat, ne contradicas.

Preces erant, sed quibus contradici non posset. *H. IV, 46.*

Ejus libidinem facilitate ne accendas.

Flaccus, multa concedendo, nihil aliud effecerat, quam ut acrius exposcerent, quæ sciebant negaturum. *Hist. IV, 19.*

Decora militis sedes, castra.

Proprium esse militis decus in castris : illam patriam, illos penates. *Hist. III, 84.*

Extra castra corrumpitur.

Inter paganos corruptior miles. *Hist. I, 53.*

Segnem ac desidem, et circo ac theatris corruptum militem increpabant. *Hist. II, 21.*

Emptis præsertim vacationibus depravatur.

Vacationes præstari centurionibus solitas gregarius miles, ut tributum annuum pendebat. Quarta pars manipuli, per

commeatus, aut in ipsis castris vaga, dum mercedem centurioni exsolveret, neque modum oneris quisquam, neque genus quæstus pensi habebat; per latrocinia et raptus, aut servilibus ministeriis, militare otium redimebant. Tum locupletissimus quisque miles, labore ac sævitia fatigari, donec vacationem emeret: ubi sumptibus exhaustus, secordia insuper elanguerat, inops pro locuplete, et iners pro strenuo, in manipulum redibat: ac rursus alius atque alius, eadem egestate ac licentia corrupti, ad seditionem et discordias, et ad extremum bella civilia ruebant. Hist. I, 46.

Otho, ne vulgi largitione centurionum animos averteret, ex fisco suo vacationes annuas exsoluturum promisit: rem haud dubie utilem, et a bonis postea principibus, perpetuitate disciplinæ firmatam. Hist. I, 46.

Pace longa mollescit.

Syria transmotæ legiones, pace longa segnes, munia Romanorum ægerrime tolerabant. Annal. XIII, 35.

Satis constitit fuisse in eo exercitu veteranos, qui non stationem, non vigiliis inissent; vallum fossamque quasi nova et mira viserent; sine galeis, sine loriceis, nitidi et quæstuosi, militia per oppida expleta. Annal. XIII, 35.

Tum pronus est ad discordias.

Quantum hebes ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordias promptior. Hist. II, 99.

Et hoste ipso difficilior.

Corbuloni plus molis adversus ignaviam militum, quam contra perfidiam hostium erat. Annal. XIII, 35.

Ducis exemplo et severitate emendatur.

Corbulo, dimissis quibus senecta aut valetudo adversa erat, supplementum petivit. Et habiti per Galatiam ac Capadociam delectus. Adjectaque ex Germania legio cum equitibus alariis et peditatu cohortium: retentusque omnis exercitus sub pellibus, quamvis hieme sæva adeo ut obducta

glacie, nisi effosa, humus tentoriis locum non præberet. Ambusti multorum artus vi frigoris, et quidam inter excubias exanimati sunt. Annotatusque miles, qui fascem lignorum gestabat, ita præriguisse manus ut oneri adhærentes, truncis brachiis deciderent. Ipse cultu levi, capite intecto, in agmine, in laboribus, frequens adesse: laudem strenuis, solatium invalidis, exemplum omnibus ostendere. Dehinc, quia duritiam cæli militiæque multi abnuebant, deserebantque, remedium severitate quæsitum est. Nec enim, ut in aliis exercitibus, primum alterumque delictum venia prosequeretur, sed qui signa reliquerat, statim capite pœnas luebat. Idque usu salubre, et misericordia melius apparuit: quippe pauciores illa castra deseruere, quam ea in quibus ignoscebatur. Annal. XIII, 35.

Divide exercitus, ne corrumpantur.

Longis spatiis discreti exercitus, quod saluberrimum est ad continendam militarem fidem, nec vitiis, nec viribus miscebantur. Hist. I, 9.

Qui infringit virtutem exercitus, perfidiæ suspectus est.

Perfidiam meditati, infringere exercitus virtutem, inter artes erat. Hist. II, 99.

Nec difficilis corrumpi miles.

Piso largitione, ambitu, infimos manipularium juvando, quum veteres centuriones, severos tribunos demoveret, locaque eorum clientibus suis, vel deterrimo cuique attribueret, desidiam in castris, licentiam in urbibus, vagum ac lascivientem per agros militem sineret, eo usque corruptionis proventus est, ut sermone vulgi, parens legionum haberetur. Annal. II, 55.

Decumato quoque exercitu, restituitur virtus.

Cohors Romana in Africa coram Tacfarinate terga dederat. L. Apronius magis dedecore suorum, quam gloria hostis anxius, raro ea tempestate, et e vetere memoria faci-

nore, decumum quemque ignominiosæ cohortis sorte ductos, fusti neeat. Tantumque severitate profectum, ut vexillum veteranorum non amplius quingenti numero easdem Tacfarinatis copias fuderint. *Annal. III, 21.*

Quum decumatur exercitus, etiam strenui sortiuntur.

Nam et ex fuso exercitu, quum decimus quisque fusti feritur, etiam strenui sortiuntur. *Annal. XIV, 44.*

Severitatem legis excusat utilitas publica.

Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos, utilitate publica rependitur. *Annal. XIV, 44.*

Militum obsequio res militaris continetur.

Imus ad bellum. Num omnes nuntios palam audiri, omnia consilia cunctis præsentibus tractari, ratio rerum, aut occasionum velocitas patitur? Tam nescire quædam milites, quam scire oportet. Ita se ducum auctoritas, sic rigor disciplinæ habet, ut multa etiam centuriones tribunosque tantum juberi expediat. Si, ubi jubeantur, quærere singulis liceat; pereunte obsequio, etiam imperium intercedit. *Hist. I, 83.*

Parendo potius, commilitones, quam imperia ducum sciscitando, res militares continentur: et fortissimus in ipso discrimine exercitus est, qui ante discrimen quietissimus. Vobis arma et animus sit; mihi consilium, et virtutis vestræ regimen relinquit. *Hist. I, 84.*

Sine obsequio ne prodest quidem virtus.

Obsequium et parendi amor solum partibus Othonianis defuit, quam virtutis haud pœniteret. *Hist. II, 19.*

Militum vitia.

Miles periculi, quam moræ patientior: quippe ingrata, quæ tuta; ex temeritate spes: omnesque cædes, et vulnera, et sanguis aviditate prædæ pensabantur. *Hist. III, 26.*

Ignavissimus quisque, et, ut res docuit, in periculo non ausurus, nimii verbis, linguæ feroces. *Hist. I, 35.*

Illi modo cauti ac sapientes, prompti post eventum ac magniloqui erant. Vit. Agric. 27.

XVIII. DUX.

Quæ propriæ sint ducis artes?

Ratio et consilium, propriæ ducis artes. Hist. III, 20.

Divisa inter exercitum ducesque munia: militibus cupidinem pugnandi convenire; duces providendo, consultando, cunctatione sæpius, quam temeritate, prodesse. Hist. III, 20.

Militum favorem, sed per bonas artes, quærat.

Militum favorem, ut largitione et ambitione male adquiri, ita per bonas artes haud spernendum. Hist. I, 17.

Nec nocet tempestiva severitas.

Ferunt militem, quia vallum non accinctus, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet, a *Corbulone* morte punitos; quæ nimia, et incertum an falso jacta, originem tamen e severitate ducis traxere; intentumque et magnis delictis inexorabilem scias, cui tantum asperitatis etiam adversus levia credebatur. Annal. XI, 18.

Ducem dedecet socordia.

Silvanus socors bello, et dies rerum verbis bello terens. Hist. III, 50.

Exitiosa est avaritia.

Valens ob lucra et quæstus infamis, eoque alienæ etiam culpæ dissimulator, Hist. II, 56.

Quæ cunctatione peccavit, corrigat virtute.

Si cunctatione deliqui, virtute corrigam. Annal. XV, 2.

Si facundia non adsit, suppleat auctoritas.

Corbulo magna auctoritate, quæ viro militari pro facundia erat. Annal. XV, 26.

Consulat, ut valeat.

Omnia inconsulti impetus cœpta, initiis valida, spatio languescunt. Hist. III, 58.

Ne nimis consulat.

Fabius Valens, inutili cunctatione, agendi tempora consultando consumpsit : mox utrumque consilium aspernatus, quod inter ancipitia deterrimum est, dum media sequitur, nec ausus est satis, nec providit. Hist. III, 40.

At constans sit in consiliis.

Eludi Parthus tractu belli poterat, si Pæto, aut in suis, aut in alienis consiliis, constantia fuisset. Verum ubi a viris militaribus adversus urgentes casus firmatus erat, rursus, ne alienæ sententiæ indigus videretur, in diversa ac deteriora transibat. Annal. XV, 10.

Ne sit vanus et pervicax.

Laco, ignarus militarium animorum, consiliique quamvis egregii, quod non ipse adferret, inimicus, et adversus peritos pervicax. Hist. I, 26.

Consilia exploret.

Paucis decus publicum curæ : plures tuta disserunt. Annal. XII, 48.

Periculo explorantur.

Consilium ab omnibus datum est, periculum pauci sumpserunt. Hist. III, 69.

Nocet consiliis aulæ distantia.

Ex distantibus terrarum spatiis, consilia post res adferebantur. Hist. III, 8.

Nocent simultates.

Julius Classicianus, Suetonio discors, bonum publicum privatis simultatibus impediēbat. Annal. XIV, 38.

Nocent adflictæ res.

In metu consilia prudentium, et vulgi rumor, juxta audiuntur. Hist. III, 58.

Quod in perditis rebus accidit, omnes præcipere, nemo exsequi. Hist. III, 73.

Cuncta metu extollentes, facili credulitate eorum, qui eadem pavebant. Annal. XV, 11.

Ut evenit in consiliis infelicibus, optima videbantur, quorum tempus effugerat. Hist. I, 39.

Adflictis rebus cito succurrendum.

Vitellius, fractis apud Cremonam rebus, nuntios cladis occultans, stulta dissimulatione remedia potius malorum, quam mala, differebat. Quippe confitenti consultantique supererant spes viresque: quum e contrarie læta omnia fingeret, falsis ingravescebat. Hist. III, 54.

Duci infensa semper adversa.

Iniquissima hæc bellorum conditio est: prospera omnes sibi vindicant, adversa uni imputantur. Vit. Agric. 27.

Infensa sæpe et prospera.

Militaris gloriæ cupido, ingrata temporibus, quibus sinistra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magna fama, quam ex mala. Vit. Agric. 5.

Sunt quoque ducibus sua vitia.

Rebus secundis etiam egregios duces insolescere. Hist. II, 7.

Non tamen culpanda in duce inania.

Corbulo omnium ora in se verterat, corpore ingens, verbis magnificus, et super experientiam sapientiamque, etiam specie inanum validus. Annal. XIII, 8.

Studia militum in Cæcinam inclinabant; super benignitatem animi qua promptior habebatur, etiam vigore ætatis, proceritate corporis, et quodam inani favore. Hist. II, 30.

At odiosa est jactantia.

Antonius, nimius commemorandis quæ meruisset, alios ut imbelles increpat. Unde paullatim levior viliorque haberi. Hist. IV, 80.

Odiosior et flagitii reus, qui publica ruina sua dedecora operit.

Cæcina, decora juvena, corpore ingens, animi immodicus, scito sermone, erecto incessu, studia militum illexerat. Hunc juvenem Galba quæstorem in Bætica, impigre in partes suas transgressum legioni præposuit: mox compertum, pecuniam publicam avertisse, ut peculatorem flagitari jussit. Cæcina ægre passus, miscere cuncta et privata vulnera reipublicæ malis operire statuit. Hist. I, 53.

Lucilius Bassus Ravennati simul ac Misenensi classibus a Vitellio præpositus, quod non statim præfecturam prætorii adeptus foret, iniquam iracundiam flagitiosa perfidia ulciscatur. Hist. II, 100.

Tanti flagitii caussæ.

Nobis, super insitam levitatem, et, prodito Galba, vilem mox fidem, æmulatione etiam invidiaque, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur, pervertisse ipsum Vitellium videntur. Hist. II, 101.

Varia ducum ingenia.

Suetonius Paullinus diligens ac moderatus dux, cunctator natura, et cui cauta potius consilia cum ratione, quam prospera ex casu placerent. Vit. Agric. 5; Hist. II, 25.

Germanicus optimi ducis imago. Suorum animos explorat.

Nocte cœpta, egressus augurali, per occulta et vigilibus ignara, comite uno, contextus humeros ferina pelle, adit castrorum vias, adsistit tabernaculis, fruiturque fama sui: quum hic nobilitatem ducis, decorem alius, plurimi patien-

tiam, comitatem, per seria, per jocos eundem animum laudibus ferrent : reddendamque gratiam in acie faterentur. Annal. II, 13.

Cuncta hostium noverat.

Nihil ex iis Cæsari incognitum : consilia, locos, prompta, occulta noverat, astusque hostium in perniciem ipsis vertebat. Annal. II, 20.

Ardua sibi, leviora aliis seponerat.

Quod arduum sibi, cetera legatis permisit. Annal. II, 20.

Eo extincto, dolor.

Indolere exteræ nationes regesque ; tanta illi comitas in socios, mansuetudo in hostes ; visuque et auditu juxta venerabilis, quum magnitudinem et gravitatem summæ fortunæ retineret, invidiam et adrogantiam effugerat. Funus sine imaginibus et pompa, per laudes, et memoriam virtutum ejus, celebre fuit. Et erant qui formam, ætatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fati adæquarent. Nam utrumque corpore decoro, genere insigni, haud multum triginta annos egressum, suorum iusidiis externas inter gentes occidisse ; sed hunc mitem erga amicos, modicum voluptatum, uno matrimonio, certis liberis egisse : neque minus præliatorem, etiamsi temeritas abfuerit, præpeditusque sit, percussas tot victoriis Germanias servitio premere : quod si solus arbiter rerum, si jure et nomine regio fuisset, tanto promptius adsecuturum gloriam militiæ ; quantum clementia, temperantia, ceteris bonis artibus præstitisset. Annal. II, 72, 73.

XIX. PAX.

Bonis artibus indiget.

In turbas ac discordias pessimo cuique plurima vis : pax et quies bonis artibus indigent. Hist. IV, 1.

Eam curet princeps.

Æquitate quam sanguine, caussa quam armis, retinere parta majoribus malueram. Annal. XV, 2.

Firmet sapientia.

Lætiore Tiberio, quia pacem sapientia firmaverat, quam si bellum per acies confecisset. Annal. II, 64.

Honesta sit.

Consuluit inter primores civitatis Nero, bellum anceps, an pax inhonesta placeret. Nec dubitatum de bello. Annal. XV, 25.

Misera pace potius est bellum.

Miseram pacem vel bello bene mutari. Annal. III, 44.

Miseram servitutem falso pacem vocari. Hist. IV, 17.

Intuta, quæ indecora. Hist. I, 33.

Ex nimia pace periculum.

Cherusci nimiam ac marcentem diu pacem illacessiti nuntrierunt: idque jucundius, quam tutius fuit; quia inter impotentes et validos falso quiescas: ubi manu agitur, modestia ac probitas nomina superioris sunt. De Mor. Germ. 36.

Ex præliis pax et securitas.

Langobardos paucitas nobilitat, quod plurimis ac valentissimis nationibus cincti, non per obsequium, sed præliis et periclitando tuti sunt. De Morib. German. 40.

Ea franguntur militares animi, corrumpitur disciplina.

Bello Othoniano motæ Urbis curæ: nullus ordo metu, aut periculo vacuus: primores senatus ætate invalidi, et longa pace desides; segnis et oblita bellorum nobilitas; ignarus militiæ eques; quanto magis occultare et abdere pavorem nitebantur, manifestius pavidæ. Nec deerant e contrario, qui ambitione stolidi, conspicua arma, insignes equos, quidam luxuriosos apparatus conviviorum et irritamenta libidinum, ut instrumenta belli, mercarentur. Hist. I, 88.

Invisa est nobilitati,

Cui in pace durius est servitium. Annal. XI, 10.

Nec industriam exerit.

Militares artes per otium ignotæ; industriosque et ignavos pax in æquo tenet. Annal. XII, 12.

XX. BELLUM.

PRÆCIPUÆ BELLORUM CAUSSÆ.

Opes.

Maximum discrimen, penes quos aurum et opes, præcipuæ bellorum caussæ. Hist. IV, 74.

Regum gloria.

Sua retinere, privata domus: de alienis certare, regiam laudem esse. Annal. XV, 1.

Vis.

Id in summa fortuna æquius, quod validius. Annal. XV, 1.

Morum diversitas.

Ex diversitate morum crebra bella. Hist. V, 12.

Bellorum necessitas.

Non ignavia, magna imperia contineri: virorum armorumque faciendum certamen. Annal. XV, 1.

Alii bellum sumunt, alii gerunt.

Sumi bellum etiam ab ignavis, strenuissimi ejusque periculo geri. Hist. IV, 69.

Quomodo exploranda belli consilia.

Omnes qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an, quod inchoatur, reipublicæ utile, ipsis gloriosum, aut promptum effectum, aut certe non arduum sit. Simul ipse, qui suadet, considerandus est, adjiciatne con-

silio periculum suum : et, si fortuna cæptis adfuerit, cui summum decus adquiratur. Hist. II, 76.

Initia in bellis multum valent.

Ut initia belli provenissent, famam in cetera fore. Hist. II, 20.

Bella tædio moraque sæpe corrupta.

Multa bella impetu valida, per tædia et moras evanuisse. Hist. II, 32.

Pecunia quoque corrumpuntur.

Neminem adeo in arma pronum, ut non idem pretium quietis, quam periculi, malit. Hist. IV, 76.

Sæpe in trahendo bello magna laus.

Corbulo legiones duas cum Verulano Severo et Vettio Bolano subsidium Tigrani mittit, occulto præcepto, compositius cuncta, quam festinantius agerent : quippe bellum habere, quam gerere, malebat. Annal. XV, 3.

Insidiis utitur Corbulo.

Nec irritæ, aut degeneres insidiæ fuere adversus transfugam et violatorem fidei. Annal. XI, 19.

Concordia agendum.

Commune periculum concordia propulsandum. Vit. Agricolaë, 29.

Rebus turbatis, malum extremum discordia. Annal. IV, 49.

Summa sit annonæ cura.

Exercitum sine copiis retineri non posse. Hist. II, 32.

Bellorum egregius finis.

Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transigatur. Annal. XII, 19.

Ita majoribus placitum, quanta pervicacia in hostem, tanta beneficentia adversus supplices utendum : nam triumphos populis regnisque integris adquiri. Annal. XII, 20.

XXI. VICTORIA.

Magnifera sine civium sanguine.

Ingens victoriæ decus citra Romanum sanguinem bellanti.
Vit. Agric. 35.

Provinciarum sanguine quæsitæ.

Provinciarum sanguine provincias vinci. Hist. IV, 17.

Imperiosa est.

Victoriæ rationem non reddi. Hist. IV, 14.

Omnia ei prona.

Omnia prona victoribus. Hist. III, 64.

Ne gliscat tamen temeritas.

Quod inconditam nuper Valentini manum contra spem suam
fuderint, alimentum illis ducique temeritatis. Hist. IV, 76.

Diffidat, et victos caveat.

Victores et victos nunquam solida pace coalescere. Hist. II,
7.

Haud facile continentur victi.

Metus et terror, infirma vincula caritatis: quæ ubi remo-
veris, qui timere desierint, odisse incipient. Vit. Agricolaë,
32.

Animosa etiam est clades.

Plus impetus, majorem constantiam penes miseros esse.
Vit. Agric. 15.

Unde victis spes?

Unicum victis in consensu levamentum. Hist. II, 44.

Ex discordia periculum.

Res adversæ discordiam peperere. Hist. IV, 37.

Quando occurrendum discrimini?

Si cadere necesse sit, occurrendum discrimini. Hist. I, 33.

Fortiter cadentibus laus est.

Vitelliani, quamquam numero fatoque dispare, inquietare victoriam, morari pacem, domos arasque cruore fœdare..... Multi semianimes super turres et propugnacula mœnium exspiravere. Convulsis portis, reliquus globus obtulit se victoribus; et cecidere omnes contrariis vulneribus, versi in hostem: ea cura etiam morientibus decori exitus fuit. Hist. III, 84.

Inest et victis sua majestas.

Agmen legionum intra Bovillas stetit. Nec cunctatus est Vitellius, seque et cohortes arbitrio victoris permittere. Et miles infelicia arma, haud minus ira, quam metu abjecit. Longus deditorum ordo, septus armatis, per urbem incessit: nemo supplici vultu, sed tristes et truces, et adversum plausus ac lasciviam insultantis vulgi immobiles: paucos erumpere ausos, circumjecti pressere: ceteri in custodiam conditi. Nihil quisquam locutus indignum, et quamquam inter adversa, salva virtutis fama. Hist. IV, 2.

Temperare victoriæ summa laus est et felicitas.

Rem Romanam huc satietate gloriæ provectam, ut externis quoque gentibus quietem velit. Annal. XII, 11.

XXII. SEDITIONES.

Seditionum causæ.

Cupiditas vel odium multos exercitus in discordiam egerit: Hist. I, 83.

Parva sæpe initia.

Parvo initio, unde nihil timebatur, orta seditio prope urbi excidio fuit. Hist. I, 80.

Etiam ludicra.

Orta seditio, ludicro initio. Hist. II, 68.

E periculo incitamentum.

In ejusmodi consiliis periculosius est deprehendi, quam audere. Vit. Agric. 15.

Principiis obsta.

Modicis remediis primos motus considerare. Annal. XIV, 61.

Glisce consiliis.

Incipiens adhuc et nondum adulta seditio, melioribus consiliis flectitur. Hist. I, 31.

Paucorum pœna utilis.

Non aliud gliscentis discordiæ remedium, quam si unus alterve maxime prompti subvertantur. Annal. IV, 17.

Carptim etiam et singulos punire juvat.

Quibus ætas et justa stipendia, dimissi cum honore, alii ob culpam, sed carptim ac singuli: quo tutissimo remedio consensus multitudinis extenuatur. Hist. IV, 46.

In seditionibus difficilis prima vox.

Quod in re tali difficillimum est, prima vox; dum animo spes, timor, ratio, casus obversantur. Hist. II, 80.

Ubi erupit, fervet.

Plurimum valet prima indignatio. Hist. I, 33.

Omnium deinde impetus.

Quod in seditionibus accidit, unde plures erant, omnes fuere. Hist. I, 56.

Exemplo vigent.

Legiones solenni kalendarum Januariarum sacramento pro Galba adactæ, multa cunctatione et raris primorum ordinum vocibus: ceteri silentio proximi cujusque audaciam exspectantes; insita mortalibus natura, propere sequi, quæ piget inchoare. Hist. I, 55.

Tuum periculum ex singulis.

Fluxam per discordias militum fidem, et periculum ex singulis. Quid enim profuturas cohortes alasque, si unus alterque præsentī facinori paratum ex diverso præmium petat?..... Facilius universos impelli, quam singulos vitari. Hist. II, 75.

XXIII. BELLA CIVILIA.

Quibus artibus gerantur?

Arma civilia neque parari possunt, neque haberi per bonas artes. Annal. I, 9.

Iis obnoxia nova imperia.

Oppertunes magnis conatibus transitus rerum. Hist. I, 21.

Ea avertantur optimi, sectantur pessimi.

Optimus quisque remedium præsentis licentiæ *poscit*; vulgus seditionibus et ambitioso imperio *lætum*, per turbas et raptus facilius ad civile bellum *trahitur*. Hist. I, 83.

Sapientibus quietis et reipublicæ cura; levissimus quisque et futuri improvidus spe, vana tumens. Multi adflicta fide in pace, ac turbatis rebus alacres, et per incerta tatisimi. Hist. I, 88.

Egestate ac licentiâ corrupti, ad seditiones et discordias, et, ad extremum, in bella civilia ruebant. Hist. I, 46.

Mobilissimum quemque ingenio, aut pecuniæ indigum, et in novas cupiditates præcipitem alliciendo. Hist. I, 24.

Accenduntur facilius, quam temperantur.

Duces partium, accendendo civili bello acres, temperandæ victoriæ impares: quippe in turbas et discordias pessimo cuique plurima vis: pax et quies bonis artibus indigent. Hist. IV, 1.

In iis multa militis licentia.

Civilibus bellis plus militibus, quam ducibus, licere. Hist. II, 29.

Magna pecuniarum vis.

Pecunias esse belli civilis nervos. Hist. II, 84.

Immensam pecuniam inter civiles discordias ferro validiorem. Hist. II, 32.

Valet primum fortuna.

Initia bellorum civilium fortunæ permittenda; victoriam consiliis et ratione perfici. Hist. III, 60.

Valet quoque temeritas.

Nec cunctatione opus, ubi perniciosior sit quies, quam temeritas. Hist. I, 21.

Magnum et famæ pondus.

Mucianus, cum expedita manu, socium magis imperii, quam ministrum agens, non lento itinere, ne cunctari videretur, neque tamen properans, gliscere famam ipso spatio sinebat: gnarus modicas vires sibi, et majora credi de absentibus. Hist. II, 83.

Non ita difficilis consensus.

Facilior inter malos consensus ad bellum, quam in pace ad concordiam. Hist. I, 54.

Bellis civilibus resolvitur severitas disciplinæ.

Severitatem disciplinæ, in pace inexorabilem, discordiæ civium resolvunt, paratis utrimque corruptoribus, et perfidia impunita. Hist. I, 51.

XXIV. FORTUNA.

Instabilis est fortuna.

Magna documenta instabilis fortunæ, summaque et imamiscantis. Hist. IV, 49.

Fortunæ diffide.

Quanto plura recentium seu veterum revolve, tanto hu-

dibria rerum mortalium cunctis in negotiis obversantur. Annal. III, 18.

Cuncta mortalium incerta, quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico *dictitabat Tiberius*. Annal. I, 72.

Magna fortuna multum periclitatur.

Magnæ fortunæ pericula. Annal. IV, 13.

Minus, fortuna mediocris.

Ex mediocritate fortunæ, pauciora pericula sunt. Annal. XIV, 60.

Multi fortunam festinatione corrumpunt.

Brutidium, artibus honestis copiosum, et, si rectum iter pergeret, ad clarissima quæque iturum, festinatio exstimulabat, dum æquales, dein superiores, postremo suasmet ipse spes anteire parat: quod multos etiam bonos pessumdedit, qui, spretis quæ tarda cum securitate, præmatura vel cum exitio properant. Annal. III, 66.

Quibusdam loco virtutum est.

Quibusdam fortuna pro virtutibus fuit. Hist. II, 82.

Male parta, sæpe in perniciem vertit.

Læta ad presens male parta, mox in perniciem vertere. Hist. III, 6.

Quo quis altiora cupit, eo magis periclitatur.

Esse privatis cogitationibus progressum, et prout velint, plus minusve sumi ex Fortuna: imperium cupientibus nihil medium inter summa et præcipitia. Hist. II, 74.

Vel deliberare, crimen est.

Qui deliberant, desciverunt. Hist. II, 77.

ADVERSÆ RES.

Molliunt animos.

Sunt molles in calamitate mortalium animi. Annal. IV, 68.

Mentem turbant.

Res adversæ consilium *adimunt*. Annal. XI, 32.

Solitudinem faciunt.

Prosperis Vitellii rebus, certaturi ad obsequium, adversam ejus fortunam ex æquo detrectabant. Hist. II, 97.

Plerumque sunt intutæ.

Ferne intuta sunt adversa. Annal. XII, 36.

Loquaces sunt.

Mæsta, ubi semel prorupere, difficilius reticentur. Annal. IV, 69.

Constanter sunt ferendæ.

Majore animo tolerari adversa, quam relinqui : fortes et strenuos, etiam contra fortunam, insistere spei : timidos et ignavos ad desperationem formidine properare. Hist. II, 46.

Levantur prioris fortunæ memoria.

Læta aliqua viderant, et præsentem sævitiam melioris olim fortunæ recordatione allevabant. Annal. XIV, 63.

Nimius honos inter secunda, rebus adversis in solatium cessit. Hist. II, 59.

Corruptæ oraculorum interpretationibus.

Vulgus, more humanæ cupidinis, sibi tantam factorum magnitudinem interpretati, ne adversis quidem ad vera mutabantur. Hist. V, 13.

SECUNDÆ RES.

Est et secundis rebus discrimen.

Adversas res expertus, quum maxime discam, ne secundas quidem minus discriminis habere. Hist. I, 29.

Explorant animos.

Secundæ res acrioribus stimulis animos explorant : quia miseriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Hist. I, 15.

Felicitas in socordiam *vertit*. Vit. Agric. 31.

Non e fortuna, sed ex usu fortunæ; felicitas aut miseria.

Multos, qui conflictari adversis videantur, beatos; ac ple-
rosque, quamquam magnas per opes, miserrimos; si illi gra-
vem fortunam constanter tolerant, hi prospera inconsulte
utantur. Annal. VI, 22.

In brevi fortuna difficilis modus.

Difficilius est temperare felicitati, qua te non putes diu
usurum. Hist. II, 47.

Recens fortuna invidiæ obnoxia, ni sit modesta.

Insita mortalibus natura recentem aliorum felicitatem ægis
oculis introspicere, modumque fortunæ a nullis magis exi-
gere, quam quos in æquo videre. Hist. II, 20.

XXV. FAMA.

Virtutem alit.

Optimos mortalium altissima cupere. Annal. IV, 38.

Contemptu famæ contemni virtutes. Annal. IV, 38.

In novis cæptis valida.

Magna motæ rei fama plurimum in novis cæptis valet.
Annal. XV, 59.

Fama in novis cæptis validissima. Annal. XIII, 8.

Negatis honoribus crescit.

Negatus honor gloriam intendit. Annal. IV, 26.

Præfulgebant Cassius atque Brutus, eo ipso quod effigies
eorum non visebantur. Annal. III, 76.

Nocet magnitudine.

Magnitudo famæ exitio erat. Annal. III, 55.

Penes posteritatem famæ arbitrium.

Suum cuique decus posteritas rependit. Annal. IV, 35.

Ex ignoto fama.

Omne ignotum pro magnifico est. Vit. Agric. 30.

Ut quis ex longinquo revererat, miracula narrabant. Annal. II, 24.

Crescit absentia.

Majora credi de absentibus. Hist. II, 83.

Inania famæ despicienda.

Neque suspensiones imbecillas, aut inania famæ pertimescenda. Annal. II, 76.

Nec de rumoribus curandum.

Non ex rumore statuendum. Annal. III, 69.

Relinquendum rumoribus tempus quo senescant. Annal. II, 77.

Nec obstitit falsis Tiberius, donec tempore et spatio vanarescerent. Annal. II, 82.

Veritas visu et mora, falsa festinatione et incertis valescunt. Annal. II, 39.

Rumorum mendacia.

Vagus primum et incertus rumor, mox ut in magnis mendaciis, interfuisse se quidam et vidisse, affirmabant, credula fama inter gaudentes et incuriosos. Hist. I, 34.

Atrox est fama erga mortes principum.

Atrocior semper fama erga dominantium exitus. Annal. IV, 2.

Quomodo gliscant vetita?

Occultis primum sermonibus vetita crebrescunt, mox vago sermone apud imperitissimi cujusque promptas aures, aut rursum apud turbidos, eoque nova cupientes. Annal. II, 39.

Ni caute coercueris, valescent.

Prohibiti per civitatem sermones, eoque plures: ac si liceret, vera narraturi, quia vetabantur, atrociora vulgaverant. Hist. III, 54.

Vagis per urbem militibus, qui sermones populi coercerent; id præcipuum alimentum famæ erat. Hist. II, 96.

Secreto quoque crescit fama.

Circumsteterat palatium publica exspectatio magni secreti impatiens, et male coercitam famam suppressantes augebant. Hist. I, 17.

Nocte etiam prævalet.

Juvit credulitatem nox, et promptior inter tenebras affirmatio. Annal. II, 82.

Cuncta exaggerat.

Cuncta, ut mos famæ, in majus credita. Annal. III, 44.
Ex longinquo aucta in deterius adferebantur. Annal. II, 82.

Pessimus, qui fama mala lætatur.

Trionis ingenium, avidum famæ malæ. Annal. II, 28.

XXVI. MORES.

Magna vis in bonis moribus.

Plus ibi (*apud Germanos*) boni mores valent, quam alibi bonæ leges. De Morib. German. 19.

Ut temporum, sunt et morum vices.

Rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur. Annal. III, 55.

Versa republica, versi Romæ mores.

Verso civitatis statu, nihil usquam prisci et integri moris. Annal. I, 4.

Sua tamen cuique ætati laus.

Non tamen adeo virtutum sterile seculum, ut non et bona exempla prodiderit. Hist. I, 2.

Nec omnia apud priores meliora, sed nostra quoque ætas multa laudis et artium imitanda posteris tulit. Annal. III, 55.

Æquitate Deum erga bona malaque documenta. Annal. XVI, 33.

Perditis moribus, ridentur vitia.

Apud Germanos nemo vitia ridet : nec corrumpere et corrumpi, seculum vocatur. De Morib. German. 19.

Prava hæc exempla durant.

Ditius durant exempla, quam mores. Hist. IV, 42.

Luem hanc maxime invexere Neroniana tempora.

Abolitos paullatim patrios mores, funditus everti per accitam lasciviam, ut quod usquam corrumpi et corrumpere queat, in Urbe visatur, degeneretque studiis externis juvenitus, gymnasia et otia, et turpes amores exercendo, principe et senatu auctoribus : qui non modo licentiam vitiis permiserint, sed vim adhibeant. Annal. XIV, 20.

Sint potius ex honesto certamina.

Maneant ex honesto certamina. Annal. III, 55.

XXVII. LUXUS.

Ex opibus rebusque secundis luxus.

Opes, et rerum secundarum luxus. Hist. III, 45.

Est eruditus quidam luxus.

C. Petronio dies per somnum, nox officiis et oblectamentis vitæ transigebatur. Utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat; habebaturque non ganeo et profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto solutiora, et quamdam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, et mox consul, vigentem æ ac parem negotiis ostendit : dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiae arbiter, dum nihil amœnum et molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus æmulum, et scientia voluptatum potioiorem. Annal. XVI, 18.

Pudendus quoque est luxus.

Vitellius curis luxum obtendebat : non parare arma, non alloquio exercitioque militem firmare; non in ore vulgi agere: sed umbraculis hortorum abditus, ut ignava animalia, quibus si cibum suggeras, jacent torpentque, præterita, instantia, futura pari oblivione dimiserat. Atque illum, in nemore Aricinio desidem et marcentem, proditio Lucilii Bassi, ac defectio classis Ravennatis perculit. Hist. III, 36.

Ex luxu torpor.

Scevino dissoluta luxu mens, et proinde vita somno languida. Annal. XV, 49.

Cæcinæ ambitio vetus, torpor recens, nimia fortunæ indulgentia soluti in luxum. Hist. II, 99.

Quibus rationibus tueatur se luxus.

Auctu imperii adolevisse etiam privatas opes; idque non novum, sed e vetustissimis moribus. Aliam apud Fabricios, aliam apud Scipiones pecuniam; et cuncta ad rempublicam referri: qua tenui, angustas civium domos; postquam eo magnificentiae venerit, gliscere singulos. Neque in familia et argento, quæque ad usum parentur, nimium aliquid, aut modicum, nisi ex fortuna possidentis: distinctos senatus et equitum census, non quia diversi natura, sed ut locis, ordinibus, dignationibus, antissent et aliis, quæ ad requiem animi, aut salubritatem corporum parentur: nisi forte clarissimo cuique plures curas, majora pericula subeunda; delinimentis curarum et periculorum carendum esse. Annal. II, 33.

Invaléscente luxu, prævalida orbitas.

Augustus, post Julias rogationes, incitandis cælibum pœnis et augendo ærario, *legem Papiam Poppæam* sanxerat: nec ideo conjugia et educationes liberum frequentabantur, prævalida orbitate. Annal. III, 25.

Pecuniæ et orbitati ob luxum magna semper vis.

Galvia Crispinilla potens pecunia et orbitate, quæ bonis malisque temporibus juxta valent. Hist. I, 73.

Magnificentia primum eversæ domus.

Dites olim familiæ nobilium, aut claritudine insignes, studio magnificentiæ prolabeantur. Annal. III, 55.

Mox luxu agricultura pessumdata, opes ad externos aut hostes translatae.

Quid enim primum prohibere, et priscum ad morem recidere adgrediar? villarumne infinita spatia, familiarum numerum, et nationes? argenti et auri pondus? æris tabularumque miracula? promiscuas viris et feminis vestes? atque illa feminarum propria, queis lapidum caussa pecuniæ nostræ ad externas aut hostiles gentes transferuntur? Annal. III, 53.

Adversus luxum invalidæ sunt leges.

Ne corporis quidem morbos veteres, et diu auctos, nisi per dura et aspera coerceas; corruptus simul et corruptor, æger et flagrans animus, haud levioribus remediis restinguendus est, quam libidinibus ardescit. Tot a majoribus repertæ leges, tot quas divus Augustus tulit, illæ oblivione, hæ (quod flagitiosius est) contemptu abolitæ, securiorem luxum fecere. Nam si velis quod nondum vetitum est, timeas, ne vetere: at si prohibita impune transcenteris, neque metus ultra, neque pudor est. Annal. III, 54.

Ei quisque intra se medeatur.

Egregie Tiberius: Intra animum medendum est. Nos pudor, pauperes necessitas; divites satias in melius mutet. Annal. III, 54.

Plurimum tamen valet principis exemplum.

Luxus mensæ a fine Actiaci belli ad ea arma quis Ser. Galba rerum adeptus est, per annos centum profusis sumptibus exerciti, paullatim exolvere.... Præcipuus adstricti moris auctor Vespasianus fuit, antiquo ipse cultu victuque. Obsequium inde in principem, et æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus et metus. Annal. III, 55.

Valet quoque municipalis parcimonia.

Novi homines e municipiis et coloniis, atque etiam provinciis, in senatum crebro adsumpti, domesticam parcimoniam intulerunt: et quamquam fortuna, vel industria, plerique pecuniosam ad senectam pervenirent; mansit tamen prior animus. Annal. III, 55.

Emendatrix etiam calamitas.

Postquam cædibus sævitum, et magnitudo famæ exitio erat, ceteri ad sapientiora convertere. Annal. III, 55.

Qui modus in luxu, florente Urbe, habebatur.

Locupletem ac lautum patremfamiliae, non eo tantum volo tecto tegi, quod imbrem ac ventum arceat, sed etiam quod visum et oculos delectet: non ea solum instrui suppellectile, quæ necessariis usibus sufficiat, sed sit in apparatu ejus, et aurum, et gemmæ, ut sumere in manus, et aspicere sæpius liceat. Dialog. de Orat. 22.

XXVIII. SPECTACULA.

Ex victis gentibus accita spectacula.

A Thuscis accitos histriones, a Thuriis equorum certamina; et, possessa Achaia Asiaque, ludos curatius editos. Annal. XIV, 21.

Nec statim iis certa sedes.

Antea subitariis gradibus, et scena in tempus structa, ludos edi solitos: vel si vetustiora repetas, stantem populum spectavisse: ne si consideret, theatro dies totos ignavia continuaret. Annal. XIV, 20.

Mansuram sedem iis primus posuit Cn. Pompeius.

Erant qui Cn. quoque Pompeium incusatum a senioribus ferrent, quod mansuram theatri sedem posuisset. Annal. XIV, 20.

Erumpens theatri licentia legibus sub Tiberio coercita.

Adversus lasciviam fautorum multa decernuntur, ex quibus maxime insignia : Ne domos pantomimorum senator introiret : ne egredientes in publicum equites Romani cingerent : aut alibi quam in theatro spectarentur : et spectantium immodestiam exilio multandi potestas prætoribus fieret. Annal. I, 77.

Ea nondum satis repressa, pulsi sunt histriones Italia.

Variis dehinc et sæpius irritis prætorum questibus, postremo Cæsar (Tiberius) de immodestia histrionum retulit ; multa ab iis in publicum seditiose, fæda per domos, tentari : Oscum quondam ludicrum levissimæ apud vulgum oblectationis, eo flagitiorum et virium venisse, ut auctoritate patrum coercendum sit. Pulsi tum histriones Italia. Annal. IV, 14.

Favit, sed postea sævire coactus est Nero.

Ludicram quoque licentiam, et fautores histrionum velut in prælia convertit, impunitate et præmiis, atque ipse occultus, et plerumque coram prospectans : donec discordi populo, et gravioris motus terrore, non aliud remedium reperi-
tum est, quam ut histriones Italia pellerentur, milesque theatro rursum adsideret. Annal. XIII, 25.

At ipse histrio in ludorum furorem prorumpit.

Vetus illi copia erat curriculo quadrigarum insistere : nec minus fædum studium cithara ludicrum in modum canere, quum cænaret.... Nec jam sisti poterat, quum Senecæ ac Burrho visum, ne utraque pervinceret, alterum concedere : clausumque valle Vaticanæ spatium, in quo equos regeret, haud promiscuo spectaculo : mox ultro vocari populus Romanus, laudibusque extollere, ut est vulgus cupiens voluptatum ; et si eodem princeps trahat, lætum. Ceterum evulgatus pudor non satietatem, ut rebantur, sed incitamentum attulit. Ratusque dedecus amoliri, si plures fædasset, nobilium familiarum posteros, egestate venaes in scenam deduxit : quos fato perfunctos, ne nominatim tradam, majoribus eorum tribuendum

puto. Nam et ejus flagitium est, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent. Notos quoque equites Romanos operas arenæ promittere subegit, donis ingentibus: nisi quod merces ab eo qui jubere potest, vim necessitatis affert. *Annal. XIV, 14.*

Mox lascivia Urbem perditum iit.

Instituit ludos, Juvenalium vocabulo, in quos passim nomina data: non nobilitas cuiquam, non ætas, aut acti honores impedimento quominus Græci Latinive histrionis artem exercerent, usque ad gestus modosque haud viriles. Quin et feminæ illustres deformia meditari: exstructaque apud nemo, quod navali stagno circumposuit Augustus, conventicula, et cauponæ, et posita veno irritamenta luxus: dabanturque stipes, quas boni necessitate, intemperantes gloria, consumerent. Inde gliscere flagitia et infamia: nec ulla moribus olim corruptis plus libidinum circumdedit, quam illa colluvies. Vix artibus honestis pudor retinetur; nedum, inter certamina vitiorum, pudicitia, aut modestia, aut quidquam probi moris reservaretur. *Annal. XIV, 15.*

Illud dedecus sublatum voluit Vitellius.

Cautum severe, ne equites Romani ludo et arena polluerentur. Priores id principes pecunia, et sæpius vi, perpulerant: ac pleraque municipia, et coloniæ, æmulabantur, corruptissimum quemque adolescentium pretio illicere. *Hist. II, 62.*

XXIX. VIRTUTES.

Virtus hominis bonum.

Virtutem proprium hominum bonum. *Hist. IV, 17.*

Fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona. *Hist. I, 15.*

Omnibus insita virtutis admiratio.

Eandem virtutem admirantibus, cui irascebantur. *Hist. I, 71.*

Quando optime æstimantur virtutes?

Virtutes iisdem temporibus optime æstimantur, quibus facillime gignuntur. Vit. Agric. 1.

Quædam virtutes odio sunt.

Quædam immo virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus adversus gratiam animus. Annal. XV, 21.

Virtus ac ferocia subjectorum ingrata imperantibus. Vit. Agric. 31.

Cur infensos habet virtus?

Etiam gloria ac virtus infensos habet, ut nimis ex propinquo diversa arguens. Annal. IV, 33.

Ignotæ virtutes reputantur vitia.

Prompti aditus, obvia comitas, ignotæ Parthis virtutes, nova vitia. Annal. II, 2.

Non eadem omnibus virtutum incitamenta.

Excitari quosdam ad meliora magnitudine rerum, hebescere alios. Annal. III, 69.

Ipsis virtutibus sit modus.

Inerat Vitellio simplicitas ac liberalitas : quæ, nisi adsit modus, in exitium vertuntur. Hist. III, 86.

AMICITIA.

Ex fortunæ similitudine.

Populi Romani imperatoribus magnarumque nationum regibus, primam ex similitudine fortunæ amicitiam. Annal. XII, 19.

Constantia morum continentur amicitiae.

Amicitias dum Vitellius magnitudine munerum, non constantia morum contineri putat, meruit magis, quam habuit. Hist. III, 86.

CONCORDIA.

Raro stat cum potentia.

Arduum eodem loci potentiam et concordiam esse. Annal. IV, 4.

Disjuncta concordia in iras vertit.

Quæ apud concordēs vincula caritatis, incitamenta irarum apud infensos erant. Annal. I, 55.

DECORUM.

Varium est pro conditione et fortuna.

Non eadem decora principibus viris et imperatori populo, quæ modicis domibus aut civitatibus. Annal. III, 6.

FIDES.

Inter multos raro constat.

Frustra silentium et fidem in tot consciorum animis et corporibus sperari. Annal. XV, 59.

Expugnatur cruciatus, aut præmio.

Cruciatus, aut præmio, cuncta pervia esse. Annal. XV, 59.

INNOCENTIA.

Recenti invidiæ diffidat.

Plerumque innocentes, recenti invidiæ impares. Annal. II, 77.

JUDICIUM.

Judicii necessitas.

Sæpe honestas rerum causas, ni judicium adhibeas, perniciosi effectus consequuntur. Hist. I, 83.

MISERICORDIA.

Magnitudine flagitiorum obruitur.

Perculsa Messalina, nulla cujusquam misericordia, quia flagitiorum deformitas prævalebat. Annal. XI, 32.

MODESTIA.

Omnes decet.

Modestiæ fama, neque summis mortalium spernenda est, et a Diis æstimatur. Annal. XV, 2.

In ea laus magna.

Sciant, quibus moris illicita mirari, posse etiam sub malis principibus magnos viros esse: obsequiumque ac modestiam, si industria ac vigor adsint, eo laudis excedere, quo plerique per abrupta, sed in nullum reipublicæ usum, ambitiosa morte inclaruerunt. Vit. Agric. 42.

MODERATIO ET PRUDENTIA.

Earum vis.

Domitiani vero natura præceps in iram, et quo obscurior, eo irrevocabilius, moderatione tamen prudentiaque Agricola leniebatur: quia non contumacia, neque inani jactatione libertatis, famam fatumque provocabat. Vit. Agric. 42.

VENERATIO ERGA PARENTES.

Quæ sit?

Ferendas parentum iracundias, et placandum animum. Annal. XIV, 4.

XXX. VITIA.

Ex hominum natura profluunt.

Vitia erunt, donec homines: sed neque hæc continua, et meliorum interventu pensantur. Hist. IV, 74.

Multi iis similitudine patrocinantur.

Reperies, qui, ob similitudinem morum, aliena malefacta sibi objectari putent. Annal. IV, 33.

Evenit inter malos, ut et similes sint. Hist. II, 100.

Quidam quoque vitia pro virtutibus interpretantur.

Vitellius apud severos humilis. Ita comitatem bonitatemque faventes vocabant, quod sine modo, sine iudicio donaret sua, largiretur aliena. Simul, aviditate imperandi, ipsa vitia pro virtutibus interpretabantur. Hist. I, 52.

ADULATIO.

Quibus inest?

Amicis inesse adulationem. Annal. II, 12.

Ex ea periculum.

Adulatio, moribus corruptis, perinde anceps, si nulla, et ubi nimia est. Annal. IV, 17.

AMBITIO.

Avida et sæpe fallax.

Nova et ancipitia præcolere, avida et plerumque fallax ambitio est. Annal. XIV, 22.

ARROGANTIA ET AVARITIA.

Quorum sunt vitia?

Avaritia et arrogantia, præcipua validiorum vitia. Hist. I, 51.

AUDACIA.

Flagitia in audaciam ruunt.

Insontibus, innoxia consilia; flagitiis manifestis, subsidium ab audacia petendum. Annal. XI, 26.

Ex desperatione major.

Desperatione in audaciam accingeretur. Hist. III, 66.

POLITICA.

315

Crescit ex bonorum mæstitia.

Præcipuum pessimorum incitamentum, quod boni mærebant. Hist. I, 38.

CONVICIA.

Spernenda.

Spreta exolescunt : si irascare adgnita videntur. Annal. IV, 34.

Ex probi viri iracundia, levius tolerantur.

Agricola apud quosdam acerbior in conviciis narrabatur, ut bonis comis, ita adversus malos injucundus : ceterum ex iracundia nihil supererat : secretum et silentium ejus non timeres : honestius putabat offendere, quam odisse. Vit. Agr. 22.

DELATIONES.

Delatores, fœdum hominum genus.

Delatores, genus hominum publico exitio repertum, et poenis nunquam satis coercitum. Annal. IV, 30.

Invisa eorum præmia.

Nec minus præmia delatorum invisæ, quam scelera. Hist. I, 2.

Eorum vita et sors.

Romanus Hispo formam vitæ iniiit, quam postea celebrem miseriæ temporum et audaciæ hominum fecerunt : nam egens, ignotus, inquires, dum occultis libellis sævitæ principis adrepit, mox clarissimo cuique periculum facessit ; potentiam apud unum, odium apud omnes adeptus, dedit exemplum, quod secuti, ex pauperibus divites, ex contemptis metuendi, perniciem aliis, ac postremum sibi invenere. Annal. I, 74.

FALSITAS.

Quanto major, tanto blandior.

Interfecto Galba, Othone principe, alium crederes sena-

tum, alium populum : ruere cuncti in castra, anteire proximos, certare cum præcurrentibus, increpare Galbam, laudare militum iudicium, exoculari Othonis manum : quantoque magis falsa erant quæ fiebant, tanto plura facere. Hist. I, 45.

Viget et in luctu.

Nulli jactantius mærent, quam qui maxime lætantur. Annal. II, 77.

Non ita viget inter odia.

Falsos in amore, odia non fingere. Annal. VI, 44.

FRAUS.

Quantum ex ea periculum.

Aperta odia armaque palam depelli : fraudem et dolum, obscura, eoque inevitabilia. Hist. IV, 24.

IMPUDICITIA.

Quam exitialis.

Impudicitia magnorum reipublicæ malorum initium fecit. Annal. XIII, 45.

Nihil honesti remanet.

Animo per libidines corrupto, nihil honestum inerat. Annal. XI, 37.

In infamiam desinit.

Jam Messalina facilitate adulterorum in fastidium versa, ad incognitas libidines profluebat..... Nomen matrimonii cum Silio concupivit, ob magnitudinem infamiæ, cujus apud prodigos novissima voluptas est. Annal. XI, 26.

INERTIA.

Ex inertia contemptus.

Invalidum senem Galbam T. Vinus et Cornelius Laco, alter deterrimus mortalium, alter ignavissimus, odio flagitiorum oneratum, contemptu inertiae destruebant. Hist. I, 6.

Quando inertia pro sapientia est?

Agricola tribunatus annum quiete et otio transiit, gnarus sub Nerone temporum, quibus inertia pro sapientia fuit. Vit. Agric. 6.

INJURIAE.

In eas proni locupletes provinciales.

Prævalidi provincialium, opibus nimis ad injurias minorum elati. Annal. XV, 20.

INVIDIA ET IGNORANTIA RECTI.

Quibus vitium est?

Vitium parvis magnisque civitatibus commune, ignorantiam recti et invidiam. Vit. Agric. 1.

Minoribus major æmulandi cura. Hist. IV, 48.

IRA.

Magna ira silet.

Quale magni metus, et magnæ iræ silentium est. Hist. I, 40.

ODIUM.

Quæ sunt odia acerrima?

Acerrima proximorum odia. Hist. IV, 70.

Solita fratribus odia. Annal. IV, 60.

Odiorum causæ acriores, quia iniquæ. Annal. I, 33.

Odia sunt ex injuriis.

Proprium humani ingenii est odisse, quem læseris. Vit. Agric. 42.

Odia sunt ex beneficiis.

Beneficia eo usque læta sunt, dum videntur exsolvi posse: ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur. Annal. IV, 18.

Tanto proclivius est injuriæ, quam beneficio vicem exsolvere: quia gratia oneri, ultio in quæstu habetur. Hist. IV, 3.

PRODIGENTIA.

Prodigis et mollibus vulgo nihil seri.

Geminus prodigentia opum, ac mollitia vitæ amicus Sejano, nihil ad serius. Annal. VI, 14.

PRODITIONES.

Omnibus invisæ.

Proditores, etiam iis quos anteponunt, invisus sunt. Annal. I, 58.

SCELUS.

Præceps sceleris votum.

Ad scelus facillime ab ejus voto transitur. Hist. I, 22.

Præmiis incitantur scelera.

Summa scelera incipi periculo, peragi cum præmio. Annal. XII, 67.

Valescunt impetu.

Scelera impetu, bona consilia mora valescere. Hist. I, 31.

Valescunt et atrocitate.

Valentinus et Tutor in arma Treveros retrahunt: occisis Herennio ac Numisio legatis, quo minore spe veniæ cresceret vinculum sceleris. Hist. IV, 70.

Patrato scelere, ejus magnitudo intelligitur.

Perfecto demum scelere, magnitudo ejus intellecta est. Annal. XIV, 10.

Scelus inter ancipitia probatum, veris mox pretiis æstimatur. Annal. XI, 26.

Sera tum venia quæritur.

In pœnitentiam versus, seram veniam post scelus quærebat. Hist. II, 63.

Pro ipsis etiam præmiis odia rependuntur.

Interfecta Agrippina, Neronis jussu, maternæ necis pator Anicetus, levi post admissum scelus gratia, dein graviore odio : quia malorum facinorum ministri, quasi exprobrantes aspiciuntur. Annal. XIV, 62.

Puniendi quoque, qui scelera delegant.

Puniendos rerum atrocium ministros, ubi pretia scelerum adepti, scelera ipsa aliis delegent. Annal. XIII, 43.

Sua sunt sceleribus indicia.

Multa sceleris indicia præveniunt. Annal. XIV, 44.

Nec semper integri, qui sceleris arguunt.

Factum esse scelus loquuntur, faciuntque. Hist. III, 25.

SEGNITIA.

Vincitur experientia.

Multa experiendo confieri, quæ segnibus ardua videantur. Annal. XV, 59.

SUSPICIONES.

Mutuus e suspicionibus timor.

Ut evenit inclinatis ad suspicionem mentibus, quum timeret Otho, timebatur. Hist. I, 81.

TERROR.

Nemo expers terroris.

Etiam fortes viros subitis terreri. Annal. XV, 59.

TIMOR.

Magnus timor suas in pœnas atrox.

Quæ natura magnis timoribus, deterius credebant, quod evenerat. Annal. XV, 36.

USURA.

Semper vetita, semper vigens.

Sane vetus Urbi scenebre malum, et seditionum discordiarumque creberrima causa: eoque cohibebatur antiquis quoque et minus corruptis moribus..... Multisque plebiscitis obviam itum fraudibus: quæ totiens repressæ, miras per artes rursum oriebantur. Annal. VI, 16.

UTILITAS PRIVATA.

Omnibus ferme dominatur.

Sua cuique utilitas. Hist. I, 15.

Bono publico antehabetur.

Privato usui bonum publicum postponitur. Annal. VI, 16.

Tanto cautior, quanto nocentior.

Pessimus quisque, diffidentia præsentium mutationem pavens, adversus publicum odium, privatam gratiam præparat. Hist. I, 72.

In Muciano virtutum et vitiorum singulare temperamentum.

Licinius Mucianus, vir secundis adversisque juxta famosus. Insignes amicitias juvenis ambitiose coluerat: mox attritis opibus, lubrico statu, suspecta etiam Claudii iracundia, in secretum Asiæ repositus, tam prope ab exsule fuit, quam postea a principe. Luxuria, industria, comitate, arrogantia, malis bonisque artibus mixtus. Nimis voluptates, quum vacaret; quotiens expedierat, magnæ virtutes: palam laudes, secreta male audiebant. Sed apud subjectos, apud proximos, apud collegas, variis illecebris potens: et cui expeditius fuerit tradere imperium, quam obtinere. Hist. I, 10.

XXXI. LITERÆ ET ARTES.

Ingenia opprimuntur facilius, quam revocantur.

Natura infirmitatis humanæ, tardiora sunt remedia, quam mala; et ut corpora lente augescunt, cito exstinguuntur, sic ingenia studiaque oppresseris facilius, quam revocaveris. Vit. Agric. 3.

Subit quippe etiam ipsius inertię dulcedo; et invisa primo desidia, postremo amatur. Vit. Agric. 3.

Fama in posteros, pulcherrimum studiorum præmium.

Veteres oratores famam in posteros, præmia eloquentiæ cogitare pulcherrima. Annal. XI, 6.

Pretiis tamen fovenda studia.

Sublatis studiorum pretiis, etiam studia peritura. Annal. XI, 7.

Nihil a quoquam expeti, nisi cujus fructus ante providerit. Annal. XI, 7.

Apud Romanos ingeniis multus honor, et magna pretia.

Testis ipse populus, qui auditis in theatro versibus Virgili, surrexit universus, et forte præsentem spectantemque Virgilium veneratus est, sic quasi Augustum. Dialog. de Orat. 13.

Laudavimus nuper, ut miram et eximiam, Vespasiani liberalitatem, quod quingenta sestertia, Saleio Basso, poetæ, donasset. Dialog. de Orat. 9.

Marcello Eprio et Crispo Vibio ter millies sestertium præstitit eloquentia. Dialog. de Orat. 8.

Eloquentia, cujus numen et cælestis vis, multa quidem omnibus exempla edidit, ad quantam usque fortunam homines ingenii viribus pervenerint. Dialog. de Orat. 8.

Per occulta gliscit ingeniorum libido.

Exercent plerique per occultum, atque eo procacius, libidinem ingeniorum. Annal. V, 4.

Coercenda, sed caute.

Veientonis libros exuri jussit *Nero*; conquisitos lectitatosque, donec cum periculo parabantur: mox licentia habendi oblivionem attulit. *Annal.* XIV, 50.

Sin minus, crescit celebritas.

Punitis ingeniis, gliscit auctoritas. *Annal.* IV, 35.

Unde literis et artibus ruina.

Quis enim ignorat, et eloquentiam, et ceteras artes descivisse ab ista vetere gloria, non inopia hominum, sed desidia juventutis, et negligentia parentum, et inscientia præcipientium, et oblivione moris antiqui? quæ mala primum in Urbe nata, mox per Italiam fusa, jam in provincias manant. *Dial. de Orat.* 28.

XXXII. ARS POLITICA.

Laus ejus magna, providentia futurorum.

Tiberius providus futurorum. *Annal.* VI, 46.

Ambit magis laudari apud posteros, quam penes præsentis.

Tiberio non perinde curæ gratia præsentium, quam in posteros ambitio. *Annal.* VI, 46.

Spernit rumores.

Tiberius spernendis rumoribus validus. *Annal.* III, 10.

Cuncta ad gloriam vertit.

Cuncta etiam fortuita ad gloriam vertebat. *Annal.* II, 84.

Obscuritate se tuetur.

Tiberio etiam in rebus quas non occuleret, seu natura, sive adsuetudine, suspensa semper et obscura verba: tunc vero nitenti ut sensus suos penitus abderet, in incertum et ambiguum magis implicabantur. *Annal.* I, 11.

Vultum, ut expedit, componit.

Nuntiata Galliarum defectione, Tiberius tanto impensius in securitatem compositus, neque loco, neque vultu mutato, sed, ut solitum, per illos dies egit: altitudine animi; an compererat modica esse, et vulgatis leviora? Ann. III, 44.

Ut lateat, ludibria seriis permiscet.

Tiberius ludibria seriis permiscere solitus. Annal. VI, 2.

Ars egregia, dum falsi vacua.

Breve confinium artis et falsi. Annal. IV, 58.

Viget maxime in rebus externis.

Tiberius destinata retinens, consiliis et astu res externas moliri, arma procul habere. Annal. VI, 32.

Viget quoque in bellis.

Tiberium novies a divo Augusto in Germaniam missum: plura consilio, quam vi, perfecisse. Annal. II, 26.

Ignota est barbaris.

Barbaris cunctatio, servilis: statim exsequi, regium videtur. Annal. VI, 32.

Valet in republica.

Olim plebe valida, vel quum Patres pollerent, noscenda vulgi natura, et quibus modis temperanter haberetur; senatusque et optimatum ingenia, qui maxime perdidicerant, callidi temporum et sapientes credebantur. Annal. IV, 33.

In principatu, quanto magis neglecta, tanto magis studenda.

Converso statu, neque alia re Romana, quam si unus imperitet, hæc conquiri tradique in rem fuerit: quia pauci prudentia, honesta ab deterioribus, utilia ab noxiis, discernunt; plures aliorum eventis docentur. Annal. IV, 33.

XXXIII. ELOQUENTIA.

Ejus laus.

Eloquentiam bonarum artium principem. Annal. XI, 6.

Ante Neronem principes omnes eloquentia valere.

Adnotabant seniores primum ex iis, qui rerum potiti essent, Neronem alienæ facundiæ eguisse. Nam dictator Cæsar summis oratoribus æmulus; et Augusto prompta ac profluens, quæ deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum validus sensibus, aut consulto ambiguus. Etiam Cæii Cæsaris turbata mens vim dicendi non corrumpit. Nec in Claudio, quoties meditata dissereret, elegantiam requireres. Nero puerilibus statim annis, vividum animum in alia detorsit. Cælare, pingere; cantus, aut regimen equorum exercere: et aliquando carminibus pangendis, inesse sibi elementa doctrinæ ostendebat. Annal. XIII, 3.

*Nunquam tamen major eloquentia, quam ubi plus
licentiæ.*

Magna ista et notabilis eloquentia, alumna licentiæ, quam stulti libertatem vocabant, comes seditionum, effrenati populi incitamentum, sine obsequio, sine servitute, contumax, temeraria, arrogans, quæ in bene constitutis civitatibus non oritur. Quem enim oratorem Lacedæmonium, quem Cretensem accepimus? quarum civitatum severissima disciplina, et æverissimæ leges traduntur. Ne Macedonum quidem ac Persarum, aut ullius gentis, quæ certo imperio contenta fuerit, eloquentiam novimus. Rhodii quidam, Athenienses plurimi, oratores exstiterunt: apud quos omnia populus, omnia imperiti, omnia, ut sic dixerim, omnes poterant. Dialog. de Orat. 40.

*Inde versa Romana republica , mutata est
eloquentia.*

Cassius Severus sordidæ originis , maleficæ vitæ , sed erandi validus. *Annal.* IV , 21.

Is est , quem primum affirmant flexisse ab illa vetere atque directa dicendi via ; non infirmitate ingenii , nec inscitia literarum.... , sed judicio et intellectu : vidit namque , cum conditione temporum ac diversitate aurium , formam quoque ac speciem orationis esse mutandam. *Dialog. de Orat.* 19.

Senecæ fuit ingenium amœnum , et temporis ejus auribus accommodatum. *Annal.* XIII , 3.

Quæstuosa eloquentia , infida est.

Ne fidem quidem integram manere , ubi magnitudo quæstuum spectetur. *Annal.* XI , 6.

Venalis , perfida est.

Nec quidquam publicæ mercis tam venale fuit , quam advocatorum perfidia. *Annal.* XI , 5.

Recens ejus usus.

Lucrosæ hujus et sanguinantis eloquentiæ usus recens et malis moribus natus. *Dialog. de Orat.* 12.

Quid eloquentiam informet ?

Infinitus labor , et quotidiana meditatio , et in omni genere studiorum exercitationes. *Dialog. de Orat.* 30.

*Iis artibus , non voce tantum , fama in posteros
paratur.*

Q. *Haterius* , familia senatoria , eloquentiæ , quoad vixit , celebratæ : monimenta ingenii ejus haud perinde retinentur. Scilicet impetu magis , quam cura vigeat : utque aliorum meditatio et labor in posterum valet , sic *Haterii* canorum illud et profluens cum ipso simul extinctum est. *Annal.* IV , 61.

XXXIV. HISTORIA.

Quod tempus scribendæ historiæ aptum?

Rara temporum felicitate, ubi sentire quæ velis, et quæ sentias dicere licet. Hist. I, 1.

Scriptoris munus.

Consilium mihi pauca de Augusto, et extrema tradere: mox Tiberii principatum, et cetera, sine ira et studio, quorum causas procul habeo. Annal. I, 1.

Mihi Galba, Otho, Vitellius, nec beneficio, nec injuria cogniti. Dignitatem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano longius provectam, non abnueri: sed incorruptam fidem professis, nec amore quisquam, et sine odio dicendus est. Hist. I, 1.

Scriptoris vitia, adulatio et malignitas.

Ambitionem scriptoris facile averseris: obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur. Quippe adulationi scdum crimen servitutis, malignitati falsa species libertatis inest. Hist. I, 1.

Scriptoris pericula.

Reperies qui ob similitudinem morum, aliena malefacta sibi objectari putent: etiam gloria ac virtus infensos habet, ut nimis ex propinquo diversa arguens. Annal. IV, 33.

Historiæ materia.

Exsequi sententias haud institui, nisi insignes per honestum, aut notabili dedecore: quod præcipuum munus Annalium reor, ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex posteritate et infamia metus sit. Annal. III, 65.

Non modo casus eventusque rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed ratio etiam causæque noscantur. Hist. I, 4.

Non sine usu fuerit introspicere illa primo aspectu levia, ex quibus magnarum sæpe rerum motus oriuntur. Ann. IV, 32.

Exemplis illustretur.

Hæc aliaque, ex veteri memoria petita, quotiens res locusque exempla recti, aut solatia mali, poscet, haud absurde memorabimus. Hist. III, 51.

Falsis auditionibus ne inquinetur.

Mihi tradendi arguendique rumoris *Drusum veneno a Tiberio enectum* causa fuit, ut clare sub exemplo falsas auditiones depellerem, peteremque ab iis, quorum in manus cura nostra venerit, ne divulgata atque incredibilia, avide accepta, veris, neque in miraculum corruptis, antehabeant. Annal. IV, 11.

Germanici mors, non modo apud illos homines, qui tum agebant, etiam secutis temporibus vario rumore jactata: adeo maxima quæque ambigua sunt, dum alii quoquo modo audita pro compertis habent; alii vera in contrarium vertunt; et gliscit utrumque posteritate. Annal. III, 19.

Vitanda gentilitatis et antiquitatis studia.

Arminius Græcorum annalibus ignotus, qui sua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extolimus, recentium incuriosi. Annal. II, 88.

Quæ fuit apud Romanos historiæ sors?

Veteris populi Romani prospera vel adversa, claris scriptoribus memorata sunt: temporibusque Augusti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliscente adulatione deterrentur. Tiberii, Caiique, et Claudii, ac Neronis res, florantibus ipsis, ob metum falsæ; postquam occiderant, recentibus odiis compositæ sunt. Annal. I, 1.

Dum stetit respublica, res populi Romani memorabantur pari eloquentia ac libertate. Postquam bellatum apud Actium, atque omnem potentiam ad unum conferri pacis interfuit, magna illa ingenia cessere. Simul veritas pluribus modis infracta; primum inscitia reipublicæ, ut alienæ, mox libidine

assentandi, aut rursus odio adversus dominantes : ita neutris cura posteritatis inter infensos vel obnoxios. Hist. I, 1.

XXXV. PHILOSOPHIA.

Multiplex fuit et discors.

Nero etiam sapientiæ doctoribus tempus impertiebat post epulas, utque contraria adseverantium discordiæ eruebantur: nec deerant, qui voce vultuque tristi inter oblectamenta regia spectari cuperent. Annal. XIV, 16.

Pervulgata magis stoicorum placita.

Qui sola bona, quæ honesta ; mala tantum, quæ turpia : potentiam, nobilitatem, ceteraque extra animum, neque bonis, neque malis adnumerant. Hist. IV, 5.

Arrogantiæ tamen et turbarum accusabantur.

Adsumpta stoicorum arrogantia, sectaque, quæ turbidos et negotiorum appetentes faciat. Annal. XIV, 57.

Ista secta Tiberones et Favonios veteri quoque reipublicæ ingrata nomina genuit. Ut imperium evertant, libertatem præferunt : si perverterint, libertatem ipsam aggredientur. Annal. XVI, 22.

Certum magis Egnatii scelus.

Egnatius, cliens hic Sorani, et tunc emptus ad opprimendum amicū, auctoritatem stoicæ sectæ præferebat, habitu et ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum animo perfidiosus et subdolus, avaritiam ac libidinem occultans. Quæ postquam pecunia reclusa sunt, dedit exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involutos aut flagitis commaculatos, sic specie bonarum artium falsos et amicitie falaces. Annal. XVI, 32.

Sapientis vera laus, ex sapientia modum retinere.

Memoria teneo, solitum ipsum (*Agricolam*) narrare, se in prima juvenia studium philosophiæ acrius, ultra quam

concessum Romano ac senatori, hausisse; ni prudentia matris incensum ac flagrantem animum coercuisset: scilicet sublime et erectum ingenium, pulchritudinem ac speciem excelsæ magnæque gloriæ vehementius, quam caute, adpetebat: mox mitigavit ratio et ætas: retinuitque, quod est difficillimum, ex sapientia modum. Vit. Agric. 4.

Falsum philosophiæ nomen, mathematici¹.

Mathematici, genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate nostra et vetabitur semper, et retinebitur. Hist. I, 22.

Per illicita et infanda irrepunt.

Multos secreta Poppææ mathematicos, pessimum principalis matrimonii instrumentum, habuerant. Hist. I, 22.

Illudunt obscuritate.

Cupidine ingenii humani libentius obscura credi. Hist. I, 22.

Sæpe Italia pulsi sunt.

Facta et de mathematicis magisque Italia pellendis senatus-consulta. Annal. II, 32.

De mathematicis Italia pellendis factum senatusconsultum atrox et irritum. Annal. XII, 52.

XXXVI. LIBERORUM EDUCATIO.

Plurimum valent parentes et locus.

Cn. Julii Agricolæ mater Julia Procilla fuit, raræ castitatis: in hujus sinu indulgentiaque educatus, per omnem

¹ Quum mathematicos hic legeris, ne cogites viros illos geometricarum naturaliumque rerum scientia percelebres, quales omnis ætas, nostra potissimum, tulit, studiorum dignitate et utilitate præstantissimos, sed Chaldeos, magos, ariolos, aliasque earum superstitionum pestes, qui se mathematicos dixerunt.

honestarum artium cultum pueritiam adolescentiamque transiit. Arcebat eum ab illecebris peccantium, præter ipsius bonam integramque matrem, quod statim parvulus sedem ac magistram studiorum Massiliam habuerit, locum Græci comitatus et provinciali parcimoniam mistam ac bene compositum. Vit. Agric. 4.

Nocet plurimum urbs princeps.

Propria et peculiaris hujus urbis vitia pene in utero matris concipi mihi videntur, histrionalis favor, et gladiatorum equorumque studia; quibus occupatus et obsecus animus quantum loci bonis artibus relinquit? Dial. de Orat. 29.

Quæ apud Romanos valuit egregia educatio?

Saus cuique filius ex casta parente natus, non in cella emptæ nutricis, sed gremio ac sinu matris educabatur; cujus præcipua laus erat tueri domum et inservire liberis. Eligebatur autem aliqua major natu propinqua, cujus probatis spectatisque moribus omnis cujuscumque familiæ soboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat quod turpe dictum, neque facere quod inhonestum factum videretur. Ac non studia modo curasque, sed remissiones etiam lusumque puerorum sanctitate quadam ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Gracchorum, sic Aureliam Cæsaris, sic Atiam Augusti matrem, præfuisse educationibus, ac produxisse principes liberos accepimus: quæ disciplina ac severitas eo pertinebat, ut sincera et integra, et nullis pravitatibus detorta, uniuscujusque natura, toto statim pectore adriperet artes honestas, et sive ad rem militarem, sive ad juris scientiam, sive ad eloquentiæ studium inclinasset, id solum ageret, id universum hauriret. Dialog. de Orat. 28.

Quomodo postea corrupta educatio?

At nunc natus infans delegatur Græculæ alicui ancillæ, cui adjungitur unus aut alter ex omnibus servis, plerumque vilissimus, nec cuiquam serio ministerio accommodatus: ho-

rum fabulis et erroribus teneri statim et rudes animi imbuantur; nec quisquam in tota domo pensi habet, quid coram infante domino aut dicat, aut faciat: quando etiam ipsi parentes nec probitati, neque modestiæ parvulos adsuefaciunt, sed lasciviæ et dicacitati; per quæ paulatim impudentia irripit et sui alienique contemptus. Dialog. de Orat. 29.

Quid in tradendis præceptis peccatur?

Transeo prima discentium elementa, in quibus et ipsis parum elaboratur: nec in auctoribus cognoscendis, nec in evolvenda antiquitate, nec in notitia vel rerum, vel hominum, vel temporum satis operæ insumitur. Dialog. de Orat. 29.

Cur multas res docenda est juvenus?

Ipsa multarum artium scientia etiam aliud agentes nos ornat, atque, ubi minime credas, eminet et excellit. Dialog. de Orat. 32.

Militaris educationis egregium specimen in Agricola.

Prima castrorum rudimenta in Britannia, Suetonio Paullino, diligenti ac moderato duci approbavit; electus, quem contubernio æstimaret: nec Agricola licenter, more juvenum, qui militiam in lasciviam vertunt, neque segniter ad voluptates et commeatus titulum tribunatus et inscitiam retulit: sed noscere provinciam, nosci exercitui, discere a peritis, sequi optimos, nihil appetere jactatione: nihil ob formidinem recusare, simulque anxius et intentus agere. Vit. Agric. 5.

Philosophiæ, in Helvidio Prisco.

Helvidius Priscus ingenium illustre altioribus studiis juvenis admodum dedit: non, ut plerique, ut nomine magnifico segne otium velaret, sed quo firmitior adversus fortuita rempublicam capesseret. Hist. IV, 5.

Forensis, in juvene oratore Romano.

Apud majores nostros juvenis ille, qui foro et eloquentiæ

parabatur, imbutus jam domestica disciplina, refertus honestis studiis, deducebatur a patre, vel a propinquis, ad eum oratorem, qui principem in civitate locum obtinebat: hunc sectari, hunc prosequi, hujus omnibus dictionibus interesse, sive in judiciis, sive in concionibus assuescebat, ita ut alterationes quoque excipere, et jurgiis interesse, utque sic dixerim, pugnare in prælio disceret. Magnus ex hoc usus, multum constantiæ, plurimum judicii juvenibus statim contingebat, in media luce studentibus, atque inter ipsa discrimina, ubi nemo impune stulte aliquid, aut contrarie dicit, quominus et judex respuat, et adversarius exprobet, ipsi denique advocati aspernentur. Igitur vera statim et incorrupta eloquentia imbuebantur. *Dialog. de Orat. 34.*

Præmaturis honoribus superbiunt adolescentium animi.

Tiberius monuit, ne quis adolescentium animos præmaturis honoribus ad superbiam extolleret. *Annal. IV, 17.*

XXXVII. FEMINÆ.

Quomodo apud Germanos feminæ septæ pudicitia?

Septæ pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris, nullis convivorum irritationibus corruptæ. *De Morib. German. 19.*

Earum fortitudo.

Apud Germanos, quod præcipuum fortitudinis incitamentum est, non casus, nec fortuita conglobatio, turmam aut cuneum facit, sed familiæ et propinquitates; et in proximo pignora, unde feminarum ululatus audiri, unde vagitus infantium: hi cuique sanctissimi testes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad conjuges vulnera ferunt: nec illæ numerare, aut exigere plagas pavent. Cibosque et hortamina pugnantibus gestant. *Memoriæ* proditur quas *damacies*, inclinatas jam et labantes, a feminis restitutas, constantia precum et objectu pectorum, et monstrata cominus captivi-

tate, quam longe impatientius feminarum suarum nomine timent. De Morib. German. 7, 8.

In Agricola et ejus uxore egregium matrimonii exemplum.

Agricola Domitiam Decidianam splendidis natalibus ortam sibi junxit : idque matrimonium ad majora nitenti, decus ac robor fuit : vixeruntque mira concordia, per mutuam caritatem, et invicem se anteponendo, nisi quod in bona uxore tanto major laus, quanto in mala plus culpæ est. Vit. Agr. 6.

Romæ coercita feminarum libido.

Gravibus senatus decretis libido feminarum coercita, cautumque ne quæstum corpore faceret, cui avus, aut pater, aut maritus eques Romanus fuisset : nam Vistiliæ, prætoris familia genita, licentiam stupri apud ædiles vulgaverat; more inter veteres recepto, qui satis pœnarum adversum impudicas in ipsa professione flagitii credebant. Annal. II, 85.

Ex corruptis moribus, proditiones.

Drusi secreta, corrupta uxore, prodebantur. Ann. IV, 7.

Feminis credulitas ad gaudia.

Facili feminarum credulitate ad gaudia. Annal. XIV, 4.

Constantia in adversis.

Non tamen adeo virtutum sterile seculum, ut non et bona exempla prodiderit. Comitatus profugos liberos matres, secutæ maritos in exsilia conjuges. Hist. I, 3.

Vigente republica, vetitæ feminae maritos, qui ob magistratum in provincias proficiscerentur, comitari.

Haud enim frustra placitum olim, ne feminae in socios aut gentes externas traherentur : inesse mulierum comitatu, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, et Romanum agmen ad similitudinem barbari incessus convertant. Non imbecillum tantum, et imparem laboribus sexum; sed si li-

centia adsit, sævum, ambitiosum, potestatis avidum. *Annal.* III, 33.

Id mutatum sub principibus, graviaque inde damna.

Cogitarent ipsi, quotiens repetundarum aliqui arguerentur, plura uxoribus objectari: his statim adhærescere deterimum quemque provincialium: ab his negotia suscipi, transigi: duorum egressus coli, duo esse prætoria; pervicacibus magis et impotentibus mulierum jussis, quæ Oppiis quondam aliisque legibus constrictæ, nunc vinclis exsolutis, domos, fora, jam et exercitus regerent. *Annal.* III, 33.

Excusatum tamen et flagrantibus Urbis flagitiis, et feminarum principum exemplis.

Placuisse quondam Oppias leges, sic temporibus reipublicæ postulantis: remissum aliquid postea, et mitigatum, quia expedierit. Frustra nostram ignaviam alia ad vocabula transferri: nam viri in eo culpam, si femina modum excedat: porro ob unius aut alterius imbecillum animum, male eripi maritis consortia rerum secundarum adversarumque. Simul sexum natura invalidum deseri, et exponi suo luxu, cupidinibus alienis: vix præsentī custodiamanere illæsa conjugia: quid fore, si per plures annos in modum discidii oblitterentur? Sic obviam irent iis quæ alibi peccarentur, ut flagitiorum Urbis meminissent. *Annal.* III, 34.

Addidit pauca Drusus de matrimonio suo: nam principibus adeunda sæpius longinqua imperii. Quotiens divum Augustum in Occidentem atque Orientem meavisse, comite Livia? se quoque in Illyricum profectum; et si ita conducat, alias ad gentes iturum, haud semper æquo animo, si ab uxore carissima et tot communium liberorum parente divelleretur. *Annal.* III, 34.

VARII FEMINARUM PRINCIPUM MORES.

Livia Augusta, solers femina.

Sanctitate domus, priscum ad morem; comis ultra quam antiquis feminis probatum; mater impotens, uxor facilis, et cum artibus mariti, simulatione filii, bene composita. Ann. V, 1.

Agrippina, Germanici uxor, fortissima.

Ingens animi, pudicitia impenetrabili, æqui impatiens, dominandi avida, virilibus curis feminarum vitia exuerat. Annal. I, 69; IV, 12; VI, 25.

Livia, Germanici soror, uxor Drusi, atrox.

Soror Germanici, formæ initio ætatis indecoræ, mox pulchritudine præcellebat. Hanc *Sejanus*, ut amore incensus, adulterio pellexit: et postquam primi flagitii potitus est (neque femina amissa pudicitia alia abnuerit), ad conjugii spem, consortium regni, et necem mariti impulit. Atque illa cui avunculus Augustus, socer Tiberius, ex Druso liberi, seque ac majores et posteros municipali adultero fœdabat; ut pro honestis et præsentibus, flagitiosa et incerta expectaret. Annal. IV, 3.

Lepida et Agrippina, Neronis mater, infames.

Nec forma, ætas, opes multum distabant, et utraque impudica, infamis, violenta, haud minus vitiis æmulabantur, quam si qua ex fortuna prospera acceperant. Annal. XII, 65.

Poppæa, sub Nerone, magnorum reipublicæ malorum caussa.

Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honestum animum. Quippe mater ejus, ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa, gloriam pariter et formam dederat. Opes claritudini generis sufficiebant. Sermo comis, nec absurdum ingenium: modestiam præferre, et læcivia uti: rarus in publicum egres-

sus; idque velata parte oris, ne satiaret aspectum, vel quia sic decebat. Famæ nunquam pepercit, maritos et adulteros non distinguens: neque affectui suo aut alieno obnoxia, unde utilitas ostenderetur, illuc libidinem transferebat. Ann. XIII, 45.

Galeria, uxor Vitellii, Sextilia, ejus mater, laudatæ feminae.

Galeria, imperatoris uxor, non immixta tristibus: et pari probitate, mater Vitelliorum, Sextilia, antiqui moris. Dixisse quin etiam, ad primas filii sui epistolas, ferebatur, non Germanicum a se, sed Vitellium genitum. Nec ullis postea fortunæ inlecebris, aut ambitu civitatis, in gaudium evicta, domus suæ tantum adversa sensit. Hist. II, 64.

XXXVIII. FAMILIÆ.

Distinguebantur censu.

Distinctos senatus et equitum census, non quia diversi natura, sed ut locis, ordinibus, dignationibus antistat. Annal. II, 33.

Quæ a Tiberio levatæ aut multatæ?

Ut honestam innocentium paupertatem levavit, ita prodigos et ob flagitia egentes movit senatu, aut sponte cedere passus est. Annal. II, 48.

Juvabat quoque Augustus, ne clarissimæ familiæ extinguerentur.

M. Hortalus, nepos oratoris Hortensii, illectus a divo Augusto liberalitate decies sestertii ducere uxorem, suscipere liberos, ne clarissima familia extingueretur. Annal. II, 37.

Idem Hortalus, quatuor filiis ante limen curiæ adstantibus, ausus in senatu, præsentem principem, loco sententiæ pecuniam petere, repulsam a Tiberio passus est: leve tamen solamen filiis additum.

Si quantum pauperum est venire huc, et liberis suis pe-

tere pecunias cœperint, singuli nunquam exsatiabuntur, respublica deficit: nec sane ideo a majoribus concessum est egredi aliquando relationem, et quod in commune conducatur loco sententiæ proferre, ut privata negotia, res familiares nostras hic augeamus, cum invidia senatus et principum, sive indulserint largitionem, sive abnuerint. Non enim preces sunt istuc, sed efflagitatio intempestiva quidem et improvisa, quum aliis de rebus convenerint patres, consurgere, et numero atque ætate liberum suorum urgere modestiam senatus, eandem vim in me transmittere, ac velut perfringere ærarium: quod si ambitione exhausserimus, per scelera supplendum erit. Dedit tibi, Hortale, divus Augustus pecuniam, sed non compellatus, nec ea lege ut semper daretur. Languescet aliqui industria, intendetur socordia, si nullus ex se metus, aut spes; et securi omnes aliena subsidia expectabunt, sibi ignavi, nobis graves. . . . *Hæc quum respondisset Hortalo, addidit Tiberius*, ceterum si patribus videretur, daturum liberis ducena sestertia singulis, qui sexus virilis essent. Egere alii grates; siluit Hortalus, pavore, an avitæ nobilitatis etiam inter angustias fortunæ retinens: neque miseratus est posthac Tiberius, quamvis domus Hortensii pudendam ad inopiam delaberetur. Annal. II, 38.

Fuit etiam severitas sub Claudio principe.

Laudati oratione principis, qui ob angustias familiares ordine senatorio sponte cederent, motique qui remanendo impudentiam paupertati adjicerent. Annal. XII, 52.

Egestas vitiorum ferax.

Ob egestatem et metum ex flagitiis maxima peccandi necessitudo. Annal. III, 40.

Prona in audaciam.

Sullam inopem, unde præcipuam audaciam. Annal. XIV, 57.

Ipsæ metus paupertatis agit in scelera.

Insigne scelus senatoria audacia admisit Marcellus, Asinio Pollione proavo clarus, neque morum spernendus habebatur, nisi quod paupertatem præcipuum malorum credebat. Marcellum memoria majorum, et preces Cæsaris, poena magis, quam infamiae exemere. Annal. XIV, 40.

Nero prodigis donationibus imperium exhaust, familias non locupletavit.

Sub Galba principe, proxima pecuniæ cura: et cuncta scrutantibus justiasimum visum est, inde repeti, unde inopis causa erat. Bis et vicies milles sestertium donationibus Nero effuderat. Appellari singulos iussit, decuma parte liberalitatis apud quemque eorum relicta. At illis vix decumæ super portiones erant: iisdem erga aliena sumptibus, quibus sua prodederant, quum rapacissimo cuique ac perditissimo non agri, aut fenus, sed sola instrumenta vitiorum manerent. Exactioni triginta equites Romani præpositi; novum officii genus, et ambitu ac numero onerosum: ubique hasta, et sector, et inquieta Urbs auctionibus. Attamen grande gaudium, quod tam pauperes forent, quibus donasset Nero, quam quibus abstulisset. Hist. I, 20.

Vitia et turbarum causas fecit.

Mortuo Nerone, plebs sordida et circo ac theatri sueta, simul deterrimi servorum, aut qui, adesibus bonis, per dedecus Neronis alebantur, mæsti et rumorum avidi. Hist. I, 4.

Familiis, quæ et usura et usuræ remediis laborabant, egregie subvenit Tiberius.

Multi fortunis provolvebantur: eversio rei familiaris dignitatem ac famam præceps dabat: donec opem tulit Cæsar, disposito per mensas milles sestertio, factaque mutuandi copia sine usuris per triennium, si debitor populo in duplum prædiis cavisset. Sic resecta fides, et paulatim privati quoque creditores reperti. Annal. VI, 17.

Eadem Tiberii cura in calamitatibus.

Asperissima in Sardonios lues plurimum in eosdem misericordiae traxit : nam centies sestertium pollicitus Cæsar, et quantum ærario aut fisco pendebant, in quinquennium remisit. Magnetes a Sipylo, proximi damno ac remedio habiti, Temnios, Philadelphenos. . . Hierocæsaream, Myrinam, Cymen, Tmolum, levare idem in tempus tributis, mittique ex senatu placuit, qui præsentia spectaret, resoyeretque. Delectus est M. Aletus e prætoriiis, ne consulari obtinente Asiam, æmulatio inter pares et ex eo impedimentum oriretur. Annal. II, 47.

XXXIX. SERVI, LIBERTI.

Servi, infelix hominum genus.

Fluxa servitiorum fides. Hist. IV, 23.

Tanto magis laudandi, si iis sit fides.

Non tamen adeo virtutum sterile seculum, ut non et bona exempla prodiderit. . . Contumax, etiam adversus tormenta, servorum fides. Hist. I, 3.

Liberti sunt serviles.

Libertorum servilia ingenia. Annal. II, 12.

Dominorum fortuna arrogantes.

Liberti quoque ac janitoribus ejus (*Sejani*) notescere, pro magnifico accipiebatur. Annal. VI, 8.

Adulationibus corrupti.

Pallanti prætoria insignia, et centies quinquagies sestertium censuit consul designatus Barea Soranus : additum a Scipione Cornelio, grates publice agendas, quod regibus Arcadiæ ortus, veterrimam nobilitatem usui publico postponeret, seque inter ministros principis habere siueret. Adseveravit Claudius, contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatem subsistere. Et fixum est ære publico senatuscon-

sultum, quo libertinus sestertii ter millies possessor, antiquas parcimoniae laudibus cumulabatur. *Annal.* XII, 53.

Imperiosi.

Claudius libertos, quos rei familiari praefecerat, sibi et legibus adaequavit. *Annal.* XII, 60.

Vani.

Nam et hi malis temporibus partem se reipublicae faciunt. *Annal.* I, 76.

Venales.

Afferebant venalia cuncta praepotentes liberti. *Hist.* I, 7.

In Tigellino magnum documentum quam foeda obscuris pravisque hominibus studia, fortuna, sors.

Sophonius Tigellinus, obscuris parentibus, foeda pueritia; impudica senecta, praefecturam vigilum et praetorii, et alia praemia virtutum, quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde avaritiam, et virilia scelera exercuit, corrupto ad omne facinus Nerone, quaedam ignaro ausus, ac postremo ejusdem desertor ac proditor. Unde non alium pertinacius ad poenam flagitavere, diverso affectu, quibus odium Neronis inerat, et quibus desiderium. Apud Galbam T. Vinii potentia defensus, praetextentis servatam ab eo filiam; et haud dubie servaverat, non clementia (quippe tot interfectis), sed effugio in futurum, quia pessimus quisque, diffidentia praesentium mutationem paveus, adversus publicum odium privatam gratiam praeparat: unde nulla innocentiae cura, sed vices impunitatis. Eo infensior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia: concurrere e tota Urbe in palatium ac fora, et ubi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effusi, seditiosis vocibus obstrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinuessanas aquas supremæ necessitatis nuntio, inter stupra concubinarum, et oscula, et deformes moras, sectis novacula faucibus, infamem vitam for-davit etiam exitu sero et inhonesto. *Hist.* I, 72.

XL. VITA.

Egregia vita, quæ incorrupta.

Meminissent C. Asinii et Messalæ, ac recentiorum Arruntii et Æternini ad summa provectorum incorrupta vita et facundia. Annal. XI, 6.

Beata, non ex opibus, sed ex morum constantia.

Neque mala, vel bona, quæ vulgus putet: multos qui conflictari adversis videantur, beatos; ac plerosque, quamquam magnas per opes, miserrimos: si illi gravem fortunam constanter tolerent, hi prospera inconsulte utantur. Ann. VI, 22.

Vitæ claritatem imminuit nimia vivendi cupido.

Maroboduus consenuit, multum imminuta claritate ob nimiam vivendi cupidinem. Annal. II, 63.

Magni etiam animi spe vitæ franguntur.

Super tædium malorum, etiam spe vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit. Hist. V, 26.

Quo duriora sunt tempora, eo magis firmandus animus.

Specta juvenis.... in ea tempora natus es, quibus firmare animum expediat constantibus exemplis. Annal. XVI, 35.

XLI. MORS.

Vita per virtutem acta, mortis solamen.

Seneca moriens uxorem rogat oratque temperaret dolori, ne æternum susciperet, sed in contemplatione vitæ per virtutem actæ desiderium mariti solatiis honestis toleraret. Ann. XV, 63.

Est mortis distinctio.

Mortem omnibus ex natura æqualem, oblivione apud posteros vel gloria distingui. Hist. I, 21.

Est quoque opportunitas.

Felix Agricola non vitæ tantum claritate, sed etiam opportunitate mortis. Vit. Agric. 45.

Vita etiam potior.

Honestâ inops turpi vitâ potior. Vit. Agric. 33.

Virtus morti superstes.

Multos veterum, velut inglorios et ignobiles, oblivio obruet; Agricola; posteritati narratus et traditus, superstes erit. Vit. Agric. 46.

Ea non imaginibus, sed moribus exprimitur.

Ut vultus hominum, ita simulacra vultus imbecilla ac mortalia sunt; forma mentis æterna, quam tenere et exprimere, non per alienam materiam et artem, sed tuis ipse moribus possis. Vit. Agric. 46.

Quæ defunctis amicis præstanda.

Non hoc præcipuum amicorum munus est, prosequi defunctum ignavo questu; sed quæ voluerit, meminisse; quæ mandaverit, exsequi. Annal. II, 71.

POLITICORUM FINIS.

EXEMPLA IMITATIONIS

E TRAGOEDIIS

VARIORUM POETARUM GALLORUM

COLLECTA.

EXEMPLA IMITATIONIS

E TRAGOEDIA P. CORNEILLE,

QUAM OTHONEM INSCRIPSIT,

EXCERPTA.

EA fuit semper optimorum scriptorum maxima laus, ut apud posteros irent in exempla, et, circumactis diu ætatibus, inter gentes moribus et eloquio dissimiles, animos sui simillimos efformarent, dubiamque ingenii lauream facerent. Hac gloria apud Romanos enituit Homerus, quum altos Virgilio spiritus exsuscitasset. Hac inclaruit apud nos Tacitus, quum duos poetas, quos in arte sua summos suspicimus, Petrum *Corneille* et Joannem *Racine*, principum Romanorum arcana eorumque dominationis instrumenta ita docuisset, ut, eo duce et auspice, in rei politicæ præceptores regumque doctores statim evaserint. Hæc Broterius (in not. et emend. ad lib. XIII Annal. c. 2); at nos ingratum lectori facturos non credidimus, si ea, quæ passim in notis ille inseruit sparsitque, imitationis exempla in unum placeret congerere a cetero commentationum Latinarum tenore separata, et loca quæ, ut ait, multitudine deterritus exscribere refugit, suppleremus, atque insuper collecta e tragœdiis recentiorum auctorum alia haud spernenda quidem exempla adderemus, ad delectandum pariter pariterque monendum, quisquis rei literariæ studet, aptissima.

Rursus Broterius: Ut apud Gallos Petrus *Corneille* fuit tragœdiæ parens, ita vir divini ingenii quantum in Taciti imitatione posset esse emolumenti primus edocuit. Hac in re, ut in aliis plurimis, ejus vestigia secutus Joannes *Racine*, aliquot post annis tragœdiam *Britannicum* scripsit, ibique ad ingenii sui modulum, nec adultas virtutes, nec adulta vitia, multa cum laude expressit. Petrus *Corneille*, animosior, vividoque pectore Romanorum animorum vim sensusque complexus, Othonem, grandius argumentum, selegerat*. In tota tragœdia nihil nisi Romanum. Unde

* Pace Broterii dixerim, nusquam animosior grandiorque quam apud Joann. *Racine* imperialium flagitiorum representatio.

hos spiritus poeta hauserit manifestum facit ipsa tragoediae praefatio, quae et Tacitum egregie commendat, et se interpretem potius, quam imitorem profitetur : *Le sujet (de cette tragédie) est tiré de Tacite, qui commence ses Histoires par celle-ci Les caractères de ceux que j'y fais parler, y sont les mêmes que chez cet incomparable auteur, que j'ai traduit tant qu'il m'a été possible.* Verum ut haec egregia artis specimina pateant, primum ipse Petrus Corneille proponendus, Taciti deinde loca subdeantur.

ALBIN.

ON s'étonne de voir qu'un homme tel qu'Othon,
Othon, dont les hauts faits soutiennent le grand nom,
Daigne d'un Vinus se réduire à la fille, ¹
S'attache à ce consul, qui ravage, qui pille,
Qui peut tout, je l'avoue, auprès de l'empereur,
Mais dont tout le pouvoir ne sert qu'à faire horreur, ²
Et détruit d'autant plus, que plus on le voit croître,
Ce que l'on doit d'amour aux vertus de son maître. ³

OTHO.

Sitôt que de Galba le sénat eut fait choix,
Dans mon gouvernement j'en établis les lois,
Et je fus le premier qu'on vit au nouveau prince
Donner toute une armée et toute une province :
Ainsi je me comptais de ses premiers suivants. ⁴
Mais déjà Vinus avait pris les devants ;
Martian l'affranchi, dont tu vois les pillages,
Avait avec Lacus fermé tous les passages ;
On s'approchait de lui que sous leur bon plaisir ; ⁵
J'eus donc pour m'y produire un des trois à choisir.
Je les voyais tous trois se hâter sous un maître,

¹ *Vinius pro M. Othone, . . . Vinio vidua filia, caelebs Otho; gener et socer destinabatur.* Hist. I, 13.

² *Vinius in dies quanto potentior, eodem actus invisior eras.* Hist. I, 12.

³ *Invalidam senem T. Vinium et Cornelium Laco, alter deterritus mortuum, alter ignavissimus, odio flagitiorum oneratum, contempta inertia destruebant.* Hist. I, 6.

⁴ *Otho, comiter administrata provincia, primus in partes transgressus, nec segnis, et, donec bellum fuit, inter praesentes splendidissimus.* Hist. I, 13.

⁵ *Potentia principatus divisa in T. Vinium, consulem, et Cornelium Laconem, praetorii praefectum. Nec minor gratia Iselo, Galbae liberto, quem annulis donatum, equestri nomine Martianum vocabant.* Hist. I, 13.

E TRAGOEDIA P. CORNEILLE. 347

Qui, chargé d'un long âge, a peu de temps à l'être ;¹
 Et tous trois à l'envi s'empresser ardemment
 A qui dévotément ce règne d'un moment.²
 J'eus horreur des appuis qui restaient seuls à prendre,
 J'espérai quelque temps de m'en pouvoir défendre :
 Mais quand Nymphidius, dans Rome assassiné,³
 Fit place au favori qui l'avait condamné ;
 Que Læus, par sa mort, fut préfet du prétoire ;
 Que, pour couronnement d'une action si noire,⁴
 Les mêmes assassins surent encor percer
 Varron, Turpilian, Capiton et Macér ;
 Je vis qu'il était temps de prendre mes mesures,
 Qu'on perdait de Néron toutes les créatures,
 Et que, demeuré seul de toute cette cour,
 A moins d'un protecteur, j'aurais bientôt mon tour.⁵

ACTE I, SCÈNE I.

VINUS.

Galba vieil et cassé, qui se voit sans enfans,
 Croit qu'on méprise en lui la faiblesse des ans
 Et qu'on ne peut aimer à servir sous un maître,
 Qui n'aura pas loisir de le bien reconnaître.
 Il voit de toutes parts du tumulte excité :⁷
 Le soldat en Syrie est presque révolté.
 Vitellius avance avec sa force unie
 Des troupes de la Gaule et de la Germanie.
 Ce qu'il a de vieux corps le souffre avec ennui,

¹ Jam afferebant venalia cuncta præpotentes liberti : servorum manus
 subitis avidæ, et, tamquam apud senem, festinantes. Hist. I, 7.

² Precarium seni imperium et brevi transiturum. Hist. I, 52.

³ Nymphidius quidem in ipso conatu oppressus. Hist. I, 5.

⁴ Interfectis Clingenlo Farrone, comite designato, et Patronio Turpi-
 liano, consulari : ille, ut Nymphidii socius, hic, ut dux Néronis, inaudit
 atque indefensi, tamquam innocentes, perierant. Hist. I, 6. Macram, in
 Africa..., jussu Galba... Capitonem in Germania... interfecerant.
 Hist. I, 7.

⁵ Othe fingeat et metum, tunc magis concupisceret. Hist. I, 21.

⁶ Ipsa ætas Galbae viri ac fastidio erat. Hist. I, 7.

⁷ Post nuntios Germanicæ seditionis... anxius quoniam exercitum vis
 erumperet, ne urbano quidem militi confusus, quod remedium unicum reba-
 ar, comiti imperii transiit. Hist. I, 14.

Tous les prétoriens murmurent contre lui, ¹
 De leur Nymphidius l'indigne sacrifice
 De qui se l'immola leur demande justice;
 Il le sait, et prétend par un jeune empereur
 Ramener les esprits et calmer leur fureur.
 Il espère un pouvoir ferme, plein et tranquille,
 S'il nomme pour César un époux de Camille; ²
 Mais il balance encor sur ce choix d'un époux,
 Et je ne puis, Seigneur, m'assurer que sur vous.
 J'ai donc pour ce grand choix vanté votre courage,
 Et Lacus à Pison a donné son suffrage.
 Martian n'a parlé qu'en termes ambigus;
 Mais sans doute il ira du côté de Lacus. . . . ³
 Mais il nous faut le trône, ou renoncer au jour. . . .
 Seigneur, quand pour l'empire on s'est vu désigner,
 Il faut, quoi qu'il arrive, ou périr, ou régner. . . . ⁴

ОТНОК.

Non, Seigneur; mais Poppée était une infidelle
 Qui n'en voulait qu'au trône, et qui m'aimait moins qu'elle.
 Ce peu qu'elle eut d'amour ne fit du lit d'Othon
 Qu'un degré pour monter à celui de Néron.
 Elle ne m'épousa qu'afin de s'y produire,
 D'y ménager sa place au hasard de me nuire:
 Aussi j'en fus banni sous un titre d'honneur;
 Et pour ne me plus voir, on me fit gouverneur. ⁵

¹ *Miles urbanus . . . pronus ad novas res, scelere insuper Nymphidii Sabini præfecti, . . . agitur. Et Nymphidius quidem in ipso conatu oppressus: sed, quamvis capite defectionis ablato, manebat plerisque militum conscientia; nec deerant sermones, «senium atque avaritiam Galbæ» increpantium. Hist. I, 5.*

² *Audita adoptione, desinam videri senex; quod nunc mihi unum obicitur. Hist. I, 16.*

³ *Vinius pro M. Othone: Laco atque Icelus consensu non tam unum aliquem fovebant, quam alium. Hist. I, 13. . . Laco Pisonem fovebat. Hist. I, 14.*

⁴ *Confugiendum est ad imperium. Hist. II, 76. Suspectum semper iustumque dominantibus, qui proximus destinaretur. Hist. I, 21.*

⁵ *Erat in civitate Sabina Poppæa . . . Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honestum animum . . . Sermo comis, nec absurdum ingenium: modestiam præferre et lascivia uti. . . Famæ nunquam pepercit, meritis*

VIRTUS.

Hé bien , si cet amour a sur vous tant de force ,
Régnez : qui fait des lois peut bien faire un divorce.
Du trône on considère enfin ses vrais amis ;
Et quand vous pourrez tout , tout vous sera permis. ¹

ACTE I, sc. 3.

LACUS.

Il sait trop ménager ses vertus et ses vices.
Il était sous Néron de toutes ses délices :
Et la Lusitanie a vu ce même Othon
Gouverner en César , et juger en Caton. ²

ACTE II, sc. 4.

GALBA.

Quand la mort de mes fils désola ma famille ,
Ma nièce , mon amour vous prit dès-lors pour fille ;
Et regardant en vous les restes de mon sang ,
Je flattai ma douleur en vous donnant leur rang.
Rome , qui m'a depuis chargé de son empire ,
Quand sous le poids de l'âge à peine je respire ,
A vu ce même amour me le faire accepter ,
Moins pour me seoir si haut que pour vous y porter : ³
Non que , si jusque-là Rome pouvait renaitre ,
Qu'elle fût en état de se passer de maître ,
Je ne me crusse digne en cet heureux moment
De commencer par moi son rétablissement ; ⁴

et adulteros non distinguens : neque affectui suo , aut alieno obnoxia : unde utilitas ostenderetur , illuc libidinem transferebat . . . Igitur eam . . . Otho pellexit , juvena ac luxu , et quia flagrantissimus in amicitia Neronis habebatur. Annal. XIII, 45. Accepto ad Neronem aditu , Poppæa primum per blandimenta et artes valescere , « imparem cupidini et forma Neronis captam » simulans . . . Dejicitur familiaritate sueta , post congressu et comitatu , Otho ; et postremo , ne in urbe æmulatus ageret , provincias Lusitanie præficiunt. Annal. XIII, 46.

¹ *Adulteria , matrimonia , ceterasque regnorum libidines , avido talium , si auderet , ut sua ostentantes. Hist. I, 22.*

² *Pueritiam incuriose , adolescentiam petulanter egerat , gratus Neroni æmulatione luxus . . . Comiter administrata provincia . . . Hist. I, 13.*

³ *Hæc cl. Corneille ex Tacit. Hist. I, 15, imitatus est.*

⁴ *Si immensum imperii corpus stare ac librari sine rectore posset , dignus eram , a quo respublica inciperet. Hist. I, 16.*

Mais cet empire immense est trop vaste pour elle,
 A moins que d'une tête un si grand corps chancelle;
 Et pour le nom des rois son invincible horreur
 S'est d'ailleurs si bien fait aux lois d'un empereur,
 Qu'elle ne peut souffrir, après cette habitude,
 Ni pleine liberté, ni pleine servitude.¹
 Elle veut donc un maître, et Néron condamné
 Fait voir ce qu'elle veut en un front couronné.
 Vindex, Rufus, ni moi, n'avons causé sa perte;
 Ses crimes seuls l'ont faite, et le ciel l'a soufferte.....²
 Jusques à ce grand coup, un honteux esclavage
 D'une seule maison nous faisait l'héritage :
 Rome n'en a repris, au lieu de liberté,
 Qu'un droit de mettre ailleurs la souveraineté;³
 Et laisser après moi dans le trône un grand homme,
 C'est tout ce qu'aujourd'hui je puis faire pour Rome.....⁴
 Jule et le grand Auguste ont choisi dans leur sang,
 Ou dans leur alliance, à qui laisser ce rang :
 Moi, sans considérer aucun nœud domestique,
 J'ai fait ce choix comme eux, mais dans la république;⁵
 Je l'ai fait de Pison, c'est le sang de Crassus;
 C'est celui de Pompée, il en a les vertus;
 Et les fameux héros dont il suivra la trace,
 Joindront de si grands noms aux grands noms de ma race.⁶

ACTE III, sc. 3.

¹ *Neque enim hic, ut in ceteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus, et ceteri servi: sed imperaturus es hominibus, qui nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem.* Hist. I, 16.

² *Sit ante oculos Nero, quem, longa Cæsarum serie tumentem, non Vindex cum inermi provincia, aut ego cum una legione, sed sua immanitas, sua luxuria, cervicibus publicis depulere.* Hist. I, 16.

³ *Sub Tiberio et Caio et Claudio unius familiæ quasi hereditas fuimus: loco libertatis erit, quod eligi cœpimus.* Hist. I, 16.

⁴ *Nunc eo necessitatis jam pridem ventum est, ut nec mea senectus conferre plus populo Romano possit, quam bonum successorem, nec tua plus juventa, quam bonum principem.* Hist. I, 16.

⁵ *Augustus in domo successorem quæsit; ego, in republica.* Hist. I, 15.

⁶ *Mihi egregium erat, Cn. Pompeii et M. Crassi sobolem in penates meos addiscere, et tibi insigne, Sulpiciæ ac Lutatias decora nobilitati tue adjicere.* Hist. I, 15.

CAMILLE.

D'une vertu sauvage on craint un dur empire.¹

ACTE III, sc. 3.

Jam ante Albiane dixerat de eodem Pisone (act. III, sc. 1) :

Sa probité stupide, autant comme farouche.

GALBA.

Sa vertu, plus solide et tout inébranlable,
Nous fera, comme Auguste, un siècle incomparable,
Où l'autre, par Néron dans le vice abîmé,
Ramènera ce luxe où sa main l'a formé,
Et tous les attentats, et l'infâme licence
Dont il osa souiller la suprême puissance.²

ACTE III, sc. 3.

Ne longior sim, alia multa omiserim, egregia tamen; ea maxime, quibus Camilla, ad Othonis, quam ad Pisonis amorem pronior, utriusque mores ex Tacito Annal. XIII, 46, et Hist. I, 13 et 14, vivide exprimit. De reliqua tragœdia pauca tantum ac præcipua seligam.

Virtus Othonem ad capessendum imperium hortatur.

Saisissez-vous d'un trône où le ciel vous destine ;
Et, pour choisir vous-même avec qui le remplir,
A vos heureux destins aidez à s'accomplir.³

L'armée a vu Pison, mais avec un murmure
Qui semblait mal goûter ce qu'on vous fait d'injure ;⁴
Galba ne l'a produit qu'avec sévérité,
Sans faire aucun espoir de libéralité.⁵
Il pouvait, sous l'appât d'une feinte promesse,
Jeter dans les soldats un moment d'allégresse ;⁶

¹ *Æstimatione recta severus, deterius interpretantibus tristior, habebatur.* Hist. I, 14.

² *Neque enim relatu virtutum in comparatione Othonis opus est. Vitia, quibus solis gloriatur, evertere imperium, etiam quum amicum imperatoris ageret.* Hist. I, 30.

³ « *Novos motus et clarum Othoni annum, observatione siderum,* » affirmant. Hist. I, 22.

⁴ *Per ceteros mœstitia ac silentium.* Hist. I, 18.

⁵ *Nec ullum orationi aut lenocinium addit aut pretium.* Hist. I, 18.

⁶ *Constat, potuisse conciliari animos quantulacunque parci senis liberalitate.* Hist. I, 18.

Mais il a mieux aimé hautement protester
 Qu'il savait les choisir, et non les acheter. ¹
 Ces hautes duretés, à contre-temps poussées,
 Ont rappelé l'horreur des cruautés passées,
 Lorsque d'Espagne à Rome il sema son chemin
 De Romains immolés à son nouveau destin;
 Et qu'ayant de leur sang souillé chaque contrée,
 Par un nouveau carnage il y fit son entrée. ²

ACTE IV, sc. 2.

Discordes vero Vinii et Laconis sententiae, quibus infelix Galba princeps in exitium agitur, quanta vi expressae!

GALBA.

..... Hé bien, quelles nouvelles?
 Qu'apprenez-vous tous deux du camp de nos rebelles?

VINIUS.

Que ceux de la marine et les Illyriens
 Se sont avec chaleur joints aux prétoriens; ³
 Et que des bords du Nil les troupes rappelées
 Seules par leurs fureurs ne sont point ébranlées. ⁴

LACUS.

Tous ces mutins ne sont que de simples soldats;
 Aucun des chefs ne trempe en leurs vains attentats:
 Ainsi, ne craignez rien d'une masse d'armée
 Où déjà la discorde est peut-être allumée. ⁵
 Sitôt qu'on y saura que le peuple à grands cris
 Veut que de ces complots les auteurs soient proscrits,

¹ *Accessit Galbae vox, pro republica honesta, ipsi anceps, « legi » et militem, non emi.* » Hist. I, 5.

² *Tardum Galbae iter et cruentum. . . . Introitus in Urbem, trucidatisque millibus inermium militum, infaustus omine.* Hist. I, 6.

³ *Legio classica, nihil cunctata, praetorianis adjungitur. Illyrici exercitus electi Celsum ingestis pilis proturbant.* Hist. I, 31.

⁴ *Germanica vexilla diu nutavere; invalidis adhuc corporibus et placatis animis, quod eos, a Nerone Alexandriam praemissos, atque inde rem longa navigatione aegros, impensiore cura Galba refovebat.* Hist. I, 31.

⁵ *Gregarius miles caveri insuper praepositos jubebat.* Hist. I, 36. *Nullo tribunorum centurionumve adhortante, sibi quisque dux et instigator; et praecipuum pessimorum incitamentum, quod boni mavebant.* Hist. I, 36.

Que du perfide Othon il demande la tête,¹
 La consternation calmera la tempête;
 Et vous n'avez, Seigneur, qu'à vous y faire voir
 Pour rendre d'un coup d'œil chacun à son devoir.

GALBA.

Irona-nous, Vinus, hâter par ma présence
 L'effet d'une si douce et si juste espérance ?²

VINIUS.

Ne hasardez, Seigneur, que dans l'extrémité³
 Le redoutable effet de votre autorité.
 Alors qu'il réussit, tout fait jour, tout lui cède;
 Mais aussi, quand il manque, il n'est plus de remède.
 Il faut, pour déployer le souverain pouvoir,
 Sûreté tout entière ou profond désespoir;
 Et nous ne sommes pas, Seigneur (à ne rien feindre),
 En état d'oser tout, non plus que de tout craindre.
 Si l'on court au grand crime avec avidité,
 Laissez-en ralentir l'impétuosité :
 D'elle-même elle avorte, et la peur des supplices
 Arme contre le chef ses plus sélés complices.
 Un salutaire avis agit avec lenteur.⁴

LACUS.

Un véritable prince agit avec hauteur :
 Et je ne conçois point cet avis salutaire,
 Quand on couronne Othon, de le regarder faire.
 Si l'on court au grand crime avec avidité,
 Il en faut réprimer l'impétuosité,
 Avant que les esprits, qu'un juste effroi balance,
 S'y puissent enhardir sur notre nonchalance ;

¹ *Univerſa jam plebs palatium implebat, mixtis ſervitiis, et diſſono clamore, « cœdem Othonis et conjuratorum exitium » (ſed tempore Petri Corneille edebatur exilium) poſcentium. Hiſt. I, 32.*

² *Galbam duæ ſententiæ diſtinebant. Hiſt. I, 32.*

³ *T. Vinus, « manendum intra domum, opponenda ſervitia, firmandos edictus, non eundem ad iratos » cenſebat. Hiſt. I, 32. Placuit, « pertentari animus cohortis, quæ in palatio ſtationem agebat: nec per ipſum Galbam; cuius integra auctoritas majoribus remediis ſervabatur. »*

⁴ *Scelera impetu, bona conſilia mora, vaſcere. Hiſt. I, 32.*

Et prennent le dessus de ces conseils prudents,
Dont on cherche l'effet quand il n'en est plus temps. ¹

VINIUS.

Vous détruirez toujours mes conseils par les vôtres : ²
Le seul ton de ma voix vous en inspire d'autres ;
Et, tant que vous aurez ce rare et haut crédit,
Je n'aurai qu'à parler pour être contredit.
Pison, dont l'heureux choix est votre digne ouvrage,
Ne serait que Pison, s'il eût eu mon suffrage :
Vous n'avez soulevé Martian contre Othon,
Que parce que ma bouche a proféré son nom ;
Et verriez, comme un autre, une preuve assez claire
De combien notre avis est le plus salitaire,
Si vous n'aviez fait vœu d'être jusqu'au trépas
L'ennemi des conseils que vous ne donnez pas. ³

Inde Vinius ac Laco, quum in mutuas objurgationes exarsissent, Galba autem miseram principum, inter diversa sententiarum odia, sortem quæsto, talibus prosequuntur :

VINIUS.

J'ose donc vous redire en serviteur sincère,
Qu'il fait mauvais pousser tant de gens en colère ; ⁴
Qu'il faut donner aux bons, pour s'entre-soutenir,
Le temps de se remettre et de se réunir,
Et laisser aux méchans celui de reconnaître
Quelle est l'impunité de se prendre à son maître. ⁵
Pison peut cependant amuser leur fureur, ⁶

¹ « *Festinandum* » ceteris videbatur, « *antequam cresceret invalida edicte conjuratio paucorum. Trepidaturum etiam Othonem, qui furtim digressus, ad ignaros illatus, cunctatione nunc et segnitia terentium tempus imitari principem discat.* Hist. I, 33.

² *Hi discordes . . . Vinius pro M. Othone . . . Hist. I, 13. Pisonem Galba electum quidam crediderunt, Lacone instante.* Hist. I, 14.

³ *Laco . . . consilii quæquamvis egregii, quod non ipse afferret, inimicus, et adversus perios pervicax.* Hist. I, 26.

⁴ *Censebat Vinius non eundem ad iratos.* Hist. I, 32.

⁵ « *Daret malorum penitentia, daret bonorum consensum spatium.* » Hist. I, 32.

⁶ *Præmissus in castra Piso.* Hist. I, 34. Vide quoque Pisonis orationes, Hist. I, 29 et 30.

De vos ressentimens leur donner la terreur,
Y joindre avec adresse un espoir de clémence
Au moindre repentir d'une telle insolence ;
Et , s'il vous faut enfin aller à son secours ,
Ce qu'on veut à présent, on le pourra toujours. ¹

LACTA.

J'en doute, et crois parler en serviteur sincère,
Moi, qui n'ai point d'amis dans le parti contraire. ²

Attendrons-nous, Seigneur, que Pison repoussé
Nous vienne ensevelir sous l'état renversé ?

Qu'on descende en la place en bataille rangée, ³

Qu'on tienne en ce palais votre cour assiégée,

Que jusqu'au Capitole Othon aille à vos yeux

De l'empire usurpé rendre grâces aux dieux ;

Et que, le front paré de votre diadème,

Ce traître trop heureux ordonne de vous-même ?

Allons, allons, Seigneur, les armes à la main,

Soutenez le sénat et le peuple romain :

Cherchons aux yeux d'Othon un trépas à leur tête,

Pour lui plus odieux, et pour nous plus honnête. ⁴

ACTE V, sc. 2.

Hæc quidem egregia : non ita feliciter Tacitum invertit.

Et Camille tient mal ce qu'elle vient de dire,

Ou rend grâces pour vous aux dieux d'un autre empire,

Et fatigue le ciel par des vœux superflus

En faveur d'un parti qu'il ne regarde plus. ⁵

ACTE V, sc. 6.

¹ *Denique eundi ultro, si ratio sit, eandem mox facultatem : regressus, si poeniteat, in aliena potestate.* Hist. I, 32.

² *Repugnantem huic sententiæ Vinium Laco minaciter invasit.* Hist. I, 33.

³ *Non exspectandum, ut, compositis castris, forum invadat, et, prospectante Galba, Capitoliū adeat.* Hist. I, 33.

⁴ *Proinde intuta, quæ indecora : vel, si cadere necesse sit, occurrendum discrimini. Id Othoni invidiosius, et ipsis honestum.* Hist. I, 33.

⁵ *Ignarus interim Galba et sacris intentus, fatigabat alieni jam imperii Deos.* Hist. I, 29.

356 EXEMPLA IMITATIONIS, etc.

Plurima autem arte Tacito usus est, ut miserabiliorem Galbæ mortem faceret.

Et Lacus aussitôt étincelant de rage
De voir qu'Othon partout leur ferme le passage,
Lance sur Vinus un furieux regard,
L'approche sans parler, et tirant un poignard. . . .¹
Ce lâche, sur Galba portant même fureur,
Mourez, Seigneur, dit-il, mais mourez empereur;
Et recevez ce coup comme un dernier hommage
Que doit à votre gloire un généreux courage.²

ACTE V, sc. 8.

¹ *Agitasse Laco, ignaro Galba, de occidendo T. Vinio dicitur, sive ut poena ejus animos militum mulceret, seu consciùm Othonis credebatur, ad postremum vel odio. Hist. I, 39.*

² *Obvius e Germanicis militibus, Vitellium infesto ictu, per iram, vel quo maturius ludibris eximeret. . . . appetiit. Hist. III, 85.*

BROTIER.

EXEMPLA IMITATIONIS

E TRAGŒDIA J. *RACINE*,

QUAM *BRITANNICUM* INSCRIPSIT,

EXCERPTA.

BRITANNICUM vero sibi seposuit *Joannes Racine*, ut pullulantia, nondum autem adulta, quod odiosum fuisset et incredibile, Neronis scelera infamaret. Nobile argumentum, poetæ arte nobilissimum; plurimorum quidem censuræ primo obnoxium, quod ars exquisitior foret, omnium deinde laudibus cumulatissimum; crescetque admiratio, dum egregios versus legere, mores hominum artemque tragicam noscere, gratum ac decorum habebitur.

Juaret hic singulas hujus tragœdiæ personas expendere; et, quod a multis efflagitatum, loca omnia, quæ a Tacito, vel interpretatione, vel imitatione, mutuatus est cl. *Racine*, congerere; præstantissimumque historicum cum præstantissimo poeta conferre. At, quam maximam possum in omnibus brevitatē professus, exscribendorum locorum multitudine (quum vix sint in tota tragœdia trecenti versus, qui ex *Annalium Taciti* fontibus non profluxerint) deterritus, immenso labore abstinere*: atque equidem tanto libentius, quod magnam hujus curæ partem subiit recens cl. *Racine* operum editor**. Ne tamen nostra hac in re opella, jam supra iam notis promissa, penitus desideretur, quædam exempla, eaque brevissima, proponam potius, quam seligam, ut genuina decoraque veteres scriptores exprimendi imitandive ratio illustribus experimentis innotescat: (*Brotier*, ad *Annal.* XIII.)

* Vid. quæ diximus p. 243.

** *Luceau de Boisjermain*.

Agrippina stans cum Albina potentiam suam infringi queritur; quam Albina refellit solatioque animum lenire conatur.

ALBINE.

Depuis trois ans entiers, qu'a-t-il dit, qu'a-t-il fait,
Qui ne promette à Rome un empereur parfait ? ¹

. Enfin, Néron naissant,
A toutes les vertus d'Auguste vieillissant. ²

AGRIPPINE.

Il se déguise en vain, je lis sur son visage
Des fiers Domitius l'humeur triste et sauvage. ³

ALBINE.

Quelques titres nouveaux que Rome lui défère,
Néron n'en reçoit point qu'il ne donne à sa mère. . . .
Néron, devant sa mère, a permis le premier
Qu'on portât les faisceaux couronnés de lauriers. ⁴

AGRIPPINE.

Non, non, le temps n'est plus que Néron jeune encore
Me renvoyait les vœux d'une cour qui l'adore,
Lorsqu'il se reposait sur moi de tout l'état,
Que mon ordre au palais assemblait le sénat, ⁵
Et que derrière un voile, invisible et présente,
J'étais de ce grand corps l'ame toute puissante.
Des volontés de Rome alors mal assuré,
Néron de sa grandeur n'était point enivré.
Ce jour, ce triste jour frappe eûtôt ma mémoire,

¹ Vid. Tac. Annal. XII, Suet. in Neron. 8, 10.

² *Comparare nemo mansuetudini tute audebit divum Augustum, etiam in certamen juvenilium annorum deduxerit senectutem plusquam maturam.* Senec. de Clement. I, 11.

³ *Et Pallas, tristi arrogantia tædium sui moverat.* Ann. XIII, 2.

⁴ *Propalam tamen omnes in eam honores cumulabantur, signatimque more militiæ, petenti tribuno dedit, OPTIME MATRIS. Decreti et a senatu duo lictores. . . . »* Annal. XIII, 2.

⁵ *Adversante Agrippina obtinuerunt patres : qui in palatium ob id vocabantur, ut adstaret, abditis a tergo foribus velo discreta, quod visum arceret, auditum non alimeret.* Annal. XIII, 5.

Où Néron fut lui-même ébloui de sa gloire ,
 Quand les ambassadeurs de tant de rois divers ¹
 Vinrent le reconnaître au nom de l'univers.
 Sur son trône avec lui j'allais prendre ma place :
 J'ignore quel conseil prépara ma disgrâce ;
 Quoi qu'il en soit , Néron , d'aussi loin qu'il me vit ,
 Laissa sur son visage éclater son dépit ;
 Mon cœur même en conçut un malheureux augure.
 L'ingrat , d'un faux respect colorant son injure ,
 Se leva par avance , et courant m'embrasser ,
 Il m'écarta du trône où je m'allais placer.
 Depuis ce coup fatal , le pouvoir d'Agrippine ²
 Vers sa chute à grands pas chaque jour s'achemine :
 L'ombre seule m'en reste , et l'on n'implore plus
 Que le nom de Sénèque et l'appui de Burrhus. ³

ACTE I, SCÈNE I.

AGRIFFINA *Burrhum alloquitur.*

Et moi qui sur le trône ai suivi mes ancêtres , ⁴
 Moi , fille , femme , sœur , et mère de vos maîtres.

ACTE I, SC. 2.

BURRHUS *redarguit Agrippinam.*

Le peuple au champ de Mars nomme ses magistrats ; ⁵

¹ *Quin et legati Armeniorum , causam gentis apud Neronem orantibus , ascendere suggestum imperatoris , et praesidere simul parabat ; nisi , ceteris pavore defixis , Seneca admonuisset , « venienti matri occurreret. » Ita , specie pietatis , obviam itum delectori Ibid.*

² *Infracta paullatim potentia matris Annal. XIII , 12.*

³ *Certamen utriusque (Burrhus et Senecae) unum erat contra ferociam Agrippinae . Ibid. 2.*

⁴ *Quam quoque fastigium Agrippina extollere altius : carpento Capitolium ingredi , qui mos sacerdotibus et sacris antiquitus concessus , venerationem augebat feminae ; quam imperatore genitam , sororem ejus , qui rerum potius sit , et conjugem et matrem fuisse , unicum ad hunc diem exemplum est . Annal. XII , 42.*

⁵ *Daturum plane documentum , honestis an secus amicis uteretur , si ducem , amota invidia , egregium , quam si pecuniosum et gratia subnixum per ambium deligeret . Annal. XIII , 6 Præter suetam adulationem læti , quod Domitium Corbulonem retinendæ Armeniae præposuerat : videbaturque locus virtutibus patefactus . Ibid. 8.*

César nomme les chefs sur la foi des soldats ;
 Thraséas au sénat, Corbulon dans l'armée ,
 Sont encore innocens, malgré leur renommée ;
 Les déserts, autrefois peuplés de sénateurs ,¹
 Ne sont plus habités que par leurs délateurs.

ACTE I, sc. 2.

BRITANNICUS *Narcissum alloquitur.*

Que vois-je autour de moi, que des amis vendus ,²
 Qui sont de tous mes pas les témoins assidus ,
 Qui, choisis par Néron pour ce commerce infâme ,
 Trafiquent avec lui des secrets de mon âme ?
 Quoi qu'il en soit, Narcisse, on me vend tous les jours :
 Il prévoit mes desseins, il entend mes discours ;
 Comme toi, dans mon cœur il sait ce qui se passe.

ACTE I, sc. 4.

NERO cum Burrho colloquens.

N'en doutez point, Burrhus ; malgré ses injustices ,

¹ Neque Plinii omnino immemorem, in scribendis illis versibus, fuisse Racine crediderim. Itaque Panegyrici Trajani elegantem locum et ad hoc facientem transcribam :

*Nihil tamen gratius, nihil seculo dignius, quam quod contigit desper-
 intueri delatorum supina ora, retortasque cervices. Agnoscebamus et frue-
 bamur, quum velut piaculares publicæ sollicitudinis victimas supra sangui-
 nem noxiorum ad lenta supplicia gravioresque penas ducerentur. Congesti
 sunt in navigia raptim conquisita, ac tempestatibus dediti, abirent, fuger-
 ent vastatas delationibus terras ; ac si quem fluctus ac procelles scopuli
 reservassent, hic nuda saxa et inhospitale litus incoleret ; ageret durum
 et anxiam vitam ; relictæque post tergum totius generis humani securitate
 mæreret.*

*Memoranda facies, delatorum classis permissa omnibus ventis, coactæ-
 que vela tempestatibus pandere, iratosque fluctus sequi, quoscunque in
 scopulos detulissent. Juvabat prospectare statim a portu sparsa navigia, et
 apud illum, ipsum mare agere principi gratias, qui, clementia sua salva-
 tionem hominum terrarumque Dûs maris commendasset. Quantum diver-
 sitas temporum posset, tum maxime cognitum est, quum iisdem, quibus
 antea cautibus innocentissimus quisque, tunc nocentissimus affigeretur ;
 quumque insulas omnes, quas modo senatorum, jam delatorum turba
 compleret. Plin. Paneg. cap. 34, 35.*

² *Libertorum si quis incorrupta fide, depellitur. Annal. XII, 41.
 Ut proximus quisque Britannico neque fas neque fidem pensi haberet,
 olim provisum erat. Annal. XIII, 15.*

C'est ma mère, et je veux ignorer ses caprices.
 Mais je ne prétends plus ignorer ni souffrir
 Le ministre insolent qui les ose nourrir.
 Pallas de ses conseils empoisonne ma mère ;¹
 Il séduit chaque jour Britannicus mon frère :
 Ils l'écoutent tout seul ; et qui suivrait leurs pas,
 Les trouverait peut-être assemblés chez Pallas.
 C'en est trop. De tous deux il faut que je l'écarte.
 Pour la dernière fois, qu'il s'éloigne, qu'il parte ;²
 Je le veux, je l'ordonne : et que la fin du jour
 Ne le retrouve pas dans Rome ou dans ma cour.

ACTE II, sc. 1.

AGRIPPINA *Burrhum* alloquitur.... A son épouse on donne une rivale ;³

On affranchit Néron de la foi conjugale.

ACTE III, sc. 3.

¹ *Agrippina habebat in partibus Pallantem . . . Pallas, tristi arrogantia modum liberti egressus, tædium sui moverat.* Ibid. 2.

² *Nero infensus iis, quibus superbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem cura rerum, quis a Claudio impositus, velut arbitrum regni agebat.* Ibid. 14.

³ *Agrippina « libertam æmulam, nurum ancillam, » aliaque, eundem in modum, muliebriter fremere.* Annal. XIII, 13.

Hauffius nurum Octaviam interpretatur. Sic quoque vertit *Dati* : « Si lamentava ch' una liberta dovesse essere padrona, è la nuora constretta ad esser serva. » Quanto melius breviusque *Davanzati* : « Sbuffava Agrippina d'avere una liberta per compagna, una servente per nuora. » Nec aliter cl. *Gordon* : « Now Agrippina stormed, that a manumised slave was become her competitress, a handmaid her daughter-in-law. » *Murphy* quoque : « Agrippina was fired with indignation. She complained aloud that an enfranchised slave was put in competition with the emperor's mother, and a wretch of mean extraction was to be treated as her daughter-in-law. » Ita etiam *Sucyro* : « Bramava Agrippina, de aver de sufrir el tener por emula a una liberta, y por nuera una esclava. » *Amelot de la Houssaie* : « Agrippine criait avec la violence ordinaire à son sexe, qu'il faisait beau voir une servante devenir sa bru et sa rivale. » Denique *Dureau* : « Agrippine se récria sur ce qu'on lui donnait une affranchie pour rivale, une esclave pour bru. » *Neronem* voluisse Acten uxorem ducere docet *Suetonius* in *Neron*. 28 : « Acten libertam paullum abfuit quin justo matrimonio sibi conjungeret : submissis consularibus viris, qui regio genere ortum pejerarent. » Si quis tamen adhuc velit nurum esse Octaviam, non multum contendam. Utroque sensu pro jure suo usus est cl. *Racine*.

AGRIFFINA *ad Albinam, in scena seq.*

Quoi! tu ne vois donc pas jusqu'où l'on me ravale,
Albine? c'est à moi qu'on donne une rivale. . . .
Une sœur de César a surpris la tendresse :¹
Elle aura le pouvoir d'épouse et de maîtresse ;
Le fruit de tant de soins, la pompe des Césars,
Tout deviendra le prix d'un seul de ses regards.

AGRIFFINA *muliebriter infremit, Burrhum alloquens.*

Pallas n'emporte pas tout l'appui d'Agrippine ;²
Le ciel m'en laisse assez pour venger ma ruine.
Le fils de Claudius commence à ressentir
Des crimes dont je n'ai que le seul repentir.
J'irai, n'en doutez point, le montrer à l'armée,³
Plaindre aux yeux des soldats son enfance opprimée,
Leur faire, à mon exemple, expier leur erreur.
On verra d'un côté le fils d'un empereur
Redemandant la foi jurée à sa famille,
Et de Germanicus on entendra la fille :
De l'autre, l'on verra le fils d'Enobarbus,
Appuyé de Sénèque et du tribun Burrhus,
Qui, tous deux de l'exil rappelés par moi-même,
Partagent à mes yeux l'autorité suprême.
De nos crimes communs je veux qu'on soit instruit :
On saura les chemins par où je l'ai conduit.
Pour rendre sa puissance et la vôtre odieuses,
J'avouerai les rumeurs les plus injurieuses ;

¹ Quam eloquenter hunc locum suos in usus vertit poeta!

² Demoto cura rerum Pallante, *præceps post hæc Agrippina ruere ad terrorem et minas. Neque principis auribus abstinere, quo minus tentaretur, « adultum jam esse Britannicum, veram dignamque stirpem succipiendo patris imperio, quod insitus et adoptivus per injurias matris exerceret. Non abnuere se, quin cuncta infelicia domus mala patefierent, ma inprimis nuptiæ, suum veneficium. Id solum diis et sibi provisum, quod viveret privignus.* Annal. XIII, 14.

³ *Itam cum illo in castra. Audiretur hinc Germanici filia, inde vili rursus Burrhus et exsul Seneca; trunca scilicet manu, et professoria lingua, generis humani regimen expostulantes. Simul intendere manus, adgerere probra, « consecratum Claudium, infernos Silanorum manes » invocare, et « tot irrita facinora. » Ibid.*

E TRAGOEDIA J. RACINE. 363

Je confesserai tout, exils, assassinats,
Poison même.....

ACTE III, sc. 3.

BRITANNICUS convicio contendit cum Nerone.

Et ne s'attendaient pas, lorsqu'ils nous virent naître,¹
Qu'un jour Domitius me dût parler en maître.

ACTE III, sc. 8.

BURRHUS Agrippinam admonet, ne filium offendant.

Selon qu'il vous menace ou bien qu'il vous caresse,²
La cour autour de vous ou s'écarte, ou s'empresse.

ACTE IV, sc. 1.

Agrippina et Nero colloquuntur. Hæc celebris scena Tacitum omnia
spirat: quam omissam a Broterio recentes editores in suum locum reponunt.

AGRIPPINÆ s'asseyant.

Approchez-vous, Néron, et prenez votre place.
On vent sur vos soupçons que je vous satisfasse.
J'ignore de quel crime on a pu me noircir:
De tous ceux que j'ai faits je vais vous éclaircir.

Vous régniez: vous savez combien votre naissance
Entre l'empire et vous avait mis de distance.
Les droits de mes aïeux, que Rome a consacrés,
Étaient même sans moi d'inutiles degrés.
Quand de Britannicus la mère condamnée³
Laissa de Claudius disputer l'hyménée,
Parmi tant de beautés qui brigüèrent son choix,
Qui de ses affranchis mendièrent la voix,

¹ *Obvii inter se, Nero Britannicum nomine, ille Domitium, salutavere.*
Annal. XII, 41.

² *Nihil rerum mortalium tam instabile ac fluxum est, quam fama potentie non sua vi nixa. Statim relictum Agrippinæ limen. Nemo solari, nemo adire, præter paucas feminas, amore an odio, incertum.* Annal. XIII, 19.

³ *Cæde Messalinæ convulsa principis domus, orto apud libertos certamine, quis deligeret uxorem Claudio..... Nec minore ambitu femine exarserant: suam quæque nobilitatem, formam, opes, contendere, ac digna tanto matrimonio ostentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paulinam, M. Lollii consularis filiam, et Juliam Agrippinam, Germanico genitam: huic Pallas, illi Callistas, fautores aderant.* Annal. XII, 1.

Je souhaitai son lit, dans la seule pensée
 De vous laisser au trône où je serais placée.
 Je fléchis mon orgueil, j'allai prier Pallas.
 Son maître, chaque jour caressé dans mes bras, ¹
 Prit insensiblement dans les yeux de sa nièce
 L'amour où je voulais amener sa tendresse.
 Mais ce lien du sang qui nous joignait tous deux
 Écartait Claudius d'un lit incestueux :
 Il n'osait épouser la fille de son frère.
 Le sénat fut séduit : une loi moins sévère ²
 Mit Claude dans mon lit, et Rome à mes genoux.
 C'était beaucoup pour moi : ce n'était rien pour vous.
 Je vous fis sur mes pas entrer dans sa famille ; ³
 Je vous nommai son gendre et vous donnai sa fille :
 Silanus, qui l'aimait, s'en vit abandonné,
 Et marqua de son sang ce jour infortuné.
 Ce n'était rien encore. Eussiez-vous pu prétendre ⁴
 Qu'un jour Claude à son fils dût préférer son gendre ?
 De ce même Pallas j'implorai le secours :
 Claude vous adopta, vaincu par ses discours,

¹ *Prævaluere hæc, adjuncta Agrippinæ illecebris, quæ, ad eum, per speciem necessitudinis, crebro ventitando, pellicit patrum, ut prælata ceteris, et nondum uxor, potentia uxoria jam uteretur. Annal. XII, 3. C. Pompeio, Q. Verennio consulibus, pactum inter Claudium et Agrippinam matrimonium jam fama, jam amore illicito firmabatur : nec dum celebrare sollennia nuptiarum audebant, nullo exemplo deducta in domum patris fratris filia. Annal. XII, 5.*

² *Ipse Claudius senatum ingressus, « decretum postulat, quo justæ inter patros fratrumque filias nuptiæ etiam in posterum statuerentur. . . . Versa ex eo civitas, et cuncta feminae obediebant. Annal. XII, 7.*

³ *Ubi sui matrimonii certa fuit, struere majora, nuptiasque Domitii, quem ex Cn. Ænobarbo genuerat, et Octaviæ, Cæsaris filia, moliri : quod sine scelere perpetrari non poterat, quia L. Silano desponderat Octavian Cæsar. Annal. XII, 3. Die nuptiarum Silanus sibi mortem conscivit. Annal. XII, 8.*

⁴ *C. Antistio, M. Sulpio cos., adoptio in Domitium, auctoritate Palantis, festinatur. Qui obstrictus Agrippinæ, ut conciliator nuptiarum, et mox stupro ejus illigatus, stimulabat Claudium, « consuleret reipublicæ Britannici pueritiam robore circumdaret. . . » His evictus, biennio majorem natu Domitium filio anteposit. Annal. XII, 25.*

Vous appela Néron, et du pouvoir suprême
 Voulut avant le temps vous faire part lui-même.
 C'est alors que chacun, rappelant le passé,
 Découvrit mon dessein déjà trop avancé ;
 Que de Britannicus la disgrâce future
 Des amis de son père excita le murmure.
 Mes promesses aux uns éblouirent les yeux ;
 L'exil me délivra des plus séditeux ;
 Claude même, lassé de ma plainte éternelle, ¹
 Eloigna de son fils tous ceux de qui le zèle,
 Engagé dès long-temps à suivre son destin,
 Pouvait du trône encor lui rouvrir le chemin.
 Je fis plus : je choisis moi-même dans ma suite
 Ceux à qui je voulais qu'on livrât sa conduite.
 J'eus soin de vous nommer, par un contraire choix, ²
 Des gouverneurs que Rome honorait de sa voix :
 Je fus sourde à la brigue, et crus la renommée ;
 J'appelai de l'exil, je tirai de l'armée
 Et ce même Sénèque, et ce même Burrhus
 Qui depuis Rome alors estimait leurs vertus.
 De Claude en même temps épuisant les richesses,
 Ma main sous votre nom répandait les largesses.
 Les spectacles, les dons, invincibles appas,
 Vous attiraient les cœurs du peuple et des soldats,
 Qui d'ailleurs, réveillant leur tendresse première,
 Favorisaient en vous Germanicus, mon père.
 Cependant Claudius penchait vers son déclin. ³

¹ *Quibus patris, nemo adeo expers misericordia fuit, quem non Britannici fortunæ mæror afficeret. Desolatus paullatim etiam servilibus ministeriis. Annal. XII, 26. Qui centurionum tribunorumque sortem Britannici miserabantur, remoti fictis caussis, et alii per speciem honoris. Etiam libertorum si quis incorrupta fide, depellitur, tali occasione Agrippina multo questu ad maritum defert : « sperni quippe adoptionem . . . » Commotus his, quasi criminibus, Claudius, optimum quemque educatorem filii exilio ac morte afficit, datosque a noverca custodiæ ejus imponit. Annal. XII, 41.*

² *Agrippina . . . veniam exilii pro Annæo Seneca, simul præturam impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem studiorum ejus, utque Domitii pueritia tali magistro adolesceret, et consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur. Annal. XII, 8.*

³ *Hæc atque talia agitantibus, gravescere valetudo Augusti : et quidam*

Ses yeux, long-temps fermés, s'ouvrirent à la fin :
 Il connut son erreur. Occupé de sa orainte,
 Il laissa pour son fils échapper quelque plainte,
 Et voulut, mais trop tard, assembler ses amis :
 Ses gardes, son palais, son lit, m'étaient soumis.
 Je lui laissai sans fruit consumer sa tendresse ;
 De ses derniers soupira je me rendis maîtresse :¹
 Mes soins, en apparence épargnant ses douleurs,
 De son fils, en mourant, lui cachèrent les pleurs.
 Il mourut. Mille bruits en coururent à ma honte.
 J'arrêtai de sa mort la nouvelle trop prompte ;
 Et tandis que Burrhus allait secrètement
 De l'armée en vos mains exiger le serment,
 Que vous marchiez au camp, conduit sous mes auspices,
 Dans Rome les autels fumaient de sacrifices :
 Par mes ordres trompeurs tout le peuple excité ;
 Du prince déjà mort demandait la santé.
 Enfin, des légions l'entière obéissance
 Ayant de votre empire affermi la puissance,
 On vit Claude ; et le peuple, étonné de son sort,²
 Apprit en même temps votre règne et sa mort.
 C'est le sincère aveu que je voulais vous faire :
 Voilà tous mes forfaits. En voici le salaire :
 Du fruit de tant de soins à peine jouissant,
 En avez-vous six mois paru reconnaissant,
 Que, lassé d'un respect qui vous gênait peut-être,
 Vous avez affecté de ne me plus connaître.
 J'ai vu Burrhus, Sénèque, aigrissant vos soupçons,³

scelus uxoris suspectabant. Quippe rumor incesserat, paucos ante menses Augustum . . . Planasiam vectum ad visendum Agrippam : multas illuc utrimque lacrimas et signa caritatis ; spemque ex eo , fore ut juvenis parentibus avi redderetur. Annal. I, 5.

¹ *Agrippina, velut dolore victa, et solatia conquærens, tenere amplexu Britannicum . . . « ac variis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur . . . » crebroque vulgabat, « ire in melius valetudinem principis, » quo miles bene in spe ageret. Annal. XII, 68.*

² *Acribus namque custodiis domum et vias sequebatur Livia : latius inter dum nuntii vulgabantur, donec, provisus quæ tempus monebat, simul excessisset Augustum et rerum potiri Neronem fama eadem tulit. Ann. I, 6.*

³ *Certamen utrique unum erat contra ferociam Agrippinæ, quæ cunctis*

De l'infidélité vous tracer des leçons,
 Ravis d'être vaincus dans leur propre science.
 J'ai vu favorisés de votre confiance ¹
 Othon, Sénécion, jeunes voluptueux,
 Et de tous vos plaisirs flatteurs respectueux.
 Et lorsque, vos mépris excitant mes murmures,
 Je vous ai demandé raison de tant d'injures,
 (Seul recoeurs d'un ingrat qui se voit confondu,)
 Par de nouveaux affronts vous m'avez répondu.
 Aujourd'hui je promets Junie à votre frère;
 Ils se flattent tous deux du choix de votre mère:
 Que faites-vous? Junie, enlevée à la cour,
 Devient en une nuit l'objet de votre amour:
 Je vois de votre cœur Octavie effacée ²
 Prête à sortir du lit où je l'avais placée:
 Je vois Pallas banni, votre frère arrêté: ³
 Vous attendez enfin jusqu'à ma liberté;
 Burrhus ose sur moi porter ses mains hardies.
 Et lorsque, convaincu de tant de perfidies,
 Vous deviez ne me voir que pour les explorer,
 C'est vous qui m'ordonnez de me justifier.

NÉRON.

Je me souviens toujours que je vous dois l'empire;
 Et sans vous fatiguer du soin de le redire,
 Votre bonté, madame, avec tranquillité
 Pouvait se reposer sur ma fidélité.
 Aussi bien ces soupçons, ces plaintes assidues,
 Ont fait croire à tous ceux qui les ont entendues,
 Que jadis (j'ose ici vous le dire entre nous)

mala dominationis cupidinibus flagrans, habebat in partibus Pallantem.
 Annal. XIII, 2.

¹ *Ceterum infracta paullatim potentia matris, delapso Nerone in amorem libertatis, cui vocabulum Acte fuit: simul adsumptis in conscientiam Othone et Claudio Senecione, adolescentulis decoris.* Annal. XIII, 12.

² *Uxore ab Octavia, nobili quidem et probitatis spectata, fato quodam, an quia praevalent illicita, abhorrebat.* Annal. XIII, 12.

³ *Insensus iis, quibus superbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem cura rerum, quis a Claudio impositus, velut arbitrum regni agebat.* Annal. XIII, 14.

Vous n'aviez sous mon nom travaillé que pour vous.
 « Tant d'honneurs, disaient-ils, et tant de déférences,
 « Sont-ce de ses bienfaits de faibles récompenses?
 « Quel crime a donc commis ce fils tant condamné?
 « Est-ce pour obéir qu'elle l'a couronné?
 « N'est-il de son pouvoir que le dépositaire? »
 Non que, si jusque-là j'avais pu vous complaire,
 Je n'eusse pris plaisir, madame, à vous céder
 Ce pouvoir que vos cris semblaient redemander :
 Mais Rome veut un maître, et non une maîtresse. ¹
 Vous entendiez les bruits qu'excitait ma faiblesse :
 Le sénat chaque jour et le peuple, irrités
 De s'ouïr par ma voix dicter vos volontés,
 Publiaient qu'en mourant Claude avec sa puissance
 M'avait encor laissé sa simple obéissance. ²
 Vous avez vu cent fois nos soldats en courroux
 Porter en murmurant leurs sigles devant vous ;
 Honteux de rabaisser par cet indigne usage
 Les héros dont encore elles portent l'image.
 Toute autre se serait rendue à leurs discours :
 Mais si vous ne réglez, vous vous plaignez toujours. ³
 Avec Britannicus contre moi réunie, ⁴
 Vous le fortifiez du parti de Junie ;
 Et la main de Pallas trame tous ces complots.
 Et, lorsque malgré moi j'assure mon repos,
 On vous voit de colère et de haine animée :
 Vous voulez présenter mon rival à l'armée ;
 Déjà jusques au camp le bruit en a couru.

¹ *Quod subsidium in eo, qui a femina regetur?* Annal. XIII, 6.

² *Reputantes, « hebetem Claudium et uxori devinctum... »* Annal. XI, 28. *Claudio, cælibis vitæ intoleranti, et conjugum imperiis obnoxio.* Ann. XII, 1.

³ *Ideo lædi, quia non regnaret.* Annal. IV, 52.

⁴ *Matris ira nulla munificentia leniri, sed amplecti Octaviam : crebra cum amicis secreta habere : super ingentem avaritiam, undique pecunias, quasi in subsidium, corripere : tribunos et centuriones comiter excipere : nomina et virtutes nobilium, qui etiam tum supererant, in honore habere ; quasi quæreret ducem et partes.* Annal. XIII, 18. *Neque principis auribus abstinere, quo minus testaretur, « adultum jam esse Britannicum, verum dignamque stirpem suscipiendo patris imperio.* Annal. XIII, 14.

AGRIFFINE.

Moi ! le faire empereur ? Ingrat ! l'avez-vous cru ?
 Quel serait mon dessein ? qu'aurais-je pu prétendre ?
 Quels honneurs dans sa cour , quel rang pourrais-je attendre ?
 Ah ! si sous votre empire on ne m'épargne pas ,
 Si mes accusateurs observent tous mes pas ,
 Si de leur empereur ils poursuivent la mère ,
 Que ferais-je au milieu d'une cour étrangère ?
 Ils me reprocheraient , non des cris impuissans ,
 Des desseins étouffés aussitôt que naissans ,
 Mais des crimes pour vous commis à votre vue ,
 Et dont je ne serais que trop tôt convaincue .
 Vous ne me trompez point , je vois tous vos détours ;
 Vous êtes un ingrat , vous le fûtes toujours :
 Dès vos plus jeunes ans , mes soins et mes tendresses
 N'ont arraché de vous que de feintes caresses .
 Rien ne vous a pu vaincre ; et votre dureté
 Aurait dû dans son cours arrêter ma bonté .
 Que je suis malheureuse ! Et par quelle infortune
 Faut-il que tous mes soins me rendent importune ?
 Je n'ai qu'un fils : ô ciel , qui m'entends aujourd'hui ,
 T'ai-je fait quelques vœux qui ne fussent pour lui ?
 Remords , crainte , périls , rien ne m'a retenue .
 J'ai vaincu ses mépris ; j'ai détourné ma vue
 Des malheurs qui dès-lors me furent annoncés ;
 J'ai fait ce que j'ai pu : vous régnez , c'est assez .
 Avec ma liberté , que vous m'avez ravie ,
 Si vous le souhaitez , prenez encor ma vie ,
 Pourvu que par ma mort tout le peuple irrité
 Ne vous ravisse pas ce qui m'a tant coûté .

NÉRON.

Hé bien donc , prononcez . Que voulez-vous qu'on fasse ?

AGRIFFINE.

De mes accusateurs qu'on punisse l'audace ;²

¹ *Vivere ego , Britannico potiente rerum , poteram ? at , si Plautus , me quis alius , rempublicam judicaturus obtinuerit , desunt scilicet mihi accusatores , qui non verba , impatientia caritatis aliquando incauta , sed ea crimina objiciant , quibus , nisi a filio , absolvi non possim .* Annal. XIII , 21.

² *Commotis , qui aderant , ultroque spiritus ejus mitigantibus ,* « collo-

Que de Britannicus en calme le courroux ;
 Que Junie à son choix puisse prendre un époux ;
 Qu'ils soient libres tous deux , et que Pallas demeure ;
 Que vous me permettiez de vous voir à toute heure ;

(Apercevant Burrhus dans le fond du théâtre.)

Que ce même Burrhus , qui nous vient écouter ,
 A votre porte enfin n'ose plus m'arrêter.

NÉRON.

Oui, madame, je veux que ma reconnaissance
 Désormais dans les cœurs grave votre puissance ;
 Et je bénis déjà cette heureuse froideur
 Qui de notre amitié va rallumer l'ardeur.
 Quoi que Pallas ait fait , il suffit, je l'oublie :
 Avec Britannicus je me réconcilie ;
 Et, quant à cet amour qui nous a séparés,
 Je vous fais notre arbitre , et vous nous jugerez.
 Allez donc , et portez cette joie à mon frère.
 Gardes , qu'on obéisse aux ordres de ma mère.

ACTE IV, sc. 2.

NERO, *stans cum Burrho, ait sibi certum fixumque esse, ob Agrippinæ ferociam, Britannicum interficere.*

..... C'en est trop. Il faut que sa ruine¹

Me délivre à jamais des fureurs d'Agrippine :
 Tant qu'il respirera , je ne vis qu'à demi.
 Elle m'a fatigué de ce nom ennemi ;
 Et je ne prétends pas que sa coupable audace
 Une seconde fois lui promette une place.

ACTE IV, sc. 3.

NARCISsus *superbiæ Neronis acres addit stimulos, dum sermones pleni de ipso vulgatos refert.*

Pour toute ambition , pour vertu singulière ,²

quium filii » exposcit : ubi nihil pro innocentia, quasi diffideret ; nec beneficiis, quasi exprobraret, disseruit ; sed ultionem in delatores et premiis amicis obtinuit. Annal. XIII, 21.

¹ *Urgentibusque Agrippinæ minis, quia nullum crimen, neque juber eadem fratris palam audebat, occultis molitur : « paraturique vana » jubet. Annal. XIII, 15.*

² *Nero puerilibus statim annis viridum animam in alia detorait : ceteris, pingere, cantus aut regimen equorum exercere : et aliquando, carminibus pangendis, inesse sibi elementa doctrinæ ostendebat. Annal. XIII, 3.*

Il excelle à conduire un char dans la carrière,
 A disputer des prix indignes de ses mérites,
 A se donner lui-même en spectacle aux Romains,
 A venir prodiguer sa voix sur un théâtre,
 A réciter des chants qu'il veut qu'on idolâtre,
 Tandis que des soldats, de momens en momens,
 Vont arracher pour lui les applaudissemens. *

ACTE IV, sc. 4.

AGRIPPINA Junia narrat Britannico Neronem reconciliatum.

Ah ! si vous aviez vu par combien de caresses
 Il m'a renouvelé la foi de ses promesses !
 Par quels embrassemens il vient de m'arrêter !
 Ses bras dans nos adieux ne pouvaient me quitter.
 Sa facile bonté, sur son front répandue,
 Jusqu'aux moindres secrets est d'abord descendue.
 Il s'épanchait en fils qui vient en liberté
 Dans le sein de sa mère oublier sa fierté.
 Mais bientôt reprenant un visage sévère,
 Tel que d'un empereur qui consulte sa mère,
 Sa confiance auguste a mis entre mes mains
 Des secrets d'où dépend le destin des humains. *

ACTE V, sc. 3.

BURRUS Agrippina nuntiat mortem Britannici.

Par les mêmes sermens Britanniques se lie.
 La coupe dans ses mains par Naraisse est remplie : *

* *Quæ quum audisset Ludovicus XIV adhuc juvenis, saltatione publicâ, sed majestatis plena, quæ delectabatur, in posterum abstinent, nec quid in decus regium peccaret. Tantum valet apud bene moratas mentes alienorum vitiorum exprobratio !*

¹ *Illic matrem elicit, « ferendas parentum iracundias et placandum animum, » dictitans, quo rumorem reconciliationis efficeret; acciperetque Agrippina, facili seminarum credulitate ad gaudia. Blandimentum ubi levavit metum : comiter excepta superque ipsum (Neronem) collocata (in convivio). Nam pluribus sermonibus, modo familiaritate juveniti Neri et rursus adductus, quasi seria consociaret, tracto in longum convicia, prosequitur abeuntem, artius oculis et pectori harrens. Annal. XIV, 4.*

² *Veneficis * promittentibus dein « tam præcipitem necem, quam si ferro urgeretur. Annal. XIII, 15. Adfunditur venenum, quod ita cunctos ejus*

* La fameuse Locuste.

372 EXEMPLA IMITATIONIS, etc.

Mais ses lèvres à peine en ont touché les bords,
 Le fer ne produit point de si puissans efforts,
 Madame, la lumière à ses yeux est ravie :
 Il tombe sur son lit sans chaleur et sans vie.
 Juges combien ce coup frappe tous les esprits :
 La moitié s'épouvante et sort avec des cris ;
 Mais ceux qui de la cour ont un plus long usage
 Sur les yeux de César composent leur visage.
 Cependant sur son lit il demeure penché,
 D'aucun étonnement il ne paraît touché :
 « Ce mal dont vous craignez, dit-il, la violence
 » A souvent sans péril attaqué son enfance. »

ACTE V, sc. 5.

Hic certe vel ipsa poesis pressum vividumque Taciti stitum haud aequat.
Merito ergo addit BURRHUS.

Son crime seul n'est pas ce qui me désespère ;
 Sa jalousie a pu l'armer contre son frère :²
 Mais, s'il vous fant, madame, expliquer ma douleur,
 Néron l'a vu mourir sans changer de couleur.
 Ses yeux indifférens ont déjà la constance
 D'un tyran dans le crime endurci dès l'enfance.

ACTE V, sc. 7.

*artus pervasit, ut vox pariter et spiritus raperentur. Trepidatur a circum-
 sedentibus, diffugiunt imprudentes. At, quibus altior intellectus, resistunt
 defixi, et Neronem intuentes. Ille, ut erat reclinis, et nescio similis,
 « solitum ita, » ait, « per comitiale morbum, quo primum ab infans
 afflictaretur Britannicus, et redituus paulatim visus sensusque. »
 Ita post breve silentium, repetita convivii lætitia. Annal. XIII, 16.*

¹ *Plerique etiam hominum ignoscebant, antiquas fratrum discordias et
 insociabile regnum æstimantes. Annal. XIII, 17.*

Verum antequam dicendi finem faciam, observaverim ad summam
 præstantissimæ fabulæ perfectionem id unum desiderandum mihi videri,
 ut Junie, cujus personam, fabulæ necessitate ductus, excogitavit d.
Racine, præter nomen, mores quoque adumbrasset ipse Tacitus. Omnis
 enim in ceteris personis sunt naturæ, loco, ætati, ac fortunæ consensu. La
 une Junia aliquanto plus est Gallie, quam Romæ indolia.

BROTIER.

EXEMPLA IMITATIONIS

E TRAGOEDIA *JOLYOT DE CRÉBILLON*,

QUAM *RHADAMISTUM ET ZENOBLAM* INSCRIPSIT,

EXCERPTA.

ALTERIUS argumenti e Corneliana narratione desumpti tractator, *Crébillon*, longe infra Joannis *Racine* granditatem, at non sine magna laude constitit. Multa pro jure poetarum lubitque suo commentus est et affixit, nonnulla mutavit, dum redderet imitando, pauca expressit integra, dicendi genere, saepe quidem vehementi et valido, at in quo illam verborum diligentiam, illum adstrictum sententiarum ambitum desideres.

ZENOBLA narrat quæ rerum vicissitudine in *Pharasmanis* potestatem venerit.

Après de longs débats, Mithridate, mon père, ¹
Dans le sein de la paix vivait avec son frère ;
L'une et l'autre Arménie, asservie à nos lois,
Mettait cet heureux prince au rang des plus grands rois.
Trop heureux, en effet, si son frère perfide
D'un sceptre si puissant eût été moins avide !
Mais le cruel, bien loin d'appuyer sa grandeur,

¹ *Iberos Pharasmanes, vetusta possessione : Armenios frater ejus Mithridates obtinebat opibus nostris. Erat Pharasmani filius, nomine Rhadamistus, decora proceritate, vi corporis insignis, et patrias artes edoctus, claraque inter accolæ fama. Ita Rhadamistus, simulata adversus patrem discordia. pergit ad patrum : multaque ab eo comitate, in speciem liberum, cultus. Annal. XII, 44.*

Le dévora bientôt dans le fond de son cœur.
 Pour éblouir mon père, et pour mieux le surprendre,
 Il lui remit son fils dès l'âge le plus tendre.
 Mithridate charmé l'éleva parmi nous
 Comme un aîné pour lui, pour moi comme un époux.
 Lorsque tout fut conclu pour cet hymen illustre ,¹
 Rhadamiste déjà s'en croyait assuré ,
 Quand son père cruel, contre nous conjuré,
 Entra dans nos états suivi de Tiridate ,²
 Qui brûlait de s'unir au sang de Mithridate ;
 Et ce Parthe, indigné qu'on lui ravît sa foi ,
 Sema partout l'horreur, le désordre et l'effroi.
 Mithridate, accablé par son perfide frère ,
 Fit tomber sur le fils les cruautés du père ;
 Et pour mieux se venger de ce frère inhumain ,
 Promit à Tiridate et son sceptre et sa main.
 Rhadamiste, irrité d'un affront si funeste ,
 De l'état à son tour embrasa tout le reste ,
 En dépouilla mon père, en repoussa le sien ;
 Et dans son désespoir ne ménageant plus rien ,
 Malgré Numidius et la Syrie entière ,
 Il força Rollion de lui livrer mon père. ³
 Les cruels, sans savoir qu'on me cachait son sort ,⁴

¹ *Interim Pharasmanes belli causas confregit. Illa irrogata subita territum, exutumque campis Mithridaten, compulsi in castellum Gorneas. Annal. XII, 45. Qua necessitate Mithridates diem locumque foederi accepit, castelloque egreditur. Annal. XII, 46.*

² *Nam Vologeses, casum invadenda Armenia obvenisse ratus, quam a majoribus suis possessam, externus rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridaten deducere in regnum parat, ne qua pars domi sine imperio ageret. Incessu Parthorum, sine acie pulsi Iberi; urbesque Armeniorum, Artaxata et Tigranocerta, jugum accipere. Ann. XII, 50.*

³ *Augetur flagitii merces, et Pollio occulta corruptione impellit milites, ut « pacem » flagitarent, « seque praesidio abituros » minitarentur. Quae necessitate Mithridates diem locumque foederi accepit, castelloque egreditur. Annal. XII, 46. Et Rhadamistus, quasi iurijurandi memor, non ferrum, non venenum in sororem et patrum exprimit; sed projectos in humum, et veste multa gravique opertos necat. Annal. XII, 47.*

⁴ *Uacuatque rursus Armeniam Rhadamistus invasit, truculentior quam antea, tamquam adversus defectores, et in tempore rebellaturos. Atque illi.*

Osèrent bien sur moi vouloir venger sa mort.
 Troublé de ses forfaits dans ce péril extrême,
 Rhadamiste en parut comme accablé lui-même ;
 Mais ce prince, bientôt rappelant sa fureur,
 Remplit tout à son tour de carnage et d'horreur.
 « Suivez-moi, me dit-il ; ce peuple qui m'outrage
 » En vain à ma valeur croit fermer un passage :
 » Suivez-moi. » Des autels s'éloignant à grands pas,
 Terrible et furieux il me prit dans ses bras,
 Fuyant parmi les siens à travers Artaxate,
 Qui vengeait, mais trop tard, la mort de Mithridate.
 Mon époux, cependant, pressé de toutes parts,
 Tournant alors sur moi de funestes regards.....
 Mais loin de retracer une action si noire,
 D'un époux malheureux respectons la mémoire :
 Epargne à ma vertu cet odieux récit ;
 Contre un infortuné je n'en ai que trop-dit.
 Je ne puis rappeler un souvenir si triste
 Sans déplorer encor le sort de Rhadamiste.
 Qu'il te suffise enfin, Phénice, de savoir,
 Victime d'un amour réduit au désespoir,
 Que par une main chère et de mon sang fumante,
 L'Araxe dans ses eaux me vit plonger mourante.*

*quomodo servitio suti, patientiam abrumpunt, armisque regiam circumven-
 nunt. Annal. XII, 50. Nec aliud Rhadamisto subsidium fuit, quam perva-
 cias equorum, quis seque et conjugem abstulit. Sed conjux gravida, pri-
 mam utcunque fugam, ob motum hostilem et mariti caritatem, toleravit :
 post, festinatione continua, ubi quasi uterus et viscera vibrantur, orare,
 « ut morte honesta continuellis captivitatis eximeretur. » Ille primo am-
 plecti, adlevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore æger,
 ne quis relicta potiretur. Postremo, violentia amoris, et facinorum non
 rudis, destringit acinacem, vulneratamque ripam ad Araxis trahit,
 flumini tradit, ne corpus etiam auferretur. Ipse præcepit Iberos ad patrium
 regnum pervadit. Annal. XII, 51.*

* RHADAMISTE eadem et ipse paulo post commemorat.

Tu vis comme aux autels un peuple mutiné
 Me ravit le bonheur qui m'était destiné ;
 Et, malgré les périls qui menaçaient ma vie,

PRÉMIER.

Quoi ! ce fut votre époux. . . . Quel inhumain, grands dieux !

ZÉNOBIE.

Les horreurs de la mort couvraient déjà mes yeux,
Quand le Ciel, par les soins d'une main secourable,
Me sauva d'un trépas sans elle inévitable.
Mais à peine échappée à des périls affreux,
Il me fallut pleurer un époux malheureux. ⁵

ACTE I, SCÈNE II.

REXAMISTUS *Hieronem sua adversus patrem consilia edocet.*

Non, non, il n'est plus temps; il faut remplir mon sort,
Me venger, servir Rome, ou courir à la mort. ⁶

⁵ *Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placida illuvie, spirantem ac vitas manifestam advertere pastores, et dignitate formæ haud degenerem reputantes, obligant vulnus, agrestia medicamina adhibent; cognitoque nomine et casu, in urbem Artaxata ferunt. Unde publica cura deducta ad Tiridaten, comiterque excepta, cultu regio habita est. Annal. XII, 51.*

⁶ *At Quadratus cognoscens proditum Mithridaten, et regnum ab inter-*

Tu sais comme à leurs yeux j'enlevai Zénobie :
Inutiles efforts ! je fuyais vainement.
Peins-toi mon désespoir dans ce fatal moment :
Je voulus m'immoler ; mais Zénobie en larmes,
Arrosant de ses pleurs mes patrioides armes,
Vingt fois pour me sécher embrassant mes genoux.
Me dit ce que l'amour inspire de plus doux.
Hiéron, quel objet pour mon âme éperdue !
Jamais rien de si beau ne s'offrit à ma vue.
Tant d'attraits cependant, loin d'attendrir mon cœur,
Ne firent qu'augmenter ma jalouse fureur.
Quoi, dis-je en frémissant, la mort que je m'apprête
Va donc à Tiridate assurer sa conquête !
Les pleurs de Zénobie irritant ce transport,
Pour prix de tant d'amour je lui donnai la mort ;
Et n'écoutant plus rien que ma fureur extrême,
Dans l'Araxe aussitôt je la traînai moi-même :
Ce fut là que ma main lui choisit un tombeau,
Et que de notre hymen j'éteignis le flambeau.

ACTE II, SC. 1.

E TRAGOEDIA J. DE CRÉBILLON. 377

Dans ses desseins toujours à mon père contraire,
 Rome de tous ses droits m'a fait dépositaire,
 Sûre, pour rétablir son pouvoir et le mien,
 Contre un roi qu'elle craint que je n'oublierai rien.
 Rome veut éviter une guerre douteuse,
 Pour elle contre lui plus d'une fois honteuse ;
 Conserver l'Arménie, ou, par des soins jaloux,
 En faire un vrai flambeau de discorde entre nous.
 Par un don de César je suis roi d'Arménie,
 Parce qu'il croit par moi détruire l'Ibérie.
 Les fureurs de mon père ont assez éclaté,
 Pour que Rome entre nous ne craigne aucun traité.
 Tels sont les hauts projets dont sa grandeur se pique,
 Des Romains si vantés telle est la politique :
 C'est ainsi qu'en perdant le père par le fils,
 Rome devient fatale à tous ses ennemis.
 Ainsi, pour affermir une injuste puissance,
 Elle ose confier ses droits à ma vengeance,
 Et sous un nom sacré m'envoyer en ces lieux
 Moins comme ambassadeur que comme un furieux,
 Qui, sacrifiant tout au transport qui le guide,
 Peut porter sa fureur jusques au parricide.
 J'entrevois ses desseins ; mais mon cœur irrité
 Se livre au désespoir dont il est agité :
 C'est ainsi qu'ennemi de Rome et des Ibères,
 Je revois aujourd'hui le palais de mes pères.

ACTE II, SC. I.

RHADAMISTUS Pharasmanem alloquitur.

Un peuple triomphant, maître de tant de rois,
 Qui vers vous en ces lieux daigne emprunter ma voix,
 De vos desseins secrets instruit comme vous-même,
 Vous annonce aujourd'hui sa volonté suprême.

fectoribus obtineri, vocat consilium, docet acta, et, an ulcisceretur, consultat. Paucis decus publicum curæ : plures tuta disserunt : « Omne scelus externum cum latititia habendum. Semina etiam odiorum jacienda, ut sæpe principes Romani eandem Armeniam, specie largitionis, turbandis barbarorum animis præbuerint. Potiretur Rhadamistus male partis, dum invictus, infamis : quando id magis ex usu, quam si cum gloria adeptus foret. »
 Annal. XII, 48.

378 EXEMPLA IMITATIONIS, etc.

Quoique Rome, peut-être au mépris de ses droits,
N'ait point interrompu le cours de vos exploits,
Qu'elle ait abandonné Tigrane et la Médie,
Elle ne prétend point vous céder l'Arménie.
Je vous déclare donc que César ne veut pas
Que vers l'Asaxe enfin vous adveniez vos pas. 7

ACTE II, sc. 2.

7 *Ne tamen adnuisse facinori viderentur, et diversa Cæsar preciparet, missi ad Pharasmanen nuntii, « ut abcederet a finibus Armeniis, filiumque abstraheret. »* Annal. XII, 48.

EXEMPLA IMITATIONIS

E TRAGŒDIA J. M. CHÉNIER,

QUAM TIBERIUM INSCRIPTIT,

EXCERPTA.

PISON.

J'AI vu Germanicus expirer en Syrie :
Un sort prématuré l'enlève à la patrie.¹
Il ne me traitait plus qu'en soldat révolté,
Et nos dispensions n'ont que trop éclaté.²
J'ai fui tous les chemins où sa veuve Agrippine³
A vingt cités en pleurs demandait sa ruine.....
Que disent Pempereux et sa mère livie ?
Séjan même avec eux menace-t-il ma vie ?
Et de Germanicus tous les persécuteurs,
De son ombre aujourd'hui sont-ils les protecteurs ?⁴

¹ *Patriæ intra juventam præmature exitu raptus. Annal. II, 71.*

² *Sermo coeptus a Cesare, qualem ira et dissimulatio gignit: responsum a Pione precibus contumacibus, discesseruntque apertis odiis. Annal. II, 57.*

³ *Agrippina.... omnium que ultionem morarentur intolerans, adscendit classem cum cineribus Germanici et liberis; miserantibus cunctis, « quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modo matrimonio, inter venerantis gratulantisque adspici solita, tunc fœnalis reliquias sinu ferret, incerta ultionis, anxia sui et infelici fecunditate fortuna totius obnoxia. » Annal. II, 75.*

⁴ *Periisse Germanicum nulli jactantius morant, quam qui maxime letantur. » Annal. II, 77.*

CNÆIUS.

Le besoin de revoir et d'embrasser mon père
 Pouvait seul me conduire au palais de Tibère.
 Il y renferme un deuil dont la sincérité
 Trouve chez les Romains peu de crédulité.
 Pour lui Germanicus fut un objet d'envie ;¹
 Et l'on se dit tout haut que Tibère et Livie,
 Heureux secrètement dans le commun malheur,
 Cachent leur allégresse, et non pas leur douleur.

PISON.

Le peuple ?

CNÆIUS.

Il adorait un prince magnanime ;²
 Les regrets sont profonds, l'éloge est unanime,
 Et tous les vrais Romains ont accusé le sort
 Quels méchants l'un à l'autre ont su vous opposer ?
 Quand nos jeux célébraient sa première victoire,
 Germanicus parut l'emporter sur sa gloire :
 On crut voir un Camille, et l'on s'était flatté
 Qu'il devait aux Romains rendre la liberté.
 Souvent je me suis dit, plein de cette espérance :
 Mon père à ces beaux jours prépara mon enfance.³
 C'est vous seul en effet, vous qui m'avez appris
 Des austères vertus la douceur et le prix

¹ *Tiberius atque Augusta publico abstinuere, inferius majestate marati, si palam lamentarentur, an ne, omnium oculis vultum eorum scrutantibus, falsi intelligerentur.* Annal. III, 3.

² *Romæ postquam Germanici valetudo percrebuit . . . , dolor, ira : ærumpebant questus . . . « Displicere regnantibus civilia filiorum ingenia; neque ob aliud interceptos, quam quia populum Romanum æquo jure complecti, reddita libertate, agitalaverint ». Hos vulgi sermones audita mors incendit . . . Passim silentia et gemitus, nihil compositum in ostentationem : et, quamquam neque insignibus lugentium abstinere, alius animis mærebant.* Annal. II, 82. *Drasi magna apud populum Romanum memoria; credebaturque, si rerum potius foret, libertatem reddidurus, unde in Germanicum favor et spes eadem.* Annal. I, 33.

³ *Manebant etiam tum vestigia morientis libertatis. Igitur Cn. Pison, « Quo, inquit, loco censebis, Cæsar? Si primus, habeo quod sequar: si post omnes, vereor, ne imprudens dissentiam. »* Annal. I, 74.

PISON.

O mon fils ! ton aïeul dont tu me rends les traits ¹
 Vit notre liberté, si chère à tes regrets,
 Sous les coups de Lépide, et d'Octave, et d'Antoine,
 Mourir avec Brutus aux champs de Macédoine.
 L'un de ces triumvirs dont les coupables mains
 Se partageaient le monde et le sang des Romains,
 Octave, héritant seul d'une fureur utile,
 Enchaîna l'univers par sa clémence habile.
 A l'intérêt d'un homme il ralliait l'état,
 Il caressait le peuple, il flattait le sénat ;
 Agrippa dans le camp dirigeait ses cohortes ; ²
 Du temple de Janus la paix fermait les portes,
 Et Mécène étouffait sous les palmes des arts
 Les cyprès teints de sang qui couvraient nos remparts.
 Auguste vieillissant fit oublier Octave.
 Parlant de république au sein de Rome esclave,
 Il nous berçait encor de ces mots révévés,
 Vains hochets du vulgaire et fantômes sacrés ;
 Et, des Romains séduits trompant l'obéissance,
 Du nom de liberté cimentait sa puissance.
 Il étendit sur moi son charme suborneur :
 Des faisceaux avec lui je partageai l'honneur ;
 Et lorsque le destin, secouru par Livie, ³
 Eut fait un dieu de plus en terminant sa vie,

¹ *Postquam, Bruto et Cassio cæsis, nulla jam publica arma, Pompeius apud Siciliam oppressus, exutoque Lepido, interfecto Antonio, ne Julianis quidem partibus nisi Cæsar dux reliquus : posito triumviri nomine, consullem se ferens, et ad tuendam plebem tribunicio jure contentum ; ubi militum donis, populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit, insurgere paullatim, munia senatus, magistratuum, legum in se trahere, nullo adversante ; quum ferocissimi per acies aut proscriptione cecidissent, ceteri nobilium, quanto quis servitio promptior, opibus et honoribus extollerentur, ac novis ex rebus aucti, tuta et præsentia, quam vetera et periculosa malent.* Annal. I, 2.

² *Augustus Agrippam, ignobilem loco, bonum militia et victoriae socium, geminatis consulatibus extulit Bellum ea tempestate nullum, nisi adversus Germanos, supererat Domi res tranquillæ ; eadem magistratuum vocabula.* Annal. I, 3. *Non regno tamen, neque dictatura, sed principis nomine constitutam rempublicam.* Annal. I, 9.

³ *Mors fato propera vel noverca Livie dolus abstulit.* Annal. I, 3.

Son successeur Tibère, en ce même palais,
 Me retint, m'opprima sous d'horribles bienfaits.
 Là du nouveau tyran j'ai connu l'âme altière ;¹
 J'ai vu les chevaliers, le sénat, Rome entière,²
 Tout l'empire, à l'envi se faisant acheter,
 Briguer la servitude, et s'y précipiter.

CXXIV.

Les délateurs, vendant leur voix et leurs écrits,³
 Viennent dans son palais marchander les proscrits ;
 Lui seul des tribunaux fait pencher la balance ;⁴
 Le sénat le contemple, et décrète en silence ;⁵
 Les regards sont muets, les lois n'osent parler ;
 Tibère à ses genoux voit l'univers trembler ;⁶
 Et, subissant lui-même un tyrannique empire,
 Éprouve en l'ordonnant la frayeur qu'il inspire.
 En ses yeux, qui toujours commandent les forfaits,
 Son ministre devine et prévient les arrêts ;
 Et le Ciel à la fois fit naître en sa colère⁷
 Tibère pour Séjan, et Séjan pour Tibère.....
 Le peuple est fatigué du pouvoir despotique :⁸
 Naguère, il m'en souvient, le nom de république
 A jusque dans sa cour effrayé l'oppresseur,
 Quand des derniers Romains et la veuve et la sœur,⁹

¹ *Tiberium vetere atque insita Claudice familie superbia ; multisque indicia scivitice, quamquam premantur, erumpere.* Annal. I, 4.

² *At Romæ ruere in servitium consules, patres, equites : quanto quis illustrior, tanto magis falsi ac festinantes.* Annal. I, 7.

³ *Quod maxime exitiabile tulere illa tempora, quam primores senatus infamas etiam delationes exercerent.* Annal. VI, 7.

⁴ *Nec patrum cognitionibus satius, iudiciis advisebat in cotum tribunalis, ne prætorem curuli depelleret.* Annal. I, 75.

⁵ *Verso civitatis statu, nihil usquam prisci et integri moris : omnes, exuta æqualitate, jussa principis aspectare.* Annal. I, 4.

⁶ *Facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant.* Annal. VI, 6.

⁷ *Tiberium . . . devinxit . . . Sejanus non tam sollertia . . . quam Domus ira in rem Romanam, cujus pari exitio viguit ceciditque.* Annal. IV, 1.

⁸ *Pauci bona libertatis incassum disserere : plures bellum parere, alii cupere.* Annal. I, 4.

⁹ *Junia sexagesimo quarto post Philippensem aciem anno, supremum*

E TRAGOEDIA M. J. CHÉNIER. 383

La nièce de Caton , cette illustre Janie,
A leurs mêmes sanglans fat enfin réunie.
Devant l'urne funèbre on portait ses aïeux :
Entre tous les héros qui, présens à nos yeux,
Provoquaient la douleur et la reconnaissance,
Brutus et Cassius brilloient par leur absence.

ACTE I, SCÈNE I.

SÉJAN.

Agrippine dans Rome arrive à l'instant même.¹
J'ai rempli de César la volonté suprême :
Deux cents préteurs, sur mes pas réunis,
Dans Brindes attendaient Agrippine et ses fils.
La lumière trois fois avait dissipé l'ombre,
Lorsqu'aux premiers rayons d'un jour livide et sombre
Le vaisseau, traversant les flots silencieux,
De ses voiles en deuil vient affliger nos yeux.
On voit avec ses fils Agrippine descendre :
L'urne où Germanicus n'est plus qu'un peu de cendre
Paraît ; le peuple accourt sur la rive des mers :
Les chemins, les maisons, les toits en sont couverts.
Il est muet long-temps, et long-temps immobile :
Mais quand le char funèbre a roulé dans la ville,
Cent mille bras vers lui sont tendus à la fois,
Cent mille cris plaintifs se forment qu'une voix.

*diem explevit, Catone avunculo genita, C. Cassii uxor, M. Bruti soror....
Figinti clarissimarum familiarum imagines antelatae sunt, Manlii, Quinc-
tii, aliaque ejusdem nobilitatis nomina : sed praefulgebant Cassius atque
Brutus, eo ipso, quod effigies eorum non visebantur. Annal. III, 76.*

¹ *Adventu Agrippinae audito, intus quisque amicorum, et plerique
militares, ut quisque sub Germanico stipendia fecerant, multique etiam
ignoti vicinis e municipiis, pars officium in principem rati, plures illos
secuti, ruere ad oppidum Brundisium; quod naviganti celerrimum fidissi-
mumque auxilium erat. Atque, ubi primum ex alto visa classis, complentur
non modo portus et proxima maris, sed moenia ac tectum, quaque longissime
prospectari poterat, moventium turba et rogantium inter se, « silentium,
an vocis aliqua egredientem exciperent? » neque satis constabat, quid pro
tempore foret : quum classis paulatim successit, non clari, ut admodum,
remigio, sed cunctis ad tristitiam compositis. Postquam duobus cum libe-
ris, feralem urnam tenens, egressa navi, defixit oculos, idem omnium
gemitus : neque discerneres, proximos, alienos, virorum feminarumve*

Partout à la douleur la pompe est réunie.
 Aux champs apuliens et dans la Campanie,
 Les organes des lois, les ministres du ciel,
 Laisant le tribunal, abandonnant l'autel;
 Vieux guerriers, villageois, d'une course empressée,
 Affrontant les rigueurs de la saison glacée,
 Au héros, à la veuve, aux trois jeunes enfans,
 Viennent offrir des pleurs, des vœux et de l'encens.
 Non loin de Tusculum, aux murs de Palestrine,
 L'un et l'autre consul accueillent Agrippine;
 Et durant la nuit même elle marche avec nous,
 Toujours tenant ses fils dormant sur ses genoux,
 Toujours à nos regrets offrant l'urne adorée.
 Le jour découvre enfin cette route sacrée,
 Où l'on vit son époux, au sein de nos remparts,
 Rapporter de Varus les sanglans étendarts.
 Elle entre : son cortège est bientôt Rome entière;
 Et l'ombre du héros, près d'une épouse altière,
 Semble, se réveillant sous l'airain sépulcral,
 S'enorgueillir encor de ce deuil triomphal.
 J'ai vu des légions les aigles renversées,
 Des vétérans en pleurs les piques abaissées;
 J'entendais à la fois, dans ce grand citoyen,
 Tous les infortunés regretter un soutien,
 Tous les vieillards un fils, tous les enfans un père,
 L'armée un dieu vengeur, Rome un dieu tutélaire.

planctus : nisi quod comitatum Agrippinae, longo mœrore fessum, obvii et recentes in dolore anteibant. Annal. III, 1. Miserat duas prætorias cohortes Cæsar, addito, « ut magistratus Calabriae Apulique et Campani præmia erga memoriam filii sui munera fungerentur. » Igitur tribunorum, centurionumque humeris cineres portabantur: præcedebant incomperta signa, versi fasces: atque, ubi colonias transgrederentur, atrata plebes, trabes equites, pro opibus loci, vestem, odores, aliaque funerum sollennia, creabant. Etiam quorum diversa oppida, tamen obvii, et victimas atque aras Diis manibus statuentes, lacrimis et conclamationibus dolorem testabantur. . . . Consules, M. Valerius et C. Aurelius, et senatus, ac magna pars populi viam complevere, disjecti, et, ut cuique libitum, stentes. Ann. III, 2. Dies, quo reliquæ tumulo Augusti inferebantur, modo per silvium vastus, modo ploratus inquit: plena Urbis itinera, collucescentes per campum Martis faces. Illic miles cum armis, sine insignibus magistratus, populus per tribus, « concidisse rempublicam, nihil spei reliquum, clamant

Si j'en crois les discours, la vestale a tremblé
 Aux mourantes lueurs d'un feu pâle et voilé ;
 D'un son lugubre et lent les temples retentissent ;
 Sous leurs tombeaux ouverts nos ancêtres gémissent ;
 Et, jusque sur l'autel, partageant nos douleurs,
 Les marbres sont émus, l'airain verse des pleurs.

ACTE I, sc. 3.

TIBÈRE.

Séjan, quelle contrainte et quel exès d'outrage !
 Agrippine jouit de ce bruyant hommage ;
 Même au sein du sénat, traînant Rome à son char,
 Germanicus éteint triomphe de César.
 Il me faut redouter sa veuve enorgueillie,
 Et jusqu'à ce Pison que je leur sacrifie ;
 Car enfin ne crois pas que son génie altier¹
 Sous le poids du malheur ait fléchi tout entier ;
 Il fut ambitieux, je l'ai soumis au crime ;
 Mais, docile instrument, indocile victime,
 Il garde, tu le vois, en son adversité,
 Des Pisons ses aïeux l'audace et la fierté.....
 Fulcinus est prêt ; je suis content de lui.....²
 Et j'ai dicté, Séjan, tous les mots qu'il doit dire.
 Rome va murmurer, Rome qui, tous les jours,
 Se permet sourdement d'injurieux discours.....³
 Rome par ses clameurs, même par son silence,

bent ; promptius apertiusque, quam ut meminisse imperitantium crederes. Nihil tamen Tiberium magis penetravit, quam studia hominum accensa in Agrippinam ; quum « decus patriæ, solum Augusti sanguinem, unicum antiquitatis specimen » appellarent, versique ad cælum ac deos « integram illi ubolem, ac superstitem iniquorum, » precarentur. Annal. III, 4.

¹ Voyez la fin de la note précédente : *Nihil tamen Tiberium..... appellarent. Annal. III, 4.*

² *Tiberius demoverat Syria Creticum Silanum.... præfeceratque Cn. Pisonem, ingenio violentum et obsequii ignarum, insita ferocia a patre Pione, qui, civili bello, resurgentes in Africa partes acerrimo ministerio aduersus Cesarem iuvit. Annal. II, 43.*

³ *Postera die Fulcinus Trio Pisonem apud consules postulavit. Annal. III, 2.*

⁴ *Iis haud alias intentior populus, plus sibi in principem occultæ vocis ac suspiciæ silentii permisit. Annal. III, 11.*

De mes secrets périls m'avertit chaque jour,
Et, loin de tous les yeux, me hantait dans ma cour.¹

SÉJAN.

Pourquoi vous condamner à tant d'inquiétude ?
Quoi ! le maître du monde est dans la servitude !
Aux rives de Caprée, en de pompeux jardins,
Auguste de l'empire oubliait les chagrins.
Là vous pourriez trouver, sous de rians asiles,
Des cieux toujours sereins, des nuits toujours tranquilles ;
Là César tout puissant, même au sein des plaisirs,
Sans cesser de régner, goûtant d'heureux loisirs.....
Pourrait dicter de loin ses oracles sacrés.....

TIBÈRE.

Je vois dans l'avenir ce moment souhaité ;
Il faut à Rome encor, haï, mais redouté,
Traîner de piège en piège une inquiète vie,
Empereur absolu sous les lois de Livie :³
C'est ma mère ; et d'ailleurs, puis-je oublier jamais
Que cet empire même est un de ses bienfaits ?
Toi, ministre zélé, digne de ma faveur,
Et le seul des Romains à qui j'ouvre mon cœur,⁴
Intimide et corromps : c'est ainsi que l'on règne.....
Si la haine jalouse, à tes pieds abaissée,⁵
Voit dans les jeux publics ta statue encensée,

¹ « Solus..... mœstam vigilantiam et malas curas exerceret. » Annal. III, 37.

² Sejanus.... ne assiduos in domum cœtus arcendo infringeret potestatem, aut receptando facultatem criminantibus præberet; huc flexit, et Tiberium ad vitam procul Roma amœnis locis degendam impelleret..... Igitur paulatim negotia Urbis, populi adkursus, multitudinem adfluentium increpat, extollens laudibus « quietem et solitudinem : quis abesse tanta offensiones, ac præcipua rerum maxime agitari. » Annal. IV, 41.

³ Traditur etiam, matris impotentia extrusum, quam dominationi sociam adspernabatur, neque depellere poterat, quam dominationem ipsum donum ejus accepisset. Annal. IV, 57.

⁴ Tiberium Sejanus variis artibus devinxit adeo, ut obscurum aditum alios, sibi uni incautum intectumque efficeret. Annal. IV, 1.

⁵ Neque senatorio ambitu abstinere, clientes suos honoribus aut provinciis ornandi, facili Tiberio atque ita prono, ut « socium laborum, » non

Mérite que bientôt, rehaussant ton éclat,
L'empereur avec lui t'admette au consulat.

ACTE I, sc. 4.

AGRIPPINE.

Approchez, d'une mère espérance fragile,¹
Approchez, mes enfans. Romains, c'est encor lui :
Vous voyez le seul bien qui me reste aujourd'hui.

TIBÈRE.

Non : je puis vous nommer du tendre nom de fille ;²
Nous vous restons encor : Rome est votre famille.
Adoptez, sénateurs, les enfans des Césars :
Encouragés par vous, formés sous vos regards,
Tandis qu'au rang des dieux leur père les contemple,
Ils sauront quelque jour, imitant son exemple,
Comme lui des héros se frayant le chemin,
Être dignes de vous et du peuple romain.....

AGRIPPINE.

Un lieutenant du prince, avec impunité,
Au fils de l'empereur aura-t-il insulté ?
Quand le premier soldat n'est qu'un chef de rebelles,
Quel chef conserverait des légions fidèles ?
Si des fils, une veuve, et les Romains en deuil,³
Vont de Germanicus entourer le cercueil ;

*modo in sermonibus, sed apud patres et populum celebraret, colique per
theatra et fora effigies ejus, interque principia legionum sineret. Annal.
IV, 2.*

¹ « *Ostendite populo Romano D. Augusti neptem eandemque conjugem
meam; numerate sex liberos....* » Annal. II, 71.

² « *Ut Germanici liberi... inducerentur* » petivit... *Quibus adprehensis,
« Patres conscripti, hos, » inquit, » orbatos parente, tradidi patrio ipso-
rum... erepto Druso, preces ad vos converto, Diisque et patria coram
» obestor, Augusti pronepotes, clarissimis majoribus genitos suscipite,
» regie; vestram meamque vicem explete. Hi vobis, Nero et Druse, pa-
» rentum loco. Ita nati estis ut bona malaque vestra ad rempublicam per-
» tineant. » Annal. IV, 8.*

³ *Post quam Servanus et Veranius et Vitellius, consimili studio, sed
multa eloquentia Vitellius, objecere : « odio Germanici, et rerum novarum
studio, Pisonem vulgus militum, per licentiam et sociorum injurias, eo*

Jeune, et toujours vainqueur, s'il vit ses destinées
 Dans ses triomphes même en naissant moissonnées;
 Compagnons d'un héros, vous dont les étendards
 Ont constamment suivi l'héritier des Césars,
 Je vous prends à témoin que des complots perfides
 Abreuvaient mon époux de chagrins homicides.
 Il luttait, mais en vain, contre la trahison :
 Un homme a tout conduit, et cet homme est Pison.

PISON.

Sans me déshonorer par une lâche absence, ¹
 Je m'étais à moi-même ordonné le silence :
 J'espérais que César, assuré de ma foi,
 Daignerait se charger de répondre pour moi.
 Il m'en laisse le soin. Rome, mieux informée,
 Pourra savoir un jour qui souleva l'armée.
 D'Agrippine aujourd'hui la sévère douleur
 Appelle un attentat ce qui fut un malheur. ²
 Mais dans un autre temps, dans une autre province,
 (Je n'étais point alors le lieutenant du prince)
 Germanicus a vu ses légions sans frein. . . .
 Et quand ? lorsque d'Auguste au tombeau descendu ³
 Tibère honorait l'ombre et recueillait l'empire,
 Dans un règne naissant, époque où l'on conspire ;

usque corrupisse, ut « parens legionum » a deterrimis appellaretur: contra, in optimum quemque, maxime in comites et amicos Germanici, savius: postremo, ipsum devotionibus et veneno peremisse. Annal. III, 13.

¹ *Quod reus postquam sibi exitiabile intelligit, an adhuc experiretur debitorum, hortantibus filiis, durat mentem, senatumque rursum ingreditur: redintegratamque accusationem, infensas patrum voces, adversa et nova cuncta perpessus, nullo magis exterritus est, quam quod Tiberium sine miseratione, sine ira, obstinatum clausumque vidit, de quo affectu perumperetur. Annal. III, 15.*

² *Defensio in ceteris trepidavit: nam neque ambitionem militarem, neque provinciam pessimo cuique obnoxiam, ne contumelias quidem adversum imperatorem inficiari poterat: solum veneni crimen visus est diluissse. Quod ne accusatores quidem satis firmabant. Annal. III, 14.*

³ *Causa præcipua ex formidine, ne Germanicus, in cujus manus ut legiones, immensa sociorum auxilia, mirus apud populum favor, habens imperium quam exspectare mallet. Annal. I, 7.*

Quand des soldats pouvaient, par la rebellion,
De quelque autre César aider l'ambition.

AGRIPPINE.

D'un héros qui n'est plus intrépide adversaire,
Je vous rends grâce, à vous qui, dans sa vie entière,
Choisissez l'instant même où sa fidélité

Aux yeux des légions a le plus éclaté.

Je n'ai point oublié que, dans la Germanie,

Quand il était absent, la révolte impunie

Immola des tribuns près de leurs étendards,

Et menaçait déjà, devant l'autel de Mars,

Un vieillard, du sénat député consulaire,

Plancus, réfugié sous l'aigle tutélaire.

Germanicus parut : nous eûmes un appui ;

Il courait des périls : j'étais anprès de lui.

« Où sont, dit le héros, les légions de Rome ?

» Et comment aujourd'hui faut-il que je vous nomme ?

» Soldats ? de votre chef vous repoussez la voix ;

» Citoyens ? du sénat vous méprisez les lois ;

» Ennemis ? non, jamais leur haine sacrilège

» N'a des ambassadeurs blessé le privilège.

¹ *Fuere etiam, qui... si vellet imperium, promptos ostentavere. Tum vero, quasi scelere contaminaretur, præceps tribunali desiluit. Opposuerunt abeunti arma, minitantes, ni regrederetur* Annal. I, 35.

² *Mox, vagi per vias, obvios habere legatos, audita consternatione, ad Germanicum tendentes. Ingerunt contumelias : eodem parant : Plancum maxime, quem dignitas fuga impediverat. Neque aliud periclitanti subsidium, quam castra primæ legionis. Illic, signa et aquilam amplexus, reliquione sese tutabatur : ac, ni aquilifer Calpurnius vim extremam arcuisset (rarum etiam inter hostes), legatus populi Romani, Romanis in castris, sanguine suo altaria Deum commaculavisset.* Annal. I, 39. *Quod nomen huic cœtui dabo ? militesne appellem ? qui filium imperatoris vestri vallo et armis circumsedestis. An cives ? quibus tam projecta senatus auctoritas hostium quoque jus et sacra legationis et fas gentium rupistis. Divus Julius : seditionem exercitus verbo uno compescuit, Quirites vocando, qui sacramentum ejus detrectabant. Divus Augustus vultu et adspectu Actiacas legiones exterruit : nos, ut nondum eosdem, ita ex illis ortos, si Hispanias Syriæve miles adsperneretur, tamen mirum et indignum erat. Primane et vicesima legiones, illa signis a Tiberio acceptis, tu tot præliorum socia, tot præmiis aucta, egregiam duci vestro gratiam refertis ! hunc ego nun-*

» Jule chez les Gaulois vit son camp mutiné;
 » Il s'écria : Romains ! et tout fut terminé.
 » Les voilà ces drapeaux que vous donna Tibère :
 » Quel sang les a flétris ? Manderaï-je à mon père
 » Que ses soldats, chargés de vaincre les Germains,
 » Ne savent désormais qu'égorger des Romains ?
 » Frappez : qu'un autre chef vous mène à la victoire ;
 » Frappez, ou suivez-moi, si vous aimez la gloire ;
 » Et que demain j'apprenne au nouvel empereur
 » Vos combats, vos succès, et non pas votre erreur. »
 Il dit : les légions égalant sa vaillance,
 Dans le sang des Germains ont lavé leur offense....

PISON.

Ah ! je ne prétends pas colonnier sa gloire.

AGRIPPINE.

Eh que fais-tu ? Comment te permets-tu de croire
 Qu'il ait voulu tenter la valeur des soldats ?
 Non, non, Germanicus ne te ressemblait pas :
 Son cœur fut toujours pur, sa foi toujours sincère....

TIBÈRE.

Ne voyez, sénateurs, que la seule justice, *

tium patri, læta omnia aliis e provinciis audienti, feram? ipsius tirones, ipsius veteranos, non missione, non pecunia satiutos : hic tantum interfici centuriones, ejici tribunos, includi legatos : infecta sanguine castra, flamma : neque precariam animam inter infensos trahere? Annal. I, 42.

Cur enim, primo concionis die, ferrum illud, quod pectori meo infingere parabam, detrazistis? o improvidi amici! melius et amantius ille, qui gladium offerebat. Cecidissem certe nondum tot flagitiorum exercitui meo conscius : legissetis ducem, qui meam quidem mortem impunitam sineret, Vari tamen et trium legionum ulcisceretur. Neque enim Di sinant, ut Belgæ, quamquam offerentium, decus istud et claritudo sit, subveniant Romano nomini, compressisse Germaniæ populos! Tuus, dive Auguste, cælo recepta mens, tua, pater Druse, imago, tui memoria, illis cum militibus, quos jam pudor et gloria intrat, etuant hanc maculam, iræque civiles in exitum hostibus vertant! Annal. I, 43. Sed Germanicus, quanto summa spei propior, tanto impensius pro Tiberto nati. Ann. I, 34.

** Desleo equidem filium meum, semperque deslebo : sed neque reum prohibeo, quo minus cuncta proferat, quibus innocentia ejus sublevari, aut, si qua fuit iniquitas Germanici, coargui possit : vosque oro, ne, quia doli mei causa connexa est, objecta crimina pro adprobatis accipiatis...*

Que la loi vengeresse, ou la loi protectrice,
Non le rang de Pison, ses aïeux, sa valeur,
Ou les pleurs d'Agrippine et sa propre douleur.
Vous ne pouvez, sans doute, écouter la clémence;
Mais l'équité finit où le courroux commence.

PISON.

Il faut que je m'explique; on le veut, j'y souscris:
Les Romains sauront tout.....
Vous, César, aujourd'hui vous m'entendrez, sans doute.¹
Nous pourrions sans témoin parler en liberté.....

ACTE II, sc. 2.

TIBÈRE.

Il sort; et sa douleur n'est que trop véritable.
Est-ce un remords tardif, ou n'est-il point coupable?²
Aurait-il seulement haï Germanicus?
Près de moi, sénateurs, je ne l'admettrai plus;
Mais d'un plus grand délit la preuve est nécessaire.
Quand il faut condamner un vieillard consulaire.
Pison, quoi qu'il en soit, trouve un accusateur:
Demain Fulcinus, comme vous sénateur,
Devant le tribunal se dispose à paraître.

AGRIPPINE.

Fulcinus! Séjan s'apprête aussi, peut-être?³
Eh quoi! Fulcinus ose être mon appui!....

*Nemo Drusi lacrimas, nemo maestitiam meam spectet, nec, si qua in nos
adversa finguntur.* Annal. III, 12.

¹ *Petisum est a principe, « cognitionem exciperet: » quod ne reus quid-
dem abnuebat, studia populi et patrum metuens.* Annal. III, 10.

² *Illud reputate, turbide et seditiose tractaverit exercitus Piso; quæsitâ
sint per ambitionem studia militum; armis repetita provincia; an falsa
hæc in majus vulgaverint accusatores.... Si legatus officii terminos, ob-
sequium erga imperatorem exiit, ejusdemque morte et luctu meo lætatus
est, odero, seponamque a domo mea.... Quo pertinuit, nudare corpus
et contractandum vulgi oculis permittere, differrique etiam per externos,
tamquam veneno interceptus esset, si incerta adhuc ista, et scrutanda sunt?*
Annal. III, 12.

³ *Vitellii et Veranii voce desletum Cæsarem!* Annal. III, 17.

D'où lui vient ce grand zèle, et quel est son espoir?...¹
 C'est Pison que j'accuse, et non pas ses richesses.
 Écoutez les récits de tous ces vieux soldats :
 Eux seuls de mon époux vous diront les combats ;²
 Combien de fois son sang coula pour la patrie.....
 Ses vertus, ses dangers, les complots des pervers ;
 Ses pleurs qu'ils ont taris, ses maux qu'ils ont soufferts....
 Ou que devant le peuple on garde le silence :
 L'aspect seul de cette urne aura plus d'éloquence ;³
 Les débris et le nom du vainqueur des Germains
 Parleront assez haut dans l'âme des Romains.

TIBÈRE.

..... Maintenons les lois sages.

Surtout de la tribune évitons les orages.⁴
 Les sénateurs, fuyant ce scandaleux éclat,
 Doivent juger eux-même un membre du sénat.
 Mais qui sera chargé du soin de le défendre ?
 Eh bien ! pères conscrits, vous venez de m'entendre :
 Quel silence ! Pison n'avait donc point d'amis ?
 Déjà tout l'abandonne !

ACTE II, SCÈNE 3.

CNÉPUS.

Il lui reste son fils.

J'ai porté, sénateurs, ma prière importune⁵

¹ *Vitellius ac Veranius, ceterique, Germanicum comitati, tendebant, « nullas esse partes Trioni ; neque se accusatores, sed rerum indices et testes, mandata Germanici perlaturos. »* Annal. III, 10.

² *Referatis patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus insidiis circumventus, miserrimam vitam pessima morte finierim.* Ann. II, 71.

³ *Funus sine imaginibus et pompa, per laudes, et memoriam virtutem ejus celebre fuit.* Annal. II, 73.

⁴ *Id solum Germanico super leges præstiterimus, quod in curia potius, quam in foro, apud senatum, quam apud judices, de morte ejus agitur : cetera pari modestia tractentur. . . . Si quos propinquus sanguis, et fides sua patronos dedit, quantum quisque eloquentia et cura valet, jure periclitantem.* Annal. III, 12.

⁵ *Reo, « L. Arruntium, T. Vinicium, Asinium Gallum, Æsernium Marcellum, Sex. Pompeium patronos » petenti, iisque diversa excusantibus, M. Lepidus et L. Piso et Livineius Regulis adfuerunt.* Annal. III, 11.

E TRAGOEDIA M. J. CHÉNIER. 395

Aux amis qu'autrefois lui donnait la fortune.
Hélas ! j'ai recueilli leur stérile douleur.....

TIBÈRE.

... Des Calpurniens jeune et digne héritier.....
C'est à vous que d'un père appartient la défense ;
Et puissiez-vous , Cnéius , prouver son innocence ! ¹
Vous , consuls , sénateurs , pontifes , magistrats.....
Qui de Germanicus chérissiez la mémoire.....
Épargnez à mes yeux la pompe funéraire :
Son aïeule Livie , Antonia sa mère , ²
Recueillant en secret leurs pudiques douleurs ,
Loin de tous les regards partageront mes pleurs.
Soyons dignes de lui : qu'un hommage unanime
Accompagne au tombeau sa cendre magnanime ;
Il blâmerait lui-même un long abattement : ³
Les princes , les héros , ces astres d'un moment ,
Vont s'éteindre à jamais dans la nuit éternelle ;
Mais Rome leur survit , Rome est seule immortelle.

ACTE II, sc. 4.

AGRIPPINE.

Je ne viens plus , Tibère , au nom de tout l'état ,
Contre un lâche ennemi provoquer le sénat :
J'aspire à des bienfaits ; c'est vous seul que j'implore.....

¹ *Drusus Pisoni , « si vera forent , quæ jacerentur , præcipuum in dolore suum locum , » respondit ; « sed malle falsa et inania , nec cuiquam mortem Germanici exitiosam . » Hæc palam , et vitato omni secreto : neque dubitabantur præscripta ei a Tiberio , quam incallidus alioqui et facilis juvenis , senilibus tum artibus uteretur .* Annal. III , 8.

² *Matrem Antoniam non apud auctores rerum , non diurna actorum scriptura , reperio , ullo insigni officio functam Seu valetudine præpediebatur , seu victus luctus animus magnitudinem mali perferre visu non toleraverit : facilius crediderim , Tiberio et Augusta , qui domo non excedebant , cohibitam , ut par mæror , et matris exemplo avia quoque et patris atineri viderentur .* Annal. III , 3.

³ *Convenisse recenti dolori luctum , et ex mærore solatia : sed referendum jam animum ad firmitudinem Id sibi et cunctis egregium , si modus adjiceretur Principes mortales , rempublicam æternam esse .* Annal. III , 6.

J'ose pour mes enfans implorer vos bontés.¹
Des hauteurs de Livie ils souffriront peut-être....²

TIBÈRE.

..... Elle règne avec moi....

Quand je n'espérais plus les faisceaux consulaires,
Elle étendait sur moi ses bontés tutélaires;³
Et par elle, un empire attendu quarante ans
De ses lauriers tardifs couvrit mes cheveux blancs....
Vous-même, à vos destins plus soumise aujourd'hui,⁴
Pour vous, pour vos enfans, ménages son appui,
Loin de vouloir aigrir par un orgueil injuste
La mère de Tibère et la veuve d'Auguste.

AGRIPPINE.

Dans l'état où je suis vous m'accusez d'orgueil!

TIBÈRE.

Oui, jusque dans vos pleurs, jusque dans votre deuil,
Jusqu'en cet appareil de douleur fastueuse.
D'un héros, je le sais, épouse vertueuse,⁵
Vous partagiez l'éclat de ses jours fortunés,⁶
Qu'un sort inexorable a trop tôt moissonnés.

¹ *Agrippina... , quam viseret eam Caesar, profusus diu ac per silentium lacrimis, mox invidiam et preces orditur: « subveniret solitudini... Germanici conjugem ac liberos ejus recipere dignarentur. »* Annal. IV, 53.

² *Accedebant muliebres offensiones, novercalibus Livie in Agrippinam stimulis; atque ipsa Agrippina paullo commotior, nisi quod castitate et mariti amore quamvis indomitum animum in bonum vertebat.* Ann. I, 33.

³ *Nero solus e privignis erat: illuc cuncta vergere: filius, collega imperii, consors tribunicie potestatis adsumitur, omnisque per exercitus ostentatur; non obscuris, ut antea, matris artibus, sed palam hortatu.* Ann. I, 33.

⁴ *Tum, ad uxorem verus, « per memoriam sui, per communes liberos » oravit, « exueret ferociam, scævienti fortunæ submitteret animum: non regressa in Urbem æmulatione potentia validiores irritaret. »* Annal. II, 72.

⁵ *Conjux Germanici, Agrippina, fecunditate ac fama Liviam, uxorem Drusi, præcellebat.* Annal. II, 43.

⁶ *Miserantibus cunctis, « quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modo matrimonio, inter venerantis gratantisque adipisci solita, tunc ferulis reliquias sinu ferret, incerta ultionis, anxia sui et infelici fecunditate fortunæ totiens obnoxia. »* Annal. II, 75.

Mais enfin ce héros dans la Syrie expire ;
 Et, son urne à la main, vous traversez l'empire,
 Vous traînez sur vos pas des peuples, des cités !
 On voit les tribunaux, les temples désertés !
 Pourquoi ? Ces dieux dont Rome adore les images,
 Jule, Auguste, en mourant ont reçu moins d'hommages ;
 Moins de deuil éclatait même aux jours malheureux
 Où Rome a vu pâlir ses destins généreux,
 Où Canne et Trasimène excitaient tant d'alarmes. . . .
 Vous n'avez qu'un chagrin, c'est de ne pas régner. ³

AGRIPPINE.

Moi !

TIBÈRE.

Vous. En d'autres temps vous l'avez fait connaître,
 Quand, sur les bords du Rhin, tout le camp vit paraître ⁴
 Votre jeune Caius, promené sur un char,
 Revêtu des habits et du nom de César.

AGRIPPINE.

Pour calmer, pour vous rendre une armée en furie ;
 Est-on coupable encor quand on sert la patrie ?
 De Caius, de mes fils, les droits sont-ils perdus ?
 Eh qui donc maintenant soutiendra leur enfance ? ⁵

¹ *Hos vulgi sermones audita mors adeo incendit, ut ante edictum magistratum, ante senatusconsultum, sumpto iustitio, desererentur fora, clauderentur domus.* Annal. II, 82.

² « *Multos illustrium Romanorum ob rempublicam obiisse; neminem tam flagranti desiderio celebratum. . . . Nil opus vetustioribus exemplis: quotiens populus Romanus clades exercituum, interitum ducum, funditus amissas nobiles familias constanter tulerit.* » Annal. III, 6.

³ *Audita hæc raram occulti pectoris vocem elicere; correptamque græco versu admonuit: « non ideo lædi, quia non regnaret. »* Annal. IV, 52.

⁴ *Id Tiberii animum altius penetravit: « Non enim simplices eas curas, nec adversus externos militem quæri. Nil relictum imperatoribus, ubi femina manipulos intervisat, signa adeat, largitionem tentet; tamquam parum ambitiose filium ducis gregali habitu circumferat, Cæsaremque Caligulam appellari velit. Potiorem jam apud exercitus Agrippinam, quam legatos, quam duces: compressam a muliere seditionem, cui nomen principis obstitere non quiverit. »* Annal. I, 69.

⁵ *Quid deinde miserrimæ conjugis? quid infantibus liberis eventurum?* Annal. II, 70.

..... Des enfans délaissés,
Par le sort infidèle un moment caressés,
Vous alarmeraient-ils dans un âge si tendre ? . . . ¹

TIBÈRE.

Des Césars, vos enfans, j'affermirai les droits.
Donnez-leur vos vertus ; mais, dans ces jeunes âmes,
D'un orgueil dangereux n'attisez point les flammes. ²

ACTE III, sc. I.

TIBERIUS cum Sejano Agrippina et ejus amicorum perniciem statuit.

Pour ses fils désormais Agrippine respire.
Quand ils sont nés à peine, ils rêvent un empire.

SÉJAN.

Sans cesse elle nourrit leurs désirs criminels. ³

TIBÈRE.

Ombragés en naissant des lauriers paternels,
Bercés des longs honneurs prodigués à leur race,
D'une orgueilleuse mère ils ont déjà l'audace ;
Et j'entrevois surtout dans les yeux de Caius
Les vices de Sylla, mais non pas ses vertus. ⁴
Il naquit oppresseur : sa tyrannique enfance
Bégaie insolemment la menace et l'offense.
Puisse Rome, en effet, tomber entre ses mains ! ⁵
Ma haine avec plaisir le conserve aux Romains. . . .
Que de Germanicus la veuve criminelle

¹ *Tiberius, haud unquam domui Germanici mitis, tum vero « aequi adolescentes senectæ suæ, » impatienter indoluit.* Annal. IV, 17.

² *In senatu oratione monuit in posterum, « ne quis mobiles adolescentium animos præmaturis honoribus ad superbiam extolleret. »* Ann. IV, 17.

³ *Contumaciam Agrippinæ Sejanus insectari, vetus Augustæ odium, recentem Livie conscientiam exagitare, « ut superbam fecunditate, nixam popularibus studiis inhiare dominationi, » apud Cæsarem arguerent.* Annal. IV, 12.

⁴ *C. Cæsari, forte orto sermone, L. Sullam irridenti, « omnia Sullæ vitia, et nullam ejusdem virtutem habiturum, » prædixit.* Annal. VI, 46.

⁵ *Ne Tiberium quidem caritate aut reipublicæ cura successorem edictum : sed quoniam adrogantiam sævitiamque ejus introspecterit, comparsione deterrima sibi gloriam quæsisse.* Annal. I, 11.

E TRAGOEDIA M. J. CHÉNIER. 397

Dans sa chute bientôt précipite avec elle ¹
 Silius, Sabinus, à me nuire attachés, ²
 Ses partisans publics, mes ennemis cachés. ³
 Crémutins de Rome écrit, dit-on, l'histoire : ⁴
 Il vent à l'avenir dénoncer ma mémoire.
 Scaurus peint des tyrans les tragiques destins : ⁵
 C'est moi que sur la scène il désigne aux Romains.....
 Mais tout prince absolu, s'il ne veut s'affaiblir,
 Doit punir les talens qu'il ne peut avilir.

ACTE III, sc. 2.

TIBERIUS Pisonem ironice solatur, ejusque minas non timere mentitur.

Ce droit de dénoncer, qui vous semble odieux,
 Fut dans les plus beaux temps utile à nos aïeux.
 Je ne veux point choisir un exemple vulgaire : ⁶
 Cet orateur fameux, plébéien consulaire,
 Cicéron, qui toujours soutint avec éclat
 Le sénat près du peuple et le peuple au sénat,
 N'a-t-il pas accablé de foudres équitables
 Verrès, que protégeaient ses richesses coupables ?
 N'a-t-il point accusé l'orgueilleux Lentulus,
 L'ardent Catilina, l'effréné Céthégus ;

¹ *Accendebat hæc onerabatque Sejanus, perititia morum Tiberii, odia in longum jaciens, quæ reconderet, auctaque promeret.* Annal. I, 69.

² *C. Silium et Titium Sabinum adgreditur : amicitia Germanici pernicioiosa utrique.* Annal. IV, 18.

³ *Erat uxor Silio Sosia Galla, caritate Agrippinæ invisa principi.* Annal. IV, 19.

⁴ *Crementius Cordus postulatur, novo ac tunc primum audito crimine, « quod, editis annalibus, laudatoque M. Bruto, C. Cassium Romanorum ultimum dixisset. »* Annal. IV, 34.

⁵ *Hunc quoque asperavere carmina, incertis auctoribus vulgata, in scævitiæ superbiamque ejus et discordem cum matre animum.* Annal. I, 72.

⁶ *C. Silanum. . . Mamercus Scaurus e consularibus, Junius Otho prætor, Bruti dñus Niger ædilis, simul corripunt. . . Mamercus, antiqua exempla jaciens, « L. Cottam a Scipione Africano, Ser. Galbam a Catone censorio, P. Rutilium a M. Scauro accusatos. » Fidelicet Scipio et Cato talia ulciscébantur, aut ille Scaurus, quem proavum suum, opprobrium majorum Mamercus infami opera dehonestabat.* Annal. III, 66.

Et, des rois abolis craignant peu l'influence,
Armé contre un Pison sa sévère éloquence ?

PISON.

Que font ces traits amers avec choix rassemblés ?
Notre âge est-il pareil aux temps dont vous parles ?
La liberté régnait sur les rives du Tibre :
César y règne seul, et seul y reste libre.
Chaque mot du sénat par César est dicté.....
César, faut-il aussi punir tous les coupables ?

TIBÈRE.

Sur des preuves ? sans doute. Ainsi le veut la loi.

PISON.

César sera puni.

TIBÈRE.

Qui l'accuserait ?

PISON.

Moi. ¹

Ses ordres à la main ; je les ai.

TIBÈRE.

Téméraire !

Vous les avez gardés ?

PISON.

Je connaissais Tibère.

TIBÈRE.

Pison, votre péril m'attache encore à vous.
Le sénat frémirait de voir un consulaire
Divulguant sans pudeur, aux yeux de Rome entière,
Un ordre faux peut-être, ou mal interprété, ²

¹ *Audire me memini ex senioribus, visum scipius inter manus Pisoni libellum, quem ipse non vulgaverit; sed amicos ejus dictitavisse, « litteras Tiberii et mandata in Germanicum continere: ac destinatum promere quod patres, principemque arguere, ni elusus a Sejano per vana promissa foret. »* Annal. III, 16.

² *Nuntianti centurioni, ut mos militiæ, factum esse, quod imperasset, « neque imperasse sese, et rationem facti reddendam apud senatum, » respondit. Annal. I, 6. Fingentibusque scelestis mandata aut non credent homines, aut non ignoscent. Annal. II, 71.*

E TRAGOEDIA M. J. CHÉNIER. 399

Et du chef de l'état bravant la majesté.

Par vos respects du moins méritez la clémence.....

PISON.

... Dussent les Romains n'en pas être surpris, ¹

Ils sauront que Tibère a fait périr son fils.

ACTE III, sc. 3.

SÉJAN.

... Que veut César !

TIBERIUS *Sejanum monet quid de Pisone et ejus filio sibi statutum.*

Rompre un dessein funeste.

SÉJAN.

De Pison ?

TIBÈRE.

De lui-même. Il menace, et demain
Vent paraître au sénat mes ordres à la main.

SÉJAN.

La nuit n'a pas encore éclipié la lumière.

TIBÈRE.

Cette nuit pour Pison doit être la dernière. ²

Mais avant de servir un trop juste courroux,

Amène-moi Cécilius.

SÉJAN.

Ah ! que prétendez-vous ?

Le punir ?

TIBÈRE.

Le tromper. Il faut, avec adresse,
D'un favorable accueil caresser sa jeunesse. ³
Cet entretien peut même écarter le soupçon.....

SÉJAN.

Les amis de Séjan vous consacrent leur vie.

César se souviendra de leur fidélité ?

¹ *Credidere quidem, data et a Tiberio occulta mandata.* Annal. II, 43.

² *Nec illum sponte extinctum, verum immisso percussore.* Ann. III, 16.

³ *Tiberius, quo integrum judicium ostentaret, exceptum comiter juvenem, sueta erga filios familiarum nobiles liberalitate auget.* Annal. III, 8.

TIBÈRE.

Ils obtiendront le prix qu'ils auront mérité.....¹

ACTE III, sc. 4.

TIBERIUS *Cneium decipere tentat.*

De vos froideurs, Cnéius, j'aurais lieu de me plaindre.....
 Quoi! d'un patricien, digne de sa naissance,²
 Deviez-vous si long-temps m'envier la présence?
 Un Romain tel que vous à l'empire appartient.

CNÉIUS.

Moi, seigneur!

TIBÈRE.

C'est aux rois que ce titre convient.³

Ah! laissez prononcer aux esclaves d'Asie
 Les noms avilissans qu'obtient la tyrannie.
 Je ne commande point, j'obéis à la loi;
 Et je suis à l'état, l'état n'est point à moi.
 C'est le sang des Pisons qui coule dans vos veines.....
 Le sénat, les faisceaux, les honneurs militaires,⁴
 Attendent l'héritier de tant de consulaires.....

CNÉIUS.

Sauvez, sauvez mon père, et laissez-là son fils.....

..... La cause est en vos mains:

C'est le sénat qui juge, et non pas les Romains.
 Que ne conservait-on ces formes respectées,
 Par les seuls criminels si long-temps redoutées?

TIBÈRE.

Y pensez-vous, Cnéius? cette imprudente audace

¹ *Paucis post diebus Cæsar auctor senatui fuit, « Vitellio atque Verani et Servæo sacerdotia tribuendi. » Fulcinio « suffragium ad honores » pollicitus, monuit, « ne facundiam violentia præcipitaret. »* Annal. III, 19.

² *« Nobilitatem domus, etiam ipsius, quoquo modo meriti, gravem casum » miseratus.* Annal. III, 17.

³ *Nomen Patris patris Tiberius, a populo sæpius ingestum, repudiavit; neque in acta sua jurari, quamquam censente senatu, permisit.* Ann. I, 72. *Acerbeque increpuit eos, qui « divinas occupationes, » ipsumque « dominum » dixerant.* Annal. II, 87.

⁴ *Libonem ornat prætura, convictibus adhibet, non vultu alienatus, non verbis commotior (adeo iram condiderat).* Annal. II, 28.

Aurait de votre père assuré la di grace.
 Agrippine, étalant de fastueux débris ,¹
 Devant le peuple entier voulait porter ses cris.
 Près du peuple souvent quand la haine dénonce ,²
 La haine écoute encor , la haine encor prononce ;
 Tandis que le sénat est, pour un sénateur ,
 Un tribunal paisible , et même protecteur.

ACTE IV, SC. 2.

CÆIUS *Agrippinæ, Agrippina Cneio quid de Tiberio sentiant, quid
 ex illo sibi metuendum, fatentur.*

Tibère corrompt tout par son fatal génie :
 Ce qu'on nomme équité n'est que sa tyrannie.³
 En vain dans ses discours, de pompe revêtus,⁴
 De ses vices masqués il se fait des vertus ;
 Nous pouvons aisément, malgré tant d'artifices,
 Dans ses fausses vertus démasquer tous ses vices.⁵
 Il récuse le peuple, et commande au sénat :
 Vous l'avourez, enfin, lui seul est tout l'état....

AGRIPPINE.

Vous dites vrai, Cnéius ; mais de la servitude,
 Même en la détestant, Rome a pris l'habitude.....
 Dois-je attendre en silence
 Que d'un vain tribunal les Romains détrompés
 Revendiquent leurs droits si long-temps usurpés?.....

¹ *An festinamus cum Germanici cineribus adpellere, ut te inauditum et indefensum planctus Agrippinæ, ac vulgus imperitum, primo rumore raptant?* Annal. II, 77.

² *« Tiberium spernendis rumoribus validum, et conscientia matris innoxum esse : veraque aut in deterius credita, judice ab uno facilius discerni : odium et invidiam apud multos valere. »* Annal. III, 10.

³ *Multa eo coram adversus ambitum et potentium preces constituta. Sed dum veritati consulitur, libertas corrumpatur.* Annal. I, 75.

⁴ *Speciosa verbis, re inania, aut subdola ; quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infensus servitium.* Annal. I, 81.

⁵ *« Cuncta mortalium incerta ; quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico »* dictitans. Non tamen ideo faciebat fidem civilis animi. Annal. I, 72.

Je ne puis que gémir des abus du pouvoir ,¹
 Vous séparer d'un père, et remplir mon devoir.....

CÆIUS.

Mais, quand tout se dira, craignez de reconnaître
 Que mon père, en luttant contre Germanicus,
 A rempli de César les ordres absolus.

AGRIPPINE.

Je le crois. Aujourd'hui l'insensible Tibère
 Aux yeux des sénateurs cachait mal ce mystère.
 D'une bouche hypocrite il regrettait son fils ;
 Mais son cœur s'indignait de les voir attendris.
 Du héros avec peine il célébrait la vie ;²
 Jusqu'en l'urne funèbre il lui portait envie ;
 Et, d'un front abattu démentant les douleurs,
 Sa parricide joie éclatait dans ses pleurs.....³

CÆIUS.

N'exposez point vos fils à des haines durables :
 Ah ! de l'amour du peuple ils sont déjà coupables.....⁴
 Ils sont fils d'Agrippine et de Germanicus.
 Seront-ils sans danger si près d'un rang suprême?.....⁵

ACTE IV, sc. 3.

SÉJAN.

La perte d'Agrippine est de loin préparée :

¹ *Tum primum e campo comitia ad patres translata sunt : nam ad eam diem, etsi potissima arbitrio principis, quædam tamen studiis tribuum fæbant. Neque populus ademptum jus questus est, nisi inani rumore.* Annal. I, 15.

² *Bellica Germanici gloriaangebatur. Retulit tamen ad senatum de rebus gestis, multaque de virtute ejus memoravit, magis in speciem verbi adornata, quam ut penitus sentire crederetur. Paucioribus Drusum... ut intentior, et fida oratione.* Annal. I, 52.

³ *Aberat quippe adulatio, gnaris omnibus latam Tiberio Germani mortem male dissimulari.* Annal. III, 2.

⁴ *Displicere regnantibus civilis filiorum ingenia.* Annal. II, 82.

⁵ *Manebat quippe suspicionum et credendi temeritas, quam Sejani, augere etiam in Urbe sustus, acrius turbabat, non jam occultis adversus Agrippinam et Neronem insidiis.* Annal. IV, 67.

E TRAGOEDIA M. J. CHÉNIER. 405

Par les mêmes moyens, nous pourrions voir un jour ¹
Les amis de Pisum la frapper à son tour.

ACTE V, SC. 1.

TIBERIUS suam ipse sortem et turpia patrum obsequia indignatur.

Encor cette victime : ²

Je renonce au pouvoir si je renonce au crime.
A la haine, au remords je dois me résigner,
Tout oser, mais tout craindre. Et c'est donc là signer !
Quel prestige maintenant cet empire suprême,
Pesant pour les sujets, pour le tyran lui-même ?
Un seul, maître de tous, ordonnant de leur sort,
Et promettant la vie, ou prescrivant la mort !
... Que sont désormais les pères de l'état ? ³
Un fantôme avili qu'on appelle sénat.
O lâches descendants de Dèce et de Camille !
Enfants de Quintins ! postérité d'Émile !
Esclaves accablés du nom de leurs aïeux,
Ils cherchent tous les jours leurs avis dans mes yeux,
Réservent aux proscrits leur vénale insolence,
Flatent par leurs discours, flattent par leur silence,
Et, craignant de penser, de parler et d'agir, ⁴
Me font rongir pour eux, sans même oser rongir.

ACTE V, SC. 2.

¹ *Veneta, et artes tam feliciter expertas, verteret in Agrippinam, in liberos ejus, egregiamque aviam, ac patrum sanguine miserrimes domus exsatiaret.* Annal. III, 17.

² *Quando, ut corpora verberibus, ita savitia, libidine, malis consultis, animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegant, quin tormenta pectoris suasque ipse poenas fateretur.* Ann. VI, 6.

³ *Ceterum tempora illa adeo infecta et adulatione sordida fuere, ut non modo primores civitatis, quibus clariudo sua obsequiis protegenda erat, sed omnes consulares, magna pars eorum, qui pratura functi, multique etiam pedarii senatores certatim exsurgerent, fœdaque et nimia censerent. Memoria proditur, Tiberium, quotiens curia egrederetur, gravis verbis in hunc modum eloqui solitum, « O homines ad servitutem paratos ! » scilicet, etiam illum, qui libertatem publicam nollet, tam projectæ servientium patientiæ tædebat.* Annal. III, 65.

⁴ *Unde angusta et lubrica oratio sub principe, qui libertatem metuebat, adulationem oderat.* Annal. II, 87.

SEJANUS eodem Pisonis fide narrat.

..... Vous aurez appris

Qu'une foule homicide exaltait dans ses cris¹
 Le vainqueur des Germains, sa veuve magnanime;
 Qu'au nom de leurs vertus on réclamait un crime.
 Mais les prétoriens me prêtaient leur appui;
 Ils appelaient Pison : j'arrivais jusqu'à lui,
 Quand déjà, croyant voir la troupe forcée,
 Pison d'un coup trop sûr tranchait sa destinée.²
 Dès qu'il entend parler de César et des lois,
 D'une ame ferme encor, mais d'une faible voix :
 « C'en est fait, me dit-il, la trahison m'assiège :³
 » Tu sais quels ennemis m'ont préparé le piège ;
 » On les nomme, on les vante ; et, certain de périr,
 » Je leur prouve du moins qu'un Romain sait mourir.....
 » Que Pison condamné soit la seule victime.
 » Fier, orgueilleux peut-être en ma calamité,
 » Je n'ai point de Tibère imploré la bonté ;
 » Mais qu'à mon dernier vœu Tibère soit propice :
 » Pour un fils innocent j'implore sa justice. »

ACTE V, SC. 6.

¹ *Simul populi ante curiam voces audiebantur : « non temperatos manibus, si patrum sententias evasisset : » effigiesque Pisonis traxerant in Gemonias, ac devehabant, ni jussu principis protectæ repositæque forent.* Annal. III, 14.

² *Cæpta luce, perfosso jugulo, jacente humi gladio, repertus est.* Annal. III, 15.

³ *Cæsar, flexo in mœstitiam ore, « suam invidiam tali morte quæsitam » apud senatum, queritur, crebrisque interrogationibus exquiris, « qualem Piso diem supremum noctemque exegisset. » Atque illo pleraque sapienter, quædam inconsultius respondente, recitat codicillos, a Pisone in hunc ferme modum compositos : « Conspiratione inimicorum, et invidia falsi criminis oppressus, Deos immortales testor..... vosque oro, liberis meis consulatis.... M. Piso repetere Syriam dehortatus est..... ne meæ prævitæ poenas innoxius luat.... tibi amicus, nec quidquam post hæc rogaturus, salutem infelicis filii rogo. » Annal. III, 16.*

FINIS EXEMPLORUM IMITATIONIS.

NOTICE

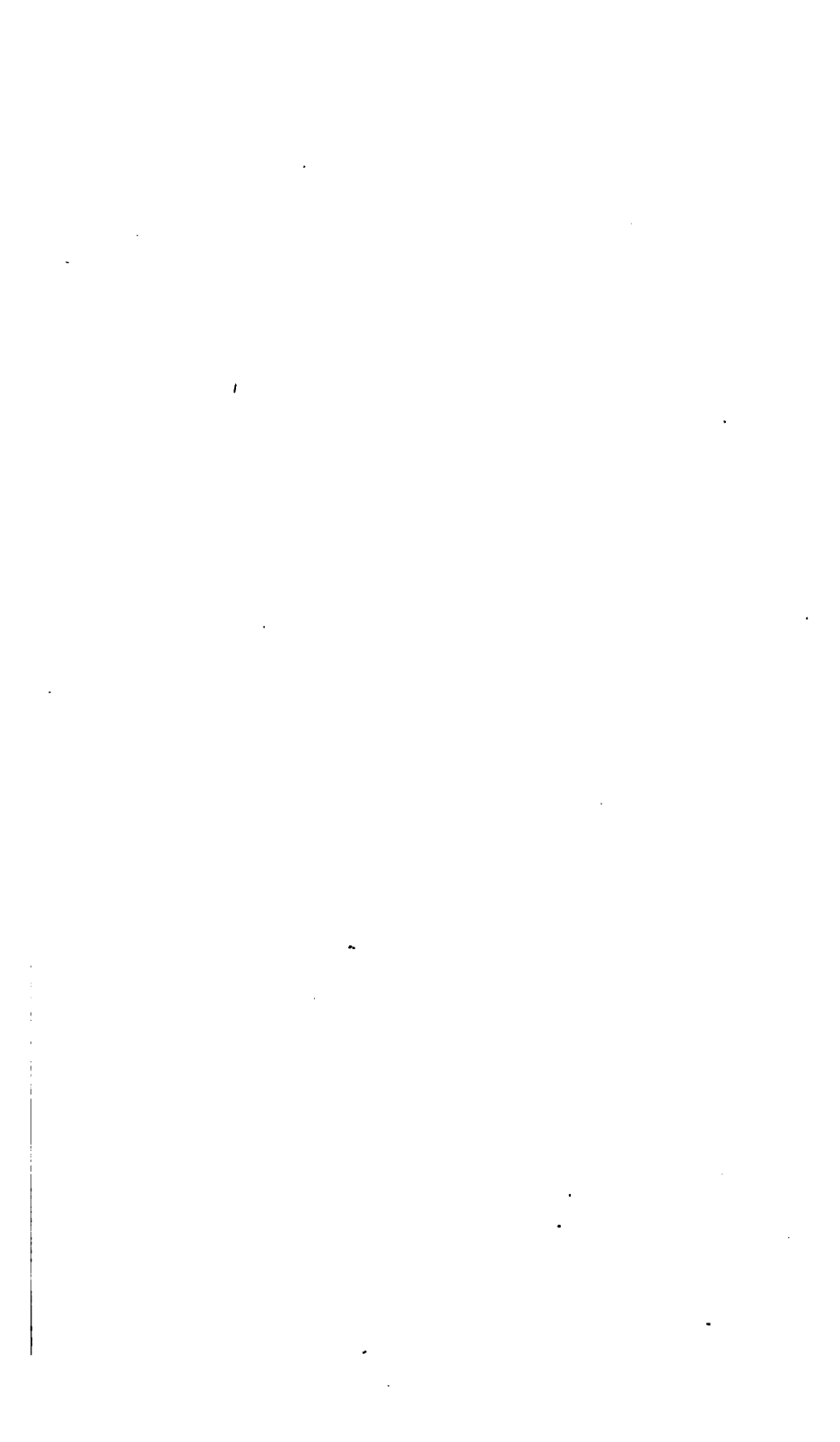
DES

PRINCIPALES ÉDITIONS ET TRADUCTIONS

DE TACITE,

PAR M. BARBIER,

ADMINISTRATEUR DES BIBLIOTHÈQUES PARTICULIÈRES DU ROI,
ET BIBLIOTHÉCAIRE DU CONSEIL D'ÉTAT.

NOTICE

DES

PRINCIPALES ÉDITIONS ET TRADUCTIONS

DE TACITE.*

L nous reste peu d'indications à donner sur de bonnes éditions de Tacite, soit omises par M. Oberlin, soit publiées depuis 1801, époque à laquelle il fit paraître l'édition que nous reproduisons. Cependant nous lui reprocherons de ne pas avoir cité une édition ainsi intitulée :

C. CORN. TACITI OPERA; notis et dissertationibus illustravit G. Brotier. Edimburgi, 1796, 4 vol. in-4° et in-8°.

On sait que l'édition de Tacite donnée par l'abbé Brotier en 7 vol. in-12, présente des dissertations et des notes qui ne sont pas dans son édition in-4°. L'édition d'Édimbourg renferme tout ce qui se trouve dans les deux éditions de Paris.

Quant aux éditions nouvelles, nous les réduisons à deux :

1°. TACITI OPERA; notis et dissertationibus illustravit G. Brotier. Londini: curante et imprimente Abr.-Joan. Valpy, 1812, 5 vol. in-8°.

Cette belle édition réunit les avantages de celles de Paris et d'Édimbourg; on y trouve de plus un choix de notes tirées des commentateurs de Tacite postérieurs à l'édition d'Édimbourg, des notices littéraires et politiques, et quelques notes du célèbre Porson : elle nous a été utile.

* Cette notice peut être considérée comme un supplément à la préface de MM. Ernesti et Oberlin, qui se trouve à la tête du premier volume.

2°. **ŒUVRES DE TACITE**, avec la traduction française de *Dureau de La-malle*. Paris, *Michaud*, 1808, 5 vol. in-8°; — 1817, 6 vol. in-8°.

Nous avons cru devoir aussi mentionner le meilleur ouvrage que la critique moderne ait produit sur Tacite; en voici le titre:

OBSERVATIONS LITTÉRAIRES, CRITIQUES, POLITIQUES, MILITAIRES, GÉOGRAPHIQUES, etc. SUR LES HISTOIRES DE TACITE, avec le texte latin, corrigé par l'abbé *Ferlet*, ancien Professeur de l'Université de Paris. Paris, 1801, 2 vol. in-8°.

Nous entrerons dans de plus grands détails sur les traductions françaises de Tacite: cette partie a été très-négligée jusqu'à ce jour.

TRADUCTIONS FRANÇAISES DE TACITE.

L'Italie, l'Espagne et l'Angleterre possèdent des histoires détaillées des ouvrages anciens, grecs et latins, qui ont été traduits dans leurs langues respectives. De pareils ouvrages manquent encore à la France, qui n'a en ce genre que des essais incomplets ou informes: tels sont les chapitres de Sorel et de Baillet sur les traducteurs français. L'abbé Goujet, dans le plan trop vaste de *Bibliothèque française* qu'il s'était formé, n'a pu arriver jusqu'aux historiens. Charles-Étienne Jordan, bibliothécaire de Frédéric II, dans deux articles de la *Bibliothèque germanique*, en 1739, et M. Ferri de St.-Constant, en 1808 et en 1811, à la tête de ses *Rudimens de la traduction*, sont loin d'avoir épuisé la matière. J.-Albert Fabricius et ses continuateurs, dans les *Bibliothèques grecque et latine*, ont fait d'infructueux efforts pour faire bien connaître les traductions françaises des ouvrages anciens. On n'a pas lieu d'être plus satisfait des détails que l'on trouve à ce sujet dans les notices littéraires que présente la collection des classiques imprimée à Deux-Ponts. Un travail de cette nature ne pouvait être bien exécuté qu'en France, et peut-être même que dans la capitale: le plan de notre entreprise nous permet de l'essayer. Tacite a été le

premier objet de nos recherches, et nous nous sommes bientôt convaincus qu'il n'existait que des renseignemens vagues et inexacts sur les anciens traducteurs français de ce prince des historiens. L'abbé de Saint-Léger, dont les immenses recherches, encore inédites, ont plus que doublé les *Bibliothèques françaises* de Lacroix du Maine et de du Verdier, n'a laissé aucune note sur les articles des traducteurs de Tacite. Il a donc été nécessaire de rechercher avec le plus grand soin, dans les bibliothèques publiques et particulières, les anciennes traductions, pour les faire connaître avec exactitude.

Si cette notice ne présente pas aux lecteurs de Tacite une utilité bien évidente, elle remplira du moins une lacune remarquable dans l'histoire littéraire de la France.

Nous ferons connaître ensuite les plus importantes traductions faites en d'autres langues.

Traductions des OEuvres complètes ou d'une grande partie des OEuvres de Tacite.

1582, Paris, chez Abel l'Angelier, in-fol. :

LES OEUVRES DE C. CORNELIUS TACITUS, Chevalier romain, à savoir : les Annales et Histoires des choses advenues en l'empire de Rome, depuis le trépas d'Auguste ;

L'Assiette de Germanie, les Mœurs et Noms des anciens peuples de ce pays ;

La Vie de Jules Agricola, où est traitée la Conquête et Description du pays jadis appelé Bretagne, et maintenant Angleterre et Écosse : le tout nouvellement mis en français, avec quelques annotations nécessaires pour l'intelligence des mots plus difficiles. (Par Claude Fauchet et Étienne de la Planche.)

Cette traduction a été réimprimée en 1583, in-4°, et en 1584, in-8°. Elle l'a encore été plusieurs fois au commencement du dix-septième siècle.

1594, Genève, chez les héritiers d'Eustache Vignon, in-8° ;

1596, Anvers, in-8° ;

1609, Douay, de l'imprimerie de Balthazar Bellere, in-8° :

LES OEUVRES DE C. CORNELIUS TACITUS, Chevalier romain, à savoir : les Annales et Histoires . . . la Description des peuples de Germanie et de leurs Mœurs ; la Vie de Jules Agricola . . .

le tout traduit du latin (par *Et. de la Planche* et *Cl. Fauchet*),
et nouvellement revu et corrigé.

Pyrame de Candole, imprimeur-libraire à Cognny, près Genève, dans une épître dédicatoire à messire N. de Brulart, seigneur de Silléri, en date du 22 juin 1594, déclare que cette nouvelle édition de la traduction française de Tacite, a été revue et amendée par lui *en infinis passages*.

1599, Paris, in-4° :

ŒUVRES DE CORNELIUS TACITUS, trad. en français par P. D. B.

Je n'ai pu voir cette traduction.

1610, Paris, in-4° :

LES ŒUVRES DE C. CORN. TACITUS, illustrées, en cette dernière édition, de chronologies, généalogies, sommaires et annotations (par *Jean Baudoin*); et l'Histoire romaine de C. Velleius Paterculus, nouvellement traduite en français (par le même *J. Baudoin*).

Baudoin s'est contenté, à cette époque, de reproduire la traduction de la Planche et de Fauchet. Il a tiré les annotations de tous les commentateurs de Tacite.

1629, Paris, in-4° :

LES ŒUVRES DE CORNELIUS TACITUS, de nouveau traduites et illustrées d'annotations; avec des Discours politiques, tirés de l'Italien de *Scipion Amirate* (par *Jean Baudoin*).

Cette prétendue traduction nouvelle n'est encore que l'ancienne, revue et corrigée par Baudoin.

1615, Paris, in-12 :

LE TIÈRE FRANÇAIS DE C. CORN. TACITUS, par *Rodolphe le Maistre*, premier Médecin des Enfans de France.

1636, Paris, in-fol. :

LES ŒUVRES DE TACITE, traduites par *Rodolphe le Maistre*, Conseiller du Roi en son conseil d'état, et premier Médecin de Monsieur, Fils de France et Frère unique de Sa Majesté; augmentées des six derniers livres des Annales, de suppléments, annotations, etc.

Cette traduction est précédée d'une double dédicace, l'une au Roi, et l'autre à Monsieur. Elle a été réimprimée à Rouen, chez Berthelin, 1650, 2 vol. in-8°.

Théophile Géorgi, dans son *Dictionnaire universel des Livres*, cite une édition de cette traduction imprimée en 1627, in-4°. Je n'ai pu me la procurer.

1644, *Paris*, in-fol. :

LES ŒUVRES DE CORNILLE TACITE, traduites du latin en français par messire *Achille de Harlay*, sieur de *Chanvallon*.

1640, 1641 et 1644, *Paris*, 3 vol. in-8° :

LES ANNALES ET L'HISTOIRE DE TACITE, traduites en français par *Perrot d'Ablancourt*.

1646, *Paris*, *veuve Camusat*, in-8° :

LA GERMANIE DE TACITE, AVEC LA VIE D'AGRICOLA, traduites en français (par *Perrot d'Ablancourt*).

1650, *Paris*, 2 vol. in-8° :

ŒUVRES DE TACITE, traduites en français, avec des remarques, par *Perrot d'Ablancourt*.

Cette traduction a été souvent réimprimée à Paris, à Lyon et à Amsterdam.

1686, *Amsterdam*, 1 vol. in-12 :

M. PERROT D'ABLANCOURT VENGE, ou AMELOT DE LA HOUSSEYRE convaincu de ne pas parler français, et d'expliquer mal le latin (par *Frémont d'Ablancourt*, neveu de Perrot).

Frémont défiait Amelot de faire une meilleure traduction que celle de son oncle ; celui-ci, piqué de ce défi, s'occupait aussitôt d'une traduction de Tacite, et en donna, quelques années après, le commencement.

1690, *Paris*, 1 vol. in-4° et 2 vol. in-12 :

TACITE, avec des notes historiques et politiques, par *Amelot de la Housseyre*. Première partie, contenant les six premiers livres de ses *Annales*.

Amelot a mis à la tête de sa traduction un avertissement, où il répond avec beaucoup de vivacité à l'ouvrage de Frémont ; on y trouve la critique de divers auteurs modernes qui ont traduit ou commenté Tacite.

1716, *Amsterdam*, 4 vol. in-12 :

TACITE, avec des notes politiques et historiques, traduit par *Amelot de la Housseyre*.

On trouve dans cette édition la traduction des 11°, 12° et 13° livres des *Annales*.

1730, 1731 et 1734, *la Haye*, chez *H. Schaurleer*, 6 vol. in-12 :

TACITE, avec des notes politiques et historiques (pour servir de continuation à ce que *M. Amelot de la Houssaye* avait traduit de même auteur), par *M. L. C. D. G.* (par *François Bruys*).

On trouve dans le dixième volume la traduction du Dialogue des Orateurs.

1731 et années suivantes, *Amsterdam*, le Cène, 10 vol. in-12 :

TACITE, avec des notes politiques et historiques, par *Amelot de la Houssaye* (et son continuateur *Fr. Bruys*).

1742, *Paris*, 3 vol. in-12 :

LES ANNALES ET LES HISTOIRES DE TACITE, avec la Vie de *Jul. Agricola*, trad. en français par *M. Guérin*, Professeur de l'Université.

Cette traduction n'a pas reçu des savans un favorable accueil.

1755, *Paris*, 2 vol. in-12 :

TRADUCTION DE QUELQUES OUVRAGES DE TACITE (Vie d'*Agricola* et Mœurs des *Germanis*), par l'abbé de la Bléterie, Professeur d'éloquence au collège Royal.

Le P. Dotteville, de l'Oratoire, a publié une nouvelle édition revue de cette traduction, *Paris*, 1788, 1 vol. in-12. Elle forme le premier volume de sa traduction de Tacite.

1768, *Paris*, 3 vol. in-12 :

TIBÈRE, ou LES PREMIERS LIVRES DES ANNALES DE TACITE, trad. par l'abbé de la Bléterie.

L'abbé de la Bléterie avait lu dans une séance de l'Académie des belles-lettres, en 1759, la première partie d'un Supplément aux Annales de Tacite. Son âge avancé l'a sans doute empêché de continuer les recherches qu'exigeait ce travail ; depuis, ce supplément a été exécuté en deux langues, en latin par *Brotier*, en français par le P. Dotteville.

1768, *Amsterdam (Paris)*, in-12 :

LETTRES SUR LA NOUVELLE TRADUCTION DE TACITE, par l'abbé de la Bléterie, avec un petit Recueil de phrases élégantes tirées de la même traduction, pour l'usage de ses écoliers, par *S.-N.-H. Linguet*.

1772, *Paris*, 2 vol. in-12 :

HISTOIRES DE TACITE en latin et en français, avec des notes sur le texte, par *J.-H. Dotteville*, de l'Oratoire.

1774, *Paris*, 2 vol. in-12 :

ANNALES DE TACITE, en latin et en français, par le P. *Dotteville* :
règnes de Claude et de Néron.

1779, *Paris*, 2 vol. in-12 :

ANNALES DE TACITE, en latin et en français, par le P. *Dotteville* :
règnes de Tibère et de Caligula.

1779 — 1788, *Paris*, 7 vol. in-12 :

TRADUCTION COMPLÈTE DE TACITE, savoir : Vie d'Agricola et
Mœurs des Germains, traduction de l'abbé de la Bléterie, revue
par le P. *Dotteville* ; Annales et Histoires, traduites par le P.
Dotteville.

Le P. *Dotteville* publia en 1792 une troisième édition de cette traduction, revue, corrigée, et augmentée d'une adresse à Messieurs de l'Assemblée Nationale, laquelle avait été agréée par l'assemblée le 9 octobre 1791. Il a donné une quatrième édition en 1799, 7 vol. in-8° et in-12. Les six derniers volumes, au moyen des introductions et des supplémens, forment une suite non interrompue depuis la fin du règne d'Auguste, jusqu'à la paix universelle sous Vespasien.

1790, *Paris*, chez *Théophile Barrois*, 3 vol. in-8° :

TACITE, traduction nouvelle, par M. *Dureau de Lamalle*. (On trouve à la fin du troisième volume la traduction du Dialogue sur les Orateurs.)

Cette traduction est bien supérieure à toutes les autres ; elle a été réimprimée en 1808, 5 vol. in-8°, avec le texte latin, qui manquait dans la première édition, le tout revu et corrigé avec le plus grand soin par le fils du traducteur. Ce même fils et M. le comte de Fortia ont publié une troisième édition en 1817, 6 vol. in-8° ; elle est augmentée, dit-on sur le frontispice, de la vie de Tacite, de notes, et des supplémens de l'abbé Brotier, traduits par le P. *Dotteville*.

Pourquoi n'avoir pas dit que cette Vie de Tacite était celle que l'on trouve dans la traduction du P. *Dotteville*, et qu'il avait empruntée à l'abbé de la Bléterie ? d'un autre côté, pourquoi avoir dit sur le frontispice que les supplémens de Brotier, en français, étaient traduits par le P. *Dotteville*,

tandis que , dans le corps de l'ouvrage , on les présente seulement comme rédigés d'après l'abbé Brotier ? Le P. Dotteville n'a point rédigé ses supplémens d'après ceux de Brotier. Il est probable que les deux auteurs ont consulté les mêmes sources ; mais le résultat de leurs recherches est le propre travail de chacun d'eux.

1811, *Paris*, chez *Auguste Delalain*, 3 vol. in-18 :

NOUVELLE TRADUCTION DE TACITE, avec le texte en regard ; ouvrage posthume de *M. de Barrett*.

1812, *Paris*, 3 vol. in-8° :

TRADUCTION NOUVELLE DES ŒUVRES COMPLÈTES DE TACITE, par *M. Gallon de la Bastide*.

Traductions d'Ouvrages particuliers de Tacite.

1548, *Paris*, *Vincent Sertenas*, 1 vol. in-4° :

LES CINQ PREMIERS LIVRES DES ANNALES DE C. CORN. TACITUS, Chevalier romain, trad. en français par *Estienne de la Planché*, Avocat au Parlement de Paris.

Cette traduction a été réimprimée en 1555.

1613, *Paris*, in-8° :

PARTIE DU LIVRE PREMIER DES ANNALES DE TACITE, traduite en français par *Colomby*, avec des observations politiques, topographiques et historiques.

1782 : TRADUCTION DU PREMIER LIVRE DE L'HISTOIRE DE TACITE, par *J.-J. Rousseau*.

Voyez le tome 12 de l'édition des Œuvres du Philosophe de Genève, donnée par le libraire Lefèvre, en 1819.

M. Clément, de Dijon, a comparé la traduction du discours de Galba à Pison par J.-J. Rousseau, avec la traduction du même morceau par d'Alembert. Suivant ce critique, Rousseau a en général, sur d'Alembert, l'avantage d'un écrivain maître de sa langue, qui conserve même en traduisant une heureuse liberté, le premier charme du style. *Voy. l'Année littéraire*, 1781, tom. III, p. 221, ou les *Essais de Critique de l'auteur*, *Paris*, 1785, tom. I, p. 207.

1790 : ANNALES DE TACITE, traduction nouvelle, par *M. Senac de Meilhan*, ancien Intendant, tome premier.

L'auteur n'a pas continué cette traduction.

1706, *Lyons*, in-8° :

NOUVELLE TRADUCTION DE DEUX OUVRAGES DE TACITE (savoir : les Mœurs des Germains et la Vie d'Agricola, par *Philippe V*, Roi d'Espagne).

J'ai vu au commencement d'un exemplaire la note suivante : « Cette traduction a été faite par *Philippe V*, roi d'Espagne ; » il me l'a donnée lui-même à Madrid, lorsque j'eus l'honneur d'y accompagner M^e le duc d'Orléans, étant son premier valet-de-chambre. »

L'imprimeur dit, en effet, dans un court avertissement, qu'on lui a assuré que ces deux traductions étaient le fruit des premières études d'un grand prince. M. Chardon de la Rochette possédait un exemplaire relié aux armes du roi d'Espagne.

1776, *Paris*, in-12 :

LES MŒURS DES GERMAINS ET LA VIE D'AGRICOLA, PAR TACITE, traduction nouvelle, avec des notes sur le sens et le style de Tacite ; par M. *Boucher*, Procureur au Parlement.

1552, *Paris*, in-16 :

PETIT TRAITÉ, CONTENANT LA DESCRIPTION DE LA SITUATION DE TOUTE LA GERMANIE ; ensemble les Mœurs... de toutes les nations comprises en icelle Germanie : jadis composé par CORNELIUS TACITUS ; tourné de latin en français par *Claude Guillomet*.

1575, 1586, *Paris*, in-4° :

LA GERMANIE DE CORN. TACITUS, traduite en français par *Blaise de Vigenère*, à la suite de sa traduction du *Traité de Cicéron* de la meilleure forme d'Orateurs, et de celle du sixième livre des Commentaires de César.

1753, *Paris*, *Briasson*, in-12 :

MŒURS DES ANCIENS GERMAINS, trad. de TACITE à la suite d'une nouvelle édition des *Mœurs et Coutumes des Français*, par l'abbé *le Gendre*.

Cette traduction n'est pas nouvelle : c'est celle de François Bruys, avec de légères corrections de style. Voy. ci-devant les années 1730, 1731, 1734.

C'est donc bien à tort que M. Drouet, bibliothécaire des avocats, a attribué cette traduction à Diderot, dans la nouvelle édition de la *Méthode pour étudier l'histoire*, par Lenglet du Fresnoy, *Paris*, 1772, tom. XII, p. 23. On sait

seulement que Diderot avait fait une étude assez approfondie de Tacite, ainsi que le prouvent son *Essai sur la Vie de Sénèque* et ses *Principes de politique des Souverains*, ou *Notes écrites de la main d'un Souverain, à la marge de Tacite*. Voyez la collection de ses Œuvres, publiée par M. Naigeon, Paris, 1798, in-8°, tom. VIII et IX. Cependant M. Naigeon a démontré dans des notes très-judicieuses, que souvent Diderot a cité Tacite avec peu de fidélité. Ce philosophe était incapable de s'assujétir à ne voir dans un livre que ce qui s'y trouve; et il est rare qu'il s'autorise d'un fait sans l'altérer: Néanmoins l'opuscule dans lequel Diderot a développé quelques principes de Tacite, mérite d'être lu et étudié.

1574, sans indication de lieu, in-4° de 35 feuillets :

LA VIE DE JULES AGRICOLA, descripte à la vérité par CORNELIUS TACITUS, son gendre (traduite en français par Ange Cappel du Luat).

Cette traduction est dédiée à la reine d'Angleterre Élisabeth. On lit le nom de Denis Dupré dans une vignette qui se trouve au haut du cinquième feuillet : c'était un imprimeur-libraire de Paris à cette époque. Lacroix du Maine dit que cette traduction a été imprimée à Paris, sans indiquer ni l'année de l'impression, ni le nom de l'imprimeur. L'exemplaire de la Bibliothèque du Roi m'a fait connaître toutes ces particularités.

1639, Paris, petit in-12 :

TACITE : DE LA VIE D'AGRICOLA, SON BEAU-FÈRE, traduite en français par I. H. (Ithier Hobier).

1796, Paris, in-8° :

TRADUCTION DE LA VIE D'AGRICOLA, par M. le duc de Nivernois, avec le texte de Tacite.

Voy. les Œuvres de cet auteur, tom. IV.

1797, Paris, in-18 :

VIE DE JULIUS AGRICOLA, par TACITE; traduction nouvelle, par M. Desrenaudes, avec le texte latin à côté.

1803, Paris, in-12 :

• VIE DE JULIUS AGRICOLA, par TACITE, traduction nouvelle, avec le texte et des notes, par Dambreville.

1806, *Paris*, in-8° :

FRAGMENTS DE LA VIE D'AGRICOLA, de TACITE, traduits en français (par M. Charles Panckoucke).

1806, *Paris*, in-8° :

VIE D'AGRICOLA, par TACITE, traduction nouvelle (par M. Ambroise Rendu, Inspecteur-général de l'Université).

1819, *Paris*, chez P. Didot, in-8° :

VIE D'AGRICOLA, traduction de TACITE, par un Officier du corps royal d'état-major.

1585, *Paris*, in-8° :

DIALOGUE DES ORATEURS, ci-devant publié sous le nom de C. CORN. TACITUS et de Pubius Quintilianus, nouvellement mis en français (par Claude Fauchet).

1630, *Paris*, in-4° :

DES CAUSES DE LA CORRUPTION DE L'ÉLOQUENCE, Dialogue attribué par quelques-uns à TACITE, et par d'autres à Quintilien ; traduit en français (par Louis Giry, de l'Académie française, avec une préface par Antoine Godeau).

1722, *Paris*, in-12 :

DES ORATEURS, savoir, si les modernes sont inférieurs aux anciens, et pourquoi ? Dialogue attribué à TACITE, et par quelques autres à Quintilien ; traduit en français par Morabin.

1782, *Paris*, in-12 :

DIALOGUE SUR LES ORATEURS, traduction nouvelle (par Bourdon de Sigrais).

1809, *Reims et Paris*, in-8° :

DIALOGUE SUR LES ORATEURS, traduction nouvelle, dédiée à M. le Duc de Cambacérès, par Ch. Dallier, Maître d'étude au lycée de Reims.

Traductions de différens morceaux de Tacite.

1686, *Paris*, in-12 :

LA MORALE DE TACITE, extraite de ses Annales et Histoires, par Amelot de la Housaye. (Premier essai : De la Flatterie.)

C'est cet ouvrage qui donna lieu à Frémont d'Ablancourt de publier le volume cité ci-devant, p. 411.

1753, *Berlin (Paris)*, in-12 :

ESSAI DE TRADUCTION DE QUELQUES MORCEAUX DE TACITE, par d'Alambert, à la fin du second volume de ses Mélanges de littérature, d'histoire et de philosophie.

Cet essai a reçu des augmentations et des améliorations

successives dans les nouvelles éditions des *Mélanges*; il compose un volume entier de celles qui ont cinq volumes. Enfin, l'année qui suivit la mort de l'auteur, il reparut sous ce titre :

MORCEAUX CHOISIS DE TACITE, traduits en français, avec le latin à côté, des notes, des observations sur l'art de traduire, etc.; par d'Alembert. Paris, Moutard, 1784, 2 vol. in-12.

Dès l'année 1758, Fréron, dans son *Année littéraire* du mois de janvier, tom. I, avait critiqué l'Essai avec beaucoup de sévérité, sous le masque d'un *habitant de la Guadeloupe*; d'Alembert trouva un vengeur l'année suivante, dans M. Dreux du Radier, auteur du Censeur impartial. Voy. l'Année littéraire, 1759, tom. VIII, p. 145 et suiv.

En 1784, les continuateurs de Fréron, couverts du même masque, critiquèrent l'ouvrage posthume de d'Alembert avec autant de vivacité que l'avait fait Fréron seize ans auparavant. Voy. l'Année littéraire, 1784, tom. VIII, p. 233.

1810, Paris, in-12 :

EXTRAITS DE TACITE (traduits en français) ET REMARQUES SUR PLUSIEURS PASSAGES DU TEXTE, par N.-S. Anquetil.

1619, Paris, chez Bourriquant, in-8° :

VERSIONS DE QUELQUES PIÈCES DE VIRGILE, TACITE ET SALLUSTE, avec l'Institution de Monseigneur, Frère unique du Roi; par la demoiselle de Gournay.

Mademoiselle de Gournay n'a traduit de Tacite que la harangue de Galba à Pison.

TRADUCTIONS ITALIENNES.

1813, Perouse, in-8°, tome premier ;

1815, 1816, Roma, 7 vol. in-8° :

OPERE DI C. C. TACITO, volgarizzate da Giuseppe Petrucci di Terni.

1810, Pavia, 3 vol. in-8° :

OPERE DI CAIO CORN. TACITO, volgarizzate da Lodovico Valeriani.

1794—1803, in Verona, gli eredi di Marco Moroni, 4 vol. in-8° :

OPERE DI TACITO, tradotte dal conte Pietro Montanari, con Supplemento alle lacune che s'incontrano nel medesimo autore, e con note.

TRADUCTIONS ANGLAISES.

1737, *London*, 4 vol. in-8° :

THE WORKS OF TACITUS, to which are prefixed political discourses upon that autor (by *Th. Gordon*).

Cette traduction a été réimprimée en 1770, 5 vol. in-12.

Les discours politiques de *Th. Gordon* sur *Tacite*, ont été traduits en français (par *P. Daudé*), *Amsterdam*, 1742, 2 vol. in-12, et 1751, 3 vol. in-12.

1793, *London*, 4 vol. in-4° :

TACITUS'S WORKS, with an Essay on his life and genius, notes, etc. by *Arth. Murphy*.

Cette traduction a été réimprimée à *Londres* en 1805, 8 vol. in-8°.

TRADUCTIONS ALLEMANDES.

1809 — 1818, *Essen et Duisbourg*, 3 vol. in-8° :

LES ANNALES DE TACITE, traduites par *J.-C. Schlüter*.

1811 — 1816, *Berlin*, 6 vol. in-8° :

ŒUVRES DE TACITE, traduites en allemand par *K.-W. Woltmann*.

1813 — 1816, *Leipzig*, 3 vol. in-8° :

TACITI OPERA, avec une introduction en allemand, des tables historiques et généalogiques, des observations et annotations.

TRADUCTIONS SUÉDOISES.

1795, *Holmiæ*, in-8° :

C. CORN. TACITI ANNALIUM LIBER I, in linguam Suecicam versus ab auctore anonymo.

1796, *Stockholm*, in-8° :

ESSAI D'UNE TRADUCTION DE TACITE, en suédois.

TRADUCTIONS DANOISES.

1773, 1775, 1797, *Havniæ*, 3 vol. in-8° :

C. CORN. TACITI OPERA, cum animadversionibus, in Danicam linguam versa a *Jac. Baden*, Prof. eloq. in Universitate litter. Hauniensi. (Les Mœurs des Germains sont de la traduction de *G.-L. Baden* fils.)

420 NOTICE BIBLIOGRAPHIQUE.

TRADUCTIONS ESPAGNOLES ET PORTUGAISES.

Pendant le cours du dix-huitième siècle, il n'a paru aucune traduction de Tacite en espagnol.

1715, *Lisboa*, in-4° :

C. CORN. TACITI OPERA, in linguam Lusitanicam versa, a *Luiz do Couto Felix*.

TRADUCTIONS POLONAISES.

1772, *Varsovie*, *imprimerie Royale*, 4 vol. in-4° :

ŒUVRES DE TACITE, traduites en polonais, par *Naruszewitz*.

Cette traduction a été réimprimée en 1775, 3 vol. in-8°.

FINIS VOLUMINIS QUINTI ET ULTIMI.

CAII CORNELII TACITI.

QUÆ EXTANT

OMNIA OPERA

INDICES
NOMINUM ET RERUM
ET LATINITATIS
IN
CAIUM CORNELIUM
TACITUM

AUCTI ET DILIGENTER EMENDATI

PARISIIS
COLLIGEBAT NICOLAUS ELIGIUS LEMAIRE
POESIOS LATINÆ PROFESSOR
~~~~~
MDCCCXX

INDICES

IN

C. CORN. TACITUM.

LECTORI SALUTEM.

Quum plurima omiserint, vel perperam signaverint, qui nos in publicandis C. TACITI editionibus præcesserunt, statuimus diligenter inspectis et inter se collatis aliorum *indici-bus*, formare novum indicem, qui post multas lucubrationes confectus, in duas partes dividitur, quarum prior æs, id est, locorum et hominum nomina, ceteraque TACITO illustrata continet: in altera referuntur VERBA, quæ ad auctoris latinitatem, stylumque proprium pertinentia, ab aliis scriptoribus hunc secernunt.

Itaque primus index erit HISTORICUS, seu NOMINUM ET RERUM; secundus VERBORUM, seu LATINITATIS.

N. E. L.

INDEX HISTORICUS

SEU

NOMINUM ET RERUM.

Numeri positi absolute, id est, sine litera librorum initia indicante, ad Annales referuntur; alii præfixum habentes H., ad Historias; G. ad libellum de Moribus Germanorum; A. ad Vitam Agricolaë; O. ad Dialogum de Oratoribus.

- A**
ABDAGESSES, Parthus, VI, 36; —
 gazam adjicit Tiridati, VI, 37; —
 in visus primoribus, VI, 43; — ejus
 auctoritas, VI, 44.
Abdus, Parthus, VI, 31; — lento
 veneno illigatus, VI, 32.
Abgarus, *vide* Acherus.
Abnoha mons, G. 1.
Aborigines, populi, XI, 14.
Abudius Rufo, VI, 30.
Academia, O. 32. — Academico-
 ram pugnacitas, O. 31.
Acherus, Arabum rex, XII, 12, 14.
Accius, poeta, O. 20, 21.
Accusatores præmiis illecti, IV, 30;
 — exilio aut morte mulctati, VI,
 9, 30; — districtiores velut sacro-
 sancti, IV, 36.
Acerronia, Agrippinae familiaris,
 XIV, 5; — in mari occiditur, *ibid.*
Cn. Acerronius consul, VI, 45.
Achæi, populi, VI, 18.
Achæmenes, XII, 18.
Achaia proconsulari imperio leva-
 tur, I, 76; — additur Moesia, I,
 80; — terræ motu afflicta, IV, 13;
 — exterritur rumore Pseudo-Drusi,
 V, 10; — spoliatur a Nerone, XV,
 45; — metuit sibi a Pseudo-Ne-
 rone, H. II, 8; — studiis clara, O.
 30. — Achaia prætor Poppæus
 Sabinus, I, 80; V, 10; — Atidius
 Geminus, IV, 43. — Achaia amœ-
 na, III, 7.
M. Acilius consul, XII, 64.
Acilius Aviola, III, 41.
Acilius Strabo, XIV, 18.
Acratus, Neronis libertus, XV, 45,
 XVI, 23.
Acta Deorum, G. 34; — diurna P.
 R. III, 3; XVI, 22; — diurna Ur-
 bis, XIII, 31; — publica, XII, 24;
 — Senatus, V, 4; — principis, I,
 72; IV, 42; XIII, 5, 11. — Acto-
 rum libri, O. 37.
Acte, Neronis pellex, XIII, 12, 46;
 XIV, 2.
Actianus Nonius, H. IV, 41.
Actium, H. I, 1. — Actiaca religio,
 XV, 23; — victoria, I, 3; II, 53;

- IV, 5. — Actiacæ legiones, I, 42.
 — Actiacum bellum, III, 55.
 Actius, centurio, VI, 24.
 Actor publicus, II, 30; III, 67.
 Acutia, P. Vitellii uxor, VI, 47.
 Addua, fluvius, H. II, 40.
 Adgandestrius, Cattorum princeps, II, 88.
 Adiabeni, XII, 13; — vastantur a Tigraue, XV, 1, 2; — Izates, XII, 14; — Monobazes, XV, 1, 14.
 Adiabenum regimen, XV, 1.
 Adjutrix legio, H. II, 43; H. III, 44.
 Adoptio Agrippæ, H. I, 15; — Caii et Lucii Cæsaris, I, 3; H. I, 15; — Germanici, I, 3; — Liviae, V, 1; — Marcelli, H. I, 15; — Neronis, XII, 25; — Pisonis, H. I, 14; — Tiberii, I, 3; H. I, 15; — nulla in gente Claudiorum usque ad Neronem, XII, 25.
 Adoptio lege curiata, H. I, 15; — nuncupata in castris, in senatu, pro rostris, H. I, 17; — simulata prohibetur, XV, 19. — Adoptionis ara, I, 14.
 Adrana, fluvius, I, 56.
 Adrumetum, Africæ oppidum, XI, 21.
 Adulatores, II, 38; IV, 9; VI, 32; XI, 25.
 Adulterii poena apud Germanos, G. 19.
 Advocatorum perfidia, XI, 5.
 Aediles, II, 85; — libros vetites cremant, IV, 35; — luxum Urbis coercent, III, 52, 55. — Apud eos licentia stupri vulgatur, II, 85. — Aedilium potestas cohibita, XIII, 28.
 Aedilitas curulis, I, 3.
 Aedui contermini Sequanis, III, 45; — dites et imbelles, III, 46; — a Romanis desciscunt, III, 40; — Romanorum fratres senatorum jus adipiscuntur, XI, 25; — vincun-
 tur a Silio, III, 46; H. IV, 57; — juvant Vitellianos, H. I, 64; — juvant Vindicem, H. I, 51; H. IV, 17; — adherent Maricco, H. II, 61.
 Aeta, rex Colchorum, VI, 34.
 Ægeum mare, V, 10. — Ægei maris insulæ exsulis permittuntur, XV, 71.
 Ægeatæ, populi, II, 47.
 Ægeæ, civitas Ciliciæ, XIII, 8.
 Ægiensis civitas, IV, 13.
 Ægyptii literarum inventores, XI, 14; — superstitiosi, H. IV, 81; — animalia venerantur, H. V, 5; — corpora condunt, H. V, 5.
 Ægyptia sacra, II, 85.
 Ægyptiæ literæ, II, 60.
 Ægyptus describitur, H. I, 11; — Judææ vicina, H. V, 6; — claustra annonæ, H. III, 8; — fame Romam premere potest, H. III, 48; — ab Augusto seposita, II, 59; — ab equitibus Romanis regitur, H. I, 11; — duæ in ea Romanæ legiones, IV, 5.
 Ælia Petina, XII, 1.
 Ælianus Plantius, *vid.* Plantius.
 Ælius Gallus, V, 8.
 Ælius Gracilis, Belgicæ legatus, XIII, 53.
 Ælius Lamia, IV, 13; — censorio funere decoratur, VI, 27.
 Ælius, Neronis libertus, XIII, 1.
 Ælius Sejanus, *vid.* Sejanus.
 Æmia Lepida, *vid.* Lepida.
 Æmia Musa locuples, II, 48.
 Æmia monumenta, III, 72.
 Æmiliana prædia, XV, 40.
 Æmilii, III, 22, 24; VI, 29.
 Æmilium genus honorum civium secundum, VI, 27.
 Æmilius Lepidus, II, 48.
 Æmilius Longinus, H. IV, 59; — interficitur, H. IV, 62.
 Æmilius Mamercus, XI, 22.
 Æmilius Pæcensis, H. I, 20; — in-

ter duces Othonis eligitur, H. I, 87;
— a militibus custoditur, H. II, 12;
— in Capitolio pugnans occiditur,
H. III, 73.

Emilius primipilaris, II, 11; IV,
42.

Eneas, auctor gentis Juliae, IV, 9;
XII, 58.

Enus, fluvius, H. III, 5.

Equinoctii sidus, I, 70.

Erarii cura varie habita, III, 25;
XIII, 29. — *Erarium* et *fiscus*
differunt, II, 47; VI, 2; — si am-
bitione exhauserimus, per scelera
supplendum erit, II, 38. — A præ-
toribus tractabatur, H. IV, 9. —
Erarii quaestores, XIII, 28; —
prætoribus resistentibus, I, 75. —
Claustra novis rebus obtulisse, V,
8. — Apud *erarium* sectionibus
exercendis famosus, XIII, 23. —
Ad *erarium* decreta patrum defer-
re, III, 51. — Ex *erario* pecunia
decreta, I, 15.

Erarium militare, I, 78.

Erius, rex, conditor templi Veneris
Paphiæ, III, 62; H. II, 3.

Æschines, proximus a Demosthene,
O. 25. — Ab Æschine longius absit
Nicetes, O. 15.

Esculapius Deus apud Ægyptios,
H. IV, 84; — medicus Cous, XII,
61; — ejus asylum, III, 63; —
delubrum, IV, 13; — thesaurus,
XIV, 18.

Æserninus Marcellus, III, 11.

Estii, Germaniæ populi, G. 45.

Æthiopes, populi, H. V, 2.

Æthiopia, regio Africae, II, 60.

Afer Domitius, *vid.* Domitius.

Afranius; *Afranium* Livius sæpe
virum insignem nominat, IV, 34.

Afranius Burrus, *vid.* Burrus.

Afranius Quinctianus in Neronem
conjurat, XV, 49; — negat, dein fa-
tetur, XV, 56; — occiditur, XV, 70.

Africa, IV, 5; — culta, XII, 43; G.
2. — Africae nova jura, H. II, 78;
— proconsul Lucius Asprenas, I,
53; — Julius Blæsus, III, 58; —
Pomponius Silvanus, XIII, 52; —
Sulpicius Camerinus, *ibid.*; —
Ælius Lamia, IV, 13; — L. Apro-
nius, *ibid.*; — Vitellius, H. I, 70;
— M. Silanus, H. IV, 48; — pro-
consulatus, A. 42; — solitudines,
II, 52. — Africa adultero Manlio
interdictum est, II, 50. — In Africa
bellum civile, II, 43; — Tacfarinas
bellum renovat, III, 20, 32, 73. —
Per Africam quaesita carmina Si-
byllæ, VI, 12. — Africam petunt
et tenent legiones, III, 9; IV, 5;
H. IV, 48, 49.

Africanus, orator, O. 15.

Africanus Julius, VI, 7.

Africanus Pactius, H. IV, 41.

Africanus Scipio, III, 66.

Africanus Sextius, XIII, 19; — cen-
sum Galliarum agit, XIV, 46.

Africum mare, I, 53.

Africus ventus, XV, 46.

Agamemnon, O. 9.

Agerinus, Agrippinæ libertus, XIV,
6.

Agger Drusi, Rheno coercendo con-
gestus, absolutus a Paullino, XIII,
53; — dirutus a Civile, H. V, 19.

Agrariæ leges, IV, 32.

Agrestis Julius, centurio, H. III, 34.

Agricola, Taciti socer, A. 3; — ejus
origo ac parentes, A. 4; — ardor
ejus in studiis, A. 4; — prima mili-
tia in Britannia, A. 5; — quaestor
in Asiam mittitur, A. 6; — legioni
in Britannia præponitur, A. 7; —
inter patricios adscitur, A. 9; —
Aquitaniæ præponitur, *ibid.* —
consul fit, *ibid.* — Britanniae præ-
ponitur, *ibid.* — Monam insulam
capit, 18. — bellorum causas ex-
acindit, A. 19; — per voluptates et

- liberales artes grassatur, A. 21; — novas gentes aperit et vastat, A. 22; — acerbus in conviciis, *ibid.* — Britannia partem, Hiberniam versus, copiis instruit, A. 24; — civitates trans Bodotriam sitas explorat, A. 25; — penetrata Caledonia ad montem Grampium pervenit, A. 29; — milites alloquitur, A. 33; — victoriam de Britannis consequitur, A. 37; — circumvehi Britanniam præcipit, A. 38; — triumphalia ornamenta ei decreta, A. 40; — Romam revertitur, *ibid.* — Domitiano suspectus, A. 39, 41; — moritur, A. 43. — Ejus laus, A. 44. — Taciti in eum pietas, A. 45, 46.
- Agrippa (M. Vipsanius), gener Augusti, H. I, 15; IV, 40; — extollitur ab Augusto, I, 3; — tribunicia potestatis ejus socius, III, 56; — Tiberii æmulus, VI, 51; — Ubios in fidem accipit, XII, 27; — Mitylenis secretum agit, XIV, 53; — bellorum Augusto socius, *ibid.* — et victoriarum, I, 3. — Agrippæ liberorum violenta mors, III, 19; — stagnum, XV, 37. — Agrippæ memoria, I, 41; — monumenta, XV, 39. — Agrippæ filia Vipsania, *vid.* Vipsania; — nepos Asinius Saloninus, III, 75; — uxor adultera, I, 53.
- Agrippa Asinius, *vid.* Asinius.
- Agrippa Fonteius, *vid.* Fonteius.
- Agrippa Haterius, *vid.* Haterius.
- Agrippa Julius, XV, 71.
- Agrippa Menenius, O. 17.
- Agrippa Postumus in Planasiam ejectus, I, 3; — atrox ingenio, I, 4; — interficitur, I, 6; I, 53; III, 30.
- Agrippa Postumus falsus, II, 39; — occiditur, II, 40.
- Agrippa, rex Judæorum, XII, 23; — Parthos aggreditur, XIII, 7; — Vespasiani partibus accedit, H. II, 81; — Tito auxilium duci contra Judæos, H. V, 1.
- Agrippa Vibulenus, VI, 40.
- Agrippina, Germanici conjux, neptis Augusti, I, 33; II, 71, 72; — nurus Tiberii, I, 42; — amans mariti, I, 33; — casta, *ibid.* — fecunda, I, 41; II, 43; — ingens animi, I, 69; — pervicax iræ, IV, 53; — Rheni pontem solvi prohibet, *ibid.* — munia ducis induit, *ibid.* — legionibus grates et laudes habet, *ibid.* — Juliam parit, II, 54; — cum cineribus Germanici Romam properat, II, 75; — obvia fit Pisoni, II, 79; — Brundisium appellit, III, 1; — spem male tegit, IV, 12. — Querimonia ejus cum Tiberio, IV, 52. — Maritum a Tiberio petit, IV, 53; — simulationum nescia, IV, 54; — a Tiberio apud senatum accusatur, V, 3; — a Tiberio in exilium pulsa, XIV, 63; — moritur, VI, 25. — Agrippinæ castitas et bona fama, II, 43; — ferocia, II, 72; IV, 52; — mores, VI, 25; — pudicitia impenetrabilis, IV, 12. — Agrippinæ gratiæ actæ ob vindictam Germanici, III, 18. — In Agrippinam æmulatio Plancinæ, II, 43; II, 55.
- Agrippina Julia, Germanici filia, Tiberii neptis, Cn. Domitio nubit, IV, 75; — in eam Messalinæ odium, XI, 12; — Claudii conjugium captat, XII, 3; — eidem nubit, XII, 7; — dominationis cupida, XII, 7; XIV, 2; — impudica, *ibid.* — Lolliam pervertit, XII, 22; — cum Pallante consuetudinem habet, XII, 25; XII, 65; XIV, 2; — Augustæ cogmentum adipiscitur, XII, 26; —

coloniam Agrippinensem deduci jubet, XII, 27; — signis Romanis praesidet, XII, 37; — carpento Capitolium ingreditur, XII, 42; — chlamyde aurata navali praelio praesidet, XII, 56; — Narcissum accusat, XII, 57; — impudica, infamis, violenta, XII, 64; — Claudium veneno necat, XII, 67; — senatui interesse cupit, XIII, 5; — suggestum imperatoris conscensura, ibid. — blanda filio, XIII, 13; — incesto parata, XIV, 2; — insidiis filii petita, XIV, 4; — occiditur, XIV, 8. — Agrippinae commentarii, IV, 53; — ferocia, XIII, 2, 21; — potentia paulatim infracta, XIII, 12; — amicos odit Nero, XVI, 14. Agrippinensis colonia, XII, 27; H. I, 56; H. IV, 20, 25; — ad Vitellium desciscit, H. I, 57; — ex gente Ubiorum, XII, 27; H. IV, 28; — sacramento Galliarum adigitur, H. IV, 59; — dispersos in domibus Germanos trucidat, H. IV, 79; — origine Germana, G. 28. Agrippinus Paconius, XVI, 28, 29, 33. Ahenobarbus, XII, 3; *vid.* Cn. Domitius Ahenobarbus. Ala Auriana, H. III, 5; — Bataavorum, H. IV, 18; — Britanica, H. III, 41; — Canninefas, IV, 73; — Petrina, H. I, 70; H. IV, 49; — Picentina, H. IV, 62; Scriboniana, H. III, 6; — Singularium, H. IV, 70; — Syllana, H. I, 70; H. II, 17; — Taurina, H. I, 59; H. I, 64; — Treverorum, H. II, 14; H. IV, 55; — ala Moesicae, H. III, 2; — Pannonicae, ibid. — Raeticae, H. I, 68. Alares, H. II, 94; — Pannonii, XV, 10; — alarius eques, IV, 73;

XII, 27; — alarii, XV, 10; — equites, III, 39; XIII, 35. Alba urbs, XI, 24. Albana villa, A. 45. — Albanum saxum, XV, 43. — Albanorum regum imagines in funere drusi, IV, 9. Albani, Asiatici, II, 68; IV, 5; XIII, 41; — Pharasmanem juvant, VI, 33; VI, 35; — Thesalis orti, VI, 34. Albanorum montes, VI, 33; — rex bellum cum Pharasmane gerit, XII, 45; — in Albanos Nero bellum parat, H. I, 6. Albingaunum, Liguria oppidum, H. II, 15. Albinus Luceius, H. II, 58; — trucidatur, H. II, 59. Albis, fluvius, I, 59; II, 14, 22, 41; — cum exercitu a L. Domitio superatus, IV, 44; — in Hermanduris oritur, G. 41; — trans Albim, II, 19. Albium Intemelium, municipium, H. II, 13. Albucilla, amoribus famosa, VI, 47; — in carcerem ducitur, VI, 48. Album senatorium, IV, 42. Alcis, Dens Germanorum, G. 43. Alesia, oppidum, XI, 23. M. Aletus, II, 47. Alexander Magnus, III, 63; O. 16; — Germanico comparatus, II, 73; — Darium vincit, XII, 13. Alexander Tiberius, Aegypti praefectus, *vid.* Tiberius Alexander. Alexandria, II, 59; — horreum populi Romani, H. III, 48. — Alexandriae interfectus Rhescuporis, H. II, 67; — imperium Vespasiani coeptum, H. II, 79; — miracula per Vespasianum facta, H. IV, 81; — duae legiones, H. V, 1; — Alexandriam missi milites a Nerone, H. I, 31; — pergit Vespas-

- mianus, H. III, 48; — venit Serapis, H. IV, 84. — Alexandrinus natione, XIV, 60. — Alexandrina plebs, H. IV, 81.
 Alienus Cæcina, H. I, 52; *vid.* Cæcina Alienus.
 Aliso, castellum, II, 7.
 T. Alledius Severus, XII, 7.
 Alliaria, uxor Sempronii Gracchi, I, 53.
 Alliensis clades, H. II, 91.
 Allieni Forum, H. III, 6.
 Allobroges, populi, H. I, 66.
 Alloquendi milites, XII, 34. — Id facit Antonius, H. II, 32; H. III, 60; — Arminius, I, 59, 68; II, 15; 45; — Blæsus, I, 19; — Boudicea, XIV, 35; — Cæcina, I, 67; — Caractacus, XII, 34; — Corbulo, XV, 12, 26; — Drusus, I, 29; — Germanicus, I, 34; II, 14; — Maroboduus, II, 46; — Nero, XV, 72; — Orodes, VI, 34; — Otho, H. I, 37; H. I, 83; — Pharasmanes, VI, 34; — Sabinius, IV, 50; — Sacrovir, III, 45; — Silius, III, 26; — Suetonius, XIV, 36; — Vitellius, H. II, 57; — qui tamen id facere negligit, H. III, 36.
 Alpes, H. I, 23; H. V, 26; — ab Antonio perruptæ, H. III, 53; — superatæ a Cæcina, H. I, 89; — ad Alpes promota civitas Romana, XI, 24; — Alpes Cottianæ, H. I, 61; H. IV, 68; — Cottianæ, H. I, 87; — Graiæ, H. II, 66; — Juliæ, H. III, 8; — maritimæ, XV, 32; H. II, 12; H. III, 42; — Pannoniæ, H. III, 1; — Pannonicæ, H. II, 98; — Peninæ, H. I, 61, 70, 87; H. IV, 68; — Ræticæ, G. 1.
 Alphenus Varus, præfectus castrorum, H. II, 29; — dux Vitellianus, H. II, 43; — præfectus prætorio, H. III, 36; — ad obsidendum Apenninum mittitur, H. III, 55; — ad Vitellium regreditur, H. III, 61; — infamis et ignavus, H. IV, 11.
 Alpinus Julius, H. I, 68.
 Alpinus Montanus, H. III, 35; — præfectus cohortis sub Vitellio, H. IV, 31; — trevir, H. IV, 32; — ad Civilem transit, H. V, 19.
 D. Alpinus, ejus frater, H. V, 19.
 Alpini, populi, H. II, 14.
 Altinum, oppidum, H. III, 6.
 Altinus Julius, XV, 71.
 Amanus, Syriæ mons, II, 83.
 Amasis, rex Ægypti, VI, 28.
 Amathus, III, 6. — Amathusia Venus, *ibid.*
 Amazones, IV, 56; — victæ a Libero, III, 61.
 Ambivius Turpio, O. 20.
 C. Aminius Rebius, XIII, 30.
 Amisia flumen, I, 60; 63; II, 8; 23.
 Amisia, statio, II, 8.
 Amorgus, insula, IV, 13, 30.
 Amphictyones, IV, 14.
 Amphitheatrum apud Fidenas ruit, IV, 62; — Cremonense, H. II, 33; — Neronis, XIII, 31; — Placentinum, H. II, 21. — Amphitheatra struunt milites, H. II, 67.
 T. Ampius Flavianus Pannoniæ proconsul, H. II, 86; — natura ac senecta cunctator, H. III, 4; — suspectus Flavianiis, *ibid.* — periclitatur, H. III, 10; — victus ac discrimine exemptus, *ibid.* — armis in Pannonia movet, H. V, 26.
 Amuclanum mare, IV, 59.
 Amulius Serenus, H. I, 31.
 Anagnia, oppidum, H. III, 62.
 Ancharius Priscus, III, 3; — Cæsium Cordum accusat, III, 38, 70.
 Ancilium nondum conditorum religio, H. I, 89.
 Ancilla nurus, XIII, 13, 46; —

validior domina, XIV, 63. — An-
cillis Græculis delegantur infantes,
O. 29.
Ancona, oppidum, III, 9.
Ancus rex, III, 26.
Andecavi, populus, III, 41.
Anemuriensis civitas, XII, 55.
Angli populi, G. 40.
Angrivarii deficiunt a Cæsare, II,
8; — Cherusci finitimi, II, 19;
— Tencteris, G. 33; — dedunt se
Romanis, II, 22; — redimunt Ro-
manos, II, 24. — De Angrivariis
triumphatur, II, 41.
Anguis ex muliere nata, XIV, 12;
— visa in cubiculo Neronis, XI, 11.
Anicetus, libertus Neronis, Agrip-
pinæ necem procurat, XIV, 3, 7,
8; — Octaviæ insidiatur, XIV, 62;
— in Sardiniam pellitur, ibid.
Anicetus Polemonis libertus, H. III,
47; — exitio traditur, H. III, 48.
Anicius Cerialis consul, XV, 74;
— moritur, XVI, 17.
Animæ immortalitas, XVI, 19; A.
46; H. V, 5.
M. Annæus Lucanus, *vid.* Lucanus.
Annæus Mella, XVI, 17; — mor-
tem sumit, XVI, 17.
Annæus Seneca, *vid.* Seneca.
Annæus Serenus, XIII, 13.
Annæus Statius, XV, 64.
Annales, IV, 32; — Græcorum,
II, 88. — Annalium munus præci-
puum, III, 65; — officium, XIII,
31; IV, 67; — compositio, O. 22.
Annia Rufilla, III, 36.
Annius Bassus, H. III, 50.
Annius Faustus, H. II, 10.
Annius Gallus, dux Othonis, H. I,
87; — Padi ripas occupat, H. II,
11; — Placentiæ auxilio it, H. II,
23; — Othoni suadet ut bellum du-
cat, H. II, 33; — milites Othonia-
nos placat, H. II, 44; — bello

Germanico dux, H. IV, 68; H. V,
19.
Annius Pollio, VI, 9; — conjurat
in Neronem XV, 56; — exsulat,
XV, 71; — Serviliæ maritus, XVI,
30.
Annona acris, IV, 6; — populo
data ab Augusto, I, 2; — unde
advecta, H. III, 48. — Annonæ
claustra, H. III, 8; — cura præcipua
principum, III, 54; IV, 6; — una
ex repub. vulgo, H. IV, 38; —
gravitas, VI, 13; XI, 4; — mo-
dus, XV, 72; — præfectura, I,
7; XIII, 22; H. IV, 68; — sævi-
tia, II, 87; — in annonam egerere
frumentum, A. 31.
Annulus, sive anulus, ferreus, G. 31;
— annulo clausa utensilia, II, 2.
— Annulis donati equites sunt, H.
I, 13; H. II, 57; H. IV, 3.
Annus septimus Judæorum, H. V,
4; — verus, magnus, O. 16. — Anni
divisio apud Germanos, G. 26.
Ansibarii, populi, XIII, 55; — de-
leti, XIII, 56.
Antei, II, 6.
P. Antei, Syriæ præficitur, XIII,
22; — accusatur, XVI, 14; — ve-
neno extinguitur, ibid.
Antenor, Trojanus, XVI, 21.
Anthemusias, urbs, VI, 41.
Antias ager, XIV, 3.
Antigonus, rex, IV, 43.
Antiochia, II, 83; — Syriæ caput;
H. II, 79.
Antiochenses in theatro consultant;
H. II, 80; — pecuniam signant,
H. II, 82. — Antiochensium fe-
rum, II, 73; — plebes, II, 69.
Antiochus Comagenus, II, 42.
Antiochus Ciliæ, XII, 55; — Ro-
manorum socius contra Parthos,
XIII, 7; — Armeniæ partem nan-
ciscitur, XIV, 26; — inservian-

- tium regum ditissimus, H. II, 81; — Vespasianum juvat, H. V, 1.
 Antiochus Epiphanes Judæis morem Græcorum dare cupit, H. V, 8.
 Antiochus Magnus, H. 63; — victus a L. Scipione, III, 62. — Antiochi bellum, XII, 62.
 Antipolis, Gallie Narbonensis municipium, H. II, 15.
 Antistes carimoniarum, H. IV, 83. — Antistites Ægyptiorum, H. IV, 83.
 Antistia, Planti uxor, XIV, 22.
 C. Antistius, consul, IV, 1; XII, 25.
 Antistius Labeo, III, 75.
 Antistius Sosianus, tribunus plebis, XIII, 28; — prætor, probrosa in Neronem carmina facit, et in exilium pellitur, XVI, 21. — P. Anteium defert, XVI, 14; — ob id ab exilio revocatur, ibid. — in exilium repellitur, H. IV, 44.
 L. Antistius Vetus, XIII, 11; — exercitui præest in Germania, XII, 53; — Plautum generum hortatur ad res novas, XIV, 58; — Asiæ proconsul, XVI, 10; — moritur, XVI, 11.
 Antistius Vetus Macedo relegatur, III, 38.
 Antium, III, 71; XIV, 4; — infrequens colonis, XIV, 27; — Antias ager, XIV, 3; — Neronis patria, XV, 23; — et secessus, XV, 39.
 Antona Britannia, fluvius, XII, 31.
 Antonia, mater Germanici, III, 3, 18; — et Claudii, XI, 3.
 Antonia, Claudii filia, XII, 2, 68. — Corn. Sallæ uxor, XIII, 23; — conjurationis in Neronem conscia, XV, 53.
 Antonia domus, XIII, 18.
 Antonia minor, L. Domitii uxor, IV, 44; — Cn. Domitii et Domitius Lepidæ mater, XII, 64.
 Antonia Flaccilla, XV, 71.
 Antonia turris, H. V, 11.
 Antoninus Arrius, H. I, 77.
 Antoninus Haterius, XIII, 34.
 L. Antonius, IV, 44.
 M. Antonius, triumvir, I, 1; — perit, I, 2; — multa obtinet ab Augusto, I, 9; — contra rempublicam ducit, I, 10; H. 18; — ab Augusto decipitur, I, 10; — a Parthis exturbatur, II, 2; — Artavasden interficit, II, 3; — avus Germanici, H. 43; — cum Augusto bellum gerit, H. 53, 55; XI, 7; — cognoscit inter Lacedæmonios et Messenios, IV, 43; H. II, 6; H. III, 66; — Cleopatram ducit, H. V, 9; — impugnat a Cicerone, O. 37; — Orientem obtinet, H. V, 9; — regnum Judæorum Herodi dat, H. V, 9; — Antonii epistolæ in Augustum, IV, 34; — neptis liberto nupta, H. V, 9; — ex Antonii posteris Julius Blesus, H. III, 88.
 Antonius Felix, Pallantis frater, XII, 54; — Judææ procurator ibi. — sævitia ejus ac libido, H. V, 9; — Drusillam uxorem ducit, ibid.
 Antonius Flamma, H. V, 45.
 Antonius Naso, H. I, 20.
 Antonius Natalis, XV, 50; — conjurat contra Neronem, XV, 54, 55; — socios prodit, XV, 56; — impunitatem consequitur, XV, 71.
 Antonius Novellus, dux Othomæ, H. I, 87; — nulla apud milites auctoritate, H. II, 12.
 Antonius Primus falsi damnatur, XIV, 40; — Vespasiani partibus accedit, H. II, 86; — acerrimas Flavianorum ducum, H. III, 2; Italiam invadit, H. III, 6, — et vastat, H. III, 49; — Cremonam expugnat, H. III, 31; — Nucinum insecetatur, H. III, 53; —

proditionis suspectus, H. III, 78; H. IV, 68; — Vitellianos deditos alloquitur, H. III, 60, 63; — magna auctoritate apud milites, H. III, 80; — et potentia, H. IV, 2; — consularia insignia accipit, H. IV, 4; — a Muciano deprimitur, H. IV, 11; — ei formidabilis, H. IV, 39; — aequalium quoque intolerans, H. IV, 80; — ad Vespasianum perfoscitur, H. IV, 80; — Montanum in Gallias mittit, H. V, 19; — Civilem ad bellum hortatur, H. IV, 32; H. V, 26. — Antonii Primi facundia et auctoritas, H. III, 10, 80; — constantia et fortitudo, H. III, 17; — fama et vita foeda, H. III, 28; — insolentia post victoriam, H. III, 49; IV, 80.

Antonius Taurus, H. I, 20.

Aorsi, populi, XII, 15, 16, 19.

Apamienses, XII, 58.

Apenninus, H. III, 42, 50, 52, 56; — insidetur a Vitellianis, H. III, 55.

M. Aper, O. 2, 11. — Aprina disputatio, O. 27.

Aprorum formae, insignis superstitionis, G. 45.

Aphrodisienses, III, 62.

Apicata Sejani, IV, 3; — consilia ejus prodit, IV, 11.

Apicius, dives ac prodigus, IV, 1.

Apidius Merula, IV, 42.

Apinius Tiro, H. III, 57; — pecunias pro Flavianis partibus exigit, H. III, 76.

Apio, Cyrenensium rex, XIV, 18.

Apis, Ægyptiorum deus, H. V, 4.

Apollinaris Claudius, H. III, 57; — praefectus remigum, H. III, 76;

— fugit, H. III, 77.

Apollo, III, 61; — Mileti colitur, III, 63; IV, 55; — Clarius, II, 54; — consultitur a Lollia, XII,

22; — Pythius, XII, 63; — consultitur a Ptolemæi legatis, H. IV, 83. — Apollinis patria, III, 61; — ædes, H. I, 27; — ubi Vitellus et Sabinus congressi, H. III, 65; — oraculum, III, 63.

Apollodorus, O. 19.

Apollonienses, II, 47.

Aponius Silius, H. III, 10; — spernitur a militibus, H. III, 10; — Saturninum eripit, H. III, 11.

M. Aponius Saturninus, H. I, 79; — Mœsias rector, H. II, 85; H. III, 5; H. V, 26; — defectionem legionis ad Vitellium persequitur, H. II, 96; — in Italiam venit, H. III, 9; — periclitatur, H. III, 11.

Appellationes ad senatum, XIV, 28.

Appia via, II, 30; H. IV, 41.

Appianus Appius senatu movetur, II, 48.

Appius Cæcus, O. 18.

Appius Silanus, VI, 9; XI, 29.

Aprilis, XV, 74; — dictus Neronius, XVI, 12.

Apronia, Plautii Silvani conjux, ab eo in præcepis jacta, IV, 22.

Apronianus Vipstianus, H. I, 76.

L. Apronius, I, 29; — sub Germanico militat, I, 56; — triumphalia accipit, I, 72; — adulator Tiberium, II, 32; — proconsul Africæ cohortem decimat, III, 21; — censet, ut faciales ludis magnis præsideant, III, 64; — Gracchum defendit, IV, 13; — generum accusat ob interemptam filiam, IV, 22; — Lentuli Getulici socer, VI, 30.

Apronius Cæsius L. filius, III, 21; — Inferioris Germaniæ prætor cum Frisii pugnat, IV, 73; XI, 19.

Apuleia Varilia, II, 50.

Sex. Apuleius, I, 7.

Apulia, XVI, 9.

- Apuli**, III, 2. — **Apula litora**, IV, 71.
- Aqua Marcia**, XIV, 22. — **Aquæ salubres**, H. I, 67; — **Simuessanæ**, H. I, 72.
- Aquila lætum augurium**, II, 17; H. I, 62.
- Aquila legionis quintæ**, H. I, 61; — octavæ, nonæ, quintædecimæ, I, 18; — **Vitellianarum quatuor**, H. II, 89; — **Variana recepta**, I, 60; II, 25, 41; — **unaetvicesimanorum ablata**, H. II, 43. — **Aquilæ pro Diis castrensibus**, I, 39; — **propria legionum numina**, II, 17; — **fulgentes**, XV, 29. — **Aquilas convertere**, XV, 17. — **Aquilis signisque circumdatus Valens**, H. II, 29. — **Aquilæ pro legionibus**, H. III, 52, 60. — **Aquilæ singulæ, singulis legionibus**, XIII, 38. — **Aquilæ circumventæ**, H. IV, 77. — **Inter aquilas vectæ militum pecuniæ**, I, 37. — **Aquilas figere**, I, 65.
- Aquilæ sustinentes fastigium**, H. III, 71.
- Aquila Julius**, XII, 15.
- Aquila Vedius**, H. II, 44; — **Pata-vium venit**, H. III, 9.
- Aquileia**, H. II, 46, 85; — **occu-patur a Flaviano**, H. III, 6; — **bel-lo sedes destinatur**, H. III, 8.
- Aquilia, adulterii delata, exsilio pu-nitur**, IV, 42.
- Aquilifer**, I, 39; — **quartæ legio-nis**, H. I, 56. — **Aquiliferi, signi-ferique**, I, 48. — **Aquiliferis epis-tole traditæ**, H. IV, 25.
- Aquilius, primipilaris**, H. IV, 15.
- Aquilius Regulus**, H. IV, 42.
- Aquilo**, I, 70. — **Aquilones**, II, 54.
- Aquinas colonia**, H. I, 88; H. II, 63.
- Aquinas Cornelius**, H. I, 7.
- Aquitania**, H. I, 76. — **Aquitaniæ præses Agricola**, A. 9.
- Ara ante Angurale subdita face ac-cenditur**, XV, 30; — **Adoptionis**, I, 14; — **Amicitia**, IV, 74; — **Clementia**, ibid. — **Consi**, XII, 24; — **Drusi**, II, 7; — **Herculis**, XII, 24; — **magna**, ibid. et XV, 41; — **Romana**, XI, 23; — **Solis**, VI, 28; — **Ubiorum**, I, 39, 57; — **Veneris Paphiæ**, H. II, 3; — **Ulyssis**, G. 3; — **Ultionis**, III, 18. — **Aram insidere**, III, 61. — **Ara barbaræ**, I, 61; — **decretæ ob tri-buniciam potestatem**, III, 57; — **dicatæ fluminibus**, I, 79; — **sta-tuæ Diis manibus**, III, 2. — **Ara adolere**, XL, 30.
- Arabes Judæis infensi**, H. V, 1. — **Arabum gens**, VI, 44. — **Arabum e terris phoenix**, VI, 28; — **rex Abgarus**, XII, 12.
- Arabia**, H. V, 6.
- Arar, Gallia fluvius**, H. II, 59; — **cum Mosella connecti coeptus**, XIII, 53.
- Araricus Vulcatus**, XV, 50.
- Aravisci, Pannoniæ pop.** G. 28.
- Araxes, Armeniæ fluvius**, XII, 51; — **Artaxata adluit**, XIII, 39.
- Arbela, castellum**, XII, 13.
- Arbor ruminalis**, XIII, 58.
- Arcadiæ reges**, XII, 53.
- Arcas Evander**, XI, 14; XV, 41.
- Archelaus, Cappadociæ rex**, II, 42; XIV, 26. — **Archelaus Cappadox**, VI, 41.
- Archias Licinius**, O. 37.
- Arcus dicati ob recepta signa cum Varo amissa**, II, 41; — **ob res a Germanico et Druso gestas**, II, 64; — **in honorem Germanici**, II, 83; — **ob tr. pot. Drusi**, III, 57; — **ob vict. Corbulonis**, XV, 18.
- Arduenna saltus**, III, 42.
- Arenæ congesta abditivi rivi**, XXV,

3. — Arenæ in vitrum excoquantur, H. V, 7.
- Arenacum, H. V, 20.
- Areum iudicium, II, 55.
- Argentei, G. 5. — Argentea vasa, G. 5.
- Argentum Britannicum, A. 12; — Germanis nullum, G. 5; — Matiacum, XI, 20; — signatum, VI, 17.
- Argius, dispensator, H. I, 49.
- Argivus, XI, 14. — Argivi Coum incolunt, XII, 61.
- Argolicus Archæus, VI, 18.
- Aricia, oppidum, H. IV, 2; — nemus Aricinum, H. III, 36.
- Aries Phrixi, VI, 34; — Hammonis, V, 4.
- Arii, Asiæ pop. XI, 10.
- Arii, Germaniæ populi, G. 43.
- Ariminum, H. III, 41; — obsidetur, H. III, 42.
- Ariobarzanes, Armeniæ rex, II, 4.
- Ariovistus, rex, H. IV, 73.
- Aristobulus, XIII, 7; — rex Armeniæ, XIV, 26.
- Aristonicus, IV, 55; — bellum cum Romanis gerit, XII, 62.
- Armamenta navium, H. V, 23.
- Armamentarium, H. I, 38; 80.
- Armatura levis, II, 8, 16; XIV, 34; — præmissa, XIII, 41.
- Armenia, I, 3; — vacua, II, 3, 43; — adita Germanico, II, 56; — obtenta a C. Cæsare, III, 48; — capita Artabano, VI, 31; — ab Hiberis occupatur, VI, 33; — omissa Artabano, VI, 36; — importuna, XII, 12; — donum pop. Rom. XII, 45; — specie largitionis turbandis Barbarorum animis præbita, XII, 48; — a Parthis occupata, XIII, 6; — de obtinenda Armenia bellum, XIII, 34; — tertius potentia gradus Arsacidis, XV, 2; — petita Vologesi, XV, 5; — tuenda proprio duci, XV, 6; — abcessu Vologesi infirmata, XV, 17.
- Armenia Minor, XI, 9; — Aristobulo mandata, XIII, 7.
- Armeniæ, XII, 45.
- Armenii inter Parthos et Romanos ambigui, II, 5; XIII, 34; — olim sub Ægyptiis, II, 60; — bellum cum Iberis gerunt, XII, 44; — aditi Corbuloni, XV, 12; — reges accipiunt a Cæsaribus, II, 3; — quos non defendunt, II, 4; — Artaxiam a Germanico accipiunt, II, 64; — petuntur Vononi, II, 68; — socii Tiridatis, VI, 44; — subiguntur a Mithridate, XI, 9; — odiosi Pharasmani, XIII, 37; — vastantur a Corbulone, XIV, 23; H. III, 24; — suo arbitrio relictæ, XV, 17. — Armenii pro Armenia, XV, 12; H. II, 81. — Armeniorum cultus, instituta, II, 56; — legati, XIII, 5; — perfidia, XII, 46.
- Armenius, scilicet rex Armeniorum, H. II, 82.
- Arminius, turbator Germaniæ, I, 55; — victus a Segeste, I, 58; — Cheruscos concitat, I, 60; — milites alloquitur, I, 61; II, 15; — pugnat cum Germanico, I, 63; — cum Cæcina, I, 63; — castra Romanorum aggreditur, I, 68; — colloquitur cum fratre, II, 9; — fuditur a Germanico, II, 17; — propter libertatis studium gratus popularibus; II, 44; — pugnat cum Maroboduo, II, 46. — Arminii uxor, I, 55, 57; — mors, II, 88; — nepos ex fratre, XI, 17; — cum filio captivi, II, 46; — virtus, II, 17; — encomium, II, 88.
- Arnus, amnis Etruriæ, I, 79.

- Arpus, princeps Cattorum, II, 7.
 Arretinus Clemens prætorianis præpositus, H. IV, 68.
 Arria Galla, impudica femina, XV, 59.
 Arria Thrasæ socras, XVI, 34; — alia uxor fortissima, ibid.
 Arrins Antonius, H. I, 77.
 Arrius Varus, XIII, 9; — dux Flavians, H. III, 6; — Vitellianus invadit, H. III, 16, 61; — præfectus prætorio, H. IV, 2; — insignia prætoria accipit, H. IV, 4; — apud Mucianum incusatur, H. III, 52; — formidolosus Muciano, H. IV, 39, 68; — annona præficatur, H. IV, 68. — Arrii Vari potentia adventa Muciani fracta, H. IV, 11, 39.
 Arruntii, XI, 7.
 Arruntius Stella, XIII, 22.
 L. Arruntius, I, 8; — Tiberium offendit, I, 13; — Tiberi coerendo deligitur, I, 76, 79; — L. Sullam defendit, III, 21; — potens, VI, 5; — detentus ne in provinciam iret, VI, 27; — eam absens regit, H. 2, 65; — accusatur et venas resolvit, VI, 47, 48; — incorrupta vita et facundia ad summa provectus, XI, 6; — L. Arruntii accusatores puniti, VI, 7; — artes sanctissimæ, ibid.
 T. Arruntius, III, 11.
 Ars tentat quæ natura denegavit, XV, 42. — Artes civiles, A. 39; — Græcæ, XV, 41; — domi illustres, IV, 6; — liberales in Britannia, A. 21; — ludicræ, XIV, 16; O. 10; — militares, XII, 12; — Romanæ, VI, 41; — seniles, III, 8; — theatrales, XIV, 21. — Artium corruptarum causæ, O. 28. — Artes experientia docuit, H. V, 6; — exercitatio parat, G. 24. —
- Artibus bonis indigent pax et quies, H. IV, 1.
 Arsaces rex Armeniæ, VI, 31; — interficitur, VI, 33.
 Arsaces Parthus, H. V, 8; — Arsacis gens, XII, 14; — regnum, G. 37.
 Arsacides, XV, 29. — Arsacide, VI, 34; XI, 10. — Arsacidarum familia, XII, 10, XIII, 9; — fastigium, XV, 1; — favor, XIV, 26; — gens, II, 1; VI, 31; — sanguis, II, 3; — solium, II, 2; H. I, 40.
 Arsamosata, Armeniæ castellum, XV, 10.
 Arsaniæ, Armeniæ flumen, XV, 15.
 Artabanus, rex Parthorum, II, 3, 4; — legatos ad Germanicum mittit, II, 58; — superbus in Romanos, sævus in suos, VI, 31; — Abdum veneno interficit, VI, 32; — victus ab Iberis deseritur a suis, VI, 36; — Seleuciam subjugat, VI, 42; — revocatur a suis, VI, 43; — insidiis fratris occubuit, XI, 8.
 Artavasdes, rex Armeniorum, ab Artabano interfectus, II, 3.
 Artaxata, urbs Armeniæ, II, 56; — caput gentis, XIII, 39; — capitur ab Iberis, VI, 33; — jugum Parthorum accipiant, XII, 50; — delentur a Corbalone, XIII, 41; XIV, 23.
 Artaxias, Armeniæ rex, II, 3.
 Artaxias Zeno, Armeniæ rex salatur, II, 56; — defunctus, VI, 31.
 Artemita, Parthicum oppidum, VI, 41.
 Arverni, pop. Galliæ, H. IV, 17.
 Arvalenus Rusticus, plebis Tribunus, XVI, 26; — prætor, H. III, 80; — damnatus qb laudatum Thrasæam, A. 2.

Aruseius, accusator L. Arruntii, VI, 7.

L. Aruseius, VI, 40.

Asciurgium, oppidum, H. IV, 33; — in ripa Rheni situm, G. 3.

Asclepiodotus Cassius, XVI, 33.

Aesonius Labeo, XIII, 10.

Asia, III, 32, 67; — et Achaia, IV, 13; V, 10; XIV, 21; H. II, 81; O. 30; — amœna et secunda, G. 2; — Assueta regibus, H. IV, 17; — exterretur rumore Pseudo-Drusi, V, 10. — Asiae amœna, III, 7; — et Europæ divortium, XII, 63; — insulæ et urbes, IV, 14; — urbes templum Tiberio stant, IV, 15, 55; — urbes duodecim terræ motu collapsæ, II, 47; — et ob id tributo levatæ, II, 47; IV, 13; — Proconsul, M. Lepidas, III, 32; — Scyllius, XIII, 43; — Fonteius Agrippa, H. III, 46; — Salvius Titianus, A. 6.

Asiaticus, dux Galliarum, H. II, 94; — ad supplicium postulat, ibid.

Asiaticus, Vitellii libertus dñtissimus, H. II, 57, 95; — servili supplicio afficitur, H. IV, 11.

Asiaticus Julius, O. 14.

Asiaticus Valerius, *vid.* Valerius.

C. Asinius consul, IV, 1.

L. Asinius, II, 32; — *alius*, XIV, 48.

M. Asinius, XII, 64.

P. Asinius, XII, 32.

Asinius Agrippa, consul, IV, 34; — moritur, IV, 61.

Asinius Gallus, I, 8; — Tiberium offendit, I, 12; — Agrippæ gener, I, 12; — avidus imperii, I, 13; — Tiberii dolo circumventus, I, 13; — libros Sibyllinos adeundos censeat, I, 76; — tribunum plebis increpat, I, 77; — ut dies Id. Septemb. festus haberetur decrevit,

II, 32; — adulatur imperatori, II, 33; — luxum defendit, II, 33; — contra Cn. Pisonem censeat, II, 35; — a Pisonæ patronus petitur, III, 11; — censeat Sosiam in exilium pelli, IV, 20; — Serenum Gyaro claudendum, IV, 30; — Tiberium metus suos fateri debere, IV, 71; — egestate cibi peremptus, VI, 23; — adulterii cum Agrippina incusatur, VI, 25.

Asinius Marcellus, XIV, 40.

C. Asinius Pollio, I, 12; III, 75; — incorrupta vita ac facundia ad summa provectus, XI, 6; — Pompeianos laudat, IV, 34; — vigesimo secundo ætatis anno C. Catonem accusat, O. 34; — orator, O. 12; — optimus, O. 15, 17; — durus et siccus, O. 21; — prioribus et sequentibus oratoribus anteponitur, O. 25; — ejus orationes, O. 38.

Asinius Pollio, præfectus alæ, H. II, 59.

Asinius Saloninus, III, 75.

Asini effigies Judæis colî credita, H. V, 4. — Asinorum agrestium grex, H. V, 3.

Asitius, quisque Calvi in Asitium legit, O. 22.

Asper Sulpicius, *vid.* Sulpicius.

L. Asprenas, Africæ proconsul, I, 53; — percontatio ejus in senatu, III, 18.

Asprenas Calpurnius, H. II, 9.

Assyria, XII, 13. — Assyrii, H. V, 2; — Orientis domini, H. V, 8.

Asyli jus, IV, 14; — lucus, H. III, 71. — Asyla Græciæ, III, 60.

Ateius Capito, ei coercendi Tiberis remedium mandatur, I, 76; — de ea re agit in senatu, I, 79; — insignitior infamia, III, 70; — moritur, III, 75.

- Ateste, oppidum, H. III, 6.
 Athenæ, II, 53. — Athenienses Philippum metuunt, II, 63; — legibus celebres, III, 26; — victos pro alienigenis arcent, XI, 24; — damnatos veneno perimunt, XV, 64; — plurimos oratores habent, O. 40; — multis cladibus extincti, II, 55.
 Atia, Augusti mater, O. 28.
 Atidius Geminus, IV, 43.
 Atilius, bello Punico primo sedem Spei vovet, II, 49.
 Atilius, libertinus, IV, 62; — in exilium agitur, IV, 33.
 Atilius Rufus, Syriæ præses, A. 40.
 Atilius Vergilio, H. I, 41.
 Atilius Verus, H. III, 22.
 Atilla, Lucani mater, ab eo nominatur inter conjuratos, XV, 56; — sine absolutione, sine supplicio dissimulata, XV, 71.
 Atimetus, XIII, 19; — Domitiæ concubinus, XIII, 21; — supplicio afficitur, XIII, 22.
 Atrium libertatis, H. I, 31.
 P. Attellius Hister, XII, 29.
 Attica ora, V, 10. — Atticus, parum Atticus Cicero, O. 18. — Attici oratores, O. 25.
 A. Atticus, A. 37.
 Atticus Curtius, IV, 58; — oppressus a Sejano, VI, 10.
 Atticus Julius, H. I, 35.
 Atticus Pomponius, II, 43.
 Atticus Quinctius, H. III, 73; — captus a Vitellianis, H. III, 74; Capitolium incendisse fatetur, H. III, 75.
 Atticus Vestinus, XV, 48; — acer ingenio, XV, 52; — interficitur, XV, 68.
 Attius, O. 20, 21.
 Attus Clausus, IV, 9; — Claudiorum auctor, XII, 25.
 Atys, rex, IV, 55.
 Auditoria judicialia, O. 39; — recitationum, O. 9; — scholasticorum, O. 28.
 Aufidius Rufus, I, 20.
 Aufidius Bassus, O. 23.
 Augur, II, 83; III, 59. — Augures, III, 64.
 Augurale, egressus Augurali, II, 13. — Structa ante Augurale ara, XV, 30.
 Auguratus, cumulus dignitatis, H. I, 77. — Auguratu præditus, I, 62.
 Augurium salutis, XII, 23.
 Augusta Julia, et Augusta Livia, *vid.* Julia et Livia.
 Augustæ nomen sumptum a Livia, I, 8; — cognomentum Agrippinæ datum, XII, 26; — filis et uxori Neronis, XV, 23; — Vitellii matri, H. II, 89.
 Augusta Taurinorum, H. II, 66.
 Augustales Iudi, I, 15; — turbati, I, 54. — Augustales sacerdotes, II, 83; H. II, 95; — sodales, I, 54; III, 64.
 Augustani equites a Nerone descripti, XIV, 15.
 Augustodunum, Æduorum gentis caput, III, 43, 45, 46.
 Augustus, I, 1; — nomine principis imperium constituit, I, 9; — imperium invadit, I, 2; — Agrippam Postumum visit, I, 5; — moritur, I, 5; — Neroni uxorem abducit, I, 10; — rationarium imperii perscribit, I, 11; — vultu et aspectu Actiacas legiones extaret, I, 42; — senex crebro in Germanias comitat, I, 46; — filium relegat, I, 53; — histrionibus indulget, I, 54; — irritus ex Germania discedit, I, 59; — legum majestatis extendit, I, 72; — inter Jovem et Martem memoratos, II, 22; — Drusi corpori obviam pro-

greditur, III, 5; — nepotum excessum fortiter tulit, III, 6; — rempublicam legibus constituit, III, 28; — sæpius in Orientem et Occidentem meavit, comite Livia, III, 34; — reperit vocabulum summi fastigii, potestatem tribuniciam, III, 56; — quædam ex antiquitate flexit ad præsentem usum, IV, 16; — divinos honores sperat, IV, 38; — in collocanda filia de equitibus Romanis consultat, IV, 39; — patricos creat, XI, 25; — pomerium Urbis auget, XII, 23; — prælium navale edit, XII, 56; — Ægypti præfectis plenam potestatem tradit, XII, 60; — nonodecimo ætatis anno civilia bella sustinuit, XIII, 6; — Ægypto loco regum equites Romanos imposuit, H. I, 11; — consulem se in locum Hirtii sufficit, O. 17; — quinquaginta sex annis imperat, O. 17. — Augusti testamentum, I, 8; — mores et gesta examinata, I, 9 et 10; — iudicium de Asinio Gallo, Luc. Arruntio, Man. Lepido, I, 13; — cultores per omnes domos, I, 73; — asylum, III, 63; — bellum cum Antonio, XI, 7; H. III, 66; — caerimonie non observatæ Cyzici, IV, 36; — templum Pergami, IV, 37, 85; — apud Nolam, IV, 57; — a Tiberio structum, VI, 45. — Augusti effigies inter numina dicata, I, 11; II, 41. — Augusti effigiem amplecti, IV, 67; — eloquentia, XIII, 3; — epistolæ, O. 13; — forum, IV, 25; — imago, II, 37; — statua, I, 73; — acerrima mens, H. II, 76; — consilium coercendi intra terminos imperii, I, 11; A. I, 3; — educatio, O. 28; — fortuna in rempublicam valida, domi improspira, III, 24. *Augustus*, principatus vocabulum,

H. II, 80; — decernitur Othoni, H. I, 47; — defertur Vitellio, H. II, 62, 90. *Augustus* appellatus mons Cælius, IV, 64. *Aurelia*, Cæsaris mater, O. 28. *C. Aurelius*, consul, III, 2. *Aurelius Cotta*, consul, III, 17; — *alius*, XIII, 34. *Aurelius Fulvius*, H. I, 79. *Aurelius Pius*, I, 75. *Aurelius Scaurus*, G. 37. *Auriana ala*, H. III, 5. *Aurinia*, mulier fatidica, G. 8. *Aurum Germanis nullum*, G. 5. *Auspex Julius*, H. IV, 69. *Auspices nuptiis adhibiti*, XI, 27; XV, 37. *Auspicium*, VI, 37; H. I, 37; — ex equis, G. 10; — ex eventu duelli, G. 10. — *Auspiciis dediti Germani*, G. 10. *Auster*, VI, 33; — vicino Septentrione horridior, II, 23. *Autumnus Germanis nullus*, G. 26. *Ansea*, castellum Numidiæ, IV, 25. *Aventicum*, Helvetiorum caput, H. I, 68. *Aventinus*, VI, 45; H. III, 70, 85. *Avernus lacus*, XV, 42. *Aviola Acilius*, III, 41. *Aviones*, Germaniæ populi, G. 40. *Avitus Didius*, Britannia legatus, *vid.* Didius. *Avitus Dubius*, seu *Vibius*, XIII, 54, 56.

B.

Bactrianus, II, 60. *Bactriani campi*, XI, 8. *Baduhennæ lucus*, IV, 73. *Bæbius*, *vid.* *Bebius*. *Bætica*, H. I, 53; — civitates Maurorum dono accepit, H. I, 78.

Baisæ, XI, 1; XV, 52. — Baiarum piscinæ, XIII, 21. — Baianus lacus, XIV, 4.
 C. Balbillus, XIII, 22.
 Balbus Cornelius, III, 72; — origine Hispanus, XI, 24; — Caesaris opibus potens, XII, 60.
 Balbus Domitius, XIV, 40.
 Balbus Lælius VI, 47; — truci eloquentia, VI, 48.
 Baleares insulæ, XIII, 43.
 Balista, H. III, 29; — legionis quintadecimæ, H. III, 23. — Ballistæ tenderentur, XII, 56. — Ballistarum vis, XV, 9; H. IV, 23.
 Balsamum nascitur in Judæa, H. V, 6. — Balsama, G. 45.
 Baltei militares, H. I, 57; — abscissi, H. II, 88.
 Barbari malunt Roma petere reges quam habere, XII, 14; — Barbarorum soli prope Germani singulis uxoribus contenti, G. 18; — Barbaris ignara machinamenta et actus oppugnationum, XII, 45; — fluxa fides, H. III, 48; — ingenia parum solertia, H. IV, 13.
 Barbius Proculus, H. I, 25.
 Bardanes a Parthis accitur, XI, 8; — interficitur, XI, 10.
 Barea Soranus, XII, 53; — laudatur, XVI, 21; — accusatur, XVI, 23; — mortis arbitrium ei permittitur, XVI, 33; — circumventus, a P. Celere, H. IV, 10.
 Bargioras, unus e ducibus Judæorum, H. V, 12.
 Barium, Apuliæ municipium, XVI, 9.
 Barritus, sive Barditus, cantus Germanorum, G. 5.
 Basilica Pauli III, 72.
 Basilides e primoribus Ægyptiorum, H. IV, 82.
 Basilides sacerdos, H. II, 78.
 Bassus Annius, H. III, 50.

Bassus Cesellius, Pœnus, XVI, 1; — se ipsum interficit, XVI, 3.
 Bassus Lucilius, *vid.* Lucilius.
 Bassus Saleius, *vid.* Saleius.
 Bastarnæ, pop. II, 65; — Germanis similes, G. 46.
 Batavi nandi periti, II, 8; H. II, 17; — Cattorum quondam pop. G. 29; — Gallis antiquitus infesti, H. IV, 73; H. II, 22; — ferox gens, H. I, 59; — gladiatores Othonis fundunt, H. II, 43; — exigua Galliarum portio, H. IV, 32; — præcipui virtute inter Rhæni accolæ, G. 29; — tributorum expertes, H. IV, 12, 17; H. V, 25; G. 29. — Batavorum cohortes superbe agunt, H. II, 27; — quattadecimanis discordes, H. I, 59, 64; H. II, 66; — in Germaniam remisæ, H. II, 69; — ad Civilem perguat, H. IV, 19, 21; — contra Britannos pugnant, A. 36; — cum gloria, H. IV, 12. — Batavorum descriptio, H. IV, 12; — motus, H. IV, 13; — insula, II, 6; H. IV, 18; — vastatur a Ceriali, H. V, 23. — Batavorum oppida, H. V, 19. — Batavis pares Camisefates, H. IV, 15.
 Batavodurum oppidum, H. V, 19, 20.
 Bathyllus, I, 54.
 Bauli, villa, XIV, 4.
 Behius Massa, H. IV, 50; — reus, A. 45.
 Bedriacensis acies, H. II, 66; — pugna, H. II, 39, 50. 52, 66, 86; H. III, 31; — via, H. III, 27. — Bedriacenses campi, H. II, 70.
 Bedriacum, H. III, 15; — vicus duabus Rom. cladibus notus, H. II, 23; — ibi castra habet Otho, H. II, 39, 44, 49; — copias ceteraque usui Antonius, H. III, 20.
 Belgæ, III, 40; — robur Gallo-

- rum, H. IV, 76; — Romanorum amici, I, 43; — inter auxilia Verginii, H. IV, 17. — Belgarum civitates, I, 34; H. IV, 37.
- Belgica, XIII, 53. — Belgicæ legatus Val. Asiaticus, H. I, 59; — procurator Pomp. Propinquus, H. I, 12, 58.
- Bellum Italicum, III, 27; — Germanicum inter initia Vespasiani, H. IV, 12; — Perusinum, V, 1; — Sabinum, H. III, 72; — sociale, VI, 12.
- Belus, amnis, H. V, 7.
- Beneventum, XV, 34.
- Benignus Orphidius, legatus, H. II, 43; — interficitur, ibid. — Ejus corpus crematur, H. II, 45.
- Berenice, H. I, 83; — in Vespasiani partibus, H. II, 81.
- Berytus, H. II, 81.
- L. Bestia, O. 39.
- Betasii, populus, H. IV, 56; — funduntur a Civile, H. IV, 66.
- Betus Chilo, H. I, 37.
- Bibaculus, poeta, IV, 34.
- Bibliothecæ, O. 21; — antiquorum et Muciani, O. 37.
- C. Bibulus, III, 52.
- Bigati, pecunie species, G. 5.
- Bingium, Germaniæ, opp. H. IV, 70.
- Bithynia, I, 74. — Bithyniæ proconsul C. Petronius, XVI, 18. — Bithynum mare, II, 60.
- Bithyoi Cadium Rufum accusant, XII, 22; — et Tarquitium Priscum, XIV, 46.
- Bitumen egerit Jordanes, H. V, 6.
- Blasi duo voluntaria morte perempti, VI, 40.
- Blandus Rubellius, vide Rubellius.
- Blitius Catulinus, XV, 71.
- Boadicea, Icenorum regina, XIV, 31; A. 16; — alloquitur Britannos, XIV, 35; — veneno vitam finit, XIV, 37.
- Boarium forum, XII, 24.
- Bocchoris, H. V, 3.
- Bodotria, Britanniæ fluv. A. 23, 25.
- Boihemum, terra Boiorum, G. 28.
- Boii, Gallica gens, H. II, 61; — pelluntur a Marcomannis, G. 42. — Boiorum sedes, G. 28.
- Boiocalus, Germanus, XIII, 55, 56.
- Bolanus Vettius, vid. Vettius.
- Boletorum venenum, XII, 67.
- Bonna, urbs Germaniæ, H. IV, 19; — hiberna primæ legionis, H. IV, 20, 25, 62, 70, 77; H. V, 22.
- Bononia, H. II, 53. — Bononiæ amphitheatrum, H. II, 67; — spectaculum gladiatorum, H. II, 71. — Bononiensis colonia, XII, 58.
- Bos a Judæis immolatur, H. V, 4; ab Ægyptiis colitur, ibid. — loquitur, H. I, 86.
- Bosporanus Mithridates, XII, 15. — Bosporanum bellum, XII, 63. — Bosporani, XII, 16.
- Bosporus, XII, 15.
- Boudicea, vid. Boadicea.
- Bovillæ, oppidum, II, 41; — apud Bovillas ludicrum circense, XV, 23; — Vitelliani in deditionem accepti, H. IV, 2, 46.
- Braccæ, tegmen barbarum, H. II, 20.
- Brigantes Britanniæ populi, XII, 32; — deficient a Cartismandua, H. III, 45; — domantur a Ceriale, A. 17.
- Brigantius, vid. Julius Briganticus.
- Brinno, Canninefatium dux, H. IV, 15.
- Britannia Oceano divisa, H. I, 9; — Vitellio accedit, H. I, 60; — metallifera, A. 12; — Hiberniæ vicina, A. 24; — insularum maxima, A. 10; — perdomita et statim amissa, H. I, 2. — Britanniæ res turbidæ, XII, 31, 36; — defectio, XIV, 30; — status mili-

- tante Agricola, A. 5; — proconsul Aul. Plautius, A. 14; — Ostorius Scapula, *ibid.* — Didius Gallus, A. 14; — Veranius, A. 14; — Suetonius Paulinus, A. 14; — Petronius Turpilianus, A. 16; — Trebellius Maximus, *ibid.* — Vettius Bolanus, A. 8, 16; — Petilius Cerialis, A. 8, 17; — Julius Frontinus, A. 17; — Agricola, A. 9, 18. — Britanniae situs, populi, A. 10, etc. — Britannus senex, O. 17. — Britannus pro Britannis, XIV, 32. — Britanni, validissima gens, A. 12; — homines immolant, XIV, 30; — Romanos vincunt et cadunt, XIV, 29, 32; — in auxiliis Romanorum, H. I, 70; — sexum in imperiis non discernunt, XIV, 35; A. 16; — vincuntur ab Agricola, A. 37; — a Suetonio, XIV, 37. — Britannorum ingenia, A. 21. — Britannis solitum ductu feminarum bellare, XIV, 35. — Britannicus exercitus, H. I, 9. — Britannica lingua, G. 45.
- Britannicus, XI, 4; — Claudio genitus, XI, 11; — et Messalina, XI, 26, 32; XII, 2; — timetur inimicis matris, XII, 9, 65; — Domitius ei antepositur, XII, 41; — Neronem, Domitium salutatur, non fratrem, XII, 41; — adultus, XIII, 14, 15; — venenum bibit, XIII, 16. — Britannici educator, XI, 1. — In Britannicum favor crimini datur, XIII, 10.
- Brixellum, oppidum, H. II, 33, 39, 51, 54.
- Brixiana porta, H. III, 27.
- Bructera natio, H. IV, 61. — Bructeri, I, 51; — Germani, I, 60; — vincuntur a Luc. Stertinius, I, 60; — Ansibarios deserunt, XIII, 56; — Civilis socii, H. IV, 21, 77; — Rhenum transsunt, H. V, 18; — excisi, G. 33.
- Brundisium, Italiae oppidum, II, 30; III, 1, 7; H. II, 83. — Apud Brundisium semina belli servilis, IV, 27. — Brundisium foedus, I, 10.
- Brutidius Niger, III, 66.
- L. Brutus libertatis auctor, I, 1; — legem curiatam repetit, XI, 22; — patricos minorum gentium instituit, XI, 25.
- M. Brutus, Caesaris interfector, I, 2; — laudatur a Cremutius Cordo et Livio, IV, 34; — orator, O. 17, 38; — prioribus et sequentibus oratoribus antepositur, O. 25; — ut gravior, O. 25; — otiosus atque disjunctus, O. 18; — non malignus, nec invidus, O. 25. — Bruti conciones in Augustum, IV, 34; — constantia, H. IV, 8; — epistolae, O. 18; — effigies non antelata in funere sororis, III, 76. — De Bruti scriptis iudicium, O. 21. — Brutus, liber Ciceronis, O. 30.
- Burdo Julius, H. I, 58.
- Burii, Germaniae populi, G. 43.
- Burrus Afranius praefectus praetorio, XII, 42; — Neronem ad excubias palatii comitatur, XII, 69; — rector imperatoris juventutis, XIII, 2; — multarum rerum experientia cognitus, XIII, 6; — trunca manu, XIII, 14; — praefectura fere demotus, XIII, 20; — accusatur, XIII, 23; — a Nerosae in consilium occidentis matris accitus, XIV, 17; — Neronis mores miterens laudat, XIV, 15; — incertum an concesserit vita valetudine, seu veneno, XIV, 51.
- Byzantium, II, 54. — Byzantii situs, XII, 63. — Ad Byzantium classem habet Mucianus, H. II, 83; H. III,

47. — Byzantii Romanorum foederati, XII, 62; — tributis levantur, XII, 63.

C.

Cadicia, Scevini uxor, XV, 71.

Cadius Rufus repetundarum damnatur, XII, 22. — Ei restituitur locus senatorius. H. I, 77.

Cadmus, XI, 14.

Cadra, collis, VI, 41.

Cæcilianus, senator, VI, 7.

Cæcilianus Domitius, XVI, 34.

Cæcilianus Magius, III, 37.

Cæcilius Cornutus, IV, 28.

Cæcilius Metellus, G. 37.

Cæcilius Simplex, H. II, 60; — consul, H. III, 68.

Cæcina Alienus, H. I, 52. — Habitus ejus et mores, H. I, 53. — Dux a Vitellio deligitur, H. I, 61; — cum Helvetiis pugnat, H. I, 67, 68; — modeste per Italiam incedit, H. II, 20; — Placentiam oppugnat, H. II, 20; — mox omittit, H. II, 22. — Favor illius apud milites, H. II, 30; — ambitio, H. II, 56, 99. — Contra Vespasianum mittitur, H. II, 99; — perfidiam meditataur, ibid. — Vicetiae genitus, H. III, 8; — ad Vespasianum descendit, H. III, 13; — ad Vespasianum dimittitur, H. III, 31. — Ejus edictum, ibid.

P. Cæcina Largus, XI, 33, 34.

Cæcina Licinius, H. II, 53.

A. Cæcina Severus, I, 31; — Marcos cædit, I, 56; — quadraginta annis militavit, I, 64; — periclitatur, I, 65; — fugientes retinet, I, 66; — Germanos cædit, I, 68; — triumphalia accipit, I, 72; — fabricandæ classi præponitur, II, 6; — aram Ulioni statuendam censet

ob vindictam Germanici, III, 18; — suadet ne magistratum uxor in provinciam comitetur, III, 33.

Cæcina Tuscus, XIII, 20; — accusatus ob convivium, H. III, 38.

Cælebs vita, XII, 1; — cælibum poenæ, III, 25.

Cælis Vibenna, IV, 65.

C. Cælius, sive C. Cæcilius, consul, II, 41.

Cælius, orator, et alii, vid. Cælius.

Cælius Pollio, XII, 45.

Cælius Roscius, H. I, 60.

Cælius, Sabinus, H. I, 77.

Cælius, mons, IV, 64.

Cælum Augusto decretum, I, 73.

— De cælo tactæ sedes, XIII, 24;

— regiones Urbis, XIV, 12.

Cæpio Crispinus, I, 74.

Cæpio Servilius, G. 37.

C. Cæsar, dictator, I, 1; — seditionem exercitus uno verbo compescit, I, 42; — populo Rom. hortos legat, II, 41; — Ciceronis libro respondet, IV, 34; — filiam unicam amittit, III, 6; — Lacedæmoniis templum Dianæ Limnæidis adjudicat, IV, 43; — legem de modo credendi fert, VI, 16; — obsidetur apud Alesiam, XI, 23; — patricios creat, XI, 25; — Pompeium evertit, H. III, 66; — pulsus a Britannis, XII, 34; — repentina vi oppressus, H. III, 68; — Germanos non impune perculit, G. 37; — primus Romanorum in Britanniam transit, A. 13. — Funus ejus turbatum, I, 8. — Cæsar et Cato in ore vulgi, XVI, 22. — Cæsar, orator, O. 17; — oratoribus summis æmulus, XIII, 30; — summus auctorum de rebus Gallicis, G. 28; — prioribus et sequentibus anteponitur, O. 25; — splendidior, O. 25; — Dolabelam accusat, O. 34; — Cæsar

- decretum, III, 62; — aedes, H. I, 42; — statua in insula Tiberis, H. I, 86. — De Caesaris scriptis iudicium, O. 21. — Caesaris educatio, O. 28; — villa, XIV, 9.
- Caesar Augustus, *vid.* Augustus.
- Caesar Tiberius, Germanicus, Drusus, Claudius, Domitianus, Nerva, etc.; *vide* Tiberius, Germanicus, Drusus, Claudius, etc.
- C. Caesar Augusti nepos, I, 3; IV, 1; — ad res Orientis missus, II, 42; — Armeniam obtinet, III, 48; — Tiberii aemulus, *ibid.* et VI, 51; — Liviam in matrimonio habet, IV, 40.
- L. Caesar, I, 3; — Tiberii aemulus, VI, 51; — Lepidae sponsus, III, 23.
- C. Caesar Caligula, I, 1; — unde dictus Caligula, I, 41; — Augusti pronepos, I, 42; — alumnus legionum, I, 44; — gregali habitu in castris, I, 69; — proaviam Liviam pro rostris laudat, V, 1; — impadieuus, VI, 9; — dolo Sejani petitur, VI, 3; — L. Sullam irridet, VI, 46; — M. Silani filiam ducit, VI, 20. — De eo Passieni dictum, *ibid.* — Promotus a Maerone, VI, 45; — imperium cepisset, VI, 50; — accusatores punit, IV, 71; — Lolliam in matrimonio habet, XII, 22; — eorum cupiens, XV, 72; — in pace metuendus, H. I, 89; VI, 32; — turbidus animi, H. IV, 48; — effigiem suam in templo Hierosol. poni jubet, H. V, 9; — occultis insidiis oppressus, H. III, 68; — a Cassio Charea, I, 32; — tertium consul, A. 44; — prope quadriennium imperat, O. 17. — Caligulae ingentes adversus Germanos conatus frustra fuisse, A. 13; G. 37; — iram merebantur virtutes alienae, A. 4, — impetus, XI, 3; — vis dicendi, XIII, 3; — scomma in Silanum, XIII, 1; — forma, XV, 72.
- Caesar, nomen principatus, H. II, 80; — recusatur a Vitellio, H. II, 62; — recipitur ab eodem, H. III, 58.
- Caesarum familia ad unum redacta, XIII, 17; — tumultus, III, 9.
- Caesarea, urbs Judaeae, H. II, 79.
- Caesia sylvia, I, 50.
- Caesianus Apronius, III, 21.
- Caesius Cordus, III, 38; — damnatur, III, 70.
- Caesius Nasica, XII, 40.
- Caesonius Suilius, XI, 36.
- Caesonius Maximus, XV, 71.
- Caesonius Paetus, consul, XIV, 29; — idem Caesennius vocatur, XV, 6, 25.
- Caianarum expeditionum ludibrium, H. IV, 15; G. 37.
- Calabria, III, 1, 2; — servorum agminibus turbata, XII, 66. — Calabriae litora, H. II, 83.
- Calavius Sabinus, XV, 7.
- Caledonia, A. 10; — quibus hominibus habitata, A. 11, 31; — rebellat, A. 25.
- Cales, provincia quaestoria, IV, 27; VI, 15.
- Calgacus, inter duces Britannorum virtute et genere praestans, A. 29.
- Caligula tegmen pedum, I, 41; — unde C. Caesar dictus Caligula.
- Callistus, Claudii libertus, XI, 29; potentissimus apud Claudium, XI, 38; — Loliae favet, XII, 1.
- Calpurnia, Claudii peller, XI, 30.
- Calpurnia, pervertitur, jussu Agrippinae, XII, 22; — sedibus patris reddita, XIV, 12.
- Calpurnia scita magistratum avertit peperit, XV, 20.

Calpurnianus Decius, XI, 35.
 L. Calpurnius, consul, IV, 62.
 Calpurnius aquilifer, I, 39.
 Calpurnius Asprenas, H. II, 9.
 Calpurnius Fabatus, XVI, 8.
 Calpurnius Galerianus, H. IV, 11.
 L. Calpurnius Piso, *vid.* Piso.
 Ca. Calpurnius Piso, *vid.* Piso.
 Calpurnius Repentinus, H. I, 56;
 — occiditur, H. I, 59.
 Calpurnius Salvianns, IV, 36.
 Calpurnii, III, 24. — Calpurnium,
 genus, XV, 48.
 Calvia Crispinilla, H. I, 73.
 Calvina Junia, Vitellii nurus, XII,
 4; — Italia pellitur, XII, 8.
 Calvisius, XIII, 19, 21; — rele-
 gatur, XIII, 22; — restituitur,
 XIV, 12.
 C. Calvisius, consul, IV, 46.
 Calvisius Sabinus, majestatis postu-
 latur, VI, 9; — ejus uxor, H. I,
 48.
 Calusidius, miles, I, 35, 43.
 Calvus, orator, O. 17; — antiquos
 imitatur, O. 18; — prioribus et
 sequentibus oratoribus anteponi-
 tur, O. 25; — strictior, O. 25; —
 Vatinius accusat, O. 34. — De
 Calvo judicium, O. 18, 21.
 Camaræ, naves Ponticæ, H. III,
 47.
 Camerinus Scribonianus, H. II, 72.
 Camerinus Sulpicius, XIII, 52.
 Camerium, XI, 24.
 Camillus Furius, *vid.* Furius.
 Camillus Scribonianus, *vid.* Furius
 Cam. Scrib.
 Campania, III, 47; — Græcis olim
 habitata, IV, 67; — turbine ven-
 torum vastata, XVI, 31. — Cam-
 paniz urbes obrutæ, H. I, 2. —
 Campaniz lacus, III, 59; H. I,
 23; — ora, XIII, 26; — ora
 fecundissima, H. I, 2; — ora pul-
 cherrima, H. III, 60; — sinus

beati, H. III, 66. — In Campaniam
 secedit Tiberius, IV, 57, 67, 74;
 VI, 1. — In Campania bellum, H.
 IV, 3; — classis, XV, 46.
 Campani, III, 2.
 Campanus, Tungrorum princeps,
 H. IV, 66.
 Campus, scilicet Martis, I, 15. —
 Campus Martius inundatur, H. I,
 86; — patefactus populo, incensa
 Urbe, XV, 39. — In campo Mar-
 tio amphitheatrum, XIII, 31; —
 comitia, I, 15; — inferiæ Nero-
 nis, H. II, 95; — pugna, H. III,
 82; — sepultura Augusti, I, 8; —
 Germanici, III, 4; — Britannici,
 XIII, 17.
 Campi Bactriani, XI, 8; — Bedria-
 censes, H. II, 70; — mirabiles ad
 mare Mortuum, H. V, 7; — Phi-
 lippenses, IV, 35.
 Camulodunum, colônia Britanno-
 rum, XII, 32; — evertitur, XIV,
 31.
 Camurius, miles, jugulum Galbæ
 hiansit, H. I, 41.
 Candidati duodecim nominati præ-
 turæ, I, 14; — præferuntur numero
 liberorum, II, 51. — Candidato-
 rum ambitus Julias leges peperit,
 XV, 20.
 Cangi, Britanniz populus, XII, 32.
 Caninius Gallus, VI, 12.
 Caninius Rebilus, uno die consul,
 H. III, 37.
 Canninefas, XI, 18; — ala, IV, 73;
 — tumultus, H. IV, 16. — Canni-
 nefates, H. IV, 15; — socii Civi-
 lis, H. IV, 16; — exigua Galliarum
 portio, H. I, 32; — infestantur
 a Claudio Labeone, H. IV, 56;
 — classem Britannicam et Nervios
 vincunt, H. IV, 79; — minoribus
 ducibus delegandi, H. IV, 85. —
 Canninefatium cohortes in Urbem
 pergunt, H. IV, 19.

- Canopus, *Ægypti* oppidum, II, 60.
 Cantus prelium ineuntium Batavorum, H. IV, 18; — Germanorum, G. 2, 3. — Cantus victoriam senatus offert Neroni, XVI, 3. — Cantu acta nox Germanis, H. V, 15; — orationem ducis excipiunt Britanni, A. 33.
 Capito, *vid.* Fonteius.
 Capito Ateius, *vid.* Ateius.
 Capito Cossutianus, *vid.* Cossutian.
 Capito Insteius, XIII, 39.
 Capito Lucilius, procurator Asiæ, IV, 15.
 Capito Valerius, XIV, 12.
 Capito Verginius, H. III, 77.
 Capitulinus Jupiter, XV, 23; — mons, XV, 18.
 Capitolium, VI, 12; — incensum, *ibid.* et H. I, 2; H. III, 71, 72; — obsidetur a Gallis, XI, 23; — a Vitellianis, H. III, 69; — occupatur a Sabino, H. III, 69; — ne magnis quidem exercitibus expugnabile, H. III, 78. — Capitolii incendium finis imperii omen, H. IV, 54; — restitutio decreta, H. IV, 4, 9; — peracta a Vespasiano, H. IV, 53. — Capitolium carpento ingreditur Agrippina, XII, 42; — triumphantis instar adit Nero, XIV, 13. — In Capitolium perfugere, III, 36; — vectus Otho, H. I, 47. — In Capitolio propitiata Juno, XV, 44. — Capitolium, pro loco ubi postea ædificata arx est, XII, 24.
 Cappadocia, II, 42; XIII, 8; — inter Commagenam et Armeniam sita, XV, 12; — in provinciam redacta, II, 42; — Vespasiano accedit, H. II, 6. — Cappadociæ delectus, XIII, 35; — jura nova, H. I, 78; — legiones, H. II, 81; — procurator Pelignus, XII, 49.
 Cappadox Archelaus, VI, 41. — Cappadoces, II, 56; — olim sub *Ægyptiis*, II, 60; — inter auxilia Romanorum, XV, 6. — Cappadocum nobilitas, XIV, 26.
 Capræ, VI, 2; — a Surrento brevi freto divisæ, IV, 67, VI, 1; — secretum Tiberii, IV, 67; VI, 10; — Telebois olim habitata, IV, 67.
 Capua, O. 8; — colonia, XIII, 31; — Vitellio fida, H. III, 57; — ideoque punita, H. IV, 3. — Apud Capuam templum Jovis, IV, 57, 67.
 Caracates, populus, H. IV, 70.
 Caractacus, Britannorum dux, XII, 33; — capitur, XII, 35, — dolo Cartismanduæ, H. III, 45; — Romanam ducitur, XII, 36; — Claudium alloquitur, et ab eo veniam obtinet, XII, 37; — aliis captivis regibus comparatur, XII, 38; — filia et uxor capta, XII, 35.
 Carbo, *vid.* Papirius Carbo.
 Carinas Celer, XIII, 10.
 Carinas Secundus, XV, 45.
 Cariovalda, dux Batavorum, II, 11.
 Carmanii, VI, 36.
 Carmelus, mons et deus, H. II, 78.
 Carpentum, XII, 42.
 Carrhenes, dux Parthorum, XII, 12; — profligatur, XII, 14.
 Carsidius sacerdos, IV, 13.
 Carsulæ, oppidum, H. III, 60.
 Carthago, H. I, 76; — condita, XVI, 1. — Carthaginis portus, H. IV, 49.
 Cartismandua, XII, 36; — cum marito bellum gerit, XII, 40; — Brigantum regina, prodit Caracacum, H. III, 45.
 Carus Julius, H. I, 42.
 Carus Metius, A. 45.
 Casperius centurio, XII, 45; — a Corbulone ad Vologesem missus, XV, 5.

Casperius Niger, H. III, 73.
 Caspia via, VI, 33. — Caspiarum
 claustra, H. I, 6.
 Cassia familia, XII, 12; — lex,
 XI, 25.
 Cassii, VI, 2.
 Cassius a Germanis victus, G. 37.
 C. Cassius, interfecto Cæsaris, I,
 2, 10; II, 43; H. II, 6; — Roma-
 norum ultimus, III, 34; — lauda-
 tur a Livio, IV, 34. — Cassii
 effigies culta a Cassio *sequenti*,
 XVI, 7; — uxor, III, 76.
 C. Cassius, Syriæ præses, XII, 11;
 — ceteros præeminens peritia le-
 gum, XII, 12; — contra servos dis-
 serit, XIV, 43; — officio exsequia-
 rum Poppæe prohibetur, XVI, 7;
 — deportatur, XVI, 9, 22. —
 Cassii sententia de supplicationi-
 bus, XIII, 41; — severitas, XII,
 12, etc. XIII, 48; — bona disci-
 plina, XV, 52; — gravitas morum,
 XVI, 7.
 L. Cassius, *vid. mox* L. Cassius
 Longinus.
 Cassius, miles, insignis robore cor-
 poris, Fenium corripit, XV, 66.
 Cassius, mimus, I, 73.
 Cassius Aeclepiodotus, Bithynus,
 XVI, 33.
 Cassius Chærea, I, 32.
 L. Cassius Longinus, VI, 15; —
 Tiberii progenies, VI, 45.
 Cassius Longus, H. III, 14.
 Cassius Severus, I, 72; — in exi-
 lio censuit, IV, 21; — orator,
 O. 19. — De Cassio Severo judi-
 cium, O. 26.
 Castellum ad Luppian, II, 7. —
 castellum insigne fama, Arbela,
 XII, 13.
 Castor et Pollux, G. 43; — Caste-
 rum locus, H. II, 24.
 Castra in Armeniis, H. II, 6; —
 stativa, III, 21; — Vetera, *vide*

Vetera. — Castris secundis, H. III,
 15; — tertiis, H. IV, 71; *vid. Indi-
 cem verborum.*
 Castum nemus, Hertæ dicatum, G.
 40.
 Cataphractæ, H. I, 79.
 Catapultæ, XII, 56; XV, 9.
 Catilina, O. 37.
 Cato, tragoedia, O. 2, 3.
 C. Cato, O. 34.
 M. Cato, IV, 34; — et Cæsar in
 ore vulgi, XVI, 22.
 Cato Censorius, III, 66; — orator,
 O. 18.
 Cato Porcius, IV, 68.
 Catones, H. IV, 8.
 Catonius Justus, I, 29.
 Catti, Germaniæ populus, I, 55;
 G. 38; — infestantur a Germa-
 nico, I, 56; — a Silio, II, 7, 25;
 — Batavorum conditores, H. IV,
 12; G. 29; — æterni Cheruscorum
 hostes, XII, 28; — Cheruscos et
 Fosos vincunt, G. 36; — a Van-
 gionibus et Nemetibus cæduntur,
 XII, 27; — ab Hermunduris, XIII,
 57; — Moguntiacum obsident, H.
 IV, 37. — Cattorum sedes et mo-
 res, G. 30, 31. — Cattos petunt
 Ansibarii, XIII, 56; G. 35, 36.
 — Cattorum princeps Adgandes-
 trius, II, 88; — Arpus, II, 7; —
 Catumerus, XI, 16. — De Cattis
 triumphus, II, 41.
 Catualda, nobilis juvenis inter Go-
 tones, II, 62; — ad Tiberium con-
 fugit, II, 63.
 Catullinus Blitius, XV, 71.
 Catullus, IV, 34.
 Catulus Lutatius, H. III, 72.
 Catumerus, Cattorum princeps, XI,
 16, 17.
 Catus Decianus, XIV, 32.
 Catus Firmius, *vid. Firmius.*
 Caudina clades, XV, 13.
 Cæcrops, Atheniensium rex, XI, 14.

- Celenderis; Ciliciæ castellum, II, 80.
- Celer, architectus, XV, 42.
- P. Celer, XIII, 1; — accusatur, XIII, 33.
- P. Celer proficitur sapientiam, et accusatur a Musonio Rufo, H. IV, 10; — damnatur, H. IV, 40.
- Celer Carinas, XIII, 10.
- Celer Domitius, II, 77.
- Celer Propertius, I, 75.
- Celsus, VI, 9; — conjurationis reus, VI, 14.
- Celsus Julius, G. 14.
- Celsus Marius, *vid.* Marius.
- Cenchrius amnis, III, 61.
- Censorius pater, VI, 10. — Censoria mens, XII, 5. — Censorium funus Lucillii Longi, IV, 15; — Ælii Lamie, VI, 27; — Claudii, XIII, 2; — Flavii Sabini, H. IV, 47. — Censoria munia, XI, 13.
- Census Galliarum, I, 31; II, 6; XIV, 46.
- Centeni, G. 6, 12.
- Centesima rerum venalium, I, 78. — Centesimæ vectigal, II, 42.
- Centumviri: apud Centumviros causam orare, O. 7. — Centumvires causas, O. 38.
- Centurias tradere hosti, H. III, 61.
- Centurionatum agere, I, 44.
- Centuriones a militibus verberati, I, 32; — vincti, H. I, 56; — interfecti, H. I, 80; — Othoniani a Vitellio interfecti, H. II, 60; — classarii, XIV, 8. — Centurionum ordines legionibus oblatis, H. III, 49. — Centurionum crebra perfugia, H. III, 61.
- Cepheus, Æthiopum rex, H. II, 5.
- Cercina, Africi maris insula, I, 53; IV, 13.
- Cereales circenses, XV, 53, 74; — ludi, H. II, 55.
- Ceres, II, 49. — Cereris ades, XV, 53. — Cereri celebrati circenses, XV, 53; — supplicatum, XV, 44.
- Cerialis, *vid.* Petilius Cerialis.
- Cerialis Anicius, consul, XV, 74; — perit, XVI, 17.
- Cerius Severus, tribunus, H. I, 31.
- Certus Quinctius, H. II, 16.
- Cervarius Proculus adactus conjurationi in Neronem, XV, 50; — Fensum convicit, XV, 66. — Cervarii indicia impunitate remunerantur Nervo, XV, 71.
- Cesellius Bassus, *vid.* Bassus.
- Cesius Nasica, XII, 40.
- Cestici ludi, XVI, 21.
- Cestius, XV, 25.
- C. Cestius, III, 36; — Q. Servam accusat, VI, 7; — consul, VI, 31.
- Cestius Gallus, H. V, 10.
- Cestius Proculus, XIII, 30.
- Cestius Severus, H. IV, 41.
- Cethegus Cornelius, IV, 17.
- Cethegus Laheo, IV, 73.
- Cetræ, A. 36.
- C. Cetronius, I, 44.
- Cetronius Pisanus, H. IV, 50.
- Chæreus Cassius, *vid.* Cass. Chæreus.
- Chalcedonii, XII, 63.
- Chaldaei, II, 27; — pro crimine objecti, XII, 22, 52. — Chaldaeorum ars, VI, 20; XVI, 14; — monita, XII, 68; — predictio de Nerone, XIV, 9. — Per Chaldaeos quaesitum in domum Caesaris, III, 22.
- Chamavi, Germaniæ populus, XIII, 55; — Teneterorum vicini, G. 33; — et Dulgibinorum, G. 34.
- Charicles, medicus, VI, 50.
- Chasuari, Germaniæ populus, G. 34.
- Chanci, Germaniæ populus, I, 38; — inter auxilia Germanici, I, 60; II, 17; — Inferiorem Germaniam incursant, XI, 81; — Anshibares pellunt, XIII, 53; — Civili militant, H. IV, 79; H. V, 19. —

- Chaucorum descriptio, G. 35; — terra, II, 24. — Chauci majores, XI, 19.
- Cherusci, Germaniæ populus, I, 56; — ab Arminio commoventur, I, 59, 60; II, 9; — caduntur a Germanico, II, 17; — Suevorum hostes, II, 44; — bellum contra Romanos sumunt, II, 45; — Roma regem petunt, XI, 16; — cum Cattis eternum discordant, XII, 28; — a quibus subiguntur, G. 36. — Cheruscorum internæ discordiæ, II, 26; — habitus et militia, II, 64; G. 36. — Cheruscos petunt Ansibarii, XIII, 56. — De Cheruscis triumphus, II, 41. — Cherusca rebellio, XIII, 55. — Cheruscos res, XI, 17.
- Chiliarchus, XV, 51.
- Christiani, XV, 44.
- Christus, XV, 44.
- Cibyritica civitas, IV, 13.
- M. Cicero Catonem laudat, IV, 34; — præcipuus, O. 15, 17, 25; — vehementior et plenior et valentior, O. 25. — Ciceronis carmina, O. 21; — gloria, O. 12; — mors, O. 17; — vitia, O. 18; — liber Brutus, O. 30; — orationes, O. 37; — præceptores, O. 30; — locus, O. 16, 35. — De Cicerone judicium, O. 22.
- Cilicia, II, 58. — Ciliciæ civitas, Ægeæ, XIII, 8. — In Ciliciam amotus Vonones, II, 58, 66; VI, 31. — In Ciliciæ bellum Homonadensium, III, 48.
- Cilix Thamyra, H. II, 3. — Cilices, II, 78; — Cosentianum deferunt, XIII, 33. — Cilicum legati, XVI, 21; — reguli, II, 78, 80; — rex, II, 42. — Cilicum agrestium nationes, XII, 55.
- Cilnius Mæcenas, *vid.* Mæcenas.
- Cilo Junius, XII, 21.
- Cimbri, Germaniæ populus, H. IV, 73. — Cimbrorum descriptio, G. 37.
- Cincia lex, XI, 5, XIII, 42; — rogatio, XV, 20.
- Cincius: ei permissa Syriæ executio, XV, 25.
- Cingonius Varro, XIV, 45; — consul designatus, H. I, 6; — interficitur, H. I, 37.
- Cinithii, Africæ populus, II, 5a.
- Cinna in Urbe configit, H. III, 83; — apud Janiculum, H. III, 51. — Cinne dominatio, I, 1.
- Cinyras, H. II, 3; — Cinyrades, *ibid.*
- Circense ludicrum Claudiæ gentis, XV, 23; — in necem Christianorum editum, XV, 44. — Circensæ ludi Cereris, XV, 53, 74. — Circensium ludicrum, XII, 41. — Circenses ludos Germanici effigies præit, II, 83. — Circensibus ludis sedere, XI, 11.
- Circumcisio Judæorum, H. V, 5.
- Circus, XV, 74; — Maximus, II, 49. — Circi pars deusta, VI, 45; XV, 38. — Circo ac theatris plurima licentia, H. I, 72; — corruptus miles, II, 21; H. III, 2.
- Cirtensium pagi, III, 74.
- Civica, proconsul Asiæ, occisus, A. 42.
- Civilis Claudius, Batavorum dux, H. IV, 13; — contra Romanos Batavos accendit, H. IV, 14; — Galliarum societatem affectat, H. IV, 17; — suos in Vespasiani verba adigit, H. IV, 21; — viribus augetur, H. IV, 28; — obsidet Vetera, H. IV, 36; — Romanos profugit, H. IV, 37; — castris Romanis potitur, H. IV, 60; — crinem, patrata cæde legionum, deponit, H. IV, 61; — societate Agrippinensium augetur, H. IV, 66; — C. Labconem prosequitur, H. IV, 67.

- 70; — ad Cerialem literas mittit, H. IV, 75; — addidit obliquam in Rhenum molem, H. V, 14; — vincitur a Ceriali, H. V, 18; — Chaucorum auxilia recipit, H. V, 19; — Romanos quadripartito invadit, H. V, 20; — Rhenum transnatat, H. V, 21; — navalem aciem ostentat, H. V, 23; — Romanis se dedit, H. V, 26. — Civilis conatus dissimulati, H. IV, 24.
- Civis servatus, III, 21; XII, 31; XV, 12.
- Civitas Romana donata præmium virtutis, III, 40; XIII, 54; H. I, 8, 78; H. III, 47.
- Clades Alliensis, Cremerensis, H. II, 91; — Caudina, Numantina, XV, 13; — Germanica, H. IV, 12; — Lolliana, Variana, I, 10; — Lugdunensis, XIX, 13; — Romana, XIII, 37; G. 37.
- Clanis, fluvius, I, 79.
- Clarius Apollo, II, 54; XII, 22.
- Classiarius, centurio, XIV, 8. — Classiarii, IV, 27; XII, 56; XIV, 4; — Misencenses, XV, 51.
- Classica legio, H. I, 31, 36; H. II, 67.
- Classici, H. II, 11, 14; XVII, 22, 67.
- Classicianus Julius, XIV, 38.
- Classicum canitur in supplicio civis, II, 32.
- Classicus, præfectus alæ Treverorum, H. IV, 55; — a Romanis desciscit, H. IV, 57; — Voculam interfici curat, H. IV, 59; — Romani imperii insignia samit, H. IV, 59; — segnis gerendo bello, H. IV, 70; — equites Cerialis fundit, H. IV, 79; — Rhenum transit, H. V, 19.
- Clavarium, donativi nomen, H. III, 50.
- Claudia Pulchra, Agrippina se-
- brina, IV, 52; — damatur, IV, 52; — Q. Vari mater, IV, 66.
- Claudia Sacrata, H. V, 22.
- Claudia Silana, Caligulae uxor, VI, 20; — moritur, VI, 45.
- Claudia domus finita, H. I, 16. — Claudiae familiae superbia, I, 4.
- Claudiale flaminium, XIII, 2.
- Claudiana tempora, XIV, 11; H. V, 12.
- Claudius Apollinaris, H. III, 57; — remigibus præerat, H. III, 76; — præfectus classis, H. III, 77.
- Claudius Cosens, H. I, 69.
- Claudius Demianus, XVI, 10.
- Claudius Drusus, I, 3.
- Claudius Faventinus, centurio, H. III, 57.
- Claudius Julianus, H. III, 57; — gladiatoribus præerat, H. III, 76; — occiditur, H. III, 77.
- Claudius Labeo, Batavus, H. IV, 18; — e custodia perfugit, H. IV, 56; — Civili resistit, H. IV, 66.
- Claudius Marcellus, I, 3.
- Claudius Phirricus, trierarchus, H. II, 16.
- Claudius Sagitta, præfectus alæ, H. IV, 49.
- Claudius Sanctus, H. IV, 62.
- Claudius Senecio, XIII, 12.
- Claudius Severus, Helvetiorum dux, H. I, 68.
- Claudius, timarchus Cretensis, XV, 20.
- Claudius Victor, H. IV, 33.
- Tib. Claudius, sodalis Augustalis, I, 54; — cineribus Germanici obviam it, III, 2; — contemptus, III, 18; — bonarum artium capiens, VI, 46; — divus, A. 13; — matrimonii sui ignarus, XI, 13; — hebes et uxori devinctus, XI, 28; — ad misericordiam prostratus, XI, 36; — calibus vitæ intolerans, et imperiis conjugum obnoxius,

XII, 1. — Ejus filio Sejanus socer
 destinatur, III, 29. — Novas litera-
 rum formas adjicit, XI, 13; — lus-
 trum condit, XI, 25; — privignum
 filio anteponit, XII, 41; — jus
 reddit, XII, 43; — navale præ-
 lium adornat, XII, 56; — Judæam
 equitibus aut libertis permittit, H.
 V, 9; — veneno necatur, XII, 67;
 Agrippinæ minis magis quam pre-
 cibus mutatur, XII, 2; — Agrip-
 pinam ducit, XII, 5; — se D.
 Augusto adæquat, XII, 51; — po-
 morium urbis auget, XII, 13; —
 Neronem adoptat, XII, 25; —
 quintum consul, XII, 41; — qua-
 tuordecim annis imperat, O. 17.
 — Claudii consternatio ob nuptias
 Messalinæ cum Silio, XI, 31, 38;
 — socordia, vinolentia, XII, 67;
 — elegantia in dicendo, XIII, 3;
 — templum in Britannia, XIV,
 31. — Claudio non judicium, non
 odium, nisi indita, et jussa, XII,
 3; — cælestes honores decernun-
 tur, XII, 69.

Claudii sancti acceptique numini-
 bus, IV, 64; — oriundi ex Sabinis,
 XI, 24. — Claudiorum fami-
 lia ad imperatorem usque absque
 adoptione, XII, 24; — extincta,
 XIII, 17; — imagines, II, 43;
 III, 5; IV, 9.

Claustra Ægypti, H. II, 82; —
 ararii, V, 8; — annonæ, H. III,
 8; — Caspiarum, H. I, 6; — im-
 perii Romani, II, 61; — maris,
 H. III, 43; — montium, H. III, 2;
 — terræ ac maris, II, 59. — Clau-
 stra contrahere, IV, 49.

Clausus, XI, 4; *vid. etiam* Attus
 Clausus.

Clemens, Agrippæ servus, II, 39,
 40.

Clemens Arretinus, prætorianis
 præpositus, H. IV, 68.

Clemens Julius, centurio, I, 23, 26.

Clemens Salienus, XV, 73.

Clemens Suedius, H. I, 87; H. II,
 12.

Clementiæ ara, IV, 74.

Cleonicus, Senecæ libertus, XV, 45.

Cleopatra, Claudii pellex, XI, 30.

— Cleopatrz reginæ neptis liberto
 nupta, H. V, 9.

Clitæ, VI, 41; — rebellant, XII, 55.

P. Clodius, XI, 7.

Clodius Macer, H. I, 7; — Africa
 præses, insignis crudelitate, H. I,
 11; — occisus jussu Galbæ, H. I,
 37; — instigatus in arma a Calvia
 Crispinilla, H. I, 73; — legiones
 cohortesque deligit, H. II, 97. —
 Ejus interfectores occisi, H. IV, 49.

Clodius Quirinalis, XIII, 30.

Clota, fluvius, A. 23.

Claudivienus Quietus, XV, 71.

Cluvius, XIII, 20; — historicus,
 XIV, 2.

Cluvius, Helvidii pater, H. IV, 5.

M. Cluvius Rufus, H. I, 8; — His-
 paniz legatus, H. I, 76; — contra
 Alinum expedit, H. II, 58; —
 ad Vitellium venit, H. II, 65; —
 adest colloquio inter Vitellium et
 Sabinum, H. III, 65; — discedit
 ex Hispania, H. IV, 39; — ab Hel-
 vidio laudatur, H. IV, 43.

Clypeus eloquentiæ auctoribus de-
 cernitur, II, 83.

Cocceianus Salvius, H. II, 48.

Cocceius Nerva, legum peritus, IV,
 58; — sponte extinguitur, VI, 26.

Cocceius Nerva, prætor designa-
 tus, XV, 72.

Cocceius Proculus, speculator, H.
 I, 24.

Codicilli, pro literis, I, 6; III, 16;

IV, 39; VI, 9; XIII, 20; A. 40;

— pro epistolis principum, O. 7;

— pro tabulis nuptialibus, XI, 34.

— Cod. Fabricii Veientonis, XIV,

- 50; — *Pisonia*, III, 16; — *Senecæ*, XV, 64. — *Codicillos componere*, XVI, 24. — *Codicillis adulari potentes*, XVI, 19.
Cœletæ, *populus*, III, 38.
Cœlius Cursor, *eques Romanus*, III, 37.
Cœlius, *orator*, O. 17, 21, 25.
Cœnus, *Neronis libertus*, H. II, 54.
Cœranus, *philosophus*, XIV, 59.
Cœus, *Latonæ parens*, XII, 61.
Cogidunus, *rex*, A. 14.
Cohibus, *sive* *Cobum*, *flamen*, H. III, 48.
Cohors togata, H. I, 38; — *Usipiorum*, A. 28; — *cohortes legionariæ*, XII, 38; — *legionum auxilia*, H. I, 59; H. II, 89; H. IV, 70; — *leves*, I, 51; II, 52; III, 39; IV, 73; — *prætoris*, I, 7, 8, 17, 24; II, 16, 20; III, 2; IV, 1; VI, 8; XI, 31; XII, 36, 56; H. I, 74; — *quis singula milliainessent*, H. II, 93; — *subsidiariæ*, I, 63; — *urbanæ*, IV, 5; H. I, 20, 87; H. III, 64. — *Cohortibus immixti centuriones ac milites*, A. 28.
Coi, *populus*, IV, 14; — *immunitatem consequuntur*, XII, 61.
Colchi, *populus*, VI, 34.
Collina porta, H. III, 82.
Colonia Agrippinensis, I, 56; H. I, 57; H. IV, 25; — *fida Romanis*, H. IV, 55; — *cur non direpta*, H. IV, 63; — *vitatur Belgis rebellibus*, H. IV, 20. — *In eam decendit Vacula*, H. IV, 56.
Colonia Aquinas, H. I, 88; H. II, 63.
Colonia Camulodunum, XII, 32; XIV, 31.
Colonia Cremona, H. III, 19.
Colonia Foro-Julienis, H. II, 14; H. III, 43; A. 4.
Colonia in Juhonibus, XIII, 57.
Colonia Lugdunensis, H. I, 51.
Colonia Ostiensis, H. I, 80.
Colonia Senensis, H. IV, 45.
Colonia Taurisa, H. II, 66.
Colonia Treverorum, H. IV, 62, 72.
Colonia in Ubios deducta, XII, 27.
Colonia sedes servitutis, A. 16. — *Coloniæ jus*, XIV, 27. — *Coloniæ deducendarum vetus ratio*, XIV, 27.
Colophon, *urbs*, II, 54.
Comata Gallia, XI, 23.
Cometes, XIV, 22; — *illustri sanguine expiatus*, XV, 47.
C. Cominius, IV, 31.
Comitialis morbus, XIII, 16.
Comitium: in *comitio exstiti libri*, A. 2. — *Comitia ad patres translata*, I, 15; — *consularia celebrata sub Tiberio*, I, 81; — *sub Vitellio*, II, 91; — *imperii*, H. I, 14; — *in quinquennium*, II, 36; — *direpta ob fulgura*, H. I, 18. — *Comitiærum ambitus*, O. 37.
Commagena regio, XV, 12. — *Commageni*, II, 42; — *reguntur a prætore*, II, 56.
Commanipulares, H. IV, 46.
Commentarii, *pro actis*, VI, 47; — *Agrippinæ*, IV, 53; — *Clandii*, XIII, 43; — *principales*, H. IV, 40; — *senatus*, XV, 74.
Comperendinationes liberæ factæ ante Cæsares, O. 38.
Concordiæ ades, H. III, 68. — *Concordiæ dona decernuntur*, II, 32.
Copfarreandi admetudo, IV, 16.
Congiarium, XIV, 11; O. 17; — *plebi additum*, III, 29; XII, 41; XIII, 31.
Conjuratio in Caligulam, XVI, 17; — *in Neronem detegitur*, XV, 54; — *Pisonis in Neronem*, XV, 48; — *opprimenda dum invalida est*, H. I, 33.
Consi ara, XII, 24.
Considius, V, 8.
Considius Æquus, III, 37.

Considius Proculus, VI, 18.

Consul designatus primus sententiam dicit, III, 22, 49; IV, 42; XI, 5; XII, 9; XIV, 48; XV, 74; H. IV, 4, 6, 8, 9. — Consules pro anno, VI, 45; — sententias rogant, H. IV, 9; — sede vulgari sedent ob mortem Drusi, IV, 8; — multos annos destinati, H. III, 55; — affecti, O. 17. — Consulum nomina praescripta rebus gestis ad memoriam temporum, III, 57.

Consularia insignia data Antonio Primo, H. IV, 4; — Asconio Laeconi, XIII, 10; — Crispino Rufo, XVI, 17; — Fulvie Aurelio, H. I, 79; — Juliano Titio, ib.; — Junio Ciceroni, XII, 21; — Numisio Laepe, H. I, 79; — Nymphidio, XV, 72. — Consularia insignia qui gestabat equus evasit, XV, 7.

Consulatus prima iuventa initus, XI, 22; — vicesimo aetatis anno Neroni decretus, XII, 21; — continuus, XIII, 41; — unius diei, H. III, 37. — Consulatus origo, I, 1. — Consulatum inire, XV, 48. — Consulatus coarctati, H. II, 71; — in manu Sejani, IV, 68; — quos Vitellius dederat, abrogati, H. IV, 47.

Contubernia, I, 17, 48; H. I, 54; — ducum, A. 5; — militum, I, 41. Convivium buccina dimissum, XV, 30. — Convivia qualia Germanoram, G. 22.

Corbulo Domitius, III, 31.

Corbulo, Inferioris Germaniae legatus, XI, 18; — legiones veterem ad morem reducit, XI, 18; — discors Ummidio, XIII, 9; — in Armeniam a Nerone mittitur, XIII, 8; — vires contra Parthos dividit, XIII, 37; — militarem disciplinam instaurat, XIII, 35; — Artaxata delet, XIII, 41; — praecipuus in-

ter claros et insontes, XIV, 58; — impatiens aemuli, XV, 6; — bello Parthico praeficitur, XV, 25; — fossam inter Rhenum et Mosam ducit, XI, 20; — Tigranocertis potitur, XIV, 24; — in Syriam abscedit, ibid. — subsidium Tigrani mittit, XV, 3; — Euphratis ripam insedit, XV, 9; — Pesto fert auxilium, XV, 12, — contra Parthos mittitur, XV, 25; — occiditur, H. II, 76. — Corbulonis nomen barbaris non infensum, XV, 2; — potestas, XV, 25; — vox: « Beati quondam duces Romani », XI, 20.

Corcyra, insula, III, 1.

Corinthus, H. II, 1; — Corinthienselitus, V, 10.

Corma, flumen, XII, 14.

Cornelia Cossa, Vestalis, XV, 22.

Cornelia, Gracchorum mater, O. 28. Cornelia, virgo flaminica Dialis, IV, 16.

Cornelia lex, XIV, 40; — de sicariis, XIII, 44.

Cornelius, Scauri accusator, VI, 29; — in insulam demovetur, VI, 30.

C. Cornelius, O. 39.

P. Cornelius, H. III, 34.

Cornelius Aquinus, H. I, 7.

Cornelius Balbus, XII, 60.

Cornelius Cethegus, consul, IV, 17.

Cornelius Cossus, consul, IV, 34; — *alius*, XIV, 20.

Cornelius Dolabella, III, 68; — ejus adulationes, III, 47, 68; — *alius*, H. I, 88; — interficitur, H. II, 63.

Cornelius Flaccus, XIII, 39.

Cornelius Fuscus Pannoniae, procurator, H. II, 86; — praefectus classis Ravennatis, H. III, 12; — Ariminum obsidet, H. III, 42; — praetoria insignia accipit, H. IV,

- 4; — nullam in Vitellium nisi occidendi licentiam habet, H. III, 66; — ejus apud Flavianos auctoritas, H. III, 4.
- Cornelius Laco, praefectus praetorii, H. I, 13, 19; — ignavissimus mortalium, H. I, 6; — militarium animorum ignarus, sed consilii egregii, H. I, 26; — Tit. Vinio minatur, H. I, 33; — occiditur, H. I, 46.
- Cornelius Lupus, XIII, 43.
- Cornelius Marcellus, XVI, 8; — occiditur, H. I, 37.
- Cornelius Martialis, XV, 71; — a Sabino ad Vitellium mittitur, H. III, 70; — a Vitellianis obtruncatur, H. III, 73.
- Cornelius Merula, III, 58.
- Ser. Cornelius Orfitus, consul, XII, 41; — ejus sententia, XVI, 12.
- Cornelius Primus Domitianum fugientem custodit et servat, H. III, 74.
- Cornelius Scipio, III, 74; XII, 53.
- Cornelius Sulla senatu movetur, II, 48.
- Cornelius Sulla, consul, III, 31; VI, 15.
- Cornelius Sulla, dictator, *vid.* Sulla.
- Cornelius Sulla, Claudii gener, XIII, 23; — Massiliam relegatur, XIII, 47; — interficitur, XIV, 57.
- Cornutus Cæcilius, IV, 28.
- Corona aurea, hospitale donum, II, 57; XIV, 24; — civica, III, 21; XVI, 15; — civis servati, XV, 12; — facundiae, XVI, 3; — spicae, XI, 4; — pampinea, *ibid.* — Corona, donum militare, II, 9. — Coronæ in modum tumuli congestæ, H. II, 55; — quercæ, II, 83. — Corona vallum cingere, H. II, 27. — Sub corona vendere, XIII, 39; H. I, 68.
- Corsica, H. II, 16.
- Corvinus Messalla, IV, 34; — cunctis apud Romam praepositus, VI, 11; — bellorum præmiis refertus, XI, 7; — orator, O. 17; — mitior Cicerone, O. 18; — consul, XIII, 34. — Corvini exordia, O. 20. — De Corvino iudicium, O. 21.
- Coruncanii, XI, 24.
- Corvus Valerius, I, 9.
- Cosa, Etruriae promentorium, II, 39.
- Cossus Claudius, H. I, 69.
- Cossus Cornelius, *vid.* Cornelius.
- Cossorum familia, XI, 22.
- Cossutianus Capito, XI, 6; — repetundarum damnatur, XIII, 33; — auctoritate Thræsar, XVI, 21; — senatorium ordinem recipit, XIV, 48; — Antistium prætorem accusat, *ibid.* — Tigellini gener, XVI, 17; — promptus ad acies, XVI, 26; — Thræscam accens, XVI, 28; — ob id donatur quinquagies sestertium, XVI, 33.
- L. Cotta, III, 66.
- Cotta Aurelius, *vid.* Aurelius.
- Cotta Messallinus, II, 32; XII, 23; — claris majoribus, sed animo diversus, IV, 20; — promptissimus atroci sententia, V, 3; VI, 5; — accusatur, VI, 5. — Cottæ Messallinae sententia in Libonem, II, 32; — de rectoribus provinciarum, IV, 20.
- Cottiae Alpes, *vid.* Alpes.
- Cottianæ Alpes, H. IV, 68.
- Cotys, rex Thraciæ, II, 64; — interficitur a Rhescuporide, fratre suo, II, 66; III, 88. — Cotys liberi, II, 67; — in tutela Romanorum, III, 38; IV, 5; — ætas, II, 67.
- Cotys, rex Armeniæ, XI, 9.
- Cotys, partis Bosphori rex, infestatur a Mithridate, XII, 15; — proditor et hostis fratris, XII, 16.

Covinarus, A. 35, 36.

Cons, insula, II, 75.

Crassorum domus subversa, H. IV, 42.

L. Crassus, O. 34; — orator politus et ornatus, O. 18. — Ejus maturitas, O. 26.

M. Crassus, H. I, 15; — trucidatus a Parthis, II, 2; G. 37; — censor, O. 35; — non viribus modo et annis, sed ingenio et oratione valuit, O. 37. — Crassi potentia, I, 1.

M. Crassus; Pisonis pater, H. I, 14.

Crassus, Pisonis frater, H. I, 48.

Crassus Scribonianus, H. IV, 39.

Cremerensis clades, H. II, 91.

Cremona, H. II, 17; — colonia, H. III, 19; — dives, H. III, 32; — quando condita, H. III, 34; — occupatur a Vitellianis, H. II, 22, 100; H. III, 14; — oppugnatur a Flavianis, H. III, 30; — excinditur, H. III, 33; — per tot e gremio Italiae rapta, H. IV, 72. — Cremonæ spectaculum editum, H. II, 67. — Cremonensis ager, H. III, 15. — Cremonense prælium, H. III, 48. — Cremonenses in honorem Vitellii viam lauro rosisque sternunt, H. II, 70; — captivos nemo Italorum emit, H. III, 23.

Creutatus Cordus, IV, 34.

Crepereius Gallus, XIV, 5.

Crescens, Neronis libertus, H. I, 76.

Crescens Tarquitius, XV, 11.

Creta, IV, 21; — Judæorum patria H. V, 2. — Cretæ proconsules, III, 38; XV, 20. — Cretenses Romam legatos mittunt, III, 63. — Cretensium leges, III, 26; — severissimæ, O. 40; — orator nullus, ibid.

Creticus Silanus, II, 4; — Syria demovetur, II, 43.

Crispina, T. Vinii filia, H. I, 47.

Crispinilla Calvia, H. I, 73.

Crispinus Cæpio, I, 74.

Crispinus, centurio, H. I, 58.

Crispinus Rufus; prætorii præfectus, XI, 1; — præturæ insignibus donatur, XI, 4; — a præfectura removetur, XII, 42; — Poppææ maritus, XIII, 45; XV, 71; — pellitur in exilium, XV, 71; — semet interficit, XVI, 17.

Crispinus Varus, H. I, 80.

Crispus Sallustius, *vid.* Sallustius.

Crispus Vibius, *vid.* Vibius.

Cruptellarii, III, 43.

Cruptorix, IV, 73.

Cteaphon, imperii Parthorum sedes, VI, 42.

Cumæ, XVI, 19. — Cumana litora, XV, 46.

Cumanus Ventidius, XII, 54.

Curia veteres, XII, 24.

Curvatus Maternus, poeta, O. 2.

C. Curio, XI, 7. — Curiones, O. 37.

Curtilius Mancius, XIII, 56.

T. Curtius, IV, 27.

Curtius Atticus, *vid.* Atticus Curtius.

Curtius Iacus, H. I, 41; H. II, 55.

Curtius Lupus, quæstor, IV, 27.

Curtius Montanus, XVI, 28; — famosi carminis reus, XVI, 29; — patri concessus, prædicto ne in republica haberetur, XVI, 33. — Ejus sententia de memoria Pisonis celebranda, H. IV, 40, — oratio adversus Aquilium Regulum, H. IV, 42.

Curtius Rufus triumphalia adipiscitur, XI, 20. — Ejus origo, XI, 21.

Curtius Severus, XII, 55.

Curulis *scil.* sella, I, 75; — Vitellii, H. II, 59; — sedes, II, 83; XV, 29.

Curulis ædilitas, I, 3.

Custodia senatorum in domibus magistratuum, VI, 3.

Custos Jupiter, H. III, 74; — legum, III, 28; IV, 30.
 Cusus, fluvius, II, 63.
 Cyclades, insulae, II, 55; V, 10.
 Cyclopes interfecti, III, 61.
 Cyme, II, 47.
 Cynica institutio, XVI, 34; — secta, H. IV, 40.
 Cyprii Romam legatos mittunt, III, 62.
 Cyprus, insula, H. II, 2.
 Cyrenenses accusant Cæsium Cordum, 3, 70; — Pedium Blæsum, XIV, 18; — Antonium Flammam, H. IV, 45.
 Cyrrus, urbs Syriæ, II, 57.
 Cyrus, rex, III, 62; VI, 31.
 Cythera, insula, III, 69.
 Cythnus, insula, H. II, 8.
 Cyaiceni libertate privati, IV, 36.

D.

Dacia, A. 41.
 Dacus nobilitates cladibus, H. I, 2; — Germanusque diversi, H. III, 46. — Daci Germanorum accolæ, G. 1; — Rom. hiberna circumcident, H. IV, 54. — Dacorum gens nunquam fida, H. III, 46.
 Dabæ, populus, II, 3; — Gotarzen juvant, XI, 8; — Ariorum vicini, XI, 10.
 Dalmatia, II, 53; — in partibus Othonis, H. II, 32. — Dalmatiae legiones, IV, 5; — in Othonem jurant, H. I, 76; — ad imperium ejus moventur, H. II, 11. — Dalmatiam tenet Pompeius Silvanus, H. II, 86. — Per Dalmatiam arma Camilli, XII, 52. — Dalmatæ, H. III, 12; — auxilium legionis secundæ, H. III, 50. — Dalmaticus miles, H. II, 86. — Dalma-

ticum bellum, VI, 37; — mare, III, 9.
 Damaratus, XI, 14.
 Dandarica, XII, 16.
 Dandaridæ, XII, 15.
 Danubius, II, 63; — Germanos a Pannoniis dividit, G. 1. — Danubii accolæ, G. 41; — fons, G. 1; — ripa, IV, 5; — a Dacis occupatur, H. III, 46. — Trans Danubium populi non Germani, G. 29. — In Danubio classis, XII, 30. — Danubio pergere, G. 42.
 Darius, III, 63; — alius, XII, 13.
 Davara, collis, VI, 41.
 Decemviri, III, 27. — Decemviralis potestas, I, 1.
 Decimus Pacarius, Corgiæ procurator, H. II, 16.
 Decius Calpurnianus, vigilum praefectus, XI, 35.
 Decius Samnis, O. 21.
 Decrius, III, 20.
 Decumana porta, I, 66.
 Decumare deditos, H. I, 37; — legiones, H. I, 51. — Decumum quemque fusti necare, III, 21; XIV, 44.
 Decumates agri, G. 29.
 Decuriae, XIII, 27; — equitum, III, 30; XIV, 20.
 Decurio equitum, XIII, 40; H. II, 29. — Decuriones, H. I, 70.
 Dejotarus, O. 21.
 Delphi, II, 54.
 Delubrum, sedes, IV, 43; H. V, 9; Æsculapii, IV, 14; — Junonis, ib. — Veneri positum, III, 62; — pons, H. IV, 53; — Vestæ, XV, 41. — Delubra et altaria a novis magistratibus votorum causa reclusa, IV, 70; — antiquissima combusta, H. I, 2; — Deum incendio hausta, XV, 40; — Fortunæ multa, III, 71.
 Delus, insula, III, 61.
 Demetrius, XVI, 34; — adest mo-

rienti Thraxæ, XVI, 35; — manifestum reum defendit, H. IV, 40.
 Demianus Claudius, XVI, 10.
 Demonactes, præfectus; ei non resistunt Armenii, XI, 9.
 Demosthenes, O. 12; — orator, O. 15; — primus Atticorum oratorum, O. 25; — studiosissimus Platonis auditor, O. 32. — Ejus ætas, O. 16; — orationes, O. 37.
 Densus Julius, XIII, 10.
 Densus Sempromius, H. I, 43.
 Deuter Romulus, VI, 11.
 Denteliales ager, IV, 43.
 Deus omnium regnator, G. 39. — Deum ac vocat Martiocus, H. II, 61. — Dii conjugales, G. 18; — hospitales, XV, 52; — manes, III, 2; — patrii, I, 59; — penates, I, 16; — penetrales Germanie, II, 10; — præsides imperii, H. IV, 53; — altiores, IV, 28; H. IV, 57.
 Dexter Subrius, H. I, 31.
 Dextra hospitii inigne, H. I, 54. — Dextra implicata in fœderibus, XII, 47. — Dextra concordie insignia, H. II, 8. — Dextras miscere, XV, 28; — renovare, II, 58.
 Dialis flamen, IH, 58, 71; — flaminica, IV, 16. — Dialibus non licet egredi Italia, III, 58.
 Diana, III, 68; — Ephesi colitur, IV, 55; — Leucophryema, III, 62; — Lirnasie, IV, 43; — Persica, III, 62. — Dianæ lucus, XII, 8; — patria, III, 61.
 Dictatorium nomen Sullæ, XIV, 57. — Dictatura, I, 1, 9; — prima juvenia inita, XI, 22.
 A. Didius Gallus, dux Romanus contra Mithridatem Bospotani, XII, 15; — Britannie proprator, XII, 40; XIV, 29; A. 14.
 Didius Scæva, H. III, 73.
 Dido, XVI, 1.
 Didymus, libertus, VI, 24.

Dierum spatia apud Britannos, A. 12.
 Dit, *vid.* Deus.
 Dillius Apónianus, H. III, 10.
 Dillius Vocula, H. IV, 24; — summam rei ab Hordeonio accipit, H. IV, 25; — in Gugernos exercitum ducit, H. IV, 26; — seditiosos morte afficit, H. IV, 27; — pugnat cum Civilis copiis, H. IV, 33; — suspectus bellum male, H. IV, 34; — servili habitu militum iram effugit, H. IV, 36; — imperium recipit, H. IV, 37; — Gallorum fraude decipitur, H. IV, 56; — milites alloquitur, H. IV, 58; — interficitur, H. IV, 59; — desertus a milibus, H. IV, 77.
 Ditis, dux Thracum, IV, 50.
 Diodotus, stoicus, O. 30.
 Dis pater, H. IV, 84.
 Divitiæ Helii, Iceli, Polyeteli, Vatinii, H. I, 37; — libertinorum, XIV, 55; — Marcelli Eprii, O. 8; — Pallantis, XII, 53; XIV, 65; — Senecæ, XIII, 42; XIV, 62; — Volenti, III, 30; XIV, 56.
 Divodurum, oppidum, H. I, 63.
 Divus Augustus, I, 42, 58; A. 13; O. 13; — Claudius, A. 13; — Julius, I, 42; XI, 23; H. I, 42; G. 28; — Nerva, H. I, 1; — Vespasianus, G. 8; A. 9. — Divæ honor decernitur Poppæ, XV, 23. — Divam hanc non credebant, XVI, 22.
 P. Dolabella, Africae proconsul, IV, 23; — Tacfarinatem vincit, IV, 25. — Triumphalia ei negantur, IV, 26. — Quinctilium Varum accusat, IV, 66; — censet spectaculum celebrandum, XI, 22.
 Dolabella Cornelius, *vid.* Cornelius.
 Domitia Decidiana, Agricola uxore, A. 6.
 Domitia Lepida, Neronis amita, XII,

- 64; — *amula Agrippinae*, XIII, 19.
Domitia gens, XV, 23.
Domitianus in Capitolium accit̃r, H. III, 69; — *quo incenso, servat̃r ab aedituo*, H. III, 74; — *Caesar consalutatur*, H. III, 86; — *stupris et adulteriis filium principis agit*, H. IV, 2; — *ex paterna fortuna tantum licentiam usurpat*, A. 7; — *præturam capit*, H. IV, 3, 39; — *senatum ingressus de juvenia sua disserit*, H. IV, 40; — *adversa fama laborat*, H. IV, 51; — *fidem Cerialis tentat*, H. IV, 86; — *Lugdunum venit*, *ibid.* — *Tacitum provehit*, H. I, 1; — *insensus virtutibus*, A. 39, 41; — *multas cœdes nobilium perpetrat*, A. 45; — *prospera aliorum fronte lætus, pectore anxius excepit*, A. 39; — *velut uno ictu reimp. exhausit*, A. 44. — *Domitiani in domitæ libidines*, H. IV, 68; — *nomen epistolis edictisque propositum*, H. IV, 39; — *res a Tacito composuit*, XI, 11; — *simulationes*, H. IV, 86; — *triumphus falsus e Germania*, A. 39; — *vanum nomen*, H. IV, 75.
Domitius, censor, O. 35.
L. Domitius, Neronis abavus, acie Pharsalica cecidit, IV, 44.
Cn. Domitius, Neronis proavus, civili bello maris petens, IV, 44.
L. Domitius, Neronis avus, I, 63; — *Antoniam ducit*, IV, 44; — *exercitu Albim transcendit*, *ibid.*
Cn. Domitius Ahenobarbus, Neronis pater, Agrippinam ducit, IV, 75; — *consul fit*, VI, 1; — *delectus aestimando detrimento incendii*, VI, 45; — *conscious et adulter Albucillæ accusatur*, VI, 47.
L. Domitius Nero, vid. Nero.
Domitius Afer, vid. Afer.
Domitius Balbus, XIV, 40.
Domitius Cæcilianus, XVI, 34.
Domitius Celer, II, 77, 78, 79.
Domitius Corbulo, vid. Corbulo.
Domitius Pollio, II, 86.
Domitius Sabinus, H. I, 31.
Domitius Silius, XV, 59.
Domitius Statius, XV, 71.
Domitius, tragoedia, O. 3.
Donatius Valens, H. I, 56; — *occiditur*, H. I, 59.
Donativum, XIV, 11; H. IV, 19, 36, 58; — *militi additum*, XII, 41; — *Galbae nomine promissum*, H. I, 5; — *sæpius dilatum*, H. I, 25; — *nunquam datum et quotidie exprobratum*, H. I, 37; — *instans ad omnia alia militi largienda Vitellium cogit*, H. II, 94; — *Vespasiani*, H. II, 82. — *Donativi necessitas*, H. I, 18; — *nomen clavarium*, H. III, 50.
Donusa, insula, IV, 30.
Doryphorus, Neronis libertus, XIV, 65.
Druidæ, XIV, 30. — *Druidarum vaticinium*, H. IV, 54.
Drusiana fossa, II, 8.
Drusilla, Germanici filia, VI, 15.
Drusilla, nepotis Antonii, H. V, 9.
Drusus accusatus a Calvo, O. 21.
Drusus Claudius, Augusti privignus, Caesar, I, 25, 27, 55; II, 67; XII, 29; — *imperator appellatur*, I, 3; — *Germanici pater*, I, 33; II, 8; — *Agrippinae socer*, I, 41; — *Tiberii frater*, VI, 51; — *tributum Frisiis imponit*, IV, 73; — *Rhenum aggere coercet*, XIII, 53; H. V, 19; — *Germanos non impune vicit*, G. 37; — *oceannum Germanicum tentat*, G. 34; — *Suevia regem imponit*, XII, 29; — *libertatem populo Romano reddere agit*, II, 82. — *Drusi exsequis*, III, 5. — *In eo haud prosper favor populi*, II, 41.
Drusus, Tiberii filius, I, 24; — *et*

Vipsania, III, 75; — proavo Pomponio Attico, II, 43; — consul designatus, I, 14; — ad legiones Pannonicas missus, I, 24; — auctores seditionis necat, I, 29; — inter sodales Augustales, I, 54; — consul, I, 55; — nimis gaudet sanguine, I, 76; — in Dalmatia agit, II, 53; — paci inter Arminium et Maroboduum firmandæ missus, II, 46; — Germanos ad discordias illicit, II, 62; — edendis gladiatoribus præsedet, I, 76; — augetur liberis, II, 84; — cineribus Germanici obviam it, III, 2, 5; — ad Illyricos exercitus proficiscitur, III, 7; — ovans urbem init, III, 19; — Pisoni callide respondet, III, 8; — consul designatus iterum, III, 22; — iterum consul, III, 31; — summæ rei admoveatur, III, 56; — intendit Sejano manus, IV, 3; — ægrotat, III, 49; — veneno perit, IV, 8. — Druso grates actæ ob vindictam Germanici, III, 18.

Drusus, Germanici filius, togam virilem sumit, IV, 4; — commendatur Diis, IV, 17; — senatui, IV, 8; — præficitur Urbi, IV, 36; — cum Sejano in fratrem conspirat, IV, 60; — inedia extinguitur, VI, 23; — pseudo-Drusus, V, 10.

Drusi cognomentum adeptum Scriboniis, II, 32.

Drusi, I, 28; XI, 35. — Drusorum familia, IV, 7.

Drusus Libo, *vid.* Libo.

Drusus Livius, largitor, III, 27.

Dubius Avitus, *vid.* Avitus Dubius.

Ducennius Geminus, XV, 18; — præfectus Urbi, H. I, 14.

Ducentesimæ vectigal, II, 42.

C. Duilius Jani templum struxit, II, 49.

Dulgibini, Germaniæ populus, G. 34.

Duodecim Tabulæ, VI, 16.

Dyrrhachium, H. II, 83.

E.

Ecbatana, XV, 31.

Edessa, XII, 12.

Educatio liberorum, O. 28; — apud Germanos, G. 20.

Effigies Cæsaris in exercitu, XII, 17; — Agrippinæ, V, 4; — Neronis in templo Martis Ultoris pari magnitudine, XIII, 8; — ictu fulminis liquefacta, XV, 22; — in curuli sella, in medio Parthici et Romani exercitus, XV, 29; — Sejani culta, IV, 2; — Tiberii cunctis circumflagentibus incolumis, IV, 64; — Tiberii et Sejani circum aram Amicitiae, IV, 74; — thoro defuncti præposita, III, 5; — Germanici circenses ludos præit, II, 83. — Effigiem Augusti amplecti, IV, 67. — Effigies corporum humanorum dilabente æstu relictae, XIV, 32; — Deum abreptæ, XV, 45; — Octaviæ humeris gestatæ, floribus sparsæ, foro ac templis statutæ, XIV, 61; — Poppææ prorutæ, *ibid.* — principum inter signa, XII, 17; XV, 24; H. III, 31; — pulcherrimæ in animis hominum, IV, 38; — triumphalium in Foro, XV, 72; — Vitellii ex castris amotæ, H. III, 31; — damnatorum demotæ, XI, 38; — in Gemonias tractæ, III, 14. — Effigies Agrippinæ gereas populus, V, 4.

Egnatia Maximilla, XV, 71.

P. Egnatius, Sorani cliens, XVI, 32.

Egnatii, I, 10.

- Eleazarus, rex Judæorum, H. V, 12.
 Elephantine, insula, II, 6r.
 Eleusis, H. IV, 83.
 Elii, H. I, 37.
 Elymaei, VI, 44.
 Elysii, Germaniæ populus, G. 43.
 Emeritenses, H. I, 78.
 Ennia, Macronis uxor, VI, 45.
 L. Ennius, eques Rom. III, 70.
 Epaphroditus, Neronis libertus, XV, 55.
 Ephesii, III, 61; — Dianam colunt, IV, 55. — Ephesiorum portus, XVI, 23.
 Ephesus, O. 15.
 Epicharis, mulier, conjuratos in Neronem accendit, XV, 51; — tormenta fortiter spernit, XV, 57.
 Epicurus, O. 31.
 Epidaphne, II, 83.
 Epiphanes, rex, H. II, 25.
 Epistolæ Antonii Primi ad Civilem, H. V, 26; — Bruti, Calvi, O. 18; — Civitis et Classici ad Cerialem, H. IV, 75; — Galliarum nomine scriptæ ad Treveros, H. IV, 69; — æquiliferis prius quam duci traditæ, H. IV, 25; — cruentæ, III, 44. — Epistolarum libri, O. 37. — Epistolis præfecti, XVI, 8.
 Eporedia, municipium, H. I, 70.
 Epponina, uxor Sabini, H. IV, 67.
 Eprius Marcellus prætor unius diei, XII, 4; — accusatur, XIII, 33; H. IV, 6; — Thræcam accusat, XVI, 22, 28; — acri eloquentia, XVI, 22; — promptus ad scelus, XVI, 26; — quinquagies sestertium donatur, XVI, 33; — invidius memoria delationum, H. II, 53; — eloquentia tutus, O. 5; — dives, O. 8; — Neronem in exitium multorum impulit, H. IV, 7; — potens Romæ, H. II, 95. — Eprii sententia de sortiendis legatis, H. IV, 6. 8; — ab Helvidio accusatur, H. IV, 43.
 Epulus Tigellini, XV, 37; — Vitellii, H. II, 62; — iter ad potentiam, H. II, 95. — Epulum plebi offerre, H. I, 76.
 Eques pro equitibus Romanis, XV, 48. — Equites Romani illustres, II, 59; IV, 58; VI, 4; XI, 4, 35; XV, 28; — in lectu trabeati, III, 2; — arena et ludis prohibentur, H. II, 62. — Equitum Romanorum sedes apud Circum, XV, 32.
 Equester ordo, II, 83; — locus, III, 30; VI, 7; XIV, 53. — Equestri dignitas libertis data, H. IV, 39 (*vid. etiam antea*). — Equestri Fortuna, III, 71; — nobilitas, A. 4. — Equestre fastigium, IV, 40; — nomen, H. I, 13. — Equestres Ægypto impositi, XII, 60.
 Equites alarii, IV, 73; XII, 27.
 Equus bellator, G. 14; — Euphrati immolatur, VI, 37; — consularia insignia gestans, XV, 7. — Equorum præsagia apud Germanos, G. 10. — Equorum certamina, XIV, 21; — studia, O. 29. — Equos nobiles cursum et spatia probant, O. 39.
 Erato, Armeniæ regina, II, 4.
 Erindes, amnis, XI, 19.
 Erythræ, VI, 12.
 Eryx, mons, IV, 43.
 Esquilæ, XV, 40.
 Esquilina porta, II, 32.
 Etesiae, H. II, 98. — Etesiarum flatus, VI, 33.
 Etruria, H. III, 41. — Etruriae decretum, IV, 55; — primores, haruspices, XI, 15; — promontorium Cosa, II, 39. — Etruria electis cohortes prætoris, etc., IV, 5; — in senatum acciti, XI, 24. — In Etruria templum Salutis, XV, 53. — Etrusci Lydorum consanguinei,

IV, 55; — Tarquinio Prisco auxilium ferunt, IV, 65; — a Damato literas discunt, XI, 14.
 Evander, XI, 14; — Herculi sanum sacrat, XV, 41.
 Euboea, II, 54; — Ægei maris insula, V, 10.
 Eucerus, Alexandrinus, XIV, 60.
 Eudemus, medicus, IV, 3; — torquetur, IV, 11.
 Eudoses, Germanis populus, G. 40.
 Eumolpidæ, H. IV, 83.
 Eunones, Aorsorum princeps, XII, 15, 18, 19.
 Evocatus, II, 68; H. I, 41, 46.
 Evodus, Claudii libertus, XI, 37.
 Euphrates, XIV, 25; H. V, 9; — flumen, IV, 5; — sponte in immensum attollitur, VI, 37; — pontibus junctus, XIII, 7; — imperiorum Parthici et Romani limes, XV, 17. — Euphratis pons, XV, 7; — ripæ, II, 58; VI, 31; XII, 11; XV, 3.
 Euripides, O. 12.
 Exsequis publicæ, III, 48; XVI, 6.

F.

Fabatus Calpurnius, XVI, 8.
 Fabianus Valerius, XIV, 40.
 Fabii, H. II, 95.
 Fabius Fabullus, H. III, 14.
 Fabius Justus, O. 1.
 Fabius Maximus, I, 5.
 Fabius Paullus, VI, 28.
 Fabius Priscus, H. IV, 79.
 Fabius Romanus, XVI, 17.
 Fabius Rusticus, XIII, 20; — historicus, XIV, 2; XV, 61; — eloquentissimus, A. 10.
 Fabius Valens, H. I, 7; — legatus legionis, H. I, 52; — Vitellium imperatorem salutatur, H. I, 57; —

dux ab eo eligitur, H. I, 61; — Othonianos per epistolas increpat, H. I, 74; — provincie Narbonensæ auxilium mittit, H. II, 14; — vires cum Cæcina jungit, H. II, 20; — in Italiam contendit, H. II, 24; — Ticinum venit, H. II, 27; — a militibus saxis petitur, H. II, 29; — pontem in Pado struit, H. II, 34; — prælium cum Othonianis mittit, H. II, 41; — scribit ad patrem senatus, H. II, 54; — ad consules, H. II, 55; — gladiatorum spectaculum edit, H. II, 71, 95; — in visus Cæcinæ, H. II, 99; — ob lucra et quæstus infamis, H. II, 56; — a Vitellio laudatur, H. II, 59; — munia imperii obit, H. II, 92; — Vitellio fidus, H. III, 15; — ad bellum contra Flavianos proficiscitur, H. III, 36, 40; — capitur, H. III, 43; — interficitur, H. III, 62. — Ejus potentia Romæ, H. II, 95; — origo, vita et mores, H. I, 66; III, 62.
 Fabricius Veiento, XIV, 50.
 Fabricii, II, 33.
 Fabullus Fabius, H. III, 14.
 Falanius, I, 73.
 Famisulanus Vectonius, XV, 7.
 Fasces versi, III, 2; — imperatorii, XIII, 9.
 Fanum Fortunæ, H. III, 50.
 Fasti adulatione fœdati, H. IV, 40. — Fastis nomen eximere, III, 18; — radere, III, 17.
 Faventinus Claudius, H. III, 57.
 Favonius, ventus, IV, 67.
 Favonii, XVI, 22.
 Faustus Annius, H. II, 10.
 Faustus Sulla, XII, 82.
 Feciales, III, 64.
 Fecunditatis templum, XV, 23.
 Felix Antoninus, XII, 54; — Judææ procurator, H. V, 9.
 Felix Sextilius, H. III, 5; H. IV, 70.

- Femina** pro oraculo, II, 54. — **Feminae** fatidicae Germanis pro Deabus, H. I, 61.
- Fenebre malum**, VI, 16.
- Fenerator Seneca**, XIV, 53. — **Feneratores**, VI, 17.
- Fenius Rufus**, praefectus annonae, XIII, 22; — pratorio, XIV, 51; — imminuitur a criminantibus, XIV, 57; — conjurat in Neronem, XV, 50, 53; — ad parandam inscitiae fidem conjuratos ferociter urget, XV, 18; — Senecam interfici patitur, XV, 61; — a quibus proditur, XV, 66; — interficitur, XV, 68. — **Ejus amici** puniti, XVI, 12.
- Fenni**, populus, G. 46.
- Ferentarius miles**, XII, 35.
- Ferentinum municipium**, H. II, 50; — oppidum, XV, 53.
- Feriae Latinae**, IV, 36; VI, 11.
- Feronia**, H. III, 76.
- Festus**, praefectus cohortis, H. II, 59.
- Festus Martius**, XV, 50.
- Festus Valerius**, H. II, 98; H. IV, 49.
- Fidenae**, oppidum, IV, 62; H. III, 79.
- Firminus Catus**, senator, II, 27; — relegatur in insulam, IV, 31.
- Firmus Plotius**, *vid.* Plotius.
- Fiscus**, distinctus ab aëario, II, 47; VI, 2. — **Fisci**, I, 37.
- Flaccus Cornelius**, XIII, 39.
- Flaccus Hordeonius**, *vid.* Hordconius.
- Flaccus Pomponius**, II, 32; — Mœsiae praeficitur, II, 66; — moritur, VI, 27.
- Flaccus Vesularius**, *vid.* Vesularius.
- Flaccilla Antonia**, XV, 71.
- Flamen Dialis**, III, 58; — post Merulam diu nemo suffectus, III, 58. — **Flamines Augusti**, I, 10; — **Martiales**, **Quirinales**, III, 58.
- Flaminia via**, III, 9; XIII, 47; H. I, 86; H. III, 79, 82. — **Ejus celebritas**, H. II, 64.
- Flaminica Dialis**, IV, 16.
- Flaminium**, IV, 16; — **Claudiale**, XIII, 2.
- Flamma Antonius**, H. IV, 45.
- Flammeum**, XV, 37.
- Flavia domus**, H. II, 101.
- Flavianus**, *vid.* Titus Ampius Flavianus.
- Flavianus Tullius**, H. III, 79.
- Flavianae partes**, H. II, 67; H. III, 1.
- Flavius**, **Arminii frater**, II, 9; XI, 16; — **explorator**, XI, 16.
- Flavius**, **dux Galliarum**, H. II, 94.
- Flavius Nepos**, XV, 71.
- Flavius Sabinus**, **Vespasiani frater**, *vid.* Sabinus.
- Flavius Scevinus**, XV, 49; — **pugionem gestat trucidando Neroni**, XV, 54; — **Fenium Rufum indicat**, XV, 66; — **constanter se defendit**, XV, 55; — **mortem fortiter excipit**, XV, 70.
- Flavius Subrius**, *vid.* Subrius.
- Flavius Vespasianus**, *vid.* Vespasianus.
- Flevum**, castellum, IV, 72.
- Florae aedes**, II, 49.
- Florentini legatos Romam mittunt**, I, 79.
- Julius Florus**, III, 40; — **sua manu cadit**, III, 42.
- Florus Gessius**, **procurator Judae**, H. V, 10.
- Florus Sulpicius**, H. I, 43.
- Fonteius Agrippa**, II, 30, 86; — **alius**, **proconsul Asiae**, H. III, 46.
- Fonteius Capito**, IV, 36; — **consul**, XIV, 1; — **occiditur**, H. I, 7; — **jussu Galbae**, H. I, 37; — **sordidus et avarus**, H. I, 52; — **quare interfectus**, H. III, 62; — **Julianus**

- Paullum Batavum interficit, H. IV, 13. — Ejus memoria grata militibus, H. I, 58.
 Fonteius Capito, Asiae proconsul, IV, 36.
 Formis, XV, 46. — Formiani agri, XVI, 10.
 Forojuliensis colonia, H. II, 14; H. III, 43. — Forojuliensium colonia, A. 4. — Forojuliense oppidum, IV, 5.
 Fortuna, Dea, III, 71; — Equestris, III, 71. — Fortunae templum, XV, 53; H. III, 50. — Fortunarum effigies, XV, 23.
 Fortunnatus, libertus, L. Veterem accusat, XVI, 10.
 Forum Allieni, H. III, 6; — Boarium, XII, 24; — Julium, II, 63; — olitorium, II, 49; — Romanum, XII, 24.
 Fosi, Germaniae populus, G. 36.
 Fossa Corbulonis inter Mosam et Rhenum, XI, 20. — Fossa inter Ararim et Mosellam, XIII, 53; — Drusiana, II, 8; — navigabilis, XV, 42; — quatuor millia passuum, IV, 49.
 Fregellanus Pontius, VI, 48.
 Frisii, H. IV, 79; A. 28; — majores, minores, G. 34; — rebellant, IV, 72; — gens transrhena, H. IV, 15; — in agros a Corbulone descriptos demigrant, XI, 19; — agros militibus sepositos occupant, XIII, 54; — Germani, H. IV, 79. — Frisiorum fines, I, 60. — Frisium nomen clarum, IV, 74.
 Frontinus Julius, *vid.* Julius.
 Fronto Julius, *vid.* Julius.
 Fronto Octavius, II, 33.
 Fronto Vibius, II, 68.
 Frumentariae rei praefectus, XI, 31.
 Fucinus lacus, XII, 56.
 Fuscus Geminus, consul, V, 1. — Tiberio perstrictus, V, 2. — Ejus mater, quae ipsum necatum fleverat, necatur, VI, 10.
 Fulcinius, III, 11.
 Fulcinius Trio, II, 28; — Pisonem accusat, III, 10; — facinoriam violentiam praecipitat, III, 19; — consul, V, 1; — mortem sumit, VI, 38.
 Fulgura crebra, *inter* prodigia, XV, 47.
 Fulvius Aurelius, H. I, 79.
 Fundani lacus, H. III, 69; — montes, IV, 59.
 Funditores, II, 20; XIII, 39.
 Funisulanus Vettonianus, XV, 7.
 Funus Augusti, I, 8; — censoriam Lucilii, IV, 15; — Aelii Lamiae, VI, 27; — Claudii, XIII, 2; — Flavii Sabini, H. IV, 47. — Funere publico celebratur Piso, VI, 15.
 Furiae, XIV, 30.
 Furius Camillus, Africae proconsul, II, 51; — reciperator Urbis, *ibid.* — Tacfarinatem pellit, III, 20. — Ejus filius, II, 52.
 Furius Camillus Scribianus, consul, VI, 1; — arma civilia movet, XII, 52; — interficitur sub Claudio, H. II, 75. — Ejus filius, XII, 52.
 Furium nomen, II, 52.
 Furnius, IV, 52; — damnatur, *ibid.*
 Furpius, O. 21.
 Fuscus Cornelius, *vid.* Cornelius.
 Fastibus pugnant Aetii, G. 45.

G.

- Gabinianus, orator, O. 26.
 Gabinum saxum, XV, 43.
 Gabolus Licinius, XIV, 12.
 Gæstuli, populus, IV, 44.
 Gætulicus Lentulus, *vid.* Lentulus.
 Galatæ, 15, 6.

Galatia, XIII, 35; — ac Pamphylia sub eodem praeside, H. II, 9.
 C. Galba, consularis, voluntario exitu cedit, VI, 40.
 Ser. Galba, orator, O. 18, 25; — accusatur a Catone, III, 66.
 Ser. Galba, III, 55; — a legione sexta princeps factus, H. V, 16; — degustat imperium, VI, 20; — consul, VI, 15; — iterum, H. I, 1; H. I, 11; — avarus, H. I, 5; — aeger, ibid. — militem legit, non erit, ibid. — crudelis, H. I, 6; — mobilis ingenio, H. I, 7; — de adoptando Caesare cogitat, H. I, 12; — sacrificans tristitia exa habet, H. I, 27; — Vitellium in Germaniam mittit, H. I, 9; — e sella projectus, H. I, 41; — occiditur, ibid. — Locus ubi occisus, H. III, 85. — Haud diu imperat, O. 17. — Galbae vita et mores, H. I, 49; — aetas irrisui H. I, 7; — vox ad eum, qui cædem Othonis iactabat, H. I, 35; — oratio in adoptione Pisonis, H. I, 15; — sepultura, H. I, 49; — imagines solo afflictæ, H. I, 41; — disruptæ, H. I, 55; — circum templam latæ, H. II, 55; — jussu Antonii Primi restitutæ, H. III, 7; — honores restituti, H. IV, 40.
 Galbiana legio septima, H. II, 86; H. III, 2, 7.
 Gelbami, H. I, 51.
 Galeria, Vitellii uxor, H. II, 60; — modesta, H. II, 64; — Trachalum protegit, H. II, 60.
 Galerianus Calpurnius, H. IV, 11; — interfectus, H. IV, 49.
 Galerius Trachalus, orator, H. I, 90; — ab uxore Vitellii protegitur, H. II, 60.
 Calgacus, sive Calgacus, Britannorum dux, A. 29. — Ejus oratio ad milites, A. 30.
 Galilæi, Judææ populus, XII, 54.

Galla Arria, XV, 59.
 Galla Sesia, IV, 19.
 Galli auxiliares, II, 16; H. II, 66, 69, 70; H. IV, 31; A. 32; — rebellant, III, 40; — dites et imbelles, XI, 18; — propiores, III, 40; — in bellis floruerunt, A. 11; — civitate Romanâ donantur, H. I, 8; — trans Padum agentes, H. III, 34; — pulsi a Germanis, G. 2; — Romanam olim ceperunt, XI, 24; H. IV, 54; — olim validiores Germanis, G. 28. — Gallorum contumacia, H. I, 51; — corpora morbis obnoxia aestus labefecit, H. II, 93; — fraus, H. IV, 56; — gloria veteres, III, 45; — inertia, G. 26; — levissimus quisque, G. 29; — segnitia, A. 11; — studia, A. 21; — terram ingredi sunt chaos Romani, H. IV, 73.
 Galli, scilicet Treveri, I, 44.
 Gallia Comata, XI, 23; — Lugdunensis, H. I, 59; H. II, 59; — Narbonensis, II, 63; XI, 24; XII, 23; XIV, 57; XVI, 13; H. I, 46; H. I, 87; H. II, 15; H. II, 28; H. III, 42. — Inde viri insignes, XI, 24.
 Gallie, I, 31, 69, 71; III, 40; XIV, 46; H. II, 57, 98; H. III, 2; H. IV, 3, 14; G. 1; — adversus Vitellium, H. III, 13; — adspersum delectum, tributa, H. IV, 26; — admonere, G. 37; — cunctantur, H. III, 44; — desciunt a Vitellio, H. IV, 12; — fœsus ministrandis equis, II, 5; — mutantes, H. I, 2; H. IV, 49; — obligatus dono Rea civitatis, H. I, 8; — trepidant, H. I, 62; — timent, H. II, 38; — validissima terrarum pars, H. III, 53. — Galliarum aditus, H. I, 97; — assertor, H. 2, 61; — cuncti, I, 33; II, 6; — civitates, H. IV, 36; — direptæ, I, 36; — dux

H. a, 94; — extrema, H. IV, 28; — fides, I, 34; — foedera, H. IV, 76; — imperium, H. IV, 59; — litus, IV, 5; — magnificentia in legiones, I, 71; — opes, I, 47; — ora, XI, 18; H. IV, 12; — pars, quæ Rhenum accolit, H. I, 51; — portio, H. IV, 32; — primores, H. IV, 57; — societas, H. IV, 17; — spolia, H. II, 29; — studia, XIII, 53; — solum secundissimum, H. IV, 73. — Galliarum in verba jurant Romani, H. IV, 60; — nomine ad Treveros scribitur, H. IV, 69. — Gallias expertæ legiones, H. I, 51; — vastare, H. I, 61; — invadit terror, H. I, 63; — ciens, H. III, 41; — respicit Germania, VI, 5; — affectant Germani, G. 37; — sic præliis singulis concidisse, H. IV, 57. — In Gallias trajecti Sугамбри, XII, 39; — intentus, H. IV, 18; — missus, H. V, 19. — Inter Gallias et legiones bellum, H. I, 89; — astiti, H. II, 11. — Per Gallias literæ disperæ, H. II, 86; — missi qui auxilia concirent, H. IV, 24; — auxilia literis exarabat, H. IV, 25; — bellanti D. Julio, H. IV, 65; — belli concitatores missi, H. IV, 56; — Vitellii audita mors, H. IV, 54; — edicere, H. IV, 67. Gallica gens, G. 28; — lingua, G. 43; — ora, H. IV, 12; — rîps, I, 57; II, 6. — Gallionum fœdus, H. IV, 77; — mare, A. 24. — Gallica cohortes, II, 17; H. I, 70. — Gallica incendia, XV, 43. Gallio, *vid.* Junius Gallio. Gallus, *cognomen gentis* Ælii, Anniæ, Asiniæ, Caminiæ, Cestii, Creperisæ, Didii, Gliaque, Herennii, Rubrii, Togonici, Vipsaniæ; *vide singula suis locis.* P. Gallus, XVI, 12. Gambrii, populus, G. 2.

Gannasens, Cætorum dux, XI, 18; — interfecit, XI, 19. Garamantes, III, 74; — gens indomita, ac latrociniis suæti, H. IV, 50. — Garamantum legati, IV, 26; — rex, IV, 23. Garucianus Trebonius, H. I, 7. Gelduba, H. IV, 26; H. IV, 32; H. IV, 35; — capta a Civili, H. IV, 36. — Prælium apud Geldubam, H. IV, 58. Gellius Poplicola, Silani quæstor, eum accusat, III, 67. Geminus, VI, 14. Geminus Atidius, IV, 43. Geminus Ducennius, XV, 18; H. I, 14. Geminus Fufus, *vid.* Fufus. Geminus Rubellius, V, 1. Geminus Viridius, H. III, 48. Geminus utrique cognomentum erat, V, 1. Gemonias, III, 14. — In Gemonias abjecta corpora liberorum Sejani, V, 9; — projecti damuati, VI, 25; — tractus Sabinus, H. III, 74; — propulsus Vitellius, H. III, 85. Gerellanus, tribunus, Vestinum consularem necat, XV, 69. Germaniæ, G. 35; — informis, aspera, G. 2; — omnis, G. 1; — penetratur, IV, 44; — turbata, H. III, 46; — cæli truculentia præstat, II, 24; — tandem vincitur, G. 37; — Inferior, IV, 73; XI, 18; H. I, 52, 55, 61; H. II, 93; H. IV, 19; — Superior, IV, 73; XII, 27; H. I, 12, 53, 61. — Germaniæ cælum, II, 23, 24; G. 2; — fines, G. 1, seqq.; — Inferioris legatus, III, 41; — legiones, H. I, 9; — vexilla, H. I, 53; — Superioris exercitus, H. I, 9, 50; — legiones, VI, 30; terra, qualis sit, G. 5; — libertas, XI, 16; — vocabulum, G. 2. —

In Germaniam novies missus Tiberius, II, 26. — E Germania falsus Domitiani triumphus, A, 39. — In Germania amissi exercitus, A, 41. — Germaniæ, I, 46, 57; III, 46; XI, 19; H. I, 49; H. 3, 70; H. IV, 17; — jugum excussere, A, 15. — Germanias servitio premere, II, 73. — Apud Germanias facta Tiberii, I, 34; — adsequi nomen imperatorum, II, 26. — In Germanias intentus, H. IV, 18. — Per Germanias audita mors Vitellii, H. IV, 54; — conscripta cohors, A, 24.

Germanicus legionibus apud Rhenum impositus, I, 3; — suspectus Tiberio imperium malle, I, 7, 31; — proconsulare imperium accipit, I, 14; — mortem sibi intentans, I, 35; — ab amicis in tabernaculum rapitur, I, 35; — cubili extractus, I, 39; — cædi seditiosorum illacrimat, I, 49; — Germanos cædit, I, 51; — sodalis Augustalis, I, 54; — triumphum consequitur, I, 55; — nomen imperatoris accipit, I, 58; — Varias legiones sepelit, I, 62; — cum Arminio pugnat, I, 63; — consultat de bello Germanico, II, 5; — tropæum erigit, II, 22; — Marsos irrumpit, II, 25; — Revocatur a Tiberio, II, 26; — triumphat de Germanis, II, 71; — Orienti præponitur, II, 43; — Druso concors, II, 44; — Haterium Agrippam fovet, II, 51; — Spei templum consecrat, II, 49; — nepos Antonii, II, 43, 53; — iterum consul, II, 53; — Pisoni subvenit, II, 55; — contumeliis a Plautina incessitur, II, 55; — elementior erat, II, 57; — Armeniæ regem dat, II, 56; — cum Pisone colloquitur, II, 57; — Ægyptum

proficiscitur, II, 59; — æmulatur Scipionem, II, 59; — ovationem consequitur, II, 64; — morbo correptus, II, 69; — moritur, II, 72; — Alexandro Magno comparatur, II, 73; — ab Augusto rei Romæ fere impositus, IV, 57; — Germanos non impune perculit, G. 37; — a Tiberio adoptatus, XII, 25. — Germanici suprema oratio, II, 71; — reliquis tumultu Augusti illatus, III, 4; — favor, IV, 12; XI, 12; — metus, VI, 31; — cineres, II, 75, 77; — cuneus, II, 83; — laudes, I, 33; II, 13; — liberi, IV, 8; — sapientia, II, 43; — somnium, II, 14; — valetudo adversa, II, 69; — virtutes, II, 73.

Germanicus dictus Vitellius, H. II, 64; — Vitellii filius, H. II, 59; H. III, 66.

Germanicus exercitus, I, 22. — Germanici exercitus fama per provincias, H. II, 58; — fides labat, H. I, 26. — Germanica classis, H. I, 58; — defectio, H. I, 19; — origo, G. 28; A. 11; — seditio, H. I, 14. — Germanicas legiones, I, 31, 46; — præcipuum imperii robur, IV, 5. — Earum vis famaque, H. III, 1. — Germanica hiberna, H. II, 8. Germanus pro Germanis, I, 68. — Germani soli in armis, I, 3; — sollemnibus epulis noctem agunt, I, 50; — cis Rhenum colentes, I, 56; — auxiliares Romanorum, II, 16; IV, 73; H. I, 70; — quomodo armati, II, 14; H. V, 14; G. 6; — irati ob tropæum Germanici, H, 19; — non animo, sed genere pugnae et armorum vincuntur, II, 21; — regis nomen invisum habent, II, 44; — heroes suos cantant, II, 88; — modica armenta habent, IV, 72; — custodes principum, I, 24; XIII, 18; XV, 58; — asta-

tem haud facile ferunt, H. II, 32; — atrocissimum militum genus, ibid. — nandi periti, H. II, 35; H. IV, 66; — lacta bello gens, H. IV, 16; — ad prædam famamque excitati, H. IV, 21; — feminas fatidicas arbitrantur Deas, H. IV, 61; — ad arma nati, H. IV, 64; — a Gallis auxilio acciti, H. IV, 73; — cuncta ex libidine agunt, H. IV, 76; — donis corrumpuntur, ibid. — fluminibus sueti, H. V, 14; — proceri, ibid. — dicta ducum sono armorum approbant, H. V, 17; — periculorum avidi, H. V, 19; — vani, H. V, 23; — indigenæ, G. 2; — feminas magni faciunt, G. 8; — *per tot.* somno ciboque dediti, G. 15; — amant inertiam, et ode- runt quietem, G. 15; — quamdiu cum Romanis pugnaverint, G. 37; — quæ damna Romanis intule- rint, G. 37; — nunquam impune victi, G. 37; — Germanorum vetus præliandi mos, II, 45; — compa- ratio cum Gallis, III, 46; — laus, XIII, 54; — auxilia apud Vitel- lium, H. I, 61; — mos in bellis, H. II, 22; — corpora qualia, G. 4; A. 11; — immensa, H. V, 18; — morbis obnoxia, H. II, 93; — transitus in Galliam, H. IV, 73; — libertas regno Arsacis acrior, G. 37; — magistratuum electio, G. 12; — reges, G. 2; G. 7; — dii, G. 9; — *per tot.* consultatio- nes, G. 11; — liberalitas, G. 15; — vestis, G. 17; — matrimonia, G. 18; — educatio, G. 20; — he- redum institutio, ibid. — hospita- litas, G. 21; — convivia, G. 22; — potus, G. 23; — cibus, ibid. — spectaculum, G. 24; — ludendi temeritas, ibid. — servi, G. 25; — anni distributio, G. 26; — agri- cultura, ibid. — sepultura, G. 27;

— lingua, G. 43; G. 46; — mi- grationes, G. 28; — inertia, G. 45. — Germanis plurimum fudit Nero, XV, 58; — ingrata quies, G. 14; — nullæ urbes, G. 16; — rutilæ comæ, magni artus, A. 11; — usura ignota, G. 26. — Germa- nica bella a Plinio scripta, I, 69. Gessius Florus, Judææ procurator, H. V, 10. Geta, Scribonianum se ferens, sup- plicio mulctatur, H. II, 72. Geta Lusius, *vid.* Lusius. Gladiatores eruptionem tentant, XV, 46; — deforme auxilium, H. II, 11; — ab Othone in bellum educti, H. II, 34; — a Vitellio, H. III, 57; — Tarracinæ obsessi, H. III, 76. — Gladiatorum spectaculum, III, 31; IV, 62; — studia quasi in utero matris concepta, O, 29. — Eden- dis gladiatoribus præsidere, I, 76. — Gladiatores edendi necessitas, XIII, 49. — Gladiatorum munus edere, IV, 63; XIII, 31; XV, 34; — spectaculum, XI, 22; XII, 57; XV, 32. Gladiatoria sagina, H. II, 88. Gladiatura, III, 43. Glesum succinum soli Germani le- gunt, G. 45. Glitius Gallus, conjurator in Nero- nem, XV, 56. — Ei datur exsilium, XV, 71. Glota, *sive* Clota, Britannæ æstua- rium, A. 23. Gornæ, castellum, XII, 45. Gotarzes, Artabani frater, XI, 8; — regno Parthorum potitur, XI, 10; — moritur, XII, 14. — Ad- versus dominationem Gotarzis Me- herdatem expetunt Parthi, XII, 10. Gothini, populus, G. 43. Gothones, populus, II, 62; G. 43. Gracchi, plebis turbatores, III,

27. — *Gracchorum mater*, O. 28.
C. Gracchus, v. *Sempronius Gracchus*.
C. Gracchus, orator, O. 18.
Gracchus, prætor, VI, 16.
Gracilia Verulana, H. III, 69.
Gracilis Ælius, XIII, 53.
Græcia, II, 60; — *oni a Pelope nomen*, Peloponnesus, IV, 55. — *In Græcia ludicras artes exercere, honestum*, O. 10.
Græciæ Pomponis, superstitionis externæ rea, XIII, 32.
Græcius Julius, A. 4.
Græcum certamen, XIV, 20; — *genus*, XIV, 59. — *Græci comites Vononis*, II, 2; — *sua tantum mirantur*, II, 88; — *Italiam partem conperunt*, IV, 67; — *literas a Phœnicibus didicerant*, XI, 14; — *liberalibus studiis præditi*, IV, 58. — *Græcorum animi prompti ad nova et mira*, V, 10; — *desidia, licentia*, H. III, 47; — *genus lectum antiquitatibus*, H. II, 4. — *Græci amictus*, XIV, 21. — *Græcæ civitates*, IV, 14; — *literæ*, G. 3; — *urbes*, III, 60. — *Græca certamina*, XIV, 21.
Grains mons, H. IV, 68. — *Graie Alpes*, H. II, 66.
Grampius mons, A. 29.
Q. Granius Pisonem incusat, IV, 21.
Granius Pisellus, Bithyniæ prætor, I, 74.
Granius Marcellus, I, 74.
Granius Martianus, VI, 38.
Granius Silvanus, XV, 50; — *ad Senecam a Nerone mittitur*, XV, 60; — *sua manu cadit*, XV, 71.
Graptus, libertus Neronis, XIII, 47.
Gratianus Tattius, VI, 38.
Gratus Julius, H. II, 26.
Gratus Munatius, XV, 50.
Gregarius eques, H. III, 51; — *mi-*

les, H. I, 36, 46, 57. — *Gregale militi mixtas Titus*, H. V, 1.
Grinnes, Romanorum castra, invadit Civilis, H. V, 20, 21.
Griphus Plotius, H. III, 52; H. IV, 39.
Gugerni, H. V, 16, 18. — *Gagernorum pagi*, H. IV, 26.
Gyarus, insula, III, 68; — *immitis et deserta*, III, 69; — *egea aqua*, IV, 30.
Gymnasium dedicatum a Nerone, XIV, 47; — *ietu fulminis conflavit*, XV, 22. — *Gymnasia improbata*, XIV, 20.

H.

Hadria, *vid. Adria*.
Hæmus, III, 38; — *mons*, H. II, 85. — *Hæmi præmatara et ævi hiems*, IV, 51.
Halicarnassii, IV, 55.
Halotus, spado, venenum Claudio ministrat, XII, 66.
Halus, oppidum Parthicum, VI, 41.
Hammen, H. V, 4. — *Hammensis oraculum*, H. V, 3.
Hannibal, H. III, 34; — *unoculus*, H. IV, 13.
Harpaspices, XV, 47; H. II, 78; H. IV, 53. — *Harpaspicum collegium*, XI, 15; — *scientia et ars*, H. III, 3.
Q. Haterius, I, 13; — *Angustæ precibus protegitur*, I, 13; — *in luxum civitatis invehitur*, II, 34; — *adulatur Tiberio*, III, 57; — *moritur*, IV, 61.
D. Haterius Agrippa, I, 77; — *propinquus Germanici*, II, 51; — *consul designatus*, III, 49; — *consul*, III, 52; — *illustribus viri perniciosam meditatur*, VI, 4.
Q. Haterius, consul, XII, 58.
Haterius Antopinus, XII, 34.

Hebraea terra, H. V, 2.
 Halipolis, civitas, VI, 28.
 Helius, libertus, XIII, 1; H. I, 37.
 Helusii, populus, G. 46.
 Helvecones, populus, G. 43.
 Helvetii, gens Gallia, H. I, 67; —
 caduntur a Caecina, H. I, 68. —
 Legatos ad Vitellium mittunt, H.
 I, 69; — impenitentem impetrant,
 ibid. — Helvetiorum sedes, G. 28.
 Helvidius Priscus, XII, 49; — tribu-
 nus plebis, XIII, 28; — Thrasem
 gener, XVI, 28, 35. — Italia de-
 pulsus, XVI, 33; — censet contra
 Vitellii studium, H. II, 91; — de
 restituendo Capitolio, H. IV, 4,
 9; — de aetario, H. IV, 9; —
 Marcellum Eprum accusat, H.
 IV, 6, 43; — praetor, Capitolii
 aream lustrat, H. IV, 53; — lau-
 datus Herennio Senecioni, A. 1.
 — Ejus patria, origo, ingenium,
 H. IV, 5; O. 5.
 Helvidius, praecedentis filius, in
 carcerem ductus, A. 45.
 Helvius Rufus, III, 21.
 Heniochi, populus, II, 68.
 Hercules Aegyptius, II, 60. — Her-
 cules Lydia potitus, III, 61; —
 Deum numero additus, IV, 38; —
 virorum fortium primus, G. 2; —
 venatur apud montem Sambulon,
 XII, 13; — in Germania fuit, G.
 2; — colitur, G. 9. — Herculis ara
 magna, XII, 24; — incendio pe-
 rit, XV, 41; — columnas, G. 34;
 — posterius, IV, 43. — Herculis Mo-
 naeci portus, H. III, 42; — Prae-
 sentis sanum, XV, 41. — Herculi
 sacra silva, II, 12; — os Nili dica-
 tum, II, 60; — omne magnificum
 tribuitur, G. 34.
 Heculeus, trierarchus, XIV, 8.
 Hecynia, II, 45; — silva, G. 26.
 — Hercynius saltus, G. 30.
 Hecennius Gallus, H. IV, 13; —

legatus legionis primae, H. IV, 19,
 26; — a militibus verberatur, H.
 IV, 27; — vincitur, H. IV, 59;
 — occiditur, H. IV, 70, 77.
 Herennius Senecio, A. 2; — occi-
 ditur, A. 45.
 Hermagoras, rhetor, O. 19.
 Hermiones, populus, G. 2.
 Hermundures, XII, 30. — Hermun-
 duri Catualdam pellunt, II, 63; —
 Catos vincunt, XIII, 57. — Her-
 mundurorum civitas, G. 41; —
 rex, XII, 29.
 Herodes, Judaeorum rex, H. V, 9.
 Herthum colent Germani, G. 40.
 Hiberi, *vid.* Iberi.
 Hibernia, A. 24; — insula, XII, 32.
 Hibernum mare, III, 1; H. IV, 51.
 — Hiberna alarum subversa, H. IV,
 61; H. III, 46; — cohortium, H.
 IV, 15; — Asciburgii sita, H. IV,
 33; — Bonnensis, H. IV, 23; —
 primae legionis, H. IV, 25; — Mo-
 sica, Pannonica, H. IV, 54.
 Hiero, VI, 42, 43.
 Hierocæsarea, II, 47. — Hieroca-
 sariensis, *scil.* civitas, III, 62.
 Hierosolyma, *numero singulari*, H.
 V, 2; — *plurali*, H. V, 1, 10, 11;
 — urbs famosa, H. V, 1; — caput
 Judae, H. V, 8. — Hierosolymo-
 rum mania, H. V, 10; — muri,
 H. V, 9; — oppugnatio, H. II,
 4. — Hierosolymus, H. V, 2.
 Hilarus, libertus, H. II, 65.
 Hirtius, consul, occiditur, I, 10.
 Hispalenses, Hispania populus, H.
 I, 78.
 Hispania angusto freto ab Africa di-
 rempta, H. II, 58; — Citerior, IV,
 45; H. I, 49; H. IV, 39; — Ute-
 rior, IV, 13; — Tiberio templum
 exstruit, IV, 37. — Hispania, I,
 71; H. II, 97; H. III, 2, 70; H.
 IV, 3; G. 37; — dubia, III, 44;
 — tribus legionibus habentur, IV,

- 5; — cunctantur, H. I, 62; — armis non ita redundant, H. II, 32; — adversæ Vitellio, H. III, 13; — validissima terrarum pars, H. III, 53. — Hispaniarum ditissimus, VI, 19; — possessio tentata, H. II, 65. — In Hispanias missi nuntii, H. III, 35.
- Hispanus**; Hispani cujusdam atrox facinus, IV, 45. — Hispana legio, H. I, 6. — Hispani templum Augusto struunt, I, 78.
- Hispo**, Romanus, I, 74; — Senecam accusat, XIV, 65.
- Histeius**, centurio, accipit obsides Vologesis, XIII, 9.
- Hister Atellius**, Pannoniæ præses, a Claudio literas accipit, XII, 29.
- Histriones verberum immunes**, I, 77; — Italia pelluntur, IV, 14; XIII, 25; — a Tuscis acciti, XIV, 21; — ad incessendos viros principes populi auribus usi, O. 14. — Histrionum immodestia, IV, 14; — fautores, I, 77; XIII, 25; — in vincula ducti, XIII, 28. — Histrionalis favor, O. 29. — Histrionale studium, I, 16. — Histrionales modi, O. 26.
- Homerus**, H. V, 2; O. 12.
- Homonadenses**, Ciliciæ natio, III, 48.
- Horatius**, O. 20; — a quibusdam Lucilio postpositus, O. 23.
- Horatius Pulvillus**, consul, dicavit Capitolium, H. III, 72.
- Hordeonius Flaccus**, H. I, 9; H. IV, 13; — nullam imperio Vitellii moram adfert, H. I, 52; — legatos Lingonum castris excedere jubet, H. I, 54; — socordia innocens, H. I, 56; — ripæ Rheni præpositus, H. II, 57; — Germaniæ rector, H. II, 97; — Lupercum adversus Civilem egredi jubet, H. IV, 18; — invisus militibus, H. IV, 24; — summam rerum Vocula permittit, H. IV, 25; — milites sacramento Vespasiani adigit, H. IV, 31; — interficitur, H. IV, 36, 55; — Civilem ad bellum hortatus, H. V, 26. — Hordeonii pessimum institutum, H. IV, 25; — ignavia, H. IV, 19.
- Horesti**, Britannici natio, A. 38.
- Hormus**, Vespasiani libertus, H. III, 12; — dignitatem equestrem accipit, H. IV, 39; — Hormi fama et vita foeda, H. III, 28.
- M. Hortalus**, II, 37.
- Q. Hortensius**, II, 37. — Hortensii domus ad pudendam inopiam delapsa, II, 38. — In Hortensio scribit Cicero, etc. O. 16.
- Horti Luculliani**, XI, 32, 37; — Mæcenatis, XV, 39; — Neronis, ibid. — Sallustiani, XIII, 47; H. III, 82; — Serviliani, XV, 55; H. III, 38; — populo Romano legati a Cæsare, II, 41.
- Hospitalitas Germanorum**, G. 21. — Hospitale donum, XIV, 24. — Hospitalis Dii, XV 52; — meas II, 65.
- Hostia**, *vid.* Ostia.
- Hostiæ**, XV, 47; — Paphiæ Veneris, H. II, 3; — humanæ, G. 9.
- Hostilia**, vicus Veronensium, H. II, 100; H. III, 9, 14, 40. — Hostiliæ agens exercitus, H. III, 21.
- Hypæpeni**, populus, IV, 55.
- Hyperides**, O. 12; — Alexandro asperstes, O. 16; — proximus a Demosthene, O. 25.
- Hyrcania**, XI, 9; — a Parthis deficit, XIII, 37; — Hyrcanum bellum, XIV, 21. — Hyrcani Scytharum vicini, VI, 36; — Gotarzen juvant, XI, 8; — gens valida, XV, 1. — In Hyrcanis repertus Artabanus, VI, 43. — Hyrcani Macedones, II, 47.

I.

Iberis regnum, XII, 44.

Iberi, A. 11; — Artaxata capiunt, VI, 33; — Thessalis orti, VI, 34; — bellum cum Armeniis gerunt, XII, 44; — Mardos vastant, I, 23. Iberus Mithridates, VI, 32; — rex, IV, 5.

Icelus, H. I, 13; — multa rapuit, H. I, 37; — Laconem in Vinium stimulat, H. I, 33; — punitur, H. I, 46. — Iceli, H. II, 95.

Iceni, Britanniae natio, XII, 31. — Icenorum clades, XII, 32; — rex, XIV, 31.

Ida, Cretæ mons, H. V, 2. — Idæi, ibid. — puli cum Saturno, H. V, 4.

Istavisus campus, H, 16.

Hiensæ, IV, 55; — publico munere solvuntur, XII, 58.

Hism, II, 54; VI, 12.

Illyricum, I, 5, 46; II, 44; III, 11, 34; XV, 26; H. I, 76; H. IV, 3; — turbatum, H. I, 2. — Illyrici exercitus studium in partes Vespasiani, H. II, 85. — Illyrica ora, II, 53. — Illyrici exercitus, III, 7; — motus, I, 52.

Imago Cæsaris, asylus, III, 36; — Drusi, I, 43; — Galbæ, H. I, 41; — Hortensii, II, 37; — Libonis, II, 32; — principis, XIV, 12. — Imagines Claudiorum, H, 43; — Deum, H. V, 5; — familiarum, III, 76; — ferarum, H. IV, 22; G. 7; — Galbæ, H. I, 55; H. II, 76; H. III, 7; — imperatorum revulsæ, H. IV, 62; — majorum, VI, 1; XVI, 7; — Poppeæ, XIV, 61; — Vitellii dereptæ, H. III, 13; — in funeribus prælatæ, II, 32, 73; III, 76; IV, 9; — triumph-

les, XV, 72. — Imaginum pompa, IV, 9.

Imperator salutatus *Blesus*, ultimus privatorum, III, 74; — Nero, ob res a Corbulone gestas, XIII, 41. — Imperator populus, III, 6. — Imperatoris conjugii matricque ex-cubiti servatæ, XIII, 18. — In cognomentum legionis adsciti imperatores, I, 31.

Imperium Romanum ad mare Rubrum patens, II, 61; — sub Nerva floruit, A. III.

Ingvæones, G. 2.

Inguiomerus, Arminii patrus, I, 60; — vulneratur, I, 68; — fugit, H, 17; — tota acie volitat, II, 21; — ad Maroboduunum transfugit, II, 45.

Insechi, *vid.* Isichi.

Insigne regium, II, 56. — Insignia consularia, *vid.* Cons. — dignitatis, XVI, 31; — Iugentium, II, 82; — magistratuum, H. I, 61; — militiæ, H. I, 81; — prætoria, *vid.* Prætor; — triumphalia, *vid.* Triumphator. — Insignibus suis distinguuntur prætorianus et legionarius, H. I, 28.

Insteius Capito, XIII, 39.

Insubres, populus, XI, 23.

Intemelium, H. II, 13. — Intemelii, Liguriæ pars, A. 7.

Interamnium, H. II, 64; H. III, 61, 63. — Interamnates, I, 79.

Ionium mare, II, 53.

Isauricus, III, 62.

Isichi, populus, XIII, 37.

Isis, H. IV, 84; H. V, 2. — Ei Suevi sacrificant, G. 9.

Istævones, Germaniæ natio, G. 2.

Isthmi angustiae, V, 10.

Istria, H. II, 72.

Italia, I, 71; II, 50; IV, 55; G. 2, 37; O. 28; — ægra, XI, 23; — afflicta, H. I, 2; — afflictata gra-

vius quam bello, *transitu copiarum*, H. II, 56; — capta, H. III, 49; — inops, III, 40; — pervastata, XV, 45; — severa et moris antiqui retinens, XVI, 5; — stipendiaria, XI, 22; — transpadana, H. II, 32; — externæ opis indiga, III, 54; — olim longinquas in provincias com meatus portavit, XII, 43. — Italiae campi fecundissimi, I, 79; — consensus, I, 34; — conventus, II, 35; — pars latissima, H. I, 70. — Italiam inultam urit Spartacus, III, 73. — Italia arcere, XVI, 35; — depulsi, XVI, 33.

Italicus datur rex Cheruscis, XI, 16. — De eo bellum oritur in gente, XI, 17.

Italicus, rex Suevorum, H. III, 5; — pro Vespasiano pugnat, H. III, 21.

Italicus Silius, H. III, 65.

Italicum bellum, III, 27. — Italici legionarii, H. III, 22. — Italica oppida, III, 71.

Ituræi Syriæ adduntur, XII, 23.

Iturius, XIII, 19; — relegatur, XIII, 22; — restituitur, XIV, 12.

Izates, XII, 14.

J.

Jani templum, II, 49.

Janiculum, H. III, 51.

Jason, VI, 34.

Jazyges, Sarmatæ, XII, 29; — in commilitum adsciti, H. III, 5.

Joannes Bargiorea, dux Judæorum, H. V, 12.

Jordanes, fluvius, H. V, 6.

Juba, Maurorum rex, IV, 5. —

Jubæ filius, IV, 23; — nomen usurpare, H. II, 58.

Judæa, provincia facta, H. V, 9; — deminutionem tributū orat, II, 42;

origo Christianismi, XV, 44; — in verba Vitellii jurat, H. II, 73; — despectissima pars servientium, H. V, 8. — Judæa pars magna vicis dispergitur, H. V, 8; — litus, H. V, 6; — caput Cæsarea, H. II, 79. — Judæa perdomandæ delectus Titus, H. V, 1. — Judæam lustrant arma civilia, H. IV, 3. — In Judæa Titus Vespasianus, H. II, 1. — In Judæa auditi sæpius Cæsares, quam inspecti, H. II, 6.

Judæi, provinciæ Syriæ adduntur, XII, 23; — jus muniendi cunct, H. V, 12; — speciem motus præbent, XII, 54; — profugi Creta, H. V, 2; — sue abstinent, H. V, 4; — mente sola unum nomen intelligunt, H. V, 5; — soli non cedunt Vespasiano, H. V, 10. — Judæorum initia clara, H. V, 2; — mos absurdus, H. V, 5; — res auctæ, ibid. — reges, H. V, 8; — superstitionis pervicacia, H. II, 4; — corpora salubria et ferentia laborum, H. V, 6; — pugna cum Tito, H. V, 11; — in urbe obscua multitudo, H. V, 13. — Judæis adversus omnes alios hostile odium, H. V, 5. — Judæos Cn. Pompeius primus domuit, H. V, 9. — Judæicus exercitus, H. I, 76. — Judæicum bellum, H. I, 10; H. III, 4; — mare, H. V, 7. — Judaica sacra, II, 85.

Judas, H. V, 2.

Judicia senatui tradita, XI, 22; — equites recuperant, ibid. — Scviliæ leges senatui reddunt, XII, 60.

Jugantum civitas, XII, 40.

Juhonum civitas, XIII, 57.

Julia, Cæsaris filia, III, 6.

Julia Augusta, I, 14; III, 64; — mortem obit, V, 1; *vid. etiam* Livia.

SEU NOMINUM ET RERUM. 51

Julia, Augusti filia, I, 53; — uxor Tiberii, VI, 51; — adultera, IV, 44; — impudica, III, 24.
 Julia, Augusti neptis, IV, 71; — impudica, III, 24.
 Julia, Germanici filia, II, 54; — M. Vinicio nubit, VI, 15.
 Julia, Drusi filia, III, 29; — mariti secreta matri prodit, IV, 60; — Rubellio Blando nubit, VI, 27; — a Claudie pulsa, XIV, 63; — interficitur, XIII, 32; — accusatore Sulpio, XIII, 43.
 Julia Procilla, mater Agricola, A. 4.
 Julia familia, I, 8; VI, 51; — gens, II, 41, 83; XV, 23. — Ejus sacerdotium, H. II, 95; — origo Æneas, IV, 9; — lex, II, 50; IV, 42. — Julæ stirpis auctor Æneas, II, 58.
 Julia Alpes, H. III, 8; — scilicet kalendæ, H. I, 77; — leges, XV, 20; — rogationes, III, 25.
 Julianus Claudius, H. III, 57; — gladiatorum præfectus, H. III, 76; — interficitur, H. III, 77.
 Julianus Tertius, H. II, 85. — Ei prætura ablata, H. IV, 39; — redita, H. IV, 40.
 Julianæ partes, I, 2.
 Julii, V, 1; H. II, 48; — Alba acciti, XI, 24. — Juvenum imagines, III, 5; — tumultus, XVI, 6; — domus finita, H. I, 16.
 Julius Africanus, VI, 7.
 Julius Agrestis, centurio, H. III, 54.
 Julius Agricola, *vid.* Agricola.
 Julius Alpinus, H. I, 68.
 Julius Altinus, XV, 71.
 Julius Aquila, XII, 15; — prætoris insignia adipiscitur, XII, 21.
 Julius Asiaticus, O. 14.
 Julius Atticus, H. I, 35.
 Julius Auspex, H. IV, 69.

Julius Briganticus, alæ præfectus, H. II, 22; — sorore Civilis genitus, H. IV, 70; — eidem infensus et invisus, *ibid.* et H. V, 21; — Romanis fidus, *ibid.* — occiditur, *ibid.*
 Julius Burdo, H. I, 58.
 C. Julius Cæsar, *vid.* Cæsar.
 Julius Catenus, Æduus, H. III, 35.
 Julius Carnus, miles legionarius, H. I, 42.
 Julius Celsus, tribunus, VI, 14.
 Julius Civilis, Batavus, H. I, 59; — idem Claudius Civilis.
 Julius Classicianus, XIV, 38.
 Julius Classicus, *vid.* Classicus.
 Julius Clemens, *vid.* Clemens.
 Julius Cordus, H. I, 76.
 Julius Densus, equester, XIII, 10.
 Julius Florus, Trevir, III, 40, 42.
 Julius Frontinus, prætor, H. IV, 39; — Britannia legatus, A. 17.
 Julius Fronto, tribunus vigilum, H. I, 20; — ab Othomanis victus, H. II, 26.
 Julius Gracinus, Agricola pater, A. 4.
 Julius Gratus, castrorum præfectus, H. II, 26.
 Julius Indus, Trevir, III, 42.
 Julius Mansuetus, H. III, 25.
 Julius Marinus, mori coactus, VI, 10.
 Julius Martialis, tribunus, H. I, 28, 82.
 Julius Maximus, adversus Voculam dux, H. IV, 33.
 Julius Montanus, mori adactus, XIII, 25.
 Julius Paullus, Batavus, H. IV, 13, 32.
 Julius Peligæus, Cappadocia procurator, XII, 49.
 Julius Placidus, tribunus, H. III, 85.
 Julius Pollio, XIII, 15.

- Julius Postumus**, Augustæ intimus, IV, 12.
- Julius Priscus**, centurio, H. II, 92; — Apenninum obsidet, H. III, 55; — desertis castris, ad Vitellium regreditur, H. III, 61; — seipsum interficit, H. IV, 11.
- Julius Sabinus**, Lingo, H. IV, 55; — Julii Cæsaris filius putatur, ibid. — Cæsarem se salutari jubet, H. IV, 67; — novem annis latet, ibid.
- Julius Sacrovir**, III, 40, 44; — fugit, III, 46; IV, 18; — uno prælio victus, H. IV, 57.
- Julius Secundus**, O. 2.
- Julius Tugurinus**, XV, 50.
- Julius Tutor**, H. IV, 55; — deficit a Romanis, ibid. et H. IV, 57; — Agrippinenses et milites Romanos in verba Galliarum adigit, H. IV, 59; — vincitur a Sextilio, H. IV, 70; — Rhenum transit, H. V, 19. Ejus negligentia, H. IV, 70; — sententia de maturando bello, H. IV, 76; — fuga apud Grinnes, H. V. 21.
- Julius Vindex**, XV, 74; — cum omnibus copiis cæditur, H. I, 51; — uno prælio, H. IV, 57. — Ejus acies, H. IV, 17; — coepta, H. I, 6.
- Julus Antonius**, III, 18; — interficitur, I, 19; — ob adulterium Juliae, IV, 44.
- Juncus Virgilianus**, XI, 35.
- Junia**, M. Bruti soror, III, 76.
- Junia Calvina**, XII, 4; — Italia pulsa, XII, 8; — sedibus patriis redditur, XIV, 12.
- Junia Silana**, XI, 12; — Agrippinam accusat, XIII, 19; — sterilis, XIII, 21; — in exilium agitur, XIII, 22; — moritur, XIV, 12.
- Junia**, Furi Scriboniani mater, XII, 52.
- Junia Torquata**, soror C. Junii Silani, III, 68.
- Junia familia**, III, 24, 69; XV, 35.
- Junii**, H. III, 38.
- Junius**, senator, IV, 6. — Junius quidam magus, II, 28.
- D. Junius**, consul, XII, 58.
- Junius Blaesus**, I, 16; — tumultantes increpat, I, 18; — nonnullos punit, I, 21; — proconsul Africae, III, 35. — Prorogata ei provincia III, 58. — Triumphalia accipit, III, 72; — imperator saluatus, III, 74.
- Junius Blaesus**, filius, I, 19; — ad Tiberium missus, I, 29; — sub patre propriam manum dedit, III, 74; — Lugdunensis Galliae rector, H. I, 59; — circumdat Vitellii ministeria, H. II, 59. — Ejus mors, H. III, 38.
- Junius Cilo**, XII, 21.
- Junius Gallio**, VI, 3; — Seneca frater, XV, 73.
- Junius Lupus**, XII, 42.
- Junius Marullus**, XIV, 48.
- Junius Mauricus**, H. IV, 40.
- Junius Otho**, III, 66; — in exilium pellitur, VI, 47.
- Junius Rusticus**, V, 4.
- Junius Silanus**, IV, 68; — interficitur, XIII, 1; — acclere P. Celesris, XIII, 33. — Frater ejus Lucius, XIII, 1; et soror Junia Calvina.
- D. Junius Silanus**, III, 24.
- M. Junius Silanus**, frater praecedentis, V, 10; — consul, II, 59; — nobilis et eloquens, III, 24; — ex contumelia consulatus boacem principibus petit, III, 57; — Africam obtinet sub Caio, H. IV, 48. — A quo accusari jussus, A. 4. — Ejus sententia in memoriam Livii, VI, 2.
- C. Junius Silanus**, III, 66; — ejus

Silvia, III, 68; — soror Torquata, III, 69.

L. Junius Silanus, XII, 3; — sibi mortem consciscit, XII, 8; — Augusti abnepos, XIII, 1. — Ejus frater Junius Silanus, *de quo supra*; soror Junia Calpurnia, XII, 4.

M. Junius Silanus, Creticus, II, 4; — demotus Syria, II, 43.

Junius Silanus Torquatus, XV, 35; — interfectus, XVI, 8, 12. — Ejus soror Lepida, XVI, 8; fratris filius,

L. Junius Silanus Torquatus, XV, 52; — accusatur, XVI, 7; — necatur, XVI, 9, 12.

Junius mensis, XVI, 12.

Jano, H. IV, 53; — propitiata, XV, 44. — Junonis cella, H. I, 86; — delubrum, IV, 14.

Jupiter, II, 22, 32; III, 62; H. IV, 53; — Capitolinus, XV, 23; — Conservator, H. IV, 73; — Custos, H. III, 74; — Dis, H. IV, 83; — Liberator, XV, 64; XVI, 35; — Optimus Maximus, H. III, 72; H. IV, 58; — rerum omnium potens, H. IV, 84; — Salaminus, III, 62; — Stator, XV, 41; — Vindex, XV, 74; — Saturnum pellit, H. V, 2. — Jovis sedes, XIII, 24; — ira, III, 61; — sedes, H. III, 72; H. IV, 54; — templum apud Capuam, IV, 57.

Jus belli, XII, 17; — coloniarum, XIV, 27; — commercii, II, 62; — consulare, I, 1; — hastæ, XIII, 28; — honorum adipiscendorum, XIV, 50; — hospitii, G. 21; — hostium, H. IV, 58; — imperii, XV, 31; H. II, 40; — Latii, XV, 32; — legationis, I, 39; — legatorum, H. III, 80; H. IV, 48; — libertorum, H. II, 92; — militum, XI, 33; — muniendi a Judæis emittitur, H. V, 12; — naturæ, XV,

19; — patrium, IV, 16; — prætoris, II, 56, 77; — proconsulare, III, 21; XIII, 21; — senatorum, XI, 25; — sententiæ dicendæ, XIII, 49; — successionis, G. 32; — tribunitiæ potestatis, I, 13; — tribunitium, I, 2; — virgarum, I, 77. — Juris principia et progressus, III, 25.

Jusjurandum Romanorum pro imperio Galliarum, H. IV, 59, 60; — solenne principio anni, XVI, 22.

Justitium, I, 16, 50; — sumptum, II, 82; — exutum, III, 7.

Justus Catonius, centurio, I, 29.

Justus Fabius, O. 1.

Justus Minucius, H. III, 7.

Juvenalis, princeps Tugroorum, H. IV, 66.

Juvenales ludi instituti, XIV, 15. — Iis Nero occidit, XV, 33.

Juvenalium ludicrum, XVI, 21; H. III, 62.

L.

Labeo Antistius, III, 70.

Labeo Asconius, XIII, 10.

Labeo Cethegus, IV, 73.

Labeo Claudius, *vid.* Claud. Labeo.

Labeo Pompeius, IV, 47; VI, 29.

Labeo Titidius, II, 85.

Lacedæmonius orator nullus, O. 40.

— Lacedæmonii legatos Romam mittunt, IV, 43; — victos pro alienigenis arcent, XI, 24.

Laco, Achæus, Pompeiæ Macrinæ socer, VI, 18; *vid.* Cornel. Laco.

Lacus Asphaltites in Judæa, H. V, 6; — Avernus, XV, 42; — Baianus, XIV, 4; — Curtius, H. I, 41; — Curtii, H. II, 55; — Fucinus, XII, 56; — Lucrinus, XIV, 5; — Velinus, I, 79; — secretus Germanorum, G. 40; — *plurali*,

- I, 60, 79; II, 8; — Fundani, H. III, 69; — Campaniæ, III, 59; H. I, 23; — immensi navigati, G. 34; — receptacula Nili, II, 61.
 Læcanius, consul, XV, 33.
 Lælia vestalis defuncta, XV, 22.
 C. Lælius, orator, O. 25.
 Lælius Balbus, VI, 47; — in insulam deportatur, VI, 48.
 Læertes, pater Ulixis, G. 3.
 Lamia Ælius: ejus censorium funus, VI, 27.
 Langobardi, II, 45; G. 40; — Italicum in regnum restituumt, XI, 17.
 Lanuvium, III, 48.
 Laodicea, II, 79; — terræ tremore prolabitur, XIV, 27. — Laodicæni, IV, 55.
 Lapis quartus, XV, 60; H. III, 18; — quintus, H. IV, 60; — duodecimus, III, 45; — vicesimus, XIII, 26; — quadragesimus, H. IV, 11; — sexagesimus, I, 45; — *interdum omittitur lapis, ut, ad octavum a Bedriaco, scil. lapidem*, H. III, 15.
 Larium sacellum, XII, 24.
 P. Largus Cæcina, XI, 33.
 Lateres auri, XVI, 1.
 Latiaris Latinus, IV, 68; — pœnam luit, IV, 71; VI, 4.
 Latinus Pandus, Messiæ prætor, II, 66.
 Lætinus magistratus, XI, 24. — Lætinæ feriæ, IV, 63; VI, 11.
 Latium, XI, 23; — vetus, IV, 5. — Latii jus, XV, 32. — Latium externis dilargiri, H. III, 55.
 Latona, III, 61. — Ejus parens, XII, 61.
 Latus clavus, O. 7.
 Laurea prospere gestæ rei, H. III, 77. — Lauream deportare, II, 26.
 Laureatæ, *scil. litoræ*, A. 18; — statuae, IV, 23.
 Laurus additur fascibus imperato-
 ris, XIII, 9. — Lauri ornate demus, XV, 71. — Cum lauro ac floribus circumlatæ imagines Galbæ, H. II, 55. — Lauri rosique constrata via, H. II, 70.
 Lecanius, Galbæ percussor, H. I, 41.
 C. Lecanius, consul, XV, 33.
 Legati, præsidēs, XIII, 54; — legionum, H. I, 7, 52, 60; H. IV, 22, 56, 59; — prætores destinati, II, 36; — prætorii, A. 7; — provinciæ, A. 33. — Legati, nuntii, oratores Asiæ, IV, 55; — captorum, XII, 28; — Cotyis, XII, 15; — Eunoniæ, XII, 19; — Helvetiorum, H. I, 69; — Hyrcanorum, XIV, 15; — Lingonum, H. I, 54; — Othonis, H. I, 74; — Othonianorum, H. II, 45; — Parthorum, XII, 10; XV, 24; — Ptolemæi, H. IV, 83; — Ptolemaeorum, XIII, 48; — regis Parthorum, H. IV, 51; — senatus, H. II, 69; — Tacfarinatis, III, 73; — Tenepteorum, H. IV, 64; — Tiridatis, XV, 27; — Vologesii, XV, 7 et 27. — Legati violati, H. III, 80. — Legatorum jus sacrum, H. III, 80. — De legatis ad Vespasianum contentio, H. IV, 6.
 Legio prima, I, 31; — apud aram Ubiorum hiemat, I, 37, 39; — signa a Tiberio accepit, I, 42; — seditiosos punit, I, 44; — cum Germanico in Germanos pugnat, I, 51; — cum Cæcina, I, 65; — infensa Galbæ, H. I, 55; — Vindiliū imperatorem salutatur, H. I, 57; — Bonniæ hiemat, H. IV, 19, 25; — pellitur a Batavis, H. IV, 20; — Civili dedita, H. IV, 62; — seipsam in verba Vespasiani agit, H. IV, 70; — ad Cerialen venit, H. IV, 72. — Ejus aqua prope circumventa, H. IV, 77.

Legio prima Adjutrix, classicorum, H. I, 6; — Galbæ infesta, H. I, 31; — ad occupandas Padis ripas mittitur, H. II, 11; — in auxilium Placentiæ ducitur, H. II, 22; — e parte Othonis, H. II, 43; — Othoniani exercitus robur, H. III, 13; — in Hispaniam missa, H. II, 67; — sollicitatur a Flavianis, H. II, 86; — ad Vespasianam deficit, H. III, 44.

Legio prima Italica, H. I, 59; — Lugduno abducta, H. I, 64. — Ad eam legati Othonis, H. I, 74. — Ejus virtus, H. II, 41. — Cæcinam sequitur, H. II, 100; — ad obtinendam Cremonam præmissa, H. III, 14; — funditur ab Antonio primo, H. III, 18; — Italici milites ex ea legione, H. III, 22.

Legio secunda, I, 37, 70; XIV, 37; — in acie Vitellii, H. III, 22; — in Briannia, H. III, 44; — ad Cerialem venit, H. V, 14; — a Civili invaditur, H. V, 20.

Legio secunda Adjutrix, ereoens conscriptis, H. IV, 68; — ad Cerialem venit, H. V, 14; — novam aquilam dicit, H. V, 16.

Legio tertia, XIII, 40; XV, 6; — in Armeniam ducitur, XV, 26; — Rhoxolanes cedit, H. I, 79; — e Syria in Mesiam transit, H. II, 74; — in partibus Vespasiani, H. II, 85; — deficit a Vitellio, H. II, 96; — Veronam venit, H. III, 10; — Parthos, Armenios, Sarmatas petit, H. III, 24; — Capus hienat, H. IV, 3; — in Syriam remittitur, H. IV, 39. — *Legio tertia*, Alexandria ad Titum adducta, H. V, 1.

Legio tertia in Africa, H. IV, 48.

Legio quarta, XV, 6; — Armeniam intrat, XV, 7; — in Syriam transfertur, XV, 26.

Legio quarta in Superiori Germania, H. I, 9; — imperatorem alium flagitat pro Galba, H. I, 12; — paucis seditionis auctoribus, H. I, 18; — dirumpit imagines Galbæ, H. I, 55; — cognomento Macedonica, in acie Vitellii, H. III, 22.

Legio quinta, I, 45; — apud Cæcinam, I, 64; — Frisios pellit, IV, 73; — in Inferiore Germania, H. I, 55; — tertiamdecimam legionem propellit, H. II, 43; — duas cohortes auxiliares interficit; H. II, 68; — Cæcinam sequitur, H. II, 100; — Vitellii imagines reponit, H. III, 14; — in acie Vitellii, H. III, 22; — pulsa a Civili, in Vetera Castra confugit, H. IV, 18; — ubi obsessa, IV, 35; — inopiam tolerat, H. IV, 58; — in verba Galliarum jurat, H. IV, 60.

Legio quinta, e Moesis excita, XV, 6; — in Ponto, XV, 10; — in Armeniam ducitur, XV, 26; — in Judæa, H. V, 1.

Legio sexta, II, 79; — Pisonem obaidet, II, 18; — sub Corbulone militat, XIII, 40; XV, 6; — in Armeniam ducitur, XV, 26; — Mucianum sequitur, H. II, 83; — Dacis opposita, H. III, 46.

Legio sexta, H. III, 44; — ex Hispania accita, H. IV, 68; — ad Cerialem venit, H. V, 14.

Legio septima Claudiana, H. II, 85; — in Italiam venit, H. III, 9; — in hiberna dimittitur, H. IV, 39.

Legio septima Galbiana, H. II, 11; — suis hibernis reddita, H. II, 67; — Vespasiano accedit, H. II, 86; — Patavium venit, H. III, 7; — a Galba in Hispania conscripta, H. III, 25.

Legio octava, I, 23; — in hiberna redit, I, 30; — in partibus Vesp-

- pasiani, H. II, 85; — Veronam venit, H. III, 10.
- Legio nona, IV, 23; — a Britannis fusa, XIV, 32; — suppletur, XIV, 38. — Ejus vexilla in acie Vitellii, H. III, 22. — Invalida, A. 26.
- Legio decima, II, 57; — sub Corbulone, XIV, 6; — sub Tito militat, H. V, 1.
- Legio decima, H. II, 58; — ad Vespasianum deficit, H. III, 44; — ex Hispania accita, H. IV, 68, 76; — ad Cerialem venit, H. V, 19; — a Civili invaditur, H. V, 20.
- Legio undecima, H. II, 11; — suis hibernis reddita, H. II, 67; — Flaviani sese adjungit, H. III, 50.
- Legio duodecima, XV, 6; — Armeniam intrat, XV, 7; — sub Peto, XV, 10; — in Syriam transfertur, XV, 26.
- Legio tertiadecima Gemina, I, 37; — Othoni militat, H. II, 11; — propulsa Quintanorum impetu, H. II, 43; — struere amphitheatra jussa, H. II, 67; — Vespasiano accedit, H. II, 86; — Postovione hiemat, H. III, 1; — Patavium venit, H. III, 7.
- Legio quartadecima, I, 70; — sub Suetonio militat, XIV, 34; — praecipua fama, H. II, 11, 32; — pro Othone ferox, H. II, 66; — pugnat, H. II, 43; — in Britanniam transvecta, H. II, 66; — sollicitatur a Flaviano, H. II, 86; — robur Othoniani exercitus, H. III, 13; — accita ex Britannia, H. IV, 6, 76; — ad Cerialem venit, H. V, 14; — domitrix Britanniae, H. V, 16; — in Superiorem Germaniam missa, H. V, 19.
- Legio quintadecima, in Inferiore Germania, sacramento pro Galba adacta, H. I, 55; — in acie Vitellii, H. III, 22. — Ejus balista, H. III, 23. — Funditur a Civili, H. IV, 18; — obsidetur apud Vetera, H. IV, 35; — inopiam tolerat, H. IV, 58; — in verba Galliarum jurat, H. IV, 60.
- Legio quintadecima, I, 23; — in hiberna redit, I, 30; — e Pannonia in Syriam ducitur, XV, 25; — in Judaea, H. V, 1.
- Legio sextadecima, I, 37; — sacramento pro Galba adacta, H. I, 55; — pro Vitellio pugnat, H. III, 22; — Novesium venit, H. IV, 26; — Civili deditur, H. IV, 62; — in verba Vespasiani adigitur, H. IV, 70; — ad Cerialem venit, H. IV, 72. — Ejus aquila prope circumventa, H. IV, 77.
- Legio vicesima, I, 31; — in civitatem Ubiorum reducitur, I, 37; — ibi hiberna habet, I, 39; — sub Tiberio militat, I, 42; — Germanos caedit, I, 51. — Fjus legatus Roscius Caesius, H. I, 60. — Sub Caecina militat, I, 64; — pro Vitellio pugnat, H. III, 22; — tarde ad sacramentum Vespasiani transgressa, A. 7.
- Legio unaetvicesima, I, 31, 45; — sub Caecina militat, I, 64; — cui nomen Rapax, H. II, 43; — Caecinam Vitellii ducem sequitur, H. I, 61; H. II, 100; — ad obtinendam Cremonam praemittitur, H. III, 14; — funditur ab Antonio Primo, H. III, 18; — pro Vitellio pugnat, H. III, 22. — In ea acie miles patrem caedit, H. III, 25. — In Germaniam ducitur contra Civilem, H. IV, 68; — Vindonissae irrumpit, H. IV, 70; — vincendi initium facit, H. IV, 78.
- Legio duoetvicesima, H. I, 18; — sacramento pro Galba adacta, H. I, 55; — ad occupandam Cremonam incedit, H. II, 100; — pro

- Vespasiano pugnat, H. III, 22. —
 Ejus legatus Vocula, H. IV, 24.
 Legio in Africa, H. IV, 48. — Legio
 e classicis, H. III, 55 — *Alia*, *vid.*
 legio prima Adjutrix. — Hispana,
 H. I, 6; — Italica, *vid.* Leg. prima
 Ital. — Rapax, *vid.* Leg. unaetvi-
 cesima. — Legionēs Actiacæ, I,
 42; — Britannicæ, H. II, 100; —
 Cappadociæ, H. II, 81; — Dal-
 maticæ, Mœsiæ, Pannoniæ, H. I,
 76; — Germaniæ Superioris, VI,
 30; H. I, 12; — Inferioris, H. I,
 9, 55; — Germaniæ, I, 31, 46;
 H. III, 1; — Mœsiæ, H. II, 44,
 85; — Pannonicæ, I, 16, 31; H.
 I, 67; H. III, 2, 53; — Orientis,
 XIII, 7; — Syriacæ, H. II, 80;
 — Syriæ, H. I, 76; — Illyrici.
 XVI, 13; H. II, 74; — Panno-
 niæ, H. III, 2, 53; — Vitellianæ,
 H. III, 35. — Legionum alumnus,
 I, 44; — parens, II, 55; — hi-
 berna, H. IV, 12; — inania no-
 mina, H. IV, 14. — Legionibus
 dona a sociis civitatibus missa, H.
 I, 54.
 Legionarius, XIV, 34; H. I, 38;
 H. II, 22, 66; — miles, III,
 41; H. I, 42. — Legionarii, VI,
 41; XIV, 26, 38. — Legionaria
 militia, H. III, 50. — Legionariæ
 cohortes, I, 8; XII, 38. — Legio-
 naria, III, 43.
 Lemovii, populus, G. 43.
 Lenas Vipsanius, XIII, 30.
 Lentinus Terentius, XIV, 40.
 Cn. Lentulus, Druso in Germania
 comes, I, 27. — Ejus in Libonem
 sententia, II, 32. — Augur, III,
 59. — Ejus de Silano sententia,
 III, 68. — Majestatis accusatur,
 IV, 29; — moritur, IV, 44.
 Lentulus Catulicus, II, 42; —
 consul, IV, 46; — Superioris
 Germaniæ legatus, VI, 30.
- Lentuli eloquentiæ studiosi, O. 37.
 Lepida, Cassii uxor, XVI, 8.
 Lepida, III, 22; — L. Cæsari uxor
 destinata, III, 23.
 Lepida Æmilia, juvenis Drasi uxor,
 VI, 40.
 Lepida, Messalinæ mater, XI, 37.
 Lepida Domitia, *vid.* Domitia.
 Lepidi rogationes turbidæ, III, 27.
 Lepidus, Agrippinæ stuprator,
 XIV, 2.
 Lepidus, triumvir, I, 1; — exutus
 potentia, I, 2; — socordia senuit,
 I, 9; — specie amiciæ deceptus,
 I, 10.
 Man. Lepidus sororem defendit,
 III, 22.
 M. Lepidus, regis Ægyptii tutor,
 II, 67.
 M. Lepidus, imperii capax, I, 13;
 — nominatur proconsul Africæ,
 III, 35; — de C. Lutorio mi-
 tius censet, III, 50; — Æmilia
 monumenta firmat, III, 72; —
 vir gravis et sapiens, IV, 20; —
 Asiæ proconsul, IV, 56; — potens,
 VI, 5; — moritur, VI, 27. — Ejus
 filia Æmilia Lepida, VI, 40.
 M. Lepidus adest Pisoni, III, 1;
 — Asiæ proconsul, III, 32; — so-
 cors, inops, majoribus suis dede-
 corus, *ibid.*
 Leptini, III, 74.
 Leptitani, H. IV, 50.
 Lesbos, II, 54; — insula nobilis et
 amœna, VI, 3.
 Leucorum civitas, H. I, 64.
 Leucophryena Diana, III, 62.
 Lex Cæsaris dictatoris defenore, VI,
 16; — Cassia, XI, 25; — Cincia,
 XI, 5; XIII, 42; — Cornelia de
 falsis, XIV, 40; — de sicariis,
 XIII, 44; — curiata, XI, 22; H.
 I, 15; — Julia de adulterio, II,
 50; IV, 42; — de ambitu, XV,
 20; — majestatis, I, 72; II, 50;

- III, 22; IV, 34; XIV, 48; — Papia Poppæa, III, 25, 28; — repetundarum, XI, 6; XII, 22; XIII, 33; — Roscia de quatuordecim ordinibus, XV, 32; — Sænia, XI, 25; — sumptuaria, III, 52; — Syllæ, XI, 22.
- Leges Athenienses, Cretenses, Spartianæ*, III, 26; — agrariæ, frumentariæ, IV, 32; — Julis, XV, 20; — Oppiæ, III, 33, 34; — Serviliæ, XII, 60; — Tulli regis XII, 8.
- Libanus*, mons Judææ, H. V, 6.
- Libellus Augusti*, breviarium imperii, I, 11.
- Liber*, II, 49; IV, 38; — pater, III, 61; — domitor Orientis, H. V, 5; — *Liberi Liberaeque aedes*, II, 49.
- Liberator Jupiter*, XV, 64; XVI, 35.
- Liberator Germaniæ*, Arminius, II, 88.
- Liberi principum sedentes vescebantur*, XIII, 16. — *Liberorum numerus faustus*, II, 37, 51, 71; III, 33; XV, 19.
- Libertatis atrium*, H. I, 31.
- Libertinus Neronem se fert*, H. II, 8. — *Libertini generis quidam spectaculum edit*, IV, 62. — *Libertinorum divitiæ*, XII, 53; XIV, 55; — *corpus late fustum*, XIII, 27; — *filiis magistratus mandantur*, XI, 24.
- Libertus præpotens*, H. III, 47; — *ex secretioribus ministeriis*, A. 40; — *malis temporibus partem se reipublicæ facit*, H. I, 76; — *inter duces habetur*, H. III, 12. — *Liberti caritas in patronam*, XIV, 9; — *fides*, XIII, 44. — *In libertum palam animadversum*, H. I, 46. — *Liberti Cæsari et legibus adæquati*, XII, 60; — *patronorum accusatores*, XV, 55; XVI, 10; — *in patronos corrupti*, H. I, 2; — *præpotentes*, H. I, 7; — *equestri dignitate donati*, H. I, 13; H. II, 57; — *ministeria principatus agere soliti*, H. I, 58. — *Liberatorum potentia Britannis incognita*, XIV, 39; — *fraudes ut coercenda*, XIII, 26, etc. — *jura concessa reversis ab exilio*, H. II, 92; — *servilia ingenia*, II, 12. — *Libertis notescere*, pro magnifico acceptum, VI, 8; — *Claudius provincias permittit*, H. V, 9. — *Per libertos nil publicæ rei agit Agricola*, A. 19.
- L. Libo*, consul, II, 1.
- Libo Drusus*, II, 27; — *accusatus*, II, 28; — *seipsum interficit*, II, 31; — *damnatus*, IV, 29; — *illectus insidiis Cati*, IV, 31.
- Libya*, II, 60. — *Libyæ novissima*, H. V, 2. — *Libya terra*, II, 60.
- Licinianus Piso*, H. I, 14.
- M. Licinius*, consul, IV, 62; — *alius*, XV, 33.
- Licinius Archias*, O. 37.
- Licinius Cæcina*, H. II, 53.
- Licinius Gabolus*, XIV, 12.
- Licinius Mucianus*, *vid.* *Mucianus*.
- Licinius Proculus*, H. I, 46; — *præfectus prætorio*, H. I, 82; — *prælium Othoni suadet*, H. II, 32; — *summam in duces Othonis potestatem habet*, H. 2, 39; — *necessariis defensionibus usus*, H. II, 60. — *Ejus imperitia*, H. II, 33; — *vitia*, H. II, 87; — *fuga post prælium*, H. II, 44.
- Lictor*, H. III, 80. — *Lictor Livie non conceditur*, I, 14. — *Lictore uno uti*, II, 53. — *Lictores duo Agrippinæ decernuntur*, XIII, 2.
- Ligius*, XII, 30. — *Ligii*, XII, 29; G. 43.
- Ligur Varius*, IV, 24; — *pecuniam*

accusatoribus dat omittendæ dilationis, VI, 30.
 Ligurum cohors, H. II, 14; — fines, XVI, 15. — Liguria interior, H. II, 15. — Liguriæ pars, A. 7.
 Ligus femina, H. II, 13.
 Limes, agger, I, 50; — viæ, H. III, 25; — limite aucto, ditione, G. 29; — limites, II, 7.
 Limmatis Diana, IV, 43.
 Lingon, H. IV, 55.
 Lingones, H. IV, 57; — perculsi a Galba, H. I, 53; — desciscunt ad Vitellium, H. I, 57; — fidi partibus, H. I, 64; — civitate Romana donantur, H. I, 78; — rebellant, H. I, 55; — funduntur a Sequanis, H. IV, 67; — Vindicis motu cum Verginio steterunt, H. IV, 69. — Eos alloquitur Cerialis, H. IV, 73. — Romanos aggrediuntur, H. IV, 77. — Lingonum civitas, H. I, 59, 64; H. II, 27.
 Linus, O. 12; — Thebanus, XI, 14.
 Liris, amnis, XII, 56.
 Literæ a quibus inventæ, XI, 14, etc.; — Ægyptiæ, II, 60; — Græcæ in Germaniæ Rætiæque confinio, G. 3; — sacerdotum Judaicorum, H. V, 13. — Literarum novæ formæ a Claudio additæ, XI, 13; — secreta ignorant Germani, G. 19.
 Literæ Antei interceptæ, XVI, 14;
 Lucani assimilata, VI, 17; — verborum magnificæ, rerum vacuæ, XV, 8; — superbissimæ, III, 59; — tristes, VI, 40. — Literæ Adgandestrii, II, 88; — Antonii primi, H. III, 53; — Cæsennii Pesti, XV, 13; — Civilis et Classici, H. IV, 75; — Claudii, XII, 20; — Eunonis, XII, 18; — Lentuli Gallicæ, VI, 30; — Neronis, XIII, 27; XIV, 11, 22, 43, 59; — Tiberii, I, 25; II, 26,

63, 88; III, 16, 32, 35, 47, 53, 56; IV, 70; V, 2; VI, 2, 3, 5, 6, 12, 27, 29; — Vologesis, XV, 14, 24.
 Livineius Regulus, III, 11; — gladiatores edit, XIV, 17.
 Livia, uxor Augusti, I, 3; — suspecta de morte L. ac C. Caesarum, ibid. — etiam de morbo Augusti, cujus mortem occultat, I, 5; — in famil. Juliam nomenque Augustæ adsumitur, I, 8; — gravis in rempub. mater, I, 10. — In eam adulatio senatus, I, 14. — Agrippinæ infensa, I, 33; II, 43; IV, 21; — Urgulanium maxime diligit, II, 34; IV, 22; — Plancinam protegit, III, 15, 17; — comes Augusto in provinciis, III, 34; — atrociter ægrotat, III, 64; — effigiem Augusto dicavit, III, 64; — Juliam neptem exsulem sustentat, IV, 71. — Vota pro ejus valetudine, III, 71. — Extrema senectæ, IV, 8; — sedes inter Vestales in theatro, IV, 16; — in Tiberium filium exprobratio, IV, 57; — delubrum in Asia et Hispania, IV, 37; — mors, V, 1; — vita et mores, ibid.
 Livia, uxor Drusi (quæ Livilla Suetonio), II, 43; IV, 40; — eadem soror Germanici, II, 84; — duos virilis sexus simul enitur, II, 84; — adulteratur a Sejano, IV, 3. — In effigies ac memoriam ejus atroces patrum sententiæ, VI, 2.
 Livia familia, VI, 51.
 Livii, V, 1.
 C. Livius, II, 30.
 T. Livius, veterum auctorum eloquentissimus, A. 10; — ejus laus, IV, 34.
 Locusta, XII, 66; — venenum Britannico parat, XIII, 15.
 Locustarum vis, XV, 5.

- Lollia Paullina, XII, 1; — pervertitur, XII, 22. — Ejus cineres reportati, XIV, 12.
 Lolliana clades, I, 10.
 M. Lollius, III, 48; — consularis, XII, 1.
 Londinium, Britanniae colonia, XIV, 33.
 Longinus Æmilius, H. IV, 59; — interficitur, H. IV, 62.
 Longinus Cassius, VI, 45.
 Longinus Pompeius, H. I, 31.
 Longobardi, *vid.* Langobardi.
 Lucania provincia, XI, 24; H. II, 83.
 Lucanus Annaeus, XV, 49; O. 20; — Melæ filius, XVI, 17; — nominatur inter conjuratos, XV, 56; — passim consocios edit, XV, 57; — occiditur, XV, 70; — grande adjumentum claritudinis patri, XVI, 17.
 Lucar, I, 77.
 Luceius Albinus, H. II, 58, 59.
 Lucilius, poeta, O. 23.
 Lucilius Bassus, classis præfectus, H. II, 100; — classem Vespasiano prodit, H. III, 12, 36, 40; — ad componendam Campaniam mittitur, H. IV, 3.
 Lucilius Capito, Asiæ procurator, IV, 15. — Lucilius, centurio, interficitur, I, 23. — Lucilius Longus: ei funus censorium publica pecunia decernitur, IV, 15.
 Lucius Antonius, IV, 44. — Lucius Aruseius, VI, 40. — Lucius Asinius, II, 32; — *alius*, XIV, 48. — Lucius Asprenas, I, 53; III, 18. — Lucius Bestia, O. 39. — Lucius Cæsar, I, 3, 53; III, 23; VI, 51. — Lucius Calpurnius, consul, IV, 62, *vid.* Calpurnius. — Lucius Cassius, VI, 15, 45. — Lucius Cotta, III, 66. — Lucius Domitius, I, 63; IV, 44; XI, 11. — Lucius Ennius, III, 70. — Lucius Libo, consul, II, 1. — Lucius Lucullus, VI, 50. — Lucii Metellus P. M. III, 71. — Lucii Mummii triumphus, XIV, 21. — Lucius Norbanus, consul, II, 59. — Lucius Paullus, XII, 38. — Lucius Pituanius, II, 32. — Lucius Pomponius, II, 41; XII, 27, 28. — Lucius Publicius, II, 49. — Lucius Scipio, III, 62; H. III, 72. — Lucius Stertinius, I, 60. — Lucius Telesinus, XVI, 14. — Lucius Vestinus, H. IV, 53. — Lucius Vetus, XIII, 53, XVI, 10. — Lucius Vipsanius, XI, 23. — Lucius Volusius, III, 30; XII, 22; XIII, 30.
 Lucretius, poeta, O. 23; — Sponsus, VI, 11.
 Lucrinus lacus, XIV, 5.
 Lucullus, IV, 36; VI, 50; XI, 1; XII, 62; XIII, 34; XV, 27. — Luculli, XV, 14; O. 37. — Luculliani horti, XI, 32, 37.
 Lucus, municipium Vocontiorum, H. I, 66.
 Lucus asyli, H. III, 71; — Baduhenne, IV, 73; — Dianæ, XII, 8; — Ortygia, III, 61; — religio antiquæ apud Naharvalos, G. 43.
 Ludicrum Circense, XV, 23, 44; — Circensium, XII, 41; XV, 74; — Juvenalium, XVI, 21; H. III, 62; — quinquennale, XIV, 20; XVI, 2; — Oscum, IV, 14; — Trojæ, XI, 11. — Ludicrum edere prohibiti provinciales magistratus, XIII, 31. — Ludicrorum igni Germani, XIII, 54.
 Ludi annui, XIV, 12; — Augustales, I, 15, 54; — Ceresales, H. II, 55; — Cestici, XVI, 21; — Circenses, II, 83; XI, 11; XV, 53; — Juvenales, XIV, 15; XV, 33; — Magni, III, 64; — Megaleni,

III, 6; — *seculares*, XI, 11. —
Ludi olim stantibus spectati, XIV,
 20. — *Ludorum curator*, XIII, 22;
 — *præses*, III, 64. — *Ludis de-*
mota statio, XIII, 24.
Lugdunum, III, 41; H. II, 65; H.
 IV, 85.
Lugdunensis clades, XVI, 13; —
colonia, H. I, 51; — *Gallia*, H.
 I, 59; H. II, 59. — *Lugdunenses*
convicium gratuitum Vitellianis
præbent, H. I, 64; — *Viennensium*
hostes, H. I, 65.
Luna inchoatur, impletur, G. 11;
 — *deficit*, I, 28. — *Lunæ sacratum*
templum, XV, 41.
Lupanaria, XIII, 25; XV, 37.
Lupercus, vid. Mummius Lupercus.
Lappia, fluvius, I, 60, II, 7; H. V,
 22.
Lupus Cornelius, XIII, 43.
Lupus Curtius, IV, 27.
Lupus Junius, XII, 42.
Lupus Numisius, H. I, 79; H. III,
 10.
Lusitania, XIII, 46; H. I, 21; —
provincia, H. I, 13.
Lusitanorum cohortes, H. I, 70.
Lusius Geta, *præfectus prætorii*,
 XI, 31, 33; — *præfectura priva-*
tur, XII, 42.
Lusius Saturninus, XIII, 43.
Lusius Varius, XIII, 32.
Lastrale certamen, quinquennale,
 XVI, 4.
Lustrare exercitus, provincias, H.
 IV, 3; — *Urbem*, XIII, 42. —
Lustratus exercitus, XV, 26. —
Lastrata area, H. IV, 53; — *Urbs*,
 H. I, 87.
Lustrum conditum a Claudio, XI,
 25; XII, 4; — *secundum*, XVI, 2.
Lutatia domus, H. I, 15.
Lutatius Catulus, H. III, 72.
C. Lutorius Priscus, III, 49, 50.
Lycia, II, 79.

Lycium mare, II, 60. — *Lycii*,
 XIII, 33.
Lycurgus, III, 26; O. 25.
Lydia, III, 61.
Lydus, IV, 55. — *Lydorum opu-*
lentia, *ibid.*
Lygdus, spado, IV, 8, 10, 11.
Lygii, populus, XII, 29; G. 43.
Lyris, vid. Liris.
Lysias, O. 12, 25.

M.

Macedo Philippus, III, 38; IV, 43.
Macedones, II, 55; III, 61; VI,
 28, 31; H. V, 8; — *nullos ora-*
tores habent, O. 40. — *Macedo-*
num bellum, IV, 55.
Macedones Hyrcani, II, 47.
Macedonia, III, 38; — *et Achaia*
inter provincias Cæsaris, I, 76; —
Mœsiæ adjiciuntur, I, 80. — *Ma-*
cedoniæ præses, V, 10; — *primo-*
res, III, 38.
Macedonica legio, H. III, 22.
Macer Clodius, vid. Clodius.
Macer Martius, vid. Martius.
Macer Pompeius, I, 72.
Machinæ bellicæ Germanis insolitæ,
 H. IV, 23.
Macrina Pompeia, VI, 18.
Macro, præfectus prætorii, VI, 15,
 23; — *Sejani artes occultius exer-*
cebat, VI, 29; — *in eum multa et*
atrocia Fulcinii componit, VI,
 38. — *Ejus nimia potentia*, VI,
 45; — *inimicitie in Arruntium*,
 VI, 47. — *Ut deterior ad oppri-*
mendum Sejanum delectus, VI,
 48; — *opprimi Tiberium injecta*
multæ vestis jubet, VI, 50.
Mæcenas Cilnius, III, 30; — *effu-*
sus in amorem Bathylli, I, 54. —
Urbi et Italiæ præpositus, VI, 11;
 — *in Urbe velut peregrinum atinai*

- agit, XIV, 53. — Mæcenatis calamistri, O. 26; — horti, XV, 39.
- Mævius Pudens, H. I, 24.
- Magi Italia pulsī, II, 32; — objecti, XII, 22; XVI, 30. — Magorum sacra, II, 27; VI, 29.
- Magiæ superstitiones, XII, 59.
- Magius Cæcilianus, prætor, III, 37.
- Magnetes, II, 47; — Romam legatos mittunt, III, 62; — petunt, ut in sua urbe templum Tiberio statuatur, IV, 55.
- Magnus Alexander, II, 73.
- Cn. Magnus, VI, 18, *vide* Pompeius.
- Magnus, frater Pisonis, H. I, 48.
- Magna ara, XV, 41.
- Magni ludi, III, 64.
- Majores Chauci, XI, 19.
- Magontiacum, *vid.* Mogontiacum.
- Maius, mensis, XVI, 12.
- Malorix, Frisiorum dux, XIII, 54.
- Malovendus, Marsorum dux, II, 25.
- Maluginensis Servius, *vid.* Servius.
- Mamercus Æmilius, XI, 22.
- Mamercus Scaurus, I, 13; — oratorum ætate sua uberrimus, III, 31; — C. Silanum accusat, III, 66; — opprobrium majorum, ib. — majestatis reus, VI, 9; — iterum, VI, 29.
- Mancia Curtilius, XIII, 56.
- Mancipium vocatus libertus, H. II, 57. — Mancipio accipere servos, II, 67. — Mancipia captiva, XV, 15. — Mancipiorum venalium vectigal, XIII, 31.
- Manimi, Germaniæ populi, G. 43.
- Manius Lepidus, *vid.* Lepidus.
- M. Manlius, G. 37. — Manlii, III, 76.
- Manlius, adulter Apuleiæ, II, 50.
- Manlius Patruitus, H. IV, 45.
- Manlius Valens, XII, 40; — legatus Italicæ legionis, H. I, 64.
- Mannus, Tuisconis, Dei Germanorum, filius, G. 2.
- Manumittendi species, XIII, 27.
- Mapalia, III, 74; H. IV, 50; — posita, IV, 25.
- Marcellus, Octaviæ filius, I, 3; — intra juventam ereptus, II, 41; — Tiberii æmulus, VI, 51; — ab Augusto in proximo fastigio collocatus, H. I, 15. — Marcelli theatrum, III, 64; — statua, I, 74.
- Marcellus Asinius, XIV, 40.
- Marcellus Cornelius, XVI, 8; — occisus a Galba, H. I, 37.
- Marcellus Eprius, Vespasiani amicus, O. 8, — nihil habet concipiendum, O. 13. — Eum imitatur senes, H. IV, 42; *vid. etiam* Eprius.
- Marcellus Granius, I, 74.
- Marcellus Romilius, H. I, 56.
- Marcia aqua, XIV, 22.
- Marcus Numa, VI, 11.
- Marcodurum, H. IV, 28.
- Marcomanni, populi, II, 46; G. 42. — Eorum fines, II, 62.
- Mardi, populi, XIV, 23.
- Margarita in Oceano gignuntur, A. 12.
- Mariccus, e plebe Boiorum, H. II, 61.
- Marinus Julius, VI, 10.
- Marinus Valerius, H. II, 71.
- C. Marius, I, 9; — cum Sylla bellat, XII, 6; — ex infima plebe, H. II, 38; — Cimbros vincit in Italia, G. 37.
- P. Marius, XIV, 48.
- Sex. Marius, IV, 36; — saxo Tarpeio dejicitur, VI, 19.
- Marius Celsus, legionis legatus, XV, 25; — consul designatus, H. I, 14; — a Galba ad electos Illyrici exercitus missus, H. I, 31; — haud læta refert, H. I, 39; — præsentī exitio ab Othone subtractus,

H. I, 45; — inter duces recipitur, H. I, 71; — consul, H. I, 77; — dux Othonis, H. I, 87; — inter præcipuos, H. I, 90; H. II, 23; — curam equitum sumit, H. II, 24; — res egregias gerit, H. II, 23; — Othoni suadet, ut bellum ducat, H. II, 33; — alienæ culpæ prætenditur, H. II, 39; — eum nox jovit, H. II, 44; — consulatum retinet sub Vitellio, H. II, 60.
Marius Maturus, H. II, 12; — Vitellio fidus, H. III, 42; — in verba Vespasiani adigitur, H. III, 43.
Marius Nepos senatu movetur, II, 48.
Maroboduus, Suevorum rex, II, 26; — popularibus invisus, II, 44; — duodecim legionibus petitus, II, 46; — cum Arminio pugnat, II, 46; — fractus, II, 62; — ad Tiberium confugit, II, 63; — ab Arminio pulsus, II, 88; — **Marcomannorum** rex, G. 42. — Ob eum receptum Druso ovatio decreta, III, 11.
Mars, Cattorum Deus, XIII, 57; — Deorum præcipuus Germanis, H. IV, 64; G. 9; — Ultor, XIII, 8. — **Martis Ultoris** ædes, III, 18; — templum, II, 64. — **Martis campus**, *vid.* Campus.
Marsaci, populi, H. IV, 56.
Marsi, populi, II, 50; — cæduntur a Cæcina, I, 56. — **Marsos** irrum-pit Germanicus, II, 25; — ad Vespasianum deficiunt, H. III, 59; — unde dicti, G. II.
Marsigni, populi, G. 43.
Marsus Vibius, *vid.* Vibius.
Martia, Maximi uxor, I, 5.
Martialis Cornelius, *vid.* Cornel.
Martialis Julius, H. I, 28; — vul-neratur, H. I, 82.
Martiales flamines, III, 58.
Martianus, *vid.* Icelus.

Martina, II, 74; — famosa venefi-ciiis, III, 7.
Martius Campus, *vid.* Campus.
P. Martius, mathematicus, II, 32.
Martius Festus, XV, 50.
Martius Macer, H. II, 23; — a suis prope interfectus, H. II, 36. — Ejus consulatus dissimulatur, H. II, 71.
Marullus Junius, XIV, 48.
Marus, fluvius, II, 63.
Massa Bebius, H. IV, 50; A. 45.
Massilia, XIV, 57; — sedes ac ma-gistra studiorum, A. 4. — **Massi-liensis civitas**, IV, 44. — **Massi-lienses**, IV, 43; XIII, 47.
Mater Deum, G. 45. — Ejus ædes, IV, 64.
Maternus, poeta, O. 2.
Mathematici, H. I, 22; — Italia pelluntur, II, 32; XII, 52; H. II, 62.
Matii, XII, 60.
Matrimi pueri, H. IV, 53.
Matrimonium cum fratris filia inau-ditum, XII, 5; — senatuscon-sulto fit licitum, XII, 7. — **Matri-monium unicum** probis solatium, IV, 53. — **Matrimonia Germano-rum**, G. 18. — **Matrimoniorum** sollennia, XI, 27.
Mattiacum, caput Cattis, I, 56.
Mattiaci, populi, H. IV, 37; G. 29. — **Mattiacus ager**, XI, 20.
Maturus Marius, *vid.* Marius.
Mauretania Cæsariensis, H. II, 58, 59; — utraque, H. II, 58. — **Mau-retaniæ duæ**, H. I, 11.
Mauri, II, 52; — donum populi Romani, IV, 5; — rebellant, IV, 23; — **Vibium Secundum** repeten-darum damnant, XIV, 28; — per latrocinia et raptus apti bello, H. II, 58; — in cædem Pisonis de-lecti, H. IV, 50. — **Maurorum ci-**

rus, VI, 41; XII, 49; XV, 8; —
 Vesuvius, IV, 67; — Vocetius, H.
 I, 61. — Montes Fundani, IV, 59.
 — Montes tempestatum caussa, A.
 10. — Montium profunda, A. 25.
 Montanus Alpinus, *vid.* Alpinus.
 Montanus Curtius, *vid.* Curtius.
 Montanus Julius, XIII, 25.
 Montanus Traulus, XI, 36.
 Montanus Voltenus, IV, 42.
 Montani, H. II, 12.
 Morini, Galliae populi, H. IV, 28.
 Mosa, fluvius, II, 6, 47; XI, 20;
 H. IV, 28, 66; — cum Rheno
 Oceano adfunditur, H. V, 23.
 Mosella, H. IV, 71, 77; — atque
 Araris connecti coepta, XIII, 53.
 Moses, H. V, 3, 4.
 Mosteni, populi, II, 47.
 Mucianus Licinius, H. I, 10; —
 Syriae praeses, H. V, 26; — legio-
 nis sacramento Othonis adigit, H.
 I, 76; — quatuor legiones obtinet,
 H. II, 4; — cum Vespasiano con-
 silia miscet, H. II, 7; — in Titum
 pronior, H. II, 74; — Vespasia-
 num hortatur ad capessendum im-
 perium, H. II, 76; — Antiochiam
 discedit, H. II, 79; — milites in
 verba Vespasiani adigit, H. II, 80;
 — Berytum venit, H. II, 81; —
 donativa militi modice ostendit,
 H. II, 82; — dux contra Vitellium
 destinatur, H. II, 82; — bellum
 propriis opibus juvat, H. II, 84;
 — civitati gravis, H. II, 95; —
 venturus cum copiis Orientis, H.
 III, 1; — gloriae avidus, H. III,
 8; — sextam legionem Dacis op-
 ponit, H. III, 46; — ad Flavianos
 duces scribit, H. III, 52; — spe-
 cimen partium, H. III, 66; — Sa-
 dini caede letatur, H. III, 75; —
 victoriam moratur, H. III, 78; —
 pro accusatoribus censet, H. IV,
 44; — Germanicum Britannicum-

que militem separatim adiacere ja-
 bet, H. IV, 46; — Pisonem in offi-
 cii, H. IV, 49; — et Vitellii filium,
 H. IV, 80; — ad bellum profici-
 tur, H. IV, 85; — principatus Vespasianus rector, A. 7; — undecim
 Actorum libros et tres Epistolarum
 edidit, O. 37. — Muciani mons,
 H. II, 5; — potentia, Roma, H. II,
 95; H. IV, 11, 39; — epistole ad
 senatum, H. IV, 4; — jactantis,
 H. IV, 4; — artes in opprimendo
 Antonio, H. IV, 39. — Mucianum
 quam Vespasianum sprevisse ex-
 tiosius, H. III, 49.

Q. Mucius, praceptor Ciceronis,
 O. 30.

Mulier anguem enixa, XIV, 12; —
 alia in concubitu mariti fulmine
 exanimata, *ibid.* — Mulieris liber-
 tinae constantia, XV, 57. — Mu-
 lierum iussa pervicacia, III, 33.

Mummus Luperus, H. IV, 18; —
 legatus legionis, H. IV, 22; —
 Velede dono missus, H. IV, 61.

L. Mummius, imperator, IV, 48;
 — primus spectacula theatralia ad-
 dit, XIV, 21.

Murcius Gratus, XV, 50.

Munatius Plancus, I, 39.

Munus gladiatorum, IV, 63; XII,
 3; XV, 34.

Murcus Statius, H. I, 43.

Musae dulces, O. 13; — forenses,
 O. 4.

Musonius Rufus, XIV, 59; XV, 71;
 — philosophus, III, 81; — in R.
 Celerem invehitur, H. IV, 10; —
 quem reum peragit, H. IV, 44.

Musulani, Africae populi, II, 52.
 — Musulanorum princeps, IV, 24.

Mutilia Prisca, Augustae intima,
 IV, 12.

Mutilus Papius, II, 32.

Mutina, H. I, 50; H. II, 52, 64.
 — Mutinensis ordo, H. II, 52.

Q. Metius, O. 30.
Myrina, urbs, II, 47.
Myrrha, VI, 28.

N.

Nabada, flumen, H. V, 26.
Nabateorum rex, II, 57.
Nahatvali, Germaniae populi, G. 43.
Nar, amnis, I, 79. — Nare devecus, III, 9.
Narbonensis Gallia, vide Gallia Narbonensis; — provincia, H. I, 76; H. II, 12, 14; 32; H. III, 41.
Narcissus, Claudii libertus, XI, 29; — Messallinam deserit, XI, 30; — ejus defensionem impedit, XI, 14; — in eodem gestamine cum Claudio sedet, XI, 33; — ejus cadem proferat, XI, 37; — quaestoria insignia accipit, XI, 38; — Aelianum Petinam fovet, XII, 1; — Agrippinam arguit, XII, 57; — et suspectat, XII, 65; — ad mortem agitur, XIII, 1.
Nariaci, populi Germaniae, G. 42.
Narnia, oppidum, III, 9; H. III, 58, 60, 63, 77, 78.
Nasica Caelius, vid. Caelius.
Naso Valerius, IV, 56.
Natalis Antonius, vid. Antonius.
Natta Pinarus, IV, 34.
Nava, flumen, H. IV, 76.
Napertum, I, 20.
Narus, insula, XVI, 9.
Neapolis, XIV, 10; XVI, 10; — urbs Graeca, XV, 53.
Nemetes, populi Germaniae, XII, 27; G. 28.
Nemus Aricinum, H. III, 36; — sacrum, H. IV, 14.
Nepos Flavius, XV, 71.
Nepos Marius, II, 48.
Neptuni asylum, III, 63.
Nero Claudius, vid. Claudius.

Nero Tiberius, vid. Tiberius.
Nero, pater Tiberii, VI, 51. — Ei uxorem abducit Augustus, I, 10.
Nero, Germanici filius, II, 43; — juventam ingressus, III, 29; IV, 4; — Juliam Drusi ducit, III, 29; — commendatur senatui, IV, 8; — grates senatui agit, IV, 15; — commendatur Diis, IV, 17; — accusatur, IV, 59; — Sejani insidiis, IV, 67; — apud senatum, V, 3. — Ejus effigies, V, 4.
Nero L. Domitius, XI, 11; — Octaviae, Claudii filiae, sponsus, XII, 9; — adoptatur a Claudio, XII, 25; — virilem togam sumit, XII, 41; — proconsulari imperio extra Urbem donatur, ibid. — princeps Juventutis appellatur, ib. — Ilensium et Boponiensium causam suscipit, XII, 58; — Octaviam ducit, XII, 68; — imperator consalutatur, XII, 69; — primus imperator alienae facundiae eget, XIII, 3; — abhorret ab Octavia, XIII, 12; — unus superates e familia Caesarum, XIII, 17; — consul iterum, XIII, 31; — tertium, XIII, 34; — imperator consalutatur ex victoria Corbulonis, XIII, 41; — incestum an expetiverit, XIV, 2; — carminum studium adfectat, XIV, 16; — consul quartum, XIV, 20; — nubet, XV, 37; — cupitor incredibilium, XV, 42; — Christianos supplicii afficit, XV, 44; — divus, XV, 74; — bellum in Albanos parat, H. I, 6; — equites cogit actitare mimos, H. III, 62; — jussit scelera, non spectavit, A. 45; — quatuordecim annis imperavit, O. 17. — Neronis imperium praedictum, VI, 22; — donationes, H. I, 26; — immunitas omnium questus anteit, XIV, 11; — regia deterrimorum secundissima, XIV,

- 13; — res, I, 1; — gaudium ob
natam filiam, XV, 23; — imagi-
nes repositæ, H. I, 78; — forma,
H. II, 9; — fuga ex Urbe, H. III,
68; — temporibus inertia pro sa-
pientia, A. 6. — Neroni inferias
facit Vitellius, H. II, 95.
Nero falsus, H. I, 2; H. II, 8.
Nero Otho, H. I, 78.
Neroneus mensis, XVI, 12.
Neronianus comitatus, H. I, 23. —
Neronianæ sectiones, H. I, 90.
Nerva Cæsar, A. 3. — Ejus princi-
patus a Tacito senectuti sepositus,
H. I, 1.
Nerva Cocceius, *vid.* Cocceius.
Nerva Silius, IV, 68; — *alius*,
XV, 48.
Nerva Trajanus, A. 3; *vide* Tra-
janus.
Nervii, Gallie populi, H. IV, 15;
— in arma tracti, H. IV, 56; —
in auxiliis Romanorum, H. IV, 33;
— pugnant cum Civili, H. IV, 66;
— Romanis deduntur, H. IV, 79;
— Germani, G. 28.
Nerulius, Suillii filius, XIII, 43.
Nestor, O. 16.
Nicephorium, urbs, VI, 41.
Nicephorius, amnis Armeniæ,
XV, 4.
Nicetes, O. 15.
Nicopolis, urbs Achaïæ, II, 53; —
colonia Romana, V, 10.
Nicostratus, O. 10.
Niger Brutidius, III, 66.
Niger Casperius, H. III, 73.
Niger Veianus, XV, 67.
Nili superfluentis receptacula, II,
61. — Nilo subvehi, II, 60.
Ninos, urbs Assyriæ, XII, 13.
Nisibis, oppidum, XV, 5.
Nola, urbs, I, 5, 9; IV, 57.
Nonanus, miles, I, 23, 30.
Nonianus Servilius, O. 23.
Nonius Actianus, H. IV, 41.
Nonius Priscus, exsul, XV, 71.
Nonius Receptus, H. I, 56; — occi-
ditur, H. I, 59.
C. Norbanus, consul, H. III, 71;
— *alius*, I, 55.
L. Norbanus, consul, II, 59.
Norica provincia, II, 63. — Nori-
cum, H. I, 70; G. 5; — prepara-
toribus continetur, H. I, 11. —
Norici, H. I, 70; H. V, 25. —
Noricorum juventus, H. III, 5.
Novaria, municipium, H. I, 70.
Novellus Antonius, H. I, 87; H. II,
12.
Novemdialis cæna, VI, 5.
Novesium, oppidum Germaniæ, H.
IV, 26, 33, 35, 36, 57, 62, 70,
77, 79; H. V, 22.
Cn. Novius, eques Romanus, XI,
22.
Nuceria colonia, XIII, 31. — Nu-
cerini, XIV, 17.
Nuithones, Germanis populi, G.
40.
Numa, III, 26. — Numa regia,
XV, 41.
Numa Marcius, VI, 11.
Numantina, uxor Plautii Silvani,
IV, 22.
Numantina clades, XV, 13.
Numicius Thermus, XVI, 20.
Numida, II, 52; — citus equo, H.
II, 40. — Numidæ, III, 21; IV,
24, 25; — fusi, II, 52; — per-
culsi, III, 21. — Numidarum re-
ges, XVI, 1.
Numisius Lupus, H. I, 79; — le-
gionis octavæ legatus, H. III, 10.
Numisius Rufus, H. IV, 22; — a
Classico vincitur, H. IV, 59; —
occiditur, H. IV, 70. — Numisii,
H. IV, 77.
Nuptiales faces, XV, 37; — tabulae,
XI, 30. — Nuptiarum sollemnia,
XI, 26.
Nymphidius Sabinus, XV, 72; H.

I, 25; — praefectus praetorii, H. I, 5; — oppressus in ipso conatu, H. I, 5; — jussu Galbae, H. I, 37.

O.

Obaltronius Sabinus, aerarii quaestor, XIII, 28; — occiditur, H. I, 37.

Occia, Vestalis, II, 86.

Oceanus, mare, I, 9; H. IV, 12; — Septemtrionalis, G. 1; — tumescit, I, 70; — cetero mari truculentior, II, 24. — Oceani Britannici natura, A. 10.

Oculus, H. III, 78.

Octavia, soror Augusti, IV, 44, 75. — Ejus nepos Julius Antonius, IV, 44.

Octavia, Claudii filia, XI, 32; XII, 2; — L. Silano desponsa, XII, 3; — Neroni despondetur, XII, 9; — eique nubit, XII, 58; — qui ab ea abhorret, XIII, 12; — attinetur ab Agrippina, ne cubiculo egredere-
tur, in morte patris, XII, 68; — omnes affectus abscondere didice-
rat, XIII, 16; — repudiatur, XIV, 60; H. I, 13; — revocatur, XIV, 60; — relegatur, XIV, 63; — oc-
ciditur, XIV, 64.

Octavius, pater Augusti, I, 9.

Octavius Fronto, II, 33.

Octavius Sagitta, XIII, 44; — egressus exsilium, in eandem insu-
lam redigitur, H. IV, 44.

Octavium tumulus, IV, 44.

Odryse, populus, III, 38.

Oeenses, populus, H. IV, 50.

Oleinius, IV, 72.

Oleum equiti praebitum, XIV, 47.

Olorium forum, II, 49.

T. Ollius, Poppaeae pater, XIII, 45.

Oloaritus, centurio, XIV, 8.

Onomastus, Othonis libertus, H. I, 25.

Opitergium, oppidum, H. III, 6.

Oppiae leges, III, 34.

C. Oppius, XII, 60.

M. Opsius, prator, IV, 68; — affligitur, IV, 71.

Oraculum Apollinis, III, 63; — Clarii, II, 54; — Hammonis, H. V, 3; — Phruxi, VI, 34. — Oraculum de imperio Vespasiani, H. V, 13. — Oraculis mos per am-
bages canere, II, 54.

Oratio Agrippinae, conjugis Germa-
nici, IV, 52, 53; — Agrippinae,
matris Neronis, XIII, 14, 21; —
Agrippinensium, H. IV, 65; —
Antonii Primi, H. III, 2, 20, 24,
60; — Arminii, I, 59; II, 15, 45;
— Arrantii, VI, 48; — Aviti,
XIII, 56; — Batavorum, H. V, 25;
— Blaesi, I, 19; — Boiocali, XIII,
55, 56; — Boudices, XIV, 35;
— Britannorum, A. 15; — Burri,
XIII, 20; — Caecinae Severi, I, 67;
III, 33; — Caëli Pollionis, XII,
46; — Calgaci, A. 30, 31, 32; —
Capitonis Cossutiani, XVI, 22; —
Caractaci, XII, 34, 37; — C. Cas-
sii, XIV, 43, 44; — Cerialis, H.
IV, 73, 74, 77; H. V, 16, 24; —
C. Cestii, III, 36; — Cherusoo-
rum, XI, 16, 17; — Civilis, H.
IV, 14, 17, 32, 76; H. V, 17, 26;
— Claudii, XI, 15, 24; XII, 11,
61; — Clementis, I, 28; — con-
juratorum ad Pisonem, XV, 59;
— Corbulonis, XV, 12, 27; —
Cremutii Cordi, IV, 34; — Drusi,
IV, 7; — Flavianorum, H. III, 19,
64, 84; — Galbae, H. I, 15, 16;
— Galli Asinii, II, 33; — Germa-
nici, I, 42; II, 14, 71; — Germa-
norum, XI, 16, 17; — Helvidii
Prisci, H. IV, 7; — Hortali, II,
37; — Julii Agricola, A. 33; —
M. Lepidi, III, 50; — Marcelli
Eprii, XVI, 28; H. IV, 8; —

- Maroboduai**, II, 46; — **Messabini**, III, 34; — **Montani**, H. IV, 42; — **Muciani**, H. II, 76, 77, 85; — **Narissimi**, XI, 30; XII, 65; — **Neronis**, XIII, 4; XIV, 55, 56; XV, 36; XVI, 7; — **Othontis**, H. I, 21, 37, 38, 83, 84; H. II, 49, 48; — **Othonianorum**, H. II, 44; — **Pannonicorum militum**, I, 26; — **Parthorum**, XII, 10; — **Perceusii**, I, 16; — **Pisonis**, H. I, 29, 30; — **Plotii Firmi**, H. II, 46; — **Poppeae**, XIV, 1, 61; — **Sabini**, IV, 70; — **Sabini**, fratris **Vespasiani**, H. III, 70; — **Seeviani**, XV, 55; — **Segestis**, I, 58; — **Sejani**, IV, 17; — **Senecae**, XIV, 53, 54; XV, 61, 62, 63; — **Serviliae**, XVI, 31; — **Silii**, XI, 6, 26; — **Subrii Flavii**, XV, 67; — **Suetonii Paullini**, XIV, 36; H. II, 32; — **Suillii**, XI, 7; XIII, 42; — **Tenoterorum**, H. IV, 64; — **M. Terentii**, VI, 8; — **Thracum**, IV, 46; — **Thrasae Patii**, XIII, 49; XIV, 48; XV, 20, 21; XVI, 26, 35; — **Tiberii**, II, 38; III, 12, 69; IV, 8, 16, 37, 40; — **Tigellini**, XIV, 57; — **Titi**, H. IV, 52; — **Valentis**, H. I, 52; — **Vibii Sereni**, IV, 28; — **Vibuleni**, I, 22; — **A. Vitellii imperatoris**, H. III, 68; — **L. Vitellii**, patris **Vitellii imperatoris**, XII, 5, 6; — **L. Vitellii**, fratris **Vitellii imperatoris**, H. III, 38; — **Vitellianorum**, H. III, 13, 66; H. IV, 21, 24; — **Voculae**, H. IV, 57, 58; — **Vologesis**, Parthorum regis, XV, 2.
- Orator nullus apud Lacdaemonios, Cretenses, Macedonas, Persas**, O. 46; — **inter innocentes supervacua**, O. 41. — **Oratoris boni descriptio**, O. 22, 30. — **Oratorum et poetarum comparatio**, O. 4. — **Oratores emi prohibiti**, XIII, 5.
- Orcades, insulae**, A. 10.
- Ordei humor**, G. 23.
- Ordo Mutinensis**, H. II, 52; — **quid sit**, *vid. notas*, *ibid.*
- Ordovices**, XII, 33; — **Britanni**, A. 18; — **caduntur**, *ibid.*
- Oriens, provinciae ad Orientem motus**, II, 1, 43; — **in partibus Othonis**, H. II, 32; — **diu quietus**, H. II, 6; — **regibus saetus**, H. IV, 17. — **Ejus imperium penes Parthos**, VI, 34.
- Ornospades, Parthorum dux**, VI, 37.
- Orodes, regis Parthorum filius**, VI, 33; — **vulneratur**, VI, 35.
- Orpheus**, O. 12.
- Orphidius Benignus**, *vid. Benignus*.
- Orphitus Cornelius**, XII, 41; XVI, 12. — **Ejus domus subversa**, H. IV, 42.
- Orphitus Pactius**, XIII, 36.
- Ortygia, locus**, III, 61.
- Oscum ludicrum**, IV, 14.
- Oscus, Othonis libertus**, I, 87.
- Osi, Germaniae populi**, G. 28, 43.
- Osiris, Aegyptiorum Deus**, H. IV, 84.
- Ostia**, II, 40; XI, 26; XV, 39. — **Ostiae agens cohors**, H. II, 68; — **Ostiam aethotus Silius**, XVI, 9; — **apud Ostiam**, XI, 29; — **tempestas ab Ostia**, XI, 31. — **Ostiensis colonia**, H. I, 80; — **via**, XI, 31.
- Ostiensis paludes**, XV, 43.
- Ostis Tiberina**, XV, 42.
- Ostorius Sabinus**, XVI, 23; — **Soranum accusans**, XVI, 30; — **quaestoria, insignia consequitur**, XVI, 33.
- P. Ostorius Scapula, Britanniae praetor**, XII, 31; — **victoriam adipiscitur**, XII, 35; — **belli egregius**, A. 14; — **partem insulae in provinciam redigit**; *ibid.* — **triumphalia accipit**, XII, 38; — **moritur**, XII, 39.

M. Ostorius, Scapula, P. filius, XII, 31; — testimonium dicit in causa Antistii, XIV, 48; — accensatur apud Neronem, XVI, 14; — occiditur, XVI, 15; — coronam civicam meritis, XII, 31.

Otho Junius, III, 66; — in exilium pellitur, VI, 47.

Otho Salvius, XII, 52; — imperatoris pater, H. II, 50.

Otho Salvius, qui postea imperator, XIII, 12; — Poppæam ducit, XIII, 45; — Lusitanie præficitur, XIII, 46; — Tacito nec beneficio, nec injuria cognitus, H. I, 1; — adoptionem Galbæ aperat, H. I, 13; — de imperio cogitat, H. I, 21; — largitur militibus, H. I, 24; — imperator consalutatur, H. I, 27; — vexillis circumdatur, H. I, 36; — milites alloquitur, H. I, 37, 83; Pisonis cæde lætatur, H. I, 43; — scelera prohibere non potest, H. I, 45; — vacationes militum solvit, H. I, 46; — vitia dissimulat, H. I, 71; — consul, H. I, 77; — tumultum militum sedat, H. I, 82; — ex Urbe proficiscitur, H. I, 90; — sua desperatione victus, H. II, 76; — cum Galba et Vitellio unum annum imperat, O. 17. — Ejus animus corpori non similis, H. I, 22, epistolæ ad Vitellium, H. I, 74; — amor apud suos, H. II, 49; — honores a senatu decreti, H. I, 47; — mors et spores, H. II, 50; — comparatio cum Vitellio, H. II, 31. — Othoniana classis, A. 7. —

Othoniani, H. I, 34; H. II, 12, 15, 20, 21, 22, 26, 35, 41, 42; — fugantur, H. II, 44. — Othoniani duces, H. II, 24. — Othonianus exercitus, H. II, 45; — Othonianæ partes, H. II, 33.

Ovidii Medea, O. 12.

Oxione, Germaniæ populi, G. 46.

P.

Pacarius Decimus, H. II, 16.

Pacensis Æmilius, *vid.* Æmilius.

Paconianus Sextius, VI, 3; — Latiam accusat, VI, 4; — in carcere strangulatur, VI, 89.

M. Paconius, legatus, III, 67.

Paconius Agrippinus, XVI, 26; — Italia depulsus, XVI, 33.

Pacorus, rex Parthorum, H. I, 40; G. 37; — interfectus a Ventidio, H. V, 9. — *Alius*, XV, 2; — Medorum rex, XV, 31; — Vologenis frater, XV, 14.

Pactius Africanus, H. IV, 41.

Pactius Orphitus, primipili centurio, XV, 12; — funditur a Parthis, XIII, 36.

Pacuvius, legatus, H. 79.

Pacuvius, poeta, O. 20; — datus et siccus, O. 21.

Padus, H. I, 70; H. II, 17, 32, 40; H. III, 52; — trajectus, H. II, 22. — Padi ripæ, H. II, 11. — In Pado pontem struit Fabius Valens, H. II, 34.

Pæus quidam, XIII, 23.

Pæus Cæcennius, sive Cæsonius, XIV, 29; — Armeniæ rector, XV, 6; — inconstans, XV, 10. — Eum Parthi aggrediuntur, XV, 11; — regis Parthorum colloquium petit, XV, 14; — conditiones a Parthis accipit, *ibid.* — cum Corbulone colloquitur, XV, 17; — per Cappadociam hibernat, *ibid.* — Eum Nero facilius insectatur, XV, 25.

Pæus Thrasea, *vid.* Thrasea.

Pagani, H. I, 53; H. II, 14, 88; H. III, 43, 77; H. IV, 20; — ita dicti prætoriani, H. III, 24.

Pagida, flumen, III, 20.

- Palatinus mons, XII, 24; XV, 38.
 Palatium, I, 13; II, 37, 40; H. I, 39, 47; H. III, 68; — crematur, XV, 39; — arx imperii, H. III, 70. — Aversa palatii pars, H. III, 85.
 Pallas, Claudii libertus, XI, 29; — maxime potens, XI, 38; — Agrippinae fautor, XII, 1; — ejus stupro illigatus, XII, 25, 65; XIV, 2; — praetoria insignia consequitur, XII, 53; — dives, ibid. — exiit potentia, XIII, 14; — accusatur, XIII, 23; — interficitur, XIV, 65. — Ejus potentia, XII, 25; — arrogantia, XIII, 2, 23.
 Paludamentum, H. II, 59; — insigne, XII, 56. — Paludatus, H. II, 89.
 Paludes Ostienses, XV, 43; — Pomptinae, XV, 42.
 Pammenes, Chaldaeus, XVI, 14.
 Pamphilia, II, 79; — ac Galatia sub uno praeside, H. II, 9.
 Pampinea corona, XI, 4.
 Panda, amnis, XII, 16.
 Pandataria insula, I, 53; XIV, 63.
 Pandus Latinus, II, 66.
 Panis Judaicus, H. V, 4.
 Pannonia, III, 9; IV, 5; XII, 29; XV, 25; H. I, 76; H. II, 11; — in partibus Othonis, H. II, 32; — Vespasiani, H. II, 86; — Germaniae finitima, G. 5, 28. — Pannoniae proconsul, Flavianus, H. II, 86; H. V, 26. — In Pannonia amissi exercitus, A. 41. — Pannoniae, G. 1. — Pannonica lingua, G. 43. — Pannonici exercitus, I, 52. — Pannonicae Alpes, H. II, 98; — legiones I, 16, 31; H. I, 67. — Pannonii, H. II, 14; H. III, 12; — alares, XV, 10. — Pannoniorum cohors, H. II, 17.
 Pansa, I, 10; — consul, O. 17.
 Pantomimi sacris certaminibus prohibiti, XIV, 21. — Pantomimorum domus, I, 77.
 Paphia Venus, III, 62. — Ejus templum, H. II, 2.
 Papia Poppaea, scil. lex, III, 25; — lex, III, 28.
 Sex. Papinius, VI, 40; — mortem sumit, VI, 49.
 Papirius, centurio, H. IV, 49.
 Papirius Carbo, G. 37; — vincitur a Germanis, ibid.
 C. Papirius Carbo, O. 18; — accusatur a L. Crasso, O. 34.
 Papius Mutilius, II, 32.
 Parens legionum, II, 55, 80; III, 13; — omnium populus, III, 28; — patriae, I, 14; II, 87; — Urbis Romulus, H. I, 84; H. IV, 58; — Troja, IV, 55.
 Paris, histrio, XIII, 19; — Agrippinam accusat, XIII, 20; — validus in gratia apud Neronem, XIII, 22; — ingenuus, XIII, 27.
 Parrhaces, XII, 14.
 Parthicus dominatus, VI, 34.
 Parthus, *id est*, Parthi, II, 56; VI, 34, 42; XV, 4; H. II, 82; — satus sequi, VI, 35; — rex, II, 57. — Parthi, II, 1; G. 17; — absentium aequi, VI, 36; — equites, H. IV, 51; — illustres, XII, 12; — nobiles, VI, 31; — primores, II, 2; — pulsati, XII, 44; — socii Romanorum, H. IV, 51; — Crassum et Antonium vincunt, II, 2; — Romanam veniunt, VI, 31; — regem petentes, VI, 31; XII, 10, — propter Armeniam hostes Romanorum, XII, 44; — Armeniam occupant, XIII, 6; — deserunt, XIII, 7; — obsidionum ignati, XV, 4; — caduntur a Ventidio, H. V, 9; — minus aciores quam Germani, G. 37. — Parthorum discordia, XI, 8; — bellum cum Antiocho, H. V, 8; — irruptio.

III, 62; — superbia, XIV, 26; —
 virtus et fortuna sæpius clade Rom.
 experta, XIII, 37.
 Passienus, orator, VI, 20.
 Patavium, XVI, 21; H. II, 100; —
 Flavianis adjungitur, H. III, 6.
 Patres, *id est*, senatus, I, 7, 10, 11,
 15; II, 28, 38; — conscripti, II,
 37; III, 54; IV, 8, 34; H. II, 52;
 H. IV, 72; — consulti, III, 52;
 — decreturi, XVI, 26; — læti, H.
 I, 4; — rogati sententiam, IV,
 56; — trepidi, VI, 16; — vocati,
 XII, 38; XVI, 24; — conclamant,
 I, 8; — censent, H. II, 10; — pol-
 lent, IV, 33; — et plebs, invalida
 et inermia, I, 46. — Patrum adu-
 latio, I, 14; H. III, 37; — consul-
 tum, II, 85; XI, 25; XIV, 60; —
 factiones, III, 27; — jussu, I, 39;
 — medii, H. IV, 8; — studia, H.
 IV, 45. — Patribus commendata
 respublica, H. I, 90. — Inter pa-
 tres plebemque certamina, H. II,
 38; — discordia, H. IV, 11.
 Patricii, A. 9; — magistratus, XI,
 24. — In patriciorum numerum
 adscire, XI, 25.
 Patrimi, H. IV, 53.
 Patrobinus, H. I, 49; H. II, 95.
 Patruitus Manlius, H. IV, 45.
 Patuleius, eques Romanus, dives,
 II, 48.
 Paullina Lollia, *vid.* Lollia.
 Paullina Pompeia, *vid.* Pompeia.
 Paullinus Pompeius, *vid.* Pomp.
 Paullinus Suetonius, *vid.* Sueton.
 Paullinus Valerius, H. III, 42.
 Paullus, XII, 38. — Paulli Basi-
 fica, III, 72.
 Paullus Fabius, consul, VI, 28.
 Paullus Julius, H. IV, 13.
 Paullus Venetus, XV, 50.
 Paxæa, conjux Pomponii Labeonis,
 VI, 29.
 Pedanius Costa, H. II, 71.

Pedanius Secundus, XIV, 42.
 Pedarii senatores, III, 65.
 Q. Pedius, O. 17.
 Pedius Blæsus senatu movetur,
 XIV, 18; — senatui restituitur,
 H. I, 77.
 Pedit, præfectus equitum, I, 60.
 Pelago, spado, XIV, 59.
 Pelignus pro Pelignis, H. III, 59.
 Pelignus Julius, XII, 49.
 Peloponnesus, IV, 43; — Lydia
 habitatur, IV, 55.
 Pelops, IV, 55.
 Penates, Dii populi Romani, XI, 16.
 Penetrales Dii, II, 10.
 Peninum iter, H. I, 70. — Peninæ
 Alpes, H. I, 87; H. IV, 68. —
 Penina juga, H. I, 61.
 Percennius, miles gregarius, I, 16,
 28; — seditionem militum susci-
 tat, I, 17; — interficitur, I, 29.
 Pergamena civitas, XVI, 23.
 Pergamum, III, 63; IV, 37.
 Perinthus, Thraciæ urbs, II, 54.
 Peripatetici, O. 31.
 Perperna, III, 62.
 Persæ, III, 61; VI, 31; H. V, 8;
 — olim sub Ægyptiis, II, 60; —
 oratores non habent, O. 40.
 Perseus, XII, 38. — Bella Persi,
 IV, 55. — Missæ copiæ in Persen,
 XII, 62.
 Perugia, H. I, 50. — Perusinum
 bellum, V, 1.
 Petilius Cerialis, XIV, 32; — teme-
 rarius, XIV, 33; — inter duces
 Flavianos, H. III, 59; — cum
 equitibus ad Urbem missus, H. III,
 78; — adversum prælium facit, H.
 III, 79; — bello Germanico dux
 deligitur, H. IV, 68; — contem-
 nendis quam cavendis melior, H.
 IV, 71; — Valentinum capit, ib.
 — Britannicæ consularis, A. 8; —
 Brigantes domat, A. 17.
 Petilius Rufus, IV, 68.

- Petina Ælia, XII, 1.
 Petovio, oppidum, H. III, 1.
 Petra, equites Romani illustres, XI, 4.
 Petrina ala, H. IV, 49.
 Petronia, olim Vitellii uxor, H. II, 64.
 C. Petronius, XVI, 17; — consul, XVI, 18; — moritur, XVI, 19; — flagitia Neronis perscribit, XVI, 19.
 P. Petronius, III, 49; VI, 45.
 Petronius, procurator Norici, H. I, 70.
 Petronius Priscus, XV, 71.
 Petronius Turpilianus, XIV, 29; — Britanniae legatus, XIV, 39; A. 16; — triumphalia accipit, XV, 72; — interficitur, H. I, 6.
 Peucini, Germaniae populi, G. 46.
 Pharasmanes, Hiberiae rex, VI, 32, 33, 34; — Orodem vulnerat, VI, 35; — Mithridatis frater, VI, 32; XI, 8; — filium in fratrem instigat, XII, 44; — cum fratre bellum gerit, XII, 45; — filium interficit, XIII, 37.
 Pharsalia, H. I, 50; H. II, 38. — Pharsalica acies, IV, 44.
 Philadelpheni, II, 47.
 Philippensis acies, III, 76; — campi, IV, 35.
 Philippi, H. I, 50; H. II, 38.
 Philippopolis, III, 38.
 Philippus, Macedo, III, 38; — metuendus Atheniensibus, II, 63; — cum Lacedaemoniis bellat, IV, 43. — Ejus aetas, O. 16.
 Philippus, Augusti vitricus, III, 72.
 Philo, academicus, O. 30.
 Philopator, Cilicum rex, II, 42.
 Phirricus Claudius, H. II, 16.
 Phœbus, libertus, XVI, 5.
 Phœnices Judæorum vicini, H. V, 6; — Græciæ literas intulerunt, XI 14. — Phœnicum classis, ib.
 Phœnissa, XVI, 1.
 Phœnix, avis, VI, 28; — falsus, VI, 28.
 Phraates, Parthorum rex, II, 1; — morbo perit, VI, 32. — Ejus nepos, XII, 10.
 Phraates, Phraatis filius, VI, 31; — moritur, VI, 32.
 Phraates, nobilis Parthus, VI, 42; — in Artabani partes transit, VI, 43.
 Phrixus: ejus oraculum et aries, VI, 34.
 Picentina ala, H. IV, 42.
 Picenum, III, 9. — Picenus ager, H. III, 42.
 Pilatus Pontius, XV, 44.
 Pinarius Natta, IV, 34.
 Piræus portus, V, 10.
 Piraticum bellum, XII, 62; XV, 25.
 Pirenæus, H. I, 23.
 Pisanus Cetronius, H. IV, 50.
 Pisanus sinus, H. III, 42.
 Piscinæ, H. V, 12; — Baiarum, XIII, 21.
 Piso, II, 43. — Ejus filius, Cn. Piso Calpurnius, I, 13; — libere loquitur, I, 74; — res hœd proferendas censet, II, 35; — Syriæ præficitur, II, 43; — Athenienses insectatur, II, 55; — Germanici morte lætatur, II, 75; — legionum Parens dictus, II, 55, 80; — vota pro Germanici salute prohibet, II, 69; — Germanicus mortuum incusat, II, 78; — ad Drusum pergit, III, 8. — Roman venit, III, 9; — reo patronus adest L. Piso, III, 11; — Augusti legatus atque amicus, III, 12; — collega in conspectu, III, 16. — Sententia in eum lata, III, 17; — mitigatur, III, 18. — Ejus effigies in Gemonias tractæ, III, 14; —

interitus, III, 15; — uxor, VI, 26. — Ejus filii,
 Ca. Piso, III, 16;
 M. Piso, II, 76; — haud ignavus
 ad ministeria belli, II, 78; — re-
 petere Syriam dehortatur patrem,
 III, 16. — In eum sententia, III,
 17; — mitigatur, III, 18.
 L. Calpurnius Piso in accusatores
 invehitur, II, 34; — Urgulanium
 in jus vocat, ibid. — patrocinatur
 Cneo, III, 11. — Ejus sententia
 in Silanum, III, 68. — Pontifex,
 VI, 10; — accusatur, IV, 21; —
 opportune moritur, ibid. — pu-
 blico fanere effertur, VI, 11.
 L. Piso, Hispaniarum praetor, IV, 45.
 L. Piso, consul designatus, XII,
 28; — consul, XIII, 31; — vecti-
 gilibus publicis praeficitur, XV,
 18; — proconsul Africae, H. IV,
 38; — interficitur, IV, 48; H. IV,
 50. — Ejus servus, H. IV, 50.
 C. Piso Neroni insidiatur, XIV,
 65; — claro apud vulgum rumore,
 XV, 48; — mortem sumis, XV,
 59. — Ejus filius, H. IV, 11.
 Piso Licinianus adoptatur a Galba;
 H. I, 14; — trucidatur, H. I, 43.
 — Ejus aetas, H. I, 48; — caput
 morti adpetitur, H. IV, 42.
 Pisonum nobilitas, III, 17; — in-
 signis nomen, H. IV, 11.
 L. Pituanus, magus, saxo dejectus,
 II, 32.
 Pius Aurelius, senator, I, 75.
 Placentia, H. II, 17, 18; — op-
 pugnatur, H. II, 20; — defensa,
 H. II, 23. — Placentiae praesidium,
 H. II, 36; — castra, H. II, 49. —
 Placentinus ager, XV, 47.
 Placidus Julius, H. III, 85.
 Planasir, I, 3, 5; H. 39.
 Plancia, Pisonis uxor, II, 43; —
 se intra decora feminis non tenet,
 H. 56; — a Veneris officiis et donis

culta, II, 58. — Ejus scelere inter-
 ceptus Germanicus, II, 71; —
 Martinam veneficam amat, II, 74;
 Germanici morte insolescit, II,
 75; — Romam venit, III, 9; —
 causam suam a mariti causa se-
 gregat, III, 15; — absolvitur, III,
 17, 18; — sua manu supplicia per-
 solvit, VI, 26.
 Plancius Varus, H. II, 63.
 Plancus Munatius, I, 39.
 Plato, O. 31.
 A. Plautius, A. 14; — ovat de Bri-
 tannis, XIII, 32.
 Q. Plautius, consul, VI, 40.
 Plautius Aelianus, pontifex, H. IV,
 53.
 Plautius Silvanus, IV, 22.
 Plautius Lateranus, adulter Messa-
 linæ, XI, 30; — ob patri meritum
 supplicio exiuitur, XI, 36; — red-
 ditur senatui, XIII, 11; — consul
 designatus, conjurat contra Nero-
 nem, XV, 49; — mori adactus,
 XV, 60.
 Plautus Rubellius, *vid.* Rubellius.
 C. Plinius, historiarum scriptor, I,
 69; — citatur, XIII, 20; XV, 53;
 H. III, 28.
 Plotius Firmus, H. I, 46; — prae-
 fectus praetoribus, H. I, 82; H. II, 46,
 49.
 Plotius Crispus, H. III, 52; — prae-
 tor, H. IV, 39.
 Poena adulterii, II, 50; G. 19; —
 feminarum, quæ servis conjungun-
 tur, XII, 53; — homicidii, G. 20;
 — ingrati liberti, XIII, 26; —
 servorum ob dominos interfectos,
 XIII, 32; XIV, 42.
 Pœnius Postumus, XIV, 37.
 Pœnus origine, XVI, 1; — Pœni,
 II, 49; H. IV, 50; — æmuli Ro-
 mani imperii, XV, 13; — minores
 Germanis hostes, G. 37. — Pœno-
 rum bellum, II, 59.

Pætovio, H. III, 1.
 Polemon, II, 56; — rex Ponticus, H. III, 47.
 Pollio Annius, *vid.* Annius.
 Pollio Asinius, *vid.* Asinius.
 Pollio Cælius, XII, 45.
 Pollio Domitius, II, 86.
 Pollio Julius, XIII, 15.
 Pollio Memmius, XII, 9.
 Pollio Vedius, I, 10.
 Pollutia, XVI, 10; — mortem sumit, XVI, 11.
 Pollux, G. 43.
 Polycletus, XIV, 39; — libertas potentissimus, H. II, 95; — ditissimus, H. I, 37.
 Pomerium Urbis, XII, 23; — auctum, XII, 24.
 Pompetia Suessa, H. III, 72.
 Pompeia Maerina, VI, 18.
 Pompeia Paullina, XV, 60; — brachia ferro exsolvit, XV, 63; — obligatur jussu Neronis, XV, 64.
 Pompeianus, IV, 34. — Pompeiani coloni, XIV, 17. — Pompeianum theatrum, VI, 45. — Pompeianæ partes, I, 10.
 Pompeii, XV, 22.
 Pompeiopolis, II, 58.
 Pompeius, eques Romanus, VI, 14.
 C. Pompeius, consul, XII, 5.
 Sext. Pompeius, I, 7; — a Pisone patronus petitus, III, 11; — M. Lepidum exagitat, III, 32.
 Pompeius Ælianus, XIV, 41.
 Pompeius Longinus, XV, 71; — tribunus prætoris cohortis, H. I, 31.
 Pompeius Macer, I, 72.
 Cn. Pompeius Magnus, I, 1; XII, 62; — laudatus Livio, IV, 34; — ætatis anno xviii civilia bella sustinuit, XIII, 6; — incusatus ob exstructum theatrum, XIV, 20; — Armeniam obtinuit, XIII, 34; — denavit, XV, 14; — Mario

et Sulla occultior, non melior, H. II, 38; — primus Romanus Judæos domat, H. V. 9; — ingenio etiam et oratione valuit, O. 37; — tertium consul leges tulit, III, 28; O. 38; — ab oratoribus non immnis, O. 40; — non incolumis a Cæsare relictus, H. III, 66. — Ejus theatrum, III, 72; X:II, 54; — potentia bello piratico, XV, 25; — suboles, H. I, 15. — Eum civile bellum trans mare sequitur, H. II, 6. — Ejus filius, Sext. Pompeius, I, 2; — imagine pacis deceptus, I, 10; — bellum cum triumviris gerit, V, 1.
 Pompeius Paullinus, XIII, 53; — vectigalibus publicis præponitur, XV, 18.
 Pompeius Propinquus, H. I, 12; — interficitur, H. I, 58.
 Pompeius Silvanus, H. II, 86; — consularis, H. III, 50; — pecunie nautæ sumendæ præfectus, H. IV, 47.
 Pompeius Vopiscus, H. I, 77.
 Pompeius Urbicus, XI, 35.
 Pomponia Græcina, XIII, 32.
 Pomponius, VI, 8.
 L. Pomponius, II, 41; — latrocinantes Catos compescit, XII, 27; — triumphalia accipit, XII, 28.
 Q. Pomponius, VI, 18; — civile bellum movit, XIII, 43.
 Pomponius Atticus, II, 43.
 Pomponius Flaccus, *vid.* Flaccus.
 Pomponius Labeo, IV, 47; — venas solvit, VI, 29.
 Pomponius Secundus, V, 8; VI, 18; O. 13.
 Pomponius Silvanus, XIII, 52.
 Pomptinæ paludes, XV, 42.
 Pomptinus Severinus, H. I, 77.
 Pons Milvius, XIII, 47; H. I, 87; H. II, 89; H. III, 82; — sublicius, H. I, 86; — pontis ad Padum dæ-

- scriptio, H. II, 34. — Pontes longi, I, 63.
 Pontia Postumia, XIII, 44; — ab amatore interfecta, H. IV, 44.
 Ponticus Valerius, XIV, 41.
 Pontifices per ludibrium consulti, I, 10; — Dialis sacra faciunt, III, 58; — a Tiberio incusantur, IV, 17. — Pontificatus, I, 3; III, 29; — maximus, H. II, 91; — pontificatus *plur.*, H. I, 77; — sacerdotium, A. 9.
 C. Pontius, consul, VI, 45.
 Pontius Fregellanus, VI, 48.
 Pontius Pilatus, XV, 44.
 Pontus, XII, 63; XV, 10, 26; H. II, 6, 81; H. III, 47; H. IV, 83. — Ponti procurator, XII, 21. — Ponticus rex, II, 56. — Pontica ora, H. III, 47. — Ponticum bellum, *ibid.* — mare, XIII, 39; G. 1; — os, II, 54. — Pontica auxilia, XV, 6.
 Poplicola Gellius, *vid.* Gellius.
 Poppæa Sabina, XI, 2; — adultera, XI, 4; — ad mortem acta, XIII, 43; — ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa, XIII, 45. — Ejus filia,
 Poppæa Sabina, XIII, 45; — Neronem amore accendit, XIII, 46; — filiam parit, XV, 23; — Neroni intimum consiliorum, XV, 61; — quondam Rufi Crispini uxor, XV, 71; — moritur, XVI, 6; — ei Deum honores decreti, XVI, 21; — principale scortum, H. III, 13; — multos Mathematicos habuit, H. I, 22. — ejus effigies proruuntur, XIV, 61; — Ejus statuæ repositæ, H. I, 78. — Hujus avus maternus,
 Poppæus Sabinus, XIII, 45; — Mæsiæ rector, I, 80; — triumphalia accipit, IV, 46; — Macedoniae et Achaiae præses, V, 10; — moritur, VI, 39; — consularis et triumphalis, XIII, 45.
 Populus Romanus, *vid.* Romanus; — imperator, III, 6; — omnium parens, III, 28.
 M. Porcius, consul, IV, 56.
 Porcius Cato, IV, 58. — Porcii Tusculo acciti, I, 24.
 Porsena, H. III, 72.
 Porta castrorum decumana, I, 66. — Porta Collina, H. III, 82; — Esquilina, II, 32; — prætoria, H. IV, 30.
 Portius Septimius, H. III, 5.
 Portoria, XIII, 50.
 Portus Hercules Monæci, H. III, 42. — Portum aperire, XVI, 23.
 Postumia Pontia, H. IV, 44.
 Postumia via, H. III, 21.
 A. Postumius, II, 49. — *Alius*, III, 71.
 Postumus Agrippa, *vid.* Agrippa.
 Postumus Julius, IV, 12.
 Postumus Pœnus, XIV, 37.
 Potitus Valerius, XI, 22.
 Præfectura ærarii, XIII, 29; — annonæ, XIII, 22.
 Præfectus prætorii, I, 7, 24; H. I, 13, 19; — P. Sabinus, H. III, 36; — Alphenus Varus, *ibid.* — Arrius Varrus, H. IV, 2. — Præfecti prætorio, H. II, 92; — duo, I, 24; XIV, 51; — assumuntur e civitate, H. IV, 68; — Urbis, IV, 36; VI, 10; XIV, 41; H. I, 14; H. II, 55, 63; H. III, 64; — Pedanius Secundus, XIV, 42; — Sabinus, H. III, 75. — Præfectorum Urbis origo, VI, 11.
 Præneste, XV, 46.
 Præsagium, XI, 11, 31; — malorum, XIV, 64; — futuræ ultionis, XV, 74; — Tiberii, VI, 20; — fatale, XI, 21. — Præsagia eorum, G. 10.
 Prætexta, XII, 41; — puerilis, I,

- 3; — consulis insignie, H. III, 31.
 — Prætextata Sulpitia, H. IV, 42.
 Prætor senatum vocat, H. IV, 39;
 — ad Urgulaniam interrogandam
 mittitur, II, 34. — Prætores sera-
 rii, I, 75; H. IV, 9. — Prætorum
 comitia, I, 15; II, 36; XIV, 28.
 Prætorianus pro prætorianis, H. I,
 38; — eques, I, 24; — miles raro
 in aciem deductus, H. I, 89. —
 Prætoriani ut in quatuordecim or-
 dinibus aedeant, VI, 3; — per si-
 mulationem officii legatis adjuncti,
 H. I, 74; — quasi custodes duci-
 bus additi, H. I, 87.
 Prætoriana porta, H. IV, 30; — navis,
 H. V, 22. — Prætoriarum cohortes,
 H. III, 55; *vid. etiam* Cohors.
 Prætoriana insigniata Julia Aquilæ,
 XII, 27; — Pallanti, XII, 53; —
 Arrio Varo, Corn. Fusco, H. IV, 4.
 Prætorium tabernaculum, aut do-
 mus præsidii, III, 33. — In præ-
 torium accipere, H. IV, 46.
 Prasutagus, Icenorum rex, XIV, 31.
 Primipilaris, H. II, 22; H. III, 73;
 H. IV, 15. — Primipilares, II, 11;
 IV, 72; H. I, 31, 87; H. III, 70.
 — Primipili centurio, XV, 12;
 H. III, 22; — honor, XIII, 36;
 — ordinem ducere, H. IV, 5.
 Princeps juventutis, I, 3; XII, 41.
 Principia castrorum, I, 67; H. I,
 48, 54; H. III, 13; — legionum,
 IV, 2; — dimensa, I, 61. — In
 principiis præscriptum principis
 nomen, H. III, 13.
 Corn. Priscus, eo consule excessit
 Agricola, A. 44.
 Priscus Ancharius, III, 38, 70.
 Priscus Fabius, H. IV, 79.
 Priscus Helvidius, *vid.* Helvidius.
 Priscus-Julius, *vid.* Julius.
 Priscus Eutorius, III, 49.
 Priscus Nonius, XV, 71.
 Priscus Petronius, XV, 71.
 Priscus Tarquinius, IV, 65; H. III,
 72.
 Priscus Tarquinius, XII, 59; XIV,
 46.
 Prisca Mariæ, IV, 12.
 Procilla Julia, mater Agricola,
 A. 4.
 C. Proculus, IV, 40.
 Proculus Barbius, H. I, 25.
 Proculus Cervarius, *vid.* Cervarius.
 Proculus Cestius, XIII, 30.
 Proculus Cocceius, H. I, 24.
 Proculus Considius, VI, 18.
 Proculus Licinius, *vid.* Licinius.
 Proculus Pteius, XI, 35.
 Proculus Volusius, XV, 51, 57.
 Procurator Caesaris, XIII, 31; XIV,
 32; H. I, 12; H. II, 12, 86; — in
 bona provincialium sævit, A. 15;
 — Africae, H. IV, 50; — Alpium,
 H. III, 42; — Asiae, IV, 15; —
 Belgicae, H. I, 58; — Caesarum,
 IV, 54; A. 4; — Cappadocia,
 XII, 49; — Judææ, XII, 54; XV,
 44; H. V, 10; — Iudæi, XI, 35; —
 Mauritaniarum, H. I, 11; — No-
 rici, H. I, 70; — Ponti, XII, 21;
 — principum, O. 7; — Rætiae, H.
 I, 11; — Thraciae, *ibid.* — Procu-
 ratoris jus et officium, IV, 15. —
 Procuratores, IV, 6; XII, 54; XV,
 25; A. 9; — eandem vim in judi-
 cando habent, ac ipse Cæsar, XII,
 60; — equestris nobilitatis viri,
 A. 4. — Eorum contentiones cum
 præside, A. 9. — Procuratoribus
 cohiberi provincias, H. I, 11.
 Promontorium Misenum, VI, 50;
 XIV, 4; XV, 46; — Surrentinum,
 IV, 67.
 Propertius Celer, I, 75.
 Propinquus Pompeius literas mit-
 tit Galbæ, H. I, 12; — interfici-
 tur, H. I, 58.
 Propontidis angustiae, II, 54.
 Proserpina, XV, 44; H. IV, 83.

Provincia, IV, 23; XIII, 30; —
 Ægyptus, H. I, 11; — Africa, III,
 58; XIII, 52; — Aquitania, A. 9;
 — Asia, XIII, 43; A. 6; — Bæ-
 tica, H. I, 78; — Britannia, A. 9;
 — Calles, IV, 27; — Creta, XV,
 20; — Germania, IV, 73; — Ju-
 dæa, H. V, 9; — Lusitania, XIII,
 46; — Mæsia, I, 80; — Norica,
 II, 63; H. I, 76; H. II, 12; —
 Rætia, G. 41; — Sardinia, XIII,
 30; — Syria, XII, 23; XIII, 8; A.
 40; — Tingitana, H. II, 58; — ve-
 tus, I, 58; III, 74. — Provincie
 Cæsaris, I, 76; — Orientis, XV,
 36; — transmarinæ, XIII, 51.

Proximus Statius, XV, 50, 71.

Pseudo-Agrippa, II, 39.

Pseudo-Drusus, V, 10.

Pseudo-Nero, H. II, 8.

Pseudo-Philippus, XII, 62.

Pseudo-Scribonianus Camerinus, H.
 II, 72.

Ptolemæus, Juba filius, IV, 23; —
 — adversus Tacfarinatem excitus,
 IV, 24; — socius et amicus appel-
 latur, IV, 26.

Ptolemæus Lagi, rex Ægypti, H.
 IV, 83.

Ptolemæus, qui ex Macedonibus ter-
 tius regnavit, VI, 28; — quem ter-
 tia ætas tulit, H. IV, 84.

Ptolemæi Philopatoris liberi, II,
 67.

Ptolemæus, mathematicus, H. I, 22.

Publicanus atterit, G. 29. — Publi-
 canorum immodestia, XIII, 50.

M. et L. Publicii, II, 49.

Publius Celer, H. IV, 10; — *vid.*
etiam Celer.

Pudens Mævius, H. I, 24.

Pulchra Claudia, IV, 52, 66.

Pulvillus Horatius, iterum consul,
 dedicavit Capitolium, H. III, 72.

Pulvinar, XV, 23. — Pulvinaria,
 XIV, 12.

Punica urbs, Carthago, IV, 56. —

Punica acies, IV, 33.

Puteolani, H. III, 57. — Eorum le-
 gationes, XIII, 48. — Puteoli, XV,
 51; — oppidum in Italia, XIV, 27.

Pyræus, V, 10.

Pyramides, II, 61.

Pyramus, II, 68.

Pyrrhus, rex, II, 88; — metuen-
 dus Romanis, II, 63.

Pythagoras, Neronis maritus, XV,
 37.

Pythius Apollo, XII, 63; H. IV, 83.

Q.

Quadi, Germanie populus, II, 63;
 G. 42, 43.

Quadragesima, vectigal, XIII, 51.

Quadratus Seius, VI, 7.

Quadratus Ummidius, *vid.* C. Um-
 midius.

Quadrigarum curriculum, XIV, 14.

Quæstor consulis, XVI, 34; —
 prætoris, I, 74; — principis,
 XVI, 27. — Quæstores etiam tem-
 pore regum, XI, 22; — ærarii,
 XIII, 28; — provincias sortiti,
 XI, 21; A. 6; — pecuniam specu-
 tualis gladiatorum præbent, XI,
 22; — designati non cognoscuntur gla-
 diatores edere, XIII, 5.

Quæstorius, H. IV, 5, 42; — juve-
 nis, XIV, 41. — Quæstoria insigni-
 a, XI, 38; XVI, 33.

Quæstura, III, 29.

Quartadecumani, *vid.* Legio xiv.

Quatuordecim ordines, VI, 3; XV,
 32.

Quercæ coronæ, II, 83.

Querquetulanus mons, IV, 65.

Quietus Cluvidianus, XV, 71.

Quincta Claudia, IV, 64.

Quinctianus Afranius in Neronem
 conjurat, XV, 49; — negat, dein

- fatetur, XV, 56; — fortiter mortem excipit, XV, 70.
- Quinctilius Varus, I, 3; — cæsus a Germanis, I, 43, 55, 65; II, 45; H. IV, 17. — Ejus corpus, I, 71. — Syriam obtinens Judæos coercuit, H. V, 9.
- Quinctilius Varus, Tiberio propinquus, accusatur, IV, 66.
- P. Quinctius, O. 37. — Quinctii, III, 76.
- Quinctius Atticus, consul, H. III, 73; — reum incensæ Capitolii se offert, H. III, 75.
- Quinctius Certus, H. II, 16.
- Quindecimvirale sacerdotium, XI, 11; XVI, 22. — Quindecimviri, III, 64; VI, 12.
- Quinquagesima, vectigal, XIII, 51.
- Quinquatrus celebrantur, XIV, 12. — Quinquatruum festi dies, XIV, 4.
- Quinquennale ludicrum, XIV, 20; XVI, 2. — In quinquennium remissa tributa, II, 47; XII, 58, 63.
- Quintadecumani, *vid.* Legio xv.
- Quintani, *vid.* Legio v.
- Quintilianus, tribunus plebei, VI, 12.
- Quintus Servæus, *vid.* Servæus.
- Quirinalis Clodius, XIII, 30.
- Quirinales flamines, III, 58.
- Quirinus, IV, 38; — parens urbis Romanæ, H. IV, 58.
- P. Quirinus Sulpicius, II, 30; — dives et orbis, III, 22; — veneno petitus ab uxore Lepida, III, 23. — Ejus mors et elogium, III, 48.
- Quirites, I, 42.
- R.**
- Radendum fastis nomen, III, 17.
- Rætia, I, 44; H. II, 98; H. III, 5, 8, 15; H. IV, 70; G. 3; — provincia, G. 41; — procuratoribus continetur, H. I, 11. — Rætici alæ cohortesque, H. I, 68; — Alpes, G. I. — copiæ Vitellio adjunguntur, H. I, 59. — Rætica auxilia, H. I, 67; — juga, H. I, 70. — Ræti, H. I, 68; H. III, 5, 53; H. V, 25; G. I. — Rætorum cohortes, II, 17; — juvenus, H. I, 68.
- Rapax legio, *vid.* Legio unaetvicesima. — Rapaces, milites ex ea legione, H. III, 22.
- Ravenna, urbs, I, 58; II, 63; IV, 5; 29; H. II, 100; H. III, 40. — Ravennæ habita classis, XIII, 30. — Ravennas classis, H. II, 100; H. III, 6, 40. — Ravennates classici, H. III, 50.
- Reatini, I, 79.
- Rebilus Caninius, H. III, 37.
- Rebius Aminius, XIII, 30.
- Receptacula Nili, II, 61.
- Receptus Nonius, H. I, 56.
- Recitationes rarissimæ, O. 10. — Recitationum mos, O. 9.
- Regia, domus principis, II, 62; XII, 18; H. V, 11; — *Ætæ*, VI, 34; — Numæ, XV, 41.
- Regio sexta, tertia, XV, 26. — Regionibus Urbis quatuordecim, XIV, 12. — In regiones xiv Roma dividitur, XV, 40.
- Regium Lepidum, H. II, 50.
- Regulus, consul, accusatur, V, 11; — collegam accusat, *ibid.* — inco-lumis evadit, VI, 4.
- Regulus Aquilius, H. IV, 42.
- Regulus Livineius, III, 11; — gladiatores edit, XIV, 17.
- Regulus Memmius, XII, 22; — moritur, XIV, 47; — *alius*, consul, XV, 23.
- Regulus Roscius, H. III, 37.
- Remi, Galliæ populi, H. IV, 67, 68.
- Remmius, II, 68.
- Repetinus Calpurnius, H. I, 56.
- Repetundæ pecuniæ, I, 74. — Repetundarum crimina, IV, 19; XIII,

43; H. I, 77; — lege damnatus Antonius Flamma, H. IV, 45; — Cadius Rufus, XII, 22; — Cossutianus Capito, XIII, 33; — Vipstanus Lenas, XIII, 30. — Repetundarum metu infracta avaritia, XV, 21. — Repetundarum argui, III, 33; — damnari, III, 70.

Rendigni, populi, G. 40.

Rhacotis, in Ægypto, H. IV, 84.

Rhadamistus, filius Pharasmanis, XII, 44; — Armeniam occupat, XII, 45; — amittit, XII, 50; — recipit, XII, 50; — fugit, XII, 51; — socerum, sororem, eorumque liberos necat, XII, 47; — uxorem vulnerat in Araxem trahit, XII, 51; — regne Armeniæ sæpe potitus, XIII, 6; — interficitur, XIII, 37. — Ad Rhadamistum Julius Pelignus venit, XII, 49. Rhameses, Ægypti rex, II, 60. — Ejus victoriarum et imperii magnitudo, ibid.

Rheginorum oppidum, I, 53.

Rhenus, I, 3, 59, 69; IV, 5; XI, 20; G. 41; — Ræticarum Alpium vertice ortus, G. 1; — aggere coercitus, XIII, 53; — Gallias a Germania dividit, G. I; — Batavorum tergum ac latera circumlucit, H. IV, 12; G. 29; — Helvetios accolat habet, G. 28; — Rheni descriptio, II, 6; — insula, G. 29; — magna siccitas, H. IV, 26; — ripa, II, 83; G. 3, 28; — Gallica, II, 6; — superior, inferior, I, 31; — ripam qui colant, G. 28. — Ad Rhenum molesstructa, H. V, 14; — a Druso et Germanico, H. V, 19. — Mosæ fluminis os Rhenum Oceano adfundit, H. V, 23.

Rhescuporis, Thraciæ rex, II, 64; — fratrem Cotyn catenis onerat, II, 65; — dein jubet interfici, II,

66; — bellum adversus Romanos volvit, III, 38; — interficitur, II, 67.

Rhetores, O. 30, 42; — cludere ludum impudentiæ jussi, O. 35.

Rhodanus, fluvius, XIII, 53.

Rhodus secessus, IV, 15. — Rhodii, XII, 58; — oratores, O. 40. — Rhodiis libertas redditur, XII, 58.

Rhodus, insula, I, 4, 53; II, 55; VI, 10; H. II, 2.

Rhœmetalces, Thraciæ rex, II, 64; — alius, Rhescuporis filius, II, 67; III, 38; IV, 5; — cum auxiliis popularium ad Sabinum venit, IV, 47.

Rhoxolani, populi, H. I, 79.

Rigodulum, Germaniæ oppidum, H. IV, 71.

Robur, locus in carcere, IV, 29.

Roma a principio sub regibus, I, 1.

— A Gallis capta, Porsennæ deducta, H. III, 72; — a Senonibus incensa, XV, 41; — capitur, H. III, 85; — facilis ad omnia credenda, H. I, 19; — caput rerum, I, 47; H. II, 32; — incendiis vastata, H. I, 2; — reedificata, XV, 43; — vetus, XV, 48. — Romæ incendium sub Nerone, XV, 38; — sub Tiberio, IV, 64; VI, 45; — pestis notabilis, XVI, 13; — templum Pergami, IV, 37; — Smyrnæ, IV, 56; — regiones quatuordecim, XIV, 12; XV, 40.

Romani empti a Gallis, Tuscis obseques dederunt, Samnitium jugum subierunt, XI, 24; — hostes Parthorum propter Armeniam, XII, 44; — vetera extollunt, recentium incuriosi, II, 88. — Romanorum rerum status sub Tiberio, IV, 4; — sub Galba, H. I, 11. — Romanorum magna clades in Britannia, XIV, 32.

Romanus Fabius, XVI, 17.

- Romanus Hispano**, I, 74; — **Senecam** accusat, XIV, 66.
- Romilius Marcellus**, centurio, H. I, 56; — occiditur, H. I, 59.
- Romulus Denter**, VI, 11.
- Romulus**, III, 26; VI, 11; XII, 24; XIII, 58; — conditor Urbis, IV, 9; — multos populos eodem die hostes, dein cives habuit, XI, 24; — patricios majorum gentium instituit, XI, 25; — quod pomerium posuerit, XII, 24; — ædem vovet Jovi Statori, XV, 41; — Tatius regi sacerdotium sacrat, H. II, 95. — Romuli effigies, IV, 9; — infantiam ruminialis arbor texerat, XIII, 58.
- Roscia lex**, XV, 32.
- Roscius**, histrio, O. 20.
- Roscius Cælius**, legatus, H. I, 60.
- Roscius Regulus**, uno die consul, H. III, 37.
- Rostra**, H. III, 70, 85; O. 36. — Rostratæ naves, IV, 5.
- Rubellius Blandus**, III, 23; — sententiam dicit in Lutorium Priscum, III, 51; — Juliam Drusi filiam ducit uxorem, VI, 27; — progenies Tiberii, VI, 45.
- Rubellius Geminus**, consul, V, 1.
- Rubellius Plautus**, XIII, 19; — sermone vulgi imperio destinatus, XIV, 22; — maxime timetur Neroni, XIV, 22, 57; — in Asiam se recipit, XIV, 22; — a Tigellino apud Neronem accusatur, XIV, 57; — interficitur, XIV, 59; — L. Veteris gener, XVI, 10. — Ejus amicitia, H. I, 14; — crimini data, XVI, 30.
- Rubrius**, eques Romanus, I, 73.
- Rubrius Fabatus**, VI, 14.
- Rubrius Gallus**, H. II, 51; — minister sermonum inter Cæcinam et Sabinum, H. II, 99.
- Rufilla Annia**, III, 36.
- Rufinus**, Galliarum dux, H. II, 94.
- Rufinus Mennius**, H. III, 12.
- Rufinus Vincius**, XIV, 40.
- Rufius Crispinus**, XII, 42; XV, 71.
- Ruso Abudius**, VI, 30.
- Rufus Atilius**, Syriæ præses, A. 40.
- Rufus Aufidienus**, præfectus castrorum, I, 20.
- Rufus Cadius repetundarum damnatus**, XII, 22; — senatui restituitur, H. I, 77.
- Rufus Cluvius**, *vid.* Cluvius.
- Rufus Curtius**, XI, 20, 21.
- Rufus Fenius**, *vid.* Fenius.
- Rufus Helvius**, miles, III, 21.
- Rufus Musonius**, philosophus, XIV, 59; — sapientiam præceptis juvenes imbuunt, XV, 71; — inter legatos ad Flavianos proficiunt, H. III, 81; — in vectus in P. Celerem, H. IV, 10. — Repetitur cognitio inter illos, H. IV, 40. — Musonium Rufum claritudo nominis expellit, XV, 71.
- Rufus Numisius**, legionis legatus, H. IV, 12; — a Classico victus, H. IV, 59; — occiditur, H. IV, 70. — Numisii, H. IV, 77.
- Rufus Petilius**, IV, 68.
- Rufus Sulpicius**, ludi procurator, XI, 35.
- Rufus Trebellienus**, *vid.* Trebellienus.
- Rufus Verginius**, *vid.* Verginius.
- Rugii**, Germaniæ populus, G. 43.
- Ruminalis arbor** in comitio, XIII, 58.
- Rupes Tarpeia**, *vid.* Tarpeia.
- Rusticus Arulenus**, tribunus plebis, XVI, 26; — prætor, H. III, 80; — vulneratur, H. III, 80; — Patrum Thraseam laudat, A. 2; — interficitur, A. 45.
- Rusticus Fabius**, *vid.* Fabius Rusticus.
- Rusticus Junius**, V, 4.

P. Rutilius, III, 66; — exsul, IV, 43; — civis a Smyrnis factus, ib. — suæ ipse vitæ scriptor, A. 1.

S.

Sabina Poppæa, *vid.* Poppæa.

P. Sabinus, præfectus prætorii, H. II, 92; — vincitur, H. III, 36.

Sabinus Cælius, H. I, 77.

Sabinus Calavius, XV, 7.

Sabinus Calvianus, VI, 9; — legatus, H. I, 48.

Sabinus Domitius, H. I, 31.

Sabinus Flavius, Vespasiani frater, H. I, 46; — præfectus Urbis, *ibid.* H. II, 63; — consul ab Othone destinatur, H. I, 77; — ab Othone copiis rector mittitur, H. II, 36; — copias, quibus præfuerat, victori tradit, H. II, 51; — milites urbanos sacramento Vitellii adigit, H. II, 55; — Dolabellam ruentem impellit, H. II, 63; — Cæcinam ad Vespasiani partes allicit, H. II, 99; — fugere negligit, H. III, 59; — incitatur victoriæ partem capessere, H. III, 64; — cum Vitellio paciscitur, H. III, 65; — ætate prior fratre Vespasiano, *ibid.* — a Vitellianis pulsus Capitolium insidet, H. III, 69; — expositum ad Vitellium mittit, H. III, 70; — catenis oneratur, occiditur, H. III, 74; — funere censorio effertur, H. IV, 47.

Sabinus Julius, Lingon, H. IV, 55; — Julii Caesaris filius putatur, *ib.* — Cæsarem se salutari jubet, H. IV, 67; — per novem annos latet, *ibid.*

Sabinus Nymphidius, XV, 72; H. I, 5, 25, 37.

Sabinus Obultronus, ærarii quæ-

tor, XVI, 23; — in Hispania occisus, H. I, 37.

Sabinus Ostorius, eques Romanus, XVI, 23; — Baram Soranum accusat, XVI, 30, — quæstoriis insignibus donatur, XVI, 33.

Sabinus Poppæus, *vid.* Poppæus.

Sabinus Titius, IV, 18; — in carcerem tractus, IV, 68; — circumventus a Latiari, VI, 4.

Sabinus ager, H. III, 78. — Sabina nobilitas, IV, 9; — origo, XI, 24. — Sabinum bellum, H. III, 72. — Sabinorum sacra, I, 54.

Sabrina, Britannia fluvius, XII, 31.

Sacerdos Carsidius, IV, 13; VI, 48.

Sacerdos censetur filius Neronis, XV, 23; — Nihilvalorum ornatu muliebri, G. 43. — Sacerdotes Augustales, II, 83; — carpento Capitolium ingressi, XII, 42; — Judæorum, H. V, 5, 8; — eorum literæ antiquæ, H. V, 13; — Germanorum, G. 11; — iis permissum animadvertere, vincere, verberare, G. 7. — Sacerdotia delatoribus tribuuntur, III, 19; H. I, 2. — Sacerdotii honor apud Judæos, H. V, 8. — Sacerdotium Augustalium, I, 54; H. II, 95; — quindecimvirale, XI, 11; XVI, 22.

Sacra legationis, I, 42.

Sacrarium, II, 41; — Horatii, Virgillii, Lucani, O. 20.

Sacramentum, H. I, 53; — Galliarum, H. IV, 58; — militare, A. 7; — in nomen Tiberii renovandum, I, 8; — Romanum, H. IV, 77. — Sacramente Cæsarem longo imbutus miles, H. I, 5; — adigere legiones, I, 37; H. I, 76; H. II, 55, 79.

Sacrata Claudia, mulier Uthia, H. V, 22.

Sacrificialis apparatus, II, 69.

- Sacrificandi mos** apud Parthos, VI, 37.
- Sacrificia**, quibus gravidæ hostiæ immolantur, XV, 47; — Romana, Parthica, VI, 37.
- Sacrovir Julius**, *vid.* Jul. — diu dissimulatus, IV, 19. — Sacrovirianum bellum, IV, 18.
- Sacrum peregrinum**, G. 9. — Sacra Ægyptia, Judaica, II, 85; — Vestalia, II, 86; — Dalia, III, 58. — Sacra carpento Capitolium ingressa, XII, 42. — Sacræ mensæ, XIII, 17; XV, 52.
- Sæculares ludi** ab Augusto, a Claudio, a Domitiano editi, XI, 11.
- Sæculum**, quid vocetur, G. 19.
- Sænia lex**, XI, 25.
- Sagitta Claudius**, præfectus alæ, H. IV, 49.
- Sagitta Octavius**, tribunus plebis, XIII, 44; — exsilium egressus, H. IV, 44.
- Sagittæ jaculaque**, H. IV, 61. — Sagittas asperare ossibus, G. 46. — Sagittarius eques, II, 16; — pedes, II, 16; XIII, 40.
- Sal**, XIII, 57.
- Salaminus Jupiter**, III, 62.
- Salaria via**, H. III, 78, 82.
- Salarium proconsuli offerri solitum**, A. 42.
- Saleius Bassus**, poeta, O. 5, 10; — donatur a Vespasiano, O. 9.
- Saliare carmen**, II, 83.
- Salienus Clemens**, XV, 73.
- Sallustiani horti**, XIII, 47; H. III, 82.
- C. Sallustius rerum Romanarum florentissimus auctor**, III, 30. — Ejus nepos ex sorore,
- Sallustius Crispus**, Tiberii secretorum particeps, I, 6; — pseudo-Agrippam capit, II, 40; — moritur, III, 30.
- Salonina**, Cæcinnæ uxor, H. II, 20.
- Saloninus Asinius**, III, 75.
- Saltus Hercynius**, G. 30; — Teutoburgiensis, I, 60.
- Salvianus Calpurnius**, IV, 36.
- Salvius Cocceianus**, H. II, 48.
- Salvius Otho**, XII, 52. — Ejus filius imperator, *vid.* Otho.
- Salvius Titianus**, Othonis frater, H. I, 75; — consul, H. I, 77; — curis imperii a fratre præponitur; H. I, 90; — et bello, H. II, 23; — honor imperii penes ipsum, H. II, 39; — cum Vitellianis congregi properat, H. II, 33; — nullum a Vitellio discrimen adiit, H. II, 60; — proconsul Asiæ, A. 6.
- Salutis augurium**, XII, 23; — templum, XV, 53; — extractum jussu Neronis, XV, 74.
- Samaritæ**, Judææ populus, XII, 54.
- Sambulos**, mons, XII, 13.
- Samii**, Asiæ populus, IV, 14.
- Samius**, insignis eques Romanus, XI, 5.
- Samnis**, pro Samnitibus, H. III, 59; — minor Romanis hostis quam Germani, G. 37. — Samnitium jugum, XI, 24; XV, 13.
- Samnis Decius**, O. 21.
- Samothracum sacra**, II, 54.
- Samus**, insula, IV, 14; VI, 12.
- Sancia**, VI, 18.
- Sanctus Claudius**, H. IV, 62.
- Sanguis gustatus in foederibus**, XII, 47.
- Sanquinus Maximus**, VI, 4; — L. Arruntii accusator, VI, 7; — moritur, XI, 18.
- Santonii**, populus, VI, 7.
- Sardiani**, II, 47; — legatos Romanis mittunt, III, 63; — Etruscorum consanguinei, IV, 55.
- Sardinia**, XIV, 62; XVI, 9, 17; — latrocinii infesta, II, 85; — provincia, XIII, 30; — Othonis in

partibus, H. II, 16. — Sardiniae grave cælum, II, 85.

Sariolenus Vocola, H. IV, 41.

Sarmatæ, H. I, 2; H. III, 24; H. IV, 54; G. 17; — Iberorum contra Parthos mercenarii, VI, 33; — solis equitibus valent, H. III, 5; — Germanorum accolæ, G. 1; — nullo scuto defenduntur, H. I, 79; — Osis et Gothinis tributa imponunt, G. 43; — in plastro equoque vivunt, G. 46. — Sarmatarum omnis virtus velut extra ipsos, H. I, 79. — In Sarmatas expeditio Muciani, H. IV, 4. — Sarmatæ Jazyges, XII, 29; H. III, 5. — Sarmaticagens Rhoxolani, H. I, 79. Satrius Secundus, IV, 34; — Sejanus cliens, VI, 8; — index conjurationis, VI, 47.

Sarturnalia, XIII, 15.

Saturninus, turbator plebis, III, 27.

Saturninus Aponius, *vid.* Aponius.

Saturninus Lusius, XIII, 43.

Saturninus Vitellius, H. I, 82.

Saturnus, H. V, 4; — pulsus a Jove, H. V, 2. — Saturni aedes, II, 41; H. I, 27; — stella, H. V, 4; — dies festi, XIII, 15; H. III, 78.

Saufellus Trogus, XI, 35.

Saxum, *scil.* Tarpeium, IV, 29; — Tarpeium, VI, 19. — Saxo dejectus, II, 32. — Saxum Gabinum, Albanum, XV, 43; — Seriphium, pro tota insula saxosa et sterili, IV, 21.

Saxa rubra, H. III, 79.

Scæva Didius, H. III, 73.

Scantia, flaminica Dialis, IV, 16.

Scapula Ostorius, *vid.* Ostorius.

Scaurus, Lepidæ maritus, III, 23; *vid.* Mamercus Scaurus.

M. Scaurus Rutilium accusat, III, 66; — suæ ipse vitæ scriptor, A. 1; — concursu totius civitatis accusatus et defensus, O. 39.

Scaurus Aurelius, G. 37.

Scaurus Mamercus, *vid.* Mamercus.

Scaurus Maximus, XV, 50.

Sceptuchi, Sarmatarum, VI, 33.

Scevinus, *vid.* Flavius Scevinus.

Scholastici, O. 15, 26, 42.

Scipio, qui cum Cæsare bellum gessit, IV, 34; — præfectus cohortis, H. II, 59.

L. Scipio, Asiaticus, III, 62. — *Alius*, H. III, 72.

P. Scipio Africanus, II, 59; — Syphacem captum populo Romano ostendit, XII, 38; — ab oratoribus non immunis, O. 40.

P. Scipio Africanus minor Cottam accusat, III, 66. — Scipiones, II, 33; VI, 2.

P. Scipio Cornelius, III, 74; — Poppææ maritus, XI, 2; — censet grates publice agendas Pallanti, XII, 53; — consul, XIII, 25. — Modestum ejus de uxore responsum, XI, 4. — Scipionum adulatio in Tiberium, VI, 2.

Scipio eburnus, IV, 26.

Scribonia, Augusti conjux, II, 27. — *Alia*, Pisonis mater, H. I, 14.

Scriboniana ala, H. III, 6.

Scribonianus Camerinus, H. II, 72.

Scribonianus Camillus, *vid.* Furius Camillus Scribonianus; — interfecit sub Claudio, H. II, 75. — Ejus incepta, H. I, 89.

Scribonianus Crassus, H. IV, 39; — Pisonis frater, H. I, 47.

Scribonianus Furius, XII, 52.

Scribonii fratres, XIII, 48; H. IV, 41.

Scribonius, II, 32. — Scriboniorum familia, II, 27.

Scydrthemis, Sinopensis rex, H. IV, 84.

Scythæ, II, 65, 68; VI, 41.

Scythia, II, 60; VI, 36.

Secta, VI, 22; XVI, 22; — Cynica,

- H. IV, 40; — Stoica. XIV, 57; XVI, 32.
- Sectiones Neronianæ, venditiones bonorum, auctiones, H. I, 20, 90.
- Secundani, H. V, 16; *vid. etiam* Legio secunda.
- Secundus Carinas, XV, 45.
- Secundus Julius, O. 2, 9.
- Secundus Pedanius, præfectus Urbis, XIV, 42, 43.
- Secundus Pomponius, *vid. Pomponius*.
- Secundus Satrius, Sejani cliens, IV, 34; VI, 8, 47.
- Secundus Vibius, eques Romanus, repetundarum damnatur, XIV, 28.
- Seditio exercitus, I, 42; — in legionibus Britannicis, A. 16; — Germanicis, I, 31; H. II, 27; — Pannonicis, I, 16; — in Urbe, H. I, 80; — militaris, H. IV, 46.
- Sedochazorum rex, H. III, 48.
- Segestani, populus, IV, 43.
- Segestes, I, 55; — obsessus a popularibus, I, 57; — eripitur a Germanico, *ibid.* — ingens visu, I, 57, Arminio catenas injectit, I, 58; — deditus benigneque exceptus, I, 59.
- Segimerus, Segestis frater, I, 71.
- Segimundus, Segestis filius, I, 57.
- Sejanus Ælius, prætorii præfectus, I, 24; — cum Druso in Pannoniam mittitur, *ibid.* — collega patris regendis prætorii cohortibus, *ibid.* VI, 8; — morum Tiberii peritus, I, 69; IV, 71; — Pisonem eludit, III, 16; — Claudii filio socer destinatus, III, 29; — laudatur a Tiberio, III, 72; — Livie adulter, IV, 3; — incipiente adhuc potentia, bonis consiliis notescere volebat, IV, 7; — Drusum veneno necat, IV, 8; — repertor facinorum, IV, 11; — Liviam a Tiberio petit, IV, 39; — Agrippinam evertit, IV, 17; — Tiberio vitam rusticam suadet, IV, 41, 57; — Tiberium objecto suo corpore protegit, IV, 59; — Agrippinæ et Neroni insidias nectit, IV, 54, 67; — consulatus in manu habet, IV, 68; — erga senatores arrogans, IV, 74; — Vulsiniensis, VI, 8; — Curt. Atticum opprimit, VI, 10; — quo die mortuus, VI, 25. — Sejani amici prævalidi, III, 35; — artes, IV, 57; — labor, vigilia, III, 72; — potentia, III, 66; — historia, IV, 1; — effigies culta, IV, 2; — stuprum cum Lygde, IV, 10; — clientes quem accusant, damnant, IV, 34; — libertis et janitoribus notescere, pro magifico acceptum, IV, 74; VI, 8; — liberi puniti, V, 9; — bona in fenum coacta, VI, 2; — socii interfecti, VI, 19; — amicitia exitiosa, XIII, 45. — Sejano effigiem cauere patres, III, 72; IV, 74; — triumphalia Tiberius tribuit, IV, 26.
- Seius Strabo, prætorii præfectus, I, 7; — Sejani pater, I, 24; IV, 1.
- Seius Quadratus, VI, 7.
- Seius Tabero, legatus Germanici, II, 20; — majestatis accusatur, IV, 29.
- Seleucenses, VI, 42; — obsidentur, XI, 8.
- Seleucia, II, 69; — urbs in Parthis, VI, 42, 44. — Ejus regimen, VI, 42.
- Seleucia, urbs Syriæ, H. IV, 84.
- Seleucus, rex, VI, 42.
- Seleucus, mathematicus, H. II, 78.
- Sellisternia, XV, 44.
- Semnones, populus, II, 45; — nobilissimi Suevorum, G. 39.
- Tib. Sempronius, H. III, 34.
- Sempronius Densus, H. I, 43.
- C. Sempronius Gracchus, O. 18. — Gracchi, III, 27. — Eorum m-

ter, O. 28; — eloquentia, O. 40.
 Sempronius Gracchus, I, 53. — Ejus filius,
 C. Sempronius Gracchus, IV, 13; — prator, VI, 16; — Granium accusat, VI, 38.
 Sempronium nomen, I, 53. — Sempronie rogationes, XII, 60.
 Ad Semuncias redacta usura, VI, 16.
 Senatores ingressu ædium pantomimorum prohibentur, I, 77; — arenæ operam dant, XV, 32; — in republica dissentiunt, H. II, 91; — in Galliam Narbonensem absque permissu principis abire possunt, XII, 23. — Senatorum adulatio, I, 14; III, 65; XV, 73; — jus *Æduis* datur, XI, 25. — Senatorius ordo, II, 32; XII, 4; XIII, 25; H. II, 86; H. IV, 44; A. 4. — Senatoria ætas, XV, 28; H. IV, 42.
 Senatus, pro die senatus, H. IV, 44. — Senatus auspiciato institutus, H. I, 84; — infrequens, VI, 12; — juratus, IV, 21; — habetur, II, 37. — Senatus populi que Rom. nomina oblitterata, H. I, 55; — speciosa, H. I, 57; — nunquam obscura, H. II, 32. — Senatus laus et utilitas, H. I, 84; — discrimen, H. II, 52; — templum, IV, 15; — commentarii, XV, 74; — magna pars cum Othone ad bellum profecta, H. II, 52; — libertas, Thrasca et Helvidius, A. 2. — In senatus prætextu grande momentum, H. I, 76. — Senatui auctoritas restituitur, XIII, 4, 5. — Senatu cedunt, aut moventur pauperes, XII, 52; — probrosi, XI, 25; — egredi, XVI, 21.
 Senatusconsultum cui permissum sit edere munus gladiatorium, IV, 63; — super libro Sibyllæ, VI, 12; —

per discessionem factum, *hoc est*, non votis, sed pedum in sententia itione, *ibid.* — castigandæ plebi, VI, 13; — super disciplina haruspicum, XI, 15; — de Gallis in senatum recipiendis, XI, 25; — de mathematicis Italia pellendis, XII, 52; — de procuratoribus Cæsaris, XII, 60; — de servorum pona ob interfectos dominos, XIII, 32; XIV, 43; — de supplicationibus ob res a Corbulone gestas, XIII, 41; — adversus eos, qui pretio causas orassent, XIII, 42; — de numero gladiatorum edendorum, XIII, 49; — contra prævaricatores, XIV, 41; — contra fictas adoptiones, XV, 19; — de gratibus præsidibus agendis, XV, 22; — de reponendis Poppææ statuis, H. I, 78; — contra accusatores, H. II, 10; — quo Senensium plebes modestiæ admoneretur, H. IV, 45. — Senatusconsulta ad ærarium deferre, III, 51; — figere, XII, 53.
 Seneca Annæus, XII, 8; — prator fit, *ibid.* — rector imperatoris juventutis, XIII, 2; — exsul, XIII, 14; — Burro dignationem retinet, XIII, 20; — increpatur a Sulpio, XIII, 42; — adulter domus Germanici, *ibid.* — fenerator, *ibid.* — a Nerone in consilium de occidenda matre accitus, XIV, 7; — accusatus, XIV, 65; — secessum orat, XV, 45; — simplici victu vitam tolerat, *ibid.* — nominatur inter conjuratos, XV, 56. — Ejus parentes, XVI, 17; — ingenium, XIII, 3; — divitiæ, XIII, 42; — potentia morte Burri infracta, XIV, 52; — cædes, XV, 60; — amicitia exitiosa, XV, 71. — Ei imperium destinatum, XV, 65.
 Senecio Claudius, XIII, 12.

- Senecio Herennius, A. 2; — interfectus, A. 45.
- Senecio Tullius in Neronem conjurat, XV, 50; — diu abnuvit, XV, 56; — impunitate corruptus amicum nominat, *ibid.* — passim consocios edit, XV, 57; — mori adigitur, XV, 70.
- Senensis colonia, H. IV, 45.
- Senones, XI, 24; — Romam incendunt, XV, 41.
- Cn. Sentius Syriæ præficitur, II, 74; — Martinam veneficam in Urbem mittit, II, 74; III, 7; — Pisonem Syria abstinere jubet, II, 79; — eum oppugnat, II, 81.
- Sentius, Vespasiani amicus, H. IV, 7.
- Septemtrio, XIII, 53; H. V, 6; — vicinus, II, 23. — Ejus rigor, *ib.* — Septemtrionalis Oceanus, G. 1; A. 10.
- Septemviri, III, 64.
- Septimius Porcius, H. III, 5.
- Septimius, I, 32.
- Sepultura Judæorum, H. V, 5; — Romanorum regum exterorum, XVI, 6. — Sepultura ne hostes quidem invidet, I, 22; — prohibiti, VI, 29.
- Sequani, Galliæ populus, I, 34; — rebellant, III, 45; — Vindicis socii, H. I, 51; — Julium Sabinum vincunt, H. IV, 67.
- Serapis Deus, H. IV, 81, 84.
- Serenus Amulius, H. I, 31.
- Serenus Annaeus, XIII, 13.
- Serenus Vibius, *vid.* Vibius.
- Sergius Galba, *vid.* Galba.
- Serica vestis, II, 33.
- Seriphos insula, II, 85. — Seriphium saxum, IV, 21.
- Serrati, nummi, G. 5.
- Sertorius, III, 73; — unoculus, H. IV, 13.
- Q. Servæus Commagenis præponitur, II, 56; — Pisonem accusat, III, 13; — sacerdotio sugetur, III, 19; — accusatur et damnatur, VI, 7.
- Servile bellum per Italiam, IV, 27.
- Servilia, Sorani filia, XVI, 30; — ad mortem adigitur, XVI, 33.
- Serviliæ leges, XII, 60.
- Serviliani horti, XV, 55; H. III, 38.
- Servilius, VI, 29; — deportatur in insulam, VI, 30.
- M. Servilius, II, 48; — consularis, III, 22, — consul, VI, 31; — moritur, XIV, 19.
- Servilius Capius, G. 37.
- Servilius Nonianus, O. 23.
- Servius Corn. Orfitus, XII, 41; XVI, 12. — Orfiti domus subversa, H. IV, 42.
- Servius Galba, *vid.* Galba.
- Servius Maluginensis, flamen Dialis, III, 58; — provinciam non sortitur, III, 71; — moritur, IV, 16. — Ejus filius,
- Servius Maluginensis, IV, 16.
- Servius Tullius, III, 26; — Læna templum sacrat, XV, 41; — Capitolium exstruit, H. III, 72. — Servii, H. II, 48.
- Servus accusator domini, XIII, 12. — Servi in dominos non interrogantur, II, 30. — Servi publici, H. I, 43. — Servorum Lepide agmina, XII, 65; — ob dominos interfectos poena, XIII, 32; — Pedanii Secundi numerus, XIV, 43; — contumax adversus tormenta fides, H. I, 3; — ministeria per familiam descripta, G. 25.
- Sesostris, Ægypti rex, VI, 28.
- Severus, architectus, XV, 42.
- Severus Alledius, XII, 7.
- Severus Cæcina, *vid.* Cæcina.
- Severus Cassius, *vid.* Cassius.
- Severus Cerius, tribunus, H. I, 31.
- Severus Cestius, H. IV, 41.
- Severus Claudius, Helvetiorum dux, H. I, 68.

Severus Curtius, XII, 55.

Severus Verulanus, *vid.* Verulanus.

Sevinus Pomptinus, H. I, 77.

Sextia, uxor Mamerci Scauri, VI, 29.

Sextia, XVI, 10; — mortem sumit, XVI, 11.

Sextilia, Vitelliorum mater, H. II, 64; — Augustæ nomine honoratur, H. II, 89; — moritur, H. III, 67.

Sextilius Felix, H. III, 5; — auxilium ductor, H. IV, 70.

Sextius Africanus, XIII, 19; XIV, 46.

Sextius Paconianus, VI, 3; — Latini-um Latiarem accusat, VI, 4; — in carcere strangulatur, VI, 39.

Sibylla una an plures fuerint, VI, 12. — Sibyllæ liber, *ibid.* — libri aditi, XV, 44. — Sibyllini libri, H. I, 76.

Sicilia, IV, 13; VI, 12; XII, 23. — Siculum fretum, I, 53.

Sido, XII, 29; — Suevorum rex, XII, 30; H. III, 5; — pro Vespasiano pugnat, H. III, 21.

Signifer, I, 48; II, 81; III, 20.

Silana, nobilis femina, XI, 12; XIII, 19.

Silanus Creticus, *vid.* Creticus.

Silia, XVI, 20.

C. Silius, Superioris Germaniæ legatus, I, 31; — triumphalia accipit, I, 72; IV, 18; — fabricandæ classi præponitur, II, 6; — irruptionem in Catos facit, II, 7, 25; — Sequanorum pagos vastat, III, 45; — propter Germanici amicitiam perit, IV, 18; — mortem sumit, IV, 19. — Ejus effigies senatusconsulto abolita, XI, 35; — uxor, IV, 19; — filius,

C. Silius, consul designatus, XI, 5. — Sulfio discors, XI, 6; — Romanæ juventutis pulcherrimus, XI,

12; — a Messalina amatur, *ibid.* — nuptias petit, XI, 26; — in Bacchi formam ornatus, XI, 31; — metum dissimulat, XI, 32; — orat, ut mors acceleretur, XI, 35. — Ejus uxor, XIII, 19.

Silius Domitius, XV, 59.

Silius Italicus, H. III, 65.

Silius Nerva, IV, 68; — *alius*, XV, 48.

Silva Arduenna, III, 42; — Cæsia, I, 50; — Hercynia, G. 28; — Herculi sacra, II, 12. — Silvæ in domo Neronis, XV, 42.

Silvanus Granius, prætorianorum tribunus, XV, 50; — ad Senecam a Nerone mittitur, XV, 60; — se ipsum interficit, XV, 71.

Silvanus Plautius, IV, 22.

Silvanus Pomponius, XIII, 52.

Silvanus Pompeius, *vid.* Pompeius. Silures, Britannæ populus, XII, 32, 33, 38; — legionem Romanam vincunt, XII, 40; — a Julio Frontino domiti, A. 17. — Silurum habitas, A. XI; — pervicacia, XII, 39.

Simbruini colles, XI, 13. — Simbruina stagna, XIV, 22.

Simon Judæorum regnum invadit, H. V, 9; — a Quinctilio Varo puni-
tuitur, *ibid.*

Simon, Judæorum dux, H. V, 12. Simonides, XI, 14.

Simplex Cæcilius, H. II, 60; — consul, H. III, 68.

Sindes, flumen, XI, 10.

Singularium ala, H. IV, 70.

Sinnaces, Parthus, VI, 31, 32; — ab Artabano deficit, VI, 36; — ad Tiridatem venit, VI, 37.

Sinope, Ponti urbs, H. IV, 83, 84. — Sinopenses, H. IV, 83.

Sinnessa, oppidum, XII, 66. — Sinnessanæ aquæ, H. I, 77.

Siphaces, XII, 38.

- Sipylius, mons, II, 47.
 Siraci, populus, XII, 15, 16.
 Sirpicus, centurio, I, 23.
 Sisenna, centurio, H. II, 8.
 Sisenna, historicus, H. III, 51; O. 23.
 Sisenna Statilius Taurus, *vid.* Statilius Taurus.
 Sitones, Germaniæ populus, G. 45.
 Smyrna, IV, 56. — Smyrnæi, III, 63; — Publii Rutilii heredes, IV, 43; — petunt, ut templum Tiberii apud se statuatur, IV, 55; — et obtinent, IV, 56. — Eorum origo et officia in populum Romanum, IV, 56.
 Sociale bellum, VI, 12. — Sociales copiæ, VI, 44; XII, 31.
 Societates equitum Romanorum, de publicanis, IV, 6; — vectigalium constitutæ, XIII, 50.
 Societatis firmandæ mos mirus, XII, 47.
 Sodales Augustales, I, 54; III, 64; — Titii, I, 54.
 Sohemus, Ituræorum rex, XII, 23; — dono Neronis Sophenes rex, XIII, 7; — Vespasiani socius, H. II, 81; — inter auxilia Titi, H. V, 1.
 Solis ædes, XV, 74; — ara, VI, 28. — Solem orientem salutare, H. III, 24.
 Solon, Atheniensium legislator, III, 26.
 Solymi, populus, H. V, 2.
 Somnium Germanici, II, 14; — Cæcinæ, I, 65; — Petræ, XI, 4. — Somnium ad spem haud dubiam trahit Cesellius Bassus, XVI, 1. — Somniorum interpretes, II, 27.
 Sophene regio, XIII, 7.
 Sophocles, O. 12.
 Sophonius Tigellinus, *vid.* Tigellinus Sophonius.
 Soranus Barea, consul designatus, XII, 53; — a Nerone pervertitur, XVI, 21; — reus poposcitur ab Ostorio, XVI, 23; — accusatur, XVI, 30; — damnatur, XVI, 33; — Vespasiani amicus, H. IV, 7; — falso testimonio circumventus, H. IV, 10. — Sorani sancta memoria, H. IV, 10; — manibus satisfactum, H. IV, 40. — *Fid.* Barea Soranus.
 Sors, sortitio, Asiæ, III, 71. — Sorte Asiæ depulsus, III, 32; — provinciarum, XV, 19; — quæsturæ, A. 6. — Sors ea evenit Neroni, XIII, 15. — Sorte et urna mores non discernuntur, XII, 41. — Sortem legationibus ponere, H. IV, 8. — Sorte ducti, I, 54; III, 21; VI, 2; XIII, 29, H. IV, 40; A. 28; — habere Asiam, III, 58. — Sortes Germanorum, G. 10. — Legiones sortiuntur de ordine agminis, H. II, 41. — Regnum lusa sortiri, XIII, 15.
 Sosia Galla, Siliæ uxor, IV, 19; — in exilium agitur, IV, 20; — ob cultum Agrippinæ, IV, 52.
 Sosianus Antistius, *vid.* Antistius.
 Sosibius, educator Britannici, XI, 1; — sestercium decies donatur, XI, 4.
 C. Sosius Judæos subegit, H. V, 9.
 Sostratus, sacerdos, H. II, 4.
 Soza, oppidum Dandaricæ, XII, 16.
 Spadonum agmen, H. III, 40; — greges, H. II, 71.
 Spartacus, XV, 46; — Italiam urens, III, 73.
 Spartani, II, 60. — Spartanorum leges, III, 26.
 Spectaculum gladiatorum, IV, 60; XI, 22; H. II, 71. — Spectacula gladiatorum ferarumque, H. II, 94; — ne magistratus provinciarum ederent, vetitum, XIII, 31.
 Spei ædes, II, 49.

Spelunca, villa, IV, 59.

Spicea corona, XI, 4.

Spintria, VI, 1.

Spuriona Vestricius, *vid.* Vestricius.

Spurius Lucretius, VI, 11.

Stagnum Agrippæ, XV, 37; — structum ad prælium navale, XII, 56. — Stagna in domo Neronis, XV, 42.

Staius, tribunus, IV, 27.

Statilia Messalina, XV, 68.

Statilius Sisenna Taurus, consul, II, 1; — præfectus Urbis, VI, 11; — pervertitur, XII, 59; — accusante Tarquutio Prisco, XIV, 46.

Statius, tribunus, XV, 60.

Statius Annaeus, XV, 64.

Statius Domitius, XV, 71.

Statius Marcus, H. I, 43.

Statius Proximus, XV, 50; — moritur, XV, 71.

Stativa, H. I, 66; — castra, III, 21.

Statoris Jovis ædes, XV, 41.

Statua Augusti, I, 73; — Marcelli altius, quam Cæsarum sita, I, 74; — Claudie vim ignium bis elapsa, IV, 64; — D. Julii ab occidente in orientem sponte conversa, H. I, 86; — illustris Agricola posita, A. 40; — laureata, IV, 73; — triumphalis, H. I, 79; — aurea, H. I, 36. — Statuæ jussu Neronis Pergamo avertæ, XVI, 23; — Vitellii dejectæ, H. III, 85; — irrumpentibus in Capitolium vice muri objectæ, H. III, 71; — oratorum, O. 8. — Statuæ honor ducibus decretæ, A. 40. — Statuas auro vel argento solidas prohibet Nero, XIII, 10.

L. Stertinus, II, 17; — Bructeros fundit, I, 60; — Segestis fratrem in deditionem accepit, I, 71; — Angrivarios fundit, II, 8; — et in deditionem accipit, II, 22.

Stipendiarius, IV, 73. — Stipendia-

ria Italia, XI, 22. — Stipendiarii, IV, 20.

Stipendium militis diurnum, I, 17; prætorianorum, I, 17. — Stipendia sine tributis haberi non possunt, H. IV, 74. — Romani milites stipendia a Gallis orant, H. IV, 36. — Stipendia facere, III, 1; — merere, XIII, 55. — Stipendia etiam sumuntur pro annis militiæ, ut stipendia vicena meriti, I, 36; — quadraginta explevisæ, III, 33; — senadena, I, 36; — tricena, I, 35; — tricena aut quadragena, I, 17. — Stipendiorum sexdecim finis, I, 78. — Stipendia triginta quinque fecerat, H. III, 75. — Stipendia, I, 81; — acta, VI, 3; — justa, H. IV, 46. — Stipendiorum numerus, I, 44; — militum spectare, H. IV, 46. *Vid.* Indicem verborum.

Stipes dabantur, XIV, 15; — argenti aurique injectæ, H. IV, 53. — Stipes congerere, H. V, 5.

Stœchades, insulæ, H. III, 43.

Stoica secta, XVI, 32. — Stoici, H. III, 81. — Stoicorum arrogantia, sectaque, XIV, 57; — placita, H. IV, 5; — civitas, O. 31.

Strabo Acilius, XIV, 18.

Strabo Seius, *vid.* Seius.

Stratonicensis, III, 62.

Stratoniceis Venus, III, 63.

Suardones, Germaniæ populus, G. 40.

Sublaqueum, stagnum, XIV, 22.

Subrius Dexter, H. I, 31.

Subrius Flavius in Neronem conjurat, XV, 49; — Neronem occisurus, XV, 50; — inter ipsam cognitionem, XV, 58; — imperium Senecæ destinat, XV, 65; — proditur, XV, 67.

Subsignatus miles, H. I, 70; H. IV, 33.

Suocinum, G. 45.

- Sudantar thufa, G. 45.
 Suedius Clemens, H. I, 87; — dux Othonis, Narbonensem provinciam aggreditur, H. II, 12.
 Sucasa Pometia, H. III, 72.
 C. Suetonius Paullinus, Britanniae legatus, XIV, 29; — Londinium pergit, XIV, 33; — aciem contra Britannos parat, XIV, 34; — Britannos magno praelio vincit, XIV, 37; — consul fit, XVI, 14; — dux Othonis, H. I, 87; — inter precipuos, H. I, 96; H. II, 23; — res egregias gerit, H. II, 23; — cunctator natura, H. II, 25; — rei militaris callidissimus, H. II, 31; — Othoni suadet bellum ducere, H. II, 32; — necessariis magis defensionibus, quam honestis usus, H. II, 60; — proconsul Britanniae, A. 14; — laudatur, A. 5. — Ejus fuga post praelium, H. II, 44.
 Suevia, G. 43. — Sueviae finis, G. 45. — Suevi, II, 63; G. 38, 43, 45; A. 28; — et Sarmatae coorti, H. I, 2; — imminentes, I, 44; — pace obstricti, II, 26; — orantes auxilium, II, 44; — regem a Druso accipiant, XII, 29; — unde dicti, G. 2. — Suevorum ingenui, servi, G. 38; — pars Isidi sacrificat, G. 9. — Suevorum veteres praedae apud Marcomannos, II, 62; — pars in secretoria Germaniae porrigitur, G. 41.
 Sugambri, II, 26; — excisi, XII, 39. — Sugambra cohors, IV, 47.
 Suggestus apud signa, in quo aurea Galbae status, H. I, 36.
 Suilius Caesoninus, XI, 36.
 M. Suilius, consul, XII, 25.
 P. Suilius, Germanici quaestor, IV, 31; — in insulam amovetur, *ibid.* — accusat Asiaticum, XI, 1; — Petras equites Romanos, XI, 4; — continuus accusandis reis, XI, 5; —
 — damnatur, XIII, 42; — in insulas Baleares pellitur, XIII, 43.
 Saiones, Germaniae populus, G. 44.
 L. Sulla, II, 55; — Lepida proavus, III, 22; — dictator, III, 27; Mithridatem vincit, III, 62; — adjutus a Smyrnaeis, IV, 56; — et Byzantiis, XII, 62; — iridetur a Caligula, VI, 46; — judicia senatus tradidit, XI, 22; — pomerium protulit, XII, 23; — cum Mario bellavit, XII, 60; — ab oratoribus non immunis, O. 40; — nobilium saevissimus, H. II, 38; — Capitolium instaurat, H. III, 72; — bis in Urbe conflixit, H. III, 83.
 Sullae dominatio, I, 1. — *Alia*, III, 31; — consul, VI, 15.
 Sulla Cornelius, XIII, 23; *vid. et* Cornelius.
 Sulla Faustus, *vid.* Faustus Sulla.
 Sullanus, centurio, III, 75.
 Sulpicia, *scil.* familia, III, 58; — nobilitas, H. I, 15.
 Sulpitia Prætextata, Crassi uxor, H. IV, 42.
 Sulpicius Camerinus, proconsulare imperium in Africa habuerat, XIII, 52.
 Sulpicius Florus, H. I, 43.
 Sulpicius Quirinus, *vid.* Quirinae.
 Sulpicius Rufus, ludi procurator, XI, 35.
 C. Sulpicius, consul, III, 52.
 Sulpiciorum familia, III, 48.
 Sulpitius Asper, XV, 49; — conjurat contra Neronem, XV, 50; — jussam poenam subit, XV, 68.
 Sumptuaria lex, III, 52.
 Sunici, German. populus, H. IV, 66.
 Suovetaurilia, VI, 37; H. IV, 53.
 Superior exercitus, Germanis Superioris, H. I, 55, 56, 57; H. IV, 37; — provincia, H. V, 19; — ripa Rheni, H. IV, 59; — Germaniae, H. IV, 70.

Superstitio, pro reverentia sacrorum, I, 79; H. IV, 83; — opponitur religionibus, H. V, 13. — *Superstitione* discors Ægyptus, H. I, 11. — *Superstitio* de vaticiniis et astrologia, H. II, 78. — *Superstitione* infecti, II, 85. — *Superstitiones*, H. IV, 81; — externæ, XI, 15; — magicæ, XII, 59; — sævæ, XIV, 30; — vetustæ, III, 60. — *Superstitionum* persuasio, A. 11. *Supplicationes*, gratiæ Diis actæ, ob supplicia civium, II, 32; — ob res bene gestas, XIII, 41; — ob occisam a principe matrem apud omnia pulvinaria, XIV, 12; — ob Neronis amorem in rempublicam, XIV, 59; — ob natam principi filiam, XV, 23. — *Supplicatum* Vulcano, Cerei, Proserpinæ, post incendium Romæ, XV, 44. *Supplicium* servile, H. IV, 11; — triumvirale, V, 9. *Vid.* *Indicem* verborum. *Serena*, VI, 42. *Suri*, *vid.* *Syri*. *Suria*, *vid.* *Syria*. *Surrentum*, VI, 1. *Surrentinum* promontorium, IV, 67. *Syene*, urbs, II, 61. *L. Sylla Cornelius*, *vid.* *Sulla*. *Sylla* Faustus, XII, 52. *Syllana* ala, H. I, 70; H. 2, 17. *Syphax*, XII, 38. *Syracusæ*, XIII, 49. — *Syracusano*rum civitas, *ibid.* *Syri*, II, 60; — salutant solem orientem, H. III, 24. *Syria*, I, 42; II, 43, 55, 58, 69, 70, 74, 78, 81, 82, 83; IV, 5; V, 10; VI, 27, 31, 37; XIII, 22; H. I, 10, 76; H. II, 2, 6, 73, 80, 87; H. IV, 3, 17; H. V, 1, 26; — provincia, II, 42; XII, 23; XIII, 8; A. 40; — invadenda, XV, 9; — vacua, permessa Corbuloni, XIV,

26; — diminutionem tributi orat, II, 42. — *Syriæ* caput Antiochia, H. II, 79; — equites, XII, 55; — legatus, XI, 10; — legiones, H. I, 10, 76; H. II, 6; — præses, VI, 41; — rector, II, 4; — Atilius Rufus, A. 40. — *Syriacus* exercitus, H. II, 8.

T.

Tabulæ duodecim, VI, 16; — finis æqui juris, III, 27; — nuptiales, XI, 30; — plumbæ, II, 69; — publicæ, XIII, 23, 28. *Vid.* *Indicem* verborum.

Tabularia, in quibus censæ actæ, O. 39.

Tacfarinas bellum in Africa movet; II, 52; — a Furio Camillo funditur, *ibid.* — bellum renovat, III, 20; — vincitur, III, 21; — ab Apronio pellitur in desertis, *ib.* — Africam inquietam habet, III, 32; — legatos ad Tiberium mittit, III, 73; — a Blæso funditur, III, 74; — auctus Maurorum auxilia adhuc raptat Africam, IV, 23; — a Dolabella superatur, IV, 24; — ruens in tela occiditur, IV, 25. — *Tacfarinatis* frater, III, 74. — *Tacfarinatem* frumento juvantes, IV, 13.

Tacitus, de suis *Annalibus*, IV, 32, 33; — divinam opem agnoscit, H. IV, 78; — res Domitiani composuit, XI, 11; H. I, 1; — diversæ auctorum sub nominibus ipsorum tradit, XIII, 20; — prætor, XI, 11; — quindecimvir, *ibid.* — uxorem ducit, A. 9. — Ejus dubium de regimine rerum, VI, 22.

Tactæ de celo sedes, XIII, 24; — regiones, XIV, 12.

Talius Geminus, XIV, 59.

- Tamesa, Britanniae flumen, XIV, 32. — Tamesæ æstuarium, ibid.
- Tanais, amnis, XII, 17.
- Tanfana, Marsorum templum, I, 51.
- Tantalus, IV, 56.
- Tarentum, XIV, 12; H. II, 83; — infrequens, XIV, 27. — Tarentinum fœdus, I, 10.
- Tarpeia rupes, H. III, 71. — Tarpeium saxum, VI, 19.
- Tarquinius Priscus, IV, 65; — fundamenta Capitolii jecit, H. III, 72.
- Tarquinius Superbus, VI, 11; — Capitolium exstruit, H. II, 72; — pulchus, III, 27. — Tarquinii exacti, XI, 22.
- Tarquitius Crescens, XV, 11.
- Tarquitius Priscus, XII, 59; — repetundarum damnatur, XIV, 46.
- Tarracina, III, 2; H. III, 60, 76, 85; H. IV, 2; — a Vespasiano occupatur, H. III, 57; — a Vitellio expugnatur, H. III, 77; — tata monibus situque, H. III, 57; — municipium, H. IV, 5. — Tarracinaensis colonia, I, 78. — Tarracinaenses, H. IV, 3.
- Tarsa, dux Thracum, IV, 50.
- Tartarus, flumen, H. III, 9.
- Tatii sodales, I, 54.
- T. Tatius, rex Sabīnorum, I, 54; — Romam auget, XII, 24. — Ei sacerdotium a Romulo sacratum, H. II, 95.
- Tatius Gratianus, VI, 38.
- Taum, Britanniae æstuarium, A. 22.
- Taurus, mons, I, 56; XII, 28.
- Tauranum regio, XIV, 24.
- Tauri, populus, XII, 17.
- Taurina ala, H. I, 59, 64; — colonia, H. II, 66. — Taurinorum Augusta, H. II, 66.
- Taurorum litora, XII, 17.
- Taurus, III, 72.
- Taurus Antonius, tribunus prætorii, H. I, 20.
- Taurus Statilius, II, 1; VI, 11; XII, 59; XIV, 46.
- Taurus mons, VI, 41; XII, 49; XV, 8. — Tauri jugum, XV, 10.
- Q. Tadius, I, 10.
- Telamon, III, 62.
- Teleboi, populus, IV, 67.
- L. Telesinus, consul, XVI, 14.
- Temni, populus, II, 47.
- Templum Æsculapii, IV, 12; — Apollinis, H. III, 65; — Augusti apud Nolam, IV, 57; — a Tiberio structum, VI, 45; — in Asia, IV, 55; — in Tarracinaensi colonia, I, 78; — et Romæ, IV, 37; — Caesaris, H. I, 42; — Cereris, XV, 53; — Claudii, XIII, 31; — Concordiæ, H. III, 68; — Dianæ, IV, 43; — Fecunditatis, XV, 23; — Floræ, II, 49; — Fortis Fortunæ, II, 41; — Fortunæ, XV, 35; — Fortunæ equestris, III, 71; — Herculis, XV, 41; — Hierosolymitanum, H. V, 8; — occupatur ab Eleazaro, H. V, 12; — a Pompeio, H. V, 9; — cujus fores sponte expansæ, H. V, 13; — Jani, II, 49; — Jovis, IV, 57; XIII, 24; — Jovis Ditis, H. IV, 83; — Julii, H. I, 42; — Lunæ, XV, 41; — Martis Ultoris, II, 64; III, 18; XIII, 8; — Matris Deum, IV, 64; — Mephitis, H. III, 33; — Minervæ, XIII, 24; — Neronis, XV, 74; — Neronis filiz, XV, 23; — Romæ, IV, 56; — Salustiz, XV, 53, 74; — Saturni, II, 41; H. I, 27; — Serapidis, H. IV, 84; — Solis, XV, 74; — Spei, II, 49; — Tanfanæ, I, 51; — Tiberii, IV, 15, 37, 55, etc. — urbis Romæ apud Smyrnæos, IV, 56; — Veneris, IV, 43; — Veneris Genetricis, XVI, 27; — Veneris Paphis, H. II, 2; — Veneris Stratonicensis, III, 63; — Vestæ, XV, 36, 41;

H. I, 43. — Tempia complebantur
 pessimis servitiorum, III, 60.
 Tencteri, Germaniæ populus, H.
 IV, 77; G. 32, 38; — Ansibarios
 deserunt, XIII, 56; — Civilis so-
 cii, H. IV, 21; — legatos ad
 Agrippinenses mittunt, H. IV, 64.
 — Eorum situs, *ibid.* — Tencte-
 rorum agri, XIII, 56.
 Tenii, populus, III, 63.
 M. Terentius, ob amicitiam Sejani
 reus, VI, 8; — se defendit, et ab-
 solvitur, *ibid.*
 Terentius Evocatus, H. I, 41.
 Terentius Lentinus, XIV, 40.
 Termetini, Hispaniæ populus, IV,
 45. — Termetinæ nationis quidam,
 IV, 45.
 Terra mater, G. 40. — Terræ mo-
 tus, II, 47; IV, 13; — Romæ, XII,
 43; — Apamiæ, XII, 58; — in
 Campania, XV, 22. — Terræ tre-
 mor, XIV, 27. — Terræ rariores,
 causa tempestatum, A. 10.
 Terracina, *vid.* Tarracina.
 Tertiadecimani, H. II, 67. — Ter-
 tiadecuma legio, I, 37; — *vid.* et
 Legio XIII.
 Tertiani, XIII, 38; H. III, 24; H.
 V, 1; — *vid.* et Legio III.
 Tertius Julianus, *vid.* Julianus Ter-
 tina.
 Tertullinus Vulcatius, H. IV, 9.
 Tessararius speculatorum, H. I, 25.
 Testamentum Acarroniæ, XIV, 6;
 — Agrippæ, A. 43; — Antei, I,
 XVI, 14; — Augusti, I, 8; —
 Claudii haud recitatum, XII, 69;
 — Junæ, III, 76; — Livie, V, 1;
 — diu irritum, Pisonis paupertate
 firmum, H. I, 48; — T. Vinii
 magnitudine opum irritum, *ibid.*
 — Germanis nullum, G. 20. —
 Testamentum obignare, XV, 54;
 XVI, 14. — Testamenta Othonia-
 norum rata, H. II, 62.

Testudo, H. IV, 23; — densa, H.
 III, 27; — disjecta, finitans, H.
 III, 27; — facta, XII, 35; —
 iterata, H. III, 28. — In testadi-
 nem conglobari, XIII, 39; — glo-
 merari, H. III, 31. — Testudinem
 admove, H. III, 84.
 Tetrarchæ, XV, 25.
 Teucer, III, 62.
 Teutoburgiensis saltus, I, 60.
 Teutoni, populus, H. IV, 73.
 Thala, Africae presidium, III, 21.
 Thamiras, Cilix, H. II, 3.
 Theatralis lascivia, XI, 13; — li-
 centia, XIII, 24. — Theatrales ar-
 tes, XIV, 21; — operæ, I, 16.
 Theatrum Marcelli, III, 64; —
 Neapolitanorum, XV, 33; —
 Pompeii igne fortuito haustum,
 III, 72; — quomodo olim fuerit,
 XIV, 20. — Ejus scena a Tiberio
 structa, VI, 45; — magnitudo po-
 puli in eo, XIII, 54; — Pompeia-
 num, VI, 45; — vitio ipsi versum,
 XIV, 20. — Theatri licentia, I,
 77. — In theatro consultant An-
 tiochenses, H. II, 80. — Theatris
 emolliti milites, H. III, 2.
 Thebæ, urbs Ægypti, II, 60.
 Theophanes, VI, 18.
 Theophilus, II, 55.
 Thermæus sinus, V, 10.
 Thermus Minucius, XVI, 20.
 Thermus Minutius, VI, 7.
 Theseus, IV, 56.
 Thessali, populus, VI, 34.
 Thraces, II, 64; — Romanis mil-
 tant, IV, 48; H. I, 68. — Thra-
 cum gentes, IV, 46. — Thracia,
 II, 66, 67; III, 38; IV, 5; VI,
 10; H. I, 5, 11. — Thraciæ rex,
 II, 64. — Thraciæ bellum, XII,
 63. — Thraciæ urbes, II, 54.
 Thrasea Pætus, XIII, 49; — quum
 in Agrippinam statueretur, senata
 exit, XIV, 12; XVI, 21; — om-

nem occasionem ad bonum publicum vertit, XV, 20; — prohibetur aspectu principis, XV, 23; — occursum Neronis, XVI, 24; — Patavio oriundus, XVI, 21; — accusatus, XVI, 22; — codicillos ad Neronem componit, XVI, 24; — accepto mortis arbitrio, XVI, 33; — venas secat, XVI, 35; — ad exemplar veræ gloriæ lectus, H. II, 91; — Vespasiani amicus, H. IV, 7; — laudatus Aruleno Rustico, A. 2. — Ejus sententia super Antistio, XIV, 48; — firmitudo animi, XIV, 49; — laus insignis, XVI, 21; — libertas, H. IV, 5.

Thrasyllus, VI, 20. — Ejus filius, VI, 22.

Thubuscum, Africæ oppidum, IV, 24.

Thule insula, A. 10.

Thura, G. 45.

Thurii, XIV, 21. — A Thuriis accita equorum certamina, *ibid.*

Thyestes, O. 3.

Tiberiana domus, H. I, 27.

Tiberinus amnis, H. I, 86. — Tiberina ostia, XV, 42.

Tiberiolus meus, VI, 5.

Tiberis, I, 76. — Tiberis inundatio, H. I, 86. — Ob moderandas Tiberis exundationes actum in senatu, I, 79. — In Tiberim tracta corpora, VI, 19; — jactum frumentum, XV, 18.

Tiberius Nero, Caesaris pater, I, 10; V, 1; VI, 51.

Tiberius Caesar, I, 1; H. I, 16; — imperator appellatur ab Augusto, I, 3; — matris literis ad ægrotantem Augustum accitus, I, 5; — rerum potitur, *ibid.* — Germanicum timet oditque, I, 7, 52; — Augusti heres, I, 8; — obscurus in dicendo, I, 11; — non omittit caput rerum, I, 47; — simulat

iter ad exercitus, *ibid.* — Juliam olim uxorem necat, I, 53. — inter sodales Augustales, I, 54; — irritus ex Germania discedit, I, 59; — cuncta Germanici in deterius trahit, I, 62; — Agrippinam odit, I, 69; — in acta sua jurari prohibet, I, 72; — Patriæ patriæ nomen recusat, *ibid.* — legem majestatis reducit, I, 72; — senatori pauperi subvenit, I, 75; — simulacra libertatis senatui præbebat, I, 77; — continuat imperia, I, 80; — provincias quibusdam mandavit, quas egredi urbe non erat passurus, I, 80; — imperator salutatur a militia, II, 18; — novies ab Augusto in Germaniam missus, plura consilio quam vi perfecit, II, 26; — Urgulanæ adfuturus apud prætoris tribunal, II, 34; — nomine Germanici, trecentos plebi sestertios viritum dedit, II, 42; — Syriæ Creticum Silanum demoverat, II, 43; — ut propriam et sui sanguinis Drusum fovebat, *ibid.* — Drusum juvenem, urbano luxu lascivientem, melius in castris haberi rehetur, II, 44; — Marobodnum undecim legionibus petit, II, 46; — duodecim celebres Asiæ urbes collapsas nocturno motu terræ juvat, II, 47; — hereditates nisi amicorum non adiit, II, 48; — ut honestam innocentium paupertatem levavit, ita prodigæ et ob flagitia egentes movit senatu, *ibid.* — probrosis sermonibus illusus, II, 50; — tertium consul, II, 53; — etiam fortuita ad gloriam vertit, II, 84; — dominus dios non vult, II, 87; — spernendis ramoribus validus, III, 10; — firmus adversum pecuniam, III, 18; — quartum consul, III, 31; — in Campaniam concessit, *ibid.* — missis ad

senatum literis motam rursus Africam incursu Tacfarinatis docuit, III, 32; — patres castigat, quod cuncta curarum ad principem rejicerent, III, 35; — animi firmitudinem ostendit, III, 44; IV, 8; — interjectu temporis non mitigabatur, III, 51; VI, 38; — antiquæ parcimonie princeps, III, 52; — tribunicie potestatis socius Augusto, III, 56; — summus pontifex, III, 59; — id Blæso tribuit ut imperator a legionibus salutaretur, III, 74; — omissus in testamento Junie, III, 76; — variis artibus Sejani devinctus, IV, 1; — occultus, IV, 1, 52; — in deterius mutatur, IV, 6; — constans in morte Drusi, IV, 8; — cum laudat pro rostris, IV, 12; — nunquam domi Germanici mitis, IV, 17; — spernendis honoribus validus, IV, 37; — omnia facta dictaque Augusti vice legis observat, ibid. — ambitiosus in posteros, IV, 38; VI, 46; — in Campaniam proficiscitur, IV, 57; — ejus habitus in senectute, ibid. — imperium Livie artibus adsecutus, ibid. — in insulam Capreas se abdit, IV, 67; — dissimulationem diligit, IV, 71; — ludibria seriis permiscere solitus, VI, 2; — debitoribus subvenit, VI, 17; — Galbæ præagit imperium, VI, 20; — Chaldaeorum artem calluit, VI, 20; — callidus et tegendis sceleribus obscurus, VI, 24; — contemptor suæ infamie, VI, 38; — ambitionis, VI, 45; — non omisit incepta, VI, 32; — futurorum providus, VI, 46; — vestium aggestu necatur, VI, 50; — Germanos hæud impune perculit, G. 37; — Julie gentis sacerdotium Augustale sacrat, H. II, 95; — Augusti consi-

lia pro præceptis habet, A. 13; — annis xxxiii imperat, O. 17. — Tiberii vita et mores, II, 4; VI, 51; — liberalitas, II, 48; — parcimonia, III, 52; — sævitia in Druso nepote, VI, 23, 24; — dominatio violentior mortua matre, V, 3; — literæ et mandata in Germanicum, III, 16; — super luxu civitatis, III, 53; — curia egredientis verba, III, 65; — templum Smyrnæ, IV, 56; — victoriæ triumphique, I, 34; — periculum in specu, IV, 59; — munificentia, II, 48; IV, 64; VI, 45; — effigies cunctis circumflagentibus incolomis, IV, 64; — et Sejani effigies circum aram Amicitie, IV, 74; — libidines, VI, 1; — literæ ad senatum, VI, 6; — calliditas, XI, 3; — eloquentia, XIII, 3; — caustissima senectus, H. II, 76. — Tiberio non fas infringere dicta divi Augusti, I, 77; — læta mors Germanici, III, 2; — templum decretum, IV, 15; — aliud in Hispania Ulteriore, IV, 37; — sua ipsi flagitia in supplicium vertant, VI, 6. — Quanto rarior apud Tiberium popularitas, tanto lætioribus accepta, III, 69. — Sub Tiberio pacis adversa, H. I, 89. — Sub Tiberio principe, legio in Africa auxiliaque tutandis imperii finibus proconsuli parebant, H. IV, 48.

Tiberius, Drusi filius, VI, 46.

Tiberios Alexander, eques Romanus, XV, 28; — Ægypti præfectus, H. I, 11; — in Vespasianum pronus, H. II, 74; — sacramento Vespasiani legiones adigit, H. II, 79. Tiburs, VI, 27. — Tiburtum fines, XIV, 22.

Ticinum, oppidum, III, 5; H. II, 17, 27, 30, 68, 88.

- Tigellinus Sofonius**, XIV, 48; — praefectus praetorii, XIV, 51; — validus apud Neronem, XIV, 50, 57; XV, 50; — malis tantum artibus pollet, XIV, 57; — celeberrimas epulas parat, XV, 37; — Fenium Rufum criminatur, XV, 50; — conjuratos saeviter percuntatur, XV, 58; — triumphale decus obtinet, XV, 72; — Anteii testamentum obsignari jubet, XVI, 14; — hereditatum captator, XVI, 17, 19; — mori adigitur, H. I, 72; — ejus proximus Mævius Pudens, H. I, 24; — in eum ancillae Octaviae dictum, XIV, 60.
- Tigranes**, Armeniae rex, II, 3; — supplicio adficitur, VI, 40.
- Tigranes**, Cappadox, Armeniae rex, XIV, 26; — alienigena a Parthis vocatur, XV, 1; — Adiabenos vastat, *ibid.*
- Tigranocerta**, urbs Armeniae, a Parthis occupantur, XII, 50; — deduntur Corbuloni, XIV, 24; — occupantur a Tigra-ne, XV, 4; — urbs valida, *ibid.* — Tigranocerta omittere Moneses jussus, XV, 5. — Ad occupanda Tigranocerta terrore utendum, XIV, 23. — Tigranocertis recipiendis, XV, 8. — A Tigranocertis exercitus Romanus deductus, XV, 6. — A Tigranocerta Nisibis distans, XV, 5.
- Tigris**, VI, 37; — amnis Armeniae, XII, 13.
- Timarchus**, XV, 20.
- Timotheus**, Atheniensis, H. IV, 83.
- Tingitana**, Mauritaniae provincia, H. II, 58, 59.
- Tiridates**, VI, 32; — stimulatus a Vitellio, VI, 37; — aliquot Parthorum oppida recipit, VI, 41; — regis honoribus extollitur, VI, 42; — rem Selsuccensem populo permittit, *ibid.* — insigni regie evincitur, *ibid.* — ignavus ad pericula, VI, 44.
- Tiridates**, Vologesis frater, XII, 50; XV, 14; — ab eo Armeniae rex factus, XIII, 34; — cum bello infensat, XIII, 37; — de colloquio cum Corbulone agit, XIII, 38; — obsidentem Artaxam Corbulonem frustra aggreditur, XIII, 40; — ex Armenia fugatur, XIV, 26; XV, 1; — a fratre diemate evincitur, XV, 2; — exspectatur a Vologese, XV, 14; — sacerdos, XV, 24; — legatos ad Corbulonem mittit, XV, 27; — cum Corbulone colloquitur, XV, 28; — Romam venit, XVI, 23.
- Tiro**, libertus Ciceronis, O. 17.
- Tiro Apinius**, H. III, 57, 76.
- Titianus Salvius**, frater Othonis, *vid.* Salvius.
- Titidius Labeo**, II, 85.
- Titii sodales**, I, 54.
- Titius Julianus**, H. I, 79.
- Titius Proculus**, XI, 35.
- Titius Sabinus**, *vid.* Sabinus Titius.
- Titus Ampius Flavianus**, Pannoniae legatus, H. II, 86; — natura ac senecta cunctatur, H. III, 4; — militibus iuvius, H. III, 10; — vincetus ac discrimini exemptus, *ibid.* — arma in Pannonia movet, H. V, 26.
- Titus**, Vespasiani filius, H. I, 1; — ad Galbam mittitur, H. I, 10; — H. II, 1; — regreditur, H. II, 2; — Bereniceam amat, *ibid.* — Veneris templum adit, *ibid.* — Vespasianum Mucianumque conciliat, H. II, 5; — consiliorem inter eos nuntius, H. II, 79; — bello Judaico praepositus, H. II, 82; H. IV, 51; H. V, 1; — consul, H. IV, 3; — consulatum absens movet, H. IV, 38; — validissima exerci-

tus pars ei traditur, H. IV, 51; —
 — pro fratre deprecatur, H. IV,
 52; — castra ante Hierosolyma po-
 nit, H. V, 1, 10, 11; — aggeribus
 vineisque certare statuit, H. V, 13.
 — Titi ingenium capax fortunæ,
 H. II, 1; — mitis natura, H. IV,
 86; — comitas erga milites, H.
 V, 1.

Tmolus, urbs Asiæ, II, 47.

Toga Britannis gestari coepta, A.
 21; — hirta, O. 26; — picta, IV,
 26; — virilis maturata, XII, 41.

Togatus, H. III, 70. — Togata
 cohors, H. I, 38. — Togati, A. 9;
 O. 6. — Togatorum globus, in ob-
 sidione Curis, XVI, 27.

Tognius, Gallus, VI, 2.

Tolbiacum, Germanis oppidum,
 H. IV, 79.

Toranius, O. 21.

Toronensis sinus, V, 10.

Torquata Junia, Silani uxor, III, 69.

Torquati ob scelera interfecti, XVI,
 12. *Vide et in Junii.*

Torquatus Silanus Junius, XV, 35;
 — L. Silani patruus, XVI, 8.

Trabeati equites, III, 2.

Trachalus, *vid.* Galerius Trachalus.

Tragedus Piso, XV, 65.

Trajanus, princeps, A. 44. — Ejus
 laus, A. 3; — consulatus alter, G.
 37; — imperium a Tacito senectuti
 sepositum, H. I, 1.

Trajectus maris, XV, 34. — Tra-
 jecti in Galliam Sugambri, XII,
 39. — Trajectus in continentem na-
 ves, II, 78.

Tralliani, populus, IV, 55.

Transalpinæ gentes, H. IV, 54.

Transfugarum poena apud Germa-
 nos, G. 12. — Transfugit classis,
 H. III, 13; H. IV, 16.

Transpadana Italia, H. II, 32; —
 regio, H. I, 70. — Transpadani,
 XI, 24.

Transrhennanus populus, IV, 72.

— Transrhennana gens, H. IV, 15.

— Transrhennani, H. IV, 23, 28;

H. V, 16; — natandi peritissimi,

H. II, 17. — Transrhennanorum

terrore fractæ populi Romani vires

obteruntur, H. IV, 76. — Trans-

rhennanæ gentes, Germanicæ, H.

IV, 63, 73.

Trapezus, Asiæ civitas, XIII, 39;

— Trapezuntem subitus irrupit

Anicetus, H. III, 47.

Traulus Mantonus, eques, XI, 36.

Trebellienus Rufus, II, 67; —

Thracum regum tutor, III, 38;

— mortem sumit, VI, 39.

M. Trebellius, legatus, VI, 41.

Trebellius Maximus, XIV, 46; —

Britannis præses, H. I, 60; A.

16; — Britannia profugerat ob

iracundiam militum, H. II, 65.

Trebonius Garucianus, H. I, 7.

Trevir, pro Treveris, H. III, 35;

— ab una ala profligatus, III, 46.

— Treveri, I, 41; — circa adfec-

tationem Germanicæ originis ultro

ambitiosi, G. 28; — rebellant, III,

40; — perculsi a Galba, H. I, 53;

— vastantur a Civile, H. IV, 28;

— pro Romanis contra Germanos,

H. IV, 37; — contemnuntur a Vo-

cula, H. IV, 57; — socii Civis,

H. IV, 66; — motu Vindictis cum

Verginio, H. IV, 69; — vincuntur

a Sext. Felice, H. IV, 70; — a

Ceriale, H. IV, 71; H. V, 24; —

benevolentia non continentur, H.

IV, 76. — Treveri, pro oppido aut

ditione Treverorum, H. IV, 70.

— Ala Treveris conscripta, III,

42. — Treverorum ala, H. II, 14;

— pulsa, H. II, 28; — auxilia, H.

IV, 18; — colonia, H. IV, 62, 72;

— equites, H. IV, 18; — senato-

res, I, 13; — ad Germanos trans-

eunt, H. V, 19. — Trevericus tur-

- multus, III, 42. — *Travericam praelium*, H. V, 17.
- Triaria*, L. Vitellii uxor, H. II, 63; — cincta gladio, H. III, 77. — *Triariae licentia*, H. II, 64; — *superbia ac saevitia*, H. III, 77.
- Triboci*, Germaniae populus, Rheni ripam colunt, G. 28; — ad Romanos deficiunt, H. IV, 70.
- Tribunal*, suggestus, I, 18, 25, 27, 39, 61; XI, 35; — *sedem curulem sustinebat*, XV, 29; — *Blaesi*, I, 22; — *consulum*, XVI, 30; — *Caesaris Germanici*, II, 57; — *praetoris*, II, 34. — *Tribunalia consulum*, XII, 4. — *Tribunalis cornu*, I, 75.
- Tribunatus plebis*, XIV, 48; A. 46.
- Tribunitia intercessio*, XIV, 40; — *potestas*, I, 3, 7, 9, 10; III, 57; H. I, 47; — *summi fastigii vocabulum*, III, 56; — *continuata Augusto*, I, 9; — *decreta Othoni*, H. I, 47. — *Tribuniciae potestatis iure intercedere relationi*, I, 13. — *Tribunicia rogatio*, VI, 16. — *Tribunicium jus*, I, 2. — *Tribunicii viatores*, XVI, 12.
- Tribunus plebei*, I, 77; VI, 12, 47; — *intercessit rogationi consulum*, H. IV, 9. — *Tribuni plebei*, I, 15; — *turbulenti*, H. II, 38; — *in auxilium spretae potestatis a Vitellio advocati*, H. II, 91. — *Tribunis reddita licentia plebem agitandi*, III, 27.
- Tribunatus militum titulus*, A. 5. — *Tribunatus plur.*, H. IV, 39.
- Tribunus cohortis*, H. III, 85; — *praetoriae*, I, 77; III, 14; XIII, 15; — *urbanae*, VI, 9. — *Tribunus custodiae adpositus*, I, 6. — *Tribuni*, I, 66; — *cohortium*, H. II, 41; H. III, 68; — *exactorati*, H. I, 20; — *pauci in legione*, I, 17; — *severi*, II, 55; — *turbulenti*, H. II, 38; — *extranei*, I, 23; — *a Germanis ad aras mactati*, I, 61.
- Tribuni militum consulari potestate*, I, 1.
- Tribus*, O. 39. — *Tribuum stadia*, I, 15. — *Vocari tribus jubet*, H. III, 58.
- Tributi exactio, rebellionis otiosa*, IV, 7. — *Tributa inter poenas servientium*, A. 32; — *infracta Germanis hostiles spiritus induunt*, H. IV, 57. — *Tributorum deminutio*, II, 56; — *continuatio seditionis causa*, III, 40; — *necessitas*, H. IV, 74. — *Tributa renuant Galliae*, H. IV, 26; — *pati non est Germanorum*, G. 43.
- Trietarchus*, XIV, 8; — *navium*, H. II, 16. — *Trietarchi*, H. II, 9; H. III, 12.
- Trimetus, insula*, IV, 71.
- Trinobaetes, Britanniae populus*, XIV, 31; A. 31.
- Trio Fulcinus, accusator*, II, 28, 30; — *Pisonem apud consules postulat*, III, 10; — *a Tiberio moneatur*, III, 19; — *consul*, V, 1; — *facilis capeessendis inimicitias*, V, 11. — *Trioni dilatio exitus quaesita*, VI, 4; — *metu se ipse necat*, VI, 38.
- Trivia*, III, 62.
- Triumphalis, qui triumphavit*, III, 56; — *senex*, H. IV, 8. — *Triumphalis honos*, XII, 28; — *porta*, I, 8; — *vestis ludum edentibus*, I, 15; XII, 41; — *in pompa*, XIII, 8. — *Triumphale decus*, VI, 10, 39; XV, 72. — *Triumphales*, III, 30; — *avi*, XIV, 1; — *imagines, laureatae, in fere statuae*, XV, 72. — *Triumphalia, scilicet ornamenta et insignia, decreta A. Caecinae*, I, 72; — *L. Apronio, ibid.* — *C. Silio, ibid. et IV, 18;*

- Camillo, II, 52; — Junio Bruto, III, 72; — Lentulo, IV, 44; — Domitio, *ibid.* — Poppæo Sabino, IV, 46; VI, 39; — Corbuloni, XI, 20; — Curtio Rufo, *ibid.* — L. Silano, XII, 3; — Pomponio, XII, 28; — Ostorio, XII, 38; — Petronio Turpiliano, XV, 72; — Cocceio Nervæ, *ibid.* — Tigellino, *ibid.* — M. Aponio, H. I, 79; — Vespasiano, H. II, 78; — Muciano, de bello civili, sed alio prætextu, H. IV, 4; — Agricola, A. 40; — Sulpicio Quirinio, III, 48; — parta, IV, 18; — pervulgata, XII, 53; — negantur petenti Dolabellæ, IV, 26. — Triumphalium insigne, XII, 3; — vestis, XII, 41. Triumphalia tribuere, XI, 20. — Triumphalia insignia, I, 72; II, 52; ornamenta, A. 40, 44. — Triumphus manente bello, I, 55; — Germanici, II, 41; — L. Mummi, XIV, 21; — Domitiani falsus et Germania, A. 39; — decretus, I, 55; II, 26; — navalis de Pœnie, II, 49. — Triumphus insignia, III, 48, 72; XII, 38. — Triumphus congesti, I, 4; — recepti, spreti, III, 47; — de populis regniisque integris acquiritur, XII, 20.
- Triumvir, I, 2. — Triumviri, V, 1; A. 2; *scil.* reipublicæ constituendæ; alii fuerunt triumviri capitales, unde triumphale supplicium, V, 9.
- Troges Scafellus, I, 35.
- Troja, XII, 58; — parens urbis Romæ, IV, 56. — Troja ludicrum, XI, 11. — Trojanus Antenor, XVI, 21. — Trojanum excidium, XV, 39. — Trojanis temporibus, XI, 14.
- Trojæ: de quo sistebantur, XV, 18. — In trojæorum modum, II, 18.
- Trosobores, Clitarum dux, XII, 55; — interfectus, XII, 55.
- Trutulensis, portus Britannicæ, A. 38.
- Tabantes, XIII, 55, 56; — Germani, I, 51.
- Tubero Seius, legatus, II, 20; — majestatis falso accusatur, IV, 29.
- Tuberones, ingrata reipublicæ nomina, XVI, 22. — Tuberorum familia, XII, 1.
- Tudri, nobile genus, G. 42.
- Tugurians Julius; eques Romanus, XV, 50.
- Tuisco, Germanorum Deus, G. 2.
- Tullius Vulcatius, XVI, 8.
- Serv. Tullius, *vid.* Servius.
- Tullius Flavianus, H. III, 79.
- Tullius Senecio, *vid.* Senecio Tullius.
- Tullius Valentinus, H. IV, 68; — concionibus potens, H. IV, 69; — cuncta in turbas conversurus, H. IV, 70; — invaditur a Ceriale, H. IV, 71; — captus, *ibid.* — damnatur, H. IV, 85.
- Tullus, rex, III, 26; — Hostilius, VI, 11. — Ejus leges, XII, 8.
- Tumulus Varianarum legionum, I, 62; — disjicitur a Germanis, II, 7; — Cæsaris, III, 9; — Juliorum, XVI, 6; — Octavio, IV, 44. — Ante tumulum Patrobii, interfectoris ejus caput laceratum, H. I, 49. — Tumulo Agrippinæ planctus auditi, XIV, 10.
- Tungri, H. IV, 55; — in exercitu Vitellii, H. II, 14; — pugnant cum Civile, H. IV, 66; — Romanis deduntur, H. IV, 79; — primi Germanorum Rhenum transgressi, G. 2. — Tungrorum cohors signa ad Civilem transtulit, H. IV, 16. — Tungrorum cohortes, H. II, 14; — Romanis sub Agricola militant,

- A. 36. — *Tangræ cohortes*, H. II, 15.
Turbo ventorum, XVI, 13.
Turesis, dux Thracum, IV, 50.
Turma, de numero equitum, G. 7. — *Turmæ*, XII, 56; — *catervæ*, XIV, 34; — *equitum*, H. II, 14; A. 36; — *Treverorum*, H. II, 14; — *hostiles*, XV, 9; — *sociales*, IV, 73.
Turonius, singul. pro plur., *Galliarum populus*, III, 46. — *Turonii rebellant*, III, 41.
Turpilianus Petronius, vid. Petronius Turpilianus.
Turpio Ambivius, O. 20.
C. Turranius, I, 7; — *rei frumentariæ præfectus*, XI, 31.
Turullus Cerialis, primipilaris, H. II, 22.
Tusculum, XI, 24. — *Tusculanus ager*, XIV, 3.
Tuscius Cæcina, H. III, 38.
Tusci, XI, 24. — *A Tuscis acciti histriones*, XI, 24.
Tuscius, vicus, IV, 65.
Tutor Julius, vid. Julius.
Tyrrhenus, Atye rege genitus, IV, 55.
Tyrus, XVI, 1.
- U.
- Ubia, mulier*, H. V, 22.
Ubii, I, 31; H. IV, 18, 55; — *vasantur a Civili*, H. IV, 28; — *Romanorum nomine Agrippinenses vocati*, H. IV, 28, 63; — *nomine conditoris*, G. 28; — *Agrippinæ*, XII, 27; — *Civilis socii*, H. IV, 77; — *Germani*, G. 28; — *prædas e Germania petunt*, H. IV, 28; — *contusi, ibid.* — *recepti*, H. V, 24. — *Ubiorum ara*, I, 39, 57; — *auxilia*, H. IV, 18; — *civitas*, I, 37, 71; — *oppidum*, I, 36; XII, 27.
Ulixis in Germania mominenta, G. 3; O. 16.
Ultionis, ara, III, 18.
Ultor Mars, III, 18.
Umbria, IV, 5; H. III, 41, 52. — *Umbriæ plana*, H. III, 42.
Umbricius, haruspex, H. I, 27.
C. Ummidius Quadratus, Syriæ præses, XII, 45; — *an Mithridatem ulcisceretur consultat*, XII, 48; — *Judeos punit*, XII, 54; — *discos Corbuloni*, XIII, 9; — *moritur*, XIV, 26.
Unciarium fenus, VI, 16.
Unsingis, annis, I, 70.
Urbanus luxus, II, 44; — *miles*, H. I, 4, 5; — *raro in aciem deductus*, H. I, 89. — *Urbana cohors*, H. III, 57; — *plebes imbellis*, III, 40. — *Urbanæ cohortes*, IV, 5.
Urbicus Pompeius, XI, 35.
Urbina, O. 38.
Urbium, oppidum, H. III, 62.
Urbs pro Roma, II, 2; III, 71; IV, 9; H. I, 62; H. III, 48, 80; H. IV, 58; — *flagrat*, XV, 39; — *iniqua auctionibus*, H. I, 20; — *lustrata*, H. I, 87; — *vastata incendiis*, H. I, 2; — *ornatu magnifico*, I, 9; — *a Gallis capta*, XV, 41; H. IV, 54. — *Urbis Dii*, III, 59; — *illoclebræ*, IV, 2; — *pomerium*, XII, 24; — *sepulcræ ruinæ*, H. III, 35; — *vitia*, O. 29. — *Urbe tota pro domo usus Nero*, XV, 37.
Urgulania, Augustæ percara, II, 34; — *in jus vocata, ibid.* — *in jus a Pisone trahitur*, IV, 21; — *pensionem nepoti mittit*, IV, 22. — *Urgulaniæ potentia nimia*, II, 34.
Uri, boves silvestres, IV, 72.
Usipetes, I, 51; — *qui et Usippæ*, XIII, 55, 56; — *Mogontiæ ob-sident*, H. IV, 37; — *Germani*, G. 32; — *Romanos relinquunt*, A. 32.

Cohortis Uaiipiorum memorabile facinus, A. 28.

Uape, urbs, XII, 16. — Uspensium excidium, XII, 17.

Usura, ad semuncias redacta, VI, 16. — Fenus in usuras extendere, G. 26; — sine usuris, VI, 17.

Uxor Neroni abducta, I, 10; — prosperis dubiisque socia, XII, 5; — rerum adversarum secundarumque consors, III, 34; — iudicio mariti permissa, XIII, 32; — L. Vitellii gladio cincta, H. III, 77; — uxores magistratuum provinciarum, III, 33; — exsulum comites, XV, 71; H. I, 3.

V.

Vacationes militares, I, 17; — ex fisco solutæ, H. I, 46, 52. — Vacationum pretia, I, 35.

Vada, H. V, 20; — oppugnatur a Civile, H. V, 21.

Vahis, fluvius, II, 6; H. V, 26.

Valens, *vid.* Fabius Valens.

Valens Donatius, centurio, H. I, 56; — occiditur, H. I, 59.

Valens Manlius, legionis legatus, XII, 40; H. I, 64.

Valens Vectius, *vid.* Vectius.

Valentinus, *vid.* Tullius Valentinus. M. Valerius, consul, III, 2.

Valerius Asiaticus, bis consul, XI, 1; — Viennæ genitus, *ibid.* — a Messallina pervertitur, XI, 2; — Suilio accusante, XI, 2; XII, 43; — venas exsolvit, XI, 3.

Valerius Asiaticus, Belgicæ legatus, H. I, 59; — Vitellii gener, *ibid.* — consul designatus, H. IV, 4, 6.

Valerius Capito ab exsilio restituitur, XIV, 12.

Valerius Corvus, I, 9.

Valerius Fabianus, XIV, 40.

Valerius Festus, legatus, H. II, 98; — legionem in Africa regebat, H. IV, 49; — affinitate Vitellii anxius, *ibid.* — equites in cædem Pisonis mittit, H. IV, 50.

Valerius Marius, H. II, 71.

Valerius Messalla, I, 8.

Valerius Messalla, consul, XIII, 34.

Valerius Messallinus, III, 18. — Ejus sententia de uxoribus magistratuum, III, 34.

Valerius Naso, IV, 56.

Valerius Paullinus, H. III, 42.

Valerius Ponticus, XIV, 41.

Valerius Potitus, XI, 22.

Vallis Vaticana, XIV, 14.

Vandali, Germaniæ populus, G. 2.

Vangio, XII, 29; — Suevorum rex, XII, 30.

Vangiones, Germaniæ populus, XII, 27; — ad Romanos deficiunt, H. IV, 70; — Germani, G. 28.

Vannius, II, 63; — Suevorum rex, XII, 29.

Vardanes, Vologesis filius, XIII, 7.

Varianus exercitus, II, 15. — Variana clades, I, 10, 57; — ejus species et descriptio, I, 61; — ea clade capti, quadragesimo post anno liberati, XII, 27. — Varians legiones, II, 7, 25.

Varilia Apuleia, II, 50.

Varini, Germaniæ populus, G. 40.

Varius, poeta, O. 12.

Varius Crispinus, H. I, 80.

Varius Ligur, Aquiliæ adulter, IV, 42; — accusatores pecunia corrumpit, VI, 30.

Varius Lusius, consularis, XIII, 32.

Varro Cingonius, XIV, 45; — consul designatus, H. I, 6; — occisus, H. I, 37.

Varro Licinius, I, 10.

Varro Terentius, O. 23.

Varro Vibidius senatu movetur, II, 48.

Varro Visellius, *vid.* Visellius.
 Varus Alphenus, *vid.* Alphenus.
 Varus Arrius, *vid.* Arrius.
 Varus Plancius, H. II, 63.
 Varus Quinctilius, cæsus a Germanis, G. 37; *vid.* Quinctilius.
 Vasaces, præfectus equitum Parthorum, XV, 14.
 Vasconum cohortes, H. IV, 33.
 Vaticana vallis, XIV, 14. — Vaticanæ infamiae loca, H. II, 93.
 Vatinius, scurra, XV, 34; — gladiatores edit, *ibid.* — Ejus rapinæ, H. I, 37.
 P. Vatinius, accusatus, O. 25, 34; — concursu totius civitatis, O. 39.
 Vectigal mancipiorum venalium, XIII, 31. — Vectigalium societates, III, 50. — Vectigalibus publicis viri consulares impositi, XV, 18. — Vectigalia omnia omittere dubitat Nero, XIII, 50. — Vectigales pecuniæ, IV, 6.
 Vectius Valens, XI, 30, 31; — supplicio afficitur, XI, 35.
 Vedius Aquila, legionis legatus, H. II, 44; — Patavium venit, H. III, 7.
 Vedius Pollio, I, 10; — præpotens, XII, 60.
 Veianus Niger, XV, 67.
 Veiento Fabricius, XIV, 50.
 Velabrum, H. I, 27; H. III, 74.
 Velamenta, H. III, 31; — et infulas præferre, H. I, 66.
 Veleda, virgo fatidica, H. IV, 61; — apud Germanos Numinis loco habita, G. 8. — Prætoriam triremem donum Velede traxere, H. V, 22. — Velede Romani hortantur ad pacem, H. V, 24. — Ad Velede legati missi cum donis, H. IV, 65. — Coram adire alioque Velede negatum, *ibid.*
 Velinus lacus, I, 79.
 P. Velleius, III, 39.

Vellocatus, H. III, 45.
 Vena argenti, XI, 20; — auri, G. 5.
 Venedi, Sarmatæ populus, G. 46.
 Venenum Senecæ paratum, XV, 45; — quo Athenienses damnatos perimunt, XV, 64. — Venenum haurire, XVI, 14; — sumit Boudicca, XIV, 37. — Veneno necatur Claudius, XII, 67; — Junius Silanus, XIII, 1; — Britannicus, XIII, 16.
 Veneti, populus, XI, 23.
 Venetus Paulus, XV, 50.
 P. Ventidius, H. V, 9; — Pacorum occidit, G. 37.
 Ventidius Cumanus, XII, 54.
 Ventorum turbo in Campania, XVI, 13.
 Venus, III, 62; — concepta mari, H. II, 3; — Amathusia, III, 62; — Erycina, IV, 43; — Genetrix, XVI, 27; — Paphia, III, 62. — Ejus simulacrum, H. II, 3; — templum, H. II, 2; — Stratonice, III, 63. — Veneris ædes, IV, 43. — Venus juvenum sera, G. 20.
 Venusius, Britannorum dux, XII, 40; — Britannos ad rebellionem concitat, H. III, 45. — Regnum ei relictum, *ibid.*
 Verania, Pisonis Liciniani uxor, H. I, 47.
 Q. Veranius, Cappadociæ legatus, II, 56; — accusationem contra Pisonem instruit, II, 74; — Trioni non concessit, III, 10, 13, 17; — ob vindictam Germanici sacerdotio auctus, III, 19; — consul, XII, 5; — legatus Britannæ, intra annum extinctus, XIV, 29; A. 14.
 Verax, Civilis sorore genitus, H. V, 20.
 Vercellæ, oppidum, O. 8; — Transpadanæ regionis municipium, H. I, 70.
 Vergilio Atilius, H. I, 41.

Verginius Capito, H. III, 77. —
Ejus servus, ibid. — patibulo ad-
fixus, H. IV, 3.

Verginius Rufus, consul, XV, 23;
— Vindictam vult, H. IV, 17; —
Germaniae Inferioris legatus, H. I,
8; — abductus a Galba per simu-
lationem amicitiae, H. I, 8; — Illy-
rici exercitus legationibus editus,
H. I, 9; — ejus cunctatio detecta
Galbae per Fabium Valentem, H.
I, 52; — consul ab Othone desti-
natur, H. I, 77; — obsidetur a suis
militibus, H. II, 49; — furtim ab
iis digreditur, H. II, 51; — epu-
latur apud Vitellium, H. II, 68;
— saepissime seditionibus infesta-
tus, H. II, 68. — Ejus servus ut
percussor Vitellii insinulatur, H.
II, 68.

Verginius Rufus, rhetor, Urbe pul-
sus, XV, 71.

Verona, civitas, H. II, 23; H. III,
10, 50, 52; — a Flaviana sedes bello
lecta, H. III, 8. — Veronenses, ib.
Verres, O. 37. — In Verrem libri,
O. 20. — Verrinum jus, O. 23.

Verritus, Frisierum dux, XIII, 54.

Versura votiva, VI, 16.

Verulamium, Britanniae municipi-
um, XIV, 33.

Verulana Gracilia, H. III, 69.

Verulanus Severus, XIV, 26; — in
subsidiium Tigrani mittitur, XV, 3.

Verus Atilius, H. III, 22.

Vesularius Flaccus, II, 28; —
necatur, VI, 10.

Vespasianus Flavius, H. I, 1, 10;
H. II, 78, 81, 82, 84, 85; H. III,
3, 13; H. IV, 7, 32, 36, 42, 49,
74, 81; — adstricti moris auctor,
III, 55; — imminentem pernici-
em majore fato effugit, XVI, 5;
— a Claudio in partem rerum ad-
sempsus, A. 13; — Britanniam re-
cepit, A. 17; — quingenta sester-

tia Basso donat, O. 9; — dux delec-
tus a Nerone, bellum Judaicum ad-
ministrabat, H. I, 10; — solus prin-
cipum in melius mutatus, H. I, 60;
— legiones sacramento Othonis
adigit, H. I, 76; — consilia cum
Muciano miscet, H. II, 7; — de
imperio recipiendo deliberat, H.
II, 74; — Caesarem discessit, H.
II, 78; — imperator salutar, H.
II, 80; — ne quidem plus civili
bello obtulit, quam alii in pace,
H. II, 82; — claustra Aegypti ob-
tinet, ibid. — Judaico bello Titum
praeposit, H. II, 82; H. IV, 51;
H. V, 1, 11; — in Africa praeco-
sulatum famocum et laevum age-
rat, H. II, 97; — olim legationis
secundae legatus, H. III, 44; — in
privata fortuna fratre minor, H.
III, 65; — senex triumphalis, H.
IV, 8; — iterum consul, H. IV,
38; — consulatum absens inquit, ib.
— in Italiam reaque Urbis inten-
tus, adversam de Domitiano fa-
mam accipit, H. IV, 51; — vali-
dissimam exercitus partem Tito
tradit, ibid. — haud aequae Domi-
tiano mitigatas, quam Titi pietate
gaudens, H. IV, 52; — oecum et
manu egrum sanat, H. IV, 81; —
Serapidis templum edit, H. IV,
82; — cuncta praeter Hierosolymas
victore exercitu tenet, H. V,
10. — Vespasiani mores, H. II,
5; — laus, H. II, 77; O. 8; —
denum triumphale nomen, ibid.
— caepa accelerata, H. II, 85;
— partes, H. II, 85, 86, 96; H.
IV, 39, 70; — consiliorum ple-
raque ignota, H. II, 98. — Milites
cum edictis Vespasiani depre-
hensi, ibid. — Caecina copias in
verba Vespasiani adigit, H. III,
13. — Ejus parcimonia, III, 55;
— partes, H. III, 57, 77; — exer-

citus, H. III, 66, 78. — In Vespasiani verba copias Civiles adactas, H. IV, 21; — nomen a Vitellianis transmissum, H. IV, 31; — odium apud eodem, H. IV, 54. — Vespasiani domus, H. IV, 68; — Vespasiano juveni summa claritudo promissa, H. I, 10; H. II, 1, 78; — cuncta principibus solita decernuntur, H. IV, 3; — imperium donavit Mucianus, H. IV, 4; — fuit amicitia cum Thræsa, Sorano. Sentio, H. IV, 7; — nuntiatum cecidisse Vitellium, H. IV, 51; — accidit cupido adeundi sacram sedem, H. IV, 82. — A Vespasiano dignitas Romanorum inchoata, H. I, 1; — comitatus subvenere, H. IV, 52. — Pro Vespasiano congregati repetebant prætorianam militiam, H. IV, 46. — Sub Vespasiano, G. 8.

T. Vespasianus, H. II, 1; — *vid.* et Titus.

Vestæ sedes, H. I, 43; — delubrum incendio perit, XV, 41; — templum in Capitolio, XV, 36; — exustum, XV, 41; — virgines, I, 8. — Vestales virgines, testimonium dicentes in foro auditæ, II, 34; — cum epistola Vitellii ad Flavianos missæ, H. III, 81; — locum restituendi templi perluunt, H. IV, 53. — Vestalium sedes in theatro, IV, 16; — vetustissimæ, XI, 32. — Vestalia sacra, II, 86.

Sext. Vestilius, prætorius, VI, 9.

L. Vestinus, eques Romanus, H. IV, 53.

Vestinus Atticus, *vid.* Atticus.

Vestis Germanorum, G. 17; — Parthorum, Sarmatarum, *ibid.* — candida, H. II, 89; G. 40; — serica, II, 33; — servilis, XIII, 25; H. II, 29; — triumphalis, I, 15; XIII, 8. — Vestem mutare, reo-

rum, II, 29. — Veste obducta tracti damnati, IV, 70. — Vestes viris ac feminis promiscuæ, III, 53; — crematæ in funeribus, III, 2. — Vestibus injectis necatur Tiberius, VI, 50; — Mithridates, XII, 47.

Vestricius Sparinna, H. II, 11; — Placentiam obtinebat, H. II, 18; — ejus providentia, *ibid.* — ad oopias Othonis venit, H. II, 36.

Vesuvius mons, IV, 69.

Vetera, scil. castra, I, 45, 58; H. IV, 18, 21, 35, 57, 58; H. V, 14; circumsidetur a Civile, H. IV, 36; — capiuntur ac diripiuntur, H. IV, 60, 62; — Civilis ibi coædit, H. V, 14.

Veterani, I, 26, 31; — pro militibus veteribus, non autem emeritis, H. I, 68; — adscripti in colonias, XIV, 27; — conciti per largitiones, I, 10; — deducti in coloniam, XIV, 31; — instructi, II, 80; — sub vexillo hiemabant, I, 39; — secuti exemplum cæterorum, I, 44; — trucidati, A. 5; — vicesimo militiæ anno dimittuntur, I, 78; — e prætorio, H. II, 11; — qui non stationem, non vigiliis inissent, XIII, 35; — revocati, H. II, 82. — Veteranæ cohortes, H. IV, 17. — Veteranorum colonia, A. 14; — multitudo, IV, 4; — vexillum, III, 21.

Veternus Attii Pacuvii, O. 20.

Vettius Bolanus, legionis legatus, XV, 3; — Britannicæ legatus, H. II, 65; — inter Vitellium et Vespasianum ambiguus, H. II, 97; — feroci provincie nimis placidus, A. 8; — loco auctoritatis amorem parat, A. 16.

Vettonianus Funisulanus, XV, 7.

L. Vetus, *vid.* L. Antistius Vetus.

Vexillarius, signifer, H. I, 41; H.

- III, 17. — Vexillarii milites, H. II, 18, 66, 83; — legionum, I, 38; H. II, 100; — vicesimani, XIV, 34; — e cohortibus, H. III, 6; — e legionibus, H. III, 48.
- Vexillum, I, 17; H. III, 17; — legionis, H. II, 24; — tironum, II, 78; — veteranorum, III, 21; — praetorianorum, H. III, 21. — Vexilla, H. I, 36; A. 35; — delectorum, XV, 26; — equitum, H. II, 11; — Germaniae, H. I, 53; — Germanorum, H. I, 70; — legionum, IV, 73; A. 18; — Germanica, H. I, 31; — praefectura nomen Vitellii lacerantur, H. II, 85.
- Via Appia, II, 30; H. IV, 11; — Bedriacensis, H. III, 27; — Caspia, VI, 33; — Flaminia, III, 9; XIII, 47; H. I, 86; H. II, 64; H. III, 79, 82; — inundatione Tiberis obstructa, H. I, 86; — Miseni, XIV, 9; — Ostiensis, XI, 23; — Postumia, H. III, 21; — Sacra, H. III, 68; — Salaria, H. III, 78.
- Viatores tribunitii, XVI, 12.
- Vibenna Caelis, IV, 65.
- Vibidia, vestalium vetustissima, XI, 32; — Claudium pro Messallina orat, XI, 34.
- Vibidius Varro senatu movetur, H, 48.
- Vibilius, Hermundurorum dux, II, 63; XII, 29.
- C. Vibius, II, 30.
- Vibius Avitus, *vid.* Dubius.
- Vibius Crispus, XIV, 28; — Anonium Faustum accusat, H. II, 10; — societate culpae involyitur, H. IV, 41; — Marcellum curia excedentem sequitur, H. IV, 43. — Ejus fama, O. 1.
- Vibius Fronto, equitum praefectus, II, 68.
- Vibius Marsus, II, 74, 79; IV, 56; accusatur, VI, 47; — Syriae legatus, XI, 10.
- Vibius Secundus, eques Romanus, XIV, 28; — repetundarum damnatur, *ibid.*
- Vibius Serenus, proconsul Ulterioris Hispaniae, in Amorgum insulam deportatur, IV, 13; — accusatur a filio, IV, 28; — Amorgum reportatur, IV, 30; — ejus filius, IV, 28; — in Fonteium Capitonem crimina fingit, IV, 36; — districtior accusator, *ibid.*
- Vibulenus, miles gregarius, I, 22, 28; — interficitur, I, 29.
- Vibulenus Agrippa, VI, 40; — venenum haurit, *ibid.*
- Vibullius, praetor, XIII, 28.
- Vicetia, municipium, H. III, 8.
- Victor Claudius, H. IV, 33.
- Victoriae simulacrum, XIV, 32.
- Vienna, XI, 1; H. II, 66; — colonia, H. I, 66. — Viennenses, H. I, 65, 66; — timentur Vitellio, H. II, 66. — Eorum honori quid datum, H. I, 77. — Inter Viennenses Lugdunensesque vetus discordia, H. I, 65.
- Vigiliae pro vigiliis, H. I, 20; — et statio differunt, XIII, 34. — Vigiliarum initia per centurionem nuntiata, XV, 30. — Vigiliis parum intentus miles, H. III, 69. — Vigiliis obire, H. II, 29.
- Vigilium cohortes, H. III, 64, 69.
- Vigintiviratus, III, 29.
- Villa Caesaris, XIV, 9. — Villarum infinita spatia, III, 53.
- Vincius Rufinus, XIV, 40.
- Vindelici, populus, II, 17.
- Vindex Julius, H. I, 16, 65; — caesus, H. I, 51; — uno praelio concidit, H. IV, 57. — Vindicio acies, H. IV, 17; — bellum, H. I, 53, 70; — coepta, H. I, 6, 51;

- memoria, H. I, 8; — motus, H. I, 89; — socii, H. II, 94.
 Vindonissa, H. IV, 61; — oppidum Helvetiorum, H. IV, 70.
 Vinicianus Pollio, VI, 9.
 M. Vinicius, VI, 15; — Tiberii progener, VI, 45.
 T. Vinus, H. I, 1; — deterrimus mortalium, H. I, 6; — consul, H. I, 11, 13; — ejus de Galba sententia, H. I, 32; — occiditur, H. I, 42. — Ejus avaritia et licentia, H. I, 37; — potentia, H. I, 13, 72; — ætas et mores, H. I, 48; — testamentum irritum, H. I, 48.
 Vinii, H. II, 95.
 Vipsania, Agrippæ filia, uxor Tiberii, I, 12; — mater Drusi, III, 19.
 Vipsania porticus, H. I, 31.
 L. Vipsanius, consul, XI, 23.
 M. Vipsanius Agrippa, *vid.* Agrippa.
 Vipsanius Gallus, prætor, moritur, II, 51.
 Vipsanius Lenas, XIII, 30.
 C. Vipstanus, consul, XIV, 1.
 Vipstanus Apronianus, proconsul, H. I, 76.
 Vipstanus Messalla, tribunus, H. III, 9, 18; — historicæ scriptor, H. III, 25, 28; — Saturninum militibus eripit, H. III, 11; — pius et eloquens, H. IV, 42. — Ejus opinio de oratorum veterum præstantia, O. 14, 15, 25.
 Virgilius Geminus, H. III, 48.
 Virgilianus Juncus, XI, 35.
 Virgilius, O. 12, 20; — a quibusdam Lucretio postpositus, O. 23. — Ejus accessus, O. 13.
 Virgo trimvirali supplicio non afficitur, V, 9. — Virgines Vestales, *vid.* Vesta.
 Visellius Varro, legatus, III, 41; — consul, IV, 17; — C. Silium accusat, IV, 19.
 Vistilia licentiam stupri vulgat, II, 85.
 Visurgis, flumen, II, 9, 11, 16, 17.
 Vitellia, Petronii accers, III, 49.
 Vitellianus miles, H. II, 17; H. III, 63, 69, 73, 82; — motus, H. I, 51. — Vitelliani milites, H. I, 85; H. II, 14, 15, 17, 21, 23, 25, 27, 31, 34, 56; H. III, 9, 23, etc., 60; H. IV, 46. — Vitelliani exercitus, H. I, 87; H. II, 45; H. III, 22, 46. — Vitellianæ partes, H. I, 84, 90. — Vitellianæ legiones, H. II, 41; H. III, 21; — cohortes, H. III, 6, 61, 62; — vincuntur, H. II, 14, 15; — in partes transant, H. III, 63; — Flavium Sabianum adiunguntur, H. III, 69; — externum servitium quam Vespasiani malunt, H. IV, 54; — earum virtus et constantia, H. IV, 2.
 P. Vitellius, I, 70; — ad census Galliarum mittitur, II, 6; — accusationem adversus Pisonem instruit, II, 74; — Pisonem accusat, III, 10, 13, 17; — ob vindictam Germanici sacerdotio augetur, III, 19; — necem sibi consciscit, V, 8 — Cujus uxor, VI, 47.
 Q. Vitellius (P. frater), senatus movetur, II, 48.
 L. Vitellius (P. et Q. frater), consul, VI, 28; — rebus Orientis præficitur, VI, 32; — Artabanum ex Armenia discedere cogit, VI, 36; — Archelao auxilia mittit, VI, 41; — amicus Claudii, XI, 33; — censor, XII, 4; — ter consul, XIV, 56; H. I, 9, 52; H. III, 66; — pater imperatoris, H. III, 86; — accusatur, XII, 42. — Ejus os impadicum, XI, 3; — sententia de matrimonio Claudii, XII, 5. — De eo sinistra in urbe fama, VI, 32.
 A. Vitellius (Lucii filius), H. I, 56,

64, 69, 70, 74, 75, 77, 84, 90; H. II, 1, 7, 14, 16, 17, 21, 27, 31; 42, 47, 48, 55, 58, 59, 60, 66, 67, 73; — consul, XI, 23; — adulator, XIV, 49; — Tacito nec beneficiis, nec injuria cognitus, H. I, 1; — Inferioris Germaniæ legatus, H. I, 9, 52; — libellos præmia exposcentium invenit, H. I, 44; — percussores Galbæ et Pisonis necat, ibid. — apud severos humilis, H. I, 52; — imperator consalutatur, H. I, 57; — ministeria principatus in equites Romanos disponit, H. I, 58; — Galerium Asiaticum generum adscivit, H. I, 59; — ingens viribus opibusque, duos duces, duo itinera bello destinavit, H. I, 61; — Germanicus appellatur, H. I, 62; — proconsul in Africa, H. I, 70; — literas ad Titianum composuit, H. I, 75; — clementiæ gloriam tulit, ibid. — hostis et parricida vocatur, H. I, 85; — ventre et gula sibi ipse hostis, H. II, 31; — ad bellum proficiscitur, H. II, 57; — impar curis gravioribus, H. II, 59; — Lugdunum venit, ibid. — filium Germanici nomine appellat, ibid. — dedit consulatum Simplicii, H. II, 60; — occidi Dolabellam jussit, H. II, 63, 64; — Clavium nulla formidine retinebat, H. II, 65; — discubuerat Ticini, H. II, 68; — amputari legionum auxiliorumque numeros jubet, H. II, 69; — Cremonam flexit, H. II, 70; — cæsos cives lætus videt, ibid. — Neronem ipsum admiratione celebrabat, H. II, 71; — sibi ipse documento posse ab exercitu principem fieri, H. II, 76; — contemptior in dies sequiorque, gravi Urbem agmine petebat, H. II, 87; — Romam ingreditur, H. II, 88; — Capitolium ingressus, ibi matrem

Augustæ nomine honoravit, H. II, 89; — Augusti nomen adsumit, H. II, 90; — apud milites disceperit, H. II, 96; — in Africa proconsulatuum egerat, H. II, 97; — auxilia sociaverat, H. III, 15; — gravi corporis morbo æger, H. III, 38; — remedia potius malorum, quam mala, differebat, H. III, 54; — Julium Priscum et Alphenum Varum obsidere Apenninum jubet, H. III, 55; — præcipuum inter mala omnia ostentum, H. III, 56; — Claudium Julianum permulcendis militum animis delegit, H. III, 57; — Cæsarem se dici vult, H. III, 58; — cum Flaviano Sabino paciscitur, H. III, 65; — palatio exit, H. III, 68; — in palatium redit, ibid. — culpam pactorum violatorum in milites confert, H. III, 70; — non jam imperator, sed tantum belli causa, ibid. — consulis supplicium poscenti populo resistit, H. III, 75; — ad Antonium scribit, H. III, 81; — capitur et occiditur, H. III, 85; — cum Othone et Galba unum annum imperavit, O. 17. — Vitellii torpor ac luxus, H. I, 62; H. II, 31, 62, 77; H. III, 36, 63; — imperium abstantes Helvetii, H. I, 67; — comparatio cum Othone, H. II, 32; — exercitus, H. II, 32, 38, 87; H. III, 48; — jussu Cæsus penas luit, H. II, 54; — ingenii mobilitas, H. II, 57; — filius, H. II, 59; H. III, 66; H. IV, 80; — uxor, *vid.* Galeria, H. II, 60, 64; — principatus, H. II, 65; — vitia, H. II, 77; — natalis dies celebratus, H. II, 95; — prodigientia, ibid. — libidines inexplebiles, ibid. — rebus labantibus, H. II, 86; — prosperis, H. II, 97; — paratus noscebantur, H. II, 98; — socordia,

- ibid. — partes, H. III, 12, 75, 78; — imagines dejiciuntur, H. III, 12, 13; — repositæ, H. III, 14; — mater, *vid.* Sextilia, H. III, 67; — oratio, H. III, 68. — Vitellio ad capessendam principatus fortunam bello opus erat, H. I, 77; — prætoriani infensi, H. II, 82; — fidus Fabius Valens, H. III, 15. — Vitellio salus et pecunia et secreta Campaniæ offeruntur, H. III, 63, 66; — surdæ ad fortia consilia aures, H. III, 67. — Vitellium a Lugduno digressum Rufus adsequitur, H. II, 65; — Nero nobilitate natalium anteibat, H. II, 76; — vinci reipublicæ intererat, H. III, 86. — Ad Vitellium Trebellius perfugit, H. I, 60; — ab Othone crebræ epistolæ, H. I, 74; — Hispania conversa, H. I, 76; — provinciam Narbonensem formido vertit, ibid. — Apud Vitellium nullo honore fuit Manlius Valens, H. I, 64; — Galvia Crispinilla illasa, H. I, 73; — omnia indisposita, H. II, 68. — In Vitellium aberrima convitiis materia, H. II, 30; — omnium animi inclinavere, H. II, 53. — Vitellio spectante, Mariccus interfectus est, H. II, 61. — A Vitellio insidiatore in Urbem missi, H. I, 75; — civile bellum cœpit, H. II, 47. — De Vitellio novus nuntius Urbem exterruit, H. I, 50. — Pro Vitellio unaetvicesima legio, H. II, 43; — gregarius miles induruerat, H. III, 61.
- L. Vitellius, imperatoris frater, H. I, 88; — adulantibus se offert, H. 54; — Junium Blæsum accusat, H. III, 38; — tuendæ Urbi præpositus, H. III, 55; — bello a fratre præficitur, H. III, 58; — Tarracinam capit, H. III, 77; — infamis sed industrius, ibid. — se dedit, H. IV, 2; — interficitur, ibid. — Ejus sententia in Cæcinam, H. III, 37.
- Vitellius Saturninus, H. I, 82.
- Vitia, Fufii Gemini mater, VI, 10.
- Vitis aurea, H. V, 5. — Vite in tergo militis fracta, I, 23.
- Vitrum, H. V, 7.
- Vittis coronisque evinctum spatium templi restituendi, H. IV, 53; — ligatus lapis, ibid.
- Vitulus, cui caput in crure, XV, 47.
- Vivianus Annius, XV, 28.
- Voadica, *vid.* Boadicea.
- Vocetius, Helvetiæ mons, H. I, 68.
- Vocontii, populus, H. I, 66.
- Vocula Dillius, *vid.* Dillius.
- Vocula Sarioleus, H. IV, 41.
- Volaginius, H. II, 75.
- Volandum, Armeniæ castellum, XIII, 39.
- Volesus Messalla, III, 68.
- Vologeses, Parthorum rex, XII, 14; H. I, 40; — ex pellice Græca natus, XII, 44; — Armeniam invadit, XII, 50; — inde abscedit, XIII, 7; — obsides Romanis tradit, XIII, 9; — iterum bellum movet, XIII, 34; — defectione Hyrcanorum detinetur, XIII, 37; XIV, 25; — concilium vocat, XV, 2; — arma Romana vitat, XV, 5; — adversum Pæton proficiscitur, XV, 10; — illum ad deditionem compellit, XV, 14; — legatos ad Neronem mittit, XV, 24; — obsides dat Romanis, XIII, 9; — Vespasiano auxilia offert, H. IV, 51. — Vologesi frater Tiridates, XIII, 37. — Vologeso gratiæ actæ, H. IV, 51.
- Volsci, populus, XI, 24.
- C. Volusius, tertiæ legionis miles, H. III, 29.
- L. Volusius moritur, III, 30.

L. Volusius, XII, 22; — decrepitæ ætatis moritur, XIII, 30. — Ejus divitiæ, ibid.; XIV, 56.
 Q. Volusius, consul, XIII, 25; — censum Galliarum agit, XIV, 46.
 Volusius Proculus, XV, 51, 57.
 Vonones, Medas præsidens, XII, 14; — ad regnum Parthorum accitur, ibid. — brevi et inglorio imperio perfunctus est, ibid.
 Vonones, rex Parthorum, II, 1; — vetustissimus liberorum Phraatis, II, 2; — regno pellitur, II, 3; — recipitur ab Armeniis, II, 4; — gratissimus Pisoni, II, 58; — amoveatur, II, 56; — Pompeiopolim, II, 58; — in Ciliciam, II, 68; — fugam tentat, ibid. — occiditur, ibid. — Ejus filius, XII, 10.
 Vopiscus Poppæus, H. I, 77.
 Votienus Montanus, IV, 42.
 Votum Cattorum equos et viros occidioni dare, XIII, 57; — barbarum Civilis, H. IV, 61.

Vulcanus, XV, 44.
 Vulcatius Araricus, XV, 50.
 Vulcatius Moschus, H. IV, 43.
 Vulcatius Tertullinus, H. IV, 9.
 Vulcatius Tullinus, XVI, 8.
 Vulsiniensis Sejanus, VI, 8. — Vulsinii, IV, 1.

X.

Xenophon, O. 31.
 Xenophon, Claudii medicus, XII, 61; — pinnam veneno illitam Claudii faucibus dimittit, XII, 67.

Z.

Zeno, Armeniæ rex, II, 56.
 Zenobia, Rhadamisti uxor, XII, 51.
 Zeugma, oppidum, XII, 12.
 Zorsines, Siracorum rex, XII, 15, 17, 19.

INDEX VERBORUM

SEU

LATINITATIS.

- A**, ab *omissum*, VI, 31; XIV, 17, 32; XV, 65.
- Ab annis XVI missio, I, 19, 26. — Ab legibus puniuntur delicta, III, 69. — A quo inciperet respublica dignus, H. I, 15. — A Romanis pedes confectus, *apud eos*, IV, 25. — A semet vulnerata, VI, 48. — Ab Sipylo Magnetes, II, 46. — A metu parvere, *propter*, H. IV, 72. — Ab epistolis, ab rationibus, XV, 35.
- Abdere in insulam, *relegare*, II, 85; — offensione gravi et dissimulata, III, 64.
- Aberant ab exitio legati haud multum, *parum aberat, quin eum interficerent*, I, 32.
- Abire (et ascendere) supra tribunatus, O. 7.
- Ablativi usus, Ablatus, *vid.* auferre.
- Abnuere eodem, I, 23; — adversa, H. III, 52; — nihil abnuendo, II, 22.
- Abolere vires alicui, *adimere*, H. IV, 39. — Abolentur in posterum præmia accusatorum, si reus se interfecisset, IV, 30. — Abolita effigies senatusconsulto, XI, 34. — Abolitum igni corpus, XVI, 6.
- Abolitio manet, *res abolita non restituitur*, XIV, 51.
- Abrogati consulatus, quos Vitellius dederat, H. IV, 47.
- Abrumpere blandimenta vitæ, H. II, 53; — fidem per scelus, H. IV, 60; — dissimulationem, XI, 26; — venas, XV, 59; XVI, 9; — vitam a civitate, *discedere e civitate*, XVI, 28; — voluptates, *negligere, amovere*, H. IV, 64. — Abruptæ naves, H. II, 36. — Abrupta contumacia, IV, 20. — Per abrupta, *contumaciter*, A. 4.
- Abscedere a corpore, I, 7; — accusatores abscedere *dicuntur, quam accusationem deponunt*, II, 34. — Abscessum manibus sequi (*scil. e prælio*), I, 63.
- Abscessus pro *secessus*, IV, 57; — continuus, *absentia*, VI, 38.
- Abscindere venas, XV, 69; XVI, 11.
- Absens sponte, *vid.* Sponte.
- Absentis consilium suscipere, IV, 64. — Absentis longæ conditionis amissus, *vid.* Conditio.
- Absistere, pro *discedere*: miles abstittit, II, 31; — accusator abstittit, *scil. ab accusatione*, II, 34.

Absolvere fidem, *vid. fides*; —
populum bello, IV, 23.

Absolutioni erat hoc, III, 13.

Absterrere vulnere aliquem, *repel-
lere*, XIII, 44.

Abstinerere auribus principis, *par-
cere*, XIII, 14; — manibus, H.
II, 44.

Abstractus adversis paternis, *simul
perditus*, IV, 13; H. IV, 2.

Abstrudere tristitiam, III, 6; —
metum, XV, 5.

Abstrusus Tiberius, *tectus*, I, 24.

Absumi non utilitate publica, sed
in sevitiā unius, XV, 44.

Absurdus (non) ingenio, H. III, 62;
— petere, *ibid.* — Absurdum ætati
eorum, *parum conveniens*, XII,
9; — non absurdum ab, etc. pro
non *abhorrens*, *conveniens*, III,
47; H. IV, 48; — ingenium, XIII,
45. — Absurdum non reor, nos-
cere, XIII, 45; — non absurda
cognitu, VI, 28.

Abunde ratus, *satis fore*, H. II, 95.

Ac pro at, VI, 40; XII, 65; XIV,
64; *init.* — H. III, 30; *init.* — pro
itaque, XI, 29; *init.* — pro nam,
III, 54; *vid. not.* — pro sed, XII, 11.
— Ac non pro nec, III, 12. — Ac
tamen, *inservit argumentando*, III,
29. — Ac tamen res dignas fuerunt,
II, 73. — Unus ac alter, O. 39; *si
vera est lectio.*

Accedere aliquem, H. III, 24. —

Accedere sacramento alicujus, H.
I, 70; — societatem, XII, 31; —
insidentibus speciosiora, *facere*,
quod illi censuerint, H. I, 34; —
venditionibus (hortorum ac do-
morum), *una vendi*, I, 73. — Ac-
cedi clementer loca poterant, XII,
33.

Accelerare: ea omnia perniciem
accelerare, IV, 12. — Accele-
rari pro nunciari cito, A. 43.

Accendere contumacia et odiis, *ad
contumaciam et odia*, I, 53; — de-
licta remediis intempestivis, XII,
54; — dolorem, *augere*, XV, 1;
— ita magis, quam metu, XV, 3;
— (*per syllepsin*) pro indignius et
invidiosius reddere, I, 69; — in-
jurias interpretando, A. 15. —
Agrippina periculo propinquæ ac-
censa, XV, 52.

Accidens genibus, XV, 53.

Accinotus, *absolute*, pro gladio suc-
cinctus, XI, 18; — studiis popu-
larium, XII, 44.

Accingere ad fastigium paternum
aliquem, VI, 31; — se juvenem, eo
adoptando subsidium sibi parare,
XII, 25; — turmas ad munia pedi-
tum, XII, 31. — Accingi in auda-
ciam, H. III, 66.

Accipere dicta, *audire*, I, 66; —
aliquid ex utilitate, *instituere prop-
ter utilitatem*, XV, 43; — cæri-
monias annus dicitur, quo primum
instituitur, I, 54; — census per
Gallias, I, 33; — in majus, H. I,
52; — sacramentum alicujus, H.
II, 6; — societatem, H. IV, 26;
— suspensiones adversus aliquem,
XIV, 4; — id miles accepit omen
præsentium, pro in omen, pro
omine, I, 28; — asperere aliquid,
IV, 31; — excusatus, III, 6;
— intemperanter nuntium, II, 75;
— in deminutionem sui fastigium
muliebre, I, 13; — lætius, VI,
10; — preces superbius accipere,
II, 37; — sub imperium cuncta,
I, 2; — quæ villæ accipiebantur,
ut vitia, H. II, 91; — ultra gau-
dium mortale, XV, 23.

Accita ars haruspicum, H. II, 3. —

Accita, quæ usquam egregia, III,
27; — lascivia, *externa*, XIV, 20.

— Accitus in adoptionem, H. II, 1;
— in Senatum, pro ordine senatorio

- donari*, XI, 24. — *Accitus pro adductus*, XVI, 30.
- Aecolis* (fluvius) orbatus amnis, I, 79.
- Accessit* emptoribus in partem pretii vectigal vicesimas, XIII, 31.
- Accusare* criminosius, H. III, 38. — *Accusabant* violatum ab eo thesaurum, XIV, 18. — *Accusabantur* missi a Pisone, pro *accusabatur Piso misisse*, II, 69. — *Accusandis* utrique immitit eum, XI, 1; — *accusandis* reis servus et continuus, XI, 5. — *Accusare* auctorem aliquem, *tamquam auctorem*, I, 39; — *fecda multa* in aliquem, V, 7.
- Accusationem* exsequi, IV, 29; — *subire*, *vid. subire*. — *Accusationes* capeasere, IV, 52. — *Accusationes* et crimina instruere, II, 74. — *Accusationis complementum*, *vid. complementum*.
- Accusator* districtus, IV, 36, *vid. districtus*. — *Accusatori* obtemperare, II, 34. — *Accusatorem* (et crimina) moliri, XII, 22. — *Accusatores* cedunt, corripiant, ingruunt, irrumpunt, *vid. suis locis; vid. etiam Indicem rerum*.
- Accusativi usus more Græco*, I, 50; II, 13, 15; VI, 5, 9, 15; XV, 64; H. II, 20.
- Acer* militiæ, H. II, 5. — *Acre* discrimen, XV, 3; — *servitium*, IV, 46. — *Acrius* periculum, XV, 3. — *Acria* vincula, III, 28; — *initia*, H. II, 72. — *Acer* accendendo bello, H. IV, 1. — *Acrior* ambitus, XIV, 28; — *causa odii*, quia iniqua, I, 33. — *Acrior* gloria virtutibus, poenitentia flagitiis (*per syllepsin*), H. III, 51. — *Acrior* libertas Germanorum regno Arsacis, *major ad pugnandum stimulus*, G. 37. — *Acris* (etiam tum) libertas populi Romani, XIII, 50. — *Acris* custodia, I, 5; — *annona*, IV, 6; — *memoria facietiarum asperarum*, XV, 68. — *Acerissimam* faciem præstulit bello, H. II, 86.
- Acerbitas*, *publicationis*, XIII, 5a.
- Acies* densa armis virisque, XIV, 30; — *diversa*, *vid. diversus*; — *protrita* (*hostium scil.*), H. II, 26; — *stetit* postero die, II, 11. — *Acie* ausus hostis, XII, 28, 32. — *Acie* adversam nobis instruere, XI, 34; — *aperuit* dies, *vid. sperire*. — *In acie* assistit ordo agminis, II, 17. — *Acie* componere, *vid. componere*. — *Acie* compositi, IV, 73. — *In acie* præda nihil, II, 13. — *Acies* diriguntur incursibus vagis, II, 45; — *miscentur*, H. II, 25.
- Acquiescere* morte, *ad quietum redigi*, XIV, 64.
- Acquirere* fidem, XV, 37. — *Militum* favor largitione male acquiritur, H. I, 17.
- Acris*, *vid. acer*.
- Acrius* fovere gratiam alienius, VI, 45; — *incendere*, XIII, 12; — *rapere* spem (*adeptionis*), H. I, 13; — *repellere* aliquem, XIII, 25; — *sumere* bellum, XIII, 34. — *Acrius* experiri, IV, 54.
- Acta* et instantia simul fugere, VI, 48. — *Acta* fato, H. II, 72; — *nobilitas* sine probro, XII, 32; — *patrui* (*sive senatus*) componere, V, 4. *Vid. Indicem rerum*.
- Actiones* cetera promissionis ac peres, *scil. in libertos ingratos*, XIII, 27.
- Actori* publico mancipati servi, II, 30; III, 67.
- Actu* eodem in visior, H. I, 12. *Vid. not.*
- Ad æs* informe liquefacta imago, XV, 22. — *Ad ambigua* senatus

easum aperire, IV, 50. — Ad amicitiam Caesaris validus, pro *in amicitia*, VI, 8. — Ad amoenitates omnes municipiorum resistere, H. II, 87. — Ad celebritatem nominis erecti, H. II, 8. — Ad cupidinem et fastidium proturbatus, XI, 26. — Ad curas publicas intentus, IV, 72. — Ad deterrima æmulus, XII, 37. — Ad diem illum, pro *illo die*, XV, 60. — Ad dicendum testimonium exterriti, *vid.* exterritus. — Ad ea, veniam ei tribuit, *ob hæc*, sive *quum hæc dixisset*, XII, 37. — Ad epistolas (primas filii) dixit, *acceptis lectisque*, H. II, 64. — Ad exemplar delegit eum, H. II, 91. — Ad externa obscuratur scelus intestinum, XVI, 23. — Ad facinus omne corruptus, H. I, 72; XVI, 8. — Ad fallendum propior ei fides, H. II, 8. — Ad flagitia subsidium, *vid.* subsidium. — Ad flagitium omne exercita, XIV, 25. — Ad gaudia facilis credulitas, XIV, 4. — Ad hæc, pro *his auditis*, I, 44. — Ad hoc, pro *insuper*, H. I, 6. — Ad hostem ducere milites, pro *in*, II, 52. — Ad id, pro *hactenus*, XII, 11, 38. — Ad imperia nova lætantes, II, 1. — Ad metum mutare apes alicujus, XIII, 9. — Ad minas erumpere, XI, 35. — Ad misericordiam evinci, XI, 37. — Ad modestiam composuit eos damnum, H. II, 27. — Ad mutationem lætas, H. II, 36. — Ad obsequium certare, pro *de obsequio*, II, 97. — Ad obsequium firmavit eos, XIII, 40. — Ad nomen dictatorium erecti, XIV, 57. — Ad occasiones infida gens, XIV, 22. — Ad officia legum inebuisse socios, XIV, 32. — Ad pericula degener, I, 40; — præcipuus, XIV, 58. — Ad perniciem arguere,

III, 49. — Ad poenitendum libertas, III, 51. — Ad poenitentiam mutari, XI, 33; — primi, I, 28. — Ad posteros jactantia gloriaque, I, 8. — Ad præsentiam, *vid.* præsentia. — Ad regionem aliquam irrumpere, H. I, 79. — Ad res novas tentare aliquem, *vid.* tentare. — Ad secretum omne particeps, XV, 50. — Ad servitium omne fracti, H. II, 17. — Ad supplenda damna certavere, I, 71. — Ad usque bellum evalescunt auxilia, *vid.* evalescere.

Adequare formam, ætatem, etc. fatis Alexandri M. II, 75.

Adeumulator opum, III, 30.

Addere aram defunctis, XIV, 3; — civem sibi aliquem, *recipere in ci-ves*, IV, 43; — classi cohortes, H. I, 87; — custodes (*honoris causa*), XIII, 18; — gloriam alicui, *comparare*, H. III, 6; — legiones provincie, H. II, 81; — miserationem alicui, pro *eo excitare*, III, 22; — ludibria pereuntibus, XV, 44; — ludos fastis, I, 14; — rectorem copiis, II, 11; — nomen alicui, H. I, 62. — Addere opinionem, A. 40, *vid. not.* — terrorem et odium alicui, H. I, 31. — Additus in ordinem senatorium, H. III, 52. — Additus legioni miles, *in eam conscriptus*, H. III, 25. — Addito tempore, XII, 6.

Addicentibus auspiciis, II, 14; *v. not.*

Adductus, *serius*, XIV, 4. — Adductum servitium et quasi virile, XII, 17. — Adductus; *severius* imperare, sive regnare, H. III, 7; G. 43. Adempta pernicitas equorum lubrico itinerum, H. I, 79.

Ademptiones bonorum aberant, IV, 6. — Ademptio provincie, II, 76.

Adeo pro *nam*, O. 2, 24, *inf.* A. 1, *amr.* — pro *multo magis*.

(post quoque, et, ne quidem), VI, 15; H. III, 64, *extr.* H. IV, 80. — Adeo nimia potentia, II, 34; — pro multo magis, *enimvero*, H. I, 9. — Adeo nunquam, pro, *nedum*, *unquam*, (*precedente ne quidem*), III, 34. — Adeo non, pro *nedum*, *ibid.* H. III, 39; VI, 15. — Adeo ut, *vid.* ut.

Adepti imperii primus dies, I, 9. — Adepto principatu, I, 7. — Adeptus rerum, III, 55; *vid.* not.

Adesse intentius ludis, XI, 11. — Adesse rudimentis pueritiae alicujus, XIV, 53. — Adesse senatui de principe, IV, 55. — Non adesse pro *deesse*, I, 13; IV, 16. — Adest eis lascivia, A. 32; — virtus, *ibid.* — Adesse tributo, *scil.* exigendo, IV, 72. — Aderant in barbaros (cum) concentu et clamore, IV, 25. — Aderant corpori custodes, VI, 37. — Aderat exhibitis cohors, XII, 69. — Aderat ei licentia, III, 33; — modestia, IV, 25; — robur aetatis, XIV, 63. — Aderat vulgus ad magnitudinem beneficiorum, *offerebant se illis accipiendis*, H. III, 55.

Adhaerere ancoris, de navi, *quae ancoris detinetur*, II, 23; — eastris, pro *habere in iis*, III, 21; — egressibus alicujus, XI, 12; — vineis silva dicitur, H. II, 25.

Adhaerescere egressibus, XI, 12.

Adhibere epulas in voluptatem novissimam, II, 31; — cruciatus, I, 23. — Adhibere, pro *accommodare*, O. 35; — metum alicui, H. I, 71; — magnificentiae principis aliquid, *eam re aliqua promereri*, XIV, 54.

Adhortari in bellum, H. III, 61.

Adigero se in verba alicujus, H. IV, 61, 70; — exercitus sacramento Othonis, H. I, 55, 76. — Adigere,

absolute pro *subigere*, A. 28. — Adigere vulnus, I, 61; VI, 35. — Adigitur edere conatos (*nec tamen edit*), IV, 45. — Adigebatur cupidine acriori frequentandi, XV, 33. — Adiguntur naves, II, 7. Adjecta vulnera corpori jam trunca, H. I, 41. — Adjectus comitatus, pro *adjunctus*, H. II, 65.

Adjectiones familiarum datae civitatibus et colonii, H. I, 79.

Adjicere constantiam dictis, *ea constantiter atque intrepide profere*, XV, 55; — destinationem vindictae (et questus), XV, 51.

Adjicere modum, pro *adhibere*, III, 6. — Adjicere clamorem, A. 26.

Adimere fines, *vid.* fines.

Adiit in Marium Salvianum Drusum, *accusandi Marii potestatem a Druso petiit*, IV, 36. — Adire dedecus, I, 39; — inter primores equo, III, 45; — invidiam, IV, 70; — iter, XV, 31, 36; — municipia, II, 38. — Adire pro *obire*, II, 13; H. II, 12; — pugnam, XIII, 36; — scripto aliquem, IV, 39. — Quoquo adisset, pro *venire*, II, 43. — Adeuntur clementer iuga, H. III, 52.

Aditus prompti (*ad regem*), II, 1.

Adjumentum: Locanum genuerat, grande adjumentum claritudinis, XVI, 17; — adjumentis nullis extrinsecus velare, XII, 61.

Adjungere (sibi) pignore parentes, III, 43. — Adjungit proximam (priori) nocem Laterani, XV, 60.

Adlevatur animus, VI, 43.

Administratio officii, *scil.* *quum honos alicui tralatius habetur*, O. 6.

Admittere, quo minus, etc. pro *committere*, II, 40; *vid.* not.

Admixtum caput corpori jam cremato, H. I, 49.

Admonere, *vid.* monere. — Admo-

neri dicuntur *præsides a rebellantibus*, G. 37.

Admotæ victimæ *altaribus*, II, 69. — Admotus spei alicujus, *de præceptore*, XIV, 53.

Adnare equis, XIV, 29; *juxta eos*.

Adnectere: simul adnectebat, *pro addebat*, II, 26. — Adnexa hostibus, *vicina*, II, 64. — Adnexa sanguini ejus, V, 1.

Adolere aras cruore, XIV, 30; — igne puro et precibus, H. II, 3.

Adolescere, *pro potentior fieri*, H. IV, 24. — Adolescenti herbæ in solitam speciem, H. V, 7.

Adolescit jus legatorum, *augetur*, H. IV, 48; — lex de majestate, II, 50. — Adelevit auctoritas, H. IV, 61. — Adoleverunt opes privæ auctu imperii, II, 33. — Adelevit quantum superbæ socordique Vitellio, *accessit*, H. II, 74. — Adelevit erupitque cupido, H. II, 38.

Adolescens ver, XIII, 36; — ætas, II, 23; — autumnus, XI, 31; — nox, H. I, 23; — seditio, H. I, 31; — vitium, III, 53.

Adolescentia sumptuosa, H. II, 49.

Adoptio in Domitium festinatur, XII, 25; — senilis (*vid. senilis*). — Adoptionem nuncupare, *vid. nuncupare*. — In adoptionem accitus, *ut adoptaretur*, H. II, 1. — Adoptionis brevis, XV, 20; *vid. Ind. rerum*.

Adorare vulgum, H. I, 36; *de imperatore*.

Adpugnare, II, 81; IV, 48; XV, 13.

Adrepere sævitiam, I, 74; — animis, III, 50.

Adasciscere, *vid. asciscere*.

Adscribi militiæ, *vid. militia*.

Adseveratio, *vid. asseveratio*.

Adstare, *vid. assistere*.

Adstare: adstantes imagines (in

theatro), II, 23. — Adstat Deus ipse habitu tali apud templa, XIV, 14. — Qui adstiterant in campis (hostes), II, 17.

Adstrepere alicui, I, 18; — clamore et vocibus, H. II, 90. — Adstrepunt reliqui, quæ pauci incipiunt, II, 12.

Adstricti moris auctor, III, 55.

Adstruere decus alicui, H. I, 78. —

Adstruere ei fortuna nihil aliud poterat, A. 44.

Adsuetudo omnia, IV, 16.

Adsultare castris, II, 13. — Adsubtilibus uti, II, 21.

Advehere, *male pro avhere*, XVI, 1; H. IV, 53. — Advehi cum accusat., II, 45. — Ut quosque advehabantur, H. V, 16.

Adventare, VI, 44; XIV, 32; — alicui, *scil. auxilio ejus*, VI, 44; — propinqua Seleuciæ, VI, 33. — Adventat excidium reipublicæ, H. IV, 13.

Adversa inferre alicui, III, 4. — Adversa alicujus solatio afficere, III, 24. — Adversa valetudinis rimari, II, 69. — Adversam nobis aciem instruxere, XI, 24. — Adversis paternis abstractus, *vid. abstractus*. — Adverso rumore esse, XIV, 11; H. II, 26.

Adversari, *pro aversari, cum accus. ambitionem scriptoris*, H. I, 1, etc.

Adversum (seu us) aliquem judicis partes assimilare, IV, 59. — Adversus Romanos sumpta fides, XI, 17. — Adversus aliquem suspicionem accipere, XII, 4. — Adversus aliquid ira, XIV, 1. — Adversus externa florimus, XI, 4, 24. — Adversus Deos dolor, *vid. dolor*. — Adversus flaminem responsum, III, 71. — Adversus fortuita refoveri, XV, 36. — Adversus imperia lentæ aures, I, 65. —

Adversus modestiam corruptor disciplinae, H. II, 12. — *Adversus nepotem necessitudo*, III, 29. — *Adversus proximos egens*, IV, 69; *vid. not.* — *Adversus veteranos exitiosum praelium*, H. I, 68. — *Adversus sitim intemperantia*, G. 23. — *Adversus victores terror*, XII, 29. — *Adversus vim veneni clausum corpus*, XV, 64; — *in comparatione*, O. 33, *pro ad.*

Advertere pro conspiciere, observare, XIII, 54. — *Advertere duxim parimoniam antiquam, canisleri*, III, 52; — *odia vetera et recentia*, IV, 21.

Adulari aliquem, H. I, 32.

Adulationes, II, 32; — *aeva*, IV, 20. — *Adulatio quesitior, vid. quæsitus.*

Adulter, vid. Indicem rerum.

Adulter auctoritas, I, 46; — *conjuratio*, XV, 73. — *Adulter, pro educatus*, II, 2; XI, 16. — *Adulter Parthi, satis validi*, H. V, 8.

Adulter in nepce Augusti, III, 24; — *pervicax*, I, 53. — *Adultero vasco potiri, vid. vascus*; — *ob adulterum servum*, VI, 40.

Adulterium Octaviae fatetur, XIV, 62. — *Adulterio placere alicui, vid. placere.* — *Adulteria flagrantissima*, XIV, 51; *vid. Indic. rer.*

Adumbrata lœtitia, falsa, IV, 31.

Advocare sacramente nomina senatus populi que Romani, H. I, 55.

Advocati pro causidicis, XI, 5, 6.

Advocationum desidia, in causis defendendis, O. 4.

Advolvi genum, I, 35; VI, 49; XV, 71.

Æger morbo corporis, H. III, 38.

— *Ægra munificia*, A. 33; *v. not.*

Ægrescere sollicitudine longiori, XV, 25.

Æmulari sectam veterum, VI, 22;

— *vitii*, XII, 64; — *severitatem*, H. II, 68; — *placita Stoicorum et studium philosophiæ*, H. III, 81.

— *Æmulabantur illicere, æmulatione tacti studebant illicere*, H. II, 62.

Æmulatio gloriæ, II, 44; — *vitiorum*, XII, 54; — *honoris*, A. 21; — *municipalis, diversa municipiorum studia*, H. III, 57.

Æmulatus agit in Urbe, XIII, 46.

— *Æmulatus extinctus*, H. III, 66.

Æmulus ad deterrimam, XII, 54; — *pro competitorum*, H. II, 74.

Æqua regibus insolita, nedum infima, II, 42.

Æquabilis in suos, VI, 31. — *Æquabili auctoritate et gratia*, IV, 20.

— *Æquabilis officiis cunctis vite*, H. IV, 5.

Æqualitas exuta, I, 4; III, 26. — *Super æqualitatem ceterorum non erat*, III, 74. — *Rebus medicis æqualitas facile habetur*, H. II, 38.

Æquare artibus alterius aliquem, vid. artes; — *cælo*, IV, 34; — *vota longa patrum*, XV, 19.

— *Æquare ictu contrario*, XV, 9. — *Æquabant legionarii eos milites*, H. III, 18.

Æque, his pro æque ac, A. 15.

Æqui absentium (regum) Parthi, VI, 36. — *Æquo jure complecti populum Romanum*, II, 82. — *Æquis manibus abesse am*, I, 63. — *Ex æquo agere, pro obsequium detractare*, A. 20; at H. IV, 65, *pro æqualem aliis esse.* — *In æquo tenere*, XII, 12. — *In æquo videre homines, eadem sorte*, H. II, 20. — *In æquum cuncti*, II, 80; *v. not.* — *Virtus ducum in æquo, pro æqualis*, 2, 44.

Æquinoctii sidus, I, 70.

Æquitas Deum erga bona et mala documenta, scilicet nihil discriminis faciens, XVI, 3; *vid. not.*

Ærarium tractabatur a pretoribus, H. IV, 9; *vid. Indicem rerum*.

Æs: ad *æs* alienum hortatur, II, 27.

— *Æs* alienum simul omnium commotum, *vid. commotus*. — Ad *æs* informe liquefacta imago, XV, 22.

— *Æra* pro *statuis*, O. 11. — *Æra* legum vetustate dilapsa, IV, 39.

Ætas insulæ obversa in Favonium, IV, 67.

Æstimare, XIII, 17; — *contabernio* aliquem, *dignari*, A. 4; — per ambitionem homines, A. 40. — A Diis *æstimatur*, in *honore habetur*, XV, 2. — *Lecto æstimatoque carmine*, VI, 12.

Æsimatione recta severus, H. I, 14.

Ætas composita, VI, 46; XIII, 1; — *fessa*, I, 46; H. I, 12; — *innoxia* (liberorum), H. III, 68.

Ætas (virginum) *instat*, *vid. instare*. — *Ætate ante alios*, I, 27;

— *sistens*, *vid. sistere*. — *Prima ætate imperii, initio imperii*, XII, 29.

Æterna erant munera tua erga me, XIV, 55.

In *Æternitate temporum manere*, A. 46.

Afflare *rumorem omnem plebis*, H. II, 91; — *civitates, ad suas partes trahere*, H. IV, 66; — *famam, querere*, H. II, 63; — *imperium, assumere*, A. 7; — *studia militum*, H. I, 23.

Affectatio Germanicæ originis, G. 28.

Affectio animi, amor, G. 5. — *Afectiones lætæ audientium*, IV, 16.

— *Afectiones privatæ*, III, 58.

Affectu perrumpi, III, 15. — *Affectus citra damnum*, *vid. citra*.

— *Affectus veri venenum adulatio, animi, sensus*, H. I, 15; — *sine affectu peragitur assentatio*, *ibid.*

— *sine affectu militiæ*, H. IV, 31.

— *Affectus aliorum in amorem sui accendere*, H. I, 83. — *Sine affectibus mutuis*, XIV, 27. — *Affectibus privatis obnoxius*, III, 58.

Afferre lacrimas et preces, H. III, 38. — *Affertur ei dolor gaudio mixtus*, H. III, 36.

Afficere in mortem vulnere aliquem, IV, 45; — *oculos miseratione*, XIV, 63.

Affirmare virtutem populi Romani armis, non eloquentia, ostendere, H. IV, 73. — *Affirmabant arma bellumque Vitellii*, H. I, 1.

Afflictari a vulneribus, VI, 35; — *morbo comitiali*, XIII, 16.

Affixit in mortem strages eos, IV, 62. — *Afflictus lapsu equi*, H. II, 33. — *Afflicta fides ære alieno*, H. I, 88.

Affluentes auditores (et vagi), oppositi assistentibus et remanentibus, O. 14. — *Affluentes provinciæ*, II, 35. — *Ex affluenti illis præsentia*, H. I, 57.

Affluentius (solito) initum convivium, XV, 54.

Affunditur amnis mari, H. V, 23.

— *Affunduntur cornibus equites, in iis locantur*, A. 34. — *Affusum vulneri vehenum*, I, 10.

Afuturum, II, 35.

Agere pro esse, H. IV, 68. — *Agere ambigue, vid. ambigue*; — *in ore vulgi, vid. os*; — *animo mæsto, cultu lugubri*, XIII, 32; — *caussa, quam armis malle*, XIII, 37; — *centurionatum*, I, 44; — *clarum bello*, H. III, 44; — *costus*, XVI, 32; — *concordia subdola*, II, 64; — *donandæ obtinendæve provinciæ aliquid*, XV, 14; — *ex æquo, vid. æquum*; — *facile*, A. 9. — *Agere ferre cuncta, vid. ferre*. — *Agere aliquem in bellum, facere, ut arma capiat*, XIV, 32; — *exerci-*

tum in bellum, *de duce*, H. I, 62; — liberis certis, matrimonio uno, II, 73; — limitem, *recte*, G. 29; *v. not.* — remediis fortioribus, I, 29; — proditiōem fratri, H. II, 26; — pœnitentiā sententiæ suæ, O. 15; — superbia magna, XI, 36; — *se* ferocius, III, 2; — supra aliquem, III, 38; — vecordem aliquem, I, 59. — Qui tum agebant, pro *vivebant*, III, 19. — Agere verbere aliquem, G. 19. — Agunt primo in agmine; *scil. onere gravatum*, I, 20; — viribus non spernendis, H. II, 58; — Agit utriusque prora frontem apulsi paratam, G. 44. — Agebat impunita, VI, 40. — Agebat iniques Germanos, I, 68. — Agebant inter auxilia Romana Chauci, II, 17. — Agi loco eo res suas, XIV, 61. — Agitur validius alæsis, XIII, 25. — Agebatur (præceps) in gloriam, A. 41. — Acto ad valum equo, II, 13. — Agger armorum, H. II, 7; — viæ, H. II, 24, 42. — Aggeris munita, XIV, 25. — Aggere agresti septus locus, XII, 31. — Aggere instruere, H. II, 22; — perfringere, XII, 31; *vid. Indic. rer.* — Aggerata ossa, I, 61. — Aggeratus trames a L. Domitio, I, 63. — Aggestus copiarum, *vid. copiæ*; — lignorum et pabuli, I, 35. — Aggredi crudelitatem principis, *incitare*, XVI, 18; — mare hibernum, *ingredi*, H. IV, 51; — largitione animos, H. I, 78; — precibus aliquem, XIII, 37. — Acrius aggreditur modestiam ejus, II, 26. — Agitabant læti, nec procal, I, 50; — num depellerent, XI, 29. — Agitabat propius eos timor, *vid. prope*. — Agitabantur frumenta et

vectigalia populi Romani societatibus publicanorum, IV, 61. — Agitabatur ex libidine locupletium, VI, 16. — Agitandi odii adversus aliquem occasio, III, 32; — populi, quo vellent licentia, III, 28. — Agitare plus quam civilia, I, 12; — arbitrium, *vid. arbitrium*; — de aliquo, VI, 46; — honorem per quinquennium, *de designatis post quinquennium*, II, 36; — fenus, *vid. fenus*; — incultis montium, eoque ferocius, IV, 46; — inter se mala, *expendere, commemorare*, A. 15; — disciplina provinciam, A. 16; — honorem, II, 36; — munia cuncta in armis, XI, 18; — provincias orientis imaginationibus secretis, *iter eo medituri*, XV, 36; — latrocinium, XII, 27. — Agitat secretus, XI, 21.

Agmen carpere ex occulto, XII, 32; — scindere, *vid. scindere*; — in agmen velut et numerum, *extatum scil. explendum*, XV, 71. — Agmine propero, *itinere*, I, 50. — Agmine turpi reduxit legiones, I, 37. — Agminis ordo assistit in aciem, II, 17. — Agminis coactores, *vid. coactores*. — Agmen porrectum, H. V, 16. — Agnati pro natis, G. 19, *extr.*; — pro gentilibus sive popularibus, H. V, 5.

Agnoscere audita pro recognoscere sive recensere, O. 3. — Agnoscentes mancipia, XV, 15. — Agnoscere prospera, H. III, 52; (opp. *abnuere adversa*), *illa sibi adrogare*.

Agri captivi, XII, 32; — sepositi usui militum, XIV, 54. — Agros exercere, XI, 7. — Agris referti, H. II, 56.

Ala, *vid. Indicem rerum*.

Alacritas secuta finem orationis, alacer clamor, A. 35; — sic et, H. 6: *Alacritate militum augebantur naves in speciem ac terrorem*; *vid. notam*.

Albentes spumæ, VI. 37. — *Albentia in pallorem membra*, XV, 64.

Alere conatus alicujus dissimulatione, H. IV, 18. — *Alit mons fluvium*, H. V, 6.

Aliena materia expressæ imagines, pro alia (quam ex ipso scil. corpore), A. 46.

Aliena moribus, II, 2. — *Alienus Vespasiano*, H. II, 74. — *Añenum imperium, cujus jam princeps non esset*, H. I, 29.

Alienatus erga aliquem animus, H. IV, 49; — *vultu, iram præferens*, II, 28.

Alienatio pro mente alienata, II, 43. — *Alienatio in aliquem*, H. II, 60.

Alienus alicui, H. II, 74.

Alimenta expedire arcu, VI; 43; — *vite orare*, VI, 24. — *Alimentis miserandis detinere se*, VI, 23.

Alimonium, XI, 16.

Alioquin exarserat, pro ceterum, H. II, 27. — *Alioquin ditem coloniam, in se*, H. III, 31.

Aliquid pro aliud quid, I, 4.

Alius: non tam unum aliquem fovebat, quam alium: quemcunque scilicet, dum ne ille esset, H. I,

13. — *Tum alia pietate in Liviam, non minor*, III, 16; sic, G. 5:

Non alia vilitas. — Aliud auxilii, V, 8. — *Aliud mare, alterum*, V, 10. — *Alii pro reliquis seu ceteris*, I, 30; IV, 48; V, 3;

VI, 33. — *Aliæ dominationes, priores principes*, XIII, 1; — *partes, contrariæ*, H. I, 8.

Aliorum principatibus composita, II, 55. — *Alio ex genere morta-*

lium collecti, alius ex alio, XIV, 17. — *Alio vertunt, ad aliud consilium*, I, 18. — *Alii omissum in membro primo*, I, 63.

Alias: non alias magis indoluit, quam quod ageret, alia re, III, 73.

Aliigare munera, preces, mandata, legati dicuntur, H. IV, 84.

Allevatæ notæ, H. I, 52; *vid. not.*

Allicere, sollicitare ad defectionem, H. I, 65; — *mores alicujus, favorem ejus assequi obsequendo moribus ejus*, II, 5.

Alligare pro vincire, G. 24.

Alloqui, simpliciter (alloquente eo), A. 35. — *Alloqui per seria amicos*, XVI, 19; *vid. Indicem rerum*.

Altaria adolentur, vid. adolere.

Altercatio, opp. continua et infesta oratio, H. IV, 7.

Alterius (tamquam) civitatis senatus, H. II, 89; *alius, non istius, sed peregrinæ*.

Alti ordines militum, H. II, 24. —

Altis ordinibus attollere, vid. attollere. — Altior iracundia, H. II, 91. — *Altiores spiritus, vid. spiritus. — Altiores initio repetere*, H. II, 27. — *Altior sermo, de re gravi*, O. 14.

Altitudo animi, de celandis animi sensibus, III, 44; *vid. notam*; — *ædificiorum cohibita*, XV, 43; — *perrumpitur vapore solis, ibid.* — *In altitudinem conditus (corrupte, vid. not.)*, H. IV, 86.

Altius animis mærebant, II, 82; — *conjectare animos*, I, 32; — *metuere, graviora*, IV, 41. — *Altius expedire, vid. expedire. — Altius consilium*, IV, 14. — *Altius, gravius, ad perniciem usque percellere aliquem*, IV, 54.

Alveo certus Rhenus, vid. certus. — Alvei (inferior et plana pars navium) quo levarentur, II, 23.

Alumnus legionum, I, 44; — *Italiæ*, H. I, 48; — *tabernæ sutrinæ*, XV, 33; — *Urbis*, XII, 11.

Ambages : *ambage non abdita, plane*, VI, 46. — *Ambages aperire*, *vid.* *aperire*. — *Per ambages interrogare de se*, H. II, 4; *vid.* *notam*. — *Ambages prædixerant, oraculum*, H. V, 13.

Ambigere, vitare, VI, 15. — *Ambigebat, quemadmodum notescerent, quærebat*, XVI, 20. — *Ambigebant legati, ubi templum ponerent, cœrtabant, disceptabant*, IV, 55. — *Ambigans patriam, declinans Urbem ambagibus*, VI, 15.

Ambiguus consilii, num transiret, H. II, 83; — *imperandi, dubius, an capesseret imperium*, I, 7; — *metus ac pudoris*, II, 40; — *præliis, varia fortuna in iis usus*, II, 88. — *Ambigua fides*, XIII, 34; — *gens*, II, 55. — *Ambiguum aut adversum nationum quod fuerat, vastatur*, XIV, 38. — *Ambiguos inter turbata res, quia discordes ac dubii erant*, XI, 10. — *Ambiguae formæ hominum belluarumque*, II, 24. — *Ambiguae vires, non satis firmi auxilii*, H. III, 60. — *Ambiguae res, opp. prosperis*, I, 64; XI, 15; XII, 32, 38. — *Ambigua per secreta, vid.* *secreta*. — *Ambigua summa imperii*, XI, 8. — *Ambiguae agere, novas res moliri*, H. III, 35. — *Equites ambiguae certavere*, II, 21; — *dubia victoria cf.* H. V, 11.

Ambitur accipere consulatum, II, 43. — *Ambiri auxilii sociorum (offerentium)*, H. IV, 51. — *Ambiri nuptiis pluribus, ad eas expeti*, G. 18.

Ambitio conciliandæ provinciæ, XVI, 22; — *municipalis*, IV, 62; — *Regum in augendo pomærio*,

XII, 24; — *in posteros*, VI, 40. — *Per ambitionem æstimare homines, cultus externi splendore*, A. 40. — *Nulla ambitione, non gratia studio*, I, 67. — *Ambitio cohibetur*, XV, 21. — *Ambitio stolidi, vana ostentatio*, H. I, 88; V, 27. — *Ambitiosa aliena trahi*, III, 69. — *Pari ambitione cœrtabant*, IV, 55. — *Ambitio gloriæ*, XV, 16. — *Ambitio scriptorum*, H. I, 1; A. 40; *vid.* *not.*

Ambitiosus artibus malis, H. II, 52. — *Ambitiosam imperium*, H. I, 83. — *Ambitiosa mors*, A. 42. — *Ambitiosi sinus pecuniæ, vid.* *sinus*. — *Ambitiosæ preces, accuratissimæ*, H. II, 49.

Ambitiose ferre casum, A. 28. — *Ambitiose habita provincia*, III, 13. — *Tamquam apparum ambitiæ, non satis ad captandam gratiam*, I, 69. — *Amicitias insignes ambitiöse coluerat*, H. I, 10.

Ambitus pro ambitione, IV, 2; XII, 42; XIII, 6, etc. — *civitatis*, H. II, 64; v. *not.* — *eundi aut remanendi*, H. I, 20; — *senatorius, gratia apud senatum captatio*, IV, 2; — *suffragiorum, in suffragiis petendis*, XIII, 29; — *uxorius, cœdium uxoris*, I, 7. — *Ambitus officiorum*, A. 18. — *Femine ambitu exarserant*, XII, 1. — *Ambitum super extremum campi posuerant curras, marginem*, XIV, 34; — *in tenuem exurgens orbis*, H. II, 3. — *Ambitum acriore exarserant comitia*, XIV, 28; — (*dæorum*) *distrahuntur cohortes*, XII, 42; — (*cœorum*) *evasis*, IV, 52; — *leges turbantur*, I, 2.

Ambusti artus vi frigoris, XIII, 35. — *Pars coloniarum ambausta, combusta*, H. II, 66.

Amicitia pro amicis, II, 27, 77.

etc. — tentatur onere novo, IV, 46. — Amicitiae fallaces, IV, 33; XVI, 32. — Amicitiam expere falso, VI, 8. — In amicitia principis flagrantissimus, XIII, 45. — Amicitiae muliebres, V, 2. — Amicitias poterat anteire, *amiciores filio esse, quam patri fueris*, IV, 40. — Amicitiarum debonestamenta, *turpes amici*, H. II, 87. Amica, *foras pro magna amico*, II, 27. Amittere pro *omittere*, *vid.* dimittere, II, 71; XIV, 26; O. 5. — Amice funditus familiae, III, 6. — Amicea sodicia, *scil.* igni *causa motu*, XV, 42; XVI, 121. Amosus usus aquarum salubritas, H. I, 67. — Amosa vita, XV, 55. — Amosus inguliam Senecae, *venustum*, XIII, 3; et II, 64, *opponitur barbaro et fero*. — Amicitati herorum *invenire*, XVI, 27. Amor caritatum *venit* Neroni, *studium*, XIV, 52; H. IV, 86; — obsequii, I, 28. — In amorem de lepus (liberta), XIII, 12; — affusus, I, 54. — In amorem sui accendere affectus aliorum, H. I, 38. — Non amore diocetis quisquam, et sine odio, H. I, 2. — Amore prosperiore civium erat, VI, 50. — Valibus (aut ingundo *per syllepsin*, II, 83) in amore falsi, VI, 44. — Amores populi Romani breves (*hactenus, ut, quam amaverint, brevi moriantur*), II, 42. Amotus *de simplici absentia*, amoto patre, *quam pater abesset*, III, 31. Amovere, *relegare*, XVI, 9, etc. Amplecti gloriam confessionis, XV, 67; — obiectum animae pervicacius, *diligentius et studiosius purgare*, IV, 42; — nationis pontem magnam victoris aut belli, A. 17.

Ampliare servitia, *numero augere*, H. II, 78. Amplius: non multo amplius vulneratis, XIV, 37. Amputare aliquid, *pro multa ex eo*, O. 32; — *numeros legionum*, H. II, 69; — *in sarculos virgam*, G. 9. An pro an non, I, 5; III, 53; VI, 50; XI, 30; XVI, 31; — *pro sive*, XI, 26. Ancilla, *vid.* *Indicem rerum*. Anicipia inter probatum soelus, XI, 26. Antoris adhaerere, *vid.* adhaerere. Angi de infamia alicujus, *studere illum infamare*, XV, 28. Angusta domus, *terruiter instructa, dique exornata*, II, 23. — Angusta bratio, XI, 87, *quam facile offendimus in dicendo, nescimusque, quibus verbis tuto uti possimus*. Angustiae familiares, *vid.* *familiaris*; — *patris illi*, I, 75; — *stipendii*, I, 85. Angustus imperitare, IV, 4. Animadvertere non animadversum est in peccatis, *ante eventum non prodigi loco habendum, neque observatum*, XV, 74. Animae servitiam, *servilia ingratia*, H. IV, 32; *vid.* *Indic. rerum*. Animare: animantur acrimae, *sunt fertiliores*, G. 29. Amiceus corrupter, *largior effusus*, H. I, 24. Animus extitabilis in suos, VI, 24; — *magnus mihi est, fore hanc diem, etc. spes magna*, A. 30. — Animo haurire aliquid, *vid.* *haurire*. — Animum induere artibus bonis, XV, 45; — *magnum*, XI, 7. — Animum insuere intensiendi domini, XIV, 44; — *sumpturi ex eventu*, H. I, 27. — *Sumulerant animum*, VI, 63; *v. not.* — *vertere in bonam (iadicium scil. alterius)*, 2.

I, 33; — vincere, *vid.* vincere. — Animo coaluere, VI, 44. — Animo (vultuque) præ se ferre speciem, A. 48; *vid. not.* — exierunt offensæ, H. I, 47. — Animos ambiguos aggregabat partibus, H. III, 12; — præruptus, *vid.* præruptus. — Animos conjectare altius, I, 32. — Animos (militum) emere, H. IV, 57. — Irripere militares animos, IV, 2. — Annalibus (Græcorum) ignotus vir, II, 88; *vid. Indicem rerum.* — Annectebatur crimini ejus mater, XII, 52. — Annexus ager hostibus, *vicinus*, III, 64; — per affinitatem Hyrcanis, VI, 63; — sanguini Augusti, V, 1. — Annexa litori classis, H. II, 14. — Annexu gentium, *vicinia*, H. III, 34. — Annonæ (*genit.*) secunda provincia, H. I, 11. — Annonæ ex modis, *pretii quo esset frumentum*, XV, 72. — Annonæ claustra, *vid.* claustra. — Annonæ sævitia, II, 87. — Annona pellexit populeam, *frumentaria largitione*, I, 2. — Annonæ acri fatigabatur plebs, IV, 6. — In annonam egerere frumentum, bonâ in tributum, A. 31; *vid. Indic. rerum.* — Annuere falsa, *affirmare*, XIV, 60. — annuit an destringeret, *nutu vultu percunctatur*, XV, 58. — Annulus, sive Anulus: annulo clausa, II, 2. — Annulis honorare aliquem, H. II, 57; *vid. Ind. rerum.* — Annus accepisse, fecisse, habuisse, *dicatur: ea, quæ eo gesta, aut instituta; eos, qui eo anno fuere magistratus*, I, 54; II, 53; IV, 14, 23; VI, 45; XIII, 33; XV, 32; — continuus reis postulandis, A. 36. — Annum in species digerere, *vid. species; — expectare, annuam*

frugum maturitatem, G. 14. — Annos per plures obliterantur conjugia, III, 34; — potentia explevit, vitæ xxxvii, II, 88. — Annis maturus, I, 4; — vergens, XIII, 19. — Annis vergentibus, XII, 44; *vid. Indicem rerum.* — Annus prætor, *anni cujusque*, I, 14. — Anna designatio, *in annum sequentem*, II, 36. — Acquirere aliquid, H. II, 51. — Non acquirendum, *quin dubitandum*, XII, 6. — Ante alios ætate et gloria belli, I, 27; II, 3. — Ante alios omnes tua experientia, H. II, 76. — Nec omnquam ante percundum fuisse, XI, 36. — Antefixa ora truncis, I, 61. — Anteire in animo principis aliquem, XV, 50; — criminando bonos, *potentiorum illis esse*, H. III, 87; — *præoccupare, maturius facere*, IV, 71. — Anteire reditus justos gravitate sumptuum, XV, 18. — Anteire spes suasmet ipse paratus, *plura appetere, quam ante ausus erat sperare*, III, 66. — Anteire vera seu falsa, *mature obviâ lis ire*, V, 10. — Anteibat questus omnium immunitas Nerônis, XIV, 11; — remedia incendium velocitate mali, XV, 38. — Anteponere, *proditores dicuntur ad quos transfugiunt*, I, 58. — Antepoqi filio *dicatur adoptatus, viro suo*, XII, 25. — Antevenire beneficia *dicuntur, quæ sunt majora iis, quæ accepimus*, IV, 18. — Antiquarius, O. 21. — Antiquitas valida et laudata, XV, 13; — spectaculorum, *mos prius*, XIV, 20. — Antiquitatis imaginem præbebat senatui, III, 60. — Specimen unicuique antiquitatis, *veritas*

antiquæ, III, 4; — *cognoscendæ* (*caussa*) *profectus*, II, 59.

Anxietas styli, O. 39.

Anxius, *absolute pro rerum novarum et majorum cupido*, H. IV, 49. — *Anxius sui*, *vid. sui*; — *potentis*, IV, 12. — *Anxium iudicium*, I, 80. — *Anxio edicto increpuit eos*, H. IV, 49.

Aperire aciem dies ortus dicitur, H. IV, 29; — *ambages*, XI, 36. — *Fama aperiebat, de oraculo*, H. II, 78; — *casum insidiantibus*, *vid. casus*; — *cunctationes principis*, IV, 71. — *Aperuit bellum reges et gentes, notas nobis reddidit*, G. 1, sic et A. 22. — *Aperuit terras omnes, uti lucem diemque natura hominibus communes et liberas esse voluit*, H. IV, 64. — *Aperire specus, pro effodere*, G. 16; — *Italiam*, II, 17; — *menses honoris vacuos alicui*, H. II, 71. — *Si mors Germanici Syriam aperuisset, scil. alii præsidi*, II, 70. — *Casum insidiantibus aperire*, IV, 50.

Aperitus: in aperto *gravia, opp. humum infra moliri*. — *In aperto est, facile, promptum*, H. III, 56. — *Aperitior in dies fama*, H. II, 37. — *In aperto pugna, cominus*, A. 36; *vid. notam*.

Apisci artem, addiscere, IV, 20; — *dominationis*, VI, 45; *vid. not.* — *questuram*, XI, 22, *pro petere*.

Apparatus (*epularum*) *incompti*, G. 14.

Appellare: quem militari vocabulo *Caligulam appellabant*, I, 41. — *Appellare, pro appellandum censere*, IV, 52; — *pro exigere pecuniam*, H. I, 21.

Appositus custodiæ, I, 6; II, 68; — *mensa*, II, 31. — *Apposita gubernacula navi*, II, 6.

Appressum pectori scutum, II, 21.

Approbare mortem majoribus et posteris, XV, 59.

Appulsam fidissimam oppidum, vid. fidus.

Aptior sermone, provisu, dispositiveque, melior, H. II, 5.

Apud pro a, I, 9; IV, 62, 72; A. 22; — *pro ad*, I, 42; II, 24; H. II, 51. — *Apud aliquem clarus, qui ei clarus videtur*, H. II, 76. — *Apud aures Galbæ*, H. II, 26. — *Apud aures cujusque crebrescit (scil. rumor)*, *vid. aures*. — *Apud aliquem relicta, pro alicui*, H. I, 20. — *Apud civitatem omnis loco acceptum*, H. II, 91; *add. IV, 26*. — *Apud Deos sacrificare*, XI, 27. — *Apud eos pro dativo*, H. II, 16; III, 1. — *Apud eos nulla loricarum galearumque tegmina*, XII, 35. — *Apud eos pro eorum temporibus*, II, 33; — *pro erga, adversus*, I, 9; XV, 23; — *pro in, cum ablativo*, III*, 46, 48, 59, 72; IV, 13, 18, 43, 64; VI, 32; XI, 8, 16; XII, 69; XIII, 8; XV, 74; XVI, 15. — *Apud ipsum juravit exercitus, ipsi præsentem*, H. II, 79. — *Apud libidines principis validior, vid. validus*. — *Apud rostra laudare, pro rostris*, XVI, 6. — *Apud vexillum retinentur milites, sub vexillo*, I, 16.

Aquila in fastigio ædium, H. III, 71.

Aræ offundere sanguineum, H. II, 3. — *Aram addere defunctæ, vid. addere*. — *Aras Deum censuere, vid. censere*.

Arbiter pro moderatore ac præside, I, 26; XV, 17; — *literarum, per quem utrinque epistolæ commeant*, IV, 41; — *elegantis*, XVI, 18; — *regni*, XIII, 14. — *Sine arbitro mors*, XVI, 11.

Arbitrium mortis breve, breve tempus quo de genere mortis deliberare

possint mortui sponte, XV, 60; — rerum Romanarum agere, H. IV, 21. — Sine arbitrio alicujus abesse, *permisso*, III, 71. — Arbitrio pacis bellicque tractare, XII, 60.

Arcana diotlonis semota, *vid. dictio*. — Arcana imperii tentare, II, 85; *vid. not.* — Arcano imperii evulgato, H. I, 4; *vid. not.*

Arcere aqua et igni aliquem, *arcendum censere*, III, 23, 50; — morem, *de alimentis*, XVI, 10; — visus, *vid. visus*; — colloquia et congressus, *aliorum inter se*, H. IV, 64. — Arcetur misericordia, quantum ghosceret savitia, VI, 19. — Arcuit conferre, III, 72. — Arcuit testatores procul, *eorum voluntate non admisit*, II, 48.

Arcessere majestatis, II, 50.

Arcu expedire alimenta, VI, 34. — Arcus sistere, XV, 18.

Arotus, *vid. artus*.

Arcus sellae, XV, 17.

Ardere in ordem alicujus nominum, H. I, 43. — Ardent pilea, XV, 7; — signa, XII, 64; — Ardens domus, *multis luminibus collustrata*, XV, 50. — Astrox praetium arsisset, pro exarsisset, H. II, 66.

Ardescere pro exardescere in omnibus lotidicitur. — Ardescent lona, H. V, 18; — mons, IV, 67. — Ardescit exitum, I, 73; — praetium, H. II, 66; — pugio in trachonem, XV, 54; — questus, III, 17; — in nuptias incestus, XI, 26.

Ardor ac ferocia determinatur, H. II, 76; — militum severitas orationem, *clamor ardoris index*, II, 15.

Ardus modus rerum omnium, H. I, 85. — Arduum ovus, I, 11. — In evitas spes prius dominandi, IV, 7; — societas, XII, 15. — An arduo videre, II, 47. — Arduum dici videtur pro impossibili, H. II,

76. — Aut certe non arduum sit, *ibid.* — Nihil arduum sit, *ibid.* nihil arduum satis.

Arenae operas promittere, XIV, 14. — Per arenam foderi, *opera gladiatoria*, XV, 32; *sic*, H. II, 62, arena polli. — Arenae disiectae ac vix perviae, II, 61.

Arguere pro increpare, *castigare*, XV, 51; H. III, 10; — pro reprehendere, I, 9, 40; — ad perniciem, III, 49. — Virtus arguens diversa, IV, 33; *vid. notam*; — Arguere prave pro arcere, III, 72. — Argui occupandae reipublicae, VI, 9; — plerique, VI, 5; — neum criminis, H. I, 48.

Argumentum: in argumentum fabulae assumptus, *ad fidem ei faciendam*, H. II, 72.

Arma pro bello, I, 9, 49; III, 56; IV, 25; VI, 23; XV, 1; H. I, 73; H. II, 6, 7, 11; — pro ipsa pugna, *sive tumultu*, I, 27. — Arma bellumque Vitellii efferebant, H. I, 1; *app. causam*, *vid. causam*; et conditionibus, *vid. conditio*. — Arma Lepidi et Antonii cesserunt in Augustum, *exercitus vires ad eum transiit*, I, 2; — coalescunt in aereum bellum, *vid. coalescere*; — interjicere tumultuantibus, XII, 54; — interponere certantibus, *Q.* 29; — pro militibus, H. II, 32; — obiectare utroque, V, 3; — pertimescere, H. III, 67; — poscebat in Segestem, I, 59; — publica stabula, I, 2; — temperate consilio, I, 67; — victa tractare, H. III, 9; — utraque invictabant, *ad utramque partem inclinabant*, XIII, 34. — Armorum decore argente insignia, H. I, 57. Armorem tas, H. IV, 58; — quidquid mali dirimitur, *exercitus in provinciis transmarinis*, H. I, 76. —

Armorum tumultu truces, IV, 47.
 — Armis ambire vallum, I, 68. —
 Amisit, quæ armis tuebatur, III, 28.
 — Armis circumspicere, I, 42; —
 complecti, H. I, 36; *vid. not.* —
 densa acies (virisque), XIV, 30; —
 falsis velare externa, H. IV, 32;
v. n. — lecta juvenus, XII, 40; —
 legionariis fuere parte sui quinta,
 III, 43. — Armis laudare aliquem,
 G. 11; — malle conditiones, XII,
 46; — repetita provincia a *Pisone*
post Germanici mortem, II, 77;
 III, 12; — truces, H. I, 40. —
 Acies telis et armis truces, I, 46.
 Armare gladiatores, I, 22; — lixas,
 II, 78; — plebem, H. I, 40; H.
 III, 79; — servitia, XIV, 7; H.
 II, 8; H. III, 79; — triremes, XII,
 56. — Armati omnia agunt Ger-
 mani, G. 11, 13, 22. — Armato-
 rum otiosæ manus facile lascivunt,
 G. 44.
 Arrecta civitas, *avide expectans*,
 IV, 11.
 Arreperere ad sævitiam principis oc-
 cultia libellis, I, 74; *vid. not.*
 Arripere imaginem principis, III,
 36; — suspiciones, *concupere*,
 XV, 54.
 Arrogans minoribus, XI, 21; —
 moderatio, I, 3; *opp. comi et ci-*
vili, I, 3; — mora, *vid. mora*.
 Arrogantia tristis, XIII, 2.
 Ara acrita, *vid. accitus*. — Artem
 apisci, *vid. apisci*. — Artis ejus-
 dem alii, I, 73; — et falsi breve
 discrimen, IV, 58. — Arte diversa,
artibus contrariis, XIII, 2. — Ar-
 tes obscuræ, I, 9. — Artes audire,
vid. audire. — Artibus bonis in-
 duere animum, XV, 45; — bonis
 malisque mixtis, H. I, 10; — ho-
 nestis copiosus, III, 66; — hos-
 tium infectus, XII, 2; — mariti
 composita bene Livis, V, 1; —

sanctissimis ejus æquabatur, VI,
 7; — mixti nostris, XI, 24; —
 tuis pares, XIV, 55; *vid. Ind. rer.*
 Artissimum divortium inter Enro-
 pam et Asiam, XII, 63. — Arto
 comitatu profectio, IV, 58. —
 Arti commensus, H. IV, 26.
 Artus elapsi in prævum, *vid. elabi*.
 — Artus singulos exprimit vestis,
 G. 17.

Arva exercere, *vid. exercere*.
 Arx dominationis, XI, 31; *vid. not.*
 Ascendere olassem, II, 25.
 Asciri per adoptionem, I, 3; — in
 societatem, H. IV, 24, 80.
 Asciscere pro *conciliare*, H. II, 5,
 8; — laudem sibi uni, XIV, 52;
 — nationes, *devincere sibi, concili-*
are benevolentiam et studia, O.
 5; — in nomen suum aliquem, III,
 30; — principem, G. 21. — Ascisci
 in cognomentum suum imperato-
 res, I, 31; — in familias patricio-
 rum, XI, 24. — Aseiti in commi-
 litum, I, 60; — in senatum, H.
 II, 52.

Aspectare jussa principis, I, 4.
 Aspectus infernus, *vid. infernus*. —
 Aspectui dum consulitur, con-
 scientia spernitur, XV, 18. —
 Aspectui et voci parcere, *vid.*
parcere. — Aspectum (civitatis)
 exuere *per syllepsin præcedente*
curiætem, XVI, 28. — Aspectu
 cruento Oceanus, XIV, 32. —
 Aspectus prohibebatur, H. II, 41.
 Aspera maris, IV, 6.

Asperare pro *exasperare*, I, 72; II,
 29; III, 12; H. III, 38; — cri-
 mina, II, 29; — iram victoris, H.
 II, 48; — pugionem saxo, *acuerè*,
 XV, 54; — sagittas ossibus, *epicu-*
lorum vice præfixis, G. 46.
 Aspere acceptum, IV, 31. — As-
 peris sæcietis illusus, XV, 68. —
 Asperrimo hiemis, III, 4.

Aspernari, pro *detrectare*, *recusare*, I, 16; IV, 46. — Pro *improbare*. aspernari flagitia militiæ, I, 27; XIV, 42. — Aspernari legatos, *aspere accipere*, XV, 27; — militiam longinquam, *ægre tolerare*, XI, 10; — obsidia, *vid.* obsidium; — rumorem falsum, H. II, 52; — pro *non accipere in re bona et honesta*, H. III, 68.

Aspicere pro *conspicere*, I, 16; II, 75; XII, 24; H. II, 68; A. 29; H. III, 10; — pro *inspicere seu diutius contemplari*, XIV, 9. — Aspici satis visum, *se tantum conspectui præbere*, IV, 74. — Aspi-ciuntur ministri scelerum ut exprobrantes, XIV, 62.

Assectari corpora, *de custodibus*, IV, 19.

Assensu brevi, XIV, 12. — Assensu celebrata sententia, XV, 22.

Assensum civitatis moribus meruerat, H. II, 10.

Assentari: assentandi libido veritati inimica, H. I, 1.

Assentatio peragitur sine affectu, H. I, 15.

Asseres et trabes, H. IV, 30.

Asseverare pro *affirmare*, *contendere*, *defendere*, II, 16; IV, 55; XIV, 42; XVI, 5; H. II, 80; — gravitatem, *affectare*, *præ se ferre*, XIII, 18. — Asseverat locum hunc vel illum promissi specus, XVI, 3; — ordinem agminis, *ut certo cognitum describere*, H. III, 22; — pro *indicare (de signo et argumento)*, A. 11.

Asseveratione eadem peracta accusatio, *æque serio*, II, 31; — magna censere, VI, 2; — niti, IV, 42; — coguntur in curiam Patres, IV, 19; *vid. not.*

Assidere castellum, pro *obsidere*, VI, 43; — castris, H. II, 22; —

moenia urbis, IV, 53; — ludis et theatro solita statio, *prævidere*, XIII, 24, 25; — ruinis sepulta urbis, H. V, 35; *ibi habitare*; — valetudini alicujus, *vid.* valetudo. Assignare aliquid fraudi suæ, H. II, 60. — Assignare domibus inimicitiae, O. 36.

Assimulare defectum lunæ laboribus suis, *comparare*, I, 28, *conf.* XV, 39; — partes judicis, *agere*, IV, 59. — Assimulare Deos in speciem oris humani, G. 8. — Assimulatur finis, qui videretur sponte sumptus, VI, 25; — morbus fortuitus, IV, 8.

Assistere pro *remanere*, V, 6. — Assistit in aciem ordo agminis, II, 17. — Assistunt tribunaliibus consulibus Italia et provinciæ, XIII, 4. — Assistentes auditores (et remanentes), O. 19. — Assistentes milites ordine solito (cubiculo scil. legati), H. II, 80.

Assultabant ut Bacchæ, XI, 31. — Assultatam castris, II, 13. — Assultare pilo aut lanceis, XII, 35; — telis, *ibid.*

Assumere cæstus, XIV, 20; — conjugem, XII, 2; — consilium uxoris quoque, XV, 54; — exemplo aliquem, VI, 5; — nomen sibi, XV, 71. — Assumptus in argumentum fabulæ, H. II, 72; — in conscientiam, XIII, 12; — in contumelias, *vid.* contumelia; — inter inania belli, H. II, 69. — Assumpta arrogantia et secta stecorum, XIV, 57; — Livia in familiam Juliam nomenque Augusta, I, 8; — materia oratoribus, XVI, 2, *in laudem principis*.

Assurgere e gravi morbo, H. II, 99. — Assurgit in edita incendium, XV, 38.

Astrepare alicui, XI, 17.

- At, *transitionibus servit*, XII, 62; XIV, 23, etc.
 Atque ipse (*vid. et*) pro *tum*, H. II, 2; — pro *sed*, XV, 1, 54; — pro *et statim*, H. III, 17; — pro *tunc*, H. III, 36.
 Atrata plebes, III, 2.
 Atrium libertatis, H. I, 31.
 Atrox Agrippina, IV, 52; — dolore longo, XVI, 10. — Atrox et mæstus, *torvo vultu*, O. 13. — Atrox odii, XII, 22. — Atrox mendacium, *quod terrorem incuteret*, H. II, 53; — fama, IV, 11; — imperium reipublicæ, *opp. lato*, H. II, 1; — opus (historiæ) præliis, I, 2; — valetudo, III, 64; — in re summa, *difficilis*, XV, 28; — pro *terribili aspectu*, XII, 33; H. II, 32. — Atroces notæ additæ nominibus Cæsarum, II, 29, *vid. Lips.* — Atrocia circumstrepere, III, 36; — mandata, *severa, urgentia*, H. II, 40.
 Atrocitas morum, IV, 13.
 Atrociter deferre crimen, *tumultuose, invidiose*, XIII, 19; — loqui, *ferociter*, H. III, 1. — Atrocius accipere aliquid, H. I, 23.
 Attendantem vi repellere, XIII, 25.
 Atteri pro *vinci in lite, succumbere*, A. 9; *v. not.* — Attritus (*et exsangis*) de oratore nimis tenui, O. 18. — Attritæ res Italiæ, H. II, 56. — Attritum pabulum, *absumptum*, XV, 16.
 Attinere pro *retinere, sive cohibere*, I, 35; II, 10; XIII, 50. — Attinere castris milites, pro *continere*, II, 52; — pro *detinere, morari, impedire*, I, 50; VI, 19; XII, 25; XIII, 27; H. II, 12. — Attinebant ripam (Danubii) legiones, *uebantur, custodiebant*, IV, 5. — Attineri cura alicujus, *in custodia apud aliquem esse*, XIII, 15; — custodia publica, III, 36; — carcere, VI, 19; — *fisco* argentum signatum *dicitur*, VI, 17; — *indicio* alicujus, *eo reum esse, consortem facinoris declarari*, XV, 57.
 Attingere legiones, *per syllepsin et Syriam*, II, 55.
 Attollere auctibus immensis, *vid. auctus*, IV, 40; — insignibus triumphali aliquem, III, 72; — reipublicam bello armisque, H. IV, 52; — ordinibus altis aliquem et præmiis, H. IV, 59. — Attolli pro *non mergi aqua*, H. V, 6, 14. — Attollitur adulationibus exsistis, H. III, 37.
 Attonitas terrore mentes in languorem vertere, H. II, 42.
 Attritus, *vid. atteri*.
 Attrectare pro *aliquid suscipere*, III, 52. — Attrectare feralia, *interesse, participem esse funeris*, I, 62.
 Avare habita provincia, III, 13; XIII, 30.
 Avaritiam alicujus emercari, *avarum hominem pretio inducere ad aliquid*, XII, 45; — *mutare in melius, hoc est, quæ ille per avaritiam male constituit*, H. I, 52.
 Auctio: frumenti et tributorum auctionem æqualitate munerum mollire, A. 19.
 Auctor in diversam nullus, XII, 69; — regni utriusque, *qui divisionem regni fecerat, et utrique regum partem attribuerat*, II, 64; — relationis, *princeps vocatur, quum eam fieri permittit*, XIII, 26; — rerum florentissimus, *de historico*, III, 30, uti et c. 3, et XIV, 64; — consilii, *effactor*, H. III, 2; — validissimus, VI, 31. — Auctorem accusare aliquem, *quasi sis auctor*, I, 39. — Auctore aliquo noscere casus temporum, *e libris*

- historicus*, XIV, 64. — Auctores incerti et vagi, H. II, 74. — Sibi quisque auctor, H. III, 71.
- Auctoritas adulta, I, 46. — Auctoritas adolevit, *vid.* *adolescere*. — Auctoritas et consilium simul, centeni singulis adsunt, G. 12; — coaluit, *vid.* *coalescere*; — fluxa, *imminuta*, *infirma*, I, 21; — inest consiliis, II, 17; — gliscit, *vid.* *gliscere*. — Auctoritatem destruere (contradictionibus), XIV, 43; — senatus ferre, *vid.* *ferre*. — Auctoritates senatorum, *sententiae*, II, 32.
- Auctus: immensis auctibus, H. IV, 28.
- Audacia coalita, *vid.* *coalescere*. — Audacia extemporalis, O. 6; — servilis, XIV, 40. — Audaciae proximi, *post ipsum ducem*, IV, 27. — In audaciam accingi, H. III, 66. — In audaciam opportuna nox, IV, 51; — promptus, XIV, 43. — Audacis hominum, I, 74.
- Audentia rara et privata usurpatum, G. 31; — pro *audacia seu fortitudine*, G. 54. — Audentiae plurimum, XV, 53; *vid. not.*
- Audere aciem, XII, 28, 32; — contra (*aliquid*), IV, 59; H. II, 71. — Audere pessimum facinus, H. I, 28; — flagitium formidine, I, 69; — ex loco aliquo *impetum*, H. II, 25; — fugas civium, neces, etc. *vid.* *fuga*; — pro *longius progredi*, H. V, 10; — poenam alicujus, II, 40; — machinas, H. IV, 23; — stuprum (*de femina*), H. I, 48; — plus in delectu, *iuris et potentiae sibi plus arrogare*, H. II, 93; — vim caltoribus et oppidanis, *vid.* *vis*. — Audendi itinera duo, H. IV, 49. — Audendo potentior, *audacia nactus potentiam*, H. I, 60. — Audentiora spatia, *de itineris maritimo*, H. II, 2. — Audentior sermo, *scil. qualis poetarum est*, O. 14. — Ausis codicillis ad Caesarem, III, 67. — Ausi nullius capax natura, XIII, 47.
- Audire artes, O. 31; *v. not.* — perire, *vid.* *peritus*; — supplices, I, 29; *videre submissos et supplicantes*. — Audiendi, quæ faceret, insoleus, XV, 67. — Audiri cum fide, *vid.* *fides*; — in majus ex longinquo, IV, 23. — Audita agnoscere, *vid.* *agnoscere*.
- Auditio: auditiones depellere, *rumores vulgi*, IV, 11.
- Auditor fori, *vid.* *forum*. — Auditores affluentes, *vid.* *affluentes*; — vagi; auditoria, *opp.* foro et causis veris, O. 10; *vid.* *Indic. rerum*.
- Auditu brevi transigere quamvis magna, H. II, 59; — plurium accipiuntur, IV, 69. — Auditas adimere, XII.
- Avellere libertatem Augusti, *adimere ab Augusto data*, IV, 20; — castris inilites, *a ceterorum contubernio*, I, 44.
- Aversa hosti porta, I, 66. — Aversa nobis animis, XIV, 26.
- Auferre legionem proconsuli, H. IV, 48. — Abstulerat (ei) deformitas exitus misericordiam (passive), H. III, 85; — abstulerat nox obsequia meliorum, H. I, 80.
- Augere nomine imperatorio, I, 3; — pomœrium, *vid.* *pomœrium*. — Auget quæstionem hoc mihi, O. 16; — turres et vallum, *firmare*, H. IV, 35. — Augebatur in speciem ac terrorem classis alacritate militum, II, 6. — Auctus omine, *scil. lato*, II, 14. — Aucta Agrippina cognomento Augustæ, XII, 26. — Auctum in barbarum cõgnomentum, H. V, 2. — Aucti ex rebus novis, I, 2; — numero, II, 25. — Auctæ turribus naves, XV, 9

— Aucta in falsum, XIII, 56; — in deterius, II, 82. — Auctus imperii, II, 33. — Auctibus immensis attollere aliquem, H. IV, 28.

Augurari cantu fortunam pugnae, G. 3. — Augurabantur Vespasianum et arma Orientis, H. I, 50.

Auguria pro consecratione, G. 39.

Avidus absolute, pro gloriae avidus, A. 22; — pro studiosus, XIII, 6; H. II, 1; — subitis, H. I, 7 (aut venalis); — in omne fas et nefas (per syllepsin), H. II, 56.

Aulæ cetera (præter excubias), I, 7; — ostentum aulæ, XV, 34; — aula potiri, vid. potiri.

Aurariæ, VI, 19.

Aures impartire studiis, XIV, 21; — lentæ adversum imperia, I, 64; — polluere voce nefaria, III, 50.

— Aures populi diversæ, O. 34; — cognitæ sæpe (versatis in foro), O. 34. — Auribus populi abutuntur, O. 40. — Aures verberatæ sermonibus, A. 41. — Aures promptæ, II, 39; — trepidas implere, I, 41. — Ad aures alicujus conferre spes votaque sua, IV, 39. — Apud aures Galbæ quædam eluserat, H. I, 26. — Apud aures nostras ominabatur, audientibus nobis, A. 45. — Auribus atque oculis competere, vid. competere. — Auribus principis abstinere, vid. abstinere.

Auspicia incipere, III, 59. — Auspiciis addicentibus, II, 14; — et consiliis potius, quam telis et manibus, XIII, 6.

Auspicium pro imperio, III, 19. Aut pro an, postnum, IV, 17; — pro et, XII, 12; XV, 47; v. not. — Aut rursus pro et rursus, H. III, 52; — pro neque (neque paci, aut prælio paratus), XIII, 39; — montibus aut Mosella septum, pro et vel partim, H. IV, 71.

Avus: avi de uno tantum, XIV, 1; vid. not.

Avunculus de proavunculo, II, 43; vid. not.

Auxilium pro auxiliis, seu militibus auxiliaribus, VI, 34; — ductare, vid. ductare. — Auxilium loci vetus, præsidium solium, vid. vetus.

Auxilia facere mercede, VI, 33; — auxilia tarda legum, VII, 11; — auxiliorum miles, H. I, 54.

Auxiliaria stipendia meritis, II, 52.

Auxiliator inglorius, VI, 37.

B.

Balneis interfici, H. II, 16, cf. XIV, 64.

Barbarus pro barbaricus, III, 33. — In barbarum auctum cognomen, H. V, 2. — In barbarum corrupta, in mores barbaros, VI, 42.

Beatus eventus, vid. eventus.

Bellator equus, G. 14.

Bellum et arma (Vitellii) affirmabant, H. I, 1. (Obs. bellum et arma distingui.) — Bellum civium, pro civile, H. IV, 72; — alere dubitatione, III, 38; — concidit, H. II, 57; — eludere metu, vid. eludere; — exercere, XII, 32; — habere, quam gerere malebant, XV, 3; — facere patriæ, III, 18; — incertum victis ac victoribus, H. II, 46; — inferre provinciæ, de legato turbas in provincia sua movente, III, 13; — impellitur, vid. impellere. — Bellum inter ac pacem dabitare, XII, 32; — navare alicui, vid. navare; — proferre ultra, vid. proferre; — prolatatum iuitis mollibus, sumitur acriter, XIII, 34; — secutum est trans mare Pompeium, H. II, 6; — sistere loco aliquo, H. III, 8; —

spargere, *vid.* spargere; — sumere, II, 4, 45; XIII, 34; A. 16; — tractare cunctatione, VI, 44; transmittre aliquo, H. II, 17; — urgere, *vid.* urgere. — In bellum agere exercitum, *vid.* agere. — Belli (paciſque) arbitria tractare, XII, 60; — commercium, *quod exercetur in captivis permutandis, nec interficiendis*, XIV, 33; — commercia dirempta, H. III, 81; — concurrentis minæ, H. IV, 22; *vid. not.* — consilia expendere, H. I, 87; — decus omne concedit illuc, *vid.* concedere; — ditissimi victoria, H. I, 51; — externi domitor, H. II, 76; — inania inter assumptus, *auxiliorum imbellis numerus*, H. II, 69; — iter, pro *ad bellum*, I, 86; — jure cadere, *de deditis non servatis*, XII, 17; — lues immensa, *vid.* lues; — malo circumveniri, H. II, 12; — meditamenta, *vid.* meditamenta; — mole tota securus, H. I, 60; — molem cingere, *vid.* cingere; — in pretium cedit provincia, H. I, 11; — requies, pro *a bello*, IV, 25; — sedes, *de urbe, in qua dux alteruter cum exercitu consistit*, XIV, 33; — semina mota, IV, 27; — spem omittre, *vid.* spes; — subita, *vid.* subitus; — summam tolerare, *de ducibus, vid.* tolerare. — Bello (aut victoria) complecti partem magnam nationis, delegit eum inter duces, H. I, 71; — destinare itinera et duces, H. I, 60; — facem acerrimam prætulit, H. II, 86; — frui, *qua potentiam et gloriam*, H. III, 11; — infensare, *vid.* infensare; — minister datus, *vid.* minister; — præponere aliquem, *vid.* præponere; — satisfactum, H. III, 49; — sueta alia, XV, 12; — tentare provinciam, II, 79. — Bella exercere se-

cunda, VI, 31; — permixta, H. I, 2; *vid. not.* — tractare, H. IV, 73. — Bellorum expertus, *vid.* expertus; — præmiis referti, XI, 7. — Bellis inexpertus, H. I, 8; — obsidetus urbs, III, 34. — Belli et prælii discrimen, II, 88; XII, 39.

Bellare, pro *debellare*, H. II, 40; — in decus aut sollicitudinem unius, H. I, 89.

Bellator pro *milite*, I, 67.

Bene usus est morte, pro *bene fecit, quod usus est morte*, VI, 48.

Beneficiorum numerus æquatus, H. IV, 48; *vid. not.*

Benignitate animi promptior, H. II, 30.

Binotium, III, 71.

Blandimenta vitæ abrumpere, *vid.* abrumpere. — Blandimentis infectæ epistolæ, H. I, 74; — vitæ evinci, XV, 63. — Sine blandimentis expellere famem, G. 23.

Blanditiis, venenum affectus veri, H. I, 15; — verniles, H. II, 59.

Bonum: nulla boni spe, *felicitis eventus*, II, 15. — Bona societas, *fide*, I, 57. — Boni ad prælium campi, II, 14. — Bonæ recordationes, IV, 38. — Bona facta, *vid.* facta. — Bona petita in fiscum, II, 48; — vera implere, *vid.* implere. — In bona sævire, H. II, 62.

Bonitas pro *liberalitate*, H. I, 51.

Brachia exsolvere ferro, *vid.* exsolvere.

Brevis venia, *vid.* venia. — Breve arbitrium mortis, *vid.* arbitrium. — Breve confinium artis et falsi, *vid.* confinium. — Breve litus et incertum, XIV, 29. — Brevis risum incipi crimina suburbana, *expeditius*, XV, 43. — Breves amores populi Romani, *vid.* amores.

Brevitas imperatoria, H. I, 18.

Buccina dimitti convivium, XV, 3a

C.

Cadere ab aliquo, *interfici*, XVI, 9; — crimine conjurationis, VI, 14; — repetundarum, H. I, 77; — exitu voluntario, H. I, 40; — frustra, *de coeptis*, II, 80; — jure belli, *de deditis interemptis*, XII, 17; — manu sua, III, 42; IV, 29; — in melius, *de coeptis*, II, 77; — in irritum, XV, 39; H. III, 26, 53; — ore impudico, *accusatoris*, XI, 3; — per acies, I, 2; — pro optimatibus, *scil. praeliantem*, IV, 44; — proscriptione, I, 2; — pro *interfici*, *extra aciem scil.*, II, 71; H. IV, 49, 50. — Cadit nox infra caelum et sidera, A. 12; *vid. not.* — Cecidit huc gloria, *pro imminuta est eo usque*, H. III, 13. — Cæco reluxit dies, H. IV, 81. — Cædere igni ferroque, *vid. ignis*. — Cæde continua, *abl. abs. quasi index capp. seq.*, VI, 29; *vid. not.* — nobili imbuere ingenium, de accusatore, cæde recentia vestigia, *vid. recens*. — Cædem abnuere, *vid. abnuere*; — festinare, I, 6. — Cælestes honores tribuere, IV, 18; — religiones decernere, I, 11. — Cælum decretum Augusto, I, 73; — fœdum imbris ac nebulis, A. 12. — Cæli mollities, XII, 66; — positio, *vid. positio*; — truculentia, II, 24. — Cælo æquare aliquem, *laudibus*, IV, 34. — Cælo ac spatio obtenditur regio, etc. *vid. spatium*; — (Germaniæ) incognita siccitas, H. IV, 26. — Infra cælum (ac stellas) cadit nox, *vid. cadere*. — Cælo (ac laboribus) dura hiberna, H. II, 80. — Cærimonia accepit annus, *vid. accipere*. — Vetustissimis cærimoniis præditus, de sacerdote, I, 62. —

Cærimonia loci, *sanctitas*, IV, 64; XIV, 22. — Cæstus assumere, *vid. assumere*. — Calamistri Mæcenatis, *de oratione*, O. 26. — Callidus rei militaris, H. II, 31; — temporum, IV, 33. — Campum eripere, *vid. eripere*; — tradere alicui, *pugnam liberam ibi conferendam*, II, 20. — Campi fallaces, *vid. fallax*; — habitati urbibus, H. V, 7. — Camporum fallacitate præveniens eques, XV, 17. — Campis exuere hostem, *vid. exuere*; — præficere aliquem, *regionibus (de Mesopotamia)*, VI, 37. — Campus, *locus amplius et vacuus*, XV, 40; *vid. Indic. rerum*. — Candidatos nominare, *vid. nominare*. — Cum candidatis comitia celebrat princeps, *vid. celebrare*. — Canere exitium, *prædicere oraculo*, II, 54. — Canorum (et profluens) genus dicendi, IV, 61. — Cantus exercere, *vid. exercere*. — Capax fortuitorum mare, XIV, 3; — molis, I, 11. — Capere castris montem, XII, 55; — militiam, H. II, 97; — primordia imperii, VI, 50. — Cepit ea species, *scil. animum, animo obvenit*, XI, 31. — Captus com meatu, XV, 8. — Capti vertuntur in prædam; H. II, 44. — Captæ (coeptæ), offensiones ob rempublicam, VI, 15. — Capessere accusationes, IV, 52; — clementiam ac justitiam, XII, 11; — noctem tutam et vigilem in castris, IV, 48; — orbem terræ, *regere*, XII, 5; — partem, *sibi vindicare*, H. III, 64; — principium facinoris, XV, 49; — rempublicam consiliis paribus, *eodem modo administrare*, XI, 24; — sacra,

- obire, curare*, XI, 34; — *sollennia regni*, VI, 42; — *tuta, præferre*, XV, 29. — *Capessiturus meliora*, VI, 48. — *Capessendi imperii consilia*, XIII, 4; XVI, 26. — *Capessendi Vigintiviratus munere absolutus*, III, 29.
- Capillum obliquare, sequi retro*, *vid. suis locis*.
- Captivi agri*, XII, 32. — *Captivus cruor*, XIV, 30.
- Captivitas (veluti) in curiam inferitur, seniores et turba captivorum*, XI, 23. — *Captivitatis in modum, captas civitatis*, XIII, 24. — *Captivitates urbium, expugnationes*, H. III, 70.
- Caput non adest reipublicæ, vid. adease*; — *repressum (in utero)*, *vid. repressus*; — *rerum humanarum aliud paratur*, XV, 47.
- Caritate (et sanguine) propior ei*, VI, 46.
- Carmen pro oraculo*, III, 63. — *Carmine deflevit suprema Germanici*, III, 49. — *Carmina levia, vid. levis*. — *Carminum amor venit ei, vid. amor*. — *Carminum relatus, species, vid. suis locis*.
- Cassa habere, irrita*, H. III, 55.
- Castella imposita fontibus*, XV, 3. — *Castellis in stipendium missa pecunia*, H. I, 67. — *Castellis dispositis*, III, 74; *vid. Indic. rerum*.
- Castra componere*, H. I, 33; — *erigere, hiberna scil.*, H. V, 22; — *facere*, II, 21; — *moliri*, XI, 20; — *prima legionis, ea pars castrorum, ubi prima legio tendebat*, I, 39; — *tentare corruptoribus, vid. corruptores*; — *trucia*, I, 44. — *Castrorum decus convulsum, vid. decus*; — *experimenta, vid. experimenta*; — *otium*, I, 34; — *primores, vid. primores*; — *principes*, H. I, 57; *vid. not.* — *quidquid præten-*
- ditur Armeniis*, H. II, 6; — *secreta affectare, infrequentiam milium*, H. III, 13. — *Castris assidere, vid. assidere*; — *capere montem, vid. capere*; — *totis se miscuerat plebs*, H. II, 88; — *premere gentem*, XII, 32. — *Castrorum vices*, II, 13.
- Castum nemus*, G. 39; *vid. not.*
- Casus pro copia, facultate, occasione*, I, 13; XII, 28, 50. — *Casum insidiantibus aperire*, IV, 50. — *Casum tam incredibilem providerat nemo, ut cæreret Urbe*, IV, 58. — *Casum novissimum experiri*, XII, 33. — *Casus festinati (et prælia)*, VI, 44; — *maris non excepti*, XV, 46; — *rerum humanarum, opp. cladibus naturalibus*, H. I, 3; — *superare vita*, I, 17; — *turbidi*, XVI, 13. — *Casibus dubiis reservatus captivus*, H. III, 66. — *Casibus opimum opus, vid. opas*. — *In casum dare se, remque publicam*, I, 47. — *Casum pugne præbere*, XII, 28.
- Cavillari verba senatus, pro calumniari*, I, 46.
- Causa connexa dolori meo*, III, 12; — *ex formidine*, I, 7; — *intima, vid. intimus*; — *propria, vid. proprius*. — *Causam partium prætere- dere simultatibus*, H. II, 85; — *sequi, vid. sequi*. — *In causam descendere, vid. descendere*. — *Causa agere malle, quam vi, jure, disceptando*, XIII, 34. — *Causa jactandi ingenii*, XIII, 11; *v. not.* — *Causæ acriores odii, quia iniquæ*, I, 33; — *corruptæ, vid. corruptus*; — *eodem exitu*, IV, 33; — *vagæ*, VI, 15. — *Causas expedire, vid. expedire*; — *struere*, II, 42; H. II, 1 (*diverso quidem sensu*). — *Causis muliebribus perdi, vid. muliebris*.
- Cedere dicuntur accusatores, accu-*

sationem deponere, XIII, 30; — pro *concedere*, XII, 41; — pro *obsequi*, III, 16; — pro *succedere*, *evenire*, I, 28; — *vita*, H. II, 55; — non *vulneribus*, non *telis*, XII, 34. — *Cedit ab extremis spiritus*, XV, 70; — in *ducem summa rerum et gloria*, in *vulgus præda*, H. III, 83; — in *pretium belli provinciae*, H. I, 11. — In *provinciam cesserant*, *ad formam provinciae redacti*, XIV, 31; — in *præmium victoriæ*, XIV, 70. — *Cedunt in unum omnes, ei se subjiciunt*, VI, 43. — *Cedunt ripæ*, II, 15; *v. not.* — *Cessit in austrum omne cælum ac mare*, II, 23; — in *sapientiam victoria illis, sapientiæ opinionem peperit*, G. 36; — *potentia (Crassi et Pompeii) in Cæsarem*, I, 2; — *cesserunt arma Lepidi et Antonii in Octavium*, *ibid.* — *ingenia magna, non amplius scriptis sese prodiderunt*; H. I, 1.

Celebris pro celebr., II, 88; XIII, 47; XV, 47; *vid. not.* — *alicui, pro apud aliquem*, I, 51; II, 88. — *Celebris ars medica inter posteros Æsculapii, frequens, vel, ex iis celeberrimi medicorum*, XII, 61; — *pons illecebris nocturnis, vid. illecebræ.* — *Celebre primoribus convivium*, H. I, 83. — *Forma vitæ celebris, frequens*, I, 74. — *Celebri convivio*, XIV, 48. — *Celeberrimo fori*, IV, 67.

Celebrare admiratione aliquem, H. II, 71; — *aliquem obsequio*, XVI, 33; — *assensu magno sententiam*, XV, 22. — *Ut socium laborum celebraret, sæpe appelleret*, IV, 2. — *Ubi omnia pudenda confluent celebranturque, multos adsecras inveniunt*, XV, 44. — *comitia cum candidatis, princeps dicitur*, H. II, 91; *v. not.* — *diem*

ludorum Cereri, XV, 53; — *multitudine et cœtibus clandestinis, advenientem impostorem*, II, 40; — *funere publico aliquem*, VI, 11; — *spectaculum*, IV, 62; *v. not.* — *Sic celebrare convivium, frequens efficere, adesse*, IV, 59. — *Celebrata mors funere censorio*, VI, 27; — *in vulgus salus ejus*, H. I, 71.

Celerrimum naviganti oppidum, proximum appulsu, III, 1.

Censere ut, etc., IV, 20; — *quo loco censebis?* I, 74; — *contra studium alicujus*, H. II, 91; — *pro decernere, quum scil. aram, clypeum, effigiem, templa, triumphalia, etc. senatores dicuntur, idque vel absolute, vel alicui*, II, 83; III, 57; IV, 74; XII, 38; XIII, 8, etc. — *censeret, quid corrigi vellet, pro exponeret, indicaret (in senatu scil.)*, XVI, 28. — *Censebatur una victoria (accusator) unam adhuc retulerat*, IV, 45.

Censor: nec dignum tantæ rei censorem, qui reprehendat, corrigat, III, 34.

Censoriæ mentis levamen, animi censuræ curis gravati, XII, 5. — *Censorium funus*, IV, 15; VI, 27; XIII, 3.

Censura incubuit acerrime in eos, H. IV, 41.

Census accipere, I, 34; — *deferre, vid. deferre*; — *juvare senatorem*, II, 37.

Centesima (venalium) instituta, I, 78; — *eam deprecatur populus, ib.*

Centuriones cohortium, vid. cohortes.

Cernere de qua re, XV, 14.

Certare ad supplenda damna, vid. ad; — *de alienis*, XV, 1; — *gaudio, vid. gaudium.* — *Certatum sententiis*, I, 29. — *Certantibus interponere arma (sua)*, XII, 29.

Certamen ex honesto, *vid. ex*; — **facere armorum virorumque**, *committere, tentare*, XV, 1; — **gliscit**, *vid. gliscere*; — **pro studio**, H. I, 32; *v. not.* — **testatum orationibus**, *vid. testatum*; — **vitiorum**, XIV, 15. — **Certaminum spatia**, *vid. spatium*. — **Certaminibus proximorum concussi**, *vid. concutere*

Certus alveo amnis, G. 32; — **destinationis**, XII, 32; — **exitii**, I, 27; — **relinquendæ vitæ**, IV, 32; — **sceleris**, XII, 66. — **Certis liberis** (matrimonio uno) **agere**, III, 37. — **Certa maris, tempestas maris cui credi potest**, H. IV, 81.

Cessatur a privilegiis parentum, cunctantur homines ineundis matrimoniis capessere emolumenta destinata iis, qui liberos susceperint, III, 28.

Ceteræ victoriæ præmium, H. I, 70. — **Ceterum vulgus**, H. IV, 56. — **Cetero ingenio aulæ**, H. II, 71; — **mari violenter Oceanus**, II, 24. — **Ceteri consulatus, pro ceterorum**, H. I, 77. — **Cetera aulæ**, I, 7. — **Cetera equestri familia** (patre atque avo consularibus), VI, 15.

Ceterum pro re vera opp. specie, I, 44; XV, 52; — **pro sed**, H. III, 9, 66, *init.*

Chiliarchus, de tribunis militaribus in classe, XV, 51.

Chlamys aurata, XII, 56.

Cibos inter militares, dum milites cibum capiunt, II, 13.

Ciere vires intimas molemque belli, XV, 2. — **Civerat eos fama, pro exciverat, sive conciverat**, XV, 33. — **Ciere in quem scil. ad seditionem adversus quem**, H. I, 84. — **Locum testem virtutis ciens**, H. V, 17.

Cingere aliquem insignibus fortunæ principalis, H. II, 59.

Circa artes bonas socordia, XI, 15. — **Circa consilium eligendi successoris scindebantur in factiones**, H. I, 13. — **Circa necem Caesaris narratus**, XI, 29; — **scelera summa distentus**, XVI, 8. — **Ambitioni circa affectionem originis Germanorum**, G. 28.

Circum adulantibus, quum circumstantes ei adularentur, XIV, 47; — **trepidi, vagantes trepide**, A. 32.

Circumdare famam egregiam paci, A. 20; — **lamenta, planctum et imaginem supremorum alicui**, H. IV, 45; — **ministeria principis**, H. II, 59; — **pecuniam sibi et carissima, ad iter**, H. IV, 62; — **robore juventam filii, vid. robur**; — **secretum extremis suis, in occulto mortem sumere**, XVI, 25. — **Circumdedit moribus corruptis nulla colluvies plus libidinum**, XIV, 15. — **Circumdare quam pecuniam**, XIV, 53.

Circumferre incendia, cædes, etc. II, 52.

Circumfundere, intell. se, III, 46; — **agmen**, XIII, 40. — **Circumfusæ (lecto) imagines, pro circumpositæ**, III, 5.

Circumgredi, a latere et tergo irruere, I, 64; **laccsunt, circumgrediuntur, occurrant**.

Circumjecti custodes, corporibus, VI, 19. — **Circumjecta salubus planities, cincta**, II, 11.

Circumibant nomen ejus vitabundi, H. III, 37. — **Circumiri locorum peritia, vid. peritia**.

Circumfusi amnis campi, VI, 37.

Circumluit amnis insulam, H. IV, 12.

Circumposuit eos sellæ curuli, juxta eam considerare utrinque jussu, H. II, 59; — **stagno nemus**, XIV, 15.

Circumsedere armis et vallo aliquem, I, 42.

Circumspectare bellum, H. II, 74; — sermones et *vultus, sylleps.* H. IV, 8.

Circumspicere munimenta, *explorare*, XIII, 39; — vires suas, H. II, 6; *vid. not.*

Circumstat eum metus alius, H. IV, 79; — paupertas et angustia rerum nascentes, O. 8.

Circumstrepabant quidam atrociora, III, 36.

Circumvadere clamoribus, XII, 43.

Circumvenire criminibus, I, 13; — jactu ignium, *in turri obsessa*, XV, 11; — securitate pacis, et malo belli, H. II, 12.

Cis Vectum, cis Plautium, dissimulavit ei, *quamdiu illis contentæ libidines et adulteria Messalinæ fuerant*, XI, 30.

Citra damnum affectus, *sine fraude amicitiae*, O. 27; — delectationem aut speciem, *nullo istarum respectu*, G. 16. — Citra fidem fuit, *non creditum*, A. 1; — obrectationem, *sine obrectatione*, O. 41. — Citra sanguinem Romanum bellare, *sociis commisso prælio*, A. 35. — Citra ultima stetit vis Agrippinæ, XII, 22.

Citus equo aderat, H. II, 40. — Citi advenere, XII, 12. — Citis cum militibus misit eum, XI, 1. — Citæ remis naves, II, 6. — Ignis vento citus, XV, 38.

Civium supplicia, *quibus cives affici solent*, VI, 40.

Civilis modus legatorum Augusti, I, 8; — victoria, *de civibus*, seu *belli civilis*, H. IV, 38. — Civile ratus, II, 34. — Civilis discidium specie movetur (*conjux*), XIV, 60.

Civiliter habere *aliquid*, *non aspere accipere*, IV, 21. — Civiliter comi-

tia celebrat princeps, *v. celebrare*. Civitatis vocabulo frui, *vid. vocabulum*. — In civitates patescit regio, *vid. patescere*.

Clades de morbo scabiei, H. V, 4; — rei navalis, XV, 46. — Clades eadem fuit illi municipio, XIV, 33; — exoleverat, *vid. exolescere*; — Romana, XIII, 37. — Cladis plus facere hosti, XII, 28; — reliquæ insepultæ, I, 60. — superstes, I, 61. — E clade Variana quosdam exemit servitio, XII, 27. — Clades (novæ vel) repetitæ, H. I, 2. — Cladium Romanarum pars erit ille, *aliquando in Romanis interemptis commemorandus mihi*, XV, 72.

Clamitare sæva ac detestanda alicui, *imprecari*, III, 23; clamitando suscepit.

Clamor prosper, H. III, 17. — Clamore et vocibus adstrepere, H. II, 90; — (et plausu) fovere suos, *vid. favore*.

Clarescere properus, *vid. properus*.

Claritas: in claritatem Herculis referre, quicquid magnificum, G. 34.

Claritudo ea Belgarum est, subvenisse, etc. *gloria, decus*, I, 43; — insons virtutum, XV, 65; — militiæ, IV, 6; — nominis expulit eum, *vid. expellere*. — Claritudinis adjumentum, XVI, 17. — Claritudinem Cæsarum in aliam domum ferre, XII, 3. — Claritudinem suam protegere obsequiis, III, 65. — Ad claritudinem omnem sublatus, *scil. capessendam*, XV, 52. — Claritudine erat multa sed improspira, IV, 44; — nova generis erat, XIV, 47.

Clarus annus Othoni, H. I, 22; — rumor, XV, 49; — pro *honorificus*: nec minus id clarum, XII, 38.

Classis pro militibus classicis, H. II, 100; H. III, 12, etc. — annexa

- litori, H. II, 14; — augebatur in speciem ac terrorem (alacritate militum), II, 6; — conversa, H. II, 14; *vid. not.* — prætenditur fronte minaci, *ibid.* — Classi addere cohortes, H. I, 87. — Classē ascendere, II, 75. — Classe reportare exercitum, I, 63. — Classes populi Romani perfringere, *vid. perfringere.*
- Classica: classicorum, e classicis legio, H. III, 31, 36; (*ubi v.*) H. III, 55; *vid. not.*
- Claudæ naves, II, 24; *vid. not.*
- Claudere corpus adversum vim veneni, *medicamentis præsumptis*, XV, 64; — domum janua ac limine tenus, H. I, 33; — latera, *de militibus, qui in lateribus incedunt*, I, 51; — humum (aut congerere) in sepulcro, XIV, 9; — os alteri, obligare, obdurare, II, 40; — pontem, *deturri*, H. II, 34; — viam miseratione, *vid. misratio*; — utensilia annulo, II, 2. — Clausum spatium, *locus designatus et circumscriptus*, XIV, 14. — Tiberium clausum vidit, *occultantem sensum suum*, III, 15.
- Claustra montium, H. III, 2; — rerarū, V, 8; — annonæ, Ægyptus, *quo loco occupato intercludi posset fragmenti subvectio*, H. III, 8; — contrahere, *vid. contrahere*; — imperiū Romani, *termini extremi*, II, 61; — terræ ac maris, II, 69; *vid. not.*
- Clavarium, donati vigenus, H. III, 50.
- Clementer adiri juga possunt, H. III, 52; cf. XII, 33. — Clementer adsurgentes colles, XIII, 38; — editum jugum, G. 1.
- Clementiæ titulum petere ex aliquo, *servando scil.* H. I, 71. — Clementiam capessere, *vid. capessere*; — (majorum) egredi, *acerbitate nimia*, III, 24; — (suam) obstringere, *vid. obstringere*. — Clementiam offerre alicui, *gratiam, veniam*, II, 42; — victoris ferre, *præmii loco, ut servatus arbitrio ejus sis*, H. III, 19. — Ad clementiam trahere aliquid, *vid. trahere*. — In Clementiam eandem secuta verba Cæsaris, *scil. composita*, XI, 3.
- Clientelæ pro clientibus, XIV, 61. — Per clientelas (et nomen) illustrior, III, 55. — Clientelis redundare, O. 36.
- Cludere, *vid. claudere*.
- Coactus, coactor, *vid. cogere*.
- Coalescunt arma in bellum, *seu ipsi homines, vid. arma*; — animo (pro animis) ad obsequium, VI, 44; — in consensum, H. II, 37; — victi victoresque nunquam solida fide, H. II, 7. — Coaluit auctoritas, *firmata est*, H. I, 21; *sic*, coalita audacia, *firmata*, vetustate imperii, XIV, 1; — libertas, H. IV, 55.
- Coarctare forum, de multitudine, O. 39.
- Cœnum grave, I, 63.
- Cœpit e domo ejus conjuratio, XV, 54; — e domo ejus proditio, (conjuratio) *per libertum scil.*, *ibid.* — ex sodalitate intima odium, XV, 68.
- Cœpta affinitas cum eo, *agitata*, VI, 30. — Cœpta hiems, XII, 31; — lux, II, 13; XV, 55. — Cœptum exemplum, XIV, 10; — initium, H. II, 79; — theatrum, *institutum*, IV, 62; *vid. not.* — Cœpta accelerare, H. II, 85; — cadunt secus, II, 80; — urgere, XII, 12. — Cœptis instare, H. III, 52. — Cœptæ offensiones ob rempublicam, VI, 15; *vid. not.*
- Cœptare arma, XII, 32; — pro co-

nari, H. II, 29; — pontem, *struere*, I, 56; — seditionem, *moliri*, de duce adversæ partis, II, 81. — *Cœptans* conjuratio disiecta, IV, 27. — *Cœptatam* libertatem omittere, H. IV, 44.
 Coercere spes alicujus, II, 43; — imperium intra terminos, I, 11. — Coerceri mœnibus Massiliæ jubetur, *præc.* cedere patria, XIII, 47. — Jus coercendi, G. 11. — Propinquus frustra Pisopem coercentibus, *a proposito avocantibus*, II, 34. — Temeritas magnis documentis coercita, *punita, castigata*, XIV, 33. — Fama male coercita, H. I, 17.
 Cœtus odium, *vid.* odium. — Cœtus agere, *vid.* agere; — miscere, I, 16; — in domo assiduos arcere, IV, 41. — Cœtibus clandestinis vocabat servitia ad libertatem, IV, 27. — Cœtu adhuc multo, *multis adhuc præsentibus*, V, 7. — *Cœtu multitudinis, concursu seditioso*, H. IV, 45.
 Cogere obsidione urbem, *intell. ad deditiōnem*, XIV, 24; — in naves hostem, H. III, 48; — ministros auro ad scelus, VI, 33. — Coacta ab eo accusatio, *eo jubente suscepta*, XV, 43; — deditio, *expressa*, IV, 51.
 Coactores agminis, *de extrema parte exercitus, quum prægressi non amplius sint in itinere*, H. II, 68.
 Cogitationibus privatis regressus, H. II, 74; *vid. not.*
 Cogniti mihi nec beneficio, nec injuria, H. I, 1.
 Cognitionis imagine absumptum biduum, III, 17. — Cognitionem tractare, I, 72. — Cognitiones patrum, I, 75, *opp. judicia*.
 Cognomentum pro nomine ipso ac solo, II, 6; IV, 65. — In cognomentum adscitus, I, 32; II, 60.
 Cohibentur provinciæ procuratori-

bus, *reguntur*, H. I, 11. — Cohibita altitudo ædificiorum, XV, 43; — omnia taciturnitate, XV, 54.
 Cōhors togata, H. I, 38. — Cohortes civium Romanorum, I, 8; *vid. not.* — Cohortium centuriones, I, 18; — peditatus, *opp. sociali*, XIII, 35; — signa, I, 18. — In cohortem suam, *amicos, comites*, VI, 9.
 Colere comitate aliquem in speciem liberum, *vid. species*.
 Collacerare, H. III, 74.
 Collegam se consulatui ejus destinavit, II, 42. — *Collegæ de præsidibus provinciarum vicinarum*, A. 9.
 Collegium patris atque filii, III, 31.
 Colligere hastas, II, 21; *vid. not.* — animum, I, 12.
 Collocare de re aliqua (*in libro vid. not.*), VI, 27. — Collocatum ea munificentia millies sestertium, *erogatum*, VI, 45.
 Collustrare equo cuncta, obire, II, 45.
 Colonia novæ, *opp. patriæ*, I, 59.
 Comes exitii, III, 15. — Comite uno et electis consociis, I, 5; *intell. præterea, super consocios*.
 Comere pro ornare, G. 18; *v. not.* — compti, *seu incompti*, apparatus epularum, G. 24.
 Cometes expiatis sanguine illustri, XV, 47.
 Cominus prævenire, *vid. prævenire*.
 Comis via, *morum scil. (ut I, 54)*, IV, 6. — Comi congressu, XV, 49.
 Comiter administrare provinciam, H. I, 13; — exceptum, *non asperè*, XIII, 54.
 Comitas curandi, *vid. curare*; — obvia, II, 2. — Comitatus cultus, *vid. colere*; — permulcere militem, I, 29.
 Comitare rem militarem, munus quæstorum, XI, 22. — Comitatur fama, *decedentem provinciam*, A. 9.

- Comitantes recipere, *comitari volentes*, XIV, 33.
- Comitatu (pro *vi*) adjectus, H. II, 65. — Comitatu arto fuit profectio, IV, 58.
- Comitatus gradus, G. 13.
- Comitia componere, quæ ambitu acriore exarserant, XIV, 28; — celebrare, *vid.* celebrare; — imperii transigere, *successorem constituere, idque adoptione, de imperatore*, H. I, 14.
- Commanipulares, H. IV, 46.
- Commeare in Germaniam, I, 46. — Posse sermones commeare eo inter-nuntio, II, 28.
- Commeatus arti, *vid.* arctus seu artus. — Commeatibus vim facere, XIII, 38. — Per commeatus sparsi milites, *data venia passim digressi*, H. I, 46.
- Commendat eventum (*prosperum*) sollicitudo (*ante habita*), *gratiorem reddit*, O. 6. — Commendatus periculis, *scil. ad favorem hominum*, XII, 26.
- Commercium seu commercia belli, *vid.* bellum; — dirempta, H. III, 81; — sortis humanæ interciderat, VI, 19; *vid. not.*
- Commoda militum rejicere ad senatum; *vid.* rejicere.
- Commodare nomen et periculum suum ad spem inanem, XV, 53; — sanguinem dominationi alienæ, A. 32; — severitatem magnis peccatis, veniam parvis, A. 19.
- Commodum: bellum ex commodo parare, XIII, 9; *vid. not.*
- Commodus, *prave haud dubie*, pro commendatus, O. 12 (*nisi est pro aptus, jucundus*).
- Commotus ingenio, VI, 45. — Commota domus Cæsaris, *turbata, labefactata*, IV, 52. — Commotum res alienum simul omnium, VI, 17; *vid. not.* — Commotior Agrippina, *fervidioris ingenii*, I, 33; — verbis, II, 27.
- Communis luctus parentum, VI, 49; *vid. not.* — In commune alacres, *opp. propriis stimulis*, XV, 12. — In commune disserere, *in concione* (*supra MS. habebat concionem*, pro commune: *forte hic contra*), XV, 63. — In commune exterrebantur omnes, *pari et communi de causa*, I, 25. — In commune postulant, I, 28. — In commune turbabant nihil, I, 85. — In communi ponere libertatem, *opp. dignitatem ordinum dividere, seu distinguere*, XIII, 27. — Communes curæ, *de summa republica*, H. I, 89.
- Communicare, *absolute, omiss. cum aliquo*, A. 8.
- Communionem parietum non ambiuntur domus, sed propriis quæque muris, XV, 43.
- Comparare principes forma ac decore, H. I, 7.
- Comparisonem deterrima gloriam quærere, I, 10.
- Compellere in mortem, H. II, 27.
- Compendiis propioribus ire, XII, 28; — viarum antevertere, I, 63.
- Competere lingua, auribus atque oculis, *sibi constare, sui compotem manere*, III, 46; H. III, 73. — Initium finemque cum Othonis exitu competisse, H. II, 50.
- Complecti armis aliquem, H. I, 36; *vid. not.* — dextras, XI, 9; — manum, VI, 50; — familias multas nobilitate, XV, 48; — jure æquo populum Romanum reddita libertate, II, 82; — opulentiam priorum gentis, *de literis, seu mementis*, II, 60. — Complecti vim principis, *usurpare, arrogare*, H. IV, 11. — Complectitur notitia Romana insulas, A. 10.

Complere cædibus nurum, neptem (domumque omnem), VI, 24; — cornu, in acie dicuntur, qui in eo locati, H. III, 23; — mortem (cujus culpam sustineas) nova insuper invidia, cumulare, indigniorem reddere, XVI, 7; — senectam extremam, IV, 58.

Complementum accusationis omnis erat crimen majestatis, huc omnia alia crimina redibant; hoc vim et invidiam reliquis criminibus addebat, III, 38.

Complexus armorum, A. 36; vid. not.

Componere aciem per cuneos, G. 6; — acta senatus populique Romani, V, 4; — animum precibus amicorum, etc. pati se mitigari, IV, 42; — castra, H. I, 33; — copias in hibernaculis, vid. hibernacula; — destinata, susceptam narrationem aggredi, H. I, 4; — diversos, vid. diversus; — insidias, XII, 54; — monumenta (belli) de historicis, H. II, 101, — milites viæ ac pugne, XIII, 40; — locum et tempus, IV, 10; — multa et atrocita in aliquem tabulis extremis, VI, 38; — ordinem insidiarum, XV, 53; — pace rebelles animos, XV, 39; — penates familiæ adversus vetera odia fratrum, prospicere, ne solitis inter fratres odiis turbentur, XV, 2; — pro disponere, ubi sequitur per, quod vide; — rationes familiares, VI, 16; — res populi Romani, de historicis, I, 1; IV, 32, 34; — seditionem, parare, instruere, H. IV, 14. — Componunt concire, parant, III, 38. — Composuit res Cæsarum Augustus, domus Cæsarum potentiam fundavit, H. I, 89; — ad modestiam eos damnum, H. II, 27. — Compositus hostis per angustias saltus, IV,

47; — ore, II, 34; — in dissimulationem sui, veste servili, XIII, 24; — in securitatem, III, 44; — in squalorem mæstitiamque, H. I, 54. — Compositus vultus, falsus, I, 7. — Compositus ita, pro ita compositis literis, H. III, 52; — cum indice reus, XV, 51. — Composita bene cum artibus mariti Livia, V, 1; — indignatio, elaboratis et quæsitis indicibus demonstrata, H. III, 37. — Compositi (milites) acie, IV, 73; — in numeros legionis, vid. numeri; — cuneis, H. IV, 16; — pro ripa, XII, 29. — Compositi, clade eorum, qui pacem inter et bellum dubitabant, XII, 32; pro pacati. — Compositæ effigies, fictæ, H. V, 5. — Composita (a senatu) principatibus aliorum, constituta, decreta, H. II, 55. — Composita ætas, VI, 46. — Componendæ Armeniæ, ordinandæ, rege dato, etc. II, 4. — Paucioribus lacrymis compositus es, sepultus, A. 45. — Ex composito, H. IV, 66.

Comprehendere scientiam, præter alias et ipsum tractare, O. 31.

Comprimere manus intra sinum, I, 57.

Computare tempus, H. II, 47.

Concedere, pro concedendum censere, IV, 20; — pro mori, IV, 38; XII, 30; — fato, II, 71; — vita, I, 3; — reum precibus alicujus, II, 55; IV, 31; — in adulationem, H. II, 33; — obsidioni, obsessis opem non ferre, XIII, 40; — concedit illuc omne decus belli, H. II, 24. — Concessus mos (carpentis utendi) sacerdotibus ac sacris, XII, 42; vid. not. — Concedere alicui de gloria, H. III, 64; — summo nomine, XV, 2; — ad victorem, H. II, 51. — Concessa materies ad

- ostentandum, I, 76. — Concessis animalibus placare Deos, *opp. victimis hominum*, G. 9.
- Concentus virtutis, *index scil.* G. 3.
- Concertator Corbulonis, *amulus*, XIV, 29.
- Concessio agrorum, III, 73.
- Conciliare misericordiam, XI, 3; — provinciam (*sibi*) ad apes novas, XVI, 23. — Conciliandæ provinciæ ambitus, *ibid.*
- Concipere verba jurisjurandi, H. IV, 31; *vid. not.* — Concepit ferre Agrippam, *consilium cepit*, II, 39.
- Concionahundus, I, 16.
- Concionem parare, H. II, 79.
- Concire nationes, *sollicitare*, XII, 15; — hostes, *pro exire*, seu irritare, XI, 19. — Concitum cujus instinctu, quod tam multi sumpserunt; *conjuratio scil.* XV, 49. — Concire motus, *excitare*, H. I, 4.
- Concitor belli, *ad bellum*, H. III, 2.
- Concitor belli, IV, 28; H. IV, 56.
- Conclamare, *de uno*, H. III, 29. — Qui conclamabantur exercitus impetu, *intell. ex præc.* imperatores, III, 74; *vid. not.*
- Concors filiæ, XI, 37. — Concordes egregie, II, 43.
- Concordia et potentia eodem loci est, IV, 44; — gignitur inter eos auctoritate liberti, XIV, 39. — Concordiæ fides, *vid. fides*. — Concordia subdola agere, II, 64.
- Concubia nox, I, 39; H. III, 69.
- Concurrere instantius, VI, 35; — cuneis, H. II, 42. — Concurrentis belli minæ, H. IV, 22; *vid. not.*
- Concursu plurium injectæ catenæ, *posteaquam plures accucurrerant*, XII, 47.
- Concutere : concussa fide, *labefactata*, H. V, 25.
- Condemnator, *de accusatore, qui facit, ut damnetur*, IV, 65, *vid. et damnare*.
- Condere pro abscondere, I, 28; II, 27. — Condiderant pecuniam agris mercandis, VI, 17. — Conditum odium, *positum*, H. II, 30. — Conditus in altitudinem, *vid. altitudo*. — Condere iram, II, 28.
- Condicere, *de die vadimonii*, G. 11.
- Condire mortuos, H. V, 5.
- Conditio : per conditionem ponere arma, *pro plural.* H. III, 64. — Conditione absentis longæ amissus, A. 45; *vid. not.* — Conditiones audire ac reddere, H. II, 41; — incruentas malle armis, XII, 46; — pacis tentare, I, 56.
- Conditor, *gen. femin.*, G. 28. — Conditoris retinens civitas, VI, 42; *vid. nos.*
- Confector belli exercitus, XIV, 39.
- Conferre ad aures principis spes ac vota sua, priusquam ad Deos, IV, 39; — ad gloriam posterorum evasias hostiles, III, 72; — aliquid aliquid, *pro dare*, H. I, 16; — in aliquem aliquid, *ei mandare*, H. IV, 53; — injurias suas, *de pluribus*, A. 15; — lamentationes suas in testamentum, XV, 68. — Collatus in eum dies prætare reliquus, XII, 4. — Collata in eum sors Asiæ, III, 71.
- Conferto gradu, XII, 35. — Conferta scies, VI, 35; *vid. not.* — Conferta moles, *referta, plena, de amphitheatro*, IV, 62.
- Confessionis gloriam amplecti, XV, 67. — Confessionem scribere tali oratione, XIV, 11.
- Conficere : confectus numerus annorum, *transactum tempus*, VI, 28.
- Confingere, *vid. fingere*.
- Confinium breve artis et falsi, IV, 58.

- Conflictare pro *urgere, premere, vincere*, H. III, 82; — *rempublicam per scelera, vexare*, VI, 48. — Conflictabantur ictibus, II, 20; — ludibrio, I, 58; — (*ablativ.*) metu suo et angustiis viarum, H. III, 16; — (metu ac) sordibus, VI, 8; — tempestatibus, A. 22. — Conflictatus hieme caeva exercitus, H. III, 39.
- Confendit animum imagine tristi recordatio, H. I, 44. — Confusus ordo disciplinæ, H. I, 60; — ordo militiæ, II, 39. — Confusior facies, *scil. ex elisione, ut nosci non posset*, IV, 63.
- Confusio pro *consternatione*, H. III, 38; — oris crebra, H. IV, 40.
- Congerere alicui consulatus triumphos, I, 4.
- Congestus copiarum, *de multitudine*, H. II, 87.
- Conglobati in testudinem milites, XIII, 39.
- Congredi præliis, XII, 54.
- Congregari in cuneis, H. IV, 20.
- Congregata signa in locum unum, I, 28.
- Congressus comis, XV, 49; — duras, *vid. durus*. — Congressu de jici, XV, 46.
- Congruit fatum rebus, *se immiscet*, VI, 22. — Congruerat vitiis ejus abditis, XIII, 1. — Congruentia exta (et læta), H. II, 4. — Forte congruerat, ut nuntiarentur, H. I, 7.
- Conjectare animos altius, I, 32; — ceteros ex aliquo, XII, 49; — offensionem (alterius) vultu, I, 12.
- Conjectura ut demonstrat, XVI, 1. — Conjectura herbidæ soli, *quæ conjectasset esse ibi sol. herb.* H. V, 3.
- Conjugium pro *conjuges*, XII, 65. — Conjugium in fratris filiam, XII, 6. — Conjugio accipere aliquam, VI, 20; — in eodem manere, II, 85. — Conjugia frequentantur, III, 25; — illæsa manent custodia præsentis, III, 34; — obliterantur per plures annos, *ibid.*
- Coniungere abstinentionem cibi, pro *continuare*, vel *adjicere ipsam consilio de ea capto*; vel *referas ad præced.* aversari sermonem: conjunxit, *postea commemoravit, subjecit de abst. c.* VI, 26; — annos sex pari secreto, *annos sex continuos exegit*, IV, 57; — orbem, G. 6; *vid. not.* — Conjunxit nox eadem necem et rogi Britannici, XIII, 17.
- Conjuratio adultera, reperta, revicta, *vid. suis locis*. — Conjuratio scientia, *vid. scientia*.
- Connexus honor natura, III, 31; *vid. not.* — Connexa criminibus mariti uxor, XVI, 32; — discrimini patris filia, XVI, 30; — dolori meo causæ, *vid. causæ*. — Connexum odium uno amne discretis, H. I, 65.
- Consceleratus, XV, 55.
- Conscientia tibi est Augustæ, III, 77; — inest eis (flagitii), H. IV, 41. — Conscientiæ noxia habetur pro fœdere, VI, 4; — matris in nexus, III, 10; — suæ grave id fore, IV, 26. — Conscientiam ejus adhibet, provisam olim sibi, XII, 66. — Conscientiam alicujus exagitare, IV, 12; — arguere, H. III, 10; — simulare, *quasi soiret, vere illum esse, quem se ferret*, II, 40; — subire, *pati se conscium fieri et assumi*, XIII, 21. — In conscientiam sumi, IV, 3; XIII, 12. — Conscientia illigare aliquem, XV, 51. — Vecordes conscientia, *scil. sceleris*, cunctabantur, I, 39; *sic*, I, 57.

Conscius alicujus, H. I, 39; — exercitui flagitiorum: *qui tamen ea non simul commiserit*, I, 42; — interficiendi Agrippæ, III, 30. — Conscii electis, I, 5. — Conscii Deorum equi, G. 10; *vid. not.*
 Consoscere fugam, H. III, 9.
 Consectari aliquem odio, H. IV, 1.
 Consensus pro consuetudine, *recepta*, G. 31. — Consensum (multitudinis) extenuare, H. IV, 46.
 Consentire, *cum infinit.*, *consensu tradere*, VI, 28. — Consensimus referre, etc. G. 34.
 Consequentes, pro *insecuti posteriores, de historicis*, XV, 54, *bis*.
 Conservi, A. 31.
 Considunt in igne omnia, *collabuntur*, H. III, 34. — Consederunt presentia satis, *quieta facta erant*, I, 30.
 Consiliaturi, H. II, 53; *vid. not.*
 Consilium absentis suscipere, IV, 64; — pro *consultatione*, seu *deliberatione*, VI, 46; — eligendi successoris, *deliberatio de el. succ.* H. I, 13; — eximunt res adversæ, *vid.* eximere; — publicum adire, *in senatum venire*, VI, 15; — in turbido illi omne, H. I, 21; — simulatum, *vid.* simulare. — Consilii improvidus, H. III, 56; — occultus, VI, 37; — suasor idem et auctor, *vid.* auctor. — Consilio addita fides, *vid.* fides. — Consilia belli expendere, H. I, 87; (*quod*, II, 5, *præliorum vias tractare*); — capessendi imperii, *vid.* capessere; — dubia, *vid.* dubius; — (alicujus) fovere, *vid.* fovere; — militiæ, H. I, 90; — miscere, H. II, 7; — referre, *vid.* referre; — sociare, H. II, 74; — stant in eo ceteris mortalibus, quid conducere putent, IV, 40; — propiora illi, mater et avia, *ibid.*

— sumere pacis petendæ, II, 26; — suscipere rerum magnarum, H. II, 76; — tractare, *belli scil.* H. III, 1. — Consiliorum vis penes eum, *ejus consilia valebant ac spectabantur*, H. III, 50. — Consiliis bonis notescere, IV, 7; — distrahi, *omiss. in, h. e., in deliberando*, VI, 44. — Consiliis inest auctoritas, H. II, 18. — Consiliis alicujus idoneus, IV, 12; — implicatus, *vid.* implicare; — permixtus, III, 38; — in suis, aut in alienis, constantia, XV, 10.
 Consociare vocem, XIII, 23. — Consociata (et delecta) ex formis diversis *resp.* IV, 33. — Consociare facinus cum aliquo, XV, 67.
 Consonare, pro *resonare*, XIV, 31.
 Consortium: ad consortium regii impulit eum, *vid.* impellere. — Consortia rerum secundarum capiuntur maritis, III, 34.
 Conspectior mors, H. IV, 11.
 Conspectus voce ac manu, H. III, 29. — Conspicua arma, *pulchra*, H. I, 88. — Conspicua femina, H. IV, 42.
 Constare: constat iis fides, *manent in fide*, H. II, 96; — ratio imperii, I, 6; *vid. not.*
 Constans fidei, H. III, 57. — Constantius est, *fortius*, H. III, 1. — Constantier exorsus carmen, *intrepide*, XIII, 15. — Constantia exempla, *fortia*, XVI, 35.
 Constantia exitus, XV, 49; — fortis exitus, *ibid.* — In consiliis suis aut alienis, XV, 10; — mortis, *fortitudo ad mortem subeundam*, I, 53; — morum, *æquabilitas, consensus*, H. III, 86; *vid. not.* — victoriæ, *corrupte*; *vid. not.* A. 27; — pro *fortitudine*, *ut in præc.* H. IV, 25. — Constantiæ primus dies, *vid.* dies. — Constantium

adjicere dictis, *vid.* adjicere; —
 eximere, I, 32. — Constantiam
 vocis egregie (*semel emissæ*) mu-
 tavit nullis terroribus aut morte,
 H. II, 13. — Ad constantiam su-
 mendæ mortis sufficere, XIII, 30.
 Consternatio vulgi, *tumultus*, I,
 39; 63; H. I, 83; H. IV, 50.
 Constituta ædes, pro *extracta*,
condita, II, 49. — Constituta
 respublica non regno, neque dic-
 tatura, sed principis nomine, I, 9.
 Consul negatur esse qui id non est
 e republica, IV, 19. — Consules
 pro anno, VI, 45; XIII, 9; H. I,
 1; — destinare, *vid.* destinare; —
 habuit annus sequens illos, II, 53.
 Consulatus ejus dissimulatus, *vid.*
 dissimulare. — Consulatus ejus
 collegam se destinavit, II, 42. —
 Consulatus abrogati, quos dede-
 rat, H. IV, 47; — geminati, *vid.*
 geminare; — ceteri, *vid.* ceteri;
 — coarctati, H. II, 71; — con-
 gesti, I, 4.
 Consulere, *absolute*, *omisso* sibi,
 H. I, 51; — *sine accusat.* *obscu-*
rius, IV, 40. — Consulere Deos
 fibris, XIV, 30; — exercitiis
 mandatis, XIII, 4; — extremis
 suis, XV, 64; — gloriæ pariter ac
 prædæ, XIII, 39; — pro *parcere*,
 III, 46; — visui, XII, 47; — ul-
 tioni, II, 26; — clementer, XIV,
 38; — *darius*, A. 16. — Consul-
 turus ex re mittitur, I, 24.
 Consulto patrum, *senatusconsulto*,
 II, 85; — *senatus*, XI, 34; XVI,
 9. — Consultis magnis annuit Dea,
 H. II, 4.
 Consultare, *absolute*, pro *augures*
consulere, II, 29; — inter proxi-
 mos, *vid.* inter. — Non aliud con-
 sultaverat, quam de incolumitate
 domus, et an placabilis Nero,
 XVI, 30.

Consultationes (et nuntii) ad eum
 veniunt, XVI, 14.
 Consumere: consumpsit vocem ejus
 metus instans, H. I, 42. — Con-
 sumpsisse ignominiam, H. III, 24;
vid. not.
 Consummatur opere illo, quicquid
 ante laboris hauserunt, H. III, 84.
 Contactu meditabantur bellum, *ce-*
terorum exemplo incitati, H. II,
 60. — A contactu discedere, *im-*
proborum scil. I, 43. — Oculi a
 contactu dominationis inviolati,
 A. 30.
 Contemnere pro *non timere*, II, 34;
vid. not. — pro *eludere*, *irritum*
dimittere, XV, 57. — Contemni
 tributis, G. 29; *vid. not.*
 Contemptio ex barbaris in Roma-
 nos, XI, 20.
 Contemptus ambitionis, VI, 45; —
 moriendi, H. V, 5. — Contemptu
 famæ, contemnuntur virtutes, IV,
 38.
 Contendere nobilitatem, formam,
 etc. suam, cum aliorum confe-
 rendo, extollere ac præferre, XII,
 1; — labore cum amplitudine et
 ubertate soli, G. 26.
 Contentus non poena semper, sed
 sæpe poenitentia, placabatur, *sa-*
tisfactum putabat, A. 19.
 Continere firmitatem pontis, H. II,
 34; — provincias, regere, *admi-*
nistrare, H. I, 49. — Continentur
 Romana (*resp. Rom.*) vectigali-
 bus, XV, 49; — parendo res mili-
 tares, H. I, 84.
 Contingere usu modo aliquem, IV,
 68. — Contacti opere nullo equi,
 G. 10.
 Continuare ignavia dies totos thea-
 tro, XIV, 20; — omnia læta ali-
 cui, H. IV, 49; *vid. not.* — pacem,
 duces dicuntur, *perpetuam præsta-*
re, XIII, 53. — Continuaverat

- domo sua palatium et hortos Mæcenatis, XV, 39.
- Continuus accusandis reis et sævus, XI, 5; — annus postulandis reis, IV, 36; — principis, *proximus*, IV, 26. — Continui durarunt Claudii (nemine in gentem cooptato), XII, 25. — Rhenus uno alveo continuus, etc. IV, 6.
- Contra audere (aliquid), IV, 59. — Contra dat fortuna, XV, 31; H. I, 65. — Contra eveniunt tormenta, *vid.* tormenta. — Contra excipit veteranus (incurrentes temere), H. II, 14. — Contra fuit experimentum, *vid.* experimentum. — Contra ire, *vid.* ire. — Contra itum ei, XI, 10 — Contra singulos rependitur utilitate publica, XIV, 43.
- Contradicere sententiis aliorum, H. I, 39; — Thrasæ, H. II, 91; — precibus, H. IV, 46.
- Contradictionibus crebris destruere auctoritatem aliorum, XIV, 43.
- Contrahere claustra, *arctiora reddere*: claustra enim sunt munimenta, quibus ex propinquo magis cincti hostes, IV, 49. — Contracta pecunia ex viatico, etc. I, 37. — Contractos in principia, *convocatos*, I, 66; — pro colligere, *v. c. libros*, O. 37.
- Contrarium: e contrario letum, *parti adversæ*, H. I, 27. — Contraria vulnera, *mutua*, *vid. not.* H. III, 84.
- Contrectare corpus oculis, III, 12; — pudicitiam virginum, XIV, 35.
- Controversia: de controversiis transigi colloquio potest, II, 65.
- Contubernium, *de habitatione*, H. III, 74. — Contubernia, *de tentoriis*, I, 41, 48. — In Contubernio legionum eductus, *apud legiones in castris*, *ibid.* — Provinciales gaudebant sueto militum contubernio, *consuetudine cum eis et castris apud se*, H. II, 80. — Assiduitas contubernii, O. 5.
- Contumacia deserere locum, *quæ obtineri jussi*, I, 65. — Contumacia et odiis accendere, *vid.* accendere. — Contumaciæ propior vultus, I, 24.
- Contumeliæ ejus datum, *vid.* dare. — Ad contumeliam senatus penetravit vox, *vid.* penetrare. — In contumelias assumptus, *de scurra*, XV, 34. — Carmina referta contumeliis Cæsarum, IV, 34.
- Contumeliosum id militibus, H. II, 27.
- Contundere: contusis Thracum genibus, IV, 46. — Prælio contusus, XII, 31. — Labor contudit animos, H. II, 19.
- Convellere fidem aliorum, *solicitare*, H. IV, 30. — Convelli discordia aliorum, IV, 40. — Convulsos laniatosque centuriones, I, 32. — Convulsa domus (*familia*), *opp. integræ*, VI, 40. — Convulsus decus castrorum, *vid.* decus.
- Convertere ad similitudinem incensus barbari agmen Rom. III, 33; — classem, *vid.* classis; — regium, II, 6; *vid. not.* — Converti ad manus, *vid.* manus; — ad vim dominationis, *potestate et imperio uti*, XV, 69; — ad usum manus dicitur, *integritati restitui*, H. IV, 81. — Conversa cuncta ad opes victoris, *in earum incrementum cessere*, H. III, 44. — Conversus animum vultumque, H. I, 85. — Conversi pœnitentia, I, 45; — ad sapientiora, III, 55. — Convertere pro converti, IV, 3.
- Conversatio scurrarum (*ex emenda Lips.*), XII, 29.
- Convictus carminis probrosi, IV,

31; — pecuniam cepisse, *ibid.* — pro *accusatus et damnatus*, nam et *accusandi notionem adjungendam*, *sequentia docent*, parens nunc accusandi causas, XII, 65. — Convictum crimen, *probatum*, III, 13; XIV, 40. — Convicti in crimine haud perinde, quam odio generis humani, XV, 44.

Convictus in longum tractus, XIV, 4. — Convictus sobrios quoque, nedam temulentos, ignorare, XIII, 15. — Convictibus adhibere aliquem, II, 27.

Convivales fabulae, VI, 5; *vid. not.*

Convivium appositum effluvio lacus, XII, 57; — tempestivum, H. II, 68; — celebre primoribus erat Othoni, *vid. celeber*; — dimitti buccina, XV, 30; — initum affluentius, XV, 54; — irrumper, H. I, 82. — Ad convivium ruere, *intro ad convivantes*, H. II, 68; — movetur tractu navium, XV, 37; — superpositum rati, *ib.* — Convivii inter secreta largiri aliquid (quod palam abnuerat), H. II, 56. — Per speciem convivii numos dividere, *sportularum nomine*, H. I, 24. — Convivio vigilata nox, XIII, 20.

Cooriantur insidiis, pro *ex insid.* H. II, 24.

Copia pro *copiis*, IV, 4; XIII, 55; — honorum multa, *intell. praeditus, ornatus*, XII, 40; — levis, *exercitus modicus*, II, 52; — minore edita magna, *militum numero*, XII, 56; — praesens, *vid. praesens*; — navalis missa, IV, 56. — Copia rerum fessi, III, 63; — fatiscere, VI, 7; — senatus data, XI, 1. — Copiae, *simpliciter pro commensu, frumento*, I, 68; H. II, 32; H. III, 60; — militares, *exercitus*, XV, 24; — frumenti,

quas pendebant, II, 60; — majores, *pars major copiarum*, II, 25.

— Copias expedire, *vid. expedire.*

Copiosus artibus honestis, III, 66.

Coram, an procul, atrocior princeps, XV, 36; — mandatisungebatur, Seneca coram, Burrus, XIII, 21. — Coram secuta vox, *opp. iis, quas dixit, obversus ad aliam (matrem)*, IV, 54.

Corona civis servati, XV, 12; — facundiae, *scil. praemium*, XVI, 3.

— Coronae (quercae) statuatur super sedes, II, 83.

Cornu tribunalis, I, 75.

Cornu complere, *vid. complere.* —

Cornibus affundi, *vid. affundere.*

Corpus clausum, *vid. claudere*; — deserit eum (et vires), VI, 50; —

fusum late (libertinorum), XIII,

27; — imminuere otio, H. II, 93;

— iuperii librari sine rectore nequit, H. I, 15; — insigne, XI, 36.

— Per corpus legati ire, *vid. per.*

— Corporis decor ac forma, H. I,

7. — Corporis deridiculum, molli-

ties, probra, *vis, vid. adis locis.* —

Corpori adjecta vulnera (jam trun-

co), H. I, 41; — curando solita

exsequi, III, 15; — haerentia teg-

mina, *vid. haerere.* — Corpore

egro fatigari, I, 4; — infamis,

vid. infamis; — placere alicui,

vid. placere; — sistens, *vid. sis-*

tere. — Corpore truces, H. II, 47.

— Corpora fluxa, H. II, 32; —

speculatorum lecta comitabantur,

H. II, 11; — salubria, *vid. salu-*

ber; — tincta, *vid. tingere.* —

Corpora labefecit impatientia re-

tus, H. III, 93. — Corporum salu-

britas, *vid. salubritas*; — verbera,

IV, 6. — Corporibus pellicum il-

larum insueverat, XI, 29.

Corripuit eos delator, III, 49. —

Correpti indicio eorum, *candens*

in causam tracti, XV, 44; — in prædam locupletissimus quisque, H. II, 84.

Corrumperere cubacula feminarum, XV, 42; — jus concessum, *fructum ejus et usum impedire*, H. II, 92; — officium prudentum, *intempestive adjuvando*, II, 23; — veniam impetratam vanitate exitus (*sponte sumpti*), *irritam facere*, XV, 71. — Corruptus delectus militaris ambitione et pretio, XIV, 18; — honor ducis, *mixti gregario militi*, H. V, 1; — impunitate promissa, *scil. ut confiteretur*, XV, 56; — ad iudicium, XVI, 18; — ad scelus, XIII, 21; H. I, 72; — ad societatem, II, 62; *vid. not.* — adversus modestiam disciplinæ dux (*seu corruptor*), H. II, 12; — in libidinem ac sævitiam, H. III, 33; — in similitudinem vini potus, G. 23; *vid. not.* — in spem rapinarum, *spe rap. injecta traductus in partes*, H. III, 47; — in spem sociandæ classis, ei præfectus, XV, 51; *vid. not.* — Corrupta in barbarum civitas, VI, 42. — Corruptum iter luxu, H. II, 11. — Corruptum in miracula verum, IV, 11. — Corruptæ in adulationem causæ, H. II, 101; — discordia legiones, H. II, 76. — Corruptius habiti servi, H. I, 22.

Corruptionis eo usque proventus (*active*), II, 55.

Corruptor animosus, *vid. animosus*. — Corruptoribus teatari castra, II, 79.

Cortina: in cortina assistere, O. 19.

Creber: crebra fama, *magna, multa*, XI, 34; H. III, 71; — vis fulgurum, XV, 47. — Crebræ mortes in vulgus, H. II, 93. — Crebris criminibus insectari, VI, 40. — Creberrima causa seditionum, VI, 16.

Crebro ventitare, XII, 3; XV, 52.

Crebrescere, *de fama, augeri, crescere. extendi*, III, 60; H. I, 39; H. III, 34. — Crebrescit per eos, vivere Agrippam, *int. rumor*, II, 39; — apud aures cujusque, *ibid.* — rumore vago, *ibid.*

Credere (creditor) de re aliqua, H. I, 34; II, 60; — famæ, H. II, 62; — potentiam sibi parem, *scil. esse*, XII, 64; — vera esse, H. II, 54. — Cui credas, dabo, H. III, 54. — Credi supra fortunam, *scil. esse*, H. V, 1. — Creditor fiducia ipsis, metus in ceteros, *corrupte*, IV, 2; *vid. not.* — in majus, III, 44; H. I, 18. — Credebatur, *cum accusat*, H. I, 90. — Credita in deterris, III, 10; — fama, H. IV, 34.

Credibile (vix) memoratu, H. II, 74.

Credulus humillimo cuique, H. II, 23. — Credula fama inter gaudentes et incuriosos, *passive*, H. I, 34.

Credulitas inanis vanescit tempore ipso, II, 40.

Cremavit omnes incensa villa (*ominat.*), III, 46.

Crescit vinculum acleris, H. IV, 70.

Crimen convictum, *vid. convictus*; — deferre atrociter, XIII, 10; — inest adulationi, H. I, 1. — In crimen deducere, *crimini*, VI, 5. — In crimen detorquere, I, 7. — In crimen evaluit causa, *vid. evallescere*. — Criminis reus arguatur, H. I, 48; — scena, *vid. scena*. — Crimine (conjuratio) cadere, VI, 14. — In crimine convicti, XV, 44. — Crimine sub eodem vixerant eum, H. II, 26. — Crimina approbata, *vid. approbare*; — asperare, *vid. asperare*; — prætentata in aliquo (reo), I, 73; — subarbana, *vid. subarbana*. — Ob crimina finem vita implevit, II, 42. — Criminum libelli,

vid. libelli. — Criminibus crebris insecuta maritum, VI, 40. — Circumveniri, struente alio, I, 13; — mariti connexa, XVI, 32; — nobilitari, *accusando aliquo*, O. 37; — provincialibus uxorum plectuntur mariti, IV, 20; — (falsis) subdici reum, *vid. subdere.*

Criminari: criminando anteibat bonos, *vid. anteire.*

Criminator in ceteros, IV, 1.

Criminationibus exarsit, *ad criminationes*, VI, 25.

Criminose deferre aliquid, XVI, 20. — Criminosius incusare, H. III, 38.

Cruciatus adhibere, I, 23. — Per cruciatus interrogare, II, 13.

Crudelitati insistere, XVI, 25. — Crudelitatem principis aggredi, *vid. aggredi.*

Crudescit seditio, H. III, 10.

Cruda (et viridis) senectus, A. 29. — Crudum servitium, I, 8.

Cruenta pax, I, 10; II, 46. — Cruentum iter, *per quod cædes peracta*, H. I, 5. — Cruentæ epistola, *Tiberii de damnatione reorum*, III, 44.

Cruentare se sanguine, H. I, 58.

Cruore captivo dolere aras, XIV, 30; — suorum multo pulsus, H. II, 21.

Cubicula feminarum corrumpere, XV, 42.

Cujus, cui, *vid. qui.*

Culpa ex Cæsare nulla, IV, 6; — vulgata inter viros et feminas, *de stupro*, III, 24. — Culpæ alienæ nescius, *vid. nescius.* — Culpam ostendere ratione, *aliis suam*, H. II, 19. — Culpam exsolvere, *expiare*, H. IV, 62; — vertere in alium, *vid. vertere.* — Ad culpam usque ignarus, H. I, 49. — In culpam novissimi, I, 28.

Cultores, *opp. oppidanis*, XII, 55; — (et arva) vastabantur, H. II, 87.

Cultus (ad spectaculum gladiatorum) advectus, H. II, 71. — Cultus Numinum iis, venerari Apollinem et Dianam, III, 63. — Cultus multum præfert oratio, XIII, 3.

— Cultu externo infectus, *vid. infectus*; — læto mutare luctum, II, 75; — urbium nullo gens, II, 52.

Cum aliquo nomen fraternitatis usurpare, XI, 24. — Cum expeditionibus transigere, *vid. transigere.* — Cum fide audiri, *vid. fides.*

— Cum honore levi eorum scripsit, *de iis*, etc. VI, 15; — *ut contra*, XIV, 26. — Cum multo honore ejus, *vid. honor.* — Cum invidia magna, *vid. invidia.* — Cum insecutione ejus scripsit literas, I, 53.

— Cum lætitia habetur scelus externum, XII, 48. — Cum libertate occidere, *liberum mori*, IV, 50. — Cum (magistratibus et) precibus occurrunt civitates, H. I, 63.

— Cum præmio peraguntur scelera, XII, 67. — Cum pudore et flagitio disserere turpiter et flagitiose, III, 17. — Cum terrore (et catervis) volitare, H. II, 88. — Cum expedita manu irruptionem facere, II, 7.

Cumulare Cæsarem, Augustum, et omnia vocabula, H. II, 80. — Cumulata gaudio (*quæ læto audierant*) transferunt in alios, II, 82. — Cumulant prohra in legatam, *pro congerunt*, I, 21.

Cumulus: mille equites cumulus prosperis ducebantur, H. II, 24.

Cunctari, *deliberare, dubitare*, XIV, 13; H. I, 70; H. II, 63; H. III, 50; — inter metum et iram, II, 66. — Non cunctatum apud lætera, III, 46. — Cunctantem perpulit, IV, 41; *vid. not.* — Cunctante ad ea Mithridate, XII, 46.

Cunctanter excipere victoriam, *vid.* excipere.

Cunctatio, *opp. virtuti*, XV, 2. — Cunctationem afferre, XI, 9; XII, 54. — Cunctatione tractare bellum, VI, 44. — Cunctationes principis aperire, *vid.* aperire.

Cunei militares, I, 51; II, 83; XIV, 37, 46; XVI, 27; H. II, 82; H. III, 29; H. IV, 16, 20; H. V, 16.

Cupere flagrantissime, specie recusantis, I, 3. — Cupiens erogandæ pecuniæ, I, 75. — Cupientibus erat bellum, I, 59.

Cupiditas studiorum mira, O. 3. — Cupiditates hiantes, H. I, 12; — novæ, *rerum novarum*, I, 24.

Cupido adolevit, erupitque, *vid.* adolescere; — profusa, H. I, 52; — *sic et plurali*, III, 52; — solvere, *pro solvendi, infinitivus*. — Cupidinem elicere, *vid.* elicere. — Ad cupidinem et fastidia proturbatus, *vid.* proturbatus. — Cupidine muliebri incensus, IV, 39; — severitatis acerbis, *studio*, I, 75. — Cupidines malæ dominationis, XIII, 2; — primas (principis) velare, *vid.* velare; — *pro avaritiâ*, XII, 57.

Cupitor incredibilium, XV, 42; — matrimonii talis unus existit, XII, 7.

Cupitus: moram capitis adferebant, *consiliis destinatis*, IV, 3.

Cur: invasit eos, cur nunc silerent? *vid.* invadere. — Materia, cur fideret, IV, 59. — Trahebant varie, cur abstinuerit, *vid.* trahere. — Cur arceret, querebatur, XV, 60. Cura de condiendis mortuis, H. V, 5; — *pro libro, opere*, III, 24; IV, 11; — perdendi (*pecuniam scil.*), *studium*; H. II, 94; — vetus illi, insistere curriculo, *studium, voluptas*, XIV, 14; — *pro præfectura, præsidio*, XII, 42; H. II, 57;

— instantior, præverti, etc. II, 55; — intenta, IV, 72; — maligna in omnes, H. I, 85; — publica, *vid.* publicus. — Curam successoris obruere, *vid.* obruere; — peditum equitumque sumere, *eos ducendos*, H. II, 24. — Curam facere, *vid.* facere. — Cura ejus attinebatur, *vid.* attinere. — Cura (sine) Deum evenere prodigia, XIV, 12; *vid.* not. — Impetu magis quam cura viguit (orator), IV, 61; cf. A. 10. — Cura sustentare sancios, IV, 63. — Curæ communes, *vid.* communis; — simplices, *vid.* simplex. — Curarum delinimenta, II, 33; — in partem additos ei, H. IV, 36; — in partem vocari, I, 11. — Caras malas exercere, III, 37; — onerare, *vid.* onerare; — ad plures vitam producere, III, 24. — Curis obtendere luxum, *vid.* obtendere; — virilibus vitam feminarum exere, VI, 25.

Curare Asiam, *pro regere*, IV, 36. — Curabant longius exploratores, H. III, 10. — Curandi comitas, A. 16. — Curatissimæ preces, I, 12.

Curriculo quadrigarum insistere, cura illi, XIV, 14; cf. XV, 44.

Curra pressi equi, *vid.* premere.

Cursare tempora, *perlustrare*, A. 1.

Cursim percensere, IV, 4.

Cursus honorum inoffensus, H. I, 48.

Custodia socors, *vid.* socors; — honorata, *libera*, H. III, 12. — Custodias appositus, I, 6; II, 68; — elabi, V, 10. — Custodiam rumpere, H. II, 63. — In custodiam velut dare Urbem, XV, 58; — condere, H. IV, 2. — In custodiam habiti, *vid.* in. — Custodia circumdare aliquem, II, 4; — militari haberi, III, 2; XIV, 60; — præsentī manent illæsa conjugæ, *vid.*

præsens; — publica attineri, *vid.* attinere. — Custodiis acribus separatur domum, I, 5; — intentis, H. IV, 28.

Custodire sermones, *observare*, *captare*, H. II, 52. — Custodita observatio dierum, XV, 55. — Incustodita nox, II, 40. — Custoditi transitus, H. IV, 65.

Custos: sine custode transire, VI, 41. — Sub custode coire, H. IV, 64. — Custodes additi, inditi, *vid.* *sub locis*. — adpositi, IV, 60; — amoti, XIII, 24.

D.

Damnare, *de accusatore*, III, 36; *vid.* condemnare. — Damnatus Cyrenensibus, *eorum causa*, vel *accusantibus*, H. IV, 45; — de vi, IV, 14. — Damnum concedere precibus alicujus, II, 55.

Damnatio ingruit ei, VI, 35. — Damnationem frustrari, *vid.* frustrari.

Damnum armorum, *jactura*, — intra unum stetit vis (incendii), *unius aedificii*, III, 72; — oblitteratum clade majori, H. II, 66. — Damno (ac remedio) proximi, *vid.* proximus. — Damna exercitus supplere, I, 71; — *sæva*, II, 26.

Dare duces tentandis Alpibus, *ad eam rem constituere*, H. II, 12; — epulas alicui, II, 57; — exitum alicujus inimicitii, I, 10; — in casum se et rempublicam, I, 47; ingenium studiis, H. IV, 5; — nomen in conjurationem, XV, 48, — pugnam, *copiam pugna facere*, II, 13; — sacrificium (suovetaurilia), VI, 37; — se legionibus, *iis obsequi*, I, 31. — Dat contra fortuna, XV, 13; H. I, 65. — Dabant

suspicionem in eos literæ (principis), VI, 47. — Dabo, cui credas, H. III, 54. — Dari acies media dicitur iis, *qui in ea locantur*, H. IV, 76. — Datur casus, *vid.* casus. — Datus dies, *ortus*, XIII, 40. — Datum ei deducere, *mandatum*, XII, 11; — contumeliæ ejus, II, 58 (*ut ante*, honori); — secundum eos, *decretum*, IV, 43; — dare exitum alicui, XV, 70.

Dativus pro accusativo cum præpositione ad, III, 31; XV, 24, 40; H. III, 32.

Dativus pro ablativo cum præpositione a, VI, 41.

Dativus quartæ in u, I, 10; H. II, 65.

De aliqua re creditur, H. I, 34; — cura, H. V, 5; — expedire, H. IV, 48; — ignarus, H. I, 67; — inquire, XVI, 34. — De controversiis transigitur, II, 65. — De imperatore rapti fisci, *ex ejus domo et re*, I, 37. — De Augusto laus, pro *Augusti*, I, 12. — De imperio exire, H. III, 68. — De pecuniis (repetundiis) itum ad recuperatores, I, 74. — De populis parva tributa, XI, 10. — De sequentibus plerique, XV, 54.

Debellare hostem, A. 34.

Debilis ingenio, IV, 62; *vid. not.*

Debilitari, *quibus pedes, brachia confracta*, IV, 63.

Decedere in juga montium, *e prælio*, XII, 35; *vid. not.* — Decedere alicui, III, 31. — Decedit infamia, *tollitur*, XV, 44; *sic Hor. decedit febris.*

Decentior quam sublimior, A. 44.

Decernere cælum alicui, I, 73; — laudes gratesque, H. IV, 39; — religiones cælestes, I, 11. — Mili decretum est, *certo scio*, A. 33.

Deciderunt huc omnia, pro *reciderunt*, III, 59; *vid. not.*

Declinare adversa in inscitiam alterius, XV, 26; — impudicitiam uxoris, *vitare aspectum uxoris impudica*, VI, 50.

Decoraverunt fidem eorum ut, etc. *tali præmio affecere*, III, 62.

Decorus pro *pulchro*, XII, 4; XIII, 12; XV, 69; — *facundia*, H. II, 80. — *Decora juvenia*, H. I, 53. — *Decorum genus*, VI, 27; — *ingenium*, I, 1; — *pudori suo*, I, 12. — *Ad decorum imperii composita cuncta*, H. I, 71. — *Decora decernere*, *honorifica*, III, 47.

Decurrere: honori ejus cum legionibus decurrit, II, 7.

Decursus cohortium, II, 54; *v. not.* — *in litora*, *scil. e montibus*, XII, 55.

Decus avitum recolare, *vid. recollere*. — *Decus belli* concedit illuc, retinere sibi, *vid. concedere*, retinere. — *Decus* (ac nobilitatem) adstruere alicui, *vid. adstruere*; — *castrorum convulsam*, *disciplina corrupta*, H. II, 94; — *discipline veteris*, I, 35; — *suum cuique* reppendit posteritas, *gloriam meritam*, VI, 35; — *retinet quisque*, *dignitatem cum insignibus*, VI, 37; — *triumphale*, VI, 10, 39. — *In decus unius bellare*, H. I, 89. — *Decore consulari ac triumphali præfulgens*, XIII, 45; — *imperatorio spectabant eum*, *habitu ornato*, XII, 41. — *Decora alicujus* adjicere nobilitati suæ, *per adoptionem*, H. I, 15; — *artium Græcarum*, *pretiosa operis Græci artificia*, XV, 41; — *longa præferre*, *de nobilibus*, XIV, 43; — *e militibus lecta*, H. II, 81.

Dedecorus majoribus suis, III, 32.

Dedecus adire, I, 39; — *amolari*,

XIV, 14; — *lenire*, H. III, 61; — *natalium*, XI, 21. — *Dedecori nihil refert. æque turpe est*, XV, 65. — *Dedecore notabili insignes sententiae*, *turpiori adulatione*, III, 65. — *In dedecora prorumpere*, *vid. prorumpere*. — *Per dedecora spem foverant*, *cum scelere insectantur*, V, 6.

Dedere reum senectæ et orbitati alicujus, *damnare in gratiam semis orbi*, III, 23; *cf. XVI, 10*; — *simulatibus*, XVI, 20.

Deditio coacta, *vid. cogere*; — *in deditionem venire*, XIII, 39.

Deducere, *absolute*, *i. tell. domum*, *e curia*, *et quidem in lectica*, III, 14; — *sibi quemque jubet*, *si qua asportari possent*, *auferre*, XVI, 11. — *Deductus in regnum*, II, 3; *vid. not.*

Deerrabat sors ad parum idoneos, XIII, 29.

Decesse dicendis temporibus alicujus, I, 1; — *rebus prosperis*, *non adesse*, *dum geruntur*, H. III, 50. — *Tempori decesse*, *non uti*, H. IV, 34.

Defectio pro *languore*, *imbecillitate*, VI, 50. — *Defectionem* recreare, *deficientem*, *ibid.*

Defectores, I, 48; H. III, 57; — *patris*, *a patre*, XI, 8.

Defectus: defecto corpore, IV, 29.

Defendi scuto, *uti*, H. I, 79. — *Defensum crimen*, *dilutum*, III, 12.

Defensio trepidavit in ceteris, III, 13. — *Defensioni diffidere*, *vid. diffidere*. — *Defensionem* (sententiae sui) aperire, *per syllepsin*: *et quid in futurum statuerim*, VI, 37; — *dividere*, *spernere*, *vid. suis ll.*

Defensoribus datis missus, *prædictio*, H. III, 31, *extr.*

Deferre atrociter crimen, XIII, 9;

- census, VI, 40; — ferrum in pectus, I, 35; — pro *mittere dono*, XIII, 13. — Defertur moliri res novas, II, 27.
 Deficere: defecit dies, XV, 44. — Deficientis momenta nuntiabantur, A. 43. — Defectus (*particip.*) desertus, II, 70. — Defectum corpus, IV, 29.
 Defigere oculos, *intell. humi*, III, 1. — Quasi ob metum defixo, *alias dicitur* metu, I, 68.
 Definire formam, *describere*, VI, 28.
 Deflagrat seditio, H. II, 28.
 Deslere carmine suprema alicujus, III, 49.
 Deformis memoria et visu locus, I, 61. — Deforme obsequium, *servile*, IV, 20.
 Deformitas exitus, H. III, 85; — ludicra, XVI, 4.
 Degener ad pericula, I, 40. — Ut degeneri, Pseudophilippo nomen impositum, *qui ex ea familia non esset*, XII, 62; — pro *ignobili genere natus*, XII, 51. — Degeneres insidiæ, *alienæ moribus Romanis*, XI, 19; — preces, *timidorum*, XII, 36, 62.
 Degenerare a labore et virtute, H. II, 62; — a servitute quoque, G. 45; *vid. not.* — ad artes theatrales, *de hominibus*, XIV, 21. — Non degeneraverunt a vita sua, *quamvis pessimo facinore*, H. III, 27; cf. XV, 68. — Degeneraverat vita a nomine Sempronio, I, 53.
 Degredi in æquum, A. 18; — jugis, *scil. in Italia*, H. I, 61; cf. A. 4, 49.
 Degustare imperium, VI, 20.
 Dehinc, *ex eo loco*, I, 34; IV, 5; — pro *postea*, IV, 14; XIII, 23, 35; XV, 36; XVI, 8.
 Dehonestare bonas domi artes, III, 70; — egregium publicum, *libertatem scil. adulatione*, *ibid.* — famam, XVI, 24. — Dehonestari theatro publico, *in quod scil. prodeas*, XIV, 15.
 Dehonestamentum in nos, XII, 14.
 Dehonestamentum amicitiarum, *turpes amici*, H. II, 87.
 Dehortari cum infinit. III, 16.
 Dejici ad mare diversum, *per tempestates*, II, 59; — congressu et familiaritate alicujus, XIII, 46. — Dejecti crines, XIV, 30; *vid. not.* — Dejectus studio feriendi, O. 26; *vid. not.* — infra eum Oriens, *ei subjectus*, G. 37. — Dejectus regno, *opp. impositus*, II, 3. — Dejecta uxor, *scil. matrimonio*, XI, 29. — Dejectæ solo regiones, *dirutæ igni*, XV, 40.
 Dein pro *denique*, II, 69; *vid. not.*
 Delabi in amorem (libertæ), XIII, 12; — ad inopiam, II, 38.
 Delationem subire, *vid. subire.* — Delationes facitare, H. II, 10.
 Delator majestatis, II, 50.
 Delegare natos nutricibus, G. 20; *vid. not.* O. 28; — scelera aliis, *adscribere*, XIII, 43. — Batavi ducibus minoribus delegandi, *pro pugnandi a ducibus minoris dignitatis*, H. IV, 85.
 Delenimenta curarum ac periculorum, II, 1; — vitiorum, A. 21; *vid. not.*
 Deliberatum inter Sardinios Smyrnæosque, *a senatu scil. utris concederetur, quod petebant*, IV, 55; — quo minus decerneretur, V, 5.
 Delicta accendere remediis intempestivis, XII, 54; — prosequi venia, XIII, 35. — Delictis hostium novus (dux), A. 16. — Ex delicto latæ leges, *vid. ex.*
 Deligere bello aliquem inter duces, H. I, 71; — dextram alicujus pe-

- tendit veniat, XII, 19; — in aliquo sanguinem propinquum, *in eo deligendo spectare ac sequi*, IV, 75; — legiones, unam dextro lateri, alteram in laevum, I, 64. — Deligi ad fastigium summum, XV, 65.
- Delectus (militaris) corrumpitur, *vid.* corrumpere, H. III, 50; H. IV, 70; — utilissimus et brevissimus est, cogitare, etc. H. IV, 16.
- Delicias muliebres, G. 18.
- Deminuitur arbor, XIII, 58; — lemitas imperii contumacia inferieram, XVI, 26.
- Deminutio: in deminutionem sui accipere fastigium muliebre, I, 14.
- Demittere: demissus Troja Romanus, *oriundus*, XII, 56; — classem Rheno, I, 46. — Demissus in adulationem, XV, 73.
- Demonstrat hoc conjectura, XVI, 1. — Demonstrari exilium sibi intellexit, III, 24.
- Demovere: demoverat Syria, II, 43. — Demoti in insulas, *relegati*, VI, 30; — parietes, VI, 24. — Labefactum demovere, IV, 60.
- Demutare nihil institute, IV, 16.
- Denegare objecta, XV, 57.
- Denique: aut seditione, aut proditione denique male gesta rep. *aut omnino*, I, 72.
- Denotare pallores, A. 45; — ora eo metum, III, 53; *vid. not.*
- Densa acies armis virisque, XIV, 29.
- Densare iocus, *frequentare*, II, 14.
- Denubere in domum, VI, 27; *vid. not.*
- Denuntiat tuis, exsequi caedem, XI, 38.
- Depellere pro arcere, *prohibere*, XI, 34; — pro expellere, XII, 42; — pro repellere, *vincere*, II, 1, 54; III, 73; — auditiones falsas, *refellere*, IV, 11; — Italia, *scil.* in exilium, VI, 33; XIV, 30; — Urbe, III, 24; — sorte provinciae, III, 32. — Vento depellâ, *scil.* eorum, II, 54; — senatu, XI, 25.
- Deponit et prosequitur Catos suos saltus Hercynius, *cum eorum regione porrigitur et finitur*, G. 30.
- Depopulari, quos fides rebatur, XIII, 37. — Depopuletur vis pestilentiae genus omne mortalium, XVI, 13.
- Deportare lauream, *et quidem intellexit* *ex prae.* apud Germaniam, *per syllepsin*, II, 26.
- Deposcere morti aliquem, I, 23.
- Deprecari pro precari, rogare, III, 22, 24; — onera, *clidum quidem imposita*, I, 78; — suspicionem tacita, *rumorem vulgi, ne scil. princeps iis credat*, IV, 41.
- Deprecandus, pro supplicis, *beneficium rogante*, XV, 53.
- Deprehendi nuntio, *in itinere*, A. 7.
- Deprimere fossam, XV, 42; *vid. not.*
- Deridiculum, III, 57. — Per deridiculum audiri, VI, 2. — Deridiculo corporis despicendus, XII, 49.
- Deripere: decrepta Romanis spolia, II, 45; *vid. not.*
- Derumpere: derupta et avia, IV, 45; VI, 21. — Deruptus collis, II, 80.
- Descendere in causam, H. III, 3; — in partes, XV, 50.
- Desciscere: fidus principi et decicentibus suspectior erat, H. I, 3.
- Describere pro mandare, *scu praeroribere*, VI, 23; *vid. not.* — originem, vitam, stipendia alienigenae, I, 81; *vid. not.* — Descripti agri, *assignati*, XI, 19. — Descripta per dies dictorum factorumque ejus, VI, 24.
- Deserere pericula aliena, XIII, 58; — saucios, *relinquere in itinere*,

XV, 16. — Deserebat eam corpus, nondum tamen simulatio, VI, 50. Desertor ac preditor, *eodem sensu*, H. I, 72.

Desideria militum ferre ad Caesarem, I, 19; — frustrari, I, 26.

Desidia advocationum, *vid.* advocationes.

Designare: sulcus designandi oppidi ceptus, XII, 24.

Designatio annua, *vid.* annuus.

Desistere pro *relinquere consilium*, *nondum scil. inceptum*, XI, 29.

Desolatus discessione aliorum. I, 3e; — ministeriis servilibus, *a servis relictus*, XII, 26.

Despicere gesta alicujus, *sermone elevare*, XV, 6. — Despiciendus deridiculo corporis, XII, 49. — Despecta natura, *abjecta indoles*, XIII, 47.

Despectare pro *despicere*, II, 43.

Destinare pro *constituere*, III, 16; — consules pro *designare*, I, 3, 9; — collegam se consulatui alicujus, II, 42; — pro *eligere*, H. III, 12; — exordio urbem, I, 36; II, 13; — incediam, VI, 48; — iram usum aliquem, H. I, 82; — praedae aliquem, II, 13; — reum, VI, 7. — Destinari pro *aliquo*, *in locum ejus deligi*, H. I, 26; — proximum imperantibus, *haberi*, H. I, 21. — Destinatus mortis animus, XVI, 9.

— Destinata ei mors, *scil. statuit mori*, XV, 63. — Destinata alicui uxor, III, 23. — Destinata componere, *aggredi propositum libri opus*, H. I, 4; — proveniunt, *vid.* provenire; — retinere, VI, 32. — Destinatus alicujus adversari, IV, 42. — Destinata Deo, *voluntatem*, H. IV, 84.

Destinatio vindictae, pro *desiderio vindictae*, XV, 51. — Destinationis certus, *ne moliretur*, XII,

32. — Destinationem vindictae adjiungere, *vid.* adjiungere. — Ex destinatione Neronis aut Galbae manserunt consulatus, H. I, 77.

Destruere auctoritatem senatus, XIV, 43. — Destruere hostem, II, 63.

Detegere formidine, *eam prodere*, H. I, 81. — Detecta corpora objicere hosti, XIII, 38.

Deterere: deteritur ardor ac ferocia, H. II, 76.

Deterius (in) auctus, II, 82; — credita, III, 10; — trahere, I, 62. — Deteriora *opp. honestis*, IV, 33. — Determina comparatio, I, 10.

Determinare aetatem aliquam signatione veterum, O. 16.

Deterrere studia accusantium, XII, 54; — pro *repellere*, *hostem scil.* H. II, 41. — Deterrentur ingenia bona, adulatione gliscente, I, 1.

Detestari acrius, H. II, 35. — Detestanda clamitare alicui, *vid.* clamitare.

Detinere se alimentis miserandis ad nonum diem, VI, 23; — pecuniam apud se longa senecta, XIV, 65. — Detineri amore, XI, 12; *vid. not.* — in contumelia, XIII, 36.

Detorquere in crimen verba et vultus, I, 7. — Detortum corpus pro *distortum*, *vid. not.* XV, 34. — Detorta natura, O. 28.

Detrahere infamiam senectui, *prohibere, ne eam subeat*, XVI, 26; — muros urbi, H. IV, 64; — pagionem templo, XV, 53.

Detractor hand quamquam sui, XI, 11; *vid. not.*

Detrectare pro *obtrectare*, O. 26; — fortunam adversam alicujus, *in ea non fidelem manere, seu ejus partitipem esse nolle*, H. II, 97; — sacramentum alicujus, I, 42;

- imperium, I, 45; — vim equos regentis, *non agnoscere, elevare*, XV, 52. — Detrectare poetas, *deprimere*, O. 11.
- Detrudere, *de pugna in æquo loco, loco movere*, VI, 35. — Detrusus ad necessitatem belli, XIII, 43; — (tempestate) in (seu ad) insulam, H. II, 8.
- Deturbare telis, pellere umbonibus, IV, 51.
- Devincire populum jure divino et religionibus, III, 26.
- Devotiones, III, 13; XII, 65; XVI, 31; — invocare, *vid. invocare*. — Veneficia et devotiones in principem, IV, 52.
- Densus mons Cælius, VI, 64. — Deusta pars Circi, VI, 45.
- Dexter: dextra frons, H. II, 24; *vid. not.* III, 4. — Dextram alicujus deligere petendæ veniæ, XII, 19; — fatigare osculis, XV, 71. — Dextros agere equos, G. 6. — Dextras ferre ad aliquem, nomine exercitus, H. II, 8; — implicare, XII, 47; — miserat civitas hospitii insigne, H. I, 54; *vid. not.* — renovare, *foedera*, II, 58.
- Dicatus inter Numina, I, 59.
- Dicere pro *prædicere*, XI, 4; *vid. not.* — amore aliquem, et sine odio, H. I, 1; — pro *sententia aliquid*, XV, 74; — repudium alicui, III, 22; — tempora alicujus, I, 1. — Dicitur, *cum accusat*, I, 10; H. IV, 52. — Dicta alicujus infringere, noscere, *vid. suis locis*.
- Dictare, pro *dictitare*, I, 72; *vid. not.*
- Dictionis semotæ arcana, *sermo domesticus ac familiaris*, O. 2. — Dictionibus oratoris omnibus interesse, O. 34.
- Didita per provincias fama, XI, 1.
- Diducere hostem, II, 11. — Diduc-
- tus miles lascivit, XI, 1; — in studia senatus, H. IV, 6, *add. H. II, 68*. — Diducta, ut bello civili civitas, IV, 17.
- Dies aperit aciem, *vid. aperire*. — Datus, *vid. dare*. — Defecit, XV, 44; — fatalis et meus, *de morte naturali*, O. 43; — flexus in vesperam, I, 16; — præceps in occasum, H. III, 86. — *Fecisse* dicitur, *quod eo gustum*, XIV, 41, *init.* — Dies magnus, A: 34; — foedus imbris, H. I, 18; — ludorum celebratur Cereri, XV, 53; — primus fidei et constantiæ, *scil. susceptæ, demonstrandæ*, I, 58; — primus quæstionis contemptus, XV, 57; — præcipuus, *vid. præcipuus*; — princeps adepti imperii, I, 8; — reliquis præture collatus in Marcellum, XII, 4; — relaxit cæco, H. IV, 81; — vastus per silentium, III, 4; — vespescit, XVI, 34; H. II, 9. — Diem disponere, *vid. disponere*; — qualem induisset, etc. *vid. induere*. — Diem lucemque natura aperuit mortalibus, *vid. aperire*. — Diem ducit nox, *vid. ducere*; — obtendere (an obtundere) nabe, H. III, 56; — prædicere, *vid. prædicere*; — posterum petivit reus, II, 30. — Diem ex die prolatum, VI, 42; — supremum qualem exegit, III, 16; — supremum explere, I, 6; III, 76. — Diem vitare lachrya, *periculum ejus diei*, H. III, 85. — Die immoto ac sereno, H. I, 86; — senatus, I, 7; II, 29. — Dies negotiosi, *opp. sacris*, XIII, 41; — festos frequentare, XIV, 4; — rerum terere verbis, H. III, 50; — totos continuare theatro ignavia, XIV, 20. — Dierum observatio incustodita, XV, 55. — Diebus feriarum Latinarum, VI, 26.

- Differre pro *serere*, *spargere*, III, 11; — per *manipulos*, IV, 25.
 Differre aliquem, *honorem ejus*, II, 36; H. II, 71; — *præmium ejus*, H. III, 51; — *accusationem aliqujus*, IV, 19; — *arma*, *vid.* *arma*; — *exitium*, *religione*, *arcere*, H. I, 43; — *mortem*, *de veneno lento*, XII, 66; — *negotium integrum ad principem*, III, 52; — *offensas*, *opp. omittere*, H. I, 47; — *rumoribus dominos*, I, 4; — *vocabulum nomen Augusti*, *scil. capessere*, H. II, 62. — Differri non potuit Nero, *retineri ab incipiendo*, XII, 20. — Differtur per *manipulos*, *imperium ducis*, IV, 25; — *dilatæ res ac prolatae, eodem sensu*, II, 35. — *Castra vi fluminis differebantur*, H. V, 23.
 Differentia inter bellum et *prælium*, II, 88; XII, 39; H. II, 40; G. 30; — *coercere et componere*, H. I, 85; — *congiarium et donativum*, XII, 41; — *dedecus et scelus*, VI, 51; — *facile et libenter*, A. 44; — *flagitia et scelera*, G. 12; — *fletum et lacrimas*, XIV, 33; — *gentem et nationem*, G. 2; — *parere et servire*, A. 13; — *plebem et populum*, H. I, 35, 40; — *poetam et vatem*, O. 9; — *severum et tristem*, H. I, 14; — *stationes et vigilias*, XIII, 35.
 Differentia *desidiæ adversus studia*, O. 33.
 Differtum odoribus corpus, XVI, 6.
 Diffidere cum *ablat.* H. I, 23; *vid. not.* — *defensionem*, *desperare eam*, XV, 36.
 Diffidentia *præsentium*, *passive*, H. I, 72.
 Diffugia proximorum, H. I, 39.
 Dignus cum *genit. personæ seu hominis*, XV, 14; *vid. not.* — *susci- piendo imperio*, XIII, 14. — Dig- num ob *præmium est bellum*, I, 3. — *Digna (et inviolata) tradere posteris*, G. 18; *vid. not.*
 Dignari visu aliquem, IV, 74.
 Dignatio, pro *dignitate*, *munere*, XIII, 20.
 Dignitas (nostra) inchoata a *Vespa- siano*, H. I, 1; — *senatoria, de equitibus Romanis ordine senatorio dignis*, XVI, 17. — *Dignitatem ordnum dividere*, *vid.* *dividere*. — *Ex dignitate populi Romani repertum*, XIII, 31.
 Digredi domum, II, 30.
 Dii cesserunt in *prædam*, *spoliatis scil. templis*, XV, 45. — *Dii pene- trales*, *vid.* *penetrales*. — *Deorum æquitas*, *vid.* *æquitas*; — *conscii*, *vid.* *conscius*. — *Deorum honori- bus nihil relictum*, I, 10; — *for- mæ*, *vitiose*, *vid. not.* G. 44. — *Deorum vocabulis appellare for- mam vocemque principis*, XIV, 15. — *Deos adsimulare, etc. vid.* *adsimulare*. — *Deos impios invo- care*, *vid.* *impious*.
 Dilapsa (vetustate) æra legum, IV, 40. — *Ædes dilapsa*, IV, 43; *vid. not.* H. I, 86.
 Dilargiri *foedera sociis*, *Latium externis*, H. III, 55.
 Diligentia prima hæc erga pecuniam alienam, IV, 20.
 Dimittere *tribula* pro *remittere*, H. IV, 55; *vid. not.* — *oblivione pari instantia et præterita*, H. IV, 36; — *dimittitur buccina convivium*, XV, 30.
 Dimovere : *dimotis omnibus*, pro *submotis*, *abire jussis*, H. II, 49.
 Diplomata negliguntur, H. II, 54; — *revalescunt*, *ibid.*
 Direptor, H. III, 33.
 Dirigere acies per *catervas disjectas*, aut *incursibus vagis*, II, 45.
 Dirimere *æmulationem*, H. III, 57;

- commercia belli, H. III, 82; — diversitatem consiliorum, H. IV, 76. — Dirempti moderatione meliorum, H. II, 53.
- Diripere sceles**, XIII, 43.
- Dirumpere imagines**, H. I, 55; *vid. not.*
- Diras ore**, *de eo, cui oculus alter effossus*, H. IV, 62. — *Dira quies dire scil. somno*, I, 65. — *Diras meditata et composita imprecari*, VI, 24.
- Discedere a contactu**, *improborum scil.* I, 43; — *in manipulos*, I, 34. — *Discessam fugae specie, defectum ab eo, relictus est*, VI, 44.
- Disceptare**, *pro litem habere*, VI, 4.
- Disceptator agrorum**, XIV, 18.
- Discere experiendo**, I, 11.
- Discernere eloquentiam fortune**, *ex ea astimare*, II, 83; — *ius et injuriam, statim, uter alterum violaverit*, II, 65. — *Discreti uno auge*, H. I, 65. — *Discretum fulguribus, quod monibus cingebatur*, XIII, 41. — *Non discreverim, utrum miseria sit*, V, 6.
- Discessus** : *discessu Romanorum, pro decessu*, II, 44; *vid. not.*
- Disidium ortum**, *pro divortium factum*, XII, 40. — *Disidium suum nosse, perfidiam uxoris adinuptae*, XI, 30. — *Disidii civilis specie movetur (uxor)*, XIV, 60. — *Disidio imminuere domum, divortio*, II, 86.
- Disciplina decus**, I, 35; — *fas*, I, 19; — *ordo confusus*, H. I, 60. — *Disciplinam aspernari*, I, 16. — *Disciplina agitare provinciam*, A. 16.
- Discors alicui**, III, 42; XI, 6.
- Discordantis patriae remedium**, F, 10.
- Discordia adversus patrem**, XII, 44; — *et pravitas*, *vid. pravitas*.
- *Discordiam veterem accendere*, H. I, 65. — *Per discordiam consumptus dies, in senatu*, H. IV, 43. — *Discordia aliorum convalesci*, IV, 40. — *Discordia corrupti*, H. II, 76. — *Discordia adseverantium contraria*, XIV, 18.
- Discrimen acre**, XV, 3; — *ambiguum ac prope ultimum*, VI, 21; — *vertitur in eo, summa rei, eventus*, XI, 26. — *Discriminis summa incertior, summa rei*, H. III, 56; *vid. not.*
- Discumbere ultra solitum**, VI, 50.
- Discursu subito terga cinctant equites**, H. II, 24.
- Discussit famam fortune**, H. II, 9.
- Diserte saltare**, O. 26.
- Disjicere tunelum**, II, 7. — *Disjicit ventas naves in aperta Oceani*, II, 23. — *Disjectum, pro impeditum*, XIV, 2. — *Disjecti, dispersi*, I, 32; III, 2; VI, 44; — *opp. modestis, in agmine*, A. 20. — *Disjectae arene*, II, 61; *vid. not.* — *Disjectas per catervas diriguntur acies*, II, 45.
- Disjunctus, de oratore**, *pro dissolutus, qui fuit et sine periodorum compositione scribit*, O. 18.
- Dispartire**, XIII, 37.
- Dispergere exercitum in manus plures**, *pro dividere et dimittere*, III, 74; — *libellos, distribuire*, O. 9. — *Dispergitur vicis Judae*, H. V, 8.
- Dispicere insulam, incognitam adhuc**, A. 10; — *pro expendere*, XIII, 27; H. IV, 55. — *Quid facile quis disperxit, cognoverit, decreverit*, III, 22.
- Disponere curas imperii**, XVI, 8; — *diem*, G. 30; — *ministeria principatus in equites Romanos*, H. I, 58. — *Dispositi cunctis preliis*, H. IV, 16.

Dispositus aptior, H. II, 5; *vid. not.*
 Dissensione civium latae leges, *per dissensiones civium*, III, 27.
 Dissuadere aliquid, *pro de re aliqua*, I, 4; II, 27; H. II, 3.
 Dissertare de his, quae in publicum consulantur, 13, 38.
 Dissidebant in Arminium ac Segestem, *factionum capita*, *vid. not.*, I, 55.
 Dissimilis, *vid. similis*. — Forma haud dissimili in decimum, II, 39.
 Dissimulare alicui, *pro reticere, occultare*, XI, 30; — intellectum, *vid. intellectus*; — honorem aliquis, *quasi non destinatum omittere*, H. II, 71. — Dissimulata editio creditur in majus, H. I, 18. — Dissimulatus, *bellum et viridicta adversus eum dilata*, IV, 19. — Dissimulati rei, *sine absolutione, sine supplicio*, XV, 71.
 Dissimulationem abrumperere, XI, 26; — eximere, *vid. eximere*. — In dissimulationem sui compositus, *vid. compositus*. — Per dissimulationem alere conatus alicujus, *per dilationem, ex simulata ignorantia*, H. IV, 18.
 Dissimulatio alienae culpae, *qui non impedit, puniri, tamquam nesciat*, H. II, 56.
 Dissociare causam suam, *& ceteris*, XIII, 56; H. IV, 37.
 Dissolvere, *pro refellere*, XIII, 21. — Dissoluta luxu mens, XV, 49. — Dissoluta, quae venerat, *fussa ejus irrita*, III, 24.
 Dissolutionem imperii docebant (*futurem scil.*) si vectigalia omitterentur, XIII, 50.
 Dissoni questus, I, 34.
 Dissuadere penam suam, XIII, 26.
 Distare, *de exercitu hostili*, *pro abesse*, III, 60. — Distanti haud multum tempore, III, 24.

Distentus circa oedera, XVI, 8.
 Distinguere crimina maiestatis, *non omnia eodem nomine complexi, eodemque modo punire*, II, 50.
 Distinctus, *subst.* VI, 28.
 Distinebant eum sententiae duae, H. I, 32.
 Distrahere rempublicam, I, 4; — turmas, *deducere, extendere*, VI, 35. — Distrahi consilii, VI, 44. — Qua fama distraheretur, III, 10. — Distrahere hostem, I, 60.
 Distribuire cohortes, *partiri, disponere, in oppugnatione*, II, 31; — naves in legiones ac socios, *v. in.*
 Districtus occisor, IV, 36; *v. not.*
 Ditissimus Hispaniarum, VI, 19. — Ditissimi belli victoria, H. I, 51.
 Diversos ab institutis majorum rex, II, 2. — Diversus animi, H. IV, 84; — morum, XIV, 19. — Diversae acies, *hostilis*. — Diversa arte, *via contraria*, XIII, 2; — fama ferre, XVI, 1; — simulatione, *omnia alia simulans*, XIV, 10. — Diversum mare, *contrarium ei, quod petebatur*, II, 59. — In diversum auctor, *contrarii*, XII, 69. — Ex diversae directae acies, *ex adverso*, H. IV, 16. — Ex diverso paratum praemium, *ab hoste*, II, 75; *add.* III, 73. — Diversi interpretabantur, *alius aliter*, II, 73; — interrogabantur, *separatim*, XV, 55; — ordiuntur, *alter contra alterum*, II, 9. — Diversi reperiuntur, *contraria sentientes*, VI, 22. — Diversos componere, *discordes*, XIII, 9. — Diversae terrae, *remota*, I, 17. — Spes non directae ad salutem principis, XIV, 57. — Diversa inducere, *parti utrique per factiones favere*, VI, 33. — Diversa oppida, *alia regione sita*, III, 2; — sciscitari, *res hostium explorare*, H. II, 34. — Per diversa inquires

nox, *contrariis de causis*, I, 65; cf. III, 14. — Diversis studiis certabatur, XI, 23; *add.* XII, 60; H. I, 32; O. 1. — Diversi, *opp.* sui, O. 34.

Diversitas inter ducem et exercitum, H. I, 62; — licentiæ patientiæque inerat eis, H. IV, 27. — Diversitatem consiliorum dirimere, H. IV, 76. — Diversitatem exprobrare, *contrariam fortunam speciem*, XV, 16. — Diversitas naturæ, *secum ipsa pugnans*, G. 15.

Dividere defensionem (*suam*) a marito, III, 15. — Dignitatem ordinum, *gradibus distinguere*, XIII, 27; — turbidos, *scil.* a se, I, 43. — Divisum in eos regnum, *vid.* in. Divisi per itinera, qui percunctarentur, H. II, 53.

Divisiones agrorum facere, I, 10.

Divortium artissimum inter Europam et Asiam, *de freto*, XII, 63. — Divortia itinerum indicebantur, A. 19.

Diurna actorum scriptura, pro *diurnorum*, III, 3. — Diurna populi Romani, *scil.* *acta*, XVI, 22.

Docere dissolutionem imperii, *scil.* *hanc esse, vel instare*, XIII, 50. — Doctus domum principum a Tiberio, XIII, 47.

Doctor institutionis Cynicæ, XVI, 34. — Doctoribus instructus, XIV, 52.

Doctrinæ elementa insunt ei, XIII, 3. — Doctrina Græca exercitus, XV, 45.

Documentum iudicii mei, *vid.* iudicium.

Dolor adversus Deos, *indignatio*, II, 71; — gaudio mixtus, H. III, 36. — Dolor liber, II, 34. — Dolori meo connexa causa, III, 12. — Dolorem suum implere lacrimis, I, 23; — proferre, H. III, 37; v.

not. — In dolorem eundem mæsta alia terebat, *intell. composita, congruentia*, VI, 49. — Dolore longo atrox, *vid.* atrox; — pari metuebantur suas injurias et commoda aliorum, H. I, 8.

Dolus abstulit eum (*e vita scil.*), I, 3. — Dolo (et casibus) objectare aliquem, II, V. — Dolum parare, XIV, 24. — Per dolum comitari aliquem, V, 10.

Domini imminentes, *futuri*, I, 4. — Dominorum ingenia exspectare, *vid.* ingenium.

Dominatur mare, A. 10; *vid.* *not.* — Dominandi spes primæ in arduo, IV, 7. — In Italia dominatibus, *in bonam partem*, III, 54.

Dominatio urgens et prærupta, V, III. — Dominationis arx, *vid.* arx. — Dominationis magistri, H. II, 63. — Dominationis ad vim conversus, XV, 69. — Dominationi alienæ sanguinem commodare, A. 32; — subsidia, I, 3; *vid.* *not.* — Dominationes adipisci, XII, 30. — Dominationum ingruentium provisor, XII, 4. — Dominationes provenire, *tyrannidis imperia orta*, III, 26. — Dominationibus aliis fastiditus, *sub imperio aliorum*, XIII, 1.

Domitor belli externi, *de exercitu*, H. II, 76.

Domus commota, *vid.* commovere; — convulsa, *opp.* integræ, VI, 40; — finita, *extincta*, H. I, 16; — fundata imperio longo, H. II, 75; — principis intra paucos liberos erat, IV, 6; — plena, *vid.* plenus; — regnatricis, I, 4; — revirescit, IV, 12. — Domi retinere provincias dicitur princeps, *quas per procuratores suos administrat*, H. I, 11. — Domi sectator, *opp.* comiti in publico, IV, 68. — Domus ejus

innexus per *affinitatem*, H. IV, 68;
 — triumphale nomen, H. II, 77.
 — Domum immigruere discedio,
vid. discedio. — Domum introit
 privignus, VI, 51; — latius tenent
 avunculi, *ad plures pertinet eorum*
necessitudo, G. 20. — Domum occu-
 pere affinitate, VI, 8. — Domum
 principum edoctus a Tiberio usque,
aula peritus, XIII, 47. — Per do-
 mum canere, pro *domi*, XV, 33.
 — Domo (paratu, opibus), spe-
 ciosus, III, 55. — A domo sua se-
 ponere aliquem, *vid.* apponere. —
 Domus et insulae, VI, 45; — et
 testa, H. I, 84; — *subversae* inter-
 pretationibus delatorum, III, 24.
 — Domos fingere, XIII, 54; — *fin-*
gere, vid. fingere. — Per domos
 singulas fatigare se, *scil. cundo*, H.
 IV, 42. — Domibus illaborare, G.
 46. — Bonae domi artes, *bonae ar-*
tes privatae, III, 70.
 Donare innocentiam alicui, A. 45;
vid. not. — Donari statua trium-
 phali, H. I, 79.
 Donaria, *de donis militaribus*, I,
 44; *sed vid. not.*
 Donativum exprobrare, *vid.* expro-
 brare; — instat ei, *vid.* instare. —
 Donativi (*capienti*) necessitas usur-
 pata a militibus, H. I, 18.
 Domes pro *quamdium*, I, 51, 68;
 XIV, 47; VI, 51; XIII, 33; H.
 I, 37; O. 8; — *cum conj.* II, 6.
 Donum sterile usu, H. I, 90; — tra-
 dere, XIV, 24; — domo datae li-
 bertates, XV, 55.
 Dubia consilia, A. 18; *vid. not.*
 Dubitare pro *deliberare*, IV, 40;
 H. II, 39; — pro *pugnare cum pe-*
riculo, ambigue, A. 41. — Inter pa-
 cem et bellum, XII, 32. — Ne du-
 bitaret malle, XII, 46. — Dubita-
 vit de tradenda republica primum
 inter nepotes, VI, 46. — Dubita-

verat inter nepotes, *ibid.* — Dubi-
 taverat imponere, *agitaverat*, IV,
 57. — Dubitantes, *opp. strenuis*,
in praetio, VI, 35. — Dubitatum,
eventus praetii dubius fuit, II, 80.
 Dubitatio inducta, I, 7. — Dubita-
 tione alere bellum, III, 41.
 Ducere agmen, *vel simpliciter du-*
cere, dicitur ea pars exercitus,
quae prima incedit, I, 51, 64; —
 agmine lento exercitum, H. I, 66;
 — diem, *de nocte*, G. 11; *v. not.*
 — in crimen aliquid, *crimini*, VI,
 5; — in partes, XV, 51; — inter
 prospera aliquid, IV, 1; — iter et
 tempus sermonibus, II, 34; —
 lacrimas et quæstus, XI, 37; —
 ludos abundantiae et rationis, A. 6;
v. not. — provincias, *sortiri*, III,
 58; — per filium legiones, *opp.*
ipse duxit, etc. II, 57; — quo ducen-
 rentur, inclinatura respondit, XI,
 34. — Ducti sorte, *electi*, I, 54.
 Ductare exercitum, pro *ducere*, H.
 II, 100; — auxilium; *auxilia ad-*
ducere, IV, 64.
 Dum *cum imperf.* A. 41; — pro
quia, nam, I, 23. — Dum res com-
 ponuntur, pro *componerentur*,
 XII, 68; — pro *dummodo*, I, 9,
 22; VI, 45.
 Duo et vicesima legio, H. I, 55.
 Duplicatus numerus, pro *duplex*,
 H. II, 30.
 Durare pro *vivere*, III, 16; O. 17.
 — Durant colles, *continuo porri-*
guntur, G. 30. — Duravit in necem
 nullius suorum, I, 6. — Duratura
 ad eadem matris odia filii, XIV, 1.
 — Durat simulacrum rei, quoties
 praeficitur, VI, 10. — Durare ani-
 mum, *firmare*, III, 15. — Duratus
 ad omne facinus, H. IV, 59.
 Durus congressus Sejani, IV, 74. —
 Duri iudices, *severi*, XV, 55; —
 loci, *asper*, dura caelo et labori-

bus hiberna, H. II, 80. — Ad duriora vertere populum, I, 54.
 Duritia operum, I, 35.
 Dux servitutis, *auctor, vel ad servitutem*, I, 59. — Duce ostentare se, H. II, 63. — Duce eo amisit oculum, *sub eo militans*, II, 9. — Duces dederat, etc. *vid. dare*. — Ducum ingenio quietæ res in Germania, XIII, 53.

E.

E, *vid. ex*.

Eblandiri diem unum consulatus, H. III, 37.

Edere: edendis gladiatoribus præsedet, I, 76. — Editum clementer jugum, G. 1. — Editis montium agitare, IV, 46.

Edicere de *cærimonis*, H. II, 91.

Edictum anxium, H. IV, 49; — ponere, I, 7. — Edicta jacere in populum, H. III, 73.

Educata in umbra studia, XIV, 53.

Educatio quædam eloquentiæ suæ, O. 30. — Educationes liberum frequentantur, III, 52.

Educator, XI, 1; *vid. not. add.* XIII, 15; XV, 62; — pueritiæ Neronis, XIV, 3.

Educere pro *educare*, I, 4, 41. — Educta in Rhenum moles, H. V, 19. — Educere pyramides, II, 61; — turrim, H. IV, 30.

Edurare, G. 45.

Efferre in odium aliquem, *ei exponere*, H. IV, 42; — lætius acies Romanas et Punicas, IV, 33. — Efferre, quæ omnes animo agitant, *proloqui*, VI, 9; — seditio-nem in tempore, *opportuniùs ea prorumpere*, III, 41. — Extulit se vallo hostia, XV, 7. — Elatus ad injurias minorum, XV, 20. — La-

tus lato aggere extulerant, II, 19. Efficere cœpta, II, 26; — liburnicas, *conficere*, H. III, 48; — ræmorem, XIV, 4.

Effigies abolita senatusconsulto, XI, 35; — pro *forma solius vultus et capitis*, I, 74; — composita, *vid. componere*. — In effigies ejus atroces sententiæ dictæ, VI, 2.

Effingere sensus mentis per figuras animalium, XI, 14.

Effluvium, *de emissario*, XII, 57. — Effluvium lacus.

Effodere agrum, *perforare*, XVI, 3.

Effugere, pro *fugere*, II, 68.

Effugium subvenit, II, 47. — Effugia lenta sanguini præbet corpus senile, XV, 63; — vaga, v. *vagus*. — Effugia villæ, XVI, 15.

Effulgere audacia (et insignibus), H. IV, 29; — ornatu aliquo, XIII, 13.

Effundere milites in hostem, VI, 33; — spiritum novissimum, H. III, 66. — Effundi in vota, I, 11; — in adulationem, H. II, 80. — Effusus in amorem, I, 54; — in lacrymas, H. II, 45. — Effusa clementia, VI, 30. — Effusi, *offusi, circumfusi*, IV, 25. — Effusi loci, *lati, patentes*, G. 30.

Effuse indulgere, *sensu honesto*, G. 21. — Effusius favere, H. I, 19; — ob propinquitatem loci, *affluere*, IV, 62.

Egens adversum proximos, IV, 69; *vid. not.*

Egenus comœatu, XII, 46; — *de loco*, XV, 12; — *spei omnis*, I, 53.

Egerere bona (*aliorum*) in tributum, annonam, A. 31. — Egestum spiritus vitalis multum, *per venas apertas*, XV, 64.

Egestate venales, XIV, 14.

Egredi clementiam majorum suæque leges, *nimia acerbitate*, III, 24; — *cum accusat. loci*, I, 30;

XV, 45; — *exsilium*, *vid.* *exsilium*; — *relationem*, II, 38; — *sexum*, *de femina ferociori*, XVI, 10; — *in vallum*, *escendere*, H. III, 29. — *Egressus* haud multum annos xxx, II, 73. — *Non egressa prætura familia*, III, 30.

Egregium, pro *honorificum*, *decorum*, III, 6; — *publicum*, *libertas*, *decus publ.* III, 70. — *Egregie concordēs*, II, 43. — *Egregie supersunt illa*, *vid.* *superesse*. — *Egregius nostrorum poeta*, O. 9.

Egressus rarus, XV, 53; — *libero memorare*, *de historico*, IV, 32. — *Egressus alicujus colere*, III, 33; — *obsidere*, XVI, 10. — *Egressus oratorum*, O. 6, 11. — *Egressibus alicujus adhærescere*, XI, 12.

Ejectæ apud insulas naves, II, 24.

Ejectamenta maris, G. 45.

Ejarare consulatum, H. III, 37; — *imperium*, H. III, 68; — *magistratum*, XII, 4; — *patriam, oblitisci*, H. IV, 28. — *Ejarare multitudinem*, XIII, 14; *vid.* *not.*

Elabi custodiæ, V, 10; — *custodias*, H. III, 59; — *pugnam, vincula*, I, 61. — *Elapsa vim ignium statua*, IV, 64. — *Elapsi in prævum artus*, H. IV, 81.

Electio inventionis, O. 23. — *Electio nem vitæ relinquunt, qui fato omnia agi credunt*, *libertatem in deligendo vitæ genere*, VI, 22. — *Electione propria*, *vid.* *proprius*.

Elegans temperamentum, XI, 4; *vid.* *not.*

Elementa doctrinæ insunt ei, XIII, 3.

Elicere cupidinem, XVI, 14; — *misericordiam*, H. III, 58; — *festinationem hostium*, *vid.* *festinatio*; — *accusatores, illicere*, IV, 30; — *studia civium*, XV, 33. — *Elicere umbras carminibus*, II, 28; — *pro exprimere, nullam vim*

tantam fore, ut eliceret; IV, 45.

Elidere: *elisa eodem corpora, ejecta*, II, 24.

Eligere: *elegit fama aliquando*, A. 9; *vid.* *not.* — *Electi exercitus, ex exercitu*, H. I, 61.

Eloquentia oratoria, O. 8; — *pacata*, O. 38; — *sanguinans*, O. 12; *vid.* *not.* — *Eloquentiæ auctores, vid.* *auctores*; — *educatio*, O. 30; — *vultus non unus*, O. 18. — *Eloquentiæ ac foro paratur juvenis, ibid.* — *Eloquentia percolere aliquid*, A. 10; — *trux*, VI, 48; — *vigere multa*, XIV, 19. — *Eloquentia (et præceptis) fovere studia juvenum*, XV, 71.

Eloqui: *elocutus est in hunc modum, disseruit*, III, 65.

Eluctari: *eluctantium veluti verborum erat*, IV, 31.

Eludere bellum metu, *vid.* *metus*; — *pro irridere*, VI, 46; — *ultionem, impedire artibus*, XIV, 41; — *pro illudere*, XVI, 28; *vid.* *not.* — *Elusit quædam apud aures Galbæ, ei audita refellit*, H. I, 26. — *Eludens respondit, irridens*, II, 29. — *Eludentes optatæ pugnae*, IV, 25.

Elumbis orator, O. 18.

Eluvie maris arescens unda, XIII, 57.

Emercari aditum principis, XVI, 1; — *avaritiam alicujus, vid.* *avaritia*.

Emerere animos militum, H. IV, 57. — *Sagines emptus, ut addictus*, H. IV, 71.

Emetiri principes aliquot fortuna prospera, H. I, 49; — *spatium urbis pedibus*, XI, 32.

Emicare, pavor emicuit, XIII, 16.

Emittere, exitum dare, elabi sinere, II, 17. — *Emittere manu, præmanumittere*, XV, 19.

- Emunire silvas ac paludes, A. 31.
 Enim pro *autem*, H. IV, 11.
 Enitescere toga, *caussis agendis famam consequi*, XI, 7.
 Eniti opibus fratris, *pervincere*, XIV, 28. — Dum in æquum eniterentur, II, 80. — Eniti multitudinem ingruentem, *perrumpere*, XVI, 5.
 Enotescere: pro *innotescere*, H. III, 34.
 Enormes vici, XV, 38.
 Epulum offerre, *vid. offerre*. — Epulæ patriæ, *cibi majoribus usitati*, II, 2. — Epularum lascivia, IV, 48; — libido fœda, H. II, 62. — Epulas struere liberales, XV, 55; — adhibere in voluptatem novissimam, II, 31.
 Eques illustris, VI, 18; cf. XI, 4, *ibique not.* — Equites alarii, *vid. alarius*.
 Equestri nomine appellabant Martianum, H. II, 13. — Equestres, pro *equitibus*, XII, 60; *vid. not.* — Equester, pro *equite*, XIII, 10.
 Equi: equorum regimen exerceere, XIII, 3; — virisque lecti milites, H. II, 55.
 Erga aliquem anxius, IV, 74; — alienatus, H. IV, 49. — Erga domum suam inscitia, *vid. inscitia*. — Erga duces honor, III, 74. — Erga exitus dominantium fama atrocior, IV, 11. — Erga epulas patrias fastidium, II, 2. — Erga aliena sumptus, H. I, 20. — Erga memoriam alicujus munera, III, 2. — Erga pecuniam diligentia, IV, 20. — Erga eos decretæ laudes, grates, H. II, 55.
 Erigere castra, H. V, 22; — montes, *de regione, in qua sunt*, H. V, 6. — Sepulcrum erigit cespes, G. 27. — Erigere tenebras, *negantur terræ planæ*, A. 12; *vid. not.* — Erectæ, provinciæ ad notam dictatoriæ, XIV, 57; — ad celebritatem nominis ejus, H. II, 8. — Erecta studia in eam, H. II, 11. — Erectis animis petenda ultionis, III, 7; *vid. not.*
 Eripere captum, I, 63; *vid. not.* — purgamenta hortorum vehiculo, XI, 32; — senatui aliquem, *potestatem hujus puniendi*, III, 17. — Ereptus intra juventutis studiis populi, II, 41.
 Erogare pecuniam per honesta, II, 75; — in aliquem, *ei legare*, XVI, 17.
 Erogationum necessitas et quantum ratio congruat, XIII, 50.
 Errare civitas *dicitur*, *quæ non certo imperio regitur*, O. 40; — non ultra verba vocesque, H. I, 18; — intra sacramentum utrumque, *de militibus utrinque obligato*, H. IV, 58.
 Error veri, *ignoratio*, H. II, 72. — Extrorsum fecit agnoscentibus confusa facies, *dubitationem, quæ minus agnoscerent*, IV, 63.
 Erubescere origine, G. 58.
 Eruditus luxus, XVI, 18.
 Eruere abditos, H. III, 83; — civitatem, *excindere*, H. IV, 72.
 Eruttpere cuneis, XIV, 37; — ad minas, XI, 35; — pro impetum facere in acie; *sed*, H. II, 26; *vid. not.* — Erumpit pontum vis piscium, *scil. in*, XI, 63; *vid. not.* — Erumpent in servitium res, *quæ imagine libertatis teguntur*, I, 81. — Erupit adolevitque capido, *vid. adolescere*. — Erupit ex amne, *quem scil. vado transierat*, II, 11; — licentia gravitas, I, 77. — Erupere primi, *apud eos primum erupit seditio*, III, 41. — Erumpendi initium expectabant, *commodum tempus proferenda se-*

ditionis, H. I, 55. — Eruptura in
 scelus nox, I, 28. — Erupturæ
 manus in direptionem, I, 36.
 Escendere rostra, XV, 59; — sug-
 gestum, XIII, 5.
 Escensu capta mœnia, XIII, 39.
 Esse pro *manere*, I, 47; — cum
 invidia, H. I, 16; — *de eo, qui*
aliquid esse potest studere, VI, 8;
vid. not. — Est fato inclinatio prin-
 cipum in hos, offensio in illos, IV,
 20. — Est pro *licet, copia est*, A.
 32. — Misericordia cum accusan-
 tibus erit, II, 71. — Fuere pro
 cognitis moribus, *valere*, XIV,
 51. — Est videre, G. 5. — Erat
 amore prosperiore civium, *scil.*
in, VI, 51. — Fuit clades eadem
 municipio illi, *accidit*, XIV, 3a.
 — Erit duorum pœna, H. I, 84.
 — Ne fueris territus, H. I, 16. —
 Esse videatur, O. 23.
 Et abundat, XIII, 56; — pro *cum*:
 nondum quartus mensis, et æqua-
 bat, etc. H. II, 95; — *repetitum*,
 pro *aut, præcedente nec*, H. I,
 40; — pro *deinde*, XIV, 31. —
 (Et victor) *explicat*, XII, 43. —
 (Benignitate Deum et modestia hie-
 mis), *incipit tres deinceps perio-*
dos, XIV, 31; *vid. not.* — pro
isque: vulgus et plures, H. I, 83;
 — pro *itaque*, H. V, 22; H. II,
 16; — pro *nam*, III, 38; — *jungit*
tempora diversa, I, 18, 21; —
 pro *sed*, III, 12; *vid. not.* V, 3;
vid. not. VI, 14, 21; XIV, 9;
 XII, *init.* 31; *vid. not.* — Et majore
 odio, pro *sed tanto m.* XII, 30;
 H. III, 67; *add.* H. I, 31; H. II,
 49. — Et, pro *quibus*: monumenta
 manent, et testantur (*illi*), etc.
 XI, 14. — Usus est ruinis, et
 extruxit domum, XV, 42. — *Vid.*
 etiam, que, atque, ac.
 Etasie, VI, 33; H. II, 98.

Etiam. *vid. tam.* — Regibus etiam
 tum imperitantibus instituti, XI,
 22; A. 39.
 Evadere juventutem imminuentem
 principis, VI, 48; — regiones,
prætervehi, V, 10; — annum,
 XII, 35; — retro, *refugiendo eva-*
dere, XV, 7; — sententias judi-
 cum, III, 14.
 Evalescunt adusque bellum auxi-
 lia, XIV, 58. — Evaluit tempus
 (*agendæ rei*) in suspicionem (*pa-*
tio suspicioni dato), eadus in crimen
 (*quia invidiosa*), affectatio quietis
 in tumultum, H. I, 80.
 Evecta insulas fama ejus, XII, 36.
 Evenire: evenit forma talis reipubli-
 cæ, *existit, componitur*, IV, 33; —
 Eveniunt contra tormenta servo-
 rum, IV, 29; — prodigia, XII, 48.
 — Evenerunt illis plama, *scil. occu-*
panda, idque imperio ducis, II, 20.
 Eventus beatus prosequitur rem,
 O. 8; — *absol. de prospero*, A.
 27. — In eventum belli totius cer-
 tare, H. II, 42. — Eventu uten-
 dum, II, 77. — Eventuum satis,
 II, 26. — Eventibus hibernis pen-
 sare damna ætatis, A. 22.
 Eventis aliorum doceri, IV, 33.
 Eversæ provincie pecuniis confe-
 rendis, XV, 45.
 Evincere pro *vincere*, III, 46. —
 Evinci ad misericordiam, XI, 37;
 — blandimentis vitæ, XV, 64; —
 in gaudium, H. II, 64.
 Evolutus sede patria rebusque sum-
 mis, *privatus*, XIII, 15.
 Evomentis adjuvare natus, XII, 67.
 Evalgare pudorem, *vid. pudor*.
 Ex æquo, ex affluenti, ex com-
 modo, ex contrario, ex diverso, ex
 iniquo, etc. *vid. suis locis.* — Ex
 aliquo metus, H. II, 67; — me-
 tuere, I, 80; III, 50; — pericu-
 lum, I, 80. — Ex delioto late

leges, III, 27. — Ex domo ejus cœpit proditio, XV, 54. — Ex eo, pro *deinde*, VI, 9; XII, 7. — Ex eo culpæ nihil, IV, 6. — Ex fama ignotis tribuere honores, *vid. fama*. — Ex formidine caussa, I, 7. — Ex facili ratus cetera, H. III, 49; A. 15. — Ex honesto certamina, *de*, III, 55. — Ex hostibus signa et vexilla rapere, H. II, 43. — Ex legibus pœna et metus, III, 55. — Ex legionibus miles, *legionarius*, H. IV, 46. — Ex infamia priore vixit, XIII, 46. — Ex majoribus, H. IV, 55; *vid. not.* — E servitio esse, I, 23. — Ex memoria fortunæ prioris scribere, II, 63. — Ex mœrore solatia, *post mœrorem*, III, 6. — Ex posteritate et infamia metus, *vid. metus*. — Ex provincia rei, *vid. provincia*. — Ex provincia Asiæ præpositus Mœsiæ, *postquam illi præfuisset*, H. III, 46. — Ex provinciis, Hispaniæ præerat, etc. *quod ad provincias attinet*, H. I, 8. — Ex quibus (agminibus) præfuit Scipio, *scil. uni*, seu *illi quod*, etc. III, 74. — Ex rebus novis aucti, I, 2. — Ex rebus infaustis alia, *tamquam, mitti sub jugum, etc. qualia post rem male gestam accidere solent*, XV, 15. — Ex se natus, XI, 21. — Ex se metus aut spes, II, 38. — Ex sodalitate intima cœpit odium, II, 68. — E tribunis, *tribunus*; e procuratoribus Africæ *procurator*, H. IV, 50; *vid. not.* — Ex vocabulo eorum dictus mons, IV, 64. — Ex urbibus nobilissimis Laodicea prolapsa, XIV, 27. — Ex utilitate accepta, *propter util.* XV, 43. — Ex petulantia perfidiam suspectabant, H. II, 27. — Ex vulneribus truncati, I, 17. — Quibus præsentia ex affluenti, *affluentia*,

H. I, 57. — Ex nuntiis minori cum invidia, *prout nuntii erant*, H. II, 85. — E *vel ex omissum*, I, 12; H. III, 72; *et passim*.

Exagitare odium, etc. *irritare*, IV, 12.

Exardescere criminationibus, *ad criminationes*, VI, 25. — Exarsere in prælium, *vel milites, vel jurgia*, H. I, 64; — studia plebis ne modica quidem, XIV, 21. — Exarsérant ambitu acriore comitia, XIV, 28. — Exardescere in aliquem, *amore capi*, XI, 12.

Exauctorati tribuni, H. I, 20.

Excedere pro *mori*, I, 5, 33; — obitu miti, III, 19. — Excedit eo laudis, *tantum assequitur*, A. 42; — *de senatoribus, quum id, de quo refertur, censent augendum, longius progredi, addere aliquid: excessit* Fronto et postulavit, II, 33.

Exceptiones, *condiiones*, quibus *circumscripita regnantium potestas*, G. 44.

Excessus *de morte*, I, 7, 14. — Circa excessus otiosus orator, O. 22.

Excidere caussas bellorum, A. 19; *vid. not.* — cespitem, I, 65. — Multorum status excisi, *vid. excisi*.

Excidium gentis opponere malis suis, H. V, 25. — Excidiis castellorum imminere, H. IV, 15; *add. H. III, 75*. — Excidium legionum, H. IV, 61.

Excipere cognitionem, *h. e. recipere*, III, 10; — comiter aliquid, *vid. comiter*; — contra, *incurrentes hostes* H. II, 14; — prælium, *de subsidio venientibus*, XII, 39; — verba loquentis, *interpellare*, XVI, 32; — victoriam cunctanter, *non alacriter, satis victori se submittere*, H. II, 52. — Vox una excepta, *audita*, H. III,

85; O. 29. — Non excepti casus maris, h. e., etiam turbido mari navigare jussi, XV, 46.

Excire auxilia, H. II, 97; — lacrimas alicui, XI, 2. — Excire domo principes, cogere adesse in iudicio.

Excisi status multorum, *salus eversa*, III, 28; — dicitur et de his, qui, sedibus suis moti, alii populo miscentur, XII, 39.

Excitare fortunam partium, H. II, 46. — Excitari ad nomen alicujus, eo terreri, H. II, 74.

Exclamations quædam honestæ Epicuri, *breves et raræ sententiæ*, O. 31.

Excrementa oris, H. IV, 81.

Excubiis adest cohors, XII, 69.

Excusare, scil. se, de iudiciis, O. 5; — aliquid, ad excusationem afferre, III, 11; V, 2; XV, 61; — pro deprecari, negare petenti, I, 44. — Excusari alicui rei, eam non suscipere, I, 11. — Excusatum eis est, rejicere, licet, I, 47. — Excusatus accipiuntur sub exemplo, III, 68.

Exedit rempublicam hæc res per tot annos, II, 27. — Exesa vis luminis, H. IV, 81.

Exemplar (ad) legere aliquem, H. II, 91. — Pro exemplo, XII, 37.

Exemplaria literarum, ἀρχιτυπα, H. IV, 25.

Exemplum constans, *constantia*, XVI, 35; — magnum, de poena, XIV, 44; — modestum, *modestia*, H. II, 64. — Exemplum dare, *simpl.* I, 74; — præcavendi, XVI, 32; — in provincias, I, 78; — ultionis, III, 36. — Exemplum erit penes me, ne certetur, etc. a me præbebitur, H. II, 47; — probatum, *vid.* probare; — imputare alicui, H. I, 71; *vid. not.* — Ad exemplum (alterius) vocare ali-

quem, *excitandi causa*, O. 13. — In exemplum ibit interfectus, *vid.* ire. — Ut exemplum referre, XV, 37. — Exemplo bono facere aliquid magis quam jure, I, 38. — Exemplo assumere aliquem, VI, 8; — invidere, *vid.* invidere. — Exemplo juvare partes; ut plures amplectantur, H. III, 8. — Exemplo quo majores miserant, II, 67. — Quo exemplo (scil. usus confirmatus), literas adjecit, XI, 14. — Sub exemplo excusatus accipiuntur illa, III, 68. — Exempla novissima meritis, *ultimum supplicium*, XII, 20; — provisa, *vid.* providere. — Exemplorum spatium habuere virtutes, A. 8, *exempla edendi*. — Exempla sua in consultores recidisse, VI, 10.

Exercere arva, metalla, portus, A. 31; — bellum, XII, 32; — bella secunda, VI, 31; — cantus et regimen equorum, XIII, 3; — imperium per injuriis matris, XIII, 14; — iudicium et poenas, I, 44; — leges, I, 72; — libidinem ingeniorum, *acerbis scriptis*, V, 4; — cuncta quæstione majestatis, *omnia crimina et judicia eo revocare*, IV, 19; — solum, XII, 43; XIII, 54; — veno aliquid, XIII, 51; — vigilantiam mæstam et curas malas, III, 37. — Exercitus adulatione, H. IV, 4; — doctrina græca, XV, 45. — Exercita ad flagitium omne, XIV, 2. — Exercita æstas, I, 17; — militia, I, 35; — potestas magistratuum, *usurpata, retenta*, IV, 6. — Exerciti luxus profusis sumptibus, III, 55. — Exercitus tantis rebus, pro exercitatus, IV, 11.

Exercitatus pro vexatus, A. 5.

Exercitus: exercitum agere in bellum, *vid.* agere; — inferre genti, IV, 73. — Exercitus tractare tur-

- bide et seditiose, III, 12. — In exercitibus iisdem habere, I, 81, *de ducibus*.
- Exhaustire cædibus fratres, propinquos, etc. XII, 10; — ictu uno rempublicam, A. 44. — Exhausta nox, H. IV, 29. — Exhaustæ acie nulla legiones, H. II, 76; — familiæ, XI, 25.
- Exactor mortis, III, 15.
- Exigere diem supremum, III, 16; H. I, 47. — Exactum ab eo, cur, etc. *quæsitum*, II, 85. — Exigere pro *expellere*, I, 35. — Exigere plagas, G. 7.
- Eximere aliquem dicendam primo loco sententiæ, III, 22; — ignominie, III, 18; — iudibriis, H. III, 85; — morti, I, 48; — constantiam, I, 32; — consilium, XI, 32. — Exemit nox eos pugne adversæ, I, 64; — dissimulationem, XIII, 15. — Non eximitur iis, quia... destinantur, *constanter credunt*, IV, 22. — Si quæstio maiestatis eximeretur, *exciperetur*, IV, 6.
- Exin pro *deinde*, *de ordine temporis*, XII, 2; — *de ordine rerum*, II, 16.
- Exire de imperio, *abdicare*, H. III, 68; — lubricum juventæ, VI, 49. — Exisse (animo) *prave*, pro *hæsisse*, H. I, 47; *vid. not.*
- Existere: non crimine existente, non accusatore, XV, 69.
- Existimare, pro *inquirere*, H. IV, 8.
- Exitium gravissimum, I, 73; — ardescit, *ibid.* — corripit cuncta, *ibid.* — irrepit, *ibid.* — reprimatur, *ib.* — publicum, *vid. publicus*; — intendere alicui, V, 4; — offerre, IV, 11. — Exitii comes, III, 15; — tanti reus, II, 24; — futuri in Agrippinam series incipit, IV, 52. — Exitio habendus error, VI, 30; — pari reipublicæ stetit vignitque, IV, 1. — Exitium sumere, III, 7. — In exitium usque insistere alicui, II, 62. — In exitium vertere iras hostibus, I, 43. — Ad exitia validum odium, VI, 29.
- Exitiabilis in suos animus, VI, 24; — superstitio, XV, 44; — morbus, XVI, 5.
- Exitiosus (suis) rex adversis præliorum, VI, 36; — in publicum, XI, 17. — Exitiosum adversus veteranos prælium, *veteranis*, H. I, 68.
- Exitus pro *morte*, III, 12; H. II, 31; — informis, VI, 48. — Exitus constantia, XV, 49; — deformitas, H. III, 85. — Exitus vanitate corrumpere veniam impetratam, XV, 71. — Exitu præmaturo rapi, II, 71; — voluntario cadere, VI, 40. — Exitus eorum dati inimicitiis paternis, I, 10.
- Exolescere: exolevit clades, *in oblivionem venit*, IV, 64; — disciplina, XI, 15; — dolor, VI, 25; — luxus, III, 55. — Spreta exolecunt, *vim amittunt*, IV, 34; — amictus exoleverant, XIV, 21.
- Exonerare fastos, H. IV, 40; — multitudinem in terras proximas, H. V, 2. — Exoneratur pars laborum meorum, III, 53.
- Exorari stupris et adulteriis, H. I, 66.
- Expassus pro *patens*: expasse repente fores, H. V, 13.
- Expedire pro *exponere*, IV, 1; H. I, 48, 51; — pro *expeditionem suscipere*, H. I, 88; — alimenta arcu, *parare sibi*, VI, 43; — alius aliquid, H. IV, 12; — consilia sua, H. III, 73.
- Expeditio fingitur, *vid. fingere*. — Expeditionis summam permittere

alicui, H. I, 87. — Expeditionum ludibria, H. IV, 15.
 Expellere : expulit eum claritudo nominis, *exsilii causa fuit*, XV, 71; — vitam præceps, XVI, 19.
 Expendere causam alicujus, *cognoscere*, XIII, 27; — consilia belli, H. I, 87.
 Expergisci : nisi quid expergiscerentur, XIV, 7.
 Experientia rerum, I, 4; — rerum multarum cogniti, XIII, 6.
 Experimentum fuit contra, *eventus alius*, H. II, 97. — Post experimentum domini minoris (*v. not.*) contenti qualicunque, H. I, 11. — Experimentis castrorum nullis, *expers militiæ*, A. 16.
 Experiri acris aliquid, IV, 54; — fortunam, H. I, 31; — jus, III, 36. — Expertus, *passive*, III, 17; XII, 2; — belli, H. IV, 76. — Experti invicem, ego et fortuna, H. II, 47; — se et Gallias, H. II, 51; *vid. not.*
 Expers bellorum, *imperius*, II, 52; — consilii ejus, VI, 8; — senatus dicitur rei, *de qua non consultitur*, I, 25.
 Expiare cometen, XV, 47.
 Explere diem supremum, I, 6; III, 76; — indicium justum, *de accusatore nocentis rei*, H. IV, 40; — locum, *de multitudine*, H. II, 14; — militiam per oppida, XIII, 35; — mortalitatem, VI, 50; — simulationem, *ad summum perducere*, XIV, 4; — stipendia, XIV, 27; — superbiam, XV, 15; — ultione se et sanguine, IV, 25. — Explebat annum, etc. *de mortuo, expleturus erat*, H. I, 48. — Explevit annos, etc. *vid. annus*. — Explete vicem meam vestramque, IV, 9. — Explere odium in aliquem, *odio satisfacere*, XV, 52.

Explorato proficisci, H. II, 49.
 Exponere cohortes, pro. *submittere*, XII, 39; *vid. not.* — Exposita ad venditionem dicuntur, *etiam noctu, tabernis clausa*, XIII, 24.
 Exposcere : exposcunt prægredi, *petunt ut sibi detur*, XIV, 13.
 Expostulare vimillatam, *queri*, XV, 5; — pro *postulare*, H. III, 83.
 Exprimere artus singulos, *de veste adstricta undique*, G. 17; — spiritum laqueo, XV, 57.
 Exprobrare aliquid, *non addito* alicui, I, 18; — donativum, *poscere, ut diu debitum*, H. I, 37. — Exprobrantes, I, 68, *ut alibi increpantes, acclamantes* (contumeliæ causa).
 Expromere pro *dicere*, XVI, 1.
 Expugnati viri militares cum cohortibus, A. 41.
 Expugnationem sumere, *v. sumere*.
 Exquirere interrogationibus crebris, III, 16; — sententiam principis, *veniam petere proficiscendi*.
 Exsanguis et attritus, *in dicendo*, O. 18; — senectus, G. 31.
 Excindere hostem, II, 25; H. V, 16; — virtutem ipsam, XVI, 21.
 Exsequi accusationem, *ad finem perducere*, IV, 29. — Signum mortis intellexere, executi statim sunt, VI, 40; — obsidiones, *obire*, XV, 4; — pro *punire*, A. 19; — pro *commemorare, recensere*, III, 65; XII, 58; — solita curando corpori, III, 15; — munia reipublicæ, I, 11.
 Executio muneris, *procuratio*, III, 31. — Executio provinciæ, *administratio*, XV, 25.
 Exsilium egredi, *locum exsilii*, H. IV, 44; — statuitur in eam, VI, 18. — In exsilium pulsus ruina soceri, H. IV, 6. — Exsilii honor, *exsilium per speciem honoris*, H. I, 21; — venia, *vid. venia*. — Exsilia

- data illis, XV, 71. — In exsilia secontes maritos conjuges, H. I, 3. — Exsiliis plenum mare, *exsilibus insulæ*, H. I, 2.
- Exsolvere venas, IV, 22; XI, 3; XVI, 17; — brachia ferro, *incidere venas*, XV, 63. — Sanguis, quo feminæ per menses exsolvuntur, H. V, 6; — culpam, *vid. culpa*; — pudore proditiōis, VI, 44; H. III, 61; — aliquem cura cohortium, *removere a præfectura*, XII, 42; — vacationes, *redimere*, H. I, 46; — beneficia, *remunerari*, IV, 19.
- Expectare annum, *messem*, G. 14; — ingenia ducum, *vid. ingenium*.
- Expectabilem operam præbere, XVI, 21.
- Expectatio publica circumstat palatium, H. I, 17.
- Exspes vitæ, VI, 54.
- Exstimulator seditionis, III, 40.
- Exstruere ædem spoliis (*ex*), H. III, 72. — Extructus in modum municipii longa pace locus, H. I, 67.
- Exsul, *vid. exul*.
- Exsultare, XIV, 34; O. 18.
- Exsurgere ex invidiis, H. II, 25; — in colles, *de exercitu*, H. II, 14; *vid. et sanguis*.
- Exta congruentia (*voctis*) et læta, H. II, 4.
- Extemporalis audacia, O. 6.
- Extendere fenos in usuras, G. 26.
- Externus: externo sanguine ulcisci audaciam hostium, XIV, 23. — Externæ fidei homines, I 41; *vid. not.* — Externi fremitus, *voces populorum externorum*, XIV, 32. — Externæ victoriæ III. 18. — Externa in verba jurare, H. IV, 57. — Externa moliri, H. III, 5; — velare armis falsis, H. IV, 32; *vid. not.* — Adversus externa flore trepublica, XI, 24.
- Exterrere plura fama, quam pugna, XIII, 37. — Exterriti ad dicendum testimonium, III, 49. — Exterritus provinciæ, *turbata ad seditionem*, V, 10; H. II, 8. — Subitus pavor exterruit, H. I, 63; *vid. not.* — Exterritus falsa, IV, 28.
- Extollere auctibus immensis aliquem, H. IV, 28; — hortos magnificentia, XI, 1; *vid. not.* XIII, 21; — studium suum, XIV, 43.
- Extra, *postpositum nomini*, XIII, 47. — Extra animum cetera Stoici neque bonis, neque malis annumerant, H. IV, 5. — Extra ipsos virtus omnis Sarmatarum, H. I, 79. — Extra vitia magis ingenium, quam cum virtutibus, H. I, 49.
- Extremus: extrema jam salus addit animum, *reputatio, hanc esse unam et ultimam salutis viam*, IV, 51. — Extremi, sicut terrarum, ita libertatis, *ad quos servis perveniat servitus, quia siti longissime*, A. 30. — Extremi finium pagi, *vid. fines*. — Extremæ terræ, *ultimæ imperii Romani*, II, 82. — Extremis suis secretum circumdare, XVI, 25. — Extrema, *mors*, H. II, 47; — *manus pedesque*, XV, 70.
- Extrudere a latebris, A. 33; cf. I, 23. — Extrusus impotentia matris, *exprobrationes ægre ferens*, IV, 57.
- Extundere librum, *præficere, elaborare*, O. 9.
- Exturbatus populus, XV, 39.
- Exuberare agrorum spatiis, *fenore lato*, XIV, 53.
- Exuere amicitiam alicujus falso, VI, 8; — aspectum (et caritatem) civitatis, XVI, 28; — campis hostem, *expellere*, XII, 45; — cupiditatem gloriæ, H. IV, 6; — fidem, I, 35; XII, 14; — jus et fas, H. III 5; — justitiam, *speciem ejus demere urbi*, III, 7; — magistrum,

repudiare, XIV, 52; — munia imposita, IV, 39; — obsequium, III, 12; XIII, 13; — ordinem senatorium, XI, 25; H. II, 86; — pacta, *is non stare*, VI, 43; — pædorem, *vid. pædor*; — patriam, *patrium nomen et mores*, H. V, 5; — promissa, XIII, 44; — præmiis datis aliquem, XIV, 55; — reverentiam imperii, H. I, 55; — ritus profanos, II, 85; — terminos officii, *per syllepsin rei obsequium*, III, 12; — tributa, supplicia, etc. I, 59; — virtutes, I, 75. — Exucrat avaritiam, etc. *plane omni caret, non quod ante habuerit*, A. 9. — Exula æqualitas, I, 4; III, 26. Exul loci ejusdem, XVI, 14. Exuvias hostiles conferre ad gloriam posterorum, III, 72.

F.

Fabulæ in argumentum assumpti, H. II, 72. — Fabulæ convivales, VI, 5. — Fabulas cum auditoribus habent, *sermones*, O. 29. Fabulari cum judicibus, O. 39. Facere pro committere, ut alii faciunt, XIV, 19; *vid. not.* — bellum patriæ, III, 18; — auxilia mercede, VI, 33; — certamen armorum virorumque, XV, 1; — cladis plus hosti, XII, 28; — divisiones agrorum, I, 10; — curam, III, 52; — inopiam ac discordiam hosti, H. III, 48; — imperatorem, H. I, 56; — metum belli, VI, 36; — inferias, H. II, 95; — periculum insonti, XIII, 33; — gloriæ meritis, XV, 6; — pecuniæ ejusdem, *subire per. tantundem perdendi*, XIV, 28; — perniciem alicui, H. II, 70; — prælium acre, XII, 40; — proscriptiones civium, I, 10; — similitates, III, 54; — terminum,

O. 19. — Facit superstitem eum fortuna, H. II, 7. — Factus natura (et consuetudine exercitus) ad, etc. XIV, 56. — Facti servitio, *apti, vid. not.* XIV, 31. — Facta dicuntur ab his, quorum tempore facta, A. 45. — Facta bona, III, 40; *vid. not.* Facessere, XVI, 34; — periculum cui, I, 74; H. IV, 43. Facetiæ: per facetias incusavit eum, XIV, 1. — Facetiis insectari, XV, 25; — asperis illusus, XV, 68; — mi itaribus inditum ei nomen, I, 23. Facies interstincta medicaminibus, IV, 57; — pro adspectu, *forma rei*, I, 4; — sic de pompa, decora facies, H. II, 89. — Facies pugnae, H. II, 42; — victoriæ, *de specie campi, in quo victoria fuit*, A. 38; — laborum, H. III, 30; *vid. not.* — In faci in stagni, H. V, 23; — litoris, XIV, 8; — locorum, XIV, 10. — In faciem pacis venit sine armis, XIII, 38; *vid. not.* — Facie consilii publici, H. II, 51. — Facies eloquentiæ *distinguitur ab imagine, ut plus sit in illa*, O. 34. Facilis ad gaudia credulitas, XIV, 4. — Ex facili tolerare, A. 15. — Faciles inanibus, *scil. credendis et sequendis*, II, 27; — occupantibus, H. II, 17; — bello, A. 21; — in indulgentia, A. 6. — Facili damno, *quod facile toleratur*, H. IV, 28. — Facilior usui, *aptior*, G. 5. Facile agere, A. 9; *vid. not.* Facilitas imperii, *lenitas*, A. 3; — poscendi, *ut soil. non versare*, G. 21. — Facilitas adulterorum, XI, 26. — Facilitate camporum prævenit eques, XV, 17. — Facilitate commendabatur, VI, 15; *vid. not.* — Ex facilitate tribuentium, *questura conceditur gratuito*, XI, 22. Facinus instituisse, *meris auctorem*

- feri*, H. IV, 25; — in naeae cuiusque vindicandum, III, 12; — primum principatus novi, I, 5; XIII, 1; — praesens, publicum, *vid. suis locis*. — Facinorum non rudis, *vid. rudis*. — Ad facinus omne corruptus, H. I, 71.
- Factitare carmina, XIV, 48; — delationes, H. II, 10.
- Factus servitio, XIV, 31.
- Facultas incidit, VI, 30; — oritur, XV, 51; — praebita criminantibus, IV, 41. — Facultatium substantia, O. 8.
- Facundiam praecipitare violentia, III, 19. — Facundia Graeca decorus, H. II, 80; — compta, VI, 15.
- Facundus prave, I, 53.
- Fallax amicitiae, XVI, 32. — Fallaces campi, I, 61; — sperantibus mathematici, H. I, 22.
- Fallere : ad fallendum propior ei fides, H. II, 8. — Falluntur quibus imponit, H. I, 30. — Ut plerique falluntur, *falso credunt*, XI, 24.
- Falsus pavor, I, 67; — phoenix, VI, 28. — Falsa, *simulatrix*, XIII, 13. — Falsi specie bonarum artium, *fallentes*, XVI, 32. — Falsum renidere, IV, 60. — In falsum aucta, III, 56. — Falsi et artis confinium breve, IV, 58. — Falsa simulationum discere, VI, 45. — Falsa vaneunt, vulgantur in majus, *vid. suis locis*. — Falsa opponuntur maioribus vero, H. II, 70. — Falsis armis velare externa, H. IV, 32; *vid. not.* — Falsis ingravescit malum, *lætiora fingendo*, H. III, 54. — Falsis obistere, *vid. obistere*. — Tela in falsum jacere, IV, 50.
- Falso usurpare aliquid, *nullo jure*, III, 60. — Falso quidam inter validos, *male*, G. 36.
- Fama atrocior erga aliquid, IV, 11; — crebra, *vid. creber*; — credita, H. IV, 34; — credula inter gaudentes, H. I, 34; — comitatur eum, A. 9; — non errat semper, aliquando eligit, *ibid.* — evecta insulas, XII, 36; — eadem tulit, I, 5; — flagitiosa, H. II, 31; — hominum, XV, 55; *vid. not.* — incessit, H. IV, 54; — futura in cetera, ut, etc. H. II, 20; — laeta, XI, 9; — mæsta, H. II, 46; — improspira, H. II, 30; — prospera, H. I, 14; — pallens, *studium famæ sollicitum*, O. 13; — senescens, H. II, 24; — recentior tradit, H. II, 3; — vagatur, I, 70; — (cædis) vertitur in eum, I, 53. — Famæ dissimilis, H. II, 11; — inania, II, 76. — Famæ ejus pars modica, triumphalis honor, XII, 28; — sinus ac recessus, A. 30; *vid. not.* — venditor *opp. incurioso*, H. I, 49. — Famæ instare, A. 18; — nomen (*sum*) inserere, O. 10. — Famam ingredi, O. 11; — avertere, *a re aliqua*, V, 54; — circumdare alicui, O. 37; — egregiam paci, A. 20; — dare præceps, VI, 17; — in posteros cogitare, XI, 6; — interpretari, A. 40; *vid. not.* — gliscentem discossit fors, H. II, 9. — Famam victoriæ lacerabant damna crebra, H. IV, 79; — prævenire ac relinquere, II, 38; *vid. not.* — Famam successoris obruere, *vid. obruere*; — retinere sine experimento, *consequi, tueri*, XII, 26. — Inter famam hominum, XII, 55; *vid. not.* — Ad famam proferre aliquem, XVI, 18. — Contra famam sui facere aliquid, *ab eo non expectatum*, XV, 49. — Fama apud populum actæ illi grates, IV, 64; — diversa ferre aliquid, XVI, 2; — dispari nomen celebre illis, *ob diversas virtutes*, H. II, 4. —

Fama distrahi, *vid.* distrahere. — **Fama** sui frui, *audire bene de se opinantes*, II, 13. — **Fama** majore elicere studia civium, *vid.* elicere; — militari multa erat, XVI, 15. — **Fama** (et praeda) onustus, XII, 28. — **Fama** turpi divulgatum, *quia scil. ipsa res turpis*, XII, 49. — In fama rerum manere, A. 46. — **Fama** et vita laudatus, XV, 50. **Fames**, de inopia frumenti, XIV, 24. — **Fame**m expellere sine blandimentis, G. 23; — moliri populo Romano, H. I, 71. **Familia** : in familiam novam inferre imperium, H. II, 49. — In familia nobilitas vetus, H. I, 49. — Familiae majorum et minorum gentium, XI, 25. — Familiae exhaustae, amissae, *vid. suis locis*. — Familiarum ditium heredes, XI, 17; — nobilium posterii, XIV, 14. — Familias multas complexus nobilitate paterna, V, 48. **Familiares** rationes componere, XVI, 6, *rei familiaris*. **Familiaritas** pro *familiaribus*, XV, 50. — Familiaritate dejici, *quum interdicitur domo*, XIII, 46. **Famosa mors**, H. III, 38. — **Famosi**, infames, delationibus, H. IV, 41; — probris, XI, 25. — **Famosi** libelli, I, 72. **Famulatus orbis terrarum**, A. 31. **Fanatica multitudo**, H. II, 61. **Fanicum agmen**, XIV, 30. **Fas armorum**, H. IV, 58; — disciplinae, I, 19; — gentium, I, 42; — patriae, II, 10; — et jus exuere, H. III, 5. **Fasti** foedati adulatione temporum exonerati, H. IV, 40. **Fastidium** : fastidii ejus levissimum, XI, 38; *vid. not.* — In fastidium versa, XI, 26. — Ad fastidia et libidinem preturbatus, XI, 26.

Fastiditus aliis dominationibus, contemptus, XIII, 1. **Fastigium equestre**, IV, 40. — Regimen fastigii, XIV, 54. — Fastigium alicujus spernere, XV, 1; — suum altius extollere, XIV, 42. — Ad fastigium summum deligi, XV, 65. — Ad fastigium accingere, *vid.* accingere. — Ad fastigium permittere al. *vid.* permittere. — Fastigium palcherrimum populi Romani, III, 73. **Fastus** erga epulas, *fastidium*, II, 2; *vid. not.* **Fatale praesagium**, XI, 21. — Fataliter, H. I, 71. **Fatigare Deos**, *scil. votis, victimis*, H. I, 29; *vid. not.* — dextram oculis, XV, 71; — per domos singulas se, *scil. eundo*, H. IV, 42. — Fatigabatur corpore agro, I, 5; — annona acri plebs, IV, 6. **Fatiscere**, pro *fatigare, deficere*, III, 38; VI, 7; XVI, 5; H. III, 10. **Fatum** congruit rebus, *vid.* congruere. — Fato majore, effugit perniciem, XVI, 5; *vid. not.* — Fato acta, H. IV, 73; — voluntur res humanae, VI, 22. — Fato est hoc, *vid.* esse. — Fata, de omnibus externis hominis, ut forma, aetate, etc. II, 73. **Fauces** laqueo vexatae, VI, 40. — In se tumescentibus faucibus obire, XIV, 51. **Favor inanis**, inclitus, habebat eum, *vid. suis locis*. — Unde in Germanicum favor idem, I, 33. **Fausae**precationes, IV, 9. **Fax** : facem acerrimam praetulit bello, H. II, 86. — Faces addere animis flagrantibus, H. I, 24. **Fecundum mare**, *piscibus plenum*, XII, 63. — Fecunda latrocinii gens, H. IV, 50. — Fecundissima studia, O. 33.

- Felix ramus, H. IV, 53; *vid. not.*
 Femina: ultra feminam ferox, H. II, 63. — In femina quæ nox operit, in *feminarum concubiu*, XV, 37. — Feminarum cubicula corrumpere, XIII, 42.
 Fenus pro pecunia, VI, 17; *vid. not.* XIV, 55; G. 26. — Fenore lato exuberare, XIV, 53.
 Feraces belluarum saltus, IV, 72.
 Feralis vestis, pro *furiali*, XIV, 30; — umbra, G. 43; — urna, III, 1. — Ferales tenebræ, II, 31; — reliquæ, II, 75.
 Ferire umbonibus, A. 36.
 Ferocia deteritur, H. II, 76.
 Ferox pro forti, IV, 21; — animi, I, 32; — linguae, H. I, 35; — acclerum, IV, 12; — ultra feminam, H. II, 63; — secundis, H. III, 77; — stolidæ, I, 3.
 Ferrati milites, *ferreo tegmine induti, cataphracti*, III, 45.
 Ferre, aciem peditum, IV, 24. — Ferre, agere, de oratoribus potentibus, O. 8; — clementiam victoris (*præmii loco, per syllepsin*) gloriam, inania, H. III, 19; — credulitate et fama diversa aliquid, XVI, 2; — desideria militum ad Cæsarem, I, 19; — pro *præ se ferre*, O. 25; — pro nunciare, XV, 60; — auctoritatem senatus, dignationem Cæsaris, *sustinere*, H. I, 19; — imperium ad aliquem, H. II, 79; *vid. not.* — ingrate aliquid, H. I, 52; — ambitiose, muliebriter, A. 28. — Ferre (*seu serere*) mæsta alia in eundem dolorem, VI, 49; — palam sententiam, *vid. palam*. — Ferre aliquem supra, XIV, 46; — vultu lætitiæ gratulationemque, H. II, 65; — preces militum ad aliquem, H. II, 51; — dextras ad alium. *vid. dextra*. — Ferre vultu, *indicare*, H. IV, 85. — Fortunam adversam tulisti, *habuisti*, H. I, 15. — Avunculum Augustum ferens, *jactans*, II, 43. — Ferens laborum, H. V, 5.
 Ferrumdistringere, gladium, XIV, 8.
 Fervidum pectus, XV, 70.
 Ferus animus, pro duro, *immiti*, XIV, 4; — *tribuitur victoria certis*, XIV, 34.
 Fessa ætas, I, 46; III, 59; H. I, 12; *vid. not.* H. III, 67. — Fesso imperio subventum, XI, 24. — Fessi copia rerum, III, 63; — civibus et montibus, XII, 13. — Fesse ministrandis equis provinciae, II, 5. — Fessis mederi, I, 35.
 Festinare mortem in se, IV, 28; — virgines, *mature nuptum elocare*, G. 20. — Festinavit cetera plebs sine modo, *studiosè egit*, H. I, 77. — Festinantes, *studiosi in obsequio declarando*, I, 7. — Festinati casus, v. casus. — Festinatis manibus lictorum rapi, VI, 40.
 Festinatio pro immodestia, cupiditate, H. I, 67. — Festinationem hostium elicere, *fuga simulata*, H. II, 24.
 Festus: festo cultu senatus, XIV, 13. — Festa ornatu domus, III, 9. — Festa plebs, II, 69. — Festi lætisque ritus, H. V, 5. — Festa voces, XII, 69. — Festos dies frequentare, v. frequentare. — Inter festos dies relatus, XIII, 41. — Festa loca, *quod Dea venerit*, G. 40. — Omnia, *prave pro jausta*, V, 4.
 Fetus novi, de ramis arboris, Ruminalis, XIII, 58.
 Fex sermonis quotidiani, O. 32.
 Fibrae hominum, *exta hom.* XIV, 30; — hædorum; H. II, 3.
 Fibula, G. 17.
 Fictilia, H. I, 48.
 Fidere officio aliquo, *præsento gloriari*, IV, 56. — Cur fideret, ma-

teria, IV, 59. — Fideus animi IV, 59.
 Fides addita consilio, H. I, 44; — afflicta, *ere alieno*, H. I, 88; — certissima fibris hædorum, H. II, 3; — constat iis, *vid.* constare; — contumax, H. I, 3; — fluitat, *vid.* fluitare; — fluxa, H. II, 75; H. IV, 23. — Fides in libidine victoris, H. III, 66; — refecta, *ibid.* — obstinata, H. V, 5; — propior ei ad fallendum, H. II, 8; — pro Nerone pertinax, H. I, 51; — salutis fuit, *credidere salvum eum*, I, 70. — Fidem auctoris et rei spectare, XVI, 2. — Fides vera præmiis defectorum, H. III, 61; *vid.* not. — Fidei commissæ patiens, H. III, 5; *vid.* not. — crimine damnati, H. I, 59. — Fidem abruptum per scelus, H. IV, 59; — absolvere, H. II, 60; — convellere, H. IV, 30; — metiri exercitus, *vid.* metiri; — omnis implere, *de eventu*, H. II, 78. — Fidem parare inscitæ, *vid.* inscitia. — Fidem alicujus petere, *vid.* petere; — incorruptam profiteri, H. I, 1; — sumere adversus aliquem, XI, 17; — omittere, *ibid.* — retinere, *vid.* retinere. — Fidem ex eo trahunt mira, VI, 30. — Ad fidem mutandam lubrici, H. II, 100. — Citra fidem fuit, *vid.* citra. — Per fidem, O. 35. — Fide fluxa, tradidit perfugas, H. III, 48; — qua venisset abiturum promisit, II 63. — Fide rerum tradere, *simpliciter*, A. 10. — Cum fide audiri, *cum assensu et auctoritate*, IV, 59.
 Fiducia morum, *conscientia virtutis*, A. 1. — Fiducia rerum ingens, H. II, 4.
 Fulus pons, XV, 15; — nivibus mons, *in quo non facile dilabuntur*,

H. V, 6. — Fida potentia, *tuta*, H. II, 92. — Fida oratione laudare, *ex animo*, I, 52. — Fidissimum appulsu oppidum, III, 1; — subsidium horti, V, 8.
 Figere domos, XIII, 54. — Figendum offerre, *vid.* offerre. — Fixus in silentium, VI, 50.
 Fingere domos, G. 46; — expeditionem, H. IV, 4; *vid.* not.
 Finire, absolute, *mori*, VI, 50; *extr.* XIV, 51. — Finita domus, *extincta, amilia*, H. I, 16.
 Finis aderat, *scil.* Augusto, I, 4; II, 71; XIV, 9; XV, 63; — juris æqui, III, 27; *vid.* not. — impositus armis, IV, 25; — incensorius, *in servandis decretis*, VI, 17; — injuriæ non stetit hic, H. IV, 44; — pro morte, I, 16; II, 2; — sumptus sponte, VI, 25. — Finem apud eorum, *in finibus eorum*, XVI, 15; — potestatis accipere, VI, 11; — principis scrutari, XII, 52; — vitæ implere, II, 42. — Finem motus laudat, *h. e. quod ille fecerit f. m.* I, 52. — Finis voluntarius, IV, 20. — Fine ejus, *mortuo eo*, I, 31. — Fines fluviorum, *ostia*, I, 79; — pro agris, III, 45; H. I, 8, 24, 53. — Is finis ulciscenda morte, *pro ulciscenda mortis*, III, 19. — Finibus eorum ductus exercitus, *per fines*, I, 60.
 Firmare pro affirmare, certo tradere, I, 81; VI, 6, 50; — sibi et prælio milites, I, 71. — Vultu firmato adversus metum, II, 57; — terga agminis, I, 51. — Firmare Drusum credebatur, I, 27. — Firmare animos exemplo ad obediendum, XIII, 40.
 Firmator pacis, II, 46.
 Firmus adversus, A. 35; — adversum pecuniam, III, 18; — adversum

- largitionem, H. II, 82; — adversum fortuita, H. IV, 5.
- Fiscus** suus, *otiose additur, vid. not.* H. I, 46. — **Fisco** attinetur argentum, VI, 17. — In **fiscum** petita bona, II, 48.
- Flagitare** in tormenta ministros, III, 13; — pro *accusare*: **flagitare** ut *peculatorem*, H. I, 53.
- Flagitiosa** fama, *vid. fama*; — *se-* **nectus**, VI, 32; — *servitus*, I, 59.
- Flagitium** audere formidine, I, 69; — in fuga, H. II, 12; — *navare* alicui, *vid. navare*. — **Flagitii** primi potitus, *de adulteri primo concubitu*, IV, 3; — *publici incuria*, XVI, 4. — **Flagitio** obtinere regnum, XII, 50. — Cum **flagitio** et pudore disserere, III, 17. — **Flagitia** militiæ, *licentiam, seditiones*, etc. I, 27.
- Flagrare** pro *conflagrare*, H. V, 7. — **Flagrat** etiamnum libertas, *acriter servatur*, XIV, 39. — **Flagrabat** invidia recens, XIII, 4. — **Flagrans** et incensus, A. 4. — **Flagrantissimus** in amicitia ejus, XIII, 45. — **Flagrantissima** cohortium, H. IV, 79. — **Flagrantissima** gratia erat, XI, 29. — **Flagrantissima** adulteria et **flagitia**, XIV, 51. — **Flagrantissime** cupere, I, 3.
- Flamma** pinguis et olens, G. 45.
- Flammare** pro *inflammare*, *proprie*, H. IV, 24; — *improprie* pro *ira*, *indignatione accendere*, H. II, 74. — **Flammati** sive *flammandi*, XV, 44; *vid. not.*
- Flectere**, *in dicendo*, ad graviora, VI, 15; — ad providentiam, XIII, 3; — *in itinere*, ad aliquem, XV, 61; — in Noricum, H. I, 70; — in Umbriam, H. III, 41; — a via, O. 19. — **Flectere** aliquo, *de consilio*, IV, 41; — vultum, *opp. indurare*, H. II, 46; — oculos, H. II, 70. —
- Flecti** sermone aut vultu, IV, 54, *per sermonem alterius. qua vulnus suum*. — **Flexus** genu, XVI, 4; — in *vesperam dies*, I, 16. — **Flexam** in *mæstitiam os*, III, 16. — **Flexo** mari alluitur villa, *sinu mari*, XIV, 4. — **Carmina** quæ *flecteretur* in Tiberium, VI, 29. — **Flectere**, *absolute*, I, 13.
- Flere** necem *alicujus*, VI, 10. — **Fietus** et lacrimæ distinctæ, XIV, 33. — **Flebiles** interitus, XVI, 13.
- Flexus** autumnii, H. V, 23.
- Florere** adversus externa, XI, 24. — **Florentissimus** auctor, *de historico*, III, 30. — **Florentissimam** Italiæ latus, H. II, 17. — **Florentissima** municipia, H. III, 60. — **Fiorens** *opp. labenti*, XVI, 33.
- Fluctuans** turba, H. I, 40.
- Fluere** gloria minori, *de amne*, I, 79. — **Fluunt** in eum omnia, XI, 9; — super votum cuncta, H. III, 48. — **Fluebant** prospere præsentia, XV, 5. — **Fluentes** probe res, O. 5. — **Fluens** non ore, neque impetu uno species carminum, XIV, 16; *vid. not.*
- Fluitat** fides, H. II, 93. — **Fluitant** funes, H. II, 34. — **Fluitans** miles, H. V, 18. — **Fluitans** vestis, *opp. adstrictas*, G. 17. — **Fluitans** (et disjecta) testudo hostium, H. III, 27.
- Fluvius** demotus alveo solito, I, 79; — orbatus accolis fluvius, *ibid.* — effunditur ore alterius in mare, II, 6; — prævehitur regionem, *ibid.* — **objacet**, *vid. objacere*. — **Flavi** coercendi remedium, I, 76. — **Fluvio** tradere aliquem, XII, 51. — **Fluvium** alit mons, H. V, 6; — **fundit** mons, *ib.* — **Fluvium** per-rumpere vi equorum, XV, 15. — In **flumen** adversum dirigere naves, H. II, 34. — **Per flumen** adiger

naves, II, 6. — *Ex fluvio erumpere*, *vid.* *erumpere*. — *Fluvii patrii*, *vid.* *patrius*; — *accolæ*, *vid.* *supra*. — *Fluviorum fines*, *vid.* *finis*.
Fluxa auctoritas, H. I, 21; — *fides*, H. II, 75; H. III, 48; H. IV, 23; — *senio mens*, VI, 38. — *Fluxa ævo*, H. II, 22. — *Noctu dieque fluxi, voluptatibus dediti*, H. III, 76. — *Fluxa arma*, H. III, 99; — *corpora*, H. II, 32; — *studia, de scribentibus carmina*, etc. III, 50. — *Quæ fluxa fuere, irrita*, XV, 23.
Fœdare: ne fœdaret serica vestis viros, II, 23. — *Fœdari in habitum, gentis feræ*, G. 46; — *verberibus*, H. III, 77. — *Fœdati illustres per arenam*, XV, 32. — *Fœdare merita erga aliquem, scil. perfidia*, H. IV, 37. — *Fœdata per avaritiam victoria*, IV, 19.
Fœdus et maculosus, XIII, 33; H. II, 30; — *annus facinoribus*, XVI, 13. — *Fœdus avaritia ac libidine*, H. I, 7. — *Fœdus dies imbris*, H. I, 18. — *Fœda hiems*, H. III, 59; — *paupertas*, G. 46. — *Fœdæ volucres*, H. III, 56.
Fœdus: fœdere pacis accipere aliquem, *h. e. in societatem*, XII, 37. — *Fœdus idere*, IV, 55; XII, 62; — *sancire*, XII, 46. — *Fœdera assecuti*, XI, 23; — *dilargiri sociis*, H. III, 55.
Fontibus imposita castella, XV, 3.
Fore pro esse, fuisse, III, 24, 47; H. III, 50, 59, 66. — *Habiturus foret*, II, 30.
Fores moliri, I, 39; — *operire, vid. operire*.
Foris, extra imperium, XIII, 25.
Forma adest ei, IV, 18; — *(rei) habita varie, ratio*, XIII, 29; — *indecora*, IV, 3; — *pro magnitudine*, IV, 72. — *Forma scripti,*

sententia, IV, 39. — *Formæ cupidus, amor ob formam*, V, 1. — *Formam animi reddere*, A. 1; — *(rei) definire, pro describere*, VI, 28; — *principatus futuri præscribere, vid. præscribere*. — *In formam eandem alia decernuntur*, XIII, 41. — *Formam vitæ celebrem inire*, I, 74. — *Formæ ambiguae hominum belluarumque*, II, 24; — *putres hominum equorumque*, H. II, 70; — *sollicitudinum diversæ oriuntur*, IV, 60.
Formido incessit, H. II, 63; — *propria, vid. proprius*; — *pro religione*, G. 39; *vid. not.* — *Ad formidinem opportuna nox, qua fugam scil.* IV, 51. — *Erant qui id flagitium formidine auderent*, I, 69. — *Formidine detegi*, H. I, 81. — *Formidine implicantur omnia*, H. III, 75.
Formidolosum in vulgus, I, 6.
Forte dicere, non meditare, I, 12; — *jacere pila, temere sine destinatione*, H. IV, 29. — *Forte (an fato) voluntur res humanæ*, VI, 22.
Fortuitus cibus (gr. ὁ τυχών, H. II, 5. — *Fortuita mors*, II, 4. — *Fortuitæ causæ, distinguuntur a naturalibus*, H. I, 86. — *Fortuita, ut bona corporis, forma, etc. opp. eloquentiæ, comitati, largitioni*, XV, 48. — *Adversus fortuita refoveri*, XV, 36. — *Fortuitorum capax mare*, XIV, 3. — *Fortuitos sermones jacere*, IV, 68.
Fortuna dat contra, XV, 13; H. I, 66; — *(partium) transacta alibi, constituta*, H. III, 5; — *(imperii) transit, vid. transire*; — *valida ei in rempublicam, domi improspersa*, III, 24; — *pro exitu*, I, 31. — *Fortunæ angustiae*, II, 38; — *modum exigere ab aliquo*, H. II, 20; — *molem (sue) omittere, vid.*

moles. — Fortunæ ejus mæror afficit omnes, XII, 26; — ruentis libido novissima, *vid.* libido. — Fortunæ inops, IV, 23. — Fortunæ inserere se, H. II, 61; — iastare, *vid.* iastare. — Fortunam (adversam alterius) detrectare, *vid.* detrectare; — (partium) excitare, H. II, 46; — (alicujus) fovere, *vid.* fovere; — (prælii) mutant hostes, *aucti subsidiis*, H. II, 23. — Ad fortunam a metu transit mens, H. II, 80. — In fortunam suam recipere opes alterius, XIV, 54. — Post fortunam credidimus, *eventu docti*, H. I, 10. — Fortuna illustri agere, VI, 27. — In fortuna magna hiantes cupiditates, H. I, 12. — In fortuna summa, *apud imperantes*, XIII, 6. — Fortunam victus diurni amissæ, XV, 38. — Fortunas (suas et aliorum) versare spe ac meta, G. 46. — Fortunis provelvi, VI, 17; *vid.* *Indicem rerum*.
Foram : fori caliditas, A. 9; — celeberrimum *tempus*, IV, 68. — Fori auditor, O. 35. — Fori studia, A. 39. — Fori tabes, *nitium sump-tus*, XI, 6. — Forum coarctare, *v.* coarctare. — Foro et eloquentiæ parari, O. 34. — Fora reposita, H. III, 34.
Fossa : fossam deprimere, IV, 40; — *duerre*, XV, 4; *vid.* *Ind. rer.*
Fovere aliquem, seu *consilia, partes, etc. ejus, seu simpliciter, seu per aliquid, ei favere, eum juvare, colere*, II, 72; V, 6; XI, 44; XII, 1; H. I, 8, 46; H. III, 83. — Si me potius, quam fortunam fovebatis, *amobatis*, II, 71. — Fovere gratiam alicujus acriter, *captare, tueri*, VI, 45; — juventam alicujus præceptis, XIV, 55; — studia juvenum eloquentia et præ-

ceptis, XV, 71. — Foveri (*seu refoveri*) adversum fortuita aspectu principis, XV, 36; — plausu, H. III, 83. — Fovere, *opp.* inactari, H. III, 85.
Fragmen lapidis, H. V, 6. — *Fragmina telorum*, I, 61.
Framea, G. 6, 14, 18. — Earum concussio, G. 11.
Frangere catervas hostium, II, 11. — Fracti ad omne servitium longa pace, H. II, 17. — Frangi eventus pugna, A. 29. — Frangi et concitari, *opposita*, A. 38. — Fracti artus fluctibus et procellis, II, 15. — Fracti soni, XIV, 20. — Fractures, H. III, 54.
Frater pro fratris filio, III, 38. — Frætres pro *fratre et sorore*, XII, 4.
Fraternitatis nomen cum aliquo usurpare, XI, 25.
Fraus et dolus obscura, eoque inevitabilia, H. IV, 24. — Fraudis assignare aliquid, H. II, 60. — Fraudi locum parare, XIII, 40. — Fraude Aschari spretum id, *ill eum decipit persuadendo, ut sperneret*, XII, 12. — Fraude locorum prior, *peritia locis ad insidias utendi*, XII, 33.
Fremere, absolute, H. II, 6. — Fremebat se victum, H. II, 44. — Fremebant penetrandam Caledoniam, A. 27.
Fremitus externi, vid. *externus*. — *Fremitu sententiam asperuari*, G. 11.
Freni veluti eloquentiæ, O. 38.
Frequens adest senatus, IV, 55. — Frequens locus propugnatoribus, XII, 35; — usu aquarum, H. I, 67; — secretis, *qui sæpe iis adhibetur*, IV, 3. — Frequens conciliabus, H. IV, 69. — Silvæ frequens secundusque, IV, 65. — Frequens ubique dux, A. 37. — Frequenti di-

ac ripa, III, 9. — Frequens erat hoc iis, *sollenne*, II, 33.
 Frequentare aliquem, V, 10; H. II, 16; — dies festos, XIV, 4. — Scenas frequentare, *de actore, vel cantore*.
 Frigidus artus, *scil. qua*, XV, 64. — Frigidissimus orator, *lentus*, O. 39.
 Frons dextra, *recte, uti et lava*, *vid. not.* H. II, 24. — Frontis ac tergi vice, *vid. vice*. — Frontem revelare, *vid. revelare*. — In frontem pulchrum ac decorum, *specie*, A, 33; *vid. not.* — Fronte minaci pre-tenditur classis litori, H. II, 14.
 Fructus: fructui rerum sufficiens ætas, XIV, 56. — Fructuum publicorum cetera agnabantur societati-bus equitum, IV, 6. — Fructus ce-teros (*præter frumenta*) laborare, G. 44. — Fructibus provincie le-vatur vectigal centesimæ, *v. levare*.
 Frui bello, *qua gloriam et præmia*, H. III, 11; — fama sui, *vid. fama*; — spectaculo insolito nimium, *ni-mis avidè spectare*, H. IV, 63.
 Frumentum plebis, XV, 18; *v. not.* — egerere in annonam (bona in tri-butato), A. 31. — Frumentum manipularibus datum, XV, 72. — Frumenti humor potui Germanis, G. 23. — Frumenti pretium minu-tum, XV, 39; — subvectio tempe-rata, XIII, 51. — Frumentum millia, *recte, vid. not.* VI, 13. — Fru-menta laborare, G. 44.
 Frumentaria res, *vid. Indic. rerum*.
 Frustra pro falso, temere, VI, 6; XI, 7; — pro in speciem, H. II, 90. — Frustra habita mox, quæ ante ævata, neglecta, XIII, 51. — Frustra habitas, *chæus*, XIII, 37.
 Frustrari damnationem, *evadere*, XVI, 8.
 Fucata vestis, O. 26.
 Fuga: fuge ultimus, H. III, 16. —

Fuga consternari, *in fugam*, H. III, 79; *vid. not.* — Fuga perripuit hos-tia opera, XV, 7. — Fuga punire aliquem, *exsilio*, III, 24. — Fugas olivum audere (*proscriptiones per syllepsin*) et neces, H. V, 8.
 Fugere pro transfugere, H. IV, 18; — acta et instantia, VI, 48. — Fugientium pavore auferri, IV, 73. — Fugientium visu abstinere, *eos non aggredi*, XV, 15.
 Fulgent armis virisque campi, H. II, 22.
 Fulgores armorum erant jam, A. 39; *vid. not.*
 Fulgura et cælestes minæ, H. I, 18. — Fulgurum interpretatio, XIV, 22; — vis crebra, XV, 47. — Ful-guribus discretus locus, XIII, 41.
 Fulminum jactus, H. V, 7; — mo-nitus, H. I, 3.
 Fundamenta jacere, H. III, 72; — subdere per solidum, IV, 62. — Fundamenti Capitolii stipes auri injectæ, H. IV, 53.
 Fundata imperio longe domus, H. II, 76.
 Fundere preces, XIV, 30; — probra in aliquem, VI, 42. — Fundit fla-viam mens, H. V, 6. — Fusa humi, prostrata, XI, 37. — Fuscum late corpus libertinorum, XIII, 27.
 Funditus amissæ familiæ, III, 6. — Rempublicam funditus trahet, III, 54.
 Fungi gaudio, *de legatione, ejus in-terprete*, H. II, 55; — sumptu, XIV, 20. — Fungi munera, III, 2; — officia, IV, 38.
 Fumus reipublicæ, H. IV, 42; — censorium, IV, 15; *vid. not.* VI, 27. — Funere publico celebratus, VI, 11. — Funesta tenebræ, I, 65; *vid. Indicem rerum*.
 Furari: melior farandi, *aprior ad insidias*, III, 74.

Furor : in furore turbati, *vid.* turbare.

Furtim digressus, H. I, 33; H. II, 51; — infensare regionem, XIII, 37. — Furtim magis quam bello, H. IV, 56. — Furtim tradere arcem, H. III, 77.

Furtum servile probum, H. I, 48. — Furto noctis aggressi, A. 34.

Fusti affligere, XIV, 8. — Fustibus pugnant Aestii, G. 45.

Futuri improvidus, H. I, 88; — socors, H. III, 31. — Futuraolvere, I, 64.

G.

Genes ac ventris paratus, III, 52. Ganeo, XVI, 18.

Gaudere : gaudentium impetu primo læta res, H. I, 4.

Gaudium grande, H. I, 20; — velucre, O. 9; — ultra mortale accipere quid, XV, 23. — Gaudio læta nox, A. 38. — Gaudio cumulatâ transferre in alios, *læto nuntio audito*, II, 82. — Gaudio vaga mens, H. I, 44. — Facilis credulitas ad gaudia, XIV, 4. — Gaudia feliciuin, *res, quæ tantum felicibus contingunt*, XV, 45.

Gaza regia, XVI, 3.

Gelu solutum, H. I, 79.

Gemina legio tertiadecima, H. III, 7.

Gemitum vincere, *vid.* vincere.

Gemmae luxu vulgatæ, XV, 42.

Gener pro eo, qui filii viduam duxit, V, 6; VI, 8.

Generari a principibus fortunam, H. I, 16.

Genialis torus, XV, 37.

Genitalis dies, XVI, 14; — hora, VI, 21. — Genitalem vim affundit mîdo phoenix, VI, 28.

Genticus mos, III, 43; VI, 33.

Gentilis levitas, *ei genti solita*, XII, 14; — utilitas, XII, 17. — Gentili religione obstringi, *vid.* religio. — Gentile imperium obinere, *gentis suæ*, VI, 32; — solum, *partium*, III, 59. — Gentiles nationes turbare, *suas, cognatas*, XI, 1.

Genu flexus, XVI, 4. — Genibus alicujus provolvi, XI, 30; XII, 18. — Genua advolvi, I, 13; VI, 49; XV, 71. — Genua pressare, I, 21; H. II, 46.

Genus pro gente, *seu familia*, VI, 27; — decorum, *vid.* decorus; — indecorum, H. II, 52; — paternum ei ex Flavio, XI, 16. — Gæris tibertini, II, 85.

Gerere affigiem, *portare*, V, 14; — spiritus, H. III, 63; IV, 85.

Gerundii usus infrequens, II, 43, 47; XIII, 11; XV, 5, 21.

Gestamen lecticæ, II, 2. — Gestamine sellæ pervehi aliquo, XIV, 4; — retrahi, XV, 57.

Gestare cibos et hortamina pagantibus, G. 7. — Gestabantur a Urbe irritamenta, *adferebantur*, H. II, 62.

Gestus histriionum juvare, XVI, 4.

Gignere : gignitur concordia auctoritate ejus, XIV, 39. — Gignendis aquis humidum nihil, XV, 42.

Gladiatores offerre, *ludos gladiatorios edere*, I, 76. — Gladiatoribus edendis præsedet, *ibid.* — Gladiatoria sagina, H. II, 88; *vid.* *Ind. rerum*.

Gladiaturæ destinati, III, 43.

Gladio impresso hausit jugulem, H. I, 41. — Gladios condere, H. IV, 66. — Gladii portam perfringere, *prave, vid.* *et.* H. III, 29. — Gladios regere, *vid.* *regere*.

Glandes missiles, H. V, 17.

Gliscere, *crescere, augeri, sive natura, sive decreto*, I, 1; II, 33;

- III, 19, 25, 69; IV, 5, 27, 35; VI, 19; XI, 22; XII, 54; XIV, 15; H. II, 9; H. IV, 43.
- Globo atro nubium effusa grando, II, 23. — Globo frangere ingruentes catervas, II, 11, cf. IV, 50; XII, 43, 54; XIV, 61; G. 13.
- Glomerari in testitudinem, H. III, 31.
- Gloria et jactantia ad posteros, I, 8. — Gloria acrior, *vid.* acer. — Gloria frontis, *de cornibus boum*, G. 5. — Gloria et pudor intrat milites, I, 43. — Gloria obsequii relicta nobis, VI, 8. — Gloria inclaruit, XII, 37. — Gloria posterorum, *apud posteros*, III, 72. — Gloriarum æmulatio, II, 44. — Gloriarum (*quam consecutus erat*) comitatem addidit, *adversum eum a quo præstitus honos*, XV, 30. — Gloriam confessionis amplecti, XV, 67. — In gloriam præceps agebatur, A. 41; *vid. not.* — Gloria sui implere animos aliorum, IV, 19. — Gloriarum veteres, III, 45.
- Gnarus, *consciis*, IV, 67; XIV, 41; XV, 54; — periculorum, *subeundis ac declinandis exercitiis*, H. IV, 29. — Gnarus, *notum*, I, 5; III, 6; VI, 46; XI, 32; XII, 45; XV, 61; H. V, 17. — Gnarus duci, *scilicet factum est*, I, 6, 51. — Conspicui, eoque gnari, VI, 35.
- Gradum inferre, H. III, 25. — Gradu collato, H. II, 42. — Gradu immoti, XIV, 37. — Gradu tertio heres, I, 8. — Locus instabilis ad gradum, I, 64. — Gradus spectaculorum, XIV, 13; — subitarii, XIV, 20.
- Græca adulatio, VI, 18; — comitas, A. 4; — doctrina, XV, 45; — facilitas, XIV, 47; — literatura, XI, 13.
- Græcula ancilla, O. 29.
- Grandis ævo, XVI, 30.
- Grassari artibus et simulatione, H. IV, 56; — dolo, H. IV, 16; — veneno, H. III, 39. — Eminens grassari *de sagittariis*, IV, 47.
- Gratari: gratatur præscium periculorum, et incolumem fore, VI, 21; *vid. not.*
- Grate accepta oratio, H. I, 85.
- Grates actæ, XIV, 64; XV, 71; — decretæ Diis, XV, 74. — Grates agere, IV, 15. — Laudes et grates habere, I, 69. — Laudibus gratibusque venerari, XII, 37.
- Gratia janitorum, IV, 74; — simulata partium, *quasi illis esset reconciliatus*, I, 10. — Gratia oneri habetur, H. IV, 3. — Gratiam alicujus fovere, VI, 45; — negligere, *ibid.* — gratiam referre, XV, 62; — recte factorum trahere sibi, III, 53. — Ad gratiam alicujus inclinare, *benigne de eo sentire*, IV, 48. — Gratia flagrantissima Pallas erat, XI, 29. — Gratia ejus impulsus fecit hoc, *ejus gratia ferenda causa*, XII, 7. — Gratia juvare aliquem, H. I, 23. — Gratia infamis, H. III, 6. — Externas gratias querere, XII, 15.
- Gratificari odiis, IV, 19.
- Gratosior senectus, G. 20.
- Gratus in vulgus, I, 28.
- Gravari aspectum alicujus, III, 59; — spem ac metum juxta, V, 8.
- Gravescit valetudo, I, 5; VI, 46. — Gravescentia mala, XIV, 51.
- Gravidus uterus, I, 57. — Gravidam partu, III, 61.
- Gravis fortuna, VI, 2; — somno, IV, 22; — in rempublicam mater, I, 10. — Gravis ingenti agmine, *de duce*, XIV, 39. — Gravis sagina, H. I, 62. — Gravi Afrioo, XV, 46. — Gravior remediis, quam delicta erant, III, 28. — Gravissima

civitas, H. II, 62; *vid. not.* — Grave conscientiae suae, VI, 26. — Solo caeloque juxta grave, H. V, 7. — Gravior orator, O. 25. — Gravius erupit licentia, I, 77. — Gravissimum exitium, I, 73; XI, 4; *vid. not.* — Grave conium, I, 63. Gravitas caeli, II, 85; — annonae, VI, 13; XI, 4; — odoris, H. V, 6. Gremium Italiae, H. IV, 72. Grex contaminatorum, XV, 37; — apadonum, H. II, 71. Gubernacula apposita navi utrinque, II, 6. Gubernatores navium, XV, 46. Gulae irritamenta, H. II, 62. — Gula ac ventre hostis sibi, H. II, 31. Gustu explorare cibos, XIII, 16; — libata potio, *ibid.*

H.

Habenas animorum tenere, O. 31. Habere annus dicitur, quod eo factum, *vid. annus.* — Habere bellum quam gerere malebant, *vid. bellum.* — Habere civitatem aliquid, excipere, IV, 21. — Habere expertem senatum, *vid. expert;* — dicendum, O. 31, 37; — respondendum, O. 36; — statuendum, XIV, 44; — cum laetitia aliquid, *letum audire*, XII, 48; — molliter, I, 54; — opes, amicitiam modeste, IV, 44; VI, 7; — laudes gratosque alicui, I, 69; — nescium aliquid, XVI, 14; — infensos homines, IV, 33; — obvium aliquem, I, 39; — pensi fas, fidem, XIII, 15; — privatim aliquid, *vid. privatim;* — in victoria vine, *ponere*, I, 68; — in sermone aliquem, IV, 14; — sermones sinistros de aliquo, I, 74; — pre retinere, I, 80. — Habet promptum turbare, fa-

cile ei est, XI, 1; — favor illum, hunc invisum nomen regis, pro facit, II, 44. — Habet heredes testamentum, I, 8; — stipendium illud quadragesimum militandi, I, 64. — Habet eum hoc latum, efficit, I, 57. — Habebant secreta ejus mathematicos multos, H. I, 22. — Habuere reges Urbem, I, 1. — Haberi, pro esse, III, 55; VI, 48; XIV, 40; XV, 36; XVI, 18; H. II, 1. — Haberi coram, in apertis esse, VI, 8; — in republica, ad honores admitti, XVI, 34; — pro commodo geri, tractari, II, 14; — non eodem honore, H. I, 8. — Haberi inter veteres scriptores, imagine inter eos posita, II, 83. — Habetur facile aequalitas, res modicis retinetur, H. H, 38; — jure eo Siciliae, Siculi eo jure utuntur, XII, 23; — disciplina militumque nostra, III, 42. — Habetur invasurus Bosphorum, XII, 15; — pars provinciae illi, ei subjeta, attributa est, XII, 54. — Habetur potentia tutius consiliis caute, XI, 29; — sermone vulgi parens, appellatur, II, 55. — Habentur decreta perinde, valens, XII, 60; — sine cura externa, de his nihil timendum, H. I, 79. — Habendus error illi sine fraude, aliis cum exitio, VI, 30. — Habendus non impare maleficium, III, 70. — Habitus frustra, elusus, XIII, 3; — in uno miles, opp. disperso, XV, 10. — Habitu avarae et ambitionis provincia, III, 13; XIII, 30; — corruptius, H. I, 20; — variis, ac saepe mutata rei forma, XIII, 29. — Hispaniae tribus legionibus habebantur, obtinebantur, custodiebantur, IV, 5. — Habitus in levi, H. II, 41; — imperio dno vulgus, XII, 47. — Quicquid ha-

- bitum Neronibus, XI, 35. — *Habiti* agri regis quondam, XIV, 18; — in custodiam, H. I, 87. — *Habitus* rectius caerimoniae, XI, 15. — Quibus modis habitae ad eum diem partes reipublicae, IV, 6. — Verba in aliquem habita, *maledicta, dictoria*, II, 50.
- Habilis* juvenia, *scil. marito ducendo*, IV, 53. — *Habiles* velis naves, II, 6. — *Habiles* praelio legiones, XV, 26.
- Habitare*: habitantur Senones pagis centum, G. 39. — *Habitati* urbibus magnis campi, H. V, 7.
- Habitus* animorum, H. I, 8, 28; — corporis, IV, 57; O. 8; — pro *situ, collocatione*, IV, 59. — In habitum gentis (*feræ*) foedari, G. 46. — *Habitus* occultus, H. I, 85; — Agricolaee decentior, quam sublimior, A. 44.
- Hactenus* respondit, *nil aliud, nisi hoc*, XIV, 51.
- Hæ*re crimine aliquo, *teneri*, IV, 19; — tergis, H. IV, 19. — *Hæ*rent membra, *torpent metu*, XIV, 30. — *Hæ*sere animo convitia, H. I, 74. — *Hæ*rentia corpori tegmina, II, 14.
- Hæ*ruspices, *vid. Indicem rerum*.
- Hasta* et sector, H. I, 20. — *Hastas* colligere, II, 21; — protendere, *ibid.* — *Hasta* sævire, de *publicationibus bonorum*, III, 51.
- Haud* alias tam, XV, 46.
- Haurire* animo expugnationes, *rap-tus*, etc. H. I, 51; — jugulum al-cujus, H. I, 41; — libertatem e moribus *cujus*, H. IV, 5; — studium philosophiae, A. 4; — volup-tates cupide, III, 2. — *Hauriri* terris diductis, II, 47. — *Haustæ* urbes *terræ hiatus*, H. I, 2. — *Hauritur* paludibus os, G. 1. — *Hauriuntur* paludibus arma, H. V, 15. — *Hauriuntur* igni cuncta, XV, 39. — *Hausta* igni colonia, XII, 58. — *Haustum* igni theatrum, III, 72. — *Hauritur* paludibus os, G. 1. — *Haurientes* sua, *prodigi*, XVI, 18.
- Hebere, nil agere*, G. 15.
- Hebescere*, H. II, 77. — *Hebescunt* sidera, I, 30.
- Herba* (in) velut vel flore præcepta laus, O. 9.
- Herbidum* solum, H. V, 3.
- Heredes* familiarum ditium, XI, 7; — habuit testamentum, I, 8; — in spem secundam, gradu tertio, *ib.*
- Hereditates* usurpare, *adire*, XV, 19.
- Hiantes* cupiditates, H. I, 12. — *Hians* compositio, O. 21.
- Hiatus* præmiorum, H. IV, 42.
- Hibernus* Auster, VI, 35. — *Hiberna* dura cælo et laboribus, H. II, 80. — In *hiberna* cujusque differtur largitio, *donec eo venissent*, I, 37. — *Hibernis* reddi, H. I, 67; I, 30.
- Hic* ille, *de uno*, XIV, 22. — *Quicquid* hoc in nobis auctoritatis est, XIV, 43. — *Hic... ille*, ubi *hic* ad remotius refertur, H. II, 77. — *Hic... hic*, pro *hic... ille*, H. IV, 55.
- Hiemare*, pro *in hibernis esse*, I, 39.
- Hiems*: hiemis modestia, *vid. mo-destia*. — *Hiemi* suffugium, *vid. suffugium*.
- Hinc* æstiment me, H. II, 47; — pro *deinde*, III, 13. — *Hinc* ad-gere, pro *huc*, XII, 20. — *Hinc* illinc appellere, II, 6; H. III, 47.
- Histrion*, pro *pantomimo*, I, 54. — *Histriones* intersunt ludis, *vid. in-teresse*. — *Histrionale* studium, I, 16.
- Hominum* fama, jus, *vid. suis locis*.
- Honestum*: per honestum insignes sententiæ, *libertate et gravitate*,

III, 65. — *Honesta in castris, opp. adversa*, II, 67.
Honor armentorum, G. 5; *vid. not.* — *connexus natura, vid. connexus.* — *Exsili, exsilium per speciem honoris*, H. I, 21; — *imperii, opp. vis ac potestas*, H. II, 39; — *iudiciumque, judicium honorificum*, A. 44; — *pro prætura*, A. 6; — *proprius, vid. proprius*; — *supremis ejus supersunt omnia, vid. superesse.* — *Honorem agitare, inire, proferre, vid. suis locis.* — *Honore solito crematur corpus*, H. II, 45. — *cum honore levi eorum scripsit, non nimis honorifice de iis*, VI, 15. — *Honores cælestes tribuere*, V, 1; VI, 18; — (*in singul.*) *permittere, vid. permitttere* — *Honor in principem*, IV, 64. — *Honor mansit ei, scil. quamquam res, munus ipsum ablatum*, H. II, 40. — *Honorum alia*, I, 9; — *copia, vid. copia*; — *cursor inoffensus*, H. I, 48. — *Honoribus et eloquentia vigere*, XIV, 19; — *et opibus pervigere*, IV, 34. — *Honoribus Deorum nihil relictum*, I, 10.
Honora facere, III, 5; — *disserere*, IV, 68; — *oratio*, I, 10.
Honorare annulis, H. II, 57; — *nomine Augustæ*, H. II, 89. — *Honorata sedes, ubique degit, omni honore fruitur*, II, 63. — *Honoratissimum genus laudandi, honestissimum*, G. 11.
Honorate custodire quem, H. IV, 63.
Hora genitalis, VI, 21.
Horrida antiquitas, severa, IV, 16.
Horride: *mitius aut horridius allocuti sunt*, H. I, 82.
Hortamina pugnae gestare, vid. gestare.
Hortari cum infinit. VI, 37; XII, 49; — *cum accusat. rei, omisso ad*, XI, 3; *vid. not.*

Horti, vid. Indicem rerum.
Hostiæ, vid. Indicem rerum.
Hostis ingruit, vid. ingruere; — *ibi ipsi ventre ac gula*, H. II, 31. — *Hostem excindere, vid. excindere*; — *perrumpere*, H. III, 2; — *perfringere et obruere, vid. perfringere*; — *sustentare promptus*, XV, 10. — *Hostes novos incipere, vid. incipere.* — *Hostium more agit latro, quasi justum secum bellum sit*, III, 73. — *Hostibus annexus ager, terræ hostili vicinus*, II, 64; — *incumbere, vid. incumbere.*
Hostiles provinciæ, in quas, propter bella vel gerenda, vel metuenda, præsidēs cum imperio mittuntur, III, 34. — *Hostilia invicem cuncta, vid. invicem*; — *resumere*, XII, 15; — *induere*, XII, 40; — *captare*, H. III, 70.
Huc intendit, ad hoc consilium, II, 6.
Humanitas apud imperitos vocatur pars servitutis, A. 21.
Humanæ sortis commercium, vid. commercium.
Humidum gignendis aquis nihil ibi, XV, 42.
Humus clausa, in sepulcro, XIV, 9. — *Humum rimari pilis et lanceis*, H. II, 29; — *recludere, vid. recludere.* — *Humo quæ finguntur (vasa)*, G. 5.

I.

Ibi, tum temporis, XV, 10.
Ictus: *ictu suo invenire mortem*, I, 61; — *tribuni transfigitur*, XI, 37; — *uno exhaurire rempublicam, continuo*, A. 44. — *Ictum inferre venis*, V, 8. — *Ictus miscere*, A. 30; — *mutuos inter se parare*, IV, 49. — *Ictibus spatium qua-*

- rere, VI, 35; — singulis transacta bella, H. II, 38; — inferendis inhábiles loricae, accipiendis impenetrabiles, III, 43.
- Id ætatis, V, 9; — temporis, XIII, 18, 20. — Ad id, *scil. temporis*, XII, 11; — honoris, XVI, 14; — auctoritatis, XII, 18.
- Idem ætatis ceteri, XIII, 16. — Idem in tempus pro *tantundem*, II, 47; *sic*, XIV, 28, eadem pecunia, *non minor*. — Eodem loci potentia et concordia, IV, 4.
- Idem ille, H. I, 43; H. IV, 24; III, 54.
- Ideo, pro ea re, I, 12, 72; IV, 26; H. I, 74; H. IV, 44.
- Idonens consiliis ejus, IV, 12.
- Ignarus, *ignotus*, II, 13; III, 69; IV, 8; XII, 11, 45; XV, 62; H. III, 8; — pro eo, qui aliquem non novit, H. I, 33, 70, 75; H. IV, 50; — pro incertus, obscurus, VI, 22; — libertorum suorum, H. I, 49; — de re aliqua, H. I, 67.
- Ignavus questus, II, 71.
- Ignis: igne gravi afficit Urbem annus, VI, 45; IV, 64. — Igne puro adolentur altaria, *sine victimis*, H. II, 3. — Igni hausta colonia, XII, 58; — haustum theatrum, III, 72; cf. XV, 39; — involvere, XIV, 30. — In igne considunt omnia, H. III, 34; *vid. not.* — Ignes invalidi, I, 65. — Ignium jactu circumveniri, XV, 11. — Ignibus impervius lapis, XV, 43.
- Ignobilis loco, I, 3; — mercenario milite Ibers, VI, 34.
- Ignobilitas facit tutos, H. III, 31. — Ignobilitatem suam inserere nominibus magnis, *vid. inserere*.
- Ignominia Romana, *Romanorum*, XV, 25; — remissa, H. I, 52. — Ignominia eximere aliquem, III, 18. — Ignominiam consumpsisse, *vid. consumere*. — Pro metu ignominia, XII, 40.
- Ignominiosus, *ignominia notatus*, III, 21; G. 6.
- Ignoscendo transigitur res, XII, 19.
- Ignotus: ignotum rus, H. III, 68. — Ignotus situs urbis, H. III, 20; *vid. not.* — Ignotus penatium artes militares, XII, 12.
- Illa *scil. parte*, II, 17; H. III, 8; H. V, 18; G. 34.
- Illaborare domibus, G. 46.
- Ille: quis ille sprevisset? XII, 36. — Quem illum tanta superbia esse? XI, 7. — Quicquid illud tribui, XIV, 55.
- Illecebris nocturnis celebrer pons, XIII, 47. — Variis illecebris potens, H. V, 10, XII, 3.
- Illic; ab illo, H. II, 47; — pro illuc, XII, 30. — Illic certaret (post obviam iret legionibus), H. III, 70.
- Illicere, cum ablat. rei, pro ad aliquid, VI, 45 (*vid. et pellicere*); — cum conjunct. omissa ut, VI, 36; — cum infini. IV, 12; — insidiis, IV, 31; — perfugas, XII, 15; — illeotumspecie amicitia interficit, II, 3.
- Illiciti honores, quos per ætatem et ordinem capere non licet, III, 27.
- Illigare aliquem conscientia, XV, 51; — bello externo, H. III, 46; — iudiciis, II, 27; — veneno lento, VI, 32. — Illigatus aliqua re, occupatus, detentus, III, 21; XV, 1; — stupro, XII, 25. — Illigare se impeditis locis, XIII, 40.
- Illinc pro illuc, II, 16; G. 44.
- Illo pro illuc, XV, 60.
- Illuc pro in vel ad eum, I, 3; H. II, 24; H. III, 38. — Illuc decurrere, quod promptum, IV, 40.
- Illudere cum accusat. I, 71; II, 50; III, 27, 29; — de stupro, XV, 72; — pueritiæ alicujus, XIII, 17; — pecuniæ, H. II, 94; — viri-

bus principis, *pecunia*, XV, 42.
 Illustris eques, VI, 18; XI, 4; —
 status, IV, 40.
 Illuvies placida, pro *eduvius*, XII, 51.
 Imaginari pavorem alterius et iri-
 dere, XV, 69.
 Imaginationibus secretis agitare
 quid, XV, 36.
 Imago ejus comitatus exsequias pos-
 terorum, II, 32; — eloquentiae,
 O, 34; — facundiae patris inest
 ei, H. III, 34; — mortium, H. III,
 28; — provinciae administrandae,
imaginaria administratio, VI, 27;
 — retinendi largiendive penes Ro-
 manos, vis penes Parthos, XV, 14;
vid. not. — Imaginem antiquitatis
 praebere, III, 60; — principis ar-
 ripere, *v. arripere*. — Imago quietis
 nocturnae, XVI, 1. — Imagi-
 nem servitii perferre. *signa*, XV,
 32; — supremorum (*mortis*). cir-
 cumspectare alicui, H. IV, 45. — Per
 imaginem ejusmodi mortis obire,
genus mortis, XV, 70. — Imago
 cognitionis absu- (tuna) biduum,
 III, 17; — libertatis tegere aliquid,
 E, 81; — pacis decipit, I, 10. —
 Imagines adstantes, III, 231. —
 Imagines pro vexillis, V, 4; —
 proponere, *vid. proponere*. —
 Imaginibus intercedere, *vid. inter-*
cedere. Vid. Indicem rerum.
 Imbecillus super casu tali animus,
 VI, 49.
 Imbellior numerus, H. IV, 38.
 Imbuere ingenium caede nobili, H.
 IV, 42; — praeda civili militem,
adsuescere, H. III, 15; — socios
 ad officia legum, XII, 32. — Im-
 butus sacramento longo miles, *ad-*
suctus, H. I, 5. — Imbutus favore
 legiones, H. II, 86.
 Imitamenta doloris, III, 5; — tristi-
 tiae, XIII, 4; — veterum praeferre,
 XIV, 57.

Imitari maestitiam, I, 24.
 Immensum attolli, IV, 41; VI, 37;
 — gliscere, IV, 27; — proripit
 luxus, III, 52; — vigere opibus,
 III, 30.
 Imminere excidio Urbis, H. III, 75.
 — Imminet provinciae classis, H.
 II, 14. — Imminens princeps, *fu-*
turus, VI, 48. — *ut*, imminentes
 domini, I, 4. — Imminentes foro
 aedes, XV, 69.
 Imminere alicui, *potentiam ejus*,
 XIV, 57; — animum libidinibus,
 corpus otio, H. II, 93; — domum
 discidio, *vid. discidium*. — Immi-
 nenta mens, VI, 46.
 Immiscere sibi aliquem necessitudi-
 nibus, XV, 40.
 Immitis, *de acerbo exactore operis*,
 I, 20. — Immiti a principe excipi,
 II, 42. — Immitte rescriptam,
 VII, 9.
 Immittere accusando alicui, XI, 1.
 Immissio percussore extinetus, III,
 16. — Uzorem suam immittere alicui,
scil. ut in amorem pellicent,
 VI, 45; *vidi not.*
 Immodesti fautores histrionum,
 XIII, 28.
 Immodestia publicanorum, *avaritia*,
 XIII, 50.
 Immodicus animi, H. I, 53; — in-
 titiae, maroris, XV, 23; — lingua,
 H. III, 53; — savitia, H. I, 69.
 Immortalia tributa, H. IV, 32.
 Immotus vultus, II, 29. — Immoti
 pax, IV, 32; XV, 27, 46. — Im-
 moto die ao sereno, H. I, 86. —
 Immotum adversus ea Tiberio fuit,
 I, 47. — Immoti gradu, XIV, 37.
 Immo: quaedam immo virtutes odie
 sunt, XV, 21. — Frueretur immo-
 iis, sed redderet, XII, 30. — Statur-
 retur immo documentum, XII, 6.
 Immoire castellum, *aliquo in loco*
communire, XI, 19.

Immanis ceterarum rerum præterquam propulsandi hostis, I, 36; — verberum.

Immanitatibus juvare quosdam, H. III, 55.

Impar consilio, *vid.* consilium; — temperandæ, H. IV, 1; — apud Vitellium, *haud perinde validus*, H. II, 99; — moribus patriis, *scil. suscipiendis*, VI, 32; — flagitiis, III, 52.

Impartire tempus doctoribus, XIV, 16; — aures studiis et voluptatibus, XIV, 21.

Impatiens spei, H. II, 40.

Impatenter indoluit, IV, 17.

Impedimentum erat (iterandi vulneris) prælatum equo, VI, 35. — Impedimenta conquievit, *jumenta, vehicula*, I, 48.

Impedire: pudor impediēbat justum dolorem, *quo minus erumperet seu questus*, XI, 35. — Dignitas impedit at fuga, I, 39. — Bonum publicum privatis similitudinibus impediēbat, XIV, 38.

Impellere aliquem ad promissa Chaldaeorum, facta Magorum et interpretes somniorum, II, 27; — ad spem conjugii, consortium regni et necem mariti, IV, 3; — in aliquid, *pro compellere ad al.* H. III, 69. — Aciem impulit, *impetum fecit in aciem*, II, 17. — Impellere ad bellum, *cogere ad bellum administrandum*, H. III, 36. — Coloniae impulsæ, *scil. ad perfidiam*, H. III, 57. — Impellitur bellum, A. 25; *vid. not.* — mare velis, II, 23. — Impulsæ res, H. III, 2.

Impendere vitam suam usui alicujus, XII, 65.

Impenetrabilis pudicitia, IV, 12. — Impenetrabile adversus ictus, H. I, 79; — accipiendis ictibus, III, 43.

Impense regere aliquem, XIV, 56.

Imperare egestem terræ, G. 26; — *eam inflat.* II, 5. — Imperandi aviditas, *passive*, H. I, 52; *vid. not.*

Imperatorem facere, H. I, 56.

Imperatoria auspicia, XV, 26. — Imperatoris juventutis rectores, XIII, 2. — Imperatorium, *imperatorii conventus*, II, 11.

Imperfectum pro plusquamperfecto, H. I. I, 81; — *pro præsentē*, III, 38.

Imperitare: quando imperitatum angustius, IV, 4. — Si Nero imperitaret, *pro imperium acciperet*, XII, 65.

Imperitiæ juvenum suetus, *imperiis juvenibus regendis*, XIII, 42.

Imperium alienum, H. I, 29; — ambitiosum, H. II, 13; — gentile, *vid. gentilis*; — magnificum ei, H. II, 67; — exercere per injurias matris, XIII, 14; — moliri sibi, H. I, 5; — rumpere, *vid. rumpere*. — Imperii comitia transigere, *vid. comitia*; — corpus librare, H. I, 15; — honor, *opp. vis ac potestas*, H. II, 39; — primordia capere, VI, 50; — spatia prima ingredi, XIV, 56; — vis apud Romanos valet, inania transmittuntur, XV, 31. — Imperio duro habitum vulgus, XII, 47. — Imperia accipere, *vid. accipere*; — in incerto relinquere, *vid. incertus*; — interpretari, *sciscitari, servilia*, *vid. suis locis*. — In imperiis fuit Tiberius, *sub Augusto*, VI, 51. — In imperiis sexum discernere, A. 15; *vid. Indicem rerum*.

Impervius ignibus lapsus, XV, 43. — Impervia itinera, III, 31.

Impetrabilis: venia impetrabili, H. IV, 69.

Impetrat deduci veteranos coloniam.

- que, XII, 27. — Impetrat veniam exsilii pro Seneca, XII, 8.
- Impetus antiqui (*scil. facinus*), XIII, 54. — Impetum attingere, XIII, 50. — Gaudio et impetu exercitus conclamantur imperatores, *gaudio repentino*, III, 72. — Impetu primo gaudentium læta res, H. I, 4. — Impetu magis quam cura viget orator, IV, 51.
- Impexa antiquitas, O. 20.
- Impiger militiæ, III, 48; H. I, 87. — Impiger manu, III, 20.
- Impigre in partes transgredi, H. I, 53; — nomina dare, H. II, 97.
- Impii Dii, qui in perniciem alterius vocantur, ut in magicis, XVI, 31.
- Impingi de hostibus, et exercitu, H. II, 41; *vid. not.* H. III, 22. — Impactu litoribus, XV, 46.
- Implacabilis motus, I, 32. — Implacabilem timere quem, XV, 64.
- Implere bona vera, *plane assequi*, A. 44; — consilium, *totum efficere*, H. I, 16; — dolorem suum lacrymis, I, 22; — finem vitæ, II, 42; — locum principem, IV, 38, XI, 16; — munia, III, 31; — præsegiū fatale, XI, 21. — Implere rudes animos, pro imbuiere contagione, I, 31.
- Implexus luctu continuo, XVI, 10.
- Implicare dextras, XII, 47. — Implicari consiliis alicujus, XII, 4. — Implicantur ei verba in incertum et ambiguum, I, 11; — formidine omnia, H. III, 77. — Implicata humore, obducta, G. 45.
- Imponere, præficere, I, 3; II, 43; VI, 23, 39; XII, 29, 54; XIII, 14; XV, 28; — absolute, pro aliquem præficere Urbi, VI, 23; — sic, II, 3, *absol.* pro regem dare; — otio nomen pacis, XIV, 39; — ædificium solo, IV, 63; — pontem flumini, I, 69; — summæ rei ali-
- quem, VI, 31; — regendis populis, IV, 72; — castella fontibus, XV, 3.
- Importare sibi negotium novum, O. 3.
- Importuna provincia, *rebus gerendis non apta*, XII, 12.
- Importuosum mare, IV, 67; XII, 20.
- Impotens mater, *quæ nimis indulget potentia filii*, V, 1. — Impotentes, *de injustis et potentia abutentibus*, G. 36; *vid. not.*
- Impotentia, *violentia*, I, 4; IV, 57; XII, 57; XIV, 31; G. 35.
- Im. recari: quas mentes nobis imprecantur, H. I, 84.
- Imprimere: impresso gladio jugulum haurire, H. I, 41.
- Impiropa claritudo generis, IV, 44; — fama, H. II, 30; — fortuna, III, 24.
- Improvvidus consilii, *ignarus*, H. III, 56; — futuri, H. I, 88.
- Improvisor, II, 47.
- Impubem filium, H. III, 25; *v. not.*
- Impune, *ut hostes non resistant*, H. III, 5. — Impune ratus sibi cuncta, XII, 54.
- Impunitas asyla statuendi, III, 60. — Impunitatis tantum accessit iis, H. II, 69. — Impunitatis vices, *ut alter alteri condonat*, H. I, 72.
- Imputare initium belli alicui, H. II, 31; — exemplum, H. I, 71; *v. not.* — Non erat, cui imputaretur, *is cuius gratiam fieret*, H. I, 55. — Quis mihi plurimum imputet, *quis præcipue me colat*, H. I, 38.
- In, cum accusat. loco ablat. III, 24, 68; XII, 6; XIV, 4; H. I, 87; H. III, 67; *extr.* H. IV, 1; — *pro ad*, I, 6, 37; II, 31, 68; IV, 45, 62; XI, 5; XIV, 8; H. I, 45, 53, 67; H. II, 1, 16, 20, 56, 63, 72, 84; H. III, 61, 66, 68, 69; H. IV, 32, 37, 49, 76; O. 24; — *pro ad-*

versus, I, 8, 10; III, 51; IV, 11, 15; — pro *apud*, H. I, 45; H. II, 26; — pro *de*, H. II, 42; — pro *inter* (*de divisione*), II, 7, 67; III, 38; H. III, 58; — pro *per*, III, 71; — pro *tamquam*, I, 13; VI, 13; — pro *dativo nominis*, I, 76; II, 39; VI, 45; XII, 32; H. III, 83; — pro *geniivo*, XII, 25. — In meridiem, *a meridie*, A. 10. — In mercedem tueri negotia, pro *mercede*, XI, 6. — In munera hæc accipitur uxor, G. 18; *vid. not.* — In Romanos portarent catenas, *quas Romanis injicerent*, II, 18. — In sævitiam unius absumi, *propter seu ad eam satiandam*, XV, 44. — In mortem parentum pecunias dare, *post mortem par. reddendas*, XI, 13; — *cum ablat. redundat*, XI, 29; XV, 44; H. II, 86; — pro *cum*, H. IV, 3; — pro *ad*, I, 50; IV, 62; — pro *apud*, XII, 28; — pro *de*, H. I, 13; — pro *per*, VI, 46; XV, 63; — pro *ex*, O. 38; — pro *genit. rei*, I, 41; III, 24, 14; — pro *dativo*, O. 11. — In levi habitum, III, 54; H. II, 21. — In stagno fabricari ratem, *stagno immittendam*, XV, 37; — *omissum*, v. c. II, 31; IV, 46; VI, 51; *et nimis multis locis*. — Contra in eo tempore, XIII, 47; XV, 7, 39. Inanis credulitas, II, 40. — Inanis favor, *ob inania et vana*, H. II, 30; *vid. not.* — Inane auxilium, etiamsi provenisset, v. provenire. — Inane subsidium ventorum remorumque, II, 15. — Inanes offensiones, *vid. offensiones*. — Inania, XV, 31; — *famæ*, II, 76. — Inanium apes, V, 10. — Inanium specie validus, XIII, 8. — Inanis animus, *vanus*, H. IV, 39. Inaudite volucres, II, 24; v. *not.* Inausum: quid inausum vobis, I, 42.

Incalescere, H. III, 32; XIV, 2. — *Incalescere nocte ac lætitia*, H. IV, 14. — *Incalescere vino*, XI, 37. Incallidus vitandæ suspitionis, III, 8. Incautus sibi, IV, 1. — Incautus insidiis, *adversus insidias*, II, 26. — Incautum iter, I, 50; *vid. not.* Incedere (propins) pro *accedere*, *succedere*, IV, 47; — *itineri et prælio, paratum itineri et prælio*, I, 51; — *scenam*, XIV, 51; — *superbiæ habet adjunctionem*, XIV, 53. — Incedit rumor, I, 5; II, 54; VI, 23; XV, 15; — *certamen*, II, 51; — *formido*, H. II, 63; — *suspicio*, VI, 21; — *fama*, H. IV, 54. — Incidebat cuique licentia, III, 36. — Incessit seditio legiones, I, 16; — *principium fœdum anni*, IV, 68; — *cuuctatio*, H. III, 28. — Incidunt undique nuntii, XI, 32. Incelebratus, *non memoratus*, VI, 7. Incendere, *indignius reddere*, I, 23, 69. — Incendit sermones vulgi mors audita, *auget*, II, 82. — Incendebantur stimulis, XV, 12. Incendia legionum, *locis scil. ubi fuerant, crematis*, H. V, 25. Incertus rebus prosperis (inter adversa melior), H. II, 23. — Incertum fuerit persequi hoc, *non certo satis et accurate ista recenseri possunt*, IV, 5. — In incertum implicantur verba, I, 11. — In incerto est successor, III, 56; H. I, 47; — *judicium mihi*, VI, 22. — In incerto relinquere imperia ducum, H. II, 33; *vid. not.* — Incertæ latebræ, *obscuræ, non facile detegendæ, vel etiam intus*, H. I, 81. — Incertæ undæ maris Mortui, H. V, 6; *vid. not.* — Incerta, *opp. solidis*, I, 70; — *maris ac tempestatis*, III, 54; — *Oceani vetantur fossa*, XI, 20. — Incertis et festinatione valescunt falsa, II, 38. —

- Incertis latebris frustratur victores, *sæpe mutatis*, III, 42.
- Incessere nando fontem, XIV, 22; *vid. not.* — pro *accusare, criminari*, H. III, 77.
- Incessus turbidus, *adventus*, II, 55; — pro *via ipsu*, VI, 33. — Incessu sui primo solvit obsidium, IV, 24. — Tres incessus, totidem agmina parantur, *a tribus partibus petiuntur*, III, 74.
- Incestare filiam, VI, 19.
- Inchoare dignitatem alicujus, H. I, 1; — pro *mentionem, relationem (in senatu) facere*, H. IV, 41, 44. — Inchoat luna, G. 10; — initium, G. 30.
- Incidere, *de reis, eleganter*, pro *obvenire*, H. II, 10; — *cum accusativo simpl.* pro *in manus venire*, H. III, 29; *vid. not.* — Incidit facultas, VI, 30.
- Incipere auspicia, III, 59; — hostes novos (*per syllepsin, novum bellum*), XII, 32; — crimina, XIII, 43; — relationem, A. 26; — arma, *vid. arma*. — Incipit... exstitisse, O. 16. — Incipiunt mandata in hunc modum (*legati scil. exponere*), XII, 10. — Incipientes principis curæ, I, 19.
- Incitare penas calibum, *augere*, III, 25.
- Incitamenta victoriæ, A. 32; — acerrima, interfectores, H. II, 23.
- Inclaruit gloria, XII, 37.
- Inclinat finis, *opp. meliora initia*, XV, 21. — Inclinabat in eum per occulta et magis fida, *ei favebat occulto et majori fide*, XII, 13. — Inclinales legiones, I, 64.
- Inclinationes varæ in hunc vel illud, H. II, 92. — Uti inclinatione, *conversione animi*, et saltem initio mutationis, I, 28. — Inclinatione natus, *scil. ad misericordiam, ad partes alicujus*, II, 38.
- Inclitum per indigenas advenaque templum, H. II, 2. — Inclitus favor, H. III, 44; *vid. not.*
- Incompositus armis, O. 26. — Incompositi in agmine, H. II, 40.
- Incompti apparatus, *epularum*, G. 14. — Incompta signa militaria, III, 2.
- Inconcussi fratres proximorum contuminiibus, II, 43.
- Inconditi homines, *rei militaris rudes*, H. II, 16.
- Incorrupta præda, *integra, non in paludibus, aut alio modo vitata*, I, 68. — Incorruptum quoniam modo foret, *satis certum*, II, 11.
- Increpat fatalem rabiem, I, 39; *vid. not.* — desertorem proditoremque, *eum ut*, etc. H. II, 44.
- Incruenta pax, II, 46. — Incruentæ res illi possunt contingere, *pax*, XIII, 37. — Incruentæ conditiones, *vid. conditiones*.
- Incumbere hostibus, II, 17; IV, 73; — terrore et vi propria, H. II, 10; — ad excidium urbis, H. III, 32. — Incubuit in eum ira proditiōis, H. III, 10; — in eos censura acerrime, H. IV, 41. — Incumbant ea mihi, *mihi gravia et periculosa sunt*, XIV, 54.
- Incuriosus finis, *scil. in servandis decretis*, VI, 17. — Incuriosi arendis frugibus, XIV, 38; — melioribus, *pro meliorum*, H. II, 17.
- Incurrere: ut Romanis præstantibus desuper incurrerent, II, 16.
- Inkursari non duce Romano, *sed temeritate obsidis*, XV, 1.
- Incurso gravi nec uno consecrari hostem vagum, IV, 24. — Incursibus vagis diriguatur acies, II, 45.
- Incurva proceritas, *curva*, IV, 57.

Iacus : in incude studiorum positi
juvenes, O. 19.

Incusare in aliquem multa et fœda,
V, 7. — **Incusavit** adrogantiam oris
et contumacem animum, V, 3. —
Incusatur toleraturus exilium fa-
cile, VI, 3.

Incussa amorum præcipitati, H. IV,
23.

Incustoditus amor, XII, 4. — **In-
custoditi** transitus, H. IV, 65.

Indecora forma, IV, 3. — **Indeco-
rum** genus, H. II, 49.

Indere effigiem in statua, *vid. effi-
gies*; — castella rupibus, IV, 46;
— ritus populo, H. V, 4; — cer-
vici laqueum, XV, 57. — **Indictus**
lecticæ, III, 14; XII, 69. — **Inditi**
custodes, III, 28. — **Indita** vin-
cula, XI, 1, 32; *v. not.* — odium
et iudicium, pro *subjectum animo*,
XIII, 3; *vid. not.*

Index idem et testis, IV, 28; —
arcani, VI, 21; — conjurationis,
VI, 47. — **Indices** aliorum *pœna*
exsoluti, VI, 3, 7. — **Indicibus**
impunita data, XV, 71.

Indicativus pro *conjunct.* IV, 9, 56.

Indicere longinquitatem regionum,
devortia itinerum, A. 19; — nu-
merum servorum, pondus argenti,
conferendum imponere, H. III,
58; — prælia et supplicia, I,
26; — supplicium reo, III, 49.
— **Indicit** quædam usus præsens,
I, 32.

Indicium labat, XV, 55. — **Ad**
indicium corruptus, XVI, 18. —
Indicio eorum correpti, XV, 44.
— **Indicio** percellere *aliquem accu-
sator dicitur*, IV, 31. — **Indicia**
iusta, H. I, 2; — præveniunt,
premuntur, *vid. suis locis.* — **Indi-
ciis** illigare aliquem, II, 27.

Indigna nex, XV, 59; — sors, XII,
59. — **Indignissimus** casus, XVI, 9.

Indignatio composita, *vid. compo-
situs.*

Indiligentia veri, H. IV, 49.

Indiscretus cuique sanguis suus, H.
IV, 54; *vid. not.*

Individuus *absolute*, *scil. a prin-
cipe*, VI, 10.

Indoles morum inest iis, O. 6; —
segnis, *vid. segnis.*

Indomitus animus, *crudelis*, *acer-
bus*, I, 33. — **Integri** et **indomiti**,
mondu *victi*, A. 31.

Inducere *cum infinit.* XII, 9; —
seditionem, II, 15. — **Inducti**,
rei acti, VI, 7. — **Inducta** dubi-
tatio, *recte pro induta*, I, 7; *vid.*
not.

Induere adulationem, VI, 42; —
animum magnum, XI, 7; — arti-
bus bonis animum, XV, 45; —
diversa, *vid. diversus*; — munia
ducis, I, 69; — habitum vocesque
dolentium, IV, 12; VI, 20; —
proditorem et hostem, XVI, 28;
— hostilia, XII, 40; — seditio-
nem, II, 15; — falsos pavores,
H. IV, 38. — **Induere** alicui spiri-
tus hostiles, H. IV, 57; — socie-
tatem alicujus, XII, 13; — speciem
judicis, XV, 69. — *Qualem diem*
induisset, qualis quoque die fuisset,
VI, 20. — **Induta** dubitatio, *prave*
pro induta, I, 7; *vid. not.*

Indurare vultum, H. II, 46.

Indurescere : *induruerat* pro eo mil-
les, *pertinaci fide eum fovebat*, II,
III, 61.

Industria quieta, *vid. quietus.*

Indutui quam gerebat vestem,
XVI, 4.

Inediam destinare, VI, 48.

Inermis senectus, *sine liberis*, VI,
31. — **Inermes** legati, *sine exer-
citu*, H. II, 81; — provinciarum, *ubi*
nulli sunt exercitus, H. I, 11, 16;
H. III, 5.

Iners otium, XII, 49.
 Inest adulatio amicis, II, 12; — auctoritas consiliis, H. II, 18; — crimen adulationi, species malignitatis, H. I, 1; — conscientia ei, H. IV, 41; — notitia moris nostri, XV, 31, — imago facundiae paternae, III, 34; — tarditas ac fiducia, H. II, 11. — Inerat ei, vitare, etc. *solitus erat*, IV, 58.
 Inexpertus bellis, H. I, 6; H. II, 75. — Inexperta illis supplicia, I, 59.
 Inexplicabile bellum, *perpetuum*, III, 73.
 Infamia flagitii, XVI, 26. — Infamia insignitior fuit, III, 70. — Infamia et rubore tempus agere, *rubore ob infamiam*, H. IV, 62.
 Infamis corpore, I, 73; — muliebriter ob libidines, XIII, 30, — Infamia loca, *intell. ob impuritatem aeris*, H. II, 93. — Infamis gratia, H. III, 6.
 Infantiae Domitiae affuere dracones, XI, 11. — Infantiam Romuli et Remi texit arbor per DCCCL annos, XIII, 58.
 Infectus artibus hostium, II, 2; — alimonia, cultu, omnibus externis, XI, 16. — Infecti quasi valetudine aut contactu, VI, 7. — Infectae blandimentis epistolae, H. I, 74; — pro *mixtus*, G. 4; ubi Germani dicuntur nullis aliarum gentium connubiis infecti.
 Infensare pro *infestare*, VI, 34; — bello regionem, XIII, 37. — Infensantis Diis, XIII, 41.
 Infense invectus, V, 3.
 Infensus pro *infestus*, XI, 1. — Infensa valetudo, XIV, 55. — Infensum servitium, I, 81. — Infensos habere homines, IV, 33.
 Infernus aspectus, *infernalis*, G. 43.

Inferre castris aliquem, *inducere*, XI, 35; — exercitum populo, IV, 73; — ictum venis, V, 8; — semina arvis, XIII, 54; — odia, *ad conjunctionem offerre*, XV, 49. — Inferant potius opes suas, quam separati habeant, XI, 24. — Inferitur eques, *impetum facit in hostes*, II, 17.

Infestus : infesto ictu appetere aliquem, H. III, 85. — Infestis mactationibus coactus, *ibid.* — Infestata tabo humus, H. II, 70. — Ad infesta transgredi a decoris, *infestare, quem ante turpiter colueris*, III, 66. — Infestae saxis abruptis insulae, II, 24.

Infidi inter Parthorum et Romanorum opes, II, 3.

Infinitivus pro *imperfecto*, H. III, 49, 53; H. IV, 11, 29, 42, 46, 54, 62, 81, 84; A. 18, 19.

Infixum erat velandi, XV, 5.

Informare sapientem, *describere*, O. 31.

Informis exitus, VI, 49; — *sors*, *opp.* magnificae, XII, 37.

Infra : ut multum infra, ceteros despectare, II, 43. — Infra caelum et sidera cadit nox, A. 11; v. *not.* — Infra liberos ingenium, *sorum potentiae subjectum*, XIII, 2.

Infrequentia locorum, *ex inopia incolarum*, XIV, 27.

Infringere dicta alicujus, *contra ejus instituta facere*, I, 77; — tributa, *detrectare*, H. IV, 57; — veritatem, H. I, 1; — ferociam, *scilicet suam, remittere a ferocia*, XI, 19. — Infracta fama, H. II, 22; — potentia, XIII, 12; XIV, 1; — tributa, H. IV, 57.

Infructuosa militia, I, 17; H. I, 51; — laus, O. 9.

Ingemere agris, G. 46.

Ingenium absurdum, XIII, 45; —

amœnum, II, 64; XIII, 3; —
 avidum famæ malæ, II, 28; —
 celebre inter accusatores, *ibid.* —
 promptum, I, 23; — pro *invento*,
artificio, H. III, 28; — aulæ Ne-
 ronianæ, *apparatus*, H. II, 71; —
 montis, H. II, 4. — Ingenium il-
 lustre dare studiis, H. IV, 5; —
 imbuiere cæde nobili, *de accusatore*
juvene, H. II, 42; — proferre,
 XVI, 29; — propitiare, *vid. suo*
loco. — Ingenio cunctator, XV, 1;
 — debilis, H. IV, 62; *vid. not.* —
 non absurdus, H. III, 62; — sol-
 lers, I, 53 (*hæc omnia pro ablat.*)
 — Ingenio ducum quietæ res, *prout*
illi erant, vel *opera eorum*, XIII,
 53. — Ingenio ejus paratum virus,
 XII, 66. — Ingenio incolarum tuta
 urbs, H. III, 57; *vid. not.* — loco-
 rum tutari se, VI, 41; — suapte
 petere honesta, *sponte*, III, 36;
vid. not. — suone an servitii? XII,
 30; — suo tantum uti, VI, 51. —
 Ingenia decora, I, 1; — deterren-
 tur adulatione, *ibid.* — cessere,
vid. cedere; — noctium, *libidines*
exquisite, XVI, 20. — Ingenia do-
 minorum exspectare, *ut paratus sis*
subire, *quicquid illis visum fue-*
rit, H. IV, 32; — punire, IV, 35.
 — Ingeniorum libidinem exercere
 acerbis et procacibus scriptis, V,
 4. — Ex ingenio quisque vel demat,
 vel addat fidem, G. 3. — Ingenio
 alicujus uti, *scil. oratoris ad scri-*
bendas orationes, etc. *quibus utare*,
 H. I, 90.
 Ingens rerum, H. IV, 66; — fiducia
 rerum, H. II, 4. — Ingentes ter-
 mini, H. II, 78.
 Ingenuitatis judicium perpetratum,
assertus in libertatem, XIII, 27.
 Ingerere vulnera, I, 65; H. III,
 85; — pro *inculcare*, *crebro com-*
memorare, II, 79, *extr.* — pro

offerre, *obtrudere*, I, 72; — no-
 men a populo sæpius ingestum, *scil.*
per exclamationem, I, 72.
 Inglorius auxiliator, *spernendus*,
 VI, 37; — militiæ, H. III, 59.
 Ingrate ferre aliquid, *non remun-*
rari, H. I, 52.
 Ingravescit falsis (rumoribus) ma-
 lum, H. III, 54.
 Ingredi pro *aggredi*, VI, 4; — de-
 fensionem, XI, 2; — famam, O.
 11; — forum, *de die tirocinii*, III,
 29.
 Ingressus hostiles intercipere præsi-
 diis, XV, 3; *vid. not.*
 Ingruere, *irruere*, *aggredi*, *de hos-*
tibus, I, 27; II, 11; H. III, 34; —
de accusatoribus, III, 50; VI, 38;
 — pro *appropinquare*, *instare*,
 XII, 12. — Ingruit damnatio, *fit*,
decernitur in quem, IV, 35. — In-
 gruentium dominationum provisor,
 XII, 4.
 Inhabilis ad parendum, H. II, 87.
 — Inhabilis labori, H. III, 59. —
 Inhabile hostibus, A. 36.
 Inhiare hortis, XI, 1; XII, 59.
 Inhibere mortem, *prohibere aliquem*
a morte sibi inferenda, XV, 64.
 Inhonora signa militum, H. IV, 62.
 Inhorre: domus inhorruerat, *ægre*
ferebat, *frenabat*, XI, 28.
 Inhumana via, *humili et insolenti*
adulatione ornata, H. II, 70.
 Injecta vestis opprimi, VI, 50.
 Iniquitas: ad iniquitates obtinendas,
 H. II, 84.
 Inire, *absolute*, pro *ingredi urbem*,
scenam, III, 10; XV, 32; — con-
 vivium affluentius, XV, 54; —
 formam vitæ, I, 74; — honorem,
 II, 53.
 Initium, pro *caussa*, seu ἀφορμή,
 XVI, 10; — pro *occasione*, *modo*
rei gerendæ, XV, 51, *init.* — Ini-
 tium cœptum, H. II, 79; — in-

ehoratur, G. 30; — ortum, II, 1; H. III, 44. — Initio altiore repetere quid, H. II, 27. — Initia fastigii, III, 29; — struere, H. II, 1. — Initia acta in servandis decretis, VI, 17; — pugnarum penes eos, G. 31. — Initia Tiberii audita, *sum principem factum*, I, 16. — Initia acerbis coeptum inebriatum, H. II, 72; — mollibus prolatus bellum, XIII, 34.

Injuvandos, *opp. comi*, A. 23.

Injuria et invidia turbat res, animos vulgi, *ira ex injuria et indignitate*, XII, 69. — Injuria cognita mihi, H. I, 1. — In nullius injuriam, H. II, 20. — Injuria Deorum Diis curae, I, 73; — augebantur adversus omnes, XIII, 24. — Injurias accendere, conferre, largiri reipublicae, *vid. suis locis*. — Ad injurias minorum efferrī, XV, 20. — Per injurias matris exercere imperium, XIII, 14. — Injuria virtutum, A. 9.

Illicere, *vid. illicere*.

Innat mari classis, I, 70.

Inneoti cervicibus, *eas amplecti*, H. II, 46. — Inneus domui altissus per affinitatem, VI, 36; H. IV, 68; — consuetudinis inhiis, III, 10.

Inniti *cum ablat.* XV, 60. — Intuitantur ei secreta principis, III, 30. — Innixus amicitia (*beg. innexus*), XVI, 14; — nullis testibus innixus, XV, 31.

Innocens sociordia ejus est, qui metu nihil turbat, H. I, 56.

Innocentia segnis, *vid. segnis*. — Innocentiam (aut penitentiam) Dei dent militibus, H. IV, 58; — donare alicui, A. 45; *vid. not.*

Innoxius consulatus, H. II, 60. — Innoxia affinitas, XVI, 29; — paupertas, XIII, 34. — Innoxium iter, H. IV, 20.

Inopia rei numariae, VI, 17; — veri,

Ignoratio, H. I, 36. — Inopia hominum, pro *depravata, defectu ingeniorum*, O. 28.

Inops, *In quo nil maxime est*, III, 31. Inoritur memoria, XI, 28.

Inquies agebat Germanus, I, 68; — moribus, VI, 18; — ploratibus dies, III, 4.

Inquietare victoriam, H. III, 81. Irreligiose dicere, *violare majestatem*, II, 50.

Instabiliter parare aliquid, IV, 38.

Institia erga domum suam, II, 25; — reipublicae ut alienae, H. I, 1.

— Institia fidem parare, *probare se ignatum conjurationis*, XV, 58. — Per institia veterum occidi, *illis ignatis*, H. I, 54.

Insectari contumaciam alicujus, IV, 12. — Insectari aliquem irrisu et verberibus, I, 20.

Insectatio in aliquem, H. III, 53. — Insectationibus petere aliquem, II, 55.

Insenescere negotiis hieletum, IV, 6.

Insequi vestigia, *scil. hostes*, A. 26. — Pro insectare, vituperare, O. 4, 21.

Inserere nobilitatem suam magnis nominibus, VI, 2; — se fortune, *per occasionem barbarum aspirare ad eam*, H. II, 61; — nomen fame, O. 10.

Inservire amantati hortorum, *indulgere*, XVI, 26. — Inservientes reges, *clientes assuantes*, H. II, 81.

Insidere insulam nominibus et modis xtr villarum, IV, 67. — Insidere Rheum, H. IV, 73. — Insidere aram, *de supplice*, III, 61; — arcem milite, H. III, 69. — Insidens capulo (gladii) manus, II, 21. — Insechit fastigio apum examen, XII, 64. — Insechum diris avibus Capitoliam, XII, 43.

Insidiæ cōoriantur, H. II, 24; — occultæ, H. III, 68. — Insidiarum ordo, XIV, 24; — remedium, si non intelligerentur, XIV, 6. — Insidius illicere aliquem, IV, 31. — Insidiis opportunus, *passive*, IV, 60; — incautus, XI, 26; — ordo compositus, XV, 53. — Insidiantibus casum aperire, IV, 50; *committere, ut insidiatores aliquid audeant, efficiant.* — Insigne corpus, II, 36. — Insignes centuriones, *primorum ordinum*, IV, 73. — Insignia armorum argento decora, H. I, 57. — Insignibus lugentium abstinere, II, 82. — Insignis dedecore, III, 65; — contumeliis, H. II, 48; *vid. Ind. rerum.* — Insignitior infamia, III, 70. — Insistere munimentis pluribus, I, 3; — usque in exitum alicui, II, 62; — destinatis, III, 42; — curriculo quadrigarum, XIV, 14; — membris nequibat, XV, 57; — crudelitati, XVI, 25; — cædibus, II, 21; — spei, H. II, 46. — Insita adhuc oculis exercituum cædes, XV, 29; — natura mortalibus, *vid. natura.* — Insociabilis, *implacabilis*, IV, 12; — *non aptus societati consiliorum*, XV, 68. — Insolens bellorum, H. I, 87; — contumeliarum, *intolerans*, VI, 34. — Insolentia nostri imperii, III, 38. — Insonnis et pervigil (*illud inviti, hoc volentis*), I, 65. — Insons claritudo virtutum, XV, 65. — Inspicere pro *conspicere*, H. II, 6. — Instabilis ad gradum locus, I, 64. — Instar: quod erat municipii instar, I, 20. — Principes instar Deorum esse, III, 36. — Instare coeptis, H. III, 52; — famæ, A. 18; — *cum infinit.* XI, 34. —

Instat ætas virginum, *poscit maritum*, VI, 15; — donativum ei, *solvendum erit*, H. II, 94; — metus iis, H. II, 52. — Instantior cura, *magis urgens*, II, 55; H. IV, 83. — Instantia futura, H. III, 36. — Instantius concurrere, VI, 35. — Instaurare sacrum, *facere*, H. II, 70. — Instigare in arma, H. I, 73. — Instigator, H. I, 38. — Instigatrix, H. I, 51. — Instinctor sceleris, H. I, 22; — belli, H. IV, 83. — Instinctus, *irritatus*, A. 35. — Concitatus et velut instinctus, *ινδουσιον, de poeta*, O. 14. — Instinctu et furore flagrare, H. II, 46; *vid. not.* — Instituire facinus, *de moris mali auctore*, H. IV, 25. — Institutum pro *institutis*, III, 30. — Instituto flaminum nihil deputare, IV, 16. — Instruere accusationem et crimina, III, 74; *vid. not.* — aggerem, H. II, 22; — pericula illustribus, XIV, 11; — triumphum, *ornare, capto rege hostium*, H. III, 45. — Instructus doctoribus, *scil. a*, XIV, 52. — Instructa ut omnis ætas sit, *scil. exemplo*, H. IV, 42. — Instructi ordinibus et subsidiis, II, 80. — Instrumentum matrimonii principalis, H. I, 22. — Inter instrumenta regni Locusta, *venefica*, XII, 66. — Insuescere pro *assuescere*, II, 45; XI, 3. — Insulæ et domus, VI, 45. — Insultare aquis, *dicuntur nantes per voluptatem, etc.* II, 8; — patientiam alicujus, IV, 59. — Insumere pro *assumere*, VI, 32; *sed vid. not.* — animum interficiendi donini, XIV, 44; *vid. not.* — Insurgunt opes Romanæ, XI, 16; — silvæ, II, 16. — Insurgere pro *surgere*, G. 39.

Intacta seminibus belli civitas, III, 41. — Intactum regnum, XV, 37.
 Intectus sibi, IV, 1. — Intectio corpore, *nudo*, H. IV, 46, 77; V, 22.
 Integer : integra plebs, *opp. sordidæ et flagitiosæ*, H. I, 4; — quies, *non turbata*, H. II, 4. — Integrum iudicium, III, 8; — inter duos tenere, *ad neutrum inclinare*, III, 56. — Integrum se alicui præbere. H. IV, 52. — In integro vita ejus est, *nihil adhuc adversus eum tentatum*, H. IV, 50. — Integri a dominatu Parthico, VI, 34; — a conjuratione, XV, 52. — Integræ offensiones, III, 24; — opes, *opp. adeptis*, XV, 71.
 Intellectus : intellectum ac vocabula habent apud Germanos ver, æs, as, G. 26; *vid. not.* — Intellectum rerum cognoscere, O. 31; — dissimulare alicuj rei, XIII, 38. — Intellectu et iudicio transferre se ad aliquid, O. 19.
 Intelligere discrimen (suum), IV, 52; — signum mortis, *aliquid ut s. m.* VI, 40. — Intelligere talia, mos illis, H. IV, 83.
 Intemerata (a) seditione modestia, I, 49.
 Imperanter accipere nuntium, *nimio gaudio et aperto*, II, 75. — Imperanter demissa, XIII, 13.
 Intemperantia civitatis destinandi multos (imperio), H. II, 1.
 Intemperies militum, *immodestia*, H. I, 64.
 Intendere gloriam, *augere, cumulare*, IV, 26; — largitionem, H. I, 24; H. II, 54; — aliquo, *ad consilium applicare animum*, II, 6; — pro tendere, III, 37; — animum miraculis, II, 61; — discrimen capitis alicui, G. 12; — exitum, V, 4; — lusus (*seu* *luxus*) principis, XIII, 30; — manus,

pro *intentare*, IV, 3; XIII, 14; — *item pro injicere alicui velle*, I, 65. — Intendere metum, I, 28, 39; XIII, 47; — morem antiquum per sævitiam, *ucerbiorum reddere*, XIV, 45; — negotiis sese alienis, *immiscere*, I, 7; — probra et minas, III, 36; — vera, *ad invidiam augere*, II, 57. — Intendit arcere eos, *conatur*, H. II, 12; — petere Cæmonam, H. II, 22. — Prout intendisset animum, *pravas aut industrius*, H. I, 49. — Intentus ad curas, IV, 67. — Intentas Macedoniæ, *de præside*, V, 10; — sermone ac vultu, *cautus*, VI, 50; — Numini, *ad sedem Dei conversus*, H. IV, 82. — Intentia cura, IV, 72; — custodia, H. IV, 28. — Intentior metu, XVI, 8; — pretia alimentorum, H. I, 89. — Intentius adesse ludis, XI, 11.
 Intentare manus, I, 27; — verberibus, *vid. verbera*; — probra ac verbera (*om. cui*), XII, 47.
 Intentio : suspicatus ex ipsa intentione, *scil. vultus*, O. 14.
 Inter, pro *apud*, II, 85; IV, 2, 16; XI, 10; XII, 61; H. I, 1, 34; — pro *cum*, XV, 23; — pro *in*, *cum ablat.* I, 64; II, 32, 38; XI, 26, 37; H. II, 23; H. III, 3, 40; H. IV, 12; — pro *per*, I, 32; XIV, 33; — *ambiguitati, dubitationi et varietati exprimendæ eleganter inservit*, II, 3, 66; IV, 50; VI, 46; XII, 32; H. I, 50; H. II, 10, 95; H. III, 39; H. IV, 59 (*cf. singula verba dubitandi, deliberandi, etc.*) — Inter bona et mala mixtus, VI, 51. — Inter secreta convivii largitur, H. II, 57. — Inter accolæ fecunda gens, *scil. maxime*, H. IV, 50. — Inter hostes rarum, I, 39. — Inter spectacula, *ludis, in ludis*, III, 31.

- Intercedere imaginibus, *improbare, ut ponantur*, A. 46. — Intercedunt prodigia, XIV, 12.
- Interceptor donativi, H. III, 10.
- Intercecidit commercium sortis humanæ, VI, 19; *vid. not.*
- Intercipere gesta per alios, A. 22; *vid. not.* — Intercipere ingressus hostiles præsidia, XV, 3. — Intercipi naufragio, XIV, 2; — veneno, III, 12; A. 43. — Intercepti in cubilibus impetu aquarum repentino, H. I, 86.
- Interesse ludis, *de histrionibus*, I, 73; — exercitui, *de militibus ex quibus compositus*, H. III, 33. — Interesse in ordine, *scil. senatorio*, XIV, 43.
- Interfici balneis, II, 16.
- Interjacere multa sermone Latino, II, 10.
- Interjicere equiti peditem, H. III, 79; — arma militum, *tumultuantibus*, XII, 54; — minas, I, 23. — Interjecti lictores, *intervenientes*, XVI, 32.
- Interjecta noctis, *nocte interposita*, VI, 39. — Interjectum dierum paucorum petere, III, 67.
- Interim, *per aliquod tempus*, I, 5.
- Interior potentia, *major*, H. I, 2; *vid. not.* — Interiores, *longius a mari habitantes*, II, 24.
- Interitus, *plur.* XVI, 3.
- Internatus: herbas saxis internatas, H. IV, 60.
- Internus pavor, *de interno statu reipublicæ*, IV, 79. — Internæ cædes, II, 2.
- Interponere arma (sua) certantibus, XII, 29.
- Interpretari aliquem callidum et simulatorem, XIII, 46; — famam, A. 40; *vid. not.* — jussa ducum, H. II, 39; *vid. not.* — pro confecto bello, III, 74; — sibi aliquid, *ut de se prædictum*, H. V, 13. — Interpretantur alii modestiam (*i. ut mod.*), multi quia diffideret; quidam, ut degeneris animi, IV, 38; — diversi, *diverse*, II, 73 (*ibid. est, pro rationem reddere*). — Interpretando accendere injurias *exaggerando, reputando*, A. 15.
- Interpretationem trahere huc illuc, *prave, loco ablat.* H. III, 3. — Interpretatione Romana, Deum vocant Castorem, G. 43. — Interpretationes delatorum, *artes et calumnias cuncta ad crimen majestatis detorquendi*, III, 25.
- Interrogare per cruciatus, H. II, 13; — per tormenta, II, 30; — tormentis, III, 67; — simulacrum Apollinis, XII, 22; — voces volatusque avium, G. 10; — repetundarum, XIV, 46; XVI, 21. — Interrogari facti *cujus*, XIII, 14.
- Interrumpere pontes, H. I, 70; — venas, XVI, 15. — Interruptæ voces, I, 65.
- Interscindere venas, XV, 35.
- Interstincta medicaminibus facies, IV, 57.
- Intervenire gloriæ alienæ, H. IV, 85.
- Intervertere pecuniam, *absumere*, H. II, 95. — Interseræ res patrioni, XVI, 10.
- Intervisere manipulos, I, 69.
- Intestabilis, *detestabilis*, VI, 40, 51, *extr.*
- Intestatus, *intestato mortuus*, II, 48. — Intestatis rata lex, H. II, 62.
- Intimi libertorum, XV, 35; — medicorum, A. 43; — questus, III, 36. — Intima Africæ, III, 73; — causa, I, 53.
- Intolerans, *intolerabilis*, XI, 10.
- Intonare vitæ cœlibi. XII, 1; *v. not.*
- Intorquere pila, XIV, 36.
- Intra juventam, *non egressus juventam*, II, 71; — ereptus, II, 41. —

- Intra paucos libertos domas, *pauci liberti in domo erant*, IV, 7. — Intra unum damnum stetit vis tanta, *non intulit, nisi unum damnum*, III, 79. — praturam intra stetit, *non excessis praturam*, III, 75.
- Intrare mare, II, 5; — viam, XI, 32. — Intrat pudor et gloria militum, I, 43; — metus, I, 39.
- Introire domum, *de privigno*, VI, 54.
- Introspectare felicitatem aliorum ægris oculis, H. II, 20.
- Intumescit motus, I, 38; — vox plenior et gravior percussu, G. 3.
- Inturbidus externis rebus annus, III, 52.
- Intus ruere, pro intro, H. I, 35.
- Intus latebræ, *in quibus aliquis jam deprehensus*, I, 38. — Intuta amicitia, *periculosa*, II, 42. — Intutum defendentibus oppidum, *ad defendendum*, XIV, 33.
- Insulta intersectoribus mors Drusi, IV, 12.
- Inumbrat vespera, H. III, 19.
- Invadere in aliquem, I, 32; — gena alicujus, XII, 47; — nomen regium, H. V, 9. — Invadit biduo *xxx. stadiorum*, XI, 8. — Invasit torpido animus, H. III, 63. — Invasit sum minaciter, *inrepiuit*, H. I, 33. — Invasit eos, cur nunc silerent, *tumultuose interrogavit*, VI, 4; — exercitum, *imperium et regimen exercitus*, H. IV, 68.
- Invalidus, *agrotus*, VI, 47. — Invalidi ignes, I, 65.
- Invehere Occano milites, II, 23.
- Invenire perniciem sibi aliisque, I, 74. — Inventa Britannia, *tota peragrata, cognita*, A. 33.
- Inventionis electio, O. 23.
- Invertere dicta alicujus, *aliis verbis exprimere*, XV, 63.
- Invicem hostilia cuncta, H. III, 46.
- Invidere cum accusat. rei, I, 23; *vid. not.* — exemplo, *impedire invidere, quo minus ab aliquo edatur*, XV, 63; — operi, *eodem modo*, XIII, 53. — Non inviderunt nobis spectacula Dii, G. 33.
- Invidia, pro vocibus et querelis *invidiosis*, IV, 53; XI, 34; XV, 19; XVI, 10; — crebrescit, *vid. crebrescere*; — presentiam (æz facinoribus, *que nunc parabantur*) aperta, XII, 67. — Invidiæ initium, *scil. faciendæ alteri*, *vid. not.* IV, 52. — Invidiam adire, *vid. adire*; — intelligere, *quam invidiosa tibi res sit*, XIII, 15; — regere, *vid. regere*. — Per invidiam patriæ aggressi cum accusatores, XIII, 43. — Invidia nova complere aliquid, *vid. complere*. — Invidia culpam velare, *mores sponte sumpta, principi invidiosa*, VI, 29. — Invidia unius (scil. cum) peccatur ab omnibus, III, 53. — Cum invidia esse, H. I, 16. — Invidiam serere in alios, H. II, 86.
- Invidiosæ opes, XIV, 47.
- Invisitata species, H. II, 50.
- Invitare arma utraque, *ad utrasque partes inclinare*, XIII, 34. — Invitatus ad fidem observandam, *corrupte*, *vid. not.* H. I, 87.
- Invocare arma Romana adversus hostem, II, 46; — auxilia libertati, XV, 59. — Invocare Deos, devotiones, etc. *per syllepsin*, pro adhibere, XVI, 31; — leges, *de accus.* II, 71.
- Involat animos capido, I, 49. — Involavere hiberna, H. IV, 38.
- Involvere hostes igni suo, XIV, 30; *vid. not.* — Involvi fratribus, XVI, 32. — Involvitur iniquitas aliqua, *inest*, III, 63. — Involvunt cuncta pari violentia, I, 70.
- Ipsæ de principe, XV, 71; *vid. not. add. c. 74*; — ipsi, *opp. urbi*, H.

III, 57; *vid. not.* — Ipsæ legiones, *opp. inde præmissis*, H. II, 11.
 Ira cladis, *ob cladem*, XIII, 57; —
 adversus aliquid, XIV, 1; — *vanescit, vid. vanescere*; — *missum*
incubuit in eum, H. III, 10. —
 Iræ preperas, XI, 26; — *occa-*
sione, vid. occasio. — Iræ desti-
nare unum, vid. destinare. — Iram
meditari, I, 4. — Iræ civiles, *ci-*
vium inter se, I, 43; — *retinere*, I,
 45; — *revolvit animus*, IV, 21; —
premere pro reprimere, H. IV, 72.
 Iracundia exercitus in eum exarse-
 rat, H. I, 57; — *pro ira*, H. I, 66;
 II, 64; IV, 11. — Iracundiam iniquam
 ulcisci, H. II, 100. — Iracundia
 parentum ferenda, XIV, 4.
 Ire contra *opp. cunctatione bellum*
tractare, VI, 44; — *adversus hos-*
tem, H. II, 14. — Eundi aut re-
 manendi ambitus, H. I, 19. —
 Itura in perniciem odia, V, 11.
 — Ibit servatus in periculum (*rei-*
publicæ), interfectus in exemplum,
 III, 50. — It in melius valetudo,
 XII, 68.
 Irepere animos, IV, 2; — *penitus*
(absolute, scil. in gratiam principis),
 XIII, 12. — Irrepiit paulatim ven-
 enum, *per corpus diditur*, IV,
 8. — Irrepunt magistri dominationis,
 H. II, 63.
 Irreverentia, XIII, 26; H. III, 51.
 Irrevocabilis natura, *implacabilis*,
 A. 42.
 Irridere facetis, V, 2.
 Irrisus insectari, I, 20. — Irrisus
 pueri, XIII, 15.
 Irruamenta gula, H. II, 62; —
pasis, A. 20.
 Irritare exitium, *sibi accelerare*,
 XIII, 1; — *prælium*, H. II, 24.
 — Irritari supplicis, *ad supplicium*,
 VI, 19.
 Irritationes conviviorum, G. 19.

Irritus discessit, *infectis rebus*, I,
 59; — *assidet*, H. II, 22; — *le-*
gationis, H. IV, 32. — Irritam
prædam militibus efficere, ut non
multum inde fructus aut lucri ca-
piant, H. III, 44. — Irritum ali-
 quem ludificari impune, III, 21.
 — Irriti revertere, XV, 7. — Ir-
 riti hostes, A. 22; — *remittuntur*,
 A. 25; — *stabimus*, H. III, 20.
 — Irrita offensiones, *vid. offensio-*
nes. — Irrita prodigia, XIV, 12.
 Irrogare in aliquem pœnam, VI, 7.
 Irrumpere quietem alicujus, *inter-*
pellare, IV, 67; — *stationes hos-*
tium, H. III, 9; — *in aliquem*,
de accusatore, VI, 16; — *pro erum-*
pere vel irruere de colle, H. II,
 15; — *Marsos (provinciam)*, II,
 25; — *convivium, vid. convivium*;
 — *ad Mœsiam, vid. ad.*
 Is, ejus, *additum contra morem Tac.*
 XIV, 51; *v. not. sic, ibid.* 59, 62;
 — *redundat eum, ibid.* 51. — In
 eo, XVI, 34. — Ei, eum pro *se-*
met, H. II, 9. — Ea contumelia
 paratur, *per eam rem*, XI, 6. —
 Id auctoritatis nemo aderat, XII,
 18. — Id corpus, *pro eorum*, XIII,
 22. — Id temporis, *pro eo tempore*,
 XIII, 18. — Eo, *pro adeo*, VI,
 16, XIII, 41, 54; H. IV, 34; A.
 28; G. 28, 41, 44. — Eo flagitio-
 rum venit ludicrum, IV, 14.
 Istuc scelus imminet, *pro ab istis*,
 I, 42. — Non preces sunt istuc,
 II, 38.
 Ita natus, *eo loco*, IV, 9. — Pro
 itaque, IV, 15, 16; H. I, 45.
 Iter *de via ex palatio in forum*,
 II, 34; — *ducere sermonibus, ib.*
— opp. hibernis adhuc Alpibus, H.
 I, 70. — *Belli iter, vid. bellum*;
 — *capessende reipublicæ*, XVI,
 26. — *Iter acquirendæ pecuniæ*,
 XVI, 17. — *Iter aquarum, de*

emissario, XII, 57; — corruptum, cruentum, *vid. suis locis*. — Iter penetrare, XV, 27; — pergit in viam sacram, *vid. pergere*. — Iter vertere, H. II, 68. — Itineri et praelio incedere, I, 51; — *intell. aptum, compositum* in itinere, in agmine, H. I, 23. — Itinera audendi, H. IV, 49; — destinare bello, H. I, 61. — Itinera impervia, III, 31; — urbis, III, 4. — Itinera adversa, *quæ ante progredientem sunt*, III, 42. Iterare tumulum, *restituere*, II, 7.

J.

Jacent agri (*seu campi*), XIII, 55; *vid. not.* — Jacent infra magnitudinem principis innumera data, XIV, 54. — Jacentia loca, *humilia, plana*, H. I, 86. Jacere caput, *pro jactare*, VI, 31; XI, 31; — edicta in populum, H. III, 73; — exempla, *commemorare*, III, 66; — oscula, H. I, 36; — probra, II, 50; XI, 13; H. I, 47, 85; — voces, VI, 46; XII, 64; — in præceps aliquem, IV, 22; VI, 49; — in longum odia, I, 69; — sermones fortuitos, IV, 68. Jactantia sui abstinere, II, 46. Jactantius, H. III, 53; — *merere*, II, 77. Jactare: jactat esse hostis quam socius, H. IV, 55; *vid. not.* — Jactatum inter metum ac spem vicit spes, H. II, 2; *vid. not.* — Jactata rumore vario mors, III, 19; — magnis contentionibus, H. IV, 8. — Jactatum senatusconsultum, *varie valuit*, H. II, 10. Jactu ignium circumveniri, *vid. circumvenire*.

Jam jamque, I, 47; XII, 15. Jejunii fateri famem olim longam, H. V, 4; — *sic fateri pro declarare*, H. V, 25. Jocus: licentia joci, *de conviviis*, G. 22. Jubere, *constituere*, II, 69; — eadem alicujus, XIII, 15; — supplicium, *ibid.* — tributa, *imponere*, II, 60; — tributum iis jusserat, IV, 72; *vid. not.* — Jubere alicui ut, etc. XI, 32; *v. not.* XIII, 15; — *cum infinitivo act. recte*, H. I, 38. — Non jubentur Germani, non reguntur, H. IV, 76. — Jussa aspectare, I, 4. — Jussa legis, VI, 16. — Ad jussa promptissimi, XIV, 7. — Jussa exuere, interpretari, *sciscitari, vid. suis locis*; — *spernere*, XIV, 3. Judex, *sub judice, per judicem*, *judicio*, III, 36. Judicari, *pro disceptari, decerni, de bello*: judicatur inter eos (*ut princeps fiat*) praeliis legionum captivitatibus urbium, *deditionibus cohortium*, H. III, 70. Judicium Tiberii anxium, I, 80; — mihi est in incerto, VI, 22. — Jadicia majestatis reddere, I, 72; *vid. not.* — integrum inter duos tenere, *vid. integer*. — ingenuitatis perpetratum, XIII, 27. — Jadicium aut veritas, *hendiadys*, H. I, 31. — Jadicii mei documentum, *te non ambitione, sed justis causis et vera estimatione a me delectum*, H. I, 15. — Judio, *seu indicio*, percellere aliquem, *accusator dicitur*, IV, 31. — Jadiciorum in possessione locatus ordo equester, XII, 60. Jungere pontem, I, 49; — *questus*, IV, 63. — Jungitur adulterio matrimonium, *statim sequitur*, XIII, 45.

Jurare in aliquem, H. I, 76; — in externa verba, H. IV, 57.
 Jurgia aut rixæ, H. II, 27.
 Jurisdictionibus in eisdem habere plerosque, in provinciis, I, 80; *vid. not.*
 Jus, pro copia, libertate, II, 30; XIII, 49, 54; — dicendæ sententiæ adolescit, *potentia augetur*, H. IV, 48; — exuendi ordipis, XI, 25; — hominum, *naturæ*, H. III, 51; *v. not.* — militum, *imperium in eos*, XI, 33. — Jus libertorum, in *libertos*, H. II, 92. — virgarum in histriones prætoribus, I, 77. — Jus civium tractare, *vid. tractare.* — Jus fasque exnere, H. III, 5. — Ad jus imperii transire, *potestate uti*, H. II, 40; cf. XV, 31. — Ad jus prætoris translati Comageni, *prætori subjecti, qui eis præesset*, II, 56; — consulare, I, 1; — proconsulare, III, 23; XIII, 21; — legatorum, H. III, 80. — In jus Latii translata nationes, XV, 32; cf. H. III, 55. — Jure æquo complexi populum Romanum (red-dita libertate), II, 82; III, 27. — Jure belli cadere, *vid. bellum.* — Quo jure ille receptus est, *præcedit exemplum Rutilii probatum*, IV, 43. — Licitum jure, III, 24; — quod habetur Sicilia, XII, 23. — Jure suo disertum appellavit, *vid. not.* IV, 52. — Jura mittunt civitates externæ Romam, *documenta sui juris*, III, 60; *vid. not.*
 Justa indicia, idonea, H. I, 21. — Justa loca, pro *æqua*, II, 5.
 Justitium sumere, *vid. sumere.*
 Juvare auxilio, II, 78; — immunitatibus quosdam, *sublevare*, III, 75; — lintres sagulis, pro *velis*, H. V, 23; — nobilitatem alicujus pecunia, *vid. nobilitas.* — Juvare gestus histrionum, XVI, 4; *vid. not.*

Jutus, pro *adjutus*, III, 35, XIV, 4.
 Juveniliter haurire poculum, IV, 10.
 Juventa decora, I, 53; — modesta, II, 36; IV, 59; — habilis, *v. habilis.* — Juvantis imperatoris rectores, XIII, 2. — Juventam ad nostram duravere, III, 16. — Juventam filii robore circumdare, *vid. robur.*
 Juxta pro *apud*, H. II, 89; — pro *ad, prope*, VI, 13; XIV, 42; — *similitudinem exprimit*, VI, 42; G. 30. — Juxta libertatem, in *libera republica*, G. 21. — Laqueum juxta, *posito juxta laqueo*, IV, 9. — Rostra juxta, pro *restris*, XII, 22; cf. II, 41; VI, 39, etc.

L.

Labare : hostis labat, *ad pacem inclinatur*, II, 26. — Labat indicium, XV, 55; — in moribus aliquid, II, 33. — Labat acies, H. III, 23; *v. not.* G. 8.
 Labefacere pro *perdere*, VI, 29. — Labefacta fides, *compellendo ad seditionem*, XIII, 21. — Labefactæ ædes mole viæ publicæ, I, 75. — Labefacta corpora, H. II, 93.
 Labem abolere, H. III, 24.
 Labi pro *mori*, II, 11. — Labitur spiritus, VI, 50. — Labuntur testitudine tela, *super eam delabuntur*, H. III, 29. — Lapea forte vox, *emissa*, XI, 31. — Lapea saxa, *delapsa*, IV, 59.
 Labor additus loco aut munimentis, H. IV, 23. — Labore et opere ante alias turris, H. V, 12. — Labores pro morbo, H. III, 38. — Laborum facies nova, H. III, 30. — Laboribus ac calo dura hiberna, H. II, 80.
 Laborare frumenta et fructus cete-

- ros, G. 45. — Laboratur legibus, ut antea flagitiis, III, 25.
- Lac concretum, G. 23.
- Lacerari rumore orebro, XV, 73. — Lacerant famam victoriæ crebra damna, H. IV, 79. — Lacerare imperium, *violare*, H. III, 55.
- Lacessere pacem, IV, 32; XV, 2; — otium, *petere*, *capessere*, XIV, 3.
- Lacrimæ subeunt eos, *vid.* subire. — Lacrimas (et questus) ducere, XI, 37. — In lacrimas effusi, III, 23; IV, 8. — Per lacrimas torpere, H. V, 3. — Lacrimis implere dolorem suum, I, 23.
- Lacus fluunt in vindemia, XI, 31.
- Lædere religiones, III, 24. — Læsum et jucundum (*tantummodo*) accipiunt aures, *jucunda in præsens et specie*, *nocitura in posterum*, H. III, 56.
- Lætantes ad imperia nova, II, 2.
- Lætitia misera, *iis tribuitur, qui hostes antea bellis civilibus, nunc conjuncti priora miserantur*, H. II, 45; — temporum, *qua eloquentiam*, O. 21. — Lætitia propior, *vultu et gestu*, XVI, 35. — Lætitia incallescere, H. IV, 14.
- Lætus ad aliquid, H. II, 36; — antiquitatibus, H. II, 4. — Læta gaudio nox, A. 38; — fama, *opp. sinistra*, XI, 19; — memoria, *accepta*, III, 48; — quies, *læto somnio*, II, 14. — Læta voluptatibus adolescentia, H. II, 2. — Lætum e contrario, *vid.* contrarium. — Læta Tiberio Germanici mors male dissimulabatur, *Tiberius male dissimulabat lætitiā ob mortem Germanici*, III, 2. — Lætior res, *prospere gesta*, XV, 28. — Lætiores loci, O. 21; *vid. not.* — Lætius esse aliquem, IV, 33. — In lætius (et melius) mutata multa ex duritie veterum, III, 34.
- Lævus, amne lævo, II, 8; *vid. not.*
- Lamentari, *cum accusat. et infinit.* I, 28.
- Lamenta circumdare alicui, *v. circumdare.*
- Lamentationes suas conferre in testamentum, XV, 68.
- Languescere visa luna, I, 28.
- Languida pax, I, 50.
- Laniatu canum interire, XV, 44.
- Lapis, *omiss. in formula, ad quartum duodecimum*, etc. H. II, 24, 39. — In lapide quinto posita castra, *ad lapidem*, I, 50. — Lapidum causa, *de gemmis*, III, 53.
- Laqueus: laqueo vexatae fauces, VI, 40. — Laqueum juxta, *vid. juxta.*
- Large factum senatusconsultum, VI, 15.
- Largiri injurias reipublicæ, *reipublicæ illatas injurias condonare*, III, 70; — item pro *concedere*: omnia alia largiebatur, H. II, 94.
- Largitio pro munificentia, *donis*, IV, 63; XII, 58; — vulgi, *passive*, H. I, 46. — Adversum largitionem firmus, H. II, 82. — Largitione afficere servos, *alios verberibus*, XVI, 19; — aggredi animos, H. I, 78.
- Largus privatim, quod sumeret, H. II, 84; *vid. not.* — animo, H. II, 59.
- Lascivia epularum, IV, 48; — factorum, *in theatro*, I, 77. — Lascivia uti, XIII, 45. — Lasciviis paribus proturbatus ad libidinem et fastidia, XI, 36. — Lascivia audax, *de ludentibus saltu*, etc. G. 24.
- Late quæsit favorem ea res, XIII, 15. — Latius metuitur *terre modus, quam factus est*, XII, 43. — Latius tenent domum avunculi, G. 20.
- Latebras incoertæ, intatæ, *vid. mis locis*. — A latebris extrusi, A. 33.
- Latini magistratus, XI, 24; *v. not.*

- Latium** dilargiri externis, *jus Latii*, H. III, 55.
- Latrocinia** agitare, XII, 27. — **Latrocinii** secunda gens, H. IV, 50.
- Latus** pro *lateribus*, III, 74; H. III, 5. — **Latus** claudere *dicuntur*, qui *ad latera sunt in agmine*, I, 51.
- Latus**, *adj.* latum genus dicendi et sonans, H. I, 90; — mare, II, 87; *vid. not.* — **Lato** fenore exuberare, XIV, 53. — **Lati** artus, II, 21. — **Latio** arbor virebat, H. II, 78.
- Laudare** armis, G. 11, *extr.* — **fida** oratione aliquem, I, 52; — **finem** motus, *aliquem quod fecerit f. m.* I, 52.
- Laurea** gestæ prosperæ rei, H. III, 77. — **Laureatis** proseguere res gestas, *scil. literis*, A. 18.
- Laus** regia, certare de alienis, XV, 1. — **Laudes** erga aliquem, H. II, 55; — **habere** alicui, *vid. habere.* — **Laus** de Augusto, I, 12.
- Lectissimi** colores, G. 6; — **auxiliarium**, A. 18. — **Lectissimæ** Liburnicarum, H. III, 47.
- Legare** aliquem præsidi provinciae, *legatum dare*, IV, 56.
- Legati** legionum, H. I, 7; *vid. not.*
- Legatio** fungitur gaudio, H. II, 55. — **Legationis** irritus, H. IV, 32; — **sacra**, I, 42. — **Legationum** officio advenerant, XVI, 5. — **Legationibus** sortem ponere, H. IV, 8. — **Legationis** specie seponere, H. I, 13.
- Legere** pro *prælegere*, III, 49; H. IV, 25. — **Lecta** armis juvenus, XII, 40.
- Legio** classica, classicorum, e classicis, *vid. classicus.* — **Legioni** additus miles, *vid. addere.* — **Legionem** auferre proconsuli, H. IV, 48; — **regere**, *ibid.* — **In** legionis numeros componere milites, II, 80; *v. not.* — **pro militibus**, XI, 24; H. III, 49. — **Legionum** velocissimi, *ex legionibus*, III, 21. — **Legionum** alumnus, I, 44; — **nomina**, *vid. nomen.*
- Legionarii** civium Romanorum, I, 8.
- Lenire** crimina, *opp. asperare*, II, 29; — **dedecus**, H. III, 61. — **Lenivit** fors noctem in scelus erupturam, I, 28.
- Lenocinari** feritatis insitæ arte ac tempore, G. 43. — **Lenocinatur** voluptati (*ex eventu prospero*) sollicitudo ante habita, O. 6.
- Lenocinium** orationi addere, H. I, 18.
- Lentescit** in picem resinamve, G. 45.
- Lentitudine** mortis durante, XV, 64; — *de oratione*, O. 21.
- Lentus** in dolore suo, III, 70. — **Lenti** sceleris impatiens, XII, 15. — **Lento** veneno illigare aliquem, VI, 32. — **Lentæ** adversus imperia aures, I, 65.
- Levamen** censoriæ mentis assumere, XII, 5.
- Levamentum** uxorium, *v. uxorius.* — **Levamentum** unicum victis in consensu, H. II, 44.
- Levare**: quorum sermonibus levaretur, *recrearetur*, IV, 58.
- Levis** cultus, *scil. in frigore*, XIII, 35; — **necessitudo**, III, 29. — **In levi** habendum, H. II, 21. — **Leves** abeuntes, *sine onere sarcinarum*, etc. H. IV, 60. — **Levisimum** fastidii ejus, *vid. fastidium.* — **Leviter** audita, II, 82. — **Levis** carmina, XVI, 19; *vid. not.*
- Lex** adolescit, *vid. adolescere.* — **Lex** vincitur, *quum efficitur*, ut *contra leges aliquid fiat*, II, 52. — **Legis** jussa, VI, 16; — **necessitudo**, IV, 20. — **Legem** ferre, *de relatione in senatu*, H. IV, 47. — **Lege** majestatis liberavit eum, *vid. liberare.* — **Leges** citharæ, *a citha-*

rædis in publico certamine observandæ, XVI, 4; — *opp. dominationi*, III, 26; — *quæstiores*, *ibid.* — *publici cuiusque*, *vid. publicum*. *Leges turbantur*, I, 2, 11; — *exercere*, I, 72; — *egreditur ipse suas*, *vid. egredi*. — *Legum æra*, H. IV, 39; — *munia in se trahere*, XI, 5; — *ad officia imbuiere socios*, XII, 32; — *suarum auctor ideum et subversor*, III, 28; — *latarum tituli anteferuntur funeri*, I, 8. — *Super leges præstare alicui quid, præter ea, quæ cuius civium ex lege sunt præstanda*, III, 12. — *Legibus laboratur*, *vid. laborare*; — *nocens*, H. II, 86. — *In legibus geruntur omnia*, *vid. in*.
Liber: *liberi doloris documenta*, II, 34. — *Libero egressa memorare, longo ambitu*, IV, 32. — *libero simpl. pro quum liberum esset*, III, 60. — *Libera potestas*, G. 7. — *Libera corpora, ingenui*, XII, 17.
Liberi mutantur a parentibus, *vid. mutare*. — *Liberorum ætas, apta liberis procreandis*, III, 35. — *Liberorum in speciem cultus*, *vid. species*. — *Liberis certis (novo matrimonio) agere*, II, 73. — *Liberorum numerum finire*, G. 19.
Liberales epulæ, XV, 55.
Liberalitas pro *ipsis donis ac beneficiis*, II, 37; IV, 20; H. I, 18, 20; G. 14.
Liberaliter audire omnes artes debet, *non exacte et omnino, sed mediocriter, ut ne rudis sit*, O. 31.
Liburare aliquem lege majestatis, *ex ea non damnare*, II, 50; — *obsidium, vi tollere*, H. IV, 37.
Libertas pro *studio libertatis*, XIII, 50; XIV, 39; XVI, 22; — *pro temporibus liberæ reipublicæ*, H. III, 72; — *moriens*, I, 74; — *ad posuitendum*, III, 51; — *senato-*

ria, ut senatores nulli verentur censere, XIII, 49. — *Libertatis alienæ patientia*, VI, 38; — *extremi sicut terrarum*, A. 30; — *simulacra præbere senatui*, I, 77; — *speciem præcipere*, II, 35. — *Libertati promptus, v. promptus*. — *Libertatem ponere in communi*, XIII, 27. — *Libertatem proximæ acta vita*, XVI, 11. — *Libertatem supra regnare, ita, ut ea jam fere nulla sit*, G. 43. — *Sine libertate (καὶ πόλις) insectatio*, H. IV, 4; v. *not. cf. III, 70; H. I, 1; O. 23*. — *Libertas servis dono data*, XV, 55; — *opp. licentiæ*, H. II, 10; O. 40.
Libertini generis, II, 85.
Libertos intra paucos domas *Cæsar*, IV, 6. — *Libertorum jura*, H. II, 92; *vid. not.*
Libido ingeniorum, *in lacescendis viris illustribus*, I, 72; IV, 35; — *novissima fortune ruentis*, H. III, 41; *vid. not.* — *sanguinis*, H. IV, 41; — *servitii*, H. I, 90. — *Libidini regiæ propior dominatio paucorum*, VI, 42. — *Ad libidinem alicujus provoluta*, XIV, 2. — *Libidine seposita pars tenebrarum*, XIII, 42. — *Libidines ceteræ credulitati credebant*, XVI, 18. — *Ad libidines incognitas profuere*, XI, 26. — *Apud libidines principis validus*, *vid. validus*. — *Ob libidinem muliebriter infamis*, XIII, 30. — *Libidinum socius*, II, 27.
Libidinosæ vigiliæ, VI, 4.
Libita sua, VI, 1.
Librari corpus imperii sine rectore nequit, H. I, XVI. — *Librare pile*, I, 64. — *Libratus ictus*, H. II, 22.
Licere, *prave pro libere*, O. 21; — *licet, facultas, occasio data est*, H. IV, 75. — *Licita jure*, III, 24. — *Per licita et illicita foedatus*, XV, 37.

Licentia in bonam partem, VI, 49; — *pro potestate*, I, 26; — *adest*, *vid.* *adesse*; — *coepit* anno priore, *erupit* gravius, I, 77; — *theatri*, I, 13, 24; — *incedit* cuique, *vid.* *incedere*. — *Licentiam stupri* vulgabant matronæ apud ædiles, II, 85. — *Licentia conjugali*, II, 27. *Licentia vetustatis*, *in rebus vetustis fingendi*, etc. G. 2; — *in omnes*, H. I, 82.

Limes viæ, H. III, 25. — *Limitem agere*, *recte*, *vid.* *not.* G. 29; — *scindere*, I, 50; *vid.* *not.*

Lingua professoria, XIII, 14.

Linquere pro relinquere, H. III, 25.

Liquefacta ad æs informe imago, XV, 22.

Literæ Egyptiæ sunt inscriptiones obeliscorum, II, 60. — *Literarum arbiter*, *vid.* *arbiter*. — *Secreta literarum*, G. 19; *vid.* *not.* — *Literas misit*: *coeptam sibi*, etc. *in quibus scribebat*, VI, 30.

Literatura Græca, alphabetum, XI, 13.

Litus breve et incertum, XIV, 29. — *Litore Oceanum petere*, *scil.* *legendo*, I, 63.

Livere alicui, pro invidere, XIII, 42.

Locare: *ultra Danubium locantur, habitandi causa*, II, 63.

Locus minimus, infimus, O. 8; — *prospectans late*, *vid.* *prospectare*; — *datus* *testibus*, *auditi*, XVI, 30. — *Loci eo*, XV, 74; — *eodem potentia et concordia*, IV, 4. — *Loco ignobilis*, I, 3. — *Loco non eo agi res suas*, XIV, 61. — *Quo loco censetis?* I, 74. — *Locum suum præcipuum in dolore*, III, 8. — *In loco, pro illo ipso loco*, II, 20; IV, 46; *vid.* *in*. — *In locum gazæ (cujus spem fecerat) adempta ei bonâ*, XVI, 3. — *Locus principatus, conditio*, H. III, 58. —

Loci effusi, vid. *effusus*. — *Loca festa, incolæ festum agentis*, G. 40. — *Veteres locos*, II, 53. — *Loca veterum clientibus suis attribueret*, II, 55. — *De sedibus in Circo*, *locos dixit*, XV, 32; — *jacentia, vid.* *jacere*. — *Locorum infrequentia, vid.* *infrequentia*; — *ingenio tutari se*, VI, 41. — *Fraude locorum prior*, XII, 33. — *Loca castris capere*, A. 20.

Locutus ferociter, H. IV, 57.

Longe, procul inde (ab ara scil.), H. III, 56. — *Longius siti, opp. propinquis genere*, XI, 10. — *In longius*, H. II, 95.

Longus principatus, H. II, 55. — *Longa senectæ, protracta*, XIV, 40, 65; *at scil.* 65, *est diuturna vivax*; — *opulentia, diuturna*, XIV, 31, — *potentia*, I, 8. — *Longum non fuerit disserere, non nimis a proposito alienum*, H. II, 2. — *In longum jacere odia, vid.* *jacere*. — *Per longum, diu ante et sæpe*, VI, 28. — *Longo sacramento imbutus miles*, H. II, 4. — *Longa decora præferentes nobiles*, XIV, 53. — *Longæ provinciæ, remotiores*, XVI, 5; *vid.* *not.*

Longinquitas pro longitudine, III, 5; VI, 44; — *exilii, diuturnitas, seu quod in remoto loco*, I, 53. — *Longinquitas regionum indicitur, frumenta subvecturis*, A. 19.

Longinquum iter, longe remotum ab exercitu hostili, XIII, 41; XIV, 24. — *Longinqui nuntii, ex longinquo*, VI, 39.

Lorica vallumque, H. IV, 37; — *in acie*, O. 5.

Lubricus status, H. I, 10; — *ad mutandam fidem*, H. II, 10. — *Lubrico itinerum*, H. I, 79. — *In lubrico agere*, VI, 51. — *Lubricum adolescentiæ*, XIV, 56.

Lucra (ob) et quæstus infamis, H. II, 56.

Luctus amissæ sororis mutatus læto cultu, II, 75. — Luctu continuo implexa, XVI, 10. — Luctibus tot funesta civitas, VI, 27.

Ludibria addita pereuntibus, XV, 44; — seriis permiscere, VI, 2; — expeditionum, H. IV, 15. — Ludibrio falsi Neronis mota arma, H. I, 2. — Ludibria rerum humanarum, *mutabiles et inopinatæ rerum vicissitudines, eventus*, III, 18.

Ludicra deformitas, *principis in scenam prodeuntis*, XVI, 4; — nox epulis sollennibus, *intell. cum*, I, 50. — Ludicrum initium seditionis, H. II, 68; — in modum canere, XIV, 13.

Ludi additi fastis, I, 15; — angusti tantæ voci, *theatrum*, XV, 34. — Ludis intersunt histriones, I, 73; — assidere solita statio, *vid. assidere*.

Ludus literarius, III, 66.

Luere pœnam, XIV, 11; *vid. not.*

Luës pro *pernicië*, luës belli immensa, H. III, 15; II, 47; *v. not.*

Luna inchoatur, G. 10; — languescit, I, 28.

Lustrare aream suovetaurilibus, H. IV, 53. — Lustrarunt arma civilia provincias exercitusque omnes, *pervagatum omnia bellum est*, H. IV, 3.

Lusu regnum sortiri, XIII, 15. — Lusus (*seu luxus*) principis intendere, *vid. intendere*.

Lux cœpta, I, 65; III, 15; XV, 55; — reddidit terram, pro, *luce orta, aquæ recesserunt*, I, 70.

Luxus rerum secundarum, *qualis esse solet in re secunda*, H. III, 54. —

Luxu proprior, pro *luxui*, III, 30; — proruperat immensum ad omnia, quibus pecunia prodigitur,

III, 52. — Luxum obtendere curis, *vid. obtendere*. — Per luxum uti præda, XII, 27. — Luxu erudito habebatur; XVI, 18; — dissoluta mens, XV, 49; — solutior non alias, *vid. solutus*. — Luxus mensæ exerciti sumptibus profusus, exolvere paulatim, III, 55. — In luxus occulitur; IV, 67; *vid. not.* Lymphati, pro *furiosi*, I, 32.

M.

Machinamenta barbaris signata, XII, 45.

Machinator (et magister) ædifici exstruendi, XV, 42; — doli, I, 10.

Mactare perfidos ultioni et gloriæ, II, 13.

Maculosus fœdusque, XIII, 33; H. I, 7; II, 30.

Magis *omissum*, I, 57; III, 6, 17; IV, 61; V, 6; G. 6, etc.

Magister: magistrum exuere, XIV, 52. — Magistri ædifici exstruendi, XV, 42. — Magistri, *de sacerdotum magistris*, VI, 12; — libidinum, H. I, 73.

Magistratum occœpit, III, 2. — Magistratus patricii, plebei, Latini, ceterarum Italiæ gentium, *his mandati*, XI, 24. — Magistratum vocabula eadem, I, 3.

Magnificencia municipum, H. III, 34; *vid. not.*

Magnificus: magnifica sors tibi, informis mihi, XII, 37. — Magnificum sibi id credidit, II, 2; — imperium, H. II, 76. — Omne ignotum pro magifico est, A. 30.

Magnitudo, *majestas*, II, 79.

Magnus, *magna potentia et auctoritatis apud principem*, IV, 59. — Magne res populi Romani (*de statu imperii*), IV, 55. — Magna vesti-

gia Thebarum veterum, II, 60. — Magnis inimicitiiis clarescere, cum magnis viris, H. II, 53.

Magorum sacra objectare, VI, 29.

Majestatis delator, II, 50; — odio peribant bonæ leges, H. I, 77. — Majestas sacerdotiorum, III, 64.

Majus (in) audiri ex longinquo, de exercitu, IV, 23; — celebrata, XIII, 8; — creditur æditio dissimulata, H. I, 18; — innotescere, H. IV, 50; — vulgare falsa, vid. vulgare. — Majora vero disting. a falsis, vid. verum; — ostenduntur hosti, I, 68.

Majores (posteriores, se), fœdabat adultero, IV, 3. — E majoribus, H. IV, 55; vid. not.

Male alacres, IV, 74; vid. not. — Male mori, vid. mori.

Maleficia, propr. de veneficiis et rebus magicis, II, 69; vid. not.

Maligna cura in omnes, H. I, 85.

Malitia pro avaritia, XIII, 31; XV, 21; — tot principum inoffensa, XIII, 31; vid. tamen not.

Malus: malo vertit hoc, VI, 19. — Malo belli circumveniri, H. II, 12.

— Malas curas exercere, de perdendis aliis, III, 37. — Mala domestica operire tristitia, III, 18.

Manantes alvei (navium) per latera, in quas aqua manat, II, 23; vid. not.

Mancipati actori publico servi, II, 30.

Mancipium: actor publicus mancipio acceperat servos, III, 67.

Mandare alicui, scil. jurisdictionem, VI, 11; — fluminis coercendi remedium, I, 76; — regionem cum insignibus regis, XIII, 7; — in Urbem aliquid, XIV, 38; vid. not. — Mandat minora castella legato, scil. expugnanda, XIII, 39. — Mandatis exercitibus consulere, re-

gere, quorum imperium datum est, XIII, 4.

Mandata atrocia, vid. atrox; — mixta, duorum præsidum ejusdem provinciae, propria, II, 77; vid. not. H. IV, 48; — incipere, vid. incipere.

Manere, pro esse, versari, H. I, 70; — simpl. pro fidem servare, H. I, 76; — pro superesse, I, 74; IV, 43; — tempus ultionis, VI, 4. — Manet abolitio, XIII, 52. — Manet fato res, H. I, 18. — Manebant literæ structis molibus, II, 60. — Ut maneret, rogavit, ut ei manere permetteretur; sic et Salust. Jugurth. petenti, ut sellam... juxta poneret, II, 81. — Maneat provincialibus potentiam suam ostentandi, XV, 21.

Manifestus alicujus rei, qui eam prodit in se, IV, 53; XIV, 29; XV, 54; — pro criminis compertus, XI, 6; XIII, 26. — Manifestum conjunctionis compererat, XV, 61. — Manifesta delicti, II, 85; — vitæ, XII, 51.

Manipularis (miles) centuriæ, I, 20, 21; — ut mox, centuria, cujus manipularis erat, manipulares singuli, XV, 2.

Manipulatum, H. IV, 82.

Manipulus quisque promptissimus cecidere, pro e manipulis milites, XII, 38; — et centurio junguntur, XIV, 59; vid. not. — Manipulos intervisere, I, 69.

Manus insidet capulo gladii, II, 21; — procerum, O. 37; — propria, vid. proprius. — Manum alicujus complecti, vid. complecti. — Manu sua cadere, III, 42; IV, 29; — conspicuus, vid. conspicuus; — venerari, XVI, 14. — In manu ejus legiones, I, 7. — In manu tua positum est, H. II, 76; — aditus Ti-

berii, IV, 41. — *Mannus militares*, de singulis et paucis hominibus, XV, 50; — erupturæ in direptionem, I, 36. — Ad manus (et arma) conversi, A. 25. — Ad manus et tela transire, H. III, 10. — Manu emittere, pro *manumittere*, XV, 19; — intendere alicui, IV, 3; — hostium non tolerare, *impetum*, H. III, 24. — In manus venire pro *ad*, H. IV, 70. — Manibus æquis abscissum, I, 63. — Manibus non abstinere, non probris, II, 44; — festinatis lictorum raptus, VI, 40; — nesciis fatiscere, XVI, 5.

Mapalia, III, 74; H. IV, 50.

Marcemtem pacem nutrire, G. 36.

Mare quod Hiberniam insulam adspiciat, XII, 32; — hibernum ingredi, H. II, 7; H. IV, 50; — intrare, II, 5; — latum, *vid. latus*; — omne cessit in Austrum, II, 23; — inseritur jugis ac montibus, A. 10; — placidum strepit mille navium remis, II, 23; — velis impellitur, *ibid.* — plenum exiliis, *insula exulibus*, H. I, 2; — vacuum, *vid. vacuus*. — Maris animalia, XV, 31; — asperis obviam ire, IV, 5. — Maris casibus non exceptis, XV, 46. — Maris æ tempestatis incerta, III, 54. — Maris subsidium, *quod a mari venit*, H. II, 32.

Materia cur fideret, *caussa*, IV, 59; — pecuniæ, *scil. sumenda*, H. I, 66; — securæ, *scribenti scil. H. I, 1*; — sermonis, *caussa, occasio, species; veluti, studium civitatis*, H. II, 1. — Materiam prædandi patefacere, XI, 5.

Materies ad ostentandum concessa, I, 76; — vetustissima militaribus odiis, *caussa*, I, 32.

Materna origine Arsacides, VI, 42.

Matrimonii principalis instrumen-

tum mathematici, H. I, 22. — Matrimonio amici auferre feminam, XV, 48; — tenere aliquam, XII, 40; XV, 71; — uno agere, II, 73. — Matrimonia pro uxoris, II, 13; *vid. not.*

Maturare cædem alicujus, H. IV, 59. — Maturare parat nuptias, XIV, 59. — Maturata Neroni virilis toga, XII, 41.

Maturus annis, I, 4.

Maxime omniæ, H. IV, 50.

Meatus impeditus, *scil. spiritus*, XIV, 51; — *de ostio fluminis*, G. 1. — Meatus par, *aggrediendo in-neri*, VI, 28. — Meatu leni prævolavit aquila, H. I, 62.

Mederi *absol. omisso dat.* IV, 16; — *fessis*, I, 35; — *periculis*, VI, 18; — *subitis, de præfecto Urbis*, VI, 11; — *vitiis intra animum*, III, 54.

Medicaminibus interstinota facies, IV, 57.

Meditamenta belli, *ut, struere aciem, vallum, etc.* H. IV, 26. — Meditamenta summæ cære, *quæ inducunt cogitationes et præparationes principatus*, XV, 35.

Meditari iras et secretas libidines, I, 4; — paullatim absentiam longam, III, 31. — Meditatus, *pro meditans*, H. II, 99. — Meditate temperamento orationem habuit, III, 12. — Meditari semina exiti, *præparare*, IV, 60.

Meditatio, *deliberatio*, XVI, 26; — belli, *exercitatio*, H. III, 2. — Meditationes Caesaris inspicere, *consilia nosse*, V, 4.

Medius: medium ingenium, extra vitia magis, quam cum virtutibus, H. I, 49. — In medium commisit exercitus, H. II, 37. — In medium relinquere aliquid, G. 46. — Medio diei, XIV, 2; — *legis colle-*

catur, II, 52; — montium et paludum, I, 64; — temporis, XIII, 28; XIV, 53; H. II, 53. — Medio triennio, VI, 23. — In medio pro in medium, palam, H. III, 19. — Medio inter Britanniam et Hispaniam sita, A. 24. — Medias apes reo, III, 15.

Medie, *adverb.* H. I, 19.

Melior, *ei opp.* incertus, mixtus vi-
tutis, H. II, 23; — interpretatio,
mitior, lenior, H. III, 65. — Me-
lius habetur in castris, II, 44. —
In melius mutata multa duritie (*ex
duritie*) veterum, lenius, mollius,
III, 34. — In melius it valetudo
principis, XII, 68; — pro meliore
nobis pugna fuit, nostri pro victo-
ribus abscessere, XII, 39. — Me-
liores *opp. liberto*, XVI, 5. —
Meliorum obsequia nox abstulerat,
H. I, 80.

Membra hærent, *vid.* hære.

Memini me audire, III, 16.

Memoravit posteris vitam suam et
casus suorum, IV, 53. — Memo-
ratu vix credibile, H. II, 74.

Memoria pro conscientia, I, 44,
51; — ejus læta, *vid.* læta; —
prospera, IV, 38; — vetus firmat,
traditio, narratio, VI, 28; — ino-
ritur, XI, 23. — Memoriae alicujus
decernere quid, IV, 9. — Memoria
patris nobis infensus, memoria eo-
rum, quæ nos patri ejus fecissemus,
II, 3. — Erga memoriam alicujus
suprema munera, III, 2; — adep-
tus apud posteros, I, 32; — egre-
giam alicujus tradere, IV, 34; —
sui acrem relinquunt facietæ, XV,
68. — Ad memoriam temporum,
III, 57. — Per memoriam et lau-
des ejus celebre funus, commemo-
ratione ejus, II, 73. — E memoria
veteri facinus, simile priscae vir-
tutis, H. III, 21. — Ad memoriam

sui non perinde valent divisa (*in
historia scil. tradenda*), XII, 40.

— Memoria in longum, V, 2.

Mendacio eos percalit atroci, H. II,
54.

Mens imminuta, VI, 46; — celo
recepta, I, 43; — æmio fluxa,
VI, 38. — Mentis inter se sus-
pectæ, I, 28; — suspectæ provin-
ciarum, H. II, 4.

Mensura legati consularis, modo
potestatis, H. I, 52.

Mentionem vulgarem et modicam
alicujus facere, H. III, 9.

Mercatus, Nundinæ, H. III, 32.

Mercimonium pro mercibus, XV,
38.

Merere: commemorandis, quæ me-
ruisset, pro meritis suis, H. IV,
80; — pro consequi, H. II, 37; —
fidem, O. 21; — pro mereri, XV,
67; H. III, 78, 86; — pro meritum
esse, XII, 58. — Mereri vulnera,
G. 14; *vid. not.* — Meritus diu,
vetus stipendiis, XI, 18. — Merita
per tot annos gloria, XV, 6. —
Meritum simulare, *v.* simulare. —
Meriti male, de ingratis, XIII, 26.

Merces sordida, IV, 13; *vid. not.*

Metallis confusam aurum, XVI, 2.

Metiri aliena commoda et suas inju-
rias pari dolore, H. I, 8; — fidem
magni exercitus (*per syllepsin,
molem manusque gentis*), G. 37.

Metuere altius, *vid.* altius; — in
pavore præcipue aliquid, *vid.* pa-
vor. — Metuentior, XIII, 25.

Metus erat visus, metui, IV, 69. —
Ex posteritate et infamia metus
pravis dictis factisque, III, 65; —
proprius, de semet, XVI, 67; —
instat senatoribus, II, 52; — in-
trat, venisse, suspicio, I, 39; —
fidit, H. II, 15; — unus, id unum
metuebat, I, 11. — Metus nihil in
vultu, A. 44. — Metum adhibere.

alicui, H. I, 71; *v. not.* — Metum adicere, *scil. novum, alium*, I, 29; — mortis intendere alicui, I, 39. — Ad metum mutare spes alicujus, XIII, 9. — Ante metum et rumorem interfici, XIV, 57. — Metu, pro metu, XI, 32; XV, 69. — Metu conflictari, *vid. conflictare*; — cludere bellum, *refugiendo et detrectando praelio*, II, 52; *vid. not.* — Sine metu insidiarum aperta planities, XIV, 34. — Metu, quoniam exitus foret, H. III, 12. — Metus principis rimari, *v. rimari*. — Adversum metus constans, H. IV, 5; — nil provisum, H. II, 12. Meus cultus, *mei*, IV, 37; — dies, et fatalis, O. 13; *vid. not.* Miles proprius, *vid. proprius*. — Militem querere, *studia militum ambire*, I, 69; H. I, 35; — *distinguantur a legionibus, omnes singuli*, H. III, 2; — *simpliciter opponuntur hostibus Britannis*, XIV, 37; — turbidi, I, 38. — Militum animos emere, H. IV, 57; — *ius, vid. ius*. Militaribus ambitio, *apud milites*, III, 13; — modestia, I, 35; — odia, I, 32; — pecunia, *aerariam*, V, 8. — Militare exemplum, *v. exemplum*; — otium redimebat miles, H. I, 46. — Militari custodia haberi, III, 22. — Multa militari fama, XVI, 15. — Militares res continentur parendo, H. I, 84. — Militarum praesidia, XIV, 33. Militariter loqui, H. II, 80. Militiae acer, H. II, 5; — claritudo, *gloria militaris*, IV, 6; — consilia, H. I, 90; — impiger, III, 48; — flagitia, I, 27. — Ad militiae summa provehi, H. II, 75; — spectatae vir, H. III, 48; — urbanae impiger, bellorum insodens, H. I, 87; — Militiae urbanae

adscribi, H. II, 94; — Romanae dare ferocissimos, IV, 46. — Militiam capere, H. II, 94, 97; — explere (*transigere*) per oppida, XIII, 35; — inire, I, 17; — sumere sponte, H. II, 67. — Militia fungi, II, 36; — solvi *scil. invitum, non commodi causa*, I, 44. — Militiae (*usus belli et expeditiones*) aequabant eos legionariis, *vid. aequare*.

Millia frumenti, VI, 13; *vid. not.* Minus acitare, H. III, 62.

Minas adcusantium, *in dicendo contra reum*, III, 10; — vertunt in ipsos, *vid. vertere*. — Per minas jacere aliquid, VI, 31. — Ad minas ignium progressa seditio, XIII, 48. — Minis vinci, I, 29.

Minax nox, I, 28; — silentium, H. III, 67. — Minaci fronte praetenditur classis litori, H. II, 14.

Minaciter invasit eum, *vid. invadere*.

Minister bello datus, *dux scil.* XV, 28; *vid. not.* — veneni, XII, 66; — sermonum, H. II, 99. — Ministri stuprorum ejus, *a quibus stuprata fuerat*, VI, 48.

Ministerio acerrimo juvare aliquem, VI, 43. — Ministeria militum vulgare, I, 6; — principatus, H. I, 58. — E ministeriis secretioribus libertus, A. 40; — servilibus desolatus, *vid. desolare*.

Ministra Dei insula, XII, 61.

Ministrare pecuniam, IV, 28; — fictilibus, H. I, 48; — semina bello, H. II, 76. — Ministrantur velis naves, *vid. not.* G. 44. — Ministrandis equis fessae Galliae, II, 5.

Minimus locus, pro *infimo*, O. 8.

Minores, *impares*, I, 13. — Minores duces, pro *iis qui sunt minoris dignitatis*, H. IV, 85; — *de iis, qui per adversam fortunam deteriores*

- conditionis sunt*, XV, 16; — *opponitur et praevalidis et locupletibus*, XV, 20.
- Miraculum per aciem, admiratio, stupor, et quidem rei atrocis*, H. III, 25. — *Miraculi caussa nihil compositum*, XI, 27. — *In miraculum corrupta*, IV, 11.
- Mirum fuit, pro mirati sunt homines*, II, 37.
- Miscere se, pro adungere*, I, 21; H. IV, 53, 55; — *cœtus*, I, 16; — *consilia*, H. II, 7; A. 38; — *ictus*, A. 36; — *dextras*, XV, 28; — *in unam tres legiones*, I, 18; — *pericula sua cum sorte damnati*, XVI, 34; — *se victoriæ*, H. III, 17; — *usibus magnis partem valentissimam imperii*, A. 24. — *Miscuerant conjurati cum Vestino*, XV, 68. — *Misceri partibus pro adjungi*, IV, 44; — *voluptatibus vulgi, civile Augusto visum*, I, 54. — *Miscetur acies*, II, 25. — *Miscebantur nec vitiiis nec virtutibus nostris*, H. I, 9. — *Mixtus inter bona malaque*, VI, 51; — *luxuria, industria, malis bonisque artibus*, H. I, 10. — *Mixti artibus, moribus, affinitatibus nostris*, XI, 24; — *necessitudinibus et propinquitatibus*, H. II, 80; — *seditiones*, H. IV, 68.
- Miserari facunde*, I, 39; — *nobilitatem domus, quod tam nobili in domo hoc accidisset*, III, 17. — *Miseranda alimenta*, VI, 23.
- Miserationem addere alicui*, III, 22. — *Miseratione clausit viam*, I, 66; — *vulgum advertere*, VI, 44.
- Miseriæ temporum*, I, 74. — *Miseriarum exemplum atrox*, IV, 28.
- Misericordia cum accusantibus erit*, II, 71. — *Misericordiam Cæsaris prævenire sumpta morte*, III, 50. — *elicere*, H. III, 58. — *Ad misericordiam Parthorum fugere*, VI, 14. — *Misericordia nulla cujusquam*, XI, 32. — *Ex misericordia periculum*, H. III, 66.
- Missilem ignem jaculari*, H. II, 21.
- Missio honesta*, H. II, 67; — *ignominiosa*, H. III, 57.
- Missu Germanici*, I, 60; — *patriæ prosperam pugnam facit*, III, 21; — *principis obtinere imperium*, II, 43.
- Mitescit seditio*, H. II, 18.
- Mitigare secreta patriæ, lenire invdiam tristic vite et secreta, qua pater offendeat cives, versando inter homines et civiliter vivendo*, III, 37.
- Mitis, æquus, benevolus*, IV, 17; XI, 20. — *Miti obitu excessit*, III, 19. — *Mitior poenitentiae*, A. 16; — *spes*, XV, 64.
- Mittere rem in discrimen*, H. II, 40.
- Mobilis poenitentia, ad poenitentiam*, A. 13. — *Mobilissimus ingenio*, H. I, 24.
- Moderari fortunæ*, XV, 5; — *exundationes*, I, 79. — *Moderans verbis*, VI, 2. — *Quibus Silius moderabatur, pro præerat*, I, 31. — *Moderabatur cursui, tardius navigabat*, II, 70.
- Moderatione meliorum dirempti (jurgantes)*, H. II, 53. — *Moderatio rerum prosperarum*, XII, 37.
- Modeste distraxit partes, sensim, sine turbis*, H. II, 68. — *Modeste habitæ opes*, IV, 44.
- Modestia, moderatio*, I, 4; — *disciplina*, H. II, 12; — *hiemis*, XII, 43; — *vite*, II, 52; *vid. not.* — *intemerata seditione*, I, 49, cf. H. IV, 45. — *Modestiam precari*, IV, 7; *vid. not.* — *Ad modestiam compositi*, H. II, 27. — *Modestiam suam eorum ardori non parem, scilicet ad resistendum*, H. III, 20. —

- Modestia pari cetera tractentur, *in ceteris nihil præferatur ceteris civibus et secundum leges judicetur*, III, 12. — Modestia subita, H. I, 83; — pro mediocritate, XI, 1.
- Modestus sensus edicti, I, 7. — Modestum exemplum, *modestias*, H. II, 64. — Modesta servitia Cæsaris, IV, 7; *vid. not.* — Ad externa modestiores, H. IV, 72.
- Modicus dignationis, IV, 52; — privatis ædificationibus, VI, 45; originis, VI, 39; — senator, XI, 7; — voluptatum, II, 73; — severitate, VI, 30. — Modici egressus, XV, 36. — Ad modicum redactus, H. V, 9.
- Modus pro fine temporis, IV, 6; — magistratum nullus (*quem ipsi scil. imponant*), O. 40; — difficilis, initio cædis orto, H. I, 39; — omnium rerum arduus, H. I, 85. — Modum adjicere, *vid. adjicere*; — fortunæ exigere ab aliquo, H. II, 20. — Modum in nostrum, *pro more nostro*, VI, 4. — Modum obsequii, *intell. in*, VI, 34.
- Mœrebant altius animis, II, 82. — Mœrent nulli jactantius, quam qui maxime lætantur, II, 77.
- Mœror omnes afficit fortuna Britanici, XII, 26.
- Mœstitiam (in) flexo ore, III, 16. — Mœstitia restringere animum, XVI, 16.
- Mœstus: mœsta alia in eundem dolorem ferebat, VI, 49. — Mœsta fama, H. II, 46.
- Moles magna insidiarum, sed improspere, XIV, 65; — externa ingruit, H. III, 46. — Molis capax, I, 11; — plus ei adversus ignaviam militum, quam contra perfidiam hostium erat, XIII, 35. — Molem fortunæ suæ omittere, *apparatum et comitatum ei convenientem*, XV, 52. — Mole haud magna trahi in sententiam, II, 78; — belli tota sequi, H. I, 61. — Mole majore concursus, II, 46. — Mole tota regni ultum ire, VI, 36; XV, 2. — Mole publicæ viæ labefactæ ædes, I, 75; *vid. not.* — Moles operum, H. IV, 28.
- Moliri castra in hostili solo, XI, 20; — crimina et accusatorem, XII, 22; — famem populo Romano, H. I, 73; — fores, I, 39; — externa, H. III, 5; *vid. not.* — res externas astu et consiliis, VI, 32; — paululum adversus formidinem præsentem, XV, 63; *vid. not.* — sibi imperium, H. I, 5.
- Molle affluentia, XVI, 18; — jugum, G. 1. — In mollius relata, XIV, 39. — Mollia consulta, I, 40, 72. — Molliora, XII, 46. — Mollis, II, 30; H. I, 74.
- Mollire auctionem frumenti et tributorum æqualitate munerum, A. 19. — Mollire, *placare*, VI, 38.
- Molliter habere, I, 54; II, 66.
- Mollitia corporis, *impudicitia*, XI, 2. — Mollities cæli, XII, 66.
- Momentum aliquod raro sunt liberti, G. 25; — grande, H. II, 86; — socii aut adversi, H. I, 59. — Momenta deficientis nuntiantur, A. 43. — Momentis brevibus vertuntur summa, V, 4.
- Monere (*seu admonere*) cum *insist.* VI, 7; XI, 1; *vid. not.* XIII, 37; H. V, 24. — Monet sitis, XV, 45. — Moneri verberare, *castigari*, V, 9. — Monet eum ne, etc. XI, 1; *vid. not.* — pro jubere, XII, 27. — Monuit insectandi, II, 43; — in posterum, IV, 16. — Monitos colligi et propinquare, I, 63.
- Monitus fulminum, H. I, 13.
- Monstrare pro tradere, *exponere*, H. II, 50; — urbem dicuntur de-

ees militibus, quam ostendunt spem ejus diripiendæ, H. III, 28. — *Monstrabantur ea ambage, eo oraculo significabantur*, XII, 63. — *Monstratus fatis*, A. 13; *vid. not.* — *nomine vetusto et propinquitate Galbæ*, H. I, 88.

Monumenta Æmilia, opus ab Æmiliis vel Æmiliis structum, III, 72.

Monumenta de uno tantum ædificio publ. III, 23; — *belli componere*, H. II, 101; — *memoriæ humanæ antiquissima impressa saxia*, XI, 14. — *Monumenta et tumulos Græcis literis inscriptos*, G. 3.

Mora arrogans, quam arroganter sumit reus, III, 7; — *subdola*, *ibid.* — *Mora subvertere probationes acclerum*, *ibid.* — *Moræ nihil interjacebat, nullum ædificium, quod vim incendii moraretur*, XV, 38. — *Mora æger*, H. II, 40.

Morari supremas tabulas, XVI, 14. — *Morans*, XV, 38. — *Morantur mulieres pacem luxu, bellum formidine*, III, 33.

Morbis exitiabilis, de comitali, XVI, 5. — *Morbo corporis æger*, H. III, 38.

Morientis libertatis vestigia, I, 74. — *Moriendi contemptus*, H. V, 5.

Mors indicta, XII, 65; — *permissa iis sine arbitro*, XVI, 11; — *pesima, pro ingloria*, II, 71; *vid. not.* — *Mortis arbitrium liberam permittere alicui*, XI, 3; — *constantia*, I, 53. — *Ad mortis sumendæ constantiam sufficere*, XIII, 30. — *Mortis exactor*, III, 15. — *Mortis jussæ accepto nuntio, semet interficit*, XV, 17. — *Morti obvius, v. obviuus*; — *deposcere quem*, I, 23. — *Mortem differt venenum, vid. differre.* — *Mortem exsequi, vid. exsequi*; — *festinare in se*, IV, 28; — *invenire dextra infelici et ietu*

suo, I, 61. — *In mortem affectum eum vulnere*, IV, 45; — *afflicti strage*, IV, 62. — *Morte fortuita absumptus*, II, 4. — *Morte mutare quid, mortis metu*, H. II, 14. — *Mortes crebræ in vulgus*, H. II, 93; — *obitæ*, XVI, 16; — *multæ perpetratæ jussu ejus*, XI, 29. — *Mortium imago omnis*, H. III, 28. — *Mortes promptas facit metus*, VI, 29. — *In mortem parentum pecunias dare*, XI, 13; *vid. in.*

Mortale ultra gaudium accipere quid, XV, 23. — *Mortali opere contacti equi*, G. 10. — *Mortalium quisnam esset*, H. II, 72.

Mortalitatem explere, VI, 50. — *Mortalitas communis*, XVI, 13.

Mos illis intelligere talia, H. IV, 83.

— *Mos pro moribus*, I, 4, 35; IV, 28; — *obsequii*, I, 19. — *Mos (carpentis utendi) sacerdotibus ac sacris concessus*, XII, 42; — *liberos vesci sedentes*, XIII, 16. — *In more erat munificentia publica*, III, 77. — *Moris adstricti auctor*, III, 55. — *Morum atrocitas*, IV, 13. — *Morum constantia, v. constantia.* — *Morum diversus*, XIV, 19; — *indoles est iis*, O. 7; — *alicujus peritus*, I, 20. — *Morum Tiberii id quoque fuit*, I, 80. — *Morum spernendus*, XIV, 40. — *Morum tempora diversa Tiberio*, VI, 51; — *via alia Tiberio quam Augusto*, I, 54. — *Moribus patriis impar*, VI, 32. — *Moribus nostris mixti*, XI, 24. — *Moribus corruptis agere*, VI, 27. — *Moribus iniquis*, VI, 18. — *In moribus aliquid labat*, II, 33. — *Mores alicujus allicere, similitudine morum benevolentiam consequi*, H. II, 5. — *In mores externos proruperat sævitia, libidine, raptu*, II, 74.

Motas intumescit, I, 38; — *impla-*

- cabilis, I, 32. — Motu terræ nullo mutarunt sedes suas, IV, 55. — Motu undique pari, *undique facto*, XIII, 39. — Motus animi, quibus misericordia concitatus, Q. 21.
- Movere pro *amovere*, *removere*, XIV, 32. — Moveri pro *removeri*, *pelli*, XIV, 60. — Moveri a libertate, *ejus dulcedine capi*, XV, 52. — Motas res, *motus orti, bellum*, I, 57. — Mota regna et provinciae, II, 1, 43; III, 32. — Motis rebus facile repetitur dux, XIV, 61. — Mota semina belli, IV, 27. — Movere offensiones, I, 76; — classem, XV, 46.
- Mox, *deinde*, IV, 3.
- Mucrones (ad) adducere rem, A. 36.
- Mulcatum corpus *ex aqua emersis tribuitur*, I, 70.
- Muliebris fraus, II, 71; XI, 3. — Muliebre fastigium, I, 14. — Muliebri cupidine incendi, *stimulante muliere*, IV, 39; — impotentia mater, I, 4; XII, 57. — Muliebres amicitiae, *cum mulieribus*, V, 2; — offensiones, I, 33. — Muliebribus caussis perditæ, *quales inter se mulieres odiorum habent*, XII, 64. — Muliebria, XI, 36; XIV, 60.
- Muliebrites, XIII, 13; A. 28; — infamis, ob libidines, XIII, 30.
- Multiplicatæ excubiae, XV, 57. — Multiplicata honorum, I, 9; v. *not.*
- Multus pro *magnus*, IV, 18, 44; V, 8; VI, 30. — Multæ vestis injectu opprimi, VI, 50. — Multam post noctem, III, 15. — Multo jam noctis, III, 79. — Multum superque vitæ, IV, 39. — Multum fluminem, A. 10. — In multa pace, H. I, 77. — Multum post mortem ejus, V, 3. — Multo usu maris lætabatur apud Puteolos, XV, 31. — Multa laudis et artium, III, 55. — Apud multos, *si multi sint*, III, 10.
- Munditiis multis præparari ad aliquid, IV, 28.
- Munus ducis inducere, I, 69; — imposita exuere, IV, 39; — implere, III, 31, XV, 69; — legum et magistratum in se trahere, XI, 5; — reipublicæ exsequi, I, 11; — Romanorum (*militia Roman.*) ægerime tolerabant legiones, XIII, 35; — sua sustinere, II, 53.
- Municipalis adulter, IV, 3; — æmulatio, H. III, 57; — ambitio, IV, 62; — favor, H. III, 43.
- Municipium : in municipii modum exstructus locus longa pace, H. I, 67.
- Munificentia publica, *vid.* publicus. — Munificentis principis adhibere aliquid, *vid.* adhibere. — Munificentia ex millies sestertium collocatum, VI, 45.
- Munimenta subsidia, I, 3; — aggeris, XIV, 25.
- Munire (*seu emunire*) silvas et paludes, A. 31; *vid. not.* — Munus latera concedibus, I, 50.
- Munitores, I, 64.
- Munus : munus tui id primum habeo, XIV, 55. — Munere capessendi vigintiviratus solutus, III, 29; — publico omni liberantur, *tributo*, III, 29. — Munera tua erga me æterna erunt, XIV, 55; — æprema erga memoriam alicujus, III, 3. — Munerum vacationem redimere, I, 17. — Muneribus alicujus obviti, XIV, 53.
- Murus : muros sugere, *vid.* sugere. — Muros detrudere urbi, H. IV, 64; — solidare, H. II, 19.
- Mutabile vulgus subitis, H. I, 69; cf. H. II, 92; — remigium, G. 44.
- Mutare placitas semel artes, *relinquere*, II, 66; — ad metum spes alicujus, XIII, 9; — bello imperia servilia et liberos regios, IV, 23;

— constantiam vocis egregiae (semel emissae) nullis terroribus aut morte, H. II, 14; — principem (expertum jam) *deserere*, H. III, 44; — promissum, O. 24. — Mutant hostes fortunam praelii, H. II, 23. — Mutarunt beneficia libertos, XIII, 26; — sedes multo motu terræ, IV, 55. — Mutari ad poenitentiam, VI, 37; II, 33; — in poenitentiam, H. IV, 7; VI, 32. — Mutatus mensis Maius Claudii, Junius Germanici vocabalis, XVI, 12. — Mutantur non perinde a parentibus liberi, quam ab impudicis adulteri, XIII, 21; *vid. not.* — Non mutabatur gens, quin bellum exerceeretur, castrisque legionum premenda foret, XII, 32. — Mutata a militibus, quæ per seditionem verterat vulgus, *restituta*, XIV, 61. Mutatio: mutatione temporum dimissus, H. I, 58. — Mutatione eumentium, A. 28. Mutuari domum, O. 9; — praedium ab audacia, I, 38.

N.

Nam, *redundat ab initio narrationis*, XVI, 18; — in ratione reddenda, *non præcedente diserte*, *cujus ratio redditur*, XIV, 44; *vid. not.*

Naudo incedere vel incoessere fontem, XIV, 22.

Nascendi sors, IV, 20; — natus ex se, XI, 21.

Natalium dedecus, XI, 21.

Natio et gens distinguantur ut totum a parte, G. 2, 38. — Nationes gentiles, *vid. gentilis*; — Alpium, XV, 32; — prætextæ Rheno, G. 33; — vastare, A. 22. — Nationum infima Italia, XIII, 30. — Natio-

nibus propriis distincta gens, G. 38.

Natura insita mortalibus, *sequi. in finit.* H. I, 55; H. II, 20; — despecta et nullius ausi capax, XIII, 47; — suocini pro ipso, G. 45.

Navale stagnum, XIV, 15.

Navare alicui bellum, H. V, 25; — flagitium, *operam ad fl.* H. IV, 59; *vid. not.*

Navigabilia inter se litora facere, XIII, 53.

Naviganti celerrimum oppidum, *vid. celer.*

Navigatio maris hiberni, III, 1.

Naves claudæ, raro remigio, II, 24; — habiles velis, II, 6; — citæ remis, *ibid.* — planæ carinis, *ibid.* — plano alveo, XIV, 29; — ministrantur velis, G. 43; *vid. not.* — utero lato, II, 6.

Ne pro ut non, II, 29; XII, 32; XIV, 7; XVI, 16; *vid. not.* H. IV, 85; — pro neve, XV, 63; — pro quo minus post attineri, VI, 27.

Necessitas armorum, *belli suscipiendi*, H. II, 84; — donativi (*scil. capiendi*) usurpata militibus in pace quoque, H. I, 18; — senatoria, XI, 24. — Necessitatis gnarus, *intelligens se cogi, neque evadere posse*, II, 67. — Ad necessitatem belli detrusus, III, 43. — In tanta necessitate, *quum ei tanta vis adhiberetur*, XV, 57. — Necessitate uti, *ei se accommodare, seu uti extremo refugio*, XVI, 11. — Necessitates tolerare, *vid. tolerare.* — Necessitatum et libidinum socius, II, 27; *vid. not.* — Necessitates, *expensæ, necessariae*, I, 11; — *inopia et debita*, II, 27; — *usus necessarius*, G. 15.

Necessitudo pro necessitate, I, 9; III, 40, 64; — legis, IV, 20; — levis, III, 29. — Necessitudines pro necessariis, H. III, 59, *extr.* —

Necessitudinibus mixti, H. II, 80; — immiscere sibi aliquem, IV, 41.
 Negligens amicorum, inimicorumque, H. III, 38; *vid. not.* — Quum vis negligeretur, *contemneretur*, *nil efficeret*, XII, 45.
 Negotiatores, II, 87; XIV, 33, in urbe frumentarii.
 Negotium novum importare sibi, O. 3. — Negotiis misceri, IV, 40.
 Negotiosi dies et sacri, XIII, 41.
 Nemo unus, *vid. unus*.
 Nemus castum, G. 40.
 Neque et, pro *et non*, I, 35; II, 51; XV, 28; — pro *sed non*, VI, 37. — Neque paci aut praelio, pro *et nec p. nec pr.* XIII, 39. — Neque nisi retinuerat, *nil aliud fecerat nisi*, etc. XIV, 29. — Nec quidem, *prave*, *vid. not.* IV, 35.
 Nervo firmata scuta, corio, *vid. not.* II, 14. — Nervis æger, XV, 45.
 Nescio an, *clare est affirmative*, III, 53.
 Nescius culpæ alienæ, *expers*, IV, 20. — Nescium habere, *ignorare*, XVI, 14, *add.* I, 59. — Nescios invadere, *nec opinos*, H. IV, 37. — Nescia manus, *plaudendi scil.* XVI, 5. — Nescia tributa, *ignota*, I, 59. — Nescia tolerandi, III, 1.
 Neutrum (in) loqui de re aliqua, *nec bene, nec male*, H. III, 32.
 Nex: necem præparare alicui, XIV, 24; — patrare, II, 88. — In necem ejus mittit equites, H. IV, 50.
 Nexus legis exsolati, III, 28; — firmi, IV, 62.
 Nihil pro *non*, III, 1, 48; VI, 29; A. 29. — Nihil aliud, quam firmavit, XIII, 41. — Nihil tam ignavum, pro *nemo tam ign.* H. I, 79. — Nihilque pro *nec quidquam*, I, 32; VI, 28.
 Nimius jam, *justo potentior*, H. III, 52. — Nimius commemorandis, H.

IV, 80. — Nimii verbis, H. I, 35.
 Nisi *cum conjunct.* pro *sed*, *cum indicat.* VI, 9; H. III, 28, *init.*, 46; H. II, 68; H. IV, 36; A. 37, *init.* — Nisi quod, *præterquam quod*, XIV, 13. — Nisi parta, *nil nisi parta*, XIV, 29. — Nisi si, VI, 25.
 Nisus (*rejiciendi cibi*) adjuvare evomentis, XI, 6. — Nisu nullo ad resistendum, *quum non possent nisi ad resistendum*, III, 46.
 Niti pro *enti*, IV, 51; — pro *fructum esse*, III, 62. — Niti ut, I, 11; — impense pro aliqua, I, 34; — cuneis, H. III, 29. — Nixum per tot annos regimen, XIV, 54; *vid. not.* — Visere nitentem, *volentem*, II, 54.
 Nitor ac lætitia temporum, *vid. lætitia*.
 Nobilitas acta sine probro, III, 32; — per matrem ei ex familia Julia, XIV, 22; — Sabina Attus Clausus, IV, 9; — in familia vetus, H. I, 49; — ingenua, I, 29; *vid. not.* — Nobilitatem (ac decus) adstruere alicui, *vid. adstruere*; — (alicujus) juvare pecunia, *ut scil. eam tueri, eaque digne possit vivere*, II, 48. — Nobilitas et modestia opponuntur, H. I, 30. — Nobilitas equestris, A. 4. — Nobilitatem veterimam usui publico postponere, *haberi se patiendo inter ministros principis*, XII, 53; — Nobilitas paterna complexus multas familias, XV, 48. — Nobilitatibus externis mitis, XII, 20.
 Nocens legibus, H. II, 86. — Eo interfecto, nocentior fit, I, 42.
 Nolle libertatem publicam, III, 65.
 Nomen exilii pro *ipso exilio*, IV, 44; — triumphale domui, H. II, 77; — servitoris assumptis sibi, XV, 71. — Nomen inserere famæ, O. 10. — Nominis aliquid in nobis

est, O. 11. — In nomen alicujus, familiamque transire, XII, 26; — suum adaciscere aliquem, III, 30. — Nomine eo supplicationes decretæ, XV, 23; — vetusto monstratus, ob antiquam nobilitatem, H. I, 88. — Nomine principis constituta respublica, I, 9. — Nomine tenus usurpatæ oppagnationes urbium, XV, 6. — Nomina serarii oblitterata retrahere, XIII, 23; — equitum Roman. prævalida, XII, 60; — legionum supplere, vel ipsas legg. vel leg. numeros, H. II, 57; — senatus populi que Romani, advocare sacramento, H. I, 55. — Nominibus propriis, *nominatim singula*, I, 35. — Nominibus villarum XII insidere insulam, IV, 67. Nominatione coas. additus, VI, 45. Non... aut, pro *neque, neque*, XII, 36. — Non... ac, pro *neque*, III, 21. — Non *neque*, I, 4; H. II, 46; H. IV, 70. — Non... et, pro *aut*, I, 70. — Non, quia... non habeam, H. I, 15; — pro *nikil*, VI, 2; III, 58; — pro *nondum*, XIV, 33. — Non animo, nisi mæsto, non cultu, nisi lugubri, XIII, 32. — Non, *male repet.* G. 15; *vid. not.* — Non modo... etiam, *omisso sed*, III, 19. Noscere pro *agnoscere*, IV, 35, 62; XV, 60; H. I, 90; H. II, 72; — pro *cognoscere*, IV, 33; VI, 10; XII, 24, 60; H. II, 37; H. III, 21; — pro *explorare*, II, 12; XVI, 2, *init.* — *scire*, I, 48, 62; — *visere*, II, 52. Noscitare ducem, pro *habere, nosse*, H. II, 12. Notæ atroces additæ nominibus Cæsarium, II, 30; — allevatæ, H. I, 52; — tristes, G. 9. Notabilius turbare, H. I, 45. Notescere, I, 73; — consilii bonis, IV, 7.

Notia pro *cognitione, judicio*, III, 59; VI, 12. Notitia nostri inest ei, XV, 31. — Notitiæ aliquid in nobis est, *fama*, O. 11. Nota per eos dies mors, *celebrata*, H. III, 38. Novercales stimuli, I, 33. Novitas vultus, H. I, 75. — Sub novitate stupri cujusque flagitia ejus perscripsit, XVI, 20. Novus (dux) delictis hostium, *qui ea non vidit committi*, A. 16. — Novum obsequium, *novo principi præstandum*, H. III, 59. — Novæ cupiditates, *rerum novarum*, H. I, 24; — coloniz, I, 59; *vid. not.* — Novæ gentes, *recens subactæ*, A. 38; — *spes, vid. spes.* — Novissima libido ruentis fortunæ, *vid. libido.* — Novam in familiam intulit imperium, H. II, 48. — Novissima exempla meritis, XII, 20; — metuere, XII, 68; — (alicujus) exspectare, VI, 50. — Novissimis superest tempus, *nondum mors instat*, V, 6. — Novissimi in culpam, I, 28; — sermones, A. 45. — Novissima securitas, *vid. securitas* — Lybia, *ultimi fines Lybiæ*, H. V, 2. — Novissimum mare, II, 24; A. 10; — servitium, XVI, 11. Nox concubia, I, 39; H. III, 69; — festa, I, 50; — ludicra solennibus epulis, *ibid.* — minax et in scelus eruptura, I, 28; — eadem conjunxit rogam et necem Britannici, XIII, 17; — exhausta, H. IV, 29; — vigilata convivio, XIII, 20; — cadit infra cælum ac sidera, A. 10; *vid. not.* — ducit diem, *vid. ducere.* — Noctem assumere, *vid. assumere*; — vallare, *se noctu*, G. 30. — Noctis furto aggressi hostes, A. 34; — successus, *rei per occasionem noctis gesta*, IV, 49. —

Nocte ac læticia incallescere, H. IV, 14. — Nocte proxima, I, 20. — Nocte cæpta egressus, II, 13.
 Noxa: sine noxa sidant naves, II, 6.
 Noxia conscientie, VI, 4.
 Noxius, *consors, particeps*, V, 11.
 — Noxia tabo humus, *vid.* tabum.
 Nubere post aliquem, *de secundis nuptiis*, IV, 40.
 Nube ipsa (pulveris sc.) operire hostes, H. II, 2. — Nubium globo-stro effusa grando, II, 33; — tractu immenso validus auster, *ibid.*
 Nudatus validis auxiliis, XV, 14.
 Nam... aut, *pro utrum... an*, A. 17; — *ante an*, *pro utrum*, A. 35.
 Nomen: Numine oblatum, XIII, 41. — Numinum simulatio, *de eo, qui se Deum fingit*, H. II, 61. — Inter Numina dicatus, I, 69. — Numina inferna, *manes*; II, 69.
 Numerare *pro recensere, commemorare*, I, 35; II, 71; — *vacationes, pretium pro iis persolvere*, H. I, 56. — Numerari post aliquos, H. II, 77.
 Numerosior orator, O. 15.
 Numerus magis, quam colonia, XIV, 27. — Numerum segnem onerare armis, H. IV, 15. — Numero mucti, II, 25; — *gliscere, vid. gliscere*. — Numeri *pro cohortibus*, A. 18, 32; — *legionum*, II, 80; H. I, 87; H. II, 69; A. 18; *cohortes*, A. 18; *vid. not.* — Numeris iisdem persequi, ex pluribus audita, *sub nominibus singulorum*, O. 1.
 Nuncupare adoptionem, H. I, 17.
 Nuntiare cum infamis, *jubere monere*, XVI, 11; — *denuntiare*, II, 79; — *insentem, pronuntiare*, XIII, 32.
 Nuntias assequitur eam, II, 75. — Nuntio deprehensus, *v. deprehendere*. — Nuntii longinqui, *ad procul absentem perferendi*, VI, 39;

— *præcipites*, H. II, 6. — Nuntia malorum prodigia, *præmonita*, XV, 47.
 Nuper, *de longo tempore*; G. 2; I, 31.
 Nuptiale verbum subire, XI, 27; *v. not.* — Nuptiales faces, XV, 37; — *tabulae*, XI, 30; *vid. not.*
 Nutare pavoribus, H. II, 76. — Nutantem fortunam occupare, H. I, 56.
 Nutrire pacem marcentem, G. 36.
 Nutrix: nutricibus delegare natos, G. 20; *vid. not.*

O.

Ob pro ad, I, 79; — luxum egens, per flagitia infamis, VI, 7. — Ob rempublicam obire mortem, *pro republica*, II, 83. — Ob rem pecuniariam disceptare, VI, 5. — Ob metum defixus, I, 68.
 Objacet flamen, *tamquam munimentum scil.* H. II, 32.
 Objectare consensu, I, 44; — *pro objicere*, II, 5; IV, 11; H. II, 33.
 Objectas moliam, XIV, 8. — Objectu montis arcentur venti, IV, 67.
 Objicere alicui Chaldaeos, magos, interrogatumque Apollinis simulacrum, XII, 22. — Objicere praetorias cohortes veteranis, H. II, 18.
 Obire mortes, XVI, 16.
 Obitu miti excessit, III, 19.
 Oblectationis apud vulgum levissimæ ludicra, IV, 14. — Oblectationi oculisque cadere, G. 33.
 Oblidere fauces, V, 9.
 Obliquare crinem, G. 38; *vid. not.*
 Oblique castigare, III, 55.
 Obliterantur conjugia per plures annos, *per absentiam diuturnam velut in modum discidi*, III, 34. — Obliterare vetustos ritus, *in oblivionem et neglectum adducere*, XI,

- 15; — seditionem, I, 51. — Obliterata retrahere ad severitatem novam, XV, 73. — Obliteratam claudibus majoribus damnum, H. II, 66; — oblivione pari dimittere praeferita et instantia, H. II, 36; H. IV, 9; — ad oblivionem procedere sacramenti, XV, 65.
- Obniti trahentibus, I, 21; — munusculicujus, *ea recusare* XIV, 53.
- Obnoxius cum ablat. XVI, 6; — emulationi, odio, privatis affectibus, *de eo qui potest iis capi, et abripi*, III, 58. — Obnoxius infidia consiliis, *obediens*, H. III, 55. — Obnoxia urbs, *simpliciter omisso, incendii igni*, XV, 38; — amoris conjugis, XVI, 6. — Obnoxius, *de assentatore*, H. I, 1; — *de ducibus*, H. II, 56.
- Obruere famam et curam successoris, A, 17; *vid. not.* — hostes, eorum opera, H. II, 21. — Obruere animam miseratione et cura, *quod minus scilicet fortia consilia admittat*, H. III, 67. — Obruta dimovere, ruinas, IV, 63.
- Obscurus adversus alios (sibi innotuit), IV, 1; — tegendis sceleribus, VI, 24. — Obscura natura, *tecta*, A, 42; — nex longinquitate exalili, I, 53. — Obscurum noctis attinuit victorem, H. II, 14; — captae lucis, H. IV, 50. — Obscuro diei, XI, 39. — Obscura, nunquam, etiamsi obumbrantur, H. II, 32. — Obscura credere, *quorum incertus eventus*, H. I, 22. — Obscurae artes, H. I, 3. — Vultus obscurus, *simulatus*, I, 33.
- Obsequium deformis, IV, 20; — novum, *vid. novus*; — obvium, H. I, 19; — erga aliquem exuere, III, 12; XIII, 13. — Ad obsequium animo evaluisse, VI, 44; — imperatori reddere, I, 43. — Obsequii amor, I, 28; — mos, I, 19. — Obsequio celebrare aliquem, XVI, 33. — Obsequii gloria relicta nobis, VI, 8. — Ad (*vel in*) obsequium regentis paratus, O, 41. — Obsequia, I, 40; — mala, *in rebus malis*, II, 55. — Obsequia meliorum nox abstulerat, H. I, 80. — Obsequiis protegere claritudinem suam, III, 65.
- Observare: ad observandam (*sive colendam*) fidem invitatus, H. I, 87.
- Obsidere hibernis, H. IV, 23; — bellis Urbem, III, 34. — Obsidere Apenninum, *transitum per Apenninum*, H. III, 55.
- Obsidioni concedere, v. concedere.
- Obsidium exsolvere, III, 39. — Obsidium liberare, H. IV, 37; *vid. not.* — solvere, *de opere ferente*, IV, 34; — urgere, H. IV, 28; — subire, *vid. subire*. — Obsidio datus, *de obside*, XI, 10. — Obsidio circumdare Urbem, XIII, 91. — Obsidia aspernari, *nolle obsidentis locis bellum gerere*, III, 21; — urbium capessere, *vid. capessere*.
- Obsequiare tabulas testamenti illustribus viris, XIV, 40.
- Obistere falsis, *vanum rumorem inhibere*, II, 82; — ruentibus, H. I, 82. — Obstitit inquiri, XI, 34.
- Obsolecit laus, IV, 26.
- Obstinans, *scilicet se*; *vid. not.* H. II, 84. — Obstinatus claususque, III, 15. — Obstinata severitas, *in bonam partem*, XV, 21; — fides, H. V, 5.
- Obstinatio fidei (*erat illi*), H. III, 39.
- Obstrepere sibi met verborum tumultu, H. I, 85.
- Obstringere aliquid, *affirmare*, I, 14; IV, 31; — clementiam suam crebris orationibus, *confirmare*, *testari*, XIII, 2. — Obstringitur gentili quisque religione, *more ju-*

- randi, genti suæ solenni*, XII, 34. — Obstringere se matrimonio alii, XV, 53. — Obstricti in omni flagitio, XI, 2. — Obstringere pace, *ad pacem redigere*, II, 26.
- Obstruere Alpes, *præsidii occupare*, H. III, 1. — Obstructæ mentes consiliis, H. III, 21.
- Obstupefacere hostes, A. 18.
- Obtegere cetera flagitia magnitudine unius sceleris, XIII, 33. — Obtegens sui, *tectus*, III, 65; IV, 1.
- Obtemperare accusatori, *scil. quum vocatus in jus venias*, etc. XI, 24.
- Obtendere diem nube atra, H. II, 56. — Obtendere curis luxum, H. III, 36.
- Obtentui case, H. I, 49; — fugientibus obscuram noctis, H. II, 14. — Obtentum habere, XII, 7.
- Obterere, pro *interficere, cædere*, XV, 11; A. 18.
- Obtestari pro *affirmare*, XII, 5; H. III, 10.
- Obtinere arbitrium reipublicæ, VI, 51; — curam aliquam, *muneri præesse*, H. I, 46; — leges, *iis præesse*, XI, 44; — iniquitates, *perficere ac tueri*, H. II, 84; *vid. not.* — Obtinere Britannos, *Britanniæ præesse*, XIV, 29. — Obtineri oppidum, *relicto præsidio insideri*, XII, 16. — De obtinenda Armenia bellum, XIII, 34. — Quæ obtineri negabant, *retineri*, XV, 8.
- Obtrectare aliquem, I, 17.
- Obturbare, *obstrepere*, III, 34; VI, 24; — pro *sternere*, I, 66. — Obturbari vocibus militum, H. III, 10.
- Obtusior iurisdicção militaris, A. 9; *vid. not.*
- Obvenire : nobis pleraque digna cognitu obvenere, VI, 7.
- Obversus ad sanguinem et cædes, H. III, 83. — Obversi ad aliquem, IV, 54. — Obversi in aliquem, XVI, 35; H. IV, 16. — Obversa militum studia, *scil. ad eum*, H. III, 11.
- Obversari in urbe inter castos et sermones hominum, III, 37.
- Obviam ire periclitantibus clementia, O. 41.
- Obvius morti, *ab subeundam mortem promptus*, XVI, 25. — Obvia comitas, II, 2. — Obvia similitudo rerum, IV, 33. — Obvium obsequium, I, 19.
- Obumbrare : etiamsi obumbrentur, nunquam obscura, H. II, 32.
- Occanere cornua jussit, II, 81; v. n.
- Occasio : occasioni terga patefacere, A. 14. — Ad occasionem odii privati (explendi) abuti inalis publicis, XV, 73; — verti, v. *vertere*. — In occasionem retinere, A. 24. — In occasionem gratiæ trahere mala publica, V, 3. — Occasione iræ, *per iram, seu offensionem orta*, H. I, 65. — Occasionum segnis, XVI, 14; — velocitas, H. I, 83. — Ad occasiones infida gens, XIV, 20.
- Occidio : occidioni exempti sunt, *sine missione pugnantes*, XII, 56; occisione occumbere, XII, 38.
- Ocoeperunt magistratum, III, 2.
- Oculere pro *tacere, simpliciter*, III, 16.
- Occultare semet, H. III, 85, 86. — Occultatus metu temporum Neronianorum, *qui se occultaverat*, H. II, 72.
- Occultus consilii, VI, 36; — odi, IV, 7. — Occultus hoc fert, pro *occulto*, IV, 40. — Sic occulti, IV, 12. — Per occultum subvertere, *occulto, fraude*, IV, 71. — Occulto habitu, *vestitu falso assumpto, quo fallerent, se milites esse*, H. I, 85. — Occultior in luxu, IV, 67.
- Occumbere occisione, XII, 38.

Occupare copias, I, 10; — domum affinitate, VI, 8; — nutantem fortunam, H. I, 56; — pericula, *prævenire periculum molientes*, H. I, 40. — Occupantibus faciles, H. II, 17. — Occupatu proxima loca, H. IV, 15. — Apud eos plurimum hiems occupat, G. 22.

Occurrere cum precibus et magistratibus, H. I, 62; — jugulo, *ad-movere collum dextra servi pugionem admoventis*, XVI, 15; — orationi, *respondere*, XIV, 55; — praelio, *adungere se ad pugnam*, H. IV, 16. — Occurrit continus violentiæ (ignis) campus ac velut vacuum cælum, XV, 40. — Quæ occurrunt non ambigua, *quæ oculis proposita cuivis facilia sunt reputata*, H. II, 20.

Occursus : occursu lembunculorum vecta in lacum, XIV, 5; — prohibitus, *ne principi obviam iret salutatum*, XVI, 24.

Oceanus victus, A. 25. — Oceani aperta, II, 23. — Oceano invexit milites, ibid. — Oceano abusque petiverat, XV, 37. — Oceanum mare, H. IV, 12.

Oculus : oculorum tabes, H. IV, 81. — Oculis adhuc insita cædes, XV, 29. — Oculis (valgi) contrectandum (corpus) permittere, III, 12. — Oculos defigere, *vid. defigere*; — hostium non tolerare, *adspexit*, H. III, 24; — meos subtrahi (in hac relatione) melius fuit, *rem non in meo conspectu agi*, III, 53; *add. A. 45.* — Oculis ægris introspicere felicitatem aliorum, H. II, 20; — competere, *vid. competere*.

Odisse, *silentio transmittere*, XVI, 16; *vid. not.*

Odium cœtus, *fastidium vulgi*, et cum eo congregandi, I, 76; — redditum, *vid. reddere*; — con-

nexum, *vid. connexus*; — validum ad exitia, VI, 29; — perinde est pravis et honestis (rebus), II, 2. — Odii atrox, XIII, 22; — occultus, IV, 7. — Ad odii privati occasionem abuti malis publicis, XV, 73. — Odium agitare adversus aliquem, *vid. agitare*; — velare blanditiis, XIV, 56. — Odium cædes Galbæ addiderat Othoni, H. II, 31. — In odium summum efferre aliquem, H. IV, 42. — In odium Vinii, H. I, 12. — Odio condito eandem utilitatem fovere, H. II, 30. — Odia duratura ad cædem matris, XIV, 1; — strata, H. II, 58; — vivida, XV, 49. — Odiorum vetera nomina (*homines olim exosos*) æquare (*odio hominum in se*), H. II, 95. — Odia in longum jacere, *vid. jacere*; — promere, recon-dere, I, 69. — Odii et contumacia accendere aliquem in alterum, I, 53; — mutuis Agrippinæ invisus, XIV, 3; — uti adversus aliquem novercalibus, XII, 2; — propriis infensus, XII, 18.

Odoratus philosophiam, O. 19.

Offensas omisisset, an distulisset, in incerto fuit, H. I, 46.

Offensio : offensione gravi et dissimulata aliquid abdere, III, 64. — Offensiones inanes et irritæ, *opp. iis quæ reipublicæ causæ suscipiuntur*, III, 54; — integræ, *vid. integræ*. — Offensiones filii non dissimulavit, *professus est, se ab eo offensum esse*, II, 42; — accendere, II, 57; — populi movere, I, 76.

Offerre epulum plebi, ob lætitiā imperii recentis, *de recens creato imperatore*, H. I, 76; — exitium alicui, IV, 2; — familiam, *torquendam scil. de reo dicitur*, III, 13; — filio figendos captivos, *pro-*

zonere, H. IV, 61; — *gladiatores* suo nomine, I, 76; — *preces*, XIV, 22; XV, 25; — *rebus novis* *securum* et *pecuniam*, V, 6, 8; — *se. suscepturum*, XI, 33; — *pro prestare*, XII, 62. — *Oblatam* *aurum*, XIII, 41. — *Obolata* in singulos annos quingena *sestertia*, *data*, *constituta*, XIII, 34.

Officium gloriæ *aliquis* (*obtinendo*), H. III, 53. — *Officere* *visui*, I, 28.

Officinas exercere armorum, H. II, 82.

Officium augere, *plus ceteris praestare*, A, 14. — *Per officii* *simulationem* *milites adjuncti*, H. I, 74.

— *Per speciem officii* *manum complexus*, VI, 50. — *Officii terminos* *exuere*, u. *exuere*. — *Officio damnandi cedere*, III, 22; *vid. not.* — *legationum advenisse*, XVI, 5. — *Officio* *ia principem*, XII, 56; *h. e. ut cap. 2*, *officium* *in principem rati*. — *Officia caerimoniarum magistratus exsequebantur*, XI, 11. — *Ad officia legum imbuere socios*, XII, 32; — *prudantium corrumpere*: *intempestive adiuvando*, II, 23; — *venerantium cuncta ad Augustum verterat*, II, 1. — *Per officium obviis*, I, 24.

Offundere aræ sanguinem, H. II, 3. — *Offundebantur multa simul*, *metus ex imperatore*, etc. XI, 20. — *Quanto inopia*, *tanto majora offunduntur*, I, 68; *oculis*, *animis*. — *Eo pavor offusum Claudium*, *pro eum pavorem off. Claudio*, XI, 31.

Olim, *pro aliquando*, XV, 74; — *jam pridem*, III, 54; XII, 86.

Omen: *omnis fidem implere, de eventu*, H. II, 78. — *Omine auctus*, *vid. augere*. — *Omina lata continuare alicui*, *vid. continuare*. —

Ad omina rei vertere quid, XV, 74; H. I, 86.

Omittere meritum, *relinquere*, XIII, 44; — *delationem*, VI, 30; — *mentionem alicujus*, III, 18; — *nihil e libidinibus*, VI, 46; — *provinciam, mutare consilium eo proficiscendi*, XV, 36; — *vectigalis*, XIII, 50; *vid. not.* — *Urbem, pro exire ea, cum adjunctione tamen neglectus*, III, 47. — *Omittere caput rerum*, *Urbem*, I, 47. — *Omittere rem*, H. IV, 6. — *Omitti dicuntur, a quibus custodes abecedunt*, XV, 69. — *Non emissum, quia sciscerentur multa*, II, 27. — *Nec nisi proevecta nocte omisi sunt, dimissi*, XV, 69.

Omnis ripa, tota, H. IV, 26.

Onerare multitudinem, pro augere accessu suo, H. II, 87; — *armis numeram segnem*, H. IV, 15; — *curas paventiam*, H. II, 52; — *curas principis*, I, 19; *idem quod accendere quod vid.* — *Onerare aliquem pretio et promisso*, H. I, 25. — *Onerabat licentiam ejus modestam exemplum*, H. IV, 64. — *Hæc onerabat Sejanus, augebat verbis, ut graviora viderentur*, I, 69.

Onus arduum, I, 11. — *Onere novo tentatur amicitia et obsequium*, IV, 46. — *Onera deprecari, scil. ut levantur vel tollantur, quam jam sustineantur*, I, 76. — *Oneribus novis turbantur provincie*, IV, 6. *Ovestus præda famæque*, I, 21; XII, 28; — *tergum vulneribus*, XI, 15. — *Ovesta frumenti vis camelorum*, XV, 12.

Opera theatralia, I, 16; — *arena*, XIV, 14.

Operari, absolute, pro sacrificare, II, 4; — *studiis*, III, 43; — *materis cædendis*, H. V, 20.

Operire domestica mala tristitia,

HI, 18; — *privata vulnera malis reipublice*, H. I, 53; — *pulsu sonituque equites*, H. III, 2. — *Operta offensarum*, H. III, 65. — *Operiri fores iussit*, III, 15. — *Opertus infamia*, III, 68; — *pallidamento*, H. II, 59. — *Operire reliquias pugnae, sepelire*, XV, 28. *Opes viresque*, H. IV, 19; — *imperii affectus*, H. II, 69. — *Opum*, quibus domus ista immensam viguit, primus accumulatur, III, 30; — *validus*, H. II, 19. — *Opibus Galliarum subnixus*, I, 47; — *pervigere*, IV, 34; — *invidiosis esse*, XIV, 47. — *Opibus, domo, paratu speciosus*, III, 55; *sic et*, II, 2, *auxit opibus, cooptis ad pompam regiam*.
Opimum casibus opus, plenum, H. I, 2; *vid. not.*
Opinari, loqui de aliquo, O. 2.
Opinio: opinionem addere, *facere insuper, ut homines opinentur*, A. 40. — *Opinio est, tamquam portendat*, XIV, 22.
Opperiri aegritudinem, ejus eventum, II, 69; — *senectatem principis*, XI, 26; — *alienam stultitiam, loco sapientiae est*, H. II, 34. — *Opperiri intentum aliis curia, dum ei commodum sit te audire*, XIII, 54.
Oppetere de morte quaesita, H. II, 24.
Oppidana lascivia, XIV, 17.
Oppidanum ei genus, VI, 15.
Opprimere, capere, H. III, 43; — *interficere*, XII, 44; XV, 24; — *bellum, extinguere*, XI, 1.
Oppugnationes urbium usurpatae nomine tenus, XV, 6.
Optio speculatorum, H. I, 24.
Opulentia longa, vid. longus; — *de multitudine incolarum et latitudine imperii*, II, 60.

Opus amphitheatri, situm extra muros, conflagravit, H. II, 21. — (*Historiarum*) *opimum casibus, atrox praeliis, aevum ipsa pace*, H. I, 2. — *Operi invidere, nolle tam praeclarum opus ab altero fieri*, XIII, 53. — *Opere mortali contactus equus*, G. 10. — *Opera semifecta fuga percurrere, vid. percurrere*.
Orare aliquid, expetere, VI, 24; XI, 10; XIV, 25; XV, 45; — *aliquem, cum infinitivo act.* VI, 2; XIII, 13; — *pro deprecari, veniam petere*, XIII, 25; — *tempus sermoni*, XIV, 53; — *causam, agere*, VI, 29; XI, 5; XIII, 42; XIV, 19. — *Oravit ut exstrueret, ut sibi liceret exstruere*, IV, 37. — *Orandi nescius, dicendi*, III, 67; — *validus*, IV, 21.
Oratio principis audita per quaestorem, XVI, 27. — *Orationes principum incisse in aures, et kal. jan. recitatae*, XIII, 4. — *Oratione fida laudare quem*, I, 52; — *tali scripsit confessionem*, XIV, 11. — *Oratio angusta et lubrica*, II, 86; *vid. angusta*.
Oratore eo, subventum coloniae igni hausta, XII, 58. — *Oratorum certamen*, XVI, 2; — *servitia in accusando*, II, 34. — *Oratoria eloquentia (quia scilicet et poetica)*, O. 8.
Orbari auxilio, H. II, 28. — *Orbatus accolis fluvius*, I, 79.
Orbis raptorem, A. 30. — *Orbis inest rebus*, III, 55. — *Orbis continuus initio latiore in tennem ambitum exurgens*, H. II, 3. — *Orbem conjungere*, G. 6; *vid. not.* — *Orbes sinuare*, VI, 37.
Orbitas captata, XIII, 52; — *insidiis obnoxia*, XIV, 40; — *pecuniosa*, XIII, 52; — *praevalida*,

vid. praevalidus. — Orbitati alicujus dedere quem, *vid. dedere.*
 Orbus, *absol. pro sine liberis (scil. nunquam susceptis, aut amissis)*, XI, 26. — Orbas sine posteris domos relinquere, XIV, 27.
 Ordini magnifica de re aliqua, *in dicendo*, XV, 25; — scelera alicujus, XV, 51.
 Ordo agminis in aciem assistit, II, 16; — insidiarum, XIV, 24; — insidiis compositus (*scil. talis*) ut, etc. XV, 53; — pro *senatu*, XIII, 48; *vid. not.* H. II, 52; — navium, pro *naves ordine positae*, H. II, 34; — non idem inter nos rerum adversarum secundarumque, *non aequae pares in utrisque alter alteri erimus*, H. II, 77. — Ordo sceleris patefactus, IV, 11. — Ordinis primi centurio, I, 29. — Ordinis sui cujusque milites deducti, pro *in suo quisque ordine*, XIV, 27. — Ordinem (senatorium) exuere, II, 32; H. II, 86. — Ordine remotum reddit senatui, XIII, 11; *v. not.* — Ordines abruptantur, H. III, 25. — Ordines alti, *in acie*, H. II, 27; *vid. not.* — denari, H. III, 63. — Ordines retinet centurio, *qui num locum servat*, I, 44. — Ordines reddit, H. I, 52. — Assignare ordines et adimere, *ibid.* — Ordinibus et subsidiis instructi, II, 80. — Ordinibus altis aliquem attollere, H. IV, 59; *vid. not.* — Ordo Mutinensis, *decuriones*, H. II, 52.
 Origo mali Judaea, XV, 44. — Origo gentis, *auctor*, IV, 9. — Origo ei utrinque gentis Claudia, VI, 51. — Origo illi e municipio, H. II, 50; *vid. not.* — Originis modicus, VI, 39. — Origine nostri veneranda loca, II, 54. — Origine Sabina, XI, 24.

Oritur facultas, XV, 51. — Oriebatur in nos plus vulnere, et pleraque caedes, XII, 35. — Ortus matre libertina, XV, 72. — Ordo discidio, XII, 40.
 Ornare aliquem provincia, IV, 2; — muneribus, G. 13; — (praeceptis) robur (etatis), XIV, 56.
 Ornatus militaris, *arma*, H. V, 22; — tragicus, XV, 65. — Ornata effulgere, XIII, 13; — festa domus, III, 9.
 Ortus primus, *nativitas*, VI, 22.
 Os: in ore alicujus, *in conspectu*, H. III, 77. — In ore agere vulgi, H. III, 36; *vid. not.* — erat hostis, *adversus*, III, 74. — In ore fama erat Vespasianus, H. II, 74. — Ore impudico alicujus cadere, XI, 3; — intento dicere, O. 11; — in mastitiam flexo, III, 16. — Ore Mosae Rhenuus effunditur in Oceanum, II, 6. — Ore placidus, H. II, 48. — Ore tenus exercitus doctrina, XV, 45. — Ora, *facies*, III, 53; A. 36; — seditionis multa, *multi seditiose loquebantur*, I, 31.
 Osculum post breve digressus, XIII, 18. — Oscula jacere, H. I, 36.
 Ostendere honorem in principem, IV, 64; — licentiam; I, 16; — laudem strenuis, solatium ignavis, exemplum omnibus, XIII, 35.
 Ostentare alicui bona sua, *nempe quae ipse habeat in se, commonefacere eorum*, II, 27; — rebus avis aliquem, XVI, 7; *vid. not.* — se invicem, H. II, 63; — militibus se, *jactare, venditare*, III, 9. — Ostentantes Vologesem a se pro pignore amicitiae attineri, etc., XIV, 25; — luxus, adulteria, H. I, 22; — promptas res alicui, XII, 12; — pro ostendere, VI, 37; — carmina, *edere*, XV, 49.

Ostentator arte quadam omnium quae
 diceret faceretque, H. II, 80; —
 periculorum et praemiorum, I, 31.
 Ostenta inter aulae foedissima, XV,
 34.
 Ostentui magis quam mansura de-
 dit jura, H. I, 78; — iturus gen-
 tibus, XV, 29. — Corpora abjecta
 ostentui, *in malam partem*, I, 29.
 — Ut ostentui esset, *insignius in*
oculos incurreret, XV, 64.
 Otiosus (et disjunctus) in dicendo,
 O. 18; *vid. not.* — Quibus otiosum
 est contendere, XIII, 3.
 Otium iners oblectare conversatione
 scurrarum, XII, 49; — velut per-
 egrinum in Urbe, XIV, 50; —
 segue terere, XIV, 39; H. II, 34;
 — usurpare, XIV, 55. — Otium
 est iis conferre vetera et recentia,
 XIII, 3. — Otium castrorum, I,
 35. — Per otium habiti, I, 31.
 Orans retulit se de Britannis, XIII,
 32.

P.

Pabulum attritum, XV, 16.
 Pacare: pacaverat eloquentiam quo-
 que tranquillitas temporum, *ab ac-*
cusando avocarat, O. 38.
 Pactus dies, XIII, 38. — Pacta,
 XV, 28.
 Pactum: pacto matrimonii viscire
 aliquem, VI, 45; — salutis acci-
 pere captivum, *pacta salute*, XII,
 20. — Pacta exuere, III, 43; —
 perfidiae firmare, H. III, 9; —
 transitionis rata apud Vespasianum,
 H. II, 99.
 Paedorem exuere, VI, 44.
 Pagani, *non milites*, H. I, 53; H.
 III, 24, 43, 77.
 Pagi trahuntur, *vid.* trahere. — Pa-
 gis centum habitantes Semaones,
 G. 39.

Palam iaduerat societatem ejus,
specie, XII, 13; — ferre senten-
 tiam, *non dissimulare*, I, 74; —
 laudares, secreta male audiebat,
quam palam faciebat, H. I, 10; *vid.*
not.
 Palari: plures extra palarentur, IV,
 48; H. III, 80; H. IV, 17, 18.
 Pallens fama, *cujus anxie cura ter-*
ret homines, O. 13.
 Pallores hominum denotare, A. 45.
 Pangere carmina, XIII, 3; XIV,
 16. — Pepigere... ulcisci, XI, 9.
 Par pro *idem*, IV, 57; H. IV, 54;
 — pro *aequum*, I, 25; VI, 3; XIV,
 49.
 Parare concionem, H. II, 79; —
 dolum alicui, VI, 3; — ferrum in-
 ter ae, I, 23; VI, 3; — signa, H.
 I, 31; — studia exercitus, II, 44.
 — Parat maturare nuptias, XIV,
 59; — victoriam, G. 30; — ulto-
 rem filium, VI, 33. — Parari foro
 et eloquentiae, O. 34. — Paratur
 mors Silani, pro *Silano*, XIII, 1.
 — Parabatur sententia, qua lege
 repetundarum (illi) tenerentur, XI,
 6. — Paratus in res novas, H. IV,
 32. — Parati animi, *compositi*,
prompti ad aliquem accipiendum,
 H. II, 9. — Parata peccantibus
 provincia, A. 6; *v. not.* — Præda
 parata, XV, 2; *v. not.* — Paratus
 servitio, H. IV, 2.
 Paratas pro *apparatu*, III, 52, 55;
 VI, 37; XI, 12, 30; XIII, 17;
 XV, 9; H. II, 58, 95; A. 25. —
 Parata facinoris, *quam pararet*, H.
 I, 23.
 Parcere voci et adspectui, *in cons-*
pectum et colloquium alicujus non
venire, XV, 61.
 Parcimonia, pro *minor sumptus*,
 XIV, 21.
 Parcus sanguinis civium, H. III, 75.
 Parere socii jussi, prout bello con-

- duceret, *in omnibus, quas usus belli postularet*, XIII, 8. — Parebant aequalius duci, H. II, 27. — Parendi amor, H. II, 19.
- Pariter probatus xx annis, *eodem tenore*, VI, 11.
- Pars consilii pacisque erat exercitum Vitellii spargi, H. III, 46. — Ea pars morum placebat, H. I, 14. — Et ipse Romanarum cladum pars erit, *in Romanis civibus interfectus post reperietur*, XV, 72; — *familiae dicitur aliquis*, VI, 8. — Modica pars famae ejus triumphalis honos, XII, 28; — *mæroris, alia causa*, VI, 27. — In partem accitus adversus omnes valet, VI, 42. — In partem curarum additus, H. IV, 26. — In partem vocatus, I, 11; — *agminis recipere comitantes, tamquam partem*, XIV, 33. — Partem capessere famae victoriaeque, H. III, 64. — Partes pro alterutra parte et nominata opposita, II, 43, 76; H. II, 68, 87, 93; H. III, 60. — Secessionem jam id et partes et bellum esse, XVI, 22. — Partes surgunt quum maxime, H. III, 4. — Partium specimen, *vid. specimen*. — Partes vocare se alicujus, IV, 17. — Partibus praetenditur consulare nomen honesta specie, H. III, 4. — Partes judicis assimilare, IV, 59.
- Particeps pro consocio, *sodali*, VI, 10; — *secretorem*, I, 6; — *ad secretum omne alicui*, XV, 50.
- Partivere inter se regnum, XII, 30.
- Partiri in Coss. curam, H. III, 58.
- Partus: partu gravis, *vid. gravidus*.
- Parum effugerat, pro *vix*, H. III, 39; — *per se, magni momenti locum obtinuit*, H. III, 8.
- Pascere quotidie servitutem suam et emere, A. 31, *vid. not.*
- Passim disperguntur, VI, 50. — Passim edere consocios, XV, 57.
- Pastus: pererrare pastus, IV, 25.
- Patefacere majora, XII, 9; *vid. not.* — *praedandi materiam*, XI, 5; — *terga occasione, h. e., ut tibi a tergo noceri possit*, A. 14. — Patefecit solatium populo exturbato et profugo campum Martis, ac monumenta Agrippae, etc. XV, 39. — Patefieri occasio etiam adversus me potest, H. I, 84.
- Paternus: paterni spiritus, *a patre accepti*, II, 43. — Paternae illi angustiae, I, 75; III, 52.
- Patescit in civitates Germania, G. 30. — Patescit Romanum imperium usque ad Rubrum mare, pro *patet*, II, 61.
- Pati tributa, VI, 41; G. 43. — Patitur tenuem aciem planities, I, 64. — Patiens arborum frugiferarum terra, G. 5; — *frugum solum*, A. 12.
- Patientia: in patientia (*libidinum scil.*) firmitudinem simulans, *de eo, qui exerceat libidines*, VI, 46. — Patientiam libertatis alienae ostentare, VI, 38.
- Patrare bellum, *finire*, II, 26; H. III, 64; — *necem*, II, 39, 88; XIV, 44; — *remedium, scil. quod opera manuum orisque peragendum*; H. IV, 81. — Patrata victoria, XIII, 41. — Patrata formidine regis et minis Corbulonis, XV, 6. — Quibus patrat, *peractis decretis*, XII, 26.
- Patriam exuere, H. V, 5.
- Patrius: patria benivolentia (in liberos fratris), *paternae similis*, IV, 4. — Patrii amnes, I, 79; *vid. not.* — Epulae patriae, *vid. epulae*.
- Pavere: pavent venae (balsami) ferro admoto, H. V, 6. — Paventium curas onerare, H. II, 52.

Pavidus offensionum, IV, 38; — ad suspiciones, H. II, 68; — nandi, H. V, 14.
 Paulatim meditatus longam absentiam, III, 31.
 Pavor internus, falsus, *vid. suis locis*; — hinc in omnes, VI, 50; — præcipuus et cum præsentis exitio, etiam futuri pavor subita exundatione Tiberis, H. I, 86. — In pavor præcipuo metuere aliquid, XII, 61. — Pavoribus, *cogitationibus periculorum*, nutare, H. II, 76. — Pavores induere, H. IV, 3.
 Paupertas innoxia, *vid. innoxius*.
 Pax ignava, H. I, 62; — cruenta, I, 10; — incruenta, II, 46; — languida et soluta inter temulentos, I, 50; — marcens, G. 36. — Pacis bellicque arbitria tractare, XII, 60; — foedere accipere aliquem, *qui scil. offert societatem*, XII, 37. — Pacis irritamenta, A. 20; — emolumenta, *quæ tantum in pace haberi possunt*, XI, 7. — Pacis modo effusi, H. IV, 15. — Paci formidolosus vir insignis, XI, 19. — In pacis summam nihil proficitur, XIII, 38. — Pacem exuere, IV, 72. — Pacem nostram metuebant, *imperium Romanum in pace*, XII, 33; *vid. not.* — Pacem morari luxu, *vid. morari*; — nutrire marcentem, G. 36. — Pace componere animos rebelles, XIV, 39. — Pace incuriosus, *quia pax erat*, IV, 45. — In pace obtinebat duas legiones, *ad nullum iis bellum utebatur*, H. II, 1.
 Peccare pecunia, *vid. pecunia*. — Peccantibus parata provincia, *peccare amantibus*, A. 6; *vid. not.*
 Pectus fervidum et compos mentis, XV, 70.
 Peculatus pecuniæ publicæ, XIII, 43.

Pecunia pro *divitiis*, XIII, 30; — pro *omni re familiari*, II, 33; — militaris, V, 8. — Pecuniæ publicæ avarus, *parcus*, H. I, 49; — opulentus, H. II, 8. — Pecunia peccatum, *largitione*, I, 40. — Adversum pecuniam firmus, IV, 35; *vid. firmus*. — Erga pecuniam alienam diligentia, IV, 20. — Pecuniis mercari quid, H. III, 55.
 Pecuniosa orbitas, XII, 52; — *senecta*, III, 55.
 Pedester dux ante signa, H. II, 11. — Pedestris acies *opp. navali*, H. V, 15.
 Pellere umbonibus, deturbare telis, *permutatio*, IV, 51; — pro *relegare*, XIII, 43; — pro *impellere*, *percutere*, XI, 38.
 Pellicere cum *ablat. rei*, pro *ad aliquid*, stupro, IV, 3; *vid. not.* — pro *tentare*, *solicitare*, III, 42. — Pelliciebat arma seditio, XIII, 48; — *simpliciter*, *scil. ad obsequii facilitatem*, I, 2; — vacui, VI, 41; *vid. not.*
 Pellis: sub pellibus habitus miles, XIII, 35; XIV, 38.
 Penates pro *re familiari*, III, 34. — Intra Penates abolere, quæ censuerint patres, jusserit populus, XII, 41. — Penates modici, *familia*, II, 84. — Penatibus avi reddi, I, 5, 17.
 Penes eum auctoritas, VI, 44. — Penes eos initia pugnarum, *ab his incipiuntur*, G. 31. — Penes eos potentia et, si res verterit, formido, XI, 28. — Penes eosdem facti et sævitia et invidia, I, 44. — Penes unum fore præmia, XV, 54. — Penes me erit exemplum, *a me edetur (in opposit.)*, H. II, 46. — Penes incuriam causa potissima rei, IV, 16. — Penes rempublicam esse (*de exercitu*), *ab ea stare*, H. I,

57. — *Sape postponitur, ut quos penes potentia*, XI, 28; *sic et* XV, 1; H. V, 8.
- Penetrabilis altitudo inquirentium spatiis, II, 61.
- Penetrales Dii Germanie, II, 10; *vid. not.*
- Penetralia: in penetralibus siti, *locis remotissimis populi*, A. 29.
- Penetrare amnem vado, II, 68; — animum altius, *de re invisa et suspecta*, I, 69; — iter, XV, 27; — altius, *plus justo sibi arrogare*, III, 28; *vid. not.* — *de sententia senatoris*, II, 36; *vid. not.* — *pro sollicitudine afficere*, III, 4. — Penetravit ad contumeliam senatus vox ejus, *etiam sepatum contumelia affecerat*, XV, 20. — Penetrantia lacrimis et arte adulteræ, XIV, 1. — Ad penetrandum aptus numerus militum, *ad perrumpendum, non in praelio, sed in itinere*, H. III, 41. — Penetrare in vitam famamque alicujus, *scrutari*, H. IV, 7.
- Penitus ad Medos porrigitur Armenia, II, 55; — haurire philosophiam, O. 30.
- Pensare exitu famam eloquentiæ, O. 40; *vid. not.* — *Pensantur vulnera et sanguis aviditate prædæ, non curantur, quasi pensata*, H. III, 26.
- Per pro *ablat. solo*, I, 65; II, 3, 33, 73; III, 4, 55; V, 10; VI, 40; XI, 37; XIII, 9; XV, 1; XVI, 19, 25; — *pro ab*, I, 44; XVI, 27; — *pro ad*, I, 75; XII, 27; — *pro cum*, XIV, 5; — *pro ex*, II, 17, 68; III, 49; VI, 46; — *pro in, cum ablat.* I, 31, 47, 50; II, 13; III, 54; IV, 62; VI, 22; XI, 17; XII, 52; XIV, 56, 60; XV, 38; H. II, 24, 89; — *pro propter*, I, 24, 65; II, 23; III, 14; VI, 7; XIV, 51, 33, 44; XV, 33; XVI, 4; — *pro quoad*, I, 68; II, 23; III, 30, 38; XII, 13; XIII, 2, 19; — *pro trans, super*, I, 66; — *occasionem et ἀφορμὴν eleganter exprimit*, XIII, 43; H. I, 24. — Per conditionem, *sub c.* H. III, 65; *ut*, I, 17, *per nomen*. — Per filium duxit legiones, *ei ducendas tradidit*, II, 57. — Per flumen adigere naves, II, 6. — Per quæstorem audita oratio principis, XVI, 27. — Per Chaldaeos scrutari, *a Ch. s. eos jubere scr.* XII, 52. — Per licentiam militum victus, H. II, 11.
- Peragere: peractus reus, IV, 21; *vid. not.*
- Percellere indicio aliquem (*seu judicio*) accusator dicitur, IV, 31. — Perculit eos atroci mendacio, *exterruit*, H. II, 54; *vid. not.* — Perculerat damno finium civitates, H. I, 53. — Perculso Seneca, *fracta ejus potentia*, XIV, 57.
- Percensere: percensuit curam numerum militum, IV, 4.
- Percolere non omisit eum, IV, 68. — Percoluit eos præfectaris, procurationibus, H. II, 82. — Percollere eloquentia aliquid, A. 10.
- Percunctari consessum cavæ, *querere de singulis ibi sedentium, quoniam sint*, XIII, 54.
- Percunctationes sævæ, XV, 58.
- Percussis officiis ejus, XI, 3.
- Percussor: percussorem vocat, *aliquem, qui se interficiat*, II, 31. — Percussore immisso extinctus, III, 16.
- Perditum sanguinis tantum, *funus*, XVI, 16.
- Perducere, *pro ad partes illicere*, H. I, 25.
- Peregrinum velut in urbe otium, XIV, 53.
- Perferre visu magnitudinem mali

non toleravit, III, 3. — Pertulit ventus violentiam ad vicina Urbi, XVI, 13.
 Perficere decretum senatus, *exsequi*, XIV, 49; — victoriam, G. 3, 60; (*utrumque pro efficere*).
 Perfidiis locum querere, H. III, 4; — pacta firmare, H. III, 9. — In perfidia strenuus, *vid.* strenuus.
 Perfidiosus ex animo, XVI, 23.
 Perfringere aerarium pro *effringere*, extorquere precibus, etc. pecuniam arario, II, 38; — aggerem, XII, 31; — stationes, I, 64; — cohortes et classes imperii Romani, *per-rumpere*, penetrare, XIV, 11; — hostes, eorum opera, H. II, 21; — in acie de equitibus, XIV, 37.
 Perfugæ pro supplicibus, H. III, 48. — Perfugas illicere, *vid.* illicere.
 Perfugium Dianæ, *asylum*, III, 62.
 Pergere pro ire, contendere, abire aliquo, I, 40, 41; V, 10; VI, 27; XI, 32; XII, 86; XIV, 18; XV, 55; — iter, IV, 20; XV, 27. — Pergit iter in viam sacram, H. III, 68; *vid. not.* — Pergitur Danubio Germania *f. leg.* porrigitur, *vittio orto ex contracta scriptura*, porgitur, G. 42; — pro agere, I, 28. — Prospere cessura pergerent, *scil. facere*, I, 28.
 Periculum anceps, *duplex*, IV, 59; — facere insonti, XIII, 33; *vid. et* facere; — suum adjicere consilio, non modo suadere, sed et operam suam obligare, H. II, 76; — sumere, *vid.* sumere. — In periculum ire, *vid.* ire. — A periculo vacuus animus, *vid.* vacuus. — Pericula occupare, *vid.* occupare; — aliena deserere, XIII, 55; — intendere alicui, III, 48; — instruere, polliceri; ad pericula degener, præcipuus, *vid. suis locis*. — Pericula sua miscere cum sorte damnati,

XVI, 34. — Periculorum avidi, H. III, 41; *vid. not.* H. V, 19; — delenimenta, II, 33; — gnarus, H. IV, 29. — Acrius periculum, XV, 3.
 Perinde, quam, II, 5; — quam si, I, 73. — Insigni familia, ac perinde opibus, *scil. qui erat, ut Terent. Hec. perinde ego ero fama foris*, VI, 32.
 Perire: perit nihil præsentibus viribus, *decedit*, H. I, 1.
 Peritia morum alicujus, I, 70; — locorum circumveniri, *ab hostibus locorum peritis*, A. 25.
 Peritus prioris regis, XI, 29; — cum infinit. et accusat. *ibid.* — pro docto historiarum veterum, H. III, 37. — Perite audire, XIV, 20.
 Perlicere: seditio necem et arma perliceret, XIII, 48.
 Perluere, respergere, H. IV, 53; *sed vid. not.*
 Permansit ira et dies, I, 68.
 Permesse saltus, cum exercitu, I, 50. — Permeant longius saxa et hastæ tormentis excussæ, XV, 9.
 Permisceri consiliis alicujus, III, 38; — negotiis, IV, 40. — Permixtus flagitiis, intentus, occupatus inquirendis, H. II, 16. — Permixta bella, H. I, 2; *vid. not.*
 Permittere aliquem (*mittere, pati abire*) ad fastigium patrium, *scil. capessendum*, XI, 10; — bellum alicui, gerendum dare, IV, 74; — curas imperii, H. I, 90; — honores, mandare, XIII, 29; — sibi plus occultæ vocis aut silentii suspicacis, III, 11; — insulas, *ut in insulas exsulatum abeant*, XV, 71; — licentiam vulgo et satietatem, copiam sui satiandi, I, 49; — cum infinit. *pass.* I, 12.
 Permoveor plerumque, num verius ait, *sæpe dubito, annon rectius*, IV,

57. — Tantum misericordiae permovet, III, 23. — Misericordiam permovet, I, 21.
 Perniciabilis, IV, 34.
 Pernicies gliscit, *vid.* gliscere. — Perniciem fecere hæc illis, H. II, 70; — invenire sibi aliisque, I, 74.
 Pernicitas equorum adempta, *vid.* adimere. — Pernicitate equi profugus, II, 68; IV, 45.
 Pernotacere, I, 23; XIII, 25; XIV, 8.
 Perorare, pro *dicere*, in reum, III, 17.
 Perornare senatum, XVI, 26; *v. n.*
 Perperellere pro *cogere*, XII, 50; — aliquid pecunia et vi, H. II, 62. — Perpulit preces suscipere, XIII, 54.
 Perpeti gratiam juxta et fastus, *per syllepsin*, IV, 74; — ingruentes accusatores, VI, 38.
 Perpopulari aliquos, XIV, 26.
 Perrumpere hostem, H. III, 2; — montem, *pervadere*, XII, 56; — *peculiari modo dictum*, IV, 40; *v. not.* — Perrupit hostia semifacta opera fuga, XV, 7. — Perrumpuntur angustiae itinerum et altitudo tectorum non perinde solis vapore, XV, 43. — Perrupta castra (hostium impetu), H. II, 15. — Ne quo affectu perrumperetur, *ne quem affectum proderet*, III, 15.
 Perscribere consensum senatus, XIII, 26.
 Persistere pro *incipere*, quod constitueris, XI, 29; — *sic contra*, ibid. — *desistere*.
 Perstringere animos, *opp.* mulcere, H. I, 85. — Leviter perstringere, *reprehendere*, IV, 17; — animum suspicacem, I, 13; — sordes et obscuritatem alicujus splendore et gloria (sua) pro *præstringere*, H. I, 84.
 Perstare: perstat miles, H. III, 66; — in perfidia, H. IV, 57. — Perstat intercedere, III, 70. — Perstat in bello, XIII, 37.
 Perstimulare spiritus sermonibus, IV, 12.
 Persuasio de infernis eadem, caelestium (pro *de caelestibus*) contra, H. V, 5; — veneni accepti, II, 69.
 Persultare ut captam Italiam, H. III, 49; — pro *vagari populandum*, XII, 40. — Persultabant tripudiis et carminibus, IV, 47; — silvas, A. 37.
 Pertentare pro *tentare*, *sollicitare*, H. I, 25; — pugionem, H. II, 49.
 Pertinax pro Nerone fides, H. I, 51. — Pertinacia arma, H. III, 67.
 Pertinere: pertinet ad eos præda, *is cedit*, H. III, 19. — Quo pertinuit, *quem usum habuit*, III, 12.
 Pertrahere pro *violenter ad libidinem deducere*, VI, 1.
 Pervadere: pervaserat fama circumventi exercitus, et peti Gallias, I, 69.
 Pervastata conferendis pecuniis Italia, XV, 44.
 Pervertere aliquem, pro *evertere*, *perdere*, IV, 12; XII, 22.
 Pervicacia pro *constantia*, I, 19; XII, 20, 35.
 Pervicax iræ, IV, 35; — recti, H. IV, 5. — Pervicacius amplecti aliquid objectum, *vid.* amplecti.
 Pervigere opibus et honoribus, IV, 34.
 Pervigil et in somnis distinguuntur, *illud volentis, hoc inviti*, I, 65.
 Pervius: pervium illa... exercitiis est, H. III, 8.
 Pes: pedibus emensa spatium Urbis, II, 32. — Pedes pro *pedites*, XIV, 29; *vid. notam*.
 Pessima mors, *vid.* mors.
 Pessum ituri campi, I, 79.
 Petere alicui aliquid, II, 31; III, 57; XIII, 10; — aliquem insecta-

tionibus, II, 55; — devotionibus conjugium, XII, 65; — aliquem pro (*ad defectionem tentare*, XIV, 58; — Cremonam intendit, H. II, 22; — fidem alicujus, *ad eum confugere*, XII, 36; — gloriam facinoris, XI, 1; *vid. not.* — nationes, *ad eas contendere*, VI, 42. — Supra petere, *altius repetere*, H. IV, 48; — veneno aliquem, VI, 23. — Petita in fascum bona, II, 48.

Petitiones (*int. debiti*) resumere, omittere, XIII, 51.

Piaculum furoris, I, 49. — Piacula petita Diis, *placandis*, XV, 44.

Piari scelus, pro expiari, *dicitur sanguine ejus, in qua exercetur*, I, 42. — Piatos manes, H. III, 25.

Pictam togam, IV, 26. — Picta auro agmina, VI, 34.

Pignus : pignore adjungit parentes eorum, *vid. adjungere*. — Pro pignore scribere testamentum, O. 13; *vid. not.*

Piissimus, A. 43.

Pila muralia, IV, 51; — militum arsere, XV, 7.

Placamenta iræ tendere, H. I, 63.

Placare : placatus, pro *propitius*, *nulla scil. ante offensa, in precationibus Deorum solitum adhiberi*, II, 18. — Placatos manes precari, *vid. precari*.

Placere corpore et adulterio, H. IV, 55. — Placitum, ut mitteretur, III, 6; — ut scriberetur, I, 36; — *cum infinit. passiv.* IV, 19; VI, 6. — Placita majorum, *mores*, XIV, 22.

Placidus ore, H. II, 48. — Placida illuvies, XII, 51. — Placidum mare, II, 23.

Plane sita colonia, H. III, 19; — pro *potius*, XIII, 55; — pro *quidem*, *vel sane*, *seq. sed*, III, 34.

Planitas sententiarum, O. 23.

Planus : naves planæ carinis, II, 6.

Plausus : in plausus ruere et immo- dica studia, H. I, 35.

Plebs festa, II, 69; — opponitur (*equitatui*), III, 5; — Urbis, *opp. municipibus*, XVI, 4. — Plebis frumentum, *ad usus plebis destinatum, publicum*, XV, 18. — Plebiscita publicare, VI, 17; XI, 14; *v. not.* — Plebis tribunus, XVI, 26. Plecti criminibus, *propter crimina*, IV, 20.

Plenus constantis silentii, XV, 16.

Plena domus, *int. liberis*, IV, 3. —

Plenior orator, O. 18, 25.

Plerique et pleræque, pro *multi et multæ*, II, 28; IV, 9; XII, 35; XIII, 25; H. I, 86; O. XV, 31.

Plerique et plurimi *differunt*, H. IV, 84.

Plerumque pro *sæpe vel nonnunquam*, IV, 57, 74; H. III, 63.

Plures : vulgus et plures, *vid. et.*

Plurima auctoritas, VI, 44.

Pœna duorum erit, H. I, 84. —

Pœnæ luendæ primus, VI, 4. —

Adversus impudicas satis pœnæ in professione flagitii, II, 85. — Pœnam non palam ausus, II, 40; —

irrogare in aliquem, VI, 6. — Ad pœnam vocare, *vid. vocare*. —

Pœna luere, XIII, 21; *vid. not.* —

Solutum pœna id ante fuerat, *nulla multa pecuniaria imposita ei rei*, XIV, 28. —

In Balbum cædem pœnæ decernuntur, VI, 48. — Pœnas exercere de singulis, I, 44; —

incitare, *vid. incitare*.

Pœnitentia : pœnitentiam agere sermonis sui, O. 15; — amicorum prævenire, *vid. prævenire*. —

Ad pœnitentiam mutari, II, 33; VI, 36. —

Ad pœnitentiam primi, I, 28. — In pœnitentiam verti, H. II, 63; H. IV, 35. —

Pœnitentia mobilis, *vid. mobilis*. — Pœnitentia converti, I, 45.

- Ponere** : non ponit et clementiæ ac severitatis, *satis utraque prestat*, III, 51. — Quum non ponit et virtutis, *virtus non deesset*, H. II, 19. — Ad ponendum regressus, IV, 11; *vid. not.*
- Pollere** : parsimonia pollebat, *usitata erat*, III, 54. — Inferendo bello pollebat, *sufficiebat inferendo bello*, H. III, 55.
- Polliceri** fidem, pericula, I, 39.
- Polluere** mentem suam et aures hominum nefaria voce, III, 50. — Pollui arena et ludo, H. II, 62; — stupris pubem, VI, 1; — scenam, XIV, 20; — feminam, XII, 46.
- Pomœrium** auxit Cæsar, XII, 13; *vid. not.*
- Pone** fores, IV, 69; — tergum, II, 16; H. II, 83; H. III, 60; H. III, 85; H. IV, 62.
- Ponere** in communi libertatem, *vid. communis*; — sibi finem vitæ, VI, 40; — bellum, II, 38; H. II, 52; — edictum, I, 7; — castellum, I, 56; A. 22.
- Pons** fidus et validus, XV, 15. — Pontis principium, I, 69; — firmitatem continere, H. II, 34. — Pontem imponere paludibus et campis, I, 61; — Rheno, I, 69; — jungere, *vid. jungere*; — turris claudit, H. II, 34. — Pontes fluminum interrumpere, H. I, 70. — Pontibus firmare æstuaria, IV, 73; — stratiæ naves, II, 6.
- Pontificum** summus, III, 58.
- Pontificatus** sacerdotium, A. 10.
- Populari** (*passive*) excursibus, A. 20.
- Popularia**, XV, 39; H. II, 66.
- Populatio** lata, I, 57.
- Populus** : populi Romani vita volvitur per incerta maris, III, 54.
- Porrigere** venas brachiorum, XVI, 35. — Porrigitur Armenia penitus ad Medos, II, 56; G. 41. — Porrigitur agmen, *procedendo extensum*, I, 51.
- Porro** *inservit argumentationi*, pro atqui, enim vero, O. 23.
- Portare** : portaverant catenas in Romam, *attulerant*, XII, 64.
- Portendi** mutationem, cognitum est crebris prodigiis, XII, 64. — Portenditur imperium, H. II; 78.
- Portus** exercere, *per syllepsin arva, metalla*, A. 31.
- Poscere** sibi reum aliquem, XVI, 23.
- Positio** cæli, clima, A. 11. — Positas siderum, VI, 21.
- Posse** pro *audere*, H. V, 8; — eo usque, *adeo potentem esse*, XVI, 8. — Potuerunt primi, Cæsaris opibus, pacis bellicque arbitri tractare, *primi per Cæsarem tantam assecuti sunt potentiam, ut possent, etc.* XII, 60.
- Possessio** pro *occupatio*, A. 18; *vid. not.* — Possessionem usurpare, XIV, 26. — In possessione judiciorum locatus ordo equester, XII, 60.
- Possessor** proximus quisque, vicini, XIV, 18.
- Possidere** : possessa Achaia Asiaque, X, 21. — Possessa ipsa transit Vicetia, *occupata*, H. III, 8.
- Post** Cremonam *scil. deletam*, H. III, 49; *vid. not.* — Post grave vulnus pugnam deseruit, I, 88. — Post paucos dies, XI, 2; XV, 37. — Post tot clientes, *ex tot clientibus unus*, IV, 68.
- Posteritas**, posteritatis cura, *gloriæ a posteris*, H. II, 53. — Posteritate gliscit utramque, *posteritatis fama*, III, 19.
- Posterum** : in posterum abolita, I, 78; — *int. diem*, IV, 73; — celebratus dies, H. II, 79; — monere aliquem, IV, 17; — valere, *apud posteritatem*, IV, 61. — Postero, *omiss. die*, IV, 45. — Poste-

res fodebat adultero municipali, IV, 5. — Posterum gloria, *vid.* gloria.
 Posthac, *deinde*, III, 62; V, 8; VI, 6; XII, 38, 60, 62; XIV, 30.
 Postquam cum *presenti*, XIV, 44; — campos propinquabat, pro *campis adpropinquaverat*, XII, 13; — utebatur pro *uti coepit*, VI, 51.
 Postalare cum *infinit.* II, 50; — *pass.* VI, 2; — repetundis aliquam, III, 38; cf. III, 66.
 Potens discordiis, seditionibus, H. II, 86; — mariti, XIV, 60; — neque jubendi neque vetandi, H. III, 70; — orbitate, H. I, 73.
 Potentia et concordia eadem loci est, IV, 4; — principatus divisa in T. Viniam et Cornelium, H. I, 13; — pro *facultate*, VI, 8; — et vis distinguuntur, *vid.* *vis.* — Potentiam annos XII explevit, II, 88; — prioris instituta commutat, XIV, 56; — prompta juvenis, *v.* *promptus.* — Potentia fratris ausus, *florus* *ea*, III, 24. — Potentiam propriam tentare, H. II, 65. — Potentia Romana jubentur tributa, XII, 60. — Non potentia, sed, ex jure statuere, IV, 43. — Potentia et potestas *funguntur*, O. 5.
 Potestas pro *potentia*, III, 69. — Potestate senatus non opus, *jussu*, XVI, 3.
 Potiri rerum, *adeptum esse imp.* I, 5; XIII, 3. — Potiebatur aula et novo rege, *cum ex arbitrio suo regebat*, VI, 42; — Cappadocia quinquagesimum jam annum, *tenebat eam*, II, 42. — Potitus Persis, Media, Bactriano, et Scythia, II, 60; — regni, XIII, 6; — primi flagitii (in adulterio tentando), IV, 3; — quondam Armeniam, *qui tenuerat olim*, VI, 40.
 Potior retinendo regno visus, XI, 9.

Potus sacri, pro *fonte*, XIV, 22.
 Prae, in *composit.* pro *propter*, VI, 35; H. V, 23; — loco pro, II, 13; III, 5; XIV, 44.
 Praebere simulacra libertatis sonatui, I, 77; — antiquitatis, III, 60; — visui aliquem populo, XII, 21; — semina seditionis, XI, 19; — casum pugnae, XII, 28.
 Praecavendi exemplum dare, *vid.* *exemplum.* — Ad praecavendum exterritus, XVI, 8.
 Praecellere modesta juvenia, XVI, 7; — genti, *praesse*, XII, 15.
 Praecepit expulit vitam, XVI, 19; — pro in *praiceps*, IV, 62. — In praiceps jacere, IV, 21. — Praecipites nuntii, H. II, 6.
 Praeceptis fovere pueritiam alienius, XIV, 55.
 Praecipere bellum, *maturius facere*, I, 55; — laus velut in herba... praeccepta, O. 9; — speciem libertatis, II, 35; — aviam aliquam, IV, 75. — Praeoperant animo orationem, *vel principis, providebant, quid esset dicturus; vel nam paraverant*, III, 57.
 Praecipitare saevitiam violentia, III, 19.
 Praecipitium: nil medium inter summa et praecipitia, H. II, 74.
 Praecipuus ad pericula, *vid.* *periculum*; — ad scelera, *scil.* *suscipienda*, VI, 7; — circumveniendi aliorum, *ibid.* — dies, *honorificentissimus*, H. IV, 4. — Praecipuus opes ad, etc. *egregie aptus*, XIII, 30; XVI, 14.
 Praeclarus eloquentiae ac fidei, IV, 34. — Praeclarissimus, O. 9.
 Praecolere nova, incipit, XIV, 22.
 Praecurrere, *antecellere*, O. 22.
 Praeda: inter praedam et caedem (reperta aquila), *inter praedandum (nisi ipsa aquila praeda dicitur)*,

- I, 60. — *Præda* (pariter et gloriæ) consulere, XIII, 39. — *Præda* destinare aliquid, II, 13. — *Præda* civili imbueri militem, H. III, 15. — *Prædam* irritam efficere, v. *irritus*. — *Ad prædam* viles, H. III, 33. — *In prædam* correpti locupletissimus quisque, H. II, 84. — *In prædam* vertuntur capti, H. II, 44. — *Prædarum* accusare aliquem, XII, 57. — *In prædarum* occasionem, H. I, 80. — *Prædas* trahere, III, 20. *Prædabundus*, III, 39; XI, 18. *Prædatio*: qua *prædatio* erat, *qua parte ad prædandum missus exercitus*, III, 74. *Prædatoris* manns, IV, 24. *Prædicere* pro *edicere*, XIII, 36; — pro *constituere*, II, 6; — diem reo, II, 79; *ubi vld. not.* — pro *interdicere*, *cavere*, XVI, 33. *Præditus* sacerdotio, XI, 11; XVI, 22; — studiis, IV, 58. *Præfectura*, *satrapia*, XI, 8. — *A præfectura* cohortis, *postquam ei præfuisset*, H. II, 92. *Præferre* pro *præ se ferre*, *ostendere in se*, XIII, 3; XIV, 57; XVI, 32. — *Prælati* ad hoc tantum, H. I, 7. — *Epistolæ* servorum nomina *præferebant*, *habebant*, VI, 24. *Præfervidum* balneum, XIV, 64. *Præfestinans*, *præterire festinanter*, V, 10. *Præfluit* castra flumen, XVI, 15; — provinciam Danubius, II, 63. — *Præfluebat* amnis, XII, 33. *Præfracta* audacia, XVI, 7. *Præfulgere* decore consulari et triumphali, XIII, 44. *Prægredi* fines, *egredi*, XIV, 23. *Præire* sacramentum, H. I, 36; H. II, 74; — ludos, *de imagine in pompa prælata*, II, 83. *Præjacet* castra campus, XII, 36. *Præjudicium*, *omen*, G. 10. *Præjuverat*, *antea juverat*, H. III, 65. *Prælabi*, *de natantibus*, H. II, 35. *Præliator*, *de duce*, II, 73. *Præmatura* properare, III, 66. *Præminere* imperatores ceteros, XII, 33; — imperia cetera, III, 56. *Præmium*: cum *præmio* peraguntur scelera, *vid. cum.* — *Præmia* pro *præda*, H. I, 16, 42; — legis, III, 28. — *Præmiis* datis exuere aliquem, XIV, 55; — vocare, v. *vocare*. — *Præmiorum* hiatus, *cupido*, H. IV, 42. *Præparari* munditiis multis, IV, 28. *Præpeditus*, *de equis*, *quibus pedes vincti*, *in pascuis*, IV, 25. *Præpollere*, *plus valere*, II, 52; *alibi multum valere*. *Præponere* bello aliquem, H. II, 23; — classi fabricandæ, II, 6. — *Præpositi*, *præfecti*, H. I, 36. *Præposse*: postquam *Macedones præpotuere*, H. V, 8. *Prærigere*, XIII, 35. *Præripere* vitam, *auferre*, XV, 59. *Præruptus* animo, XVI, 7. — *Prærupta* dominatio, V, 3; *vid. not.* *Præsaga* responsa, H. II, 1; v. *not.* *Præsagium* fatale implevit, XI, 21. *Præscium* et rectorem habere aliquem, H. II, 78. *Præscribere* pro *jubere*, I, 6; — pro *inscribere*, III, 57; H. III, 13; — pro *prætere*, IV, 52; XI, 16; — pro *describere*, XIII, 4. *Præscriptione* tribunicie potestatis ponere edictum, *scilicet sub*, *vel cum*, I, 7. *Præsens* facinus, *atrox*, *audax*, H. II, 75; — copia, *opp.* accitis militibus, etiam nunc itidem *præsentibus*, IV, 47. — *Præsenti* custodia manent illæsa conjugia, III, 34. — *Præsentia* bona, *divitiæ principis*, *quas tunc habebat*, XVI, 2. — *Pars præsentia* turbant, *iis locis ubi*

- erant*, III, 38. — *Præsentium gratia, eorum, qui tum viverent*, VI, 46. — *E præsentibus tutissima, quorum copia erat*, II, 80.
- Præsentia* : ad præsentiam Cæsaris, XI, 8. — *In præsentia laturo, corrupte*, A. 32; *vid. not.* — *Præsentium omen*, I, 23.
- Præsidere cum accusat*, III, 39; IV, 5, 72; XII, 14, 29; — *sacris vestalibus*, II, 86; — *cedendis gladiatoribus*, I, 76; — *signis Romanis, militibus congregatis*, XII, 37. — *Præsidere legionibus*, H. IV, 74; — *tormentis serverum*, VI, 47; — *de imperatore legatos audiente*, XIII, 8.
- Præsidium regium*, XIV, 25. — *Præsidium potere dicitur, qui opes suas ultra sustinere non potest*, XIV, 54; — *mutuari ab audacia*, I, 38. — *Præsidio stetero milites*, I, 8. — *Præsidia pro castris et ipsis copiis*, II, 64; *vid. not.* XV, 17; *pro auxiliis*, H. III, 45; — *abecissa*, H. III, 78. — *Præsidii trinis occurrere host. globis, agminibus*, H. III, 82; — *de operibus, quibus circumvallantur hostes*, IV, 49.
- Præstantissimus sapientiae*, VI, 6.
- Præstare terga hostibus*, A. 37. — *Præstat eloquentiae plurimum magnitudo caussarum*, O. 37. — *Truculentia cæli præstat Germania*, II, 24.
- Præstringere nodo digitos*, XII, 47.
- Præsumere aliquid, maturare*, I, 48; — *de caussa magnifice, etc. judicare ante*, etc. H. III, 9; — *ante sumere*, XIV, 3, *ut sæpe apud Plinium*. — *Præsumptum habere*, XIV, 64.
- Præterdere culpæ alienæ aliquam*, H. II, 39; — *classem fronte minaci (litore)*, H. II, 14; — *nomen consulare partibus honesta specie*, H. III, 4. — *Præterita late gens provinciis nostris*, II, 55. — *Quicquid castrorum præteritur Armeniis*, H. II, 8.
- Prætentata in aliquo crimina*, I, 73.
- Præteritum nihil excusandum in vita*, H. I, 55.
- Prætextæ Rheno nationes*, G. 33; *add. 42.*
- Prætexto reipublicæ pacem suadere*, H. III, 80; *cf. II, 100*; — *maiore proficisci, specie, apparatu*, H. I, 19.
- Prætor Bithyniæ, pro proprætor aut procurator*, I, 74; *vid. not.*
- Prætorium, de cohortibus prætorianis*, H. I, 20.
- Prævalere pugna equestri, quæ tum nulla erat, equitatu ad pugnam equestrem*, H. III, 8. — *Prævaluit ambitus pro eo*, XIII, 33.
- Prævalida orbitas, potior habita*, III, 25; — *nomina equitum Romanorum*, XII, 60.
- Prævehitur Rhenus Germaniam*, II, 6. — *Prævehi missilia*, H. IV, 71.
- Prævenire excidium domus suæ opportuna morte, vitare, ne videas*, H. III, 67; — *misericordiam alienius, facere, ut locum non habeat*, III, 50. — *Multa sceleris indicia præveniunt, antecedunt facinus*, XIV, 44; — *samam*, II, 40; *vid. not.* — *infensos fuga, evadere*, IV, 72; — *impetu et cominus, superiore esse*, VI, 35; — *indicio (omiss. ceteros)*, XV, 54. — *Præventa gratis, occupata*, H. I, 5.
- Præverti pro reverti*, IV, 32; *vid. not.* — *ad aliquos, ante omnia eo tendere*, II, 56.
- Prævidere pro negligere*, XII, 63; *vid. not. non videre.*
- Præumbrat fastigium imperatoris*, XIV, 47.
- Prave facundus*, I, 53; *cf. XIV, 22.*
- Pravitas et discordia*, III, 48; *vid.*

not. — Pravitate eadem inscotantur mortuum, qua foverant vivum, H. III, 85. — Pravitatibus corrupti, III, 34. — Pravitatibus detorta, O. 28.

Pravus aut industrius, H. I, 48.

Precari pro *deprecari*, II, 42; VI, 9; — annum efficiendis coeptis, VI, 26; — regnum potentiamque pro aliquo, XII, 19; — placatos manes, ut sint placati, H. III, 25. — Precanda modestia, IV, 7.

Precationibus faustis, votis, audita scil. cum, IV, 9.

Precariam animam trahere, I, 42. — Toties captis precaria vita, H. IV, 76. — Precarium imperium et brevi transiturum, H. I, 52.

Preces curatissimas, I, 73; — degeneres, *vid.* degener. — Preces degeneres, XII, 19; — occultas mittere, XI, 10; — suscipere, XIII, 54; — offerre, XV, 25; XVI, 23. — Precum socius, qui idem cum altero precatur, II, 10. — Precibus agredi aliquem, XIII, 37. — Cum precibus occurrere, H. I, 66. — Sine precibus juvare aliquem, non rogatum, IV, 64. — Precibus aliquis concedere damnatum, II, 55. — Precibus adolere altaria, H. II, 3.

Prehendere pro *deprehendere*, IV, 48; H. IV, 25.

Prela urgentur, *vid.* urgere.

Premere castris gentem, XII, 32; *add.* H. IV, 23; — iras, VI, 50; H. IV, 72; — pulsos, instare, II, 15; — sanguinem, sistere, XV, 64; — pro continere, de fugituro, H. IV, 2; — pro opprimere, XVI, 9. — Premere sermones, III, 6; — pavorem vultu, XIII, 16. — Presunt seu bona seu mala facta semel invisum, H. I, 7. — Pressus curru equus, G. 10; *vid. not.* — pro oppressus ruina tecti, XIV, 5. —

Naves onere ruentium pressae, *depressae*, H. III, 77. — Circumjecti pressere, pro *oppressare*, H. IV, 2. — Sermo pressus, O. 2.

Prensare propugnacula, *ad ea emitti*, IV, 51; *add.* I, 68; — pectora, amplecti, H. IV, 46; — vestigia, H. I, 66.

Pretium pro *premio*, II, 10; III, 40; VI, 3; — pro dono, H. I, 18, 25; — fuit ei, *dignum opere vim*, I, 57; — fuit in Veronensibus, eorum *deditio magni momenti visa*, H. III, 8; — laboris petuntur legiones et castra Romana, XV, 12. — Pretio vendere, A. 19. — In pretium belli cedit provincia, *quod al. in premium victoriae*, H. I, 11. — Pretia nascendi, res, ob quas *dignum fuerit nasci*, G. 31. — Pretiis veris aestimare acies, XI, 26.

Pridie insidiarum *perpetrandarum*, XV, 54.

Primitis metallorum, *minerae*, H. IV, 53.

Primordio tristis, *novi principis initio*, I, 7. — Primordia, *arcana, antiqua sacra*, G. 40; — imperii capessere, VI, 50.

Primores castrorum, H. III, 31. — E primoribus peritia legum, XIII, 30. — Primori in acie, H. III, 21.

Primus adspernatur *pro ceteris*, I, 27; — poenae luendae, VI, 4; — fugae, H. III, 16. — Prima dilige- tia haec ei fuit, *tum primum se ostendit diligentem*, IV, 20. — Cui prima aetas, *major natu contra sensum*; *f. leg. proxima*, XVI, 11. — Primpili honore perfunctus, XIII, 36. — Primo, *omiss. ante mox*, IV, 41, et saepius.

Princeps imminens, v. imminere; — sumitur minori discrimine, quam quaeritur, H. I, 56. — Principis vi

ulcisci inimicitias privatas, *quam ut princeps habeas*, III, 12. — Principe Vitellio dignus exercitus, H. II, 89. — Principe quibus uteretur, jura dedit, III, 28; *v. not.* — Principes, *simplic. de primoribus patrum, et quidem sub Caesaribus*, H. II, 94; — eastrorum, H. I, 57; *vid. not.* — Principes asciscere, *vid. asciscere.* — Principibus Remis, *auctoribus*, H. IV, 67. — Princeps dies, I, 9; — locus, I, 10. — Principes quinque emensus, H. I, 49. — Principalis fortuna, H. II, 59; — paratus, *ibid.* — Principale matrimonium, H. I, 22; — acortum, H. I, 13. — Principatus potentia divisa, H. I, 13; — novi facinus, *in n. pr.* I, 6; XIII, 1. — Principatibus longis posita, H. II, 53. — Principium incipit, XIII, 10; — oritur, XV, 41; — *favoris, scil. declarandi*, IV, 12; — *de loco castrorum ubi conciones*, I, 67; — pontis, I, 69; — bello parant fate, H. II, 69. — Principia belli secundum eos, H. III, 7; — legionum pro principibus seu prima acie, H. II, 43. — Prior, *opp. inferiori, in acie*, XII, 33. — Priores, *maiores*, III, 55; A. 1; — *antecessores*, A. 14, 20. — Priori proximo anno, *v. proximus.* — Privatis sucta odia, *privatis de causis*, I, 58. — Privatum degener, in publicum exitiosus, XI, 17. — Privatum objectum, *opp. publice*; habere quid, *opp. ad praetorem deferre*, XIV, 41. — Privatus: quam privatus esset, amici vocabamur, H. V, 26. — Privatus inimicitia principis, III, 12. — Privilegia pro commedia, III, 28. — Pro, *in, ex*, II, 81; XII, 29. —

Pro non minus, seu secus ac, IV, 38; XI, 24. — Pro tamquam, IV, 13; XII, 39; H. I, 52. — Pro concione stant milites (*quae ipsa concio*), I, 44. — Pro causa decorum, H. III, 8. — Pro aliquo destinari, *vid. destinare.* — Pro aliquo pertinax fides, H. I, 51. — Pro eo induruerant, *vid. indurascere.* — Pro optimatibus cadere, *in eorum partibus pugnantem*, IV, 44. — Pro Romanis eiere pugnam, III, 41. — Pro aliquo hostilia facere, XV, 13. — Pro aliquo precari quid, XII, 19. — Pro virili portione, H. III, 20. — Pro Catone magis mirantur Appium, O. 18. — Pro republica honesta vox, H. I, 5. — Probare causam Senatui, I, 75; — munera, *inspicere*, etc. G. 18. — Probationes criminum, H. II, 63; — scelus mora subvertere, III, 7. — Probra corporis, VI, 25; *vid. not.* — fundere in aliquem, VI, 42; — intentare alicui, XII, 47. — Probris famosi, XI, 25. — Probrosas vita, VI, 29. — Probrosus carmen, IV, 31. — Procax chorus, XI, 31; — ingenio, XIV, 15; — lingua, I, 16; — otii, XIII, 46. — Procedere ad oblivionem sacramenti, XV, 66. — Praecedat venenum, XV, 60. — Procedunt voces, *excident ei*, IV, 59. — Procella equestris, H. III, 53. — Procellis fracti artus, II, 15. — Procera pueritia, H. IV, 14. — Procitas incurva et praegracilis, IV, 57. — Procinotus: miles in procinctu habitus, *sub armis*, H. III, 2. — Procul pro eminus, I, 64; H. II, 68. — Procul gravitate operis, *ei non conveniens*, H. II, 50. — Alia

- haud procul fabulis, *similia*, XII, 56. — Non procul exitio, campis procubuerant, H. V, 3. — Procul voluptatibus habitus, IV, 62. — Procul arcere, II, 48. — Procul habere causas odii et studii, I, 1. Procumbere ad infimas obtestationes, I, 12. — Procubuerunt Arminio tres legiones, I, 59; *ab eo caesa sunt*. Procuraciones incesti, *ut prodigiorum scil.* XII, 8. Procuratoribus cohibentur provinciae, H. I, 11. Prodere hostibus tempora prima belli, H. III, 9; *vid. not.* — Prodidere venenum in regem Pyrrhum, *indicarunt regi, venenum ei parari*, II, 88. — Prodi dicuntur, qui nominantur conscii, *etsi non sint*, IV, 28. Prodigentia opum, VI, 14; cf. XIII, 1; XV, 37. Prodigium: in prodigium vertitur res a naturalibus causis, H. I, 86. — Prodigia malorum nuntia, I, 3; XV, 47; — irrita, *vid.* irritus. Prodigus, *in omne genus voluptatis effusus*, XI, 26. Proditio ceterorum suspecta, *ceteri de proditiōis suspecti*, XII, 14. — Proditionem agere fratri, *in ejus gratiam moliri*, H. II, 26. — Proditione ejus vitatum venenum, *indicante eo*, XV, 45. Proditorem induere, XVI, 28. Producere vitam, VI, 48; — ad plures curas, III, 24. Præliator, II, 73. Prælium pro toto bello, IV, 38. — Prælium excipere, *vid.* excipere; — irritare, H. II, 24; — sumere, H. IV, 34. — Prælii fortunam mutare, *vid.* mutare. — Prælio occurrere, *vid.* occurrere. — Prælio et itineri incedere, I, 51; — et sibi firmare milites, I, 71. — Præliorum vias tractare, II, 5; *vid. not.* — Præliis congregari, XII, 54; — ambiguus, *vid.* ambiguus. Profanus princeps, *incestus*, XIV, 2. — Profana vestimenta, XIII, 57; *vid. not.* — Profana foedaque animalia in usum (*cibi*) vertit necessitas (*famis*), H. IV, 60; — verba, *mala ominata*, IV, 70. Proferre bellum, *plures subigere*, XIV, 29; — dolorem suum, H. III, 37; *vid. not.* — ingenium speciminibus, XVI, 29; — metum ac spem, *præ se ferre, ostendere*, II, 12; — honorem, *differre ovationem*, III, 11; — ad famam aliquem, XVI, 18; — in aeternum, *propagare, constituere*, A. 32. — Protulerat cum Claudius insigni triumphalium et magnificentia muneris gladiatorii (*quod ei edere concesserat*) ad studia vulgi, XI, 3. — Prolatum saepius consilium, *jactatum*, IV, 57. — Prolatae ac dilatae res, *idem*, II, 35. Professoria lingua, XIII, 15. Profiteri fidem incorruptam, H. I, 1. Profligare bellum, H. II, 4; *v. not.* cf. G. 13, *extr.* — turmas ad subsidium missas, XII, 39; — prælia, XIV, 36. Profligator et ganeo, *prodigus*, XVI, 18. Profluere ad incognitas libidines, XI, 26. — Profluens sermo, O. 2, 4, 61; — genus dicendi, IV, 61; — eloquentia, XIII, 3. Profugus pernicitate equi, IV, 45; — regni, XV, 1. Profunda altitudo, II, 61; — silvarum ac montium, A. 25. Profusa cupido, H. I, 52. Progener, H. V, 9; VI, 45. Progressa ad minas ignium et saxa seditio, XIII, 48.

Prohibere *cum infinit. pass.* IV, 37.

— Prohibitus quin, XIV, 29. —

Prohibebatur adspectus, H. II, 41.

Projicere, *relegare*, I, 3; IV, 71.

— Qui ultra quinquennium projiciantur, *differantur*, II, 36; —

pro *abjicere*, VI, 25. — Projectus

vultus, H. III, 65. — Projecta il-

lis senatus auctoritas, I, 42; —

patientia servientium, *sordida*,

humilis, III, 65. — Projecti ad

libidinem, H. V, 5.

Prolabi in rabiem, I, 31; — studio

magnificentiæ, III, 55. — Prolap-

sus fortuito, *scil. in hanc senten-*

tiam, XII, 60. — Prolapsa urbs

tremore terræ, XIV, 27. — Pro-

lapsi ad jurgia paullatim, II, 10.

Prolatare agros, H. II, 78; — diem

ex die, *differre*, VI, 42; — spem

ac metum, *conatum spe ac metu re-*

tentum, XV, 51; — vitam, XI, 37.

— Prolatum initium mollibus bel-

lum, XIII, 34.

Prolatio, H. III, 82. — *Vulgo pro-*

latatio male, *vid. not.* IV, 3; V, 8.

Prolicere ad spem, III, 73.

Promere inter proximos, XII, 65;

— orationem de se magnificam, H.

II, 89; — *sævissima*, XII, 59.

Promiscuus: ad promiscuum argenti

num vertere imaginem principis,

III, 70. — In promiscuo spectaculo,

ut omnibus spectare liceret, XIV,

14. — Promiscua, τὰ τυχόντα, G.

5. — Promiscuæ vestes viris ac fe-

minis, *non diversæ*, III, 53. —

Promiscua cum marito, *communia*,

III, 34. — Promiscui commeatus

militum, XV, 10. — Promiscua

ista sunt recidere ac reparari, H.

I, 84; *vid. not.* — Scenæ promis-

cua, *quæ patent omnibus ad spec-*

tandum, XV, 32.

Promittere: promissum specus, *in*

quo thesauros latere dixerat, XVI,

3. — Promissis (et pretio) onerare

aliquem, H. I, 25.

Promovere pro *admovere*, XV, 4.

— Promoti contra asseres, *incussi*,

H. IV, 30.

Prompte refutaveris, *facile*, IV, 11.

Promptus *cum dat.* I, 2, 48; II,

78; — *cum ablat.* XIV, 49; H. II,

30; — *in aliquid*, A. 35; — animi,

H. II, 23; — libertati (aut ad mor-

tem), *utrumque æque cupide am-*

plexurus, IV, 46; — alicui, pro

pronus, IV, 60; — pro *facilis*, I,

68; II, 82. — Promptæ potentiæ

juvenis, *cui promptum et paratum*

potentiam assequi, XII, 44; *v. n.*

— Promptum habet turbare, *facile*

possit turbare, XI, 1. — Prompto

ad honores aditu, III, 30; O. 8. —

Promptæ aures, *ad credendum*,

II, 39. — Promptas res ostentare

cui, *vid. ostentare*; — mortes facit

metus, VI, 29. — Prompta, *opp.*

occultis insidiis, II, 20. — Prompta

studia alicui, *parata*, II, 75; — in

aliquem, *prœiora*, XIII, 8. —

Promptius adversari, II, 38; —

retinere obsequium, XIV, 24; —

sustentare hostem, XV, 10. —

Promptum quod cuique, offerunt

ei, I, 71. — Promptum, *dictum*,

prolatum, III, 36. — Promptior

ad discordias miles, H. II, 99.

Pronus, *absol. de eo, qui alterius*

conatibus non resistit, atque adeo

favet, IV, 2; — misericordia aut

favore in aliquem, II, 73; H. II,

58. — Pronior celebrat laudes ejus,

II, 52. — Pronis animis audita,

cum assensu, XIII, 3. — Pronis

auribus, H. I, 1. — Pronus offen-

sioni, IV, 29. — Prona victoribus

omnia, *ex voto cedunt*, seu pro

omnes benevoli, H. III, 64.

Propagare infamiam, pro *augere*,

XV, 58; — terminos Urbis, XII, 23.

Prope : propius agitabat eos timor ex legato , A. 16 ; *vid. not.* — nusquam audiuntur preces , XIII, 57. — Quo propius regrederetur , *pro ex propinquo regressum habere* , II, 69.

Propellere obscura imitia impudentibus ausis , III, 66 ; *sed vid. not.*

Properanter acceperit codicillos , *cupide* , XVI, 24. — **Properantius** , II, 55 ; III, 74 ; H. III, 48.

Properare prematura , III, 66. — **Properando** , *pro properans* , H. I, 77. — **Mortem properare** , *scil. sibi* , II, 31 ; XIII, 17 ; — ad desperationem formidine , H. II, 46.

Properato , XIII, 1.

Properus ira , XI, 26 ; — vindictæ , XIV, 7 ; — clarescere quoquo facinore , IV, 57 ; — sibi quisque , I, 65. — **Propera** fato mors , I, 3. — **Properi** inferuntur balneis , XVI, 11. — **Propera** occasionis oblatæ , XII, 66.

Propexus crisiis , H. IV, 61.

Propinquare *cum accusat* , XII, 13.

Propinquitas : propinquitatibus multis ac validis subnixis , XI, 1 ; G. 7.

Propinquus sanguis , II, 71 ; III, 12 ; IV, 75. — **Propinqua** spes solatur repulsam , II, 36. — **Ob propinquum** vitæ finem , *quia statim secutus est finis* , VI, 45. — **E propinquo** diversa arguit virtus , *superioris proxima ætatis* , IV, 33.

Propior caritate et sanguine , *propinquior* , VI, 46 ; — fides ei ad fallendum , *proxior* , H. II, 8 ; — illi unus cum Tiberio , II, 27 ; — lætitiæ , XVI, 35 ; — regis libidini paucorum dominatio , VI, 42 ; — vultu contumacia , I, 24. — **Propiora** consilia , mater et avia , IV, 40. — **Omnia propiora** pervigiliis et bacchanalibus , quam castis et disciplinæ , *similiora* , H. II,

66 , cf. XIII, 20 ; — **vulnera** , VI, 35. — **Propioribus** campediis ire , XII, 28. — **Propior ira** quam timori , XVI, 9 ; — **ignaro** , XI, 35. **Propitiare** ingenium summ , O. 9 ; *vid. not.*

Propius , *maius* , A. 16.

Propellere , III, 66 ; *sed v. not.*

Proponere imagines principis (*in signis et vexillis* , vel *locis publicis*) , H. I, 78.

Proprius honor , *peculiaris* . **præcipuus** , XV, 74 ; — **metas** , III, 67 ; H. III, 38 ; — **viles** , *cui præfectus aliquis est* , H. III, 64. — **Propria** causa , *qua me movet meis commodis* , II, 46 ; — **gens** , *nulli exterarum permixta* , G. 4 ; *vid. not.* — manus ipsi pedites , *domestica ex popularibus* , *opp. equites ex Jasygibus* , XII, 29. — **Propria ira** offensus , *injuria qua ad ipsum solum pertinebat* , II, 55. — **Proprium** odium , XV, 64 ; XVI, 20. — **Proprium** ingenii humani , edisse quem læseris , A. 42. — **Proprie** circa oratoriam artes , O. 34. — **Propria** mandata , II, 77 ; *vid. not.* — **Proprias** contentiones adversus aliquem exercere , *e causis privatis* , XIII, 28. — **Propriis** cunctis dispositi , H. IV, 16 ; — nationibus distincta gens Suevorum , G. 38. — **Propriis** nominibus , *nondum singula* , I, 35. — **Propriis** odiis non infensus , II, 18. — **Propria** pecunia , *privata* , I, 71.

Propter hostem translata castra , *propius ad* , IV, 47 , cf. II, 41 ; XIV, 9 ; XV, 47.

Propugnacula , *vallum* , IV, 51 ; — **addita** , H. II, 19 ; — **anteposita** , XII, 56 ; — **menium** , H. III, 84. **Propugnare** , *se defendere* , *pugnare* , A. 12 ; O. 5 ; — **monimenta** , XV, 13 ; — **ambitu** , XIII, 31.

Proripere se custodibus, IV, 45.

Prorogare ruinam ultra, H. V, 25.

— Prorogatur id spatium vita dam-
natis, III, 51.

Prorovere fossas, I, 68; — ac pro-
fligare hostem, H. III, 22. — Pro-
ruunt effigies Poppæ, XIV, 61. —
Prorutæ arbores, *succisæ*, II, 17;
vid. not. — domus terræ motibus,
eversa, XII, 43; *cf.* XV, 40.

Prorumpere iu aperta, II, 47; — in
dedecora, VI, 51. — Proruperat in
externos mores savitia, libidine,
H. II, 73; — luxus immensum ad
omnia, quis pecunia prodigitur,
III, 52.

Proscribere leges, *publico loco scrip-
tas proponere*, XIII, 51.

Proscriptione cadere, I, 2. — Pros-
criptione facere, I, 10, 26.

Prosequi res gestas (*suas*) laureatis
scil. literis, A. 18; — venia delict-
um, XIII, 35. — Prosequitur sal-
tus et deponit Catos suos, G. 30.

Prospectare acrius servitium, *præ-
videre*, VI, 48; — pro *prospicere*,
III, 1. — Prospectans late locus,
H. III, 60. — Prospectans principis
labores e convivio, H. III, 38.

Prosper: prospera memoria, IV,
38; — populi et militum fama,
apud eos, XIV, 51, *cf.* H. I, 14.
— Prosperi transgressus auspici-
um, *non quod ipse transgressus
prosper, sed quod prosperi succes-
sus initium futurus*, VI, 37. —
Prosperis decase, H. IV, 34.

Prosperare: prosperant consilia ejus
reipublicæ, III, 56.

Prosperare, aut in metu, populus Ro-
manus dona sacraerat, XV, 45.

Prospergere, *adspargere*, XV, 44.

Prospicere, *conspicere*, H. IV, 1.
— Prospectum urbanæ servituti,
curatum, ut cives domi serviant,
I, 46. — Prospici, II, 36.

Prosternere stadium carminum, *des-
pectum facere*, O. 11.

Proterere jacentes, I, 65. — Pro-
trita acies hostium, H. II, 26.

Proturbare: proturbatus erat pari-
bus lasciviis ad cupidinem et fasti-
dium, XI, 36. — Proturbatis, qui
nuntiabant, *spretis, rejectis*, H.
II, 85.

Provehi: provectus eo audaciæ, IV,
10; — eo usque corruptionis, *vid.*
corruptio; — stipendiis nullis, H.
II, 76.

Provenire pro *succedere*, I, 19; IV,
12; XIV, 25; H. IV, 18, 69. —

Provenit victoria suis, H. IV, 34.
— Ut provenerunt initia belli, H.
II, 20. — Etiamsi provenisset auxi-
lium inane, H. II, 16. — Provenere
dominationes, *ortæ sunt*, III, 26.
— Terram provenire nova ubertate,
XVI, 2; *vid. not.*

Providere pro *prævidere*, A. 58. —
Provisa conscientia medici, *vid.*
conscientia. — Provisæ exempla
Caudinæ ac Numantine cladis, *in
promptu, quibus suam ignaviam
defenderent*, XV, 13.

Provincia habita avare et ambitiose,
III, 13; — peccantibus parata, A.
6; *vid. not.* — vacua discessu præ-
sidis, H. IV, 39. — Provinceis bel-
lum illatum (a legato ejus), *turbæ
in ea motæ*, III, 14. — Provincia
ornare aliquem (et honoribus), IV,
2. — E provincia rei, *qui post de-
cessionem e provincia accusantur*,
XIII, 52. — Provincieis affluentes,
vid. affluere; — hostiles, inermes,
vid. suis locis; — publicæ, (*populi
opp. Caesaris*) assistunt tribunali-
bus consulum, XIII, 4; *vid. not.*
Vid. Indic. rer.

Provincialis locus, XIV, 53; —
parcimonia, A. 4. — Provinciale
bellum, H. I, 89. — Provinciales

- magistratus ludicrum edere prohibiti, XIII, 31. — Provincialium manus tumultuaria, XV, 3.
- Provisor, *prospiciens*, ingruentium dominationum, XII, 4.
- Provisu, cura perinde agit ac si hostis adesset, XII, 12; — Deum; XII, 6; — rei frumentariae nullo, XV, 8; — periculi, *quia providebat periculum*, I, 27.
- Provivere, VI, 25; *vid. not.*
- Provolvi fortunae, VI, 17; — genibus alicujus, XI, 30; XII, 18; XIV, 61; — usque ad libidinem liberti, XIV, 2.
- Proximus successioni, *jure scil.* IV, 69. — Proximus licitor, *vid. licitor*. — Proximus quisque, *de ministris*, etc. XIII, 15. — Proximus regem, XV, 15. — Proximo priore anno, *non frustra*, *vid. not.* I, 77. — Proximi damno ac remedio habiti, II, 47. — Proximorum certaminibus inconcussi, II, 43. — Proxima occupata loca, H. IV, 15. — E proximo, H. II, 64.
- Proxime libertatem acta vita, *pæne cum libertate*, XVI, 11.
- Prudentes, *periti*, I, 9; II, 24. — Officia prudentium, I, 70. — Sapiens a prudenti nil differre, *v. n.*
- Pubertas inexhausta, G. 20; *v. not.*
- Pubes, *etirps*, III, 29.
- Publicare omnia studia sua, XVI, 4; — plebiscita, *publice proponere*, XI, 14.
- Publice loqui, H. IV, 4; *vid. not.* — objectum iis, *eorum civitati*, IV, 36. — Publice valebant, *in republica*, XII, 60.
- Publicus: publica cura, *reipublice*, H. I, 19; — munificentia, *privatorum in rempublicam*, III, 71. — Publicum quod statuit, domi servat, III, 33; — exitium, H. I, 33; — facinus, H. III, 25; *vid. not.*
- In publicum hæc respondit, *opp. ipsi Boiocalo, privatim scil.* XIII, 55. — In publicum magnifica largitio, II, 48. — Publici cæsusque leges, *vectigalium*, XIII, 51. — Publico theatro debonestari, XIV, 15. — Publicis cervicibus depellere principem, H. I, 16. — Publica arma nulla, I, 2.
- Pudet dicta, A. 32. — Pudendus somno et luxu incescit, H. II, 90.
- Pudicitia impenetrabilis, IV, 12; — contrectata, XIV, 35.
- Pudor absolutus Planciano, III, 18; — evulgatus, XIV, 14. — Pudorem adferre sibi, V, 6; — viliorum regno habere, XIII, 65. — Cum pudore (et flagitio) disserere, III, 17.
- Puella, *uxor*, XVI, 30.
- Paellares anni, XIV, 2.
- Pueritia procera plerisque, H. IV, 14. — Pueritium Neronis educator, XIV, 3.
- Pugna daretur, *copia pugnandi*, II, 13; — fuit nobis pro meliore, *vid. melior*. — Pugna casum præbere, XII, 28. — Pugnam adire, XIII, 36; *vid. not.* — deserere, *vid. deserere*; — facere ancipitem hosti, VI, 35; — resumere, H. II, 41. — Pugna prævalebant equestri, *equitatu*, H. III, 8.
- Pugnacitas Academicorum, O. 31.
- Pulsus: pulsum venarum attingere, VI, 50.
- Pulvinar, *vid. Ind. rer.*
- Pauire aliquem fuga, *vid. fuga*. — Punitus dolus, si (hostes) ex occulto corpore agmen tentarent, XII, 32.
- Putare: si numerus militum patetur, *computetur*, H. III, 2.
- Putres formæ virorum equestrumque, H. II, 70.

Q.

Quadragesimus vœtigal, XIII, 51; *vid. Indicem rerum.*

Quadrigarum curriculum, *vid. Ind. rerum.*

Querere pro *conquirere*, VI, 1; — de principatu, *pugnare*, H. II, 38; — in domum Cæsaris per Chaldeos, III, 22; — militem, *studia militum ambire*, I, 69; — ora muronibus, II, 14; — Oceani avia, II, 15; — negotium non abundantia pecuniæ, sed in sordida mercede, IV, 62. — *Quærita* asperitas, V, 3. — *Quæsitior* adulatio, III, 57. — *Quæsitiores* leges, *opp. simplicibus*, III, 26. — *Quæsitissimus*, II, 53; — pro *parare*, I, 35; IV, 68; XIII, 15, 35; XIV, 56, 58; — pro *parere*, VI, 4; XIV, 48. — *Quæsitus* pro *exquisitus*, II, 53; III, 57; XII, 26. — *Quærita* mors, *opp. naturali*, I, 5.

Quæritio, *quæstio*, IV, 45.

Quæstio: *quæstionem* auget hoc mihi, *quærendi studium*, O. 15.

— *Quæstione* majestatis exercita cuncta, IV, 19.

Quæstor consulis, XVI, 34; *vid. not. Vid. Indicem rerum.*

Quæstuosus, *locupletatus*, XII, 63; XIII, 35.

Quæstura; *vid. Indicem rerum.*

Quæstus: ob *quæstus* et lucra infamis, H. II, 56.

Quam: anno Lxv quam Augustus ediderat, II, 11; — pro *ac*, *post* perinde, I, 73; II, 5; — pro *quanto*, II, 77; — *omisso ante* magis, III, 32. — Honori, quam *ignominie* habendam, *vid. magis.*

Quamquam *postpositum*: hæc mira quamquam, VI, 30.

Quandoque pro *nonnunquam*, I, 4; — pro *quandocunque*, I, 6; v. n.

Quantus modus urgendo trahendoque bello, pro *quis*, H. III, 56. —

Quantum sævitia glisceret, misericordia arcebat, pro *quanto magis*, etc. VI, 19; sic

c. 21. — *Quantum* introspiceret, pro *quanto magis*, in quantum,

XIII, 54; XIV, 47. — *Quanto* propior, *non præcedenti* tanto,

III, 43. — *Quanto* dites, tanto magis imbelles, III, 46. — In

quantum satis, O. 2.

Quasi Græcam urbem Neapolin delegit, XV, 33; — pro *fere*, *prope*,

XIV, 52.

Quatenus, pro *quod*, vel *quod ad hoc attinet*, O. 19; — pro *quoniam*,

III, 16; O. 5; *vid. not.*

Quatere regionem, H. IV, 28. — *Quatibatur* his segne ingenium,

leviter movebantur, H. I, 53.

Que apud primum vocab. XVI, 61; IV, 3; XII, 37; XIV, 31, *init.* —

pro *enim*, seu *explicandi causa*, XIV, 51, *init.* II, 14; — pro *itaque*,

III, 6, 16, 63; IV, 59, 63; — pro *quoque*, seu *deinde*, *præterea*,

II, 37, 69; VI, 19; XII, 58; XIII, 37; XIV, 28; G. 7; — pro *sed*,

II, 69; XIV, 9; — pro *ve*, seu *vel*, XIII, 25; *vid. not.*

Quercea corona, II, 83.

Queri cur, etc. XV, 60. — *Questus* multa sævaque de ejus morib. I, 5.

Questus in eam ardescunt, III, 17; — irritos ducere, XI, 37; — per

vulgum, *vid. per*; — dissoni, I, 34. — *Questibus* intimis multorum

ea res tegitur, *tacite homines de ea queruntur*, III, 36.

Qui pro *quis*, seu *aliquis*, O. 36; — pro *quantus*, XV, 25; XVI, 3.

— *Quod*, *prave* pro *quid*, I, 41. — *Quod* alarum cohortiumque,

XV, 26; — *similia*, II, 52; IV, 37, 73; XIV, 32, 38; H. II, 44, 55; H. V, 16, 23; G. 15. — Quo, *pro cuius tempore*, I, 57; (*ut Virg. Ecl.* IV, 9). — Post quæ, inter quæ, *pro postea, interim*, I, 13; II, 58, 86; III, 11. — Quæ pauci incipiunt, reliqui adstrepunt, *pro si qua*, II, 12. — Quæ haruspicum retinenda, XI, 15. — Quæ muniantur hibernaculis assistere, XV, 7. — Quibus memoraretur, nulla ei prospera aut adversa, XII, 14. — Quis *pro quibus*, I, 57; III, 30, 52, 53; XIV, 43.

Quia : frequens usus ejus particulæ, IV, 25; *vid. not.*

Quidem, *appositum extremæ sententiæ, incommode*, O. 41, *init.* — *insolentius usurpatum*, XIII, 25; *vid. not.* — Et quidem *præpositum verbo ad quod pertinet*, H. II, 67.

Quidquid illud, *vid. ille.*

Quies dira, læta, *vid. suis locis*; — solida domi (*in rep.*), XI, 24. — Quietis nocturnæ imago, XVI, 1; — species, XI, 4. — Quietem aliqujus irrumperere, *vid. irrumperere*; — sumere, I, 64; — Urbis (et curas imperii) permittere alicui, H. I, 90. — Quiete respondere, XIV, 54; *vid. not.* — Quiete defensio, XIV, 47. — Quiete sumpta, I, 64. — Quietis cupidine, *de vita privata*, etc. H. II, 56.

Quiescere : imperium quiescenti offeram, *non armis petenti*, etc. H. I, 15.

Quieta industria, *moderata consilio, gubernata*, H. III, 50. — Quietos eos simul nox habuerat, *una dormiverant*, I, 49.

Quin *pro quo minus*, XIV, 29; — *pro ut ne*, VI, 38.

Quinquuplicari honores, II, 36.

Quire : non quivere restitui, H.

III, 25. — Quiret, *posset*, I, 66.

Quis *pro quisque, ut et in plural. quibus*, I, 7, 69; II, 24, 26, 54, 83, *init.* VI, 7, 24; H. III, 58; A. 18; *vid. not.* — Quis ille, *vid. ille.* — Quid, *omiss. futurum est, seu fit?* IV, 40.

Quoad *pro quamdiu*, VI, 51.

Quod alarum cohortiumque, XV, 26; — armentorum, frugum, G. 15; — auxiliariorum, IV, 37; — biremium, H. V, 23; — civium, VI, 11; — militum, H. II, 44, 55; — congregantur, H. IV, 15; — erat, contractum, H. IV, 71; — nationum, XIV, 38; — pedum, IV, 73; XIV, 32. — Quod roboris sit, H. IV, 76; — fuit, fumi, H. V, 16. — Quod sciorum, II, 52.

Quomodo, *utrumque*, II, 50; III, 5, 73; VI, 38; XII, 46; H. V, 5; G. 20; — acta, H. I, 7; — addita, III, 19; — meritis, III, 17; — prolata verba, XIV, 16; — traditum, XV, 53.

Quoque adisset, II, 43.

Quotumquemque inveneris, O. 20.

R.

Rabies atrocior, H. V, 25; — fatalis, I, 39; — resurgit, *ibid.* — In rabiem miles prolapsus, I, 31.

Radere fastis nomen, III, 17.

Radianter auro templa, O. 19.

Ramalibus mortuis imminuta arbor, XIII, 58.

Rapere *pro capere*, H. II, 17; — *pro vastare, diripere*, XIII, 6; — arma, *corripere*, I, 41; II, 19; — in arma gentem, *cito ad arma concire*, H. IV, 21; — exercitum, *raptim ducere*, I, 56; XV, 8. — Filiam alteri pactam rapuerat, I, 55. — Rapere spem conceptam

acrius in diēs, H. I, 13. — Rapi parentibus, etc. exitu præmaturo, II, 71; — *de reo: ut te indefensum planctus Agrippina... rapiant, opprimant, faciant ut statim demerere*, II, 77; *v. not.* — Rapiuntur pariter vox et spiritus, XIII, 16. — Rapti de imperatore fisci, I, 37. — Cito agmine rapiuntur, IV, 25. — Res Romanas raptum ire, IV, 1; H. II, 6.
 Rapis equis irrumpere forum, H. I, 40. — Venenum rapidum, XII, 67. — Rapidum agmen, *raptim ductum*, H. II, 30.
 Raptare Africam, *populari*, etc. IV, 23; — vexilla, H. III, 22. — Raptari turbine, *de signis*, I, 30.
 Raptim ducere, H. III, 18; — *extingui, subito, statim*, XVI, 13.
 Raptores orbis, A. 30.
 Raptus pro rapinis, XV, 38; — pro rapacitate, H. II, 74.
 Rarus pro raro, IV, 34; — egressu, XV, 53; — per Urbem, XIV, 56. — Raram vocem ooculti pectoris elicere, IV, 52.
 Ratio constat, I, 6; *vid. not.* — fuit, profigare, H. III, 22; *v. not.* — Rationis, *causæ*, ignarus, I, 28. — Ratione culpam (*alicui*) ostendere, H. II, 21. — Rationis et abundantie duxit ludos, A. 6; *vid. not.* — res familiares componere, VI, 16. — Rationibus moriendi nullis vitam fugit, VI, 26. — Ratio fuit promere, *consilium*, H. III, 22.
 Rebellatio, *rebellio*, XIV, 31.
 Recens, *omisso ab*, IV, 52; — recens (ab) dolore et ira, I, 41; — e castris, H. II, 26; — victoria miles, H. III, 78; — stipendiis, XV, 59; — in dolore, III, 1. — Recentia cæde vestigia, H. III, 19. — Recens et nuper, G. 2; *v. nuper.*
 Receptari subsidio, *vid. subsidium.*

Recessus ac sinus famæ, A. 30; *v. n.*
 Recidere aliquid ad priscum morem *ex luxuria*, III, 53.
 Recidunt exempla sua in consultores, VI, 10.
 Reciperare obsides jubet, XIII, 9; *per injuriam præreptos auferre.* — Reciperator Urbis, II, 52. — Reciperatores, I, 74.
 Recipere pro accipere, I, 28; II, 81; XI, 9; XIV, 48; H. IV, 32; — opes alterius in suam fortunam, XIV, 54. — Recipi pro excipi, reservari, XIII, 55; *vid. not.* — Recepti rei, II, 74; *vid. not.*
 Reciprocum mare, I, 70.
 Reclinis, et nescio similis, XIII, 16; — super pedes cubitantis, XIV, 5.
 Recludere hamum, II, 25; — pecunia occultatas libidines alicujus, XVI, 33.
 Recognoscere dona templorum, etiam de conquisitione ablatorum, A. 6; — spatia certaminum, H. II, 70.
 Recolere decus avitum, *reficere monimenta majorum*, *vid. eadem facere, quæ illi gloriose fecerant*, III, 72. — Recoluit eos sacerdotis patriis avitiæque, H. I, 77. — Recoli imagines jussit, *restitui ac denuo coli*, H. III, 8.
 Recondere voluptates, *occulto iis indulgere*, IV, 57; — aliquid, *ad futuram scil. vindictam*, I, 7.
 Recordationes bonæ, IV, 38.
 Reocreare defectionem, VI, 50.
 Rector additus copiis, H. II, 17; — provinciæ, II, 4. — Rectorem copiis misit, H. II, 36. — Rectores, *de equorum sessoribus*, I, 65; *vid. not.* — juvenis imperatoris, *vid. juvenis.* — Rector, *dux*, A. 28.
 Reddere, pro exponere, tradere, II, 4; — pro attribuere, H. III, 84; — filio materna bona, *servare*,

- non adinere*, III, 68; — *judicia majestatis*, pro *exercere*, I, 72; — *formam*, *exprimere*, O. 1; — *obsequium imperatori*, I, 43; — *supplicium*, *ei scil. qui ante vexaverit*, XIV, 34; — *jus*, H. III, 68; *vid. et not.* — *Reddi conjugio alicujus*, XIV, 1; — *Penatibus avi*, I, 5. — *Dissimulatum ad præsens et redditum mox odium*, *prolatum*, XVI, 5. — *Redditæ hibernis legiones*, H. II, 67. — *Reddere exta*, H. IV, 53.
- Redemptare*, H. III, 34.
- Redigere hostem in aperta*, I, 51. — *Redigere in fiscum*, H. IV, 72; — *in insulam*, *rursus relegere*, H. IV, 44. — *Redacti Cappadoces in formam provinciam*, II, 56. — *Redactæ usuræ ad semuncias*, VI, 16.
- Redimitur latro Tacfarinas*, III, 73; *add. I*, 17. — *Redimere dissimulationem*, A. 6.
- Redintegrant res animum legentis*, IV, 33.
- Redit Germania in septemtrionem*, *ab occidente scil. G.* 35. — *Rediturus sæpe in causas malorum*, H. IV, 50; *vid. not.*
- Redundare clientelis*, O. 36.
- Referre animum ad firmitudinem*, III, 6; — *artes easdem*, I, 26; — *manum ad capulum gladii*, XV, 58; — *aliquos sermone ac cultu*, G. 43; — *consilium*, *rursus adhibere*, IV, 4; *v. n.* — *causam rei ad artes alicujus*, IV, 57; — *in mollius cuncta*, XIV, 39. — *Non refert dedecori*, *non minuit dedecus*, XV, 65. — *Retulit ad senatum*, *capiendam virginem Vestalem*, II, 86; IV, 22; VI, 16. — *Retulit se ovens de Britannis*, XIII, 32. — *Referuntur cuncta ad rempublicam*, *tale esse*, *qualis sit reipublica conditio*, II, 33; *vid. not.* — *Referre auctoritates*, II, 32; — *in claritatem ejus*, *tribuere ei*, G. 34.
- Refovere vires mollitie cæli*, XII, 66. — *Refoveri adversum fortuna adfectu principis*, XV, 36. — *Qui præsentia spectaret refoveretque*, II, 47.
- Refusus Tiberis strage obstantis molis (pontis defecti)*, H. I, 86.
- Regere gladios et contos*, *progerere*, H. I, 79; — *legiones*, XV, 7; — *cohortes*, H. IV, 12; — *valetudines principis*, VI, 50. — *Regente eo*, *absol. pro imperante (nisi pro reipublicæ, leg. rempublicam)*, XIII, 3. — *Regendis Frisiis impositus*, IV, 72; — *provinciis agere prisca virtute*, VI, 32. — *Regendi cuncta onus*, I, 11. — *Regis subsidio impensius ornatum (præceptis)* *robur (ætatis meæ)*, XIV, 56.
- Regere invidiam*, *ulcisci invidia invidiam*, H. III, 78.
- Regia inanis*, *sine liberis*, VI, 34. — *Regiæ prioris peritus*, XI, 29. — *Regia*, *domus principis*, *ut Cæsaris*, XIV, 13.
- Regimen equorum exercere*, XIII, 3; — *summæ rei penes eam*, I, 31; — *virtutis vestræ mihi relinquit*, H. I, 84. — *Urbs unde regimen in omnia*, III, 47.
- Regione patria cultum telum*, XV, 55. — *Regiones xiv Romæ*, XV, 40.
- Regius*: *laus regia*, *certare de alienis*, XV, 1. — *Regiæ amicitie quadriennium*, XIII, 42. — *Regiæ libidinali propior paucorum dominatione*, VI, 42.
- Regnator omnium Deus*, G. 39.
- Regnum*, *de imperio Romano*, XII, 66; XIII, 14. — *Sollemnia regi capessere*, VI, 42. — *Regni instrumenta*, *sacra*, *utriusque auctor*, *vid. suis locis*.
- Regredi proprius*, *vid. prope*.

- Regressus exercitui est per eos sal-
 tus, I, 51, *regrediendum*. — Re-
 gressus ad posnendum, IV, 11.
 Relabi, *de flumine redeunte intra*
ripas, I, 76.
 Relatio: relationis repertor, *vid.*
repertor. — Relationem in aliquid
 postulare, *de r. a.* XIII, 49. — Re-
 lationem egredi, II, 38; — inci-
 pere, V, 4.
 Relatus carminum, G. 3; *vid. not.*
 — Abnuere relatum, XV, 22; *vid.*
not. — Relatus virtutum, H. I, 30.
 Relegatus, *missus*, A. 15.
 Religio incessit, quonam in templo
 locaretur donum, III, 70. — Reli-
 gio insita, eos locos propinquos
 caelo, XIII, 57. — Ad religionis
 Atticæ (seu Actiacæ) exemplar
 certamen decretum, XV, 23. —
 Religionem afferre, pro *injicere*, H.
 I, 89. — Religione gentili obstringi,
vid. obstringi. — Religiones cæles-
 tes decernere alicui, I, 11; — *et*
in singul. V, 1.
 Relinquere famam, *sensu rariori*,
vid. not. II, 40; — curiam, *inde*
abscedere, II, 34. — Relinquire
 mihi regimen, *permittite*, H. I, 84;
sic et III, 54.
 Reliquiæ ferales, *vid. feralis*. —
 Alienas reliquias, an suorum, humo
 tegeret, I, 62.
 Relucescere: reluxit cœca dies, H.
 IV, 81.
 Remeare in terga, *recedentes inse-*
qui, III, 21.
 Remedium ex bello, rapti, *quod*
rapti sunt, IV, 72. — Remedium
 coercendi fluminis, I, 76. — Reme-
 dio querere aliquid, VI, 17. —
 Remedio et damno proximi, *vid.*
proximus. — Remedia flagitiorum
 (*per hendiadyn*, supplicii et re-
 mediis temperare), III, 51. — Re-
 mediis fortioribus agere, I, 29;
 — majoribus servabatur auctoritas
 ejus, *temporibus, quas majus reme-*
dium postularent, H. I, 28.
 Remigium pro *remigibus*, XIV, 39;
 — convertere, II, 6. — Remigium
 mutabile, G. 44; H. III, 47.
 Remittere pro *permittere, conce-*
dere, I, 8; — *condonare*: privata
 odia publicis utilitatibus remittere,
 I, 18; — curam alicui (*quam non-*
dum sumpsit, debet tamen obire,
si recte velit exsequi munus suum),
eam non imponere, III, 55; —
 eum ut suscipiatur, ad senatum
 relatum sit, III, 55. — Remissa
 ignominia, *scil.* militaris, H. I,
 52. — Remissum munus, *non ac-*
ceptum, H. III, 5. — Nomen re-
 mittere, *non usurpare*, H. IV, 11.
 — Nihil remissum, *omnes intenti*,
 II, 13. — Remissiones *scil.* cura-
 rum, A. 9.
 Removeri propinquis suis *scil.* ab,
 II, 50. — Remove ordinem (sen-
 torio), XIII, 11; *vid. not.*
 Remus: remis citatas naves, II, 6.
 Renidere falsum vultu, IV, 60.
 Renovare dexteras, *vid. dexter*.
 Repellere segnitiam pro *expellere*,
 H. II, 4.
 Rependit posteritas decus suam cui-
 que, IV, 34.
 Repens causa accesserat, XV, 68.
 — Non repens, sed priori populo
 factitatum, XI, 24; *vid. not.* —
 pro *recens add.* VI, 7; *vid. not.*
 Repentinum venenum et præceps,
 XII, 66. — Repentinis hostibus
 circumventi, XV, 4.
 Reperit hoc Augustus (*scil.* trib.
 pot.) summi fastigii vocabulum,
 III, 56. — Reperiebatur in eodem
 casu (incendii) quæ (ædificia) lon-
 ginquæ (remota ab igne), XV, 38.
 — Reperta conjuratio, *detecta*,
 XVI, 15. — Repertum ex digni-

- tate populi Romani institutum, XIII, 31.
- Repertor relationis, *auctor*, XII, 53. — Repertor facinorum, IV, 11; *vid. not.*
- Repetere amicitiam alicujus, VI, 37; — casum alicujus paucis, *inde a primordio narrare*, III, 4. — Repetere pauca, pro *referre* (*nempe ab initiis rei*), XV, 72; — aliquid altiore initio, *vid. initium*. — Repetita armis provincia, *violenter occupata*, III, 12.
- Reponere amissa urbi, XVI, 13; — fora, H. III, 34. — Repositus in secretum Asiae, H. I, 10; — pontem, I, 63.
- Reposcere: id Augusta exprobrabat, *reposebat, scil. imperium, ipsi sua ope paratum, seu beneficii sibi debiti gratiam referri volebat*, IV, 57; — pecuniam legatam, *poscere, ut debitam*, I, 35.
- Reprimere: repressum caput in utero, XV, 45; *vid. not.* — Repressi milites seditiosi duorum supplicio, I, 38.
- Repodium dicere, *vid. dicere*.
- Repulsam solatur propinqua spes, II, 36.
- Reputare pro *putare*, II, 40; — *querere, cognoscere*, III, 12.
- Reputatio morum novorum veterumque, H. II, 38.
- Requies belli, *a bello*, IX, 25.
- Requirere acriter rem familiarem (defuncti), *repetere*, XVI, 17; — pro *desiderare, abesse queri*: qui publici funeris pompam requirerent, *IN*, 5.
- Res: rei familiari principis impositus, *vid. imponere*; — numariae inopia, VI, 17. — Re dubia, pro *rebus*, IV, 73. — Res attritis Italiae, H. II, 56; — incruentae, XIII, 37; — militares continentur pariendo, H. I, 84; — prolatae ac dilatae, II, 35; — promptae, *vid. promptus*. — Rerum aeternitas, *republica Romana*, H. I, 84. — Rerum auctores, *historici*, III, 3. — In fama rerum manere, A. 46; — dies verbis terere, *v. dies*. — Rerum humanarum immemere, *quem mutabiles essent*, H. III, 68; — secundarum ambiguarumque sciens, I, 64; — transitus, *mutatio dominorum*, H. I, 21. — Res gestas componere, I, 1; IV, 32, 33; — prosequi laureatis, A. 18; — prosperas principis spernere, *v. spernere*. — Rebus motis, I, 57. — Ad res novas tentare aliquem, H. IV, 49. — Res est mihi tecum, O. 10.
- Respublica sita in manu eorum, I, 31. — Reipublicae occupandae argui, VI, 9; — partes ceterae quibus modis habitae ad eum diem, IV, 6. — Ob rempublicam obire mortem, *vid. ob*. — E republica, II, 33; III, 53; IV, 31. — Rempublicam obtinere judicaturas, *vid. judicare*. — A quo respublica inciperet, *libertas*, H. I, 15.
- Rescriptum immite, VI, 3.
- Reserare cubiculum, pro *intrare*, H. III, 38; — Italiam, H. II, 2.
- Reservare semet summam rerum et imperii, H. II, 33; — pro *conservare*, H. IV, 42.
- Resistere: resistunt montes, II, 15; *vid. not.*
- Resolvere venas, VI, 9, 48; — vectigal et onera, *tollere*, H. IV, 65.
- Respectus: sine respectu veniae, *sine cura ejus impetrandae*, H. II, 30, cf. III, 59.
- Responsa, *simpliciter de oraculis*, H. I, 10.
- Restant laminæ adversum pila et gladios, *resistunt*, III, 46.
- Restaurare, III, 72; IV, 43.

Restringere : restringunt (ea) animum mœstitia , XVI , 16. — Restringeri vinculis , XIV , 64 ; *vid. not.* — Restricto vincolo ad arcum sellæ , XV , 57. — Restrictum imperium , *parum voluptatum* , XV , 48.

Resultare : resultantes saltus clamore complere , *vocem reddentes* , I , 65.

Resumere hostilia , XII , 15 ; — militiam , H. II , 67 ; — pugnam , H. II , 41 ; — sacramentum , H. IV , 37.

Resurgere in ultionem , H. III , 2. — Resurgit bellum , *renovatur* , III , 74 ; — urbs , XV , 41 ; — rabies , *pro surgit* , I , 39. — Resurgentes partes , *reviviscentes* , II , 43. — Ad resurgendum nisu nullo jacentes , et quasi exanimis , III , 46.

Retegere occulta conjunctionis , *detegere* , XV , 74.

Retentare , *pro retinere* , H. IV , 13 ; — *de custodibus* , H. IV , 60.

Reticere *pro silentium tenere* , I , 67 ; II , 38 , 50 ; XII , 33 ; — *cum dativo* , XIV , 49.

Retinere ætatem principis concessis voluptatibus , *detinere* , *occupare* , *ne ad illicitas ruat* , XIII , 2 ; — curam navium , *habere* , H. I , 87 ; — destinata , VI , 32 ; — fidem , *suam scil.* VI , 37 ; — iras , I , 45 ; — multitudinem ædificio , *pro continere* , H. IV , 53 ; — ordines , *vid. ordines* ; — promptius obsequium , XIV , 24 ; — sacra , *servare* , I , 54.

— Retinent res animum legentis , IV , 33. — Retinebat supremus aspectus matris quamvis ferum animum , XIV , 4. — Retinens conditoris civitas , VI , 42 ; *vid. not.* — Retinens omne decus belli sibi , *cupiens solus auferre* , H. III , 8. — Retinebatur senatusconsultum infirmum aut validum , H. II , 10. — Retentum poscit infamiam et igno-

miniam illustrium , *si obtentum effectumque sit* , III , 52.

Retractare librum , *corrigerere* , O. 3.

Retrahere nomina ærarii oblitterata , *debitores ejus rursus appellare* , H. I , 55. — Retraxit imaginem nocturnæ quietis ad spem haud dubiam , *traxit interpretando* , XVI , 1.

Retro capillum horrentem sequi , G. 38. — Nullum retro subsidium percussis , H. II , 28.

Retundere quem , *respondere fortiter* , V , 11.

Revalescere *pro convallescere* , XIV , 27. — Ut revalerent diplomata Othonis , *majorem auctoritatem obtinerent* , H. II , 54.

Revehi in aciem postremam , H. II , 64. — Reveherent simulacrum patris sui , H. IV , 83. — Revertus in castra , H. II , 41.

Revelare frontem , *comam ponere* , G. 31.

Revenire , II , 24 ; XII , 59.

Reverti : revertitur ira in vulgus , *convertitur* , H. III , 31.

Revirescere : revirescit arbor in novos fœtus , XIII , 58 ; — domus , IV , 12. — partes , H. III , 7.

Revocare : revocandæ libertatis jus patronis adversus male meritos , XIII , 26. — Revocabo in animum , quod temporis hortorum ac villarum curæ seponitur , *animo colendo impendam* , XIV , 54.

Revolvere iras , IV , 21.

Reus receptus , II , 74 ; *v. not.* IV , 21 ; — peractus , *ibid. vid. not.* — Tanti reus exitii , II , 24. — Reum aliquem sibi poscere , XVI , 23 ; — subdere quamvis falsis *scil. criminibus* , I , 3 , 9. — Reos accusare , XI , 5 ; — plures idem annus habuit , XIII , 33 ; — trahere , *vid. trahere*. — Reis postulandis continuus annus , IV , 36.

Rex pro regis filio, H. II, 25; *vid. not.* — Rege novo potiri, *vid. potiri.* — Regum externorum consuetudine, *ut reges solent sepeliri*, XVI, 6.

Rigore vicini septemtrionis horridior Auster, II, 23.

Rimari adversa valetudinis alterius, I, 69; — metus principis, quos maxime metuat, XIV, 57; = offensam, H. IV, 11. — Tabernacula ipsa, humum pilis lanceisque rimabantur, H. II, 29.

Ripa ac die frequenti, III, 9. — Ripam victam colere, I, 59. — Ripae cedunt, *vid. cedere.*

Rivis incerta loca, I, 61.

Rixae aut iurgia, H. II, 27.

Robur et saxum, IV, 29; *vid. not.* — et sedem bello legere coloniam, H. II, 19; — et vires exercitus, H. I, 87; — ætatis adest ei, XIV, 63; — maturimum precatur ei, XII, 65. — Ad robur quantum deest ei, *ad maturam ætatem*, XIII, 6. — Robore circumdare juventam filii, *adoptando alio*, XII, 25. — Robore legionum æquata pugna, XII, 29.

Robustiores, *dociores*, Q. 35.

Rogum et necem ejus conjunxit una eadem vox, XIII, 17.

Romanus: Romana continentur vettigalibus, legibus, *ratio reipublicæ Romanae*, XIII, 49. — Romanorum munia, *militiæ Romanæ*, XIII, 35.

Rosis consternere viam, H. II, 79.

Rostra: apud rostra laudare quem, XVI, 6.

Rubor: est mihi rubori, XIV, 55; H. I, 30. — Rubor proprius, H. IV, 7. — Nec rubor inter cernites adipisci, G. 13.

Rudimentis adfui juventutis tuæ, XIV, 53.

Rudis (non) facinorosa, *solique magna audere*, XII, 51. — Ætas rudis nepotam, IV, 8.

Rudus: ruderi accipiendo designabat paludes, XV, 43.

Ruere contra gladiisque, pro *intrare*, VI, 35; — imprudentia in servitium, I, 7; H. II, 34; — certatum adproperare, IV, 23. — Ruit vis alia per Alpes, *inrupit*, H. III, 34. — Ruunt tempestates, I, 30. — Ruas in Galliam Rhennus, H. V, 19. — Ruentia opp, prosperis, H. III, 64. — Moles ruentium, *fugientium*, II, 17. — Ruere in amplexus alicujus, XVI, 32. — Ruere in exitium, H. I, 84.

Ruina pro *continuis damnis*, H. V, 25. — Ruinae modo præcipitari, H. IV, 71. — Ruina socii in exilium pulsus, H. IV, 6; — trahi, G. 36.

Rumor incedit occultus, II, 54; — incesserat, I, 5; — surgit, H. II, 42. — Rumorem omnem affectare, H. II, 91; — falsum aspernari, H. II, 52. — Ante rumorem et opus interfici, XIV, 57. — Rumore adverso in vulgus est oratio, XIV, 11; H. II, 26; — multo testamentum fuit, III, 76; — primo *appi. vid. sapere*; — subito, *inopiam invasurus, scil. esset*, VI, 36; — vario jactatum, III, 19. — Rumor secundus, III, 2.

Rumpere pro *rumperet*, II, 17; — fas gentium, sacra legationis, *violare*, I, 42; — custodiam, H. II, 62; — imperium, *spargere, corrumpere*, XIII, 36; — tabulas nuptiales, *removere*, XI, 30; — reverentiam sacrae genti, H. I, 12; — servitutem aliorum sua libertate, XIV, 49. — Rupta vox, *expansæ seu edicta*, VI, 29.

Ruptores foderum, H. IV, 57.

Rursus pro *a contrario*, I, 20; A.

48; — *opp.* *hinc seu ex altera parte*, XIII, 14; *vid. not.*
 Rus ignotum, *vid. ignotus*.
 Rutilanti arma H. V, 13. — Rutilatus tribus, H. IV, 81. — Rutilae comae, G. 4; A. 11.

S.

Sacellum Larium, XII, 24; — modicum, H. III, 74; — sacrum, H. IV, 84.
 Sacer operi magno pugio, XV, 53. — Sacra apud luctum Dianae danda et placula, XII, 8; — mensae, XIII, 17; XV, 52. — Sacra, fas, legationis, I, 42; — majorum obsequiare alicui, VI, 29; — capere, *vid. capessere*; — regni, pro *sanctitas regis nominis*, II, 64. — Sacris concessus mos, XII, 42; — Sabinorum retinendis hoc fecit, I, 54; — Vestalibus praesidere septem et quinquaginta annos, II, 86.
 Sacerdotio pontificatus, A. 10. — Sacerdotio praeditus, XVI, 22.
 Sacramentum: sacramenti fides meminisse jam, H. I, 56; — ejusdem omnes, H. IV, 46. — Sacramentum inter vetus et recens errare dicuntur *millites, qui apud duos exercitus jurarunt, neutri fideles*, H. IV, 58. — Sacramento adlocare senatus, populi fortuna, H. I, 55; — alicujus accedere, H. I, 70; — Othonis adigere exercitum, I, 37; H. I, 76; — in eodem omnis Syria fuit, H. II, 81; — detestare, I, 42; — alicujus accipere, H. I, 56; H. IV, 51.
 Sacrae donum Jovi, VI, 25; — Templum, seque in sint Dei, H. IV, 74; — ludos in memoriam alicujus, I, 73.
 Sacrificialis apparatus, H, 69.

Sacrificare apud Deos, II, 27.
 Savire in bona alicujus, IV, 20.
 Saevitia abhorrere, II, 87; — credulorum, XI, 13; — hostium superest, *expectandi adhuc sunt saevi hostes*, I, 67; — pro violento impetu, II, 12; — facti et invidia penes eosdem, I, 44; — oratorum, II, 34. — Saevitia principis arreperere occultis libellis, I, 74. — Saevitiam in populos, superbiam in nos sumpsit, VI, 31; — praesentem allevare, XIV, 63. — In saevitiam trahere quid, *vid. trahere*. — Ad saevitiam novam retrahere oblitterata, XV, 73.
 Saevus accusandis reis, XI, 5. — Saeva percontationes, XV, 58. — Saeva datuta, H, 26; — *oppon.* prosperis, II, 5; — ventorum, IV, 67; — ac detestanda clamitare, III, 23; — queri de aliquo, I, 6.
 Sagina epula, H. II, 71; — gladiatoria, H. II, 88.
 Sagittas asperare ossibus, G. 46.
 Sagula versicoloria, pro *vestis*, H. V, 23.
 Sagum spina consertum, G. 17.
 Saltare diserte, O. 26; — contentarios, *ibid.*
 Salubria corpora, H. I, 56; O. 41.
 Salubritas corporum, *valetudo prospera*, II, 33.
 Salus extrema, *vid. extremus*; — una in arvis, I, 67. — Salutis pacto accipere captivum, *vid. accipere*.
 Salutantium ambitio, O. 29; — agmina immissa, H. II, 92.
 Sancire ne, pro *capere*, VI, 16.
 Sanctitas: sanctitatem domine tueri, *vid. tueri*. — Sanctitas domus praecum ad morem, V, 1.
 Sanctorum legum, III, 26.
 Sanctus: sanctissimae artes, VI, 7. — Sanctior eloquentia, *poesis*, O. 4-

Sane crematum corpus, *particula concedenti*, III, 5; XI, 23.

Sanguinans eloquentia, O. 12; v. n.

Sanguis exsurgit toris, O. 21; — propinquus, III, 12; — pressus pavore, *quo minus scil. ex venis effunderetur*, XIV, 64. — Sanguinis tantum perditum, XVI, 16. — Sanguini alicujus annexus, V, 1. — Sanguinem commodare dominationi alienæ, A. 32. — Sanguine modico hostium pellere eos, IV, 47. — Sanguine se cruentare, H. I, 58. — Ad sanguinem (et cædem) obversi, H. III, 83.

Sanitas pro integritate et valetudine corporis, I, 68; — victoriæ in Italia vertitur, H. II, 28.

Sapientia: in sapientiam illis cessit victoria, *laudem sapientiæ peperit*, G. 34. — In sapientiam vertere, quæ casus obtulit, I, 28. — In sapientia cedit fortuna, G. 36. — Sapientia vocatur, quod seguitia est, H. I, 49.

Sapientissimus quisque et juniores, *opposit.* H. IV, 69.

Sapienter respondere, III, 16. —

Sapientius legere opportunitates locorum, A. 22.

Satiare: satiatu secreto suo, *diu in secreto fuerat*, A. 39.

Satias, *satietas*, VI, 38.

Satietas vulgo permissa, *vid.* permittere. — Satietate conjungere res gestas, *ita ut fastidium fiat*, IV, 33.

Satisfacere: satisfactum bello, H. III, 49.

Satisfactio, pro *purgatione*, XIII, 44; — pro *pœna*, G. 21.

Saxum vivum, *nativum*, IV, 55; — et robur, *vid.* robur.

Scabies illos turpaverat clade, H. V, 4.

Scalpro petito, levem ictum venis intulit, V, 8.

Scandere supra principem, *sibi plus arrogare, aut ita agere, tamquam superior sis*, H. IV, 8.

Scelus: sceleris instinator, H. I, 22; — memoria efferrat animos, I, 44; — ordo, IV, 11; — summam poscere, *sibi scil. perficiendam*, XIV, 5. — Scelus piare, v. piare; — probatum inter ancipitia, veris mox pretiis æstimare, XI, 26. — Ad scelus corruptus, IV, 10. — In scelus erupta nox, I, 29. — Scelere ejus agitur miles, *solicitatur, turbatur*, H. I, 5. — Scelerum ferox, IV, 12; — inventor seu repertor, IV, 11; *vid. not.* — Ad scelera præcipuus, VI, 7.

Scena criminis, *confictio*, XIV, 7. — Scenam incedere, XIV, 15. — Scenæ scholasticorum seu rhetorum, *eleganter pro scholis*, O. 35; *vid. not.* — promiscua, *vid.* promiscuus.

Scholasticæ controversiæ *opp.* forensibus, O. 14. — Scholasticorum clamores, O. 15, 26.

Scientia conjunctionis inter patrem filiumque, XVI, 17. — Scientiam juris comprehendere, *vid.* comprehendere. — Scientia vetus, *vid.* vetus. — Scientia artium etiam aliud agentes ornat, O. 32.

Scindere agmen hostium, *perrumpere*, I, 65; — limitem, I, 50; — vestem, H. IV, 27.

Scire: sciens secundarum ambiguumque rerum, *illis uti*, I, 64.

Sciscitari imperia ducum, *in eorum causas inquirere, nec simpliciter obedire*, H. I, 84.

Scito sermone erat, H. I, 53.

Scribere cum alicujus insecutione literas, I, 53. — Scripto adire aliquem, IV, 39. — Scripti forma, pro *sententia*, *ibid.*

Soriptitare, H. II, 86; H. III, 52.

Scriptores, pro *scribis*, XV, 63.
 Scriptura actorum diurna, III, 3;
 — pro *opere*, *libro*, IV, 32.
 Scrutari abditos, H. IV, 1; — finem
 principis per Chaldaeos, XII, 52;
 — testudinem (hostium) lanceis
 contisque, H. III, 27. — Omnium
 oculis vultus eorum scrutantibus,
 III, 3; XVI, 5. — Scrutari mare,
adire et loca in mari sita, A. 30.
 Scutula oblonga, A. 10.
 Scutum pectori adpressum, II, 21.
 — Scuto defendi, *vid.* defendi. —
 Scuto impositus dux, H. IV, 15. —
 Scuta coloribus distincta, G. 6.
Se omissum, XI, 3.
 Secessus, *animi causa*, I, 4. — *Se-*
cessus amœnus, XIV, 62. — *Seces-*
sus longinqui ruris orat, *ut sibi*
liceret secedere, XV, 44.
 Secors futuri miles, *incuriosus*, H.
 III, 31.
 Secretus agit, XI, 21. — *Secret-*
tum pro arte et via arcana, IV,
 54; — Mitylenense, XIV, 53; —
 circumdare extremis suis, XVI,
 25. — *Secretum illud*, quod sola
 reverentia vident, G. 9. — *Secreto*
pari conjunxit vi annos, IV, 57;
 — suo satiatus, *vid.* satiatus. —
 Secreti *opp.* ad concionem convo-
 catis, II, 12. — *Secreta Poppæ*
 habuerant multos mathematicos,
 H. I, 22. — *Secreta convivii*, H.
 II, 57; — Campaniæ offerre ali-
 cui, *recessus*, H. III, 63; *vid. not.*
 — *de exsulis sedibus et solitudine*,
 XIII, 43; — imperatoris ei inni-
 tuntur, III, 30; — patris miti-
 gare, III, 37; *vid.* mitigare. —
Secretum Asiæ, locus remotior ab
Urbe in Asia, H. I, 10. — *Secreta*
castrorum affectans, solitudinem in
castris efficere cupiens, H. III, 13.
 — Per *secreta* ambigua irrepere in
 gratiam principis, *ocullarum vo-*

luptatum societate, XIII, 12. —
 Secretis frequens, *vid.* frequens.
 — *Secretiora gaudia*, O. 6; —
præmia, H. I, 24; — *domuum*, H.
 I, 85; — *Germaniæ*, G. 41.
 Secta: *sectam assumere*, XIV, 57;
 — *veterum æmulari*, VI, 22.
 Sectari virtutes, *requirere homines*
illis instructos, I, 80; — contuma-
 ciam, habitum vultumque alicu-
 jus, XVI, 22.
 Sectator quæstoris, XI, 21; *v. not.*
 Sectiones Neronianæ, H. I, 90;
vid. ib. c. 20; — in *fiscum con-*
versæ, *ibid.*
 Seculum, *mos temporum*, G. 19.
 Secundare: *secundante vento, ad-*
juvante, II, 24.
 Secundum eos datum, *vid.* dare.
 Secundus: *secunda annonæ, genitiv.*
provincia, H. I, 11. — *Secundum*
tutumque bello parando mare, H.
 II, 6. — *Secundarum ambiguarum-*
que rerum sciens, I, 64; *v. sciens.*
 — *Secundarum rerum luxus*, H.
 III, 45.
 Securis: a securibus vacui, *vid.*
 vacuus.
 Securitas: securitatis novissimæ tan-
 tum illi fuit, XI, 3; *vid. not.* —
 Securitatem annonæ sustentare,
 XV, 18; — morari, *non celerare*
ea, quæ ad reddendum securum
aliquem pertinent, XIII, 15. — In
 securitatem compositus, *vid.* com-
 positus.
 Secura et obtusior jurisdictio mili-
 taris, A. 9. *vid. not.* — *Secura*
materia scil. scribendi, H. I, 1.
 Secus locui, II, 50; — haud multo
 virium, *minus*, IV, 5; — cade-
 bant cæptæ, *infelicius*, II, 80.
 Secus, *subst.* virile ac muliebre,
 ætatis omnis, IV, 62; H. V, 13.
 Sed pro *at vero, contra*, XVI, 5;
 — *omissum post non*, IV, 40; —

- repētiūm continab*; I, 16; — *pro timen*; post *quintūquānt*, H. I, 83; *vid. nbt.*
- Sedere**: *sedit metus*; H. II, 15; — *sedent mōntēs, p̄ro in t̄mum dēsi-*
dent, H. 41; — *Sedente Claudiō,*
prāsidente, XI, 11:
- Sēdēs bellī**; *vid. bellūm*; — *servi-*
tutis, d̄rōs ubi sūt domini, A. 16;
— *vulgātis, vid. vulgātis*; — *dē-*
tinata, cremandis hōrtātis, I, 8. —
Sēdēs ac domiciliā, G. 46; — *mu-*
laverunt nullo mōtū terrā, IV, 53.
- Seditiō crebrēscit**, H. I, 38; — *in-*
cessit milites, I, 16; — *deflagrāt*,
H. II, 28; — *exāsit*, H. II, 27;
— *incipiens adhuc, et nondum*
adulta, melioribus consiliis flecti-
tur, H. I, 31; — *mitēscit*, H. II,
18. — **Seditiōnem cōptare**, *vid.*
cōptare; — *componere, vid. com-*
ponere; — *efferre, vid. efferre*; —
fūdnere; II, 15. — **Seditiōnis ora**
vocesque multæ, I, 31.
- Seditiosē ac torbidē trāctare** *exer-*
citus, III, 12.
- Segetem imp̄erare tēttæ**, G. 26.
- Segnis adulatio, non tumultuosa,**
studii effusi, H. I, 36; — *indoles,*
recepta, XII, 26; — *innocentia,*
ufas est qui nec mali, nec vero boni
quicquam facit, XIV, 51; — *occa-*
sionum; XVI, 14; — *aliorum, ce-*
tera negligens, XIV, 34. — **Seg-**
nus edicere; VI, 13; *vid. not.* —
Segne otium tenere, H. II, 34.
- Seguiter ferre injuriā**, H. II, 71;
— *perire*, XVI, 16.
- Segnitia maris**, H. III, 42; — *ducum*
incipita, H. II, 46. — **Segnitia**
excusatio, A. 16; — *simulator*,
XIV, 54. — **Quod erat segnitia,**
sapientia vocabatur, H. I, 49. —
Segnitiam alienjūs insultare, IV,
49. — **Segnitia et cunctatione tē-**
rentes tempus, H. I, 33.
- Sejūtigere se a labōre**, O. 11.
- Sellarii**; VI, 1.
- Sem̄rmi milites**, I, 68; III, 39, 45.
- Semet p̄ro sob̄s**; *aut omissio hoc*,
VI, 34. — **Semet occultare**, H. III,
85, 86.
- Semifacta opera**; XV, 7.
- Semina bellī movere**, IV, 27; —
— *restituere*, H. IV, 80; — *in-*
ferre artis, XIII, 54; — *minis-*
trare bello, H. II, 76; — *seditionis*
præbere, XI, 19; — *seminibus*
ejus motus nulla intacta civitas,
III, 41:
- Seminēciā**, H. III, 28; A. 36.
- Semiratum castellum**, IV, 25; —
vallum, I, 61.
- Semotæ dictionis affcāna**, *vid. dic-*
tio, O. 2.
- Senatoris ambitus, v. ambitus.** —
Senatoriā ætas, XV, 28; — *liber-*
tas, dignitas, vid. suis locis; —
necessitas, XI, 4.
- Senatus**: *senatus copia datur*, XI,
2. — **Dies senatus**, I, 8; II, 30.
— **Senatui eripere aliquem**, *vid.*
eripere. — **Senatu depellere**, *vid.*
depellere. — **Senatu proximo, com-**
vehit senatus, III, 35; H. IV, 44.
- Senatusconsultum large factum**,
vid. large; — *retinebatur infirmum*
sūt validum, H. II, 5; — *adula-*
tionē novum, aut patientia postre-
um, XIV, 64. — **Ad senatus-**
consulti formam exercita res, VI,
17. — **Senatusconsultū ad ætariam**
deferre, III, 51.
- Senectū vergens**, IV, 41. — **Senectus**
ejus et orbitati dedit, v. *dedere*.
— **Senectam extremam complere**,
IV, 58. — **Ad senectam pecunio-**
sam pervenire, III, 55. — **Senectā**
longā detinere immensam pecu-
niam, XIV, 65; — *mortem obire*,
XIII, 33.
- Senectus crudā et viridis**, A. 29; —

exanguis, G. 31; — infirmis, *sine liberis*, VI, 31; — longa, v. longus. — Senectutem principis appariri, *vid.* opperiri.

Senescere concordia, I, 10. — Senescit fama, H. II, 24.

Sensio fluxa mens, VI, 38.

Sensus edicti permodestus, I, 7. —

Sensus incanti et validi, *sententia*, XV, 65; — inconditi pro *periodis*, *comprehensionibus*, Q. 21, 23. — Sensibus validis, *sententiis*, XIII, 3. — A sensibus comprehensionibus ducta oratio, Q. 31. — In paucissimos annos... detrudit eloquentiam, *isthas*, *reliqua* (*penes*), Q. 32. — Sensus suos addere, I, 21.

Sententia strepit intra villam, *acc.* accusatoris apud priac. A. 45; — altius penetrat et arcana imperii tentat, II, 36; *vid.* not. — Sententiae vixisse indigena, XV, 10; — abolitionem suadere, VI, 2; — agrois initium factum, v. initium; — dicendae eximere aliquem, III, 22. — Sententiam in aliqua causa palam ferre, I, 71; — exprimere, qua praeitur Claudius, XII, 9; — principis exquirere, *vid.* exquirere. — Ante sententiam genatus vim vitae suae attulit, *decretum*, XII, 59; pro *sententia dixit*, ut *decrederetur*; add. VI, 12; XV, 74. — Sententia, *ablat.* pro *ex sententia*, decreto, IV, 43; — eius indictum reo ultimum supplicium, III, 49. — Sententiae ejus pellitur in exilium, *conset illo pellendum quoniam*, IV, 20. — Sententiae quae distinguebant Galbae, H. I, 32. — Sententiae aliorum contradicere, H. I, 39. — Septemtrinae suas vertere, hinc et illuc torquere, H. I, 85.

Sentire penitas facta alienius, I, 52; — mala belli, H. I, 89. — Postquam senescere cohortes, H, 13.

Separare pro *distinguere acil. signo*, G. 38. — Separati habent suum suum, pro *separatis*, II, 24.

Sepelire : sepultus urbis ruiam, H. III, 35.

Sepire de excubiis, XV, 67; — villam militibus, XV, 60. — Septa pediculis, G. 19. — Septum imperium annibus, I, 9. — Septa castra aggere, XII, 31.

Sepondere aliquem a dogno suo, *ac interdiceret*, III, 12; — pro *judicio eximere*, quod cum altero res sibi simul, vel, causam separare, XVI, 32; — de honesto exilio, IV, 44; — libidine partem tenerbarum, consumere, XIII, 44; — sibi aliquem, *servare sibi*, vel *amoris*, vel *consuetudinis causam*, XIII, 19; — tempus curae hortorum ac amonitum villarum, XIV, 54. — Seposuit Egyptum, sibi soli vindicavit, ab aliis attingi noluit, *emit* provinciis, quae regerentur a privatis, II, 59; — sibi viros tales regio (*quae acil. remotior ceteris*), A. 31. — Seposantur imperatores, *opp.* interesse pugnae, H. II, 33. — Sepositus servilibus ponis locus, XV, 60. — Sepositi usui militum agri, *destinati*, XIII, 54; *vid.* not. ad c. 55; add. XV, 60. — Seponi, pro *a praelio amoveri*, H. II, 33.

Septimus dies otio datus, H. V, 4. — Septimi numeri, *ibid.*

Sepulcrum oepes exiguu, G. 27; — pro busto seu monumento, II, 73, 83. — Quae saxo struantur, pro *sepulcris spernuntur*, IV, 38.

Sepultura de cremando corpore, II, 73; *vid.* not. — Sepultura concedere corpora, H. I, 47.

Sequi longius pilo adulationem, *longius si indolgere*, III, 68; — fortunam, uti fortuna, H. IV, 98.

— *Sequi retro capillum*, G. 38. — *Sequuntur auxilia plura, se adiungunt*, XIV, 58. — *Secutus orationem ducis militum ardor*, II, 15. — *Secutum est civile bellum trans mare Pompeium*, H. II, 6. — *Serere praelia*, H. V, 11. — *Serendæ in alios invidiæ artifex*, H. II, 86. — *Series incipit futuri in eam exitii*, IV, 52. — *Serium et grave nihil metuere ex aliquo*, III, 50. — *Sermo*: sermoni tempus accipere, orare, *audience*, XIV, 53. — *In sermone habere aliquem, rationem ejus in deliberando*, IV, 39. — *Sermone ac vultu intentus, vid. intentus*. — *Sermones custodire, incendere, circumspectare, v. suis locis*; — *sinistros habere de aliquo*, I, 74. — *Sermonum avida urbs, rumorum*, XIII, 6. — *Sermonibus assiduus vulgatur*, III, 52; — *verberatæ aures*, A. 41. — *Serrati nummi*, G. 5. — *Servare pro cavere*, G. 26. — *Servatur remediis majoribus auctoritas ejus*, H. I, 29; — *senatus quid, ad eum rejicere*, I, 25. — *Servilis amor, in servum*, XIV, 59. — *Servili audacia admissum, a servo*, XIV, 39. — *Servilia, nimis adulatoria*, XVI, 2. — *Servilia imperia, libertorum*, IV, 23. — *Servilibus probris increpare*, XI, 37; H. I, 48; — *pœnis sepositus locus, servorum*, XV, 60; III, 50. — *Servitium acre*, VI, 48; — *adductum et quasi virile*, XII, 7; — *pro ingenio servili, obsequio humili*, XV, 61; — *in infensius erumpunt*, I, 81. — *Ad servitium omne fracti pace longa*, H. II, 17. — *Ad servitium saum patrizque arma ferre*, IV, 48. — *Servitii publici victor, assecutus, ut ei res publica*

serviat, XIV, 13. — *Servitii decem millia*, XII, 17; — *ingenium, servientium mores*, XII, 30; — *imaginem perferre, signum*, XV, 31. — *Servitio novissimo fodate vitam, proxime libertatem actam*, XVI, 11. — *Servitio potior libertas*, IV, 24; — *premere*, II, 73. — *Servitia modesta*, IV, 6; *vid. not.* — *Servitiorum fides fluxa*, H. IV, 23; — *pessima*, III, 60; — *infima*, H. III, 85.

Servitus: *servitutis flagitiosæ dux*, *ad s. I*, 59; — *sedes, vid. sedes*. — *servituti urbanæ prospectum, ut cives in urbe serviant*, I, 46. — *Servitutum aliorum ropit libertas Thraxæ*, XIV, 49.

Serus: *ad serum usque diem*, H. III, 82. — *Sera potentia*, VI, 20. — *Sero dici*, II, 21.

Sesquiplaga interfectus, XV, 67.

Seu, omitt. ante aliud, V, 4.

Severitas, opp. ambitioni, I, 36; XIV, 29. — *Severitatis cupidine acerbus*, I, 75. — *Severitatem æmulari*, H. II, 68; — *accommodare peccatis*, A. 19. — *Severitate modicus*, VI, 30; *vid. not.*

Sexum egressa mulier, XVI, 10.

Si, abundat post nisi, VI, 25; — *pro quum vel quando*, IV, 19; — *pro ne*: *metus unus si*, I, 11; — *pro an forte*, I, 48. — *Si evaserat, pro evasisset*, V, 38.

Sibi aliisque perniciem invenire, I, 74; — *interpretari aliquid, ut de se prædictum*, H. V, 13; — *moliri imperium*, H. I, 5; — *pavere in alieno discrimine*, H. II, 63. — *Sibi et prælio armare milites*, I, 71. — *Sibi quisque properas, ut se servaret*, I, 65. — *Sibi quisque tendentes, rebus minoribus*, H. I, 13. — *Sibi quæque gens consistit, pro se*, H. IV, 23. — *Sibi inco-*

tum reddere aliquem, *ut adversus te non sit*, IV, 1. — Sibi destinatum mortem, *se destinasse mori*, XV, 63.

Siccus orator, O. 21.

Sidere: metu sidente, H. II, 15.

Sidus cometes illustri sanguine expiatur, XV, 47. — Sideris (Iunæ) defectus, I, 28. — Sidere æquinoc-tii, quo maxime tumescit Oceanus, I, 70. — Sidera hebescent, I, 30. — Siderum motus et responsa vatum referre, *de themate*, H. II, 77. — Motibus iis siderum excessit Urbe, ut reditus ei negaretur, IV, 58; *vid. not.* — Novi siderum motus, *præsagium rerum novarum*, H. I, 22; H. II, 78. — Sideribus illustris nox, I, 50; XIV, 5.

Signare, pro *designare*, *indicare*, O. 16.

Signatio: signatione (*vel* significatione) ætatem determinare, *verbo temporis*, *ut* vetus, novus, O. 16.

Signifer, legionis, II, 81. — Signiferis certantibus inter se, III, 45.

Significare: significat nomen memoriam veterem loci, *servat, retinet*, G. 28. — Carmen quo significabatur, *dicebatur*, etc. XIII, 15. — Quæ fato manent, quamvis significata, non vitantur, *quamvis vulgata*, H. I, 18.

Significatio pro *descriptione*, I, 81.

Signum dare, pro *edicere*, *jubere*, *imperare*, IV, 25; H. III, 16; — ultionis in accusatores, *exemplum*, H. IV, 40. — Signa militaria incomta, III, 2. — Signis Romanis præsidere, XII, 37; *vid. not.* — Adire signa, *militēs*, I, 69. — Signa objecerant cohortes, *se*, II, 17; — parare, I, 31; — amplecti, I, 39; — et bellorum Dii, H. III, 10; — pro *aquilis*, II, 41.

Silentium magni metus et magnæ

iræ, H. I, 40; — contumax, H. I, 85; — minax, H. III, 67. — Silentii auspicias plus sibi permisit populus, III, 11. — Per silentium adstitit, XI, 37; — queri, XV, 1; — perire, XVI, 25. — Silentio vastus dies, III, 4. — Vastum silentium, IV, 50; H. III, 13; A. 38. — Silentio victo prorupit, *finito*, XI, 2; *vid. not.* — Silentia passim, II, 82.

Silere: non silebant nationes ceteræ, non quietæ erant, *bello et turbis non abstinebant*, H. III, 46.

Silva insurgit, II, 16. — Silvarum profunda, A. 25.

Similis in dominum forma et ætate, II, 39.

Similitudo rerum obvia, IV, 33. — Ad similitudinem incessus barbari convertere agmen Romanum, III, 33. — In similitudinem vim corruptus potus, G. 23.

Simplex: simplices curæ, I, 69; *vid. not.* — Simples cogitationes, *lenes, quæ ad res tenues, domesticas pertinent*, G. 22.

Simplicitas, *candor*, H. IV, 86; — fabularum coavalium in crimen ducitur, VI, 5.

Simpliciter, *candide*, *ingenue*, O. 21, 25.

Simplicius, *apertius*, nutrire similitates, H. III, 53.

Simul cum, III, 64; VI, 9.

Simul coeptus dies, et aderant, IV, 25. — Simul *postpos.* III, 64, *ubi est cum ablativo*; — pro *una cum*, IV, 55; VI, 9.

Simulacrum non effigie humana, H. II, 3; — vindemiæ per domum celebratur, XI, 31; — Apollinis interrogare, XII, 22. — Simulacra libertatis præbuit Tiberius senatui, I, 77. — Simulacrum, *exemplum*, usurpatum, XV, 15.

Simulare conscientiam, vid. conscientia; — *jura patris*, I, 6; — *gratiam partium*, I, 10; — *meritum, jactare*, H. III, 69; — *speciem venturi*, V, 11; VI, 1. — *Simulationem consilium, pretexti causa et vero consilio regendo desumptum*, IV, 4.

Simulatio eum non deserebat, VI, 50; — *Nutrium*, H. II, 61. — *Simulationem falsa perdidicerat*, VI, 45; — *nescius, ignavis rem simulari tantum*, IV, 54.

Simulator, XIII, 47. — *Simulator agnitio*, XIV, 57.

Simultas: simulates facere H. II, 45. — *Simultatibus dedere aliquem*, XVI, 20.

Sincerus populus, non permittas, H. IV, 64; — *caritas*, II, 42.

Sine arbitrio mors permittas, XVI, 21. — *Sine avaritia aut crudelitate magistratuum provinciae tolerant vetera onera*, IV, 6; — *cura habebatur externa, vid. haberi*; — *experimento famam retinuit, vid. fama*. — *Sine metu insidiarum aperta planities*, XIV, 34.

Singillatim se erantem obiecturam professus, II, 30; — *conspicitis, quas sileo petebantur*, IV, 20.

Sinister rumor, H. II, 93. — *Sinistros sermones de principe habere*, I, 74.

Sinistre accepta, inique, H. I, 7.

Situare orbes albaeque sparsis, VI, 37. — *Donco in Catos usque sinnetur, flexu veniat ac desinat*, G. 35. — *Sinuatus inaequaliter campus*, II, 16.

Sinus ac recessus, locus remotior, ultimus, A. 30; *vid. not.* — *Sinum eum (cubiculumque) offerbat, in adulterium scil. XIII*, 13. — *In sinu praefectorum opes Crémoneisium, in illorum potentiam ces-*

sare, H. III, 19. — *Sinus oculi et ambitiosi*, H. II, 92; *vid. not.* — *Sinus novos exquirere*, H. IV, 40. — *Sinus fame, vid. fama*. — *In sinu avi perdidicerat falsa simulationem*, VI, 45. — *Sinus et varia praedandi vocabula, scil. pecuniae*, H. IV, 14. — *In sinu et Urbe cavendus hostis*, H. III, 36.

Siquidem durant colles, G. 30.

Sistere, pro consistere, IV, 3, 40; H. III, 21; — *arctus et tropaei*, XV, 18; — *templum*, IV, 37; — *bellum in loco aliquo*, H. III, 8; — *populationem terra lucem*, IV, 48. — *Sistit miles ducem tanta virorem in terris*, II, 14. — *Sistens neque corpore neque etate*, H. I, 35; *vid. not.* — *pro coerceri, reprimi, contineri*, H. II, 11; H. V, 21. — *Nec mediocribus remediis sisti potest*, III, 52. — *Sisti non possunt scandentes*, H. III, 71. — *Sisti non potuit, quia haurirentur omnia igai*, XV, 39.

Situs, pro positus, collocatus, conditus, IV, 64; II, 7; — *de ara, etc.* I, 39, 74; III, 39; VI, 41. — *Sita in manu ipsorum belli fortuna omnis*, H. II, 27; — *res Romana*, I, 31. — *Situm duabus legionibus vallum*, H. IV, 22. — *Siti longius, vid. longe*. — *Sita proci vel juxta vires*, H. II, 74.

Sive semel positum, III, 2; *cf. sen.*

Soboles, sive, Suboles: subolem integram Augusto precari, III, 4.

Sobole Caesarum eversa, II, 42.

Sobrius: sobrii convictus, vid. convictus.

Socer destinari alicui, III, 29.

Socialis perfidia, sociorum, H. II, 46. — *Socialia cuncta prospere composita*, II, 57.

Sociare consilia, H. II, 74; — *labores*, I, 11. — *Sociata cum mariis*

mors, XV, 64. — Sociati per com-
 muniū, H. IV, 65.
 Societas: sociati in matrimonium
 regumque, II, 3.
 Societas bona, *bene culta, fida*, I,
 57. — Societatem alicujus acquirere,
 H. IV, 26; — inducere, XII, 13.
 — Ad societatem corrupti, *vid.*
 corruptus. — Societates vectiga-
 lium, XIII, 50. — Societatibus
 equitum Romanorum agitabantur
 frumenta, vectigalia, cetera publi-
 corum fructuum, IV, 6.
 Socius libidinum (*in luxu*) et neces-
 sitatum (*ex arte alieno*), II, 27. —
 Socia precum mater, *idem cum fi-*
lia petens, II, 10. — Socii cohor-
 tes, I, 49; — victoris, *vid.* victo-
 ris. — Socii fœdera dilargiri,
 H. III, 55. — Socios diripere,
 XIII, 43.
 Socors futuri, H. III, 31; — nimia
 fortuna, *arrogans, audax*, IV, 39.
 — Socordi custodia circumdare
 alanos, *soluta, negligente*, H. III,
 69; — stultus ac demens, IV, 39;
vid. not.
 Socordia innocens, *quia nihil aude-*
bat movere, H. I, 56; — pro in-
 citia, *dementia, stultitia*, IV, 31,
 35. — Per socordiam præfœci, *non*
sensiente, impediens præfœcto, H.
 I, 24. — Socordia senescere, I, 10.
 Sodalitas: sodalitate ex intima co-
 operat odium, XV, 68.
 Solutum ex sperore, III, 6. — So-
 luti honestis tolerare desiderium
 mariti in contemplatione vite,
 XV, 63.
 Solidare ædificia saxo, XV, 43; —
 muros, H. II, 19.
 Solidus: solida domi quies, XI,
 24. — In solidum appellare debi-
 tores, VI, 17. — Solida *opp.* cam-
 pis fallacibus, I, 65; — *incertis*
locis ab aqua abductis, I, 70.

Solitudinis servanda facies, IV, 69.
 — Solitudinem ubi fecerunt, pa-
 cem appellant, A. 30.
 Sollemnia regni capessere, *inaugur-*
rare, VI, 42. — Repeterent sollem-
 nia, *redirent ad usitatos labores*,
 etc. III, 6.
 Sollicitudo: sollicitudine longiore
 agrosopre, XV, 25. — Sollicitu-
 dinum forme, *vid.* forme.
 Solvi militia, I, 44; — omni mun-
 nere publico, *v. munus*; — munere
 capessendi vigintiviratus, III, 29.
 — Solviur pecunia præmium, I,
 17. — Soluta pax inter temulan-
 tos, I, 50. — Solutum gelu, H.
 I, 79. — Solutum poena, *v. poena*.
 — Solutum fuit, *liberum*, IV, 35.
 — Solutior non alias luxu, XI,
 31; *non effusior*. — Solutius, *libe-*
rius, XIII, 47; — loqui, IV, 31.
 — Solutus orator, O. 18. — Soluta
 alvus, XII, 67.
 Solum velut patrum exereere, XIII,
 54. — Subtracto solo, I, 70; —
vid. subtrahere.
 Solus et unus, O. 34. — Sola gens,
 XIII, 55.
 Sola in equite vis, VI, 34; *v. not.*
 Somnus: somno et luxu padendus
 incessit, H. II, 90. — Somnos ali-
 cujus patefacere, *quid per somnum*
faciat aut dicat, IV, 60. — Somno
 connivere, XVI, 5; — et vino
 procumbere, IV, 48.
 Sonat acies, G. 3. — Sonans genus
 orandi, H. I, 90.
 Sonor prælii, IV, 48. — Sonore
 truci, I, 65.
 Sonus vocalis, II, 61.
 Sordem et avaritiæ Fontei integræ
 mutaverat, H. I, 52; *vid. not.* —
 Sordibus ac metu confictari, VI,
 8. — Sordas indignus, *de rep.* XII,
 59; cf. IV, 52; O. 12. — Sordas
 verborum, O. 21.

Sordidæ merces, IV, 13; *vid. not.*
Sors deerat ad parum idoneos, XIII, 29; — mea mihi informis, tibi magnifica, XII, 37; — provincie collata in eum, H. III, 71. — *Sortis humanæ commercium*, VI, 19; *vid. not.* — *Sorte Asia depellendus*, III, 32; *vid. not.* — *Sortes Germanorum*, G. 10. *Vid. Ind. rer.*
Spado: venenum datum per spadonem, IV, 8. — *Spadonum agmen*, H. III, 40; — *greges*, H. II, 71.
Spargere bellum, III, 21; *vid. not.* — A. 38; — venenum in tres, IV, 12.
Spatium clausum, locus designatus ac circumscriptus, XIV, 14; — *vivendi ei*, xciii anni, XIII, 30; — *exuendi pacta*, VI, 43. — *Spatium ac moras suadere*, H. II, 37; — *exemplorum habuere virtutes*, A. 8; — *Urbis emensa pedibus*, XI, 32. — *In spatium (id) prorogatur vita, v. prorogare.* — *Spatio ac cælo*, A. 10; *vid. not.* — *ipso gliscit fama*, H. II, 83; — *valida initiis spatio languescunt*, H. III, 58. — *Spatia certaminum, pugnae loca*, H. II, 70; — *siderum, intervalla*, VI, 21. — *Spatia imperii prima ingredi*, XIV, 56. — *Spatiis audentioribus Syriam petebat, longioribus, non per insulas*, H. II, 2. — *Spatiis exuberare agrorum*, XIV, 53; — *nullis inquirentium penetrabilis altitudo, mensuris*, II, 61.
Species adulandi, genus, I, 8; — *carminum non impetu et instinctu, nec ore uno fluens*, XIV, 16, *vid. not.* — ea ceperat, *vid. capere*; — *invisitata*, H. II, 50; — *sua consulibus, sua prætoribus, dignitas, ornamenta*, IV, 6. — *Speciem induere iudicis*, XV, 69; — *libertatis præcipere*, II, 35; — *magis quam vim tenuit in amicitia prin-*

cipis, III, 30; — *venturi simulare*, V, 11; VI, 1. — *In speciem ac terrorem augebatur classis alacritate militum*, II, 6. — *In speciem simplicitatis, tanto gratius accipiebantur, quia speciem habebant simplicitatis*, XVI, 18. — *In speciem solitam adolescentum herbæ floresque*, H. V, 7. — *Speciem ullam oris humani assimilare Deum*, G. 9. — *Per speciem necessitudinis crebro ventitare ad aliquem*, XII, 3. — *Per speciem studiorum petere scalprum*, V, 8. — *Specie artis frequens secretis, adhibitus iis, quasi ob artem suam arcesseretur*, IV, 3; — *civilis discidii movetur*, XIV, 60; — *defendendæ provincie mittuntur*, I, 44. — *Specie inanium validus*, XIII, 8. — *Specie legis de maiestate cognitionem tractavit de famosis libellis*, I, 72. — *Specie magna volitant hostes*, XV, 9. — *Specie militum inimicos suos interficere, quasi milites essent*, H. II, 56. — *Specie orationum et carminum (scil. recitandorum) scena polluitur*, XIV, 20. — *Specie senatus misit legatos*, H. II, 52. — *Specie pietatis obviam itum dedecori*, XIII, 5. — *Species daz manu mittendi institutæ*, XIII, 27. — *In species annum digerere, in diversa tempora*, G. 26.
Specimen constantiæ, documentum, V, 4; — *partium Mucianus, ex quo ceteros liceret conjectare*, H. III, 66; — *principatus primum*, H. II, 64.
Speciosus opibus, domo, parata, III, 55. — *Speciosæ opes*, A. 44. — *Speciosa nomina*, H. I, 57.
Spectaculum: in spectaculo promiscuo, ut omnibus liceret spectare, XIV, 14. — *Spectaculorum gradus, spectacula, loca unde spectatur, per gradus structa*, XIV, 13.

— Spectaculis gladiatorum ferarumque oppleri circum, H. II, 94.
 Spectare statum provinciae, XIV, 39; — stipendia singulorum, H. IV, 46. — Spectabantur ex more ludi, H. II, 55. — Spectatae militum vir, H. III, 48.
 Speculabundus pro *expectans eventum*, H. IV, 50.
 Speculari fortunam alienae seditionis, I, 31; — noctem incustoditam, II, 40.
 Speculator, H. I, 24, 25; H. II, 11. — Speculatorum optio, *vid. optio*.
 Specus natus, IV, 59.
 Speluncis se abdere, XIV, 23.
 Sperare: sperans ex coirrisum pueri, XIII, 15. — Sperantibus fallaces mathematici, H. I, 52.
 Spernere pro *non timere*, IV, 31; *vid. not. et contemnere*; — defensionem, *opp. tentare*, XVI, 24; — jussa, XIV, 3; — prosperas res principis, *ius non letari*, XVI, 22. — Spernendus morum, XIV, 40.
 Spes boni nulla, II, 15; — incasserat, I, 55, — propinqua, *cujus eventus propinquus est*, II, 36; — in aliquem, I, 33; — victoriae partae, IV, 51. — Spei impatiens, H. II, 39; — irritae vestigia, *conatus vani*, XV, 42; — omnis egena, I, . — Spei summæ propior, I, 33; — principis admotus, *primæ ejus ætati*, XIV, 53. — Spem omnem in Armeniam vertere, *nihil aliud quam huic intentum agere*, XV, 9; — rapere, H. I, 13. — Ad spem majorem accingi, II, 28; — proficere, III, 73. — In spem secundam heres scriptus, I, 8. — In spem erigi, H. I, 4. — In spem corrupti, *vid. corruptus*. — Spe corruptus, III, 27; — mitiore oblata, XV, 64. — In spe poten-

tiae, *scil. constituti*, XIV, 15. — Spes dominandi primæ in arduo, IV, 7; — mææ movent aliquos, *miseret eos, ad nihilum recidisse*, II, 71; — mediæ res, *vid. medius*; — novæ, I, 4; H. III, 84. — Spes alicujus ad metum mutare, XIII, 9; — coercere, II, 4; — diversas spectare, XIV, 57; — suas anteire parat, *plura et majora, quam ante speraveras, appetere*, III, 66; — suas conferre ad aures alicujus, IV, 39. — Ad spes novas conciliare provinciam, XVI, 23.
 Spiramenta temporum, *intervalla*, A. 44.
 Spirantem ad huc, an exanimem repererit, I, 5. — Spirantem ac vitæ manifestam advertere Zenobiam, XII, 51. — Viva ac spirantia saxis, A. 12.
 Spiritus labitur, VI, 50. — Spiritum novissimum effundere, H. III, 66. — Spiritus altiores, H. III, 66.
 Splendidior origine, H. II, 76. — Inter præsentēs splendidissimus, *de fortitudine militari*, H. I, 13.
 Spoliare: spoliante uberrimum oppidum, XIV, 33.
 Spolium: spoliis hostilem exstruere ædem, H. III, 72.
 Sponte alicujus pro *auctoritate, jussu, voluntate, permissu*, II, 59; VI, 31; XII, 42; — ejus, III, 16; — pro *consilio*, IV, 7. — Sponte incolarum in deditionem venere loca, XIII, 39. — Sponte litigatoris assequi præmium, XIII, 42; — prævenire necessitatem, I, 30.
 Squalor, IV, 28; H. I, 54; G. 31.
 Stagnare: stagnaverat Tiberis plana Urbis, I, 76.
 Stagnum struere, XII, 56. — Stagnum calidæ aquæ, *solum*, XV, 64.
 Stare: stant in eo consilia mortalibus ceteris, *nihil aliud deliberant*,

- IV, 40. — Stetit intra unum annum via illa, III, 75; — praetoriam iacta, ibid. — Stetia circa ultima via Agrippinae, XII, 22. — Quo tanta cladis pretio stetit, H. III, 72; *v. not.* — Stetit impetus belli, *substitit*, H. IV, 67. — Urbs stat duobus, H. I, 84. — Res stant fama, vi, VI, 30. — Discordiae steterunt reipublica damno, III, 53. — Stantem populum spectasse (in theatro), XIV, 20. — Stante adhuc Urbe, IV, 56.
- Statio cohortis ludis assidere solita, *vid. assidere*. — Stationem hostium irrumperere, H. III, 9. — Stationes perfringere, I, 64. — Statio pro auro, O. 17.
- Stativa castra, III, 21. — Stativorum mutationes, H. I, 66.
- Statua elapsa vim ignium, IV, 64; — illestris, A. 40. — Statua triumphali donari, H. I, 79.
- Statuere de se, sibi mortem consciscere, VI, 29; — exilium in aliquem, VI, 18; — astra, III, 60; — templum, IV, 15. — Statue sex et quinquaginta annos, O. 17. — Statuuntur sedes, superque eas coronae quercus, II, 83. — Statuendum habere, XIV, 43. — Statuendi vim eripere, III, 70.
- Status, status multorum excisi, *salus*, III, 28. — Statum provinciae spectare, *vid. spectare*. — Quem statum filio fore, *conditionem vitae*, H. III, 56.
- Sterile usu donum, H. I, 90. — Sterile virtutum saeculum, H. I, 3.
- Sterilitas terrae, H. IV, 74.
- Sternere : strati per cubilia, I, 50. — Stratae pontibus naves pro constratas, II, 6. — Strata odia, H. I, 58; *vid. not.*
- Stimulari ad (iram saepius quam ad) formidinem, H. II, 44.
- Stimulatio cuique privata, et vile decus publicum, H. I, 90.
- Stimuli nevercales, I, 36. — Propriis stimulis incendebantur, XV, 12; H. III, 45, 53.
- Stipatores, II, 9; IV, 25; XI, 16.
- Stipendiarii pro sociis provincialibus, IV, 20.
- Stipendium illud parendi aut impericandi quadragesimum habebat, I, 64. — Stipendii angustia, I, 35. — Stipendii annus sextus, I, 17. — Stipendia pro pecunia *commendo stipendia*, H. IV, 36; — auxilia meritis, II, 52; — implere, XIV, 27; — tolerare, I, 17. — Stipendiis actis, VI, 3; — nullis proventus, *per nullam militiam id dignitatis consecutus*, H. II, 76. — Stipendiis vetas, II, 66.
- Strages : strage obstatum molis refusus Tiberis, H. I, 86.
- Strangulare laqueo, VI, 28.
- Strenue in praeliis facere, I, 44.
- Strenuus militiae, H. III, 42; — in perfidia, H. III, 57.
- Streperet : strepit aequor placidum mille navium remis, II, 23. — Strepebat sententia ejus intra villam Albanam, *de accusatore apud Domitianum in eo secessu criminantis*, A. 45. — Strepunt itinera ab utroque mari, H. II, 62.
- Strictum ferrum, H. III, 10. — Strioti artus, G. 30; — mucrones, H. I, 27; H. II, 41; H. V, 22. — Strictior orator, O. 25.
- Struere causas, *excogitare, fingere*, II, 42; — convivia publicis locis, XV, 37; — epulas liberales et vitam amoenam, XV, 55; — stagnum, XII, 56; — viam ad potentiam, H. III, 49; *vid. not.* — Struebat fortuna initia causaeque imperio, H. II, 1. — Struente eo, circumventi criminibus, I, 13. —

Struebantur, qui monerent, *subernabantur*, IV, 67.

Sendere, *simpl.* pro *litteris* vel *eloquentiae operam dare*, O. 21, 32.

Studium histriionale, I, 16. — Contra studium ejus *convenerat*, H. II, 91. — Studio popularium accinctus, pro *studiis*, XII, 48. — Studia diversa ordinum, XII, 60; — quae vicerant, publice valebant, ib. — secundissima et acerrima, O. 38; — fluxa atque inania, nullam vni aliis noxiam habentia, seu vana, qualia carmina, panegyrici, III, 60; — in Othonem erecta, H. II, 11; — in umbra educata, XIV, 53; — legionum prompta illi, II, 76; — militum obversa (ad eum), H. III, 11; — plebis exarsere ne medica quidem, XVI, 21; — plena recordiae, III, 50; — viritum prompta, *vid.* viritum. — Studiorum cupiditas mure, O. 2. — Per speciem studiorum petere scilicet, V, 8. — Studia sua publicare omnia, XVI, 4; — socium aetium detertere, XII, 54. — Ad studia vulgi protulerat eam, *vid.* proferre. — In studia diduci, H. II, 68; H. IV, 6. — Studiis diversis certabatur apud principem, III, 63; H. I, 90; — honestis refertus, O. 34; — liberatibus praeditus, IV, 58; — plebis flagrantibus ereptus, II, 41; — talibus non abhorrebat, I, 54; — publicis frequentatur adveniens, V, 10. — Studium quoque cernitum affectavit Nero, XIV, 16.

Stultitiam alienam opperiri loco sapientiae est, H. II, 34.

Stuprum: stupro alicujus illigatus, XII, 25. — Stuprum ausa mulier, H. I, 48; — veno dare alicui, IV, 1. — Stupro prius quam veneno pollatus, XIII, 17. — Stupro-

rum ejus ministri, *vid.* minister.

Sub crimine eodem vinxerant eam, H. II, 26; — exemplo claro depellere falsas auditiones, IV, 11; — exemplo exequatius accipi, III, 68; — nominibus et novitate ejusque stupri perscripsit flagitia Neronis, XVI, 19; — iudice (aliquo) damnavit eum fraudis, III, 36. — Sub signis nondum milites, H. II, 14; *vid. not.* — Sub vexillo missi veterani, I, 39. — Sub, cum accus. sub idem tempus, III, 64; — recentem partum, XV, 23; — ipsa monia progressi, H. III, 21; — muros ipsos, H. V, 11.

Subdere reum falsis (criminibus), I, 39; — testamentum alicui, XIV, 40. — Subdi imperio feminae, XII, 40. — Subditer eratrotaurus, XII, 24. — Subditus rumor (consilio ducis), H. III, 25; VI, 36. — Subdebantur crimina majestatis, commemorabantur, absterrendis defensoribus rei, III, 67.

Subesse: subest spectaculum, *instat*, III, 6, 7. — Suberat vigor animi, III, 30; — occulta formido reputantibus, II, 41.

Subibat metus reputantes, XI, 26.

Subigere pro cogere, I, 39; XIV, 26.

Subjicere: subjecti campi, *flumini adjacentes*, XV, 9. — Subjecta oratori materia, O. 31; — vallium, I, 65.

Subire conscientiam, *pati conscium se fieri et assumi*, XIII, 21; — corpus, VI, 26; *vid. not.* — delationem, *suscipere*, XI, 29; — nuptiale verbum, XI, 27; *vid. not.* — in epem potentis accusationem, H. II, 42; — obsidium, *pati se obsideri*, H. III, 64.

Subitarii gradus, *subito structi*, XIV, 20; cf. XV, 39.

- Subitus irrupit, pro subito, H. III, 47. — Subita modestia, *vid.* modestia. — Subita belli, *oppugnatio violenta et accelerata*, H. V, 13. — Subitis avidus, H. I, 7; — *mederi*, *vid.* *mederi*.
 Sublegere, *eligere*: quos Cæsar, et Augustus sublegere, XI, 25.
 Sublevare metum blandimentis, *lenire*, XIV, 4.
 * Sublime ingenium, A. 4. — Decentior quam sublimior ejus habitus, A. 44.
 Submittere animum fortunæ, II, 72. — Submittitur aratro id genus animalium, XII, 24.
 Subnixus Galliarum opibus, I, 47; — multis ac validis propinquitatibus, IV, 12; *vid. not.* XI, 1. — Subnixæ consulari matrimonio, H. I, 73; — fecunditate Agrippina, IV, 12; — viris illustribus civitas, I, 11. — Subnixus urbis gratia, *utens, gaudens*, O. 6.
 Subruere animos obstinatos, *labefactare*, etc. H. II, 101.
 Subscribere suspiria, *notare*, A. 45; *vid. not.*
 Subsidium ad flagitia, *dicuntur templa, quibus pro asylis uti possunt improbi*, III, 36. — Colonia Veterum adversus rebelles subsidium, XII, 32. — Subsidium inane ventorum remorumque, II, 15; — navigiis, IV, 67; *v. n.* — nullum maris Italiæ Transpadanæ, H. II, 32; — periclitanti, I, 39; — pro *præsidio*, IV, 5; VI, 2. — Subsidio cohortis recepti, IV, 47; — venire *adversus ruinam speluncæ*, IV, 39. — Subsidium habet republica *defuncto principe successorem*, XIV, 47. — Subsidio impensius regis ornatum (*præceptis*) robor (*ætatis*), XIV, 56. — Subsidia minuebantur crescentibus malis, XIV, 51. — Subsidiis et ordinibus instructi (in acie), II, 80. — Subsidio eodem receptabantur, *de asylis*, III, 60. — Subsidium tutissimum, V, 8. — Ad subsidium sui, *securitatem suam*, VI, 7.
 Substantia facultatum, ex Gr. *οὐσία*, O. 8.
 Substringere crinem nodo, G. 38, *vid. not.*
 Subtrahere nomina pro *reticere, omittere*, I, 81; — significationem, *ibid.* — oculos, A. 45. — Subtrahi oculos meos in hac relatione melius fuit, III, 53. — Subtracto solo, *crescentibus aquis, ut attingere solum pedibus non possent*, I, 70.
 Subvectare frumentum Tiberi, *scil. adverso flumine*, XV, 43.
 Subvectio, XV, 4; — *temperata* (qua pretium frumenti et modum vecturæ), XIII, 51.
 Subvectus, *subvectio*, XV, 4.
 Subvenire: subveniebat effugium, *dabatur*, II, 47.
 Subversor legum, III, 28.
 Subvertere leges, II, 36; — *senatum*, H. IV, 42; — probationes scelerum mora, III, 7; — domum interpretationibus, III, 25.
 Suburbana peregrinatio, III, 47; — crimina, XIII, 43; *vid. not.*
 Succedere murum, II, 20, 81; — testudine, H. III, 27. — *Successit navis, vocab. proprium de ingressu in portum*, III, 1.
 Successio: successioni proximas, *vid. proximus*.
 Successor in incerto est, *v. incertus*. — Successorem constituere (*adoptione*), H. I, 14.
 Successus noctis, *vid. nox*.
 Sudare: sudantur thura et balsama, G. 45.
 Suescere militiæ, pro *adsuescere*, II, 44. — Sueti militum conta-

bernio gandeat, pro *suetorum*, H. II, 80. — Sueti suscipiendis conjugijs, alendis liberis, XIV, 27. — Sueti illis apud paludes praelia, I, 64. — Sueti bello alia, *scil. portare*, XV, 12. — Suetus regibus Oriens, H. IV, 17. — Suetus superbis externis, XV, 31.

Sufficere *absol.* pro *parem esse principatu*, I, 13; — ad constantiam sumendæ mortis, XIII, 30. — Sufficit terminus esse Rhenus, G. 32. — Suffecerint in eum neque laqueus, neque carcer, III, 50.

Suffigere: suffixum caput, pro *præfixum*, H. I, 49.

Suffragium: suffragio principis adsequitur præturam, *commendante eo*, XI, 21. — Suffragium ad honores, III, 19.

Suffugium malorum, IV, 66; — hiemi, ferarum, *adversus*, G. 16. — Suffugia Garamantum, *ad eos*, III, 74.

Suggestere cibum pro *obicere*, H. III, 63.

Suggestu loqui, *scil. de*, H. I, 45.

Suggredi acie, IV, 47. — Suggesti propius speculatores, II, 12; cf. XIV, 37; XV, 11.

Sui anxius pro *de se*, IV, 59; H. III, 38. — Sui fama frui, II, 13; — jactantia abstinere, II, 46; — obtegens, III, 65. — Quinta sui parte (fuere) legionariis armis, III, 43. — Sui spes bona, O. 7.

Sumere bellum, II, 45; XIII, 34; A. 16; — generum, I, 3; — consilia petendæ pacis, II, 26; — exitium, III, 7, *conari*; — finem, VI, 25; — expugnationem, XV, 5; — militiam, IV, 5; H. II, 94; — periculum, *subire*, H. III, 69; — plus minuse ex fortuna, *destinare*, H. II, 74; — pretium, H. IV, 34; — pro *repetere*, H. II, 84;

— quietem, I, 64. — Sumpsit iustitium populus (ante edictum, ante senatusconsultum), II, 82; — superbiam in eos, in populares servitium, VI, 31. — Sumpserit prebra, dehinc saxa, postremo ferrum, XIV, 17. — Multi sumpserunt, *de conjuratione*, XV, 49. — Sumptus animarum ex eventu, H. I, 27. — Sumi principem, quam queri, minori discrimine, H. I, 56; — in concenctiam, IV, 4. — Sumptus sponte finis, VI, 25. — Sumpta sponte mors, II, 66. — Sumendæ mortis constantia, XIII, 30.

Summoveo conjugem, et liberos, a furentibus, I, 42.

Summus magnificentie et severitatis, I, 46; — Pontificum, III, 58. — Summam discrimen, *vid. discrimen*. — Summa rerum et impetii semet servare, H. II, 33. — Penes utros summa belli fuerit, II, 45.

— Summa potentie in Antonio, H. IV, 2. — Summam expeditionis permittit alicui, H. I, 87.

— belli tolerare, *vid. tolerare*; — coelestis, XIV, 7; *vid. not.* — In summam nihil profectura, H. II, 16; — pacis, nihil proficitur committentibus nuntiis, XIII, 38. — Non atrox in summam, XV, 28.

— Summo nomine cedere, regio, XV, 2. — Summa imperii arabigua, minora sine citra habentur, XI, 8. — Ad summa militie pro-

vectus, H. II, 75; — webere aliquem, XIV, 54. — Summis rebas evolvi, *principatu*, XIII, 15; *sed v. n. sic*, XIII, 13, *summa fortuna*.

Sumptuose addicentis homo, neque modica cupiens, H. IV, 49.

Sumptus erga aliena, *in alienis pecuniis facti*, H. I, 10. — Sumptus fungi, XVI, 21.

Super, *simpl.* pro *in summo*, I, 68.

- Incensa super villa (*nominat.*) omnes cremavit (*au-dessus de leurs têtes*), III, 47, confer. I. XXI, 14, *extr.* — pro *ante*, XIII, 58; — pro *de*, vel *in*, II, 35; IV, 74; VI, 20; XI, 15; XII, 61; XIV, 34, 43; — pro *præter*, III, 17; IV, 14; XV, 52; H. I, 51; H. II, 8, 24, 30, 44, 101; H. III, 26, 39, 45; H. IV, 55, 58; H. V, 26. — Super æqualitatem ceterorum erat, III, 74. — Super hæc assumptum biduum imagine cognitionis, III, 17; *vid. not.* — Super humum spargens, *rep. ex antec. cruorem*, XVI, 35; — leges præstare alicui aliquid, *vid. leges.* — Super naves (pontibus stratas) veniunt tormenta, II, 6; — porciones erant, *thesis*, H. II, 20. — Super protectionem adit Capitolium, XV, 36. — Super tali causa imbecillus animus, VI, 49. — Fluentibus cunctis super vota, H. III, 48. — Super eo crimine, *specie ejus criminis*, XV, 52. — Super ea protectione, *ejus causa protectionis*, XV, 36. — Super postpositum, I, 68; III, 46; XVI, 35.
- Superabilis hostis, II, 25.
- Superare vita casus, I, 17.
- Superbia pro magnitudine animi (*ut deinde altiores spiritus*), H. III, 66; *v. not.* — Superbiam sumere, VI, 31. — In superbiam accipere aliquid, VI, 13. — In superbiam aliquid trahere, H. II, 20.
- Superesse pro abundare, *adesse*, H. I, 51; — alicui pro *superstitem esse*, H. I, 22; — ignavia infamiaeque suae, H. IV, 11; — pro *in vivis manere*, IV, 7; VI, 40, 51; — pro *opem ferre*, III, 47. — Superest pro abunde suppetit, H. I, 83; *cum adverb. egregie, et*, G. 6, 26; — *savitia* hostium, *exspectandi adhuc savissimi hostes*, I, 61. — Superfuere honori tuo omnia, *satis honoratus es*, A. 45.
- Superfundere hostes ac nube ipsa operire, H. II, 2.
- Superior exercitus, I, 37, 40.
- Superstagnat annis, I, 79.
- Superstes bellorum, II, 71; G. 6; — cladis, I, 61; — iniquorum, III, 4. — Superstitem fecit eum fortuna, H. II, 7. — Superstites, *nondum victi*, A. 3, 34.
- Superstitio nominis, *vana fiducia in nomine collocata*, H. III, 58. — Superstitionis externae rea, *Christianismus aut Judaismus videtur intelligi*, XIII, 32. — Superstitione non intactus, H. II, 78.
- Superventu legionis cæsi victores, H. II, 54.
- Superurgere, II, 23.
- Suppeditare senatui Urbi, XI, 23.
- Supplere classem, *vid. classis*; — *damna exercitus*, I, 71.
- Supplices audire, *vid. audire.*
- Supplicium indictum reo, III, 49; — triumvirale, *vid. triumviralis*; — in servilem modum sumptum de eo, H. II, 72; — de se persolvere manu sua, VI, 26; — in malos præsumere, I, 48. — Supplicia civium, VI, 40; — exuere, *vid. exuere*; — pro *supplicatione*, III, 64; — indicere, *vid. indicere.*
- Supra ferre, XIV, 46; — libertatem regnari, G. 43; — repetere, *altius*, XVI, 18; H. IV, 48. — Supra sanguinem et spolia revelare frontem, *ubi ea relata sint*, G. 31. — Tricena aut supra stipendia, I, 35. — Quod par negotiis, neque supra erat, VI, 39.
- Supremus, *vid. honor.* — Suprema necessitas, *mors subunda*, H. I, 72. — Supremi Tiberio coos. *vid. consules.* — Supremæ tabulae, *vid.*

tabulae. — Suprema munera erga memoriam alicujus, III, 2. — Supremorum imaginem, planetam, lamenta circumdare alicui, H. IV, 45. — Supremis appropinquare, VI, 50; — ejus habitus honor, IV, 44; — suis consulere, *de sepultura prospicere*, XV, 64. — Suprema Germanici carmine deffere, III, 49; — solvere militibus, *justa*, I, 7, 61.

Sarculi, G. 9, *e virga secti*.

Surgere: surgunt quum maxime partes, H. III, 4. — *Surgit* (in edita) incendium, XV, 38. — *Surgit* rumor, H. II, 42. — *Surgentibus* circum jugis, I, 64. — *Surgens* luna, H. III, 23.

Suscipere bellum, II, 78; — consilium absentiae, IV, 64; — officium in alterius honorem, H. II, 1; — partes alicujus, H. II, 86; — preces, XIII, 54; — vota Diis, XII, 13; — periculum, I, 17.

Suscebat maxime Sullam Nero, XIII, 47. — *Suspectari* alicui, IV, 3. — *Suspectari scelus* alicujus, *scelus ejus factum*, I, 5.

Suspectus: suspecta severitas, III, 52; — proditio, *suspecti ceteri ut prodiuri*, XII, 14. — In aliqua suspectus, *de amore*, H. I, 13.

Suspensus: in suspensio tenere aliquid, *non recipere, non pro rato habere*, H. I, 78. — *Suspensus* super aliquo genu, vultu, etc. *extensus*, IV, 59.

Suspica animus, I, 13. — *Suspica* silentium, III, 11.

Suspicio in aliquo, pro *de*, XIV, 62; add. *suspectus*. — *Suspicionem* dare in aliquem, VI, 47.

Suspiria subscribuntur, A. 45; *v. n.* *Sustentaculum* victoriæ, sanitas, in Italia vertitur, H. II, 28.

Sustentare aciem, *de præfectis*, I,

15; H. II, 15; — *hostem, cohibere*, XV, 10; — *se et rempublicam*, I, 4; — *pugnam*, II, 17.

Sustinere aciem, H. III, 23; — *sua mania*, II, 35. — *Sustineri* per humeros, I, 23.

Suus: suam invidiam quasitam, pro *sibi*, III, 16. — *Sui* cujusque ordinis milites, *vid.* *ordo*. — *Sui* obtagens, IV, 1; — pro *ejus*, XV, 74, *extr.* — *Suum* dolorem præferebant (veluti de Vitellio conquirentes), H. III, 37; *vid. not.* — *Suo* pro *eo*, H. I, 69; *vid. not.* — *Suo* igni involvit *hostes, quem hostes ad se terrendos extulerant*, XIV, 30. — *Suo* ietu mortem invenire, I, 61.

T.

Tabes pro *tabo*, II, 69; *vid. not.* — pro *pestilentia*, XVII, 50; — fori, *accusationes, lites*, XI, 6; — oculorum, H. IV, 81; *vid. not.*

Tabidum venenum, *vid.* *venenum*.

Tabulae *supremae, testamentum*, VI, 38; XVI, 14. — *Tabulas* *supremas* morari, *scripto testam. vivendo*; testamenti ponere dicitur *testamentum scripturus, vid.* *ponere*; — *nuptiales* *rumpere, vid.* *rumpere*; — *plumbeas*, II, 69.

Tabum: *tabo* *noxia* *humus*, H. III, 35; — *noxia, pestilens, infecta, infesta*, H. II, 70.

Tacentes loci, H. III, 85.

Tacita *suspicionum*, IV, 41.

Taciturnitas *rupta, silentium*, I, 74. — *Taciturnitate* omnia cohibita, XV, 54.

Tali occasione, omine, pro *hoc*, XI, 51; XII, 41. — *His* atque *talibus, pluribus locis*.

Tam, adjectum superlativo: tam-in-

- ultima cuncta, I, 53. — Tam *omissum*, III, 8; V, 6.
- Tamen, *omiss.* post quamquam, quum, etc. *innumeris locis*. — Quod unum jam et tamen pulcherrimum haberet, *sed idem p.* XV, 62. — Tamen pro *tantum*, H. III, 45; — utique, A. 45.
- Tamquam, pro *non secus, ac seu quemadmodum*, A. 32. — Tamquam apud senem festinantes, H. I, 7. — Tamquam innocentes perierant, H. I, 6; *vid. not.* — Tamquam dolus pareretur, territus, VI, 43. — Tamquam in multitudine tanta, *redundat, v. pro ut*, H. I, 8, *init.* — Tamquam seponeretur... confusus, *quum simulatum esset eum seponi, in via conf. est*, H. I, 46, *extr.* — Tamquam servitium principis praevenirent, *quia putabantur praevenire*, XVI, 13. — Tamquam inedia destinasset, produxit vitam, *specie destinatae inediae*, VI, 46.
- Tandem Deos veneratur, XIV, 61; *vid. not.*
- Tantum in modum.... quem, XV, 25. — Tentum itineris adire, XV, 36. — Tanto (magis), *omiss. ante vel post quanto*, I, 2; II, 5; IV, 42, 49; VI, 26; H. I, 14, etc.
- Tarda sunt, quae postulantes, *tarde conceduntur*, I, 26.
- Tardare libidines, XIV, 13.
- Tecta et domus, H. I, 84.
- Tegere aliquid imagine libertatis, I, 81. — Spem male tegens, IV, 12. — Tegitur res intus multorum questibus, III, 36. — Tegendis sceleribus obscurus, VI, 24. — Texere lucis equitem, *occultare in lucis*, II, 18.
- Tegmina haerentia corpori, *vid. haerere*.
- Telis assultare, XII, 35. — Glamore, telis; suo quaque periculo intentus, sonorem non accipit, *propter strepitum armorum*; IV, 48. — Tela navalia, XIV, 5.
- Temerare opus saxo aureo, H. IV, 53; — feminam, *scil. stupro*; *adulterio*, I, 53.
- Temperamentum principatus egregium, *duo daces*, H. II, 5.
- Temperamento meditato orationem habuit, XIII, 12.
- Temperanter habita plebs, IV, 33; *vid. not.* — Cetera temperanter adjungit, *modeste*, XV, 29.
- Temperare arma consilio, I, 67; — verbis ac misis, H. I, 69; — subvectionem frumenti, *qua pretium et vecturae incommoda*, XIII, 51.
- Tempestatis (ac maris) incerta, III, 54. — Tempestates ruunt, I, 31. — Tempestatibus saevis conflictari, A. 22.
- Tempestivae epulae, XI, 37. — Tempestiva convivia, H. II, 68.
- Templum de nemore sacro, G. 40; — sistere, IV, 37; — statuere, IV, 5. — Templis dona decreta, XIV, 64.
- Tempus morum, egregium, occultum, subdolum, VI, 51; — sermoni accipere, XIV, 53; — orare, ib. — ducere sermonibus, II, 34. — In tempore, *in praesenti*, XII, 46; — *suo tempore*, III, 41; XII, 46; XIII, 7. — Parum in tempore, I, 19. — Temporis medio, *interes*, XIV, 53. — Tempora alicujus dicere, I, 1; — morum diversa Tiberio, VI, 51; — prima belli prode hostibus; H. III, 9; *vid. not.* — Temporum callidi, IV, 33; — adulatione foedati fasti, H. IV, 40; — spiramenta, *vid. spiramenta*. — Tempora ad memoriam, *omnis posteritas*, III, 57. — Temporum in aeternitate manere, A. 46; — motus, H. I, 49.

Temulenti convictus, *v.* convictus.
Tenacia cœno gravi loca, I, 63.

Tendere placamenta iræ, H. I, 63; — voces supplices (et manus) ad aliquem, II, 29. — Tendunt... tentare, *pergunt*, I, 9. — In quæ tendi, effecta, III, 24; *vid. not.* — Tendere catapultas et ballistas, XII, 56. — Sibi quisque tendit, H. I, 12; — odiis, H. IV, 43.

Tenebræ feræles, *per quas aliquis mortem sibi illaturus est*, II, 31; — *funestæ, in castris clade afflictis*, I, 65. — Tenebras erigere, *v.* erigere. Tenere dicere, O. 26.

Tenere aliquem inter intimos amicorum, VI, 21; — matrimonio aliquam, *habere*, XII, 40; — nationem, *regnare*, II, 64; — speciem magis, quam vim in amicitia principis, III, 30; — in suspensio aliquid, *vid. suspensus*; — sub vexillis milites, I, 17. — Tenet pax in æquo industrios aut ignavos, *neutrum præ altero patitur eminere*, XII, 12. — Teneri in munere eodem, sine modo, IV, 6. — Teneri, *rem esse*, II, 50; III, 13, 50, 67; XI, 6, 7.

Tentamenta bellorum, interfectores, H. II, 38.

Tentare pro rogare, II, 28; — arcana imperii, *de sententia senatoris*, *vid. not.* II, 36; — arma, VI, 23; — conditiones pacis, I, 56; — castra corruptoribus, provinciam bello, II, 79; — amicitiam et obsequium sociorum onere novo, IV, 46; — vallum legionum, IV, 48; — ad res novas aliquem, H. IV, 49; — ferrum, *conari se eo interficere*, IV, 22; — potentiam propriam, H. II, 65. — Cuncta tentanti, *consultanti, examinanti*, IV, 3.

Tenuari velut in cuneum, A. 10. —

Tenuatum victu parvo corpus, XV, 63.

Tenuis fructus, XI, 20. — Tenuem aciem patitur planities, I, 64.

Tonus: janua ac limine tonus claudere domum, H. I, 33.

Terere, pro *atrocere, frangere, de rebus secundis*, A. 32; — otium segue, H. II, 34; — tempus cunctatione, *seguitia*, H. I, 33.

Tergum tuebantur equites, XIII, 40. — Terga agminis firmare, I, 51; — hostium promittit perfuga, *eos circumveniri opera sua posse*, H. V, 18; — patefacere occasioni, VI, 34; A. 14; — præstare hostibus, A. 37; — vertere in suos, *retro ad eos fugere*, H. IV, 33. — Neque ducis neque exercitus terga tuta sunt, *fuga*, A. 33.

Terminus esse sufficit Rhennus, G. 32. — Terminum antiquitatis facere usque ad aliquem, pro *constituere in aliquo*, O. 19. — Termini ingentes, *lata possessio*, H. II, 78. — Terminos officii exuere, *vid. exuere*.

Terræ extremæ, tumidæ, *vid. suis locis*.

Terribilis ac venalis, XIII, 42. — Terribilis militibus incedit, XIV, 39. — Terribilior, H. IV, 83.

Terror gravioris motus, *timor*, XII, 54. — Terrorem latiore facere, H. IV, 33; *vid. not.* — Terrorem atque odium ei addiderat cædes, H. II, 31. — Ad terrorem et minas ruere, XIII, 14. — In terrorem ac speciem augetur classis, II, 6. — Cum terrore (et catervis) volitare. H. II, 88. — Terrore et vi incumbere, H. II, 10.

Testamentum habuit heredes eos, I, 8. — Testamenti tabulæ, *vid. tabulæ*. — Testamento diffidere, *timere, ut ratum sit*, XV, 55. —

- Testamentum pro pignore scribere, O. 13; *vid. not.*
- Testari pro affirmare, I, 40; XII, 34; — pro obtestari, cohortari, II, 15; — pro judicare, prodere memoria, cum accus. XI, 10; — pro prædicare, ferre, II, 80. — Testatur, se relinquere iis, etc. XV, 62. — Testatum orationibus certamen, H. IV, 6; *vid. not.*
- Testificari: testificando, quam honesta præciperet, ut ostenderet, declararet, XIII, 11.
- Testem adferre, IV, 55.
- Textus viminum, II, 14.
- Theatri licentia, I, 77. — Theatralis lascivia, XI, 13. — Theatralium operarum dux, I, 16; v. n.
- Timere implacabilem aliquem, XV, 64.
- Timor: timoribus magnis hæc natura, XV, 36.
- Tincta corpora, G. 43; *vid. not.*
- Tinnitus Gallionis, de oratione in malam partem, O. 26.
- Titulum clementiæ petere ex aliquo, laudem eo conservando, H. I, 71. — Tituli legum latorum anteferuntur, I, 8.
- Toga hirta, O. 26; — virilis maturata Neroni, XII, 41. — Toga enitescere, in foro, XI, 7.
- Tolerare pro sustinere, nullo respectu patientiæ, I, 53; II, 46; IV, 56, 71; XIV, 61; — fluctus, de navibus firmis et apte fabricatis, II, 6; — munia, XIII, 35; — ex facili, A. 15; — potestatem egregie, eam administrare, VI, 11; — necessitates, H. I, 3; H. II, 4; — vitam exercendo agros, I, 7; — summam belli, de ducibus, parem esse bello gerendo, H. IV, 68. — Tolerandum habere in Penatibus iisdem, IV, 40. — Non toleravit perferre visu mali magnitudinem, III, 3. — Toleravere esurientes corpora equorum, iis alimento fuisse, II, 24. — Toleraturus facile exsilium accusatur, VI, 3. — Tolerantur similia per plures provincias, XI, 20. — Toleratiora, XII, 11.
- Tollere animum, VI, 36; XIII, 11; H. III, 45; — sublatus ad omnem claritudinem, appetendam scil. et capessendam, XV, 52.
- Tormenta servorum eveniunt contra, servi non indicant in tormentis, quæ accusator volebat et expectabat, IV, 29. — Tormentis, per tormenta interrogare, II, 30; III, 67. — Tormentis servorum præsidere, VI, 47. — Tormentis eorum patefactus ordo sceleris, IV, 11. — Ministros in tormenta flagitare, III, 14. — Tormentis ingerere saxa, hastas, etc. II, 81; H. III, 23.
- Torpedo invasit, *vid. invadere.*
- Torquere glandes, XIII, 39.
- Torus: toris exsurgit sanguis (scil. oratio), O. 21; *vid. not.*
- Torvitas vultus, H. II, 9.
- Torvus visu, II, 14.
- Tot liberorum parens, quæ tres tantum pepererat, III, 34; *vid. not.*
- Tractare ærarium, de quæstoribus, H. IV, 9; — regnum, administrare, II, 67; — arbitria pacis et belli, XII, 60; — bella, H. IV, 73; — bellum cunctatione, VI, 44; — proditione, I, 59; — adversus aliquem, ib. — palam, ib. — cognitionem de, I, 72; — consilia belli, H. III, 1; — exercitus turbide ac seditiose, III, 13; — jus civium, preces sociorum, IV, 13; — vias præliorum et quæ sibi evenierint, II, 5; — vi panca, I, 9; — pro commemorare, exponere, I, 11.

Tractatio pro recitatione publica, O. 3; *vid. not.*

Tractus sanguinis, *lentus effluxus*, XV, 64; — mortis, *ib.* — Tractu nubium immenso validus auster, II, 23. — Tractu belli, *trahendo bello*, XV, 10.

Tradere pro distribuere dono, I, 67; — pro nuptum collocare, IV, 40, 75; — fide rerum aliquid, A. 10; — posteritati, A. 46; — donum, XVI, 24; — flumini aliquem, *eo dejicere*, XII, 51; — memoriam alicujus egregiam, IV, 34; — rempublicam, *scil. alii*, VI, 46; — pro instituere, H. II, 78.

Traditor, *proditor*, H. IV, 24.

Trahere, pro interpretari, vel simpliciter, I, 76; — vel cum in, ad, I, 62; III, 22; XIII, 46; H. II, 19, 20, 52; — pro vastare, diripere, III, 74; — pro abripere, II, 7, 13; A. 37. — Trahere aliquem, ut, *impellere*, H. II, 10; — pro distrahere discordiis, A. 12. — Plurimum in eos misericordiae traxit, *adversus eos commovit*, II, 47. — Trahere conjuges, *nempe hostiliter*, II, 13. — Trahi, de contagio, I, 31. — Trahere animam precariam, I, 42; — munia legum et senatus in se, I, 2; — otium, H. IV, 70; — praeceptum, *scil. in*, IV, 62; — vi sua cuncta, I, 31; — reum, qui absolvi non poterat, *judicium et damnationem ejus proferre*, XIII, 33. — Trahunt flumen ad se quisque, *ejus usum sibi vindicant*, XIII, 57; — gratiam recte factorum quisque, III, 53; — fidem ex eo quamquam mira, VI, 30. — Trahet rempublicam funditus omissa haec cura, *perdet*, III, 54. — Traxit eam pernicies Agrippinae, VI, 26. — Trahitur plerisque origo non aliunde, XIII, 27.

— Trahuntur singulis in occasionem gratiae mala publica, V, 3. — Tracti ruina eorum et Fosi, G. 36.

Trames aggeratus, I, 63.

Tramittere, I, 56; II, 11, 54; VI, 1, 37.

Transferre ad alia vocabula ignaviam suam, *vid. vocabulum*; — invidiam, II, 66; — in alios leviter audita, II, 82; — fluvium in alium, I, 79; — in jus Latii nationes Alpium, XV, 32; — ad jus praetoris provinciam, *vid. jus*. — Translatæ res, *princeps mutatus*, H. I, 29. — Translatus in Galbam, *Galbae partes inierat*, H. I, 53.

Transfigere : transfigitur ictu tribuni, XI, 37.

Transfugium honestum, H. IV, 70. — Transfugia crebra, H. II, 34; H. III, 61. — Transfugius nudatus, II, 46; *vid. not.*

Transgredi Rheno, XII, 27. — Transgredi in morem, H. V, 5.

Transgressus prosper, *et ipsa sine noxa, et prospere gerenda, rei initium*, IX, 37.

Transigere pro transfigere, II, 68; XIV, 9, 37; — comitia imperii, *constituere successorem, adoptione*, H. I, 14; — cum expeditionibus, *eas absolvere*, A. 34; — de controversiis colloquio, II, 85; — ignoscendo, vel *simpliciter*, vel *bellum*, XII, 19.

Transire auditu brevi quamvis magna, H. II, 59; — ad spes novas, XIV, 58; — ad jus imperii, *uti potestate*, H. II, 39; — in familiam nomenque alicujus, XII, 26; — in diversa ac deteriora, XV, 10. — Transit fortuna imperii, *f. p. transigit*, *vid. not.* H. III, 49; — seditio ad manus et tela, H. III, 10, *add.* 88. — Transitarum brevi imperium, *alii cessurum*, H. I, 52.

- Transitiōis pacta rata, H. II, 99; *vid. not.* — Ad transitiōem quōdam adhortantibus, H. III, 61.
- Transitus rerum, *mutatio principis*, H. I, 21; — incustoditus et immeritis, *scil. fluminis*, H. IV, 65.
- Transmittere bellum, *alium in locum transferre*, II, 6; — mensum, XVI, 12; *vid. not.* — munia imperii, *alii permittere*, IV, 41; — poma, *in convivio, non gustare*, IV, 54; — *militēs ponte scil. per flumen*, I, 49; — amnem, XII, 13; — venenum, exsoluta alvo, XIII, 15; — viam, *alii scil. illatam in alterum*, II, 38.
- Transiōta Syria legiones Urbem aēre tolerabant, XIII, 35.
- Transverberare ferro, XIII, 44. — Transverberatas in latus utramque, H. I, 43; *sed vid. not.* I, 43.
- Trepidare inter scelus metumque, H. III, 39. — Trepidat defensio, III, 14, *non bene successit*.
- Trepidus admirationis et metus, VI, 21. — Trepidus aures, I, 31.
- Trepidatione apta occultare artem dicendi, H. I, 69.
- Tribuere veniam, XII, 37. — Tribuentium facilitas, *vid. facilitas*. — Tribuit pretium aedium, *vel simpliciter, dedit, vel attribuit, ut ex aerario solveretur*, I, 95.
- Tribunal pro monumento, II, 83; *vid. not.*
- Tribus: per tribus clamat populus, III, 3; *vid. not.* — Tribus vocare, H. III, 58.
- Tributum: tributo adesse, *scil. exigendo*, IV, 72; *vid. not.* — Tributa immortalia, H. IV, 32. — In tributum egerere bona, A. 31. — Tributa exuere, *vid. exuere*; — pati, V, 41. — Tributis centummi, G. 29; *vid. not.*
- Tristis arrogantia, *immedica, inso-*
- leranda*, XIII, 2; — adulatio adversus superiores, XI, 21.
- Tristitia operire mala domestica, III, 18. — Tristitiis multis, XI, 38; *vid. not.*
- Triumphari, *per triumphum duci*, XII, 19; G. 37.
- Triumphale decus, VI, 10, 39; — nomen domui, H. II, 77. — Triumphalia parts, IV, 18.
- Triumphum instruere, *vid. instruere*.
- Triumvirale supplicium, V, 9.
- Truculentia celi, II, 24.
- Truculentior, XII, 50. — Truculentius aliquid audere, H. II, 69.
- Trudere, *impellere, adversos*, II, 11; — in arma, H. V, 25.
- Tradis, *vecis*, III, 46.
- Trax eloquentia, VI, 48; — pro iratus, *offensus*, III, 8; — sonor, I, 65. — Truces armis et telis, H. I, 40; H. IV, 46; — tumultu armorum et cantuum, IV, 47; — corpore, H. II, 74. — Trucia castra, I, 44.
- Tueri sanctitatem dominæ, *in tormentis nil contra castitatem ejus dicere*, XIV, 60.
- Tum, *post ablativos consequent.* XI, 31; *vid. not.* — Etiam tum, *pōe nunc, seu ex persona Taciti, in aliorum oratione*, III, 61.
- Tumere: tument Gallie, *turbas et defectionem motiuntur*, H. II, 32; — *de oratore*, O. 18.
- Tumescere: vulnera tumescuntis, H. II, 77; *vid. not.*
- Tumida terræ, II, 23; *vid. not.*
- Tumulta armorum et cantuum truces, IV, 47; — verberum obrepere sibi, H. I, 85. — Tumultus hostilis atrocis, IV, 29.
- Tunicatus populus, O. 7.
- Turbamenta vulgi, *idonea ad vulgus turbandum*, H. I, 23.

Turbare *absol.* pro *turbas movere*, VI, 47; H. I, 85; — pro *pellere*, *fundere*, XII, 55. — Turbat præsentia, *vid.* præsentia. — Turbat res animos injuria et indignitate, XII, 69. — Turbantur, *turbæ moventur*, I, 26, 31. — Turbatur clamore, I, 26. — Turbantur leges vi, etc. I, 2. — Oneribus novis provinciæ turbatum vulgus, *lætitiæ gestiens*, XIV, 61. — Turbatus equus, XV, 7. — Feminae in furore turbatae, XIV, 32; *vid. not.*
 Turbator Germaniæ Arminius, I, 55. — Turbator præcipuus, I, 30. — Turbatores plebis, III, 27.
 Turbide (ac seditiose) tractare exercitus, III, 12.
 Turbidus, *turbulentus*, *seditiosus*, III, 38; VI, 11; H. II, 28, 39; — moribus, IV, 23. — Mens turbida, *male sana*, XVI, 1; *vid. not.* — Turbidi casus, XVI, 13. — In turbido consilium illi omne, *rebus turbulentis*, H. I, 21. — Turbidus incessus, *ad terrendum compositus*, II, 55. — Turbidus miscendis seditionibus, H. IV, 68.
 Turbo ventorum, XVI, 13. — Turbine quodam posebatur, *impetu repentino*, H. III, 10.
 Turpi fama vulgatum, *vid. fama*.
 Turres eductæ facibus atque hastis turabant obscuros, XII, 16. — Turribus auctæ naves, XV, 9. — Turris collucet ignibus, H. III, 38.
 Tutari frontem, media, terga, *de iis, qui singula tenent in agmina*, XII, 16.
 Tutela pro *præsidio militari*, I, 41; — pro *septo, munimento*, XIV, 32.

U.

Uber solum, H. V, 6. — Uberrimus oratorum, III, 31. — Uberrimum

spoliante oppidum, XIV, 33. — Uberiora probra quam laudes, H. II, 21.
 Ubertate nova proveniunt terræ, *fructu insperato*, XVI, 2.
 Ubi pro *quo*, I, 22; *vid. not.* — *cum conjunct.* pro *indicas*, ubi vinceretur, H. II, 39.
 Ulcerosa facies, IV, 57.
 Ulcisci cædem, *punire*, H. III, 51; — dicta dictis, IV, 35; — interfectores, I, 9. — Ulciscébatur iniquam perfidiam flagitiosa perfidia, H. II, 100. — Ultus est hostilem audaciam externo sanguine, XIV, 23. — Ultum ire injurias, XIII, 44. — Ulciscenda mors, III, 19.
 Uligo profunda, I, 64. — Uligines paludum, I, 17.
 Ulteriora, *præterita*, H. IV, 8.
 Ultimæ fugæ, *ex emend.* pro *primus*, H. III, 16. — Citra ultima stetit vis, *mortem*, XII, 22. — Ultimū, *summum*, A. 2.
 Ultio ex filio timebatur, XII, 9. — Ultioni consulere, II, 26; — et gloriæ mactare perfidos, II, 13. — Ultionem eludere, *vid.* eludere; — præripere, XIV, 33. — Ultione explere se, IV, 25.
 Ultra pro *diutius*, I, 17; — pro *amplius*, *jam*, H. I, 56. — Ultra aciem sævire, H. IV, 39; — pro *extra*, *ibid.* — Ultra gentes, *longius sitæ*, A. 45; — pro *ulterius* *justo*, III, 29. — Ultra feminam ferox, H. II, 63.
 Ultro pro *insuper*, III, 36; XIII, 26; XVI, 1; H. II, 65, 70, *extr.* — pro *etiam magis*, H. I, 8; — pro *quin potius*, VI, 31. — Ultro petere gloriam, *nemine tribuente*, *sibi arrogare*, XI, 1. — Ultro exemplum ei imputavit, H. I, 71; *vid. not.*
 Umbonibus ferire, pro *impellere*,

A. 36; — niti, H. II, 42; — hostem pellere, IV, 52.
 Umbra ferialis, G. 43. — In umbra educata studia, XIV, 53; — honoris, de *prætextu*, H. III, 73.
 Umbracula hortorum, H. III, 36.
 Unciarum fenus, VI, 16; *vid. not.*
 Undans sanguis, VI, 39. — Undantes bitumine moles, H. V, 6.
 Unde pro *ex*, in *qua parte*, H. I, 56.
 Unicus, *egregius*, III, 3; — *at pro unus*, A. 1, 3. — Nepotem unicum, *item*, III, 6. — Unica filia Augusti (*de Julia*) subsidium unicum, XVI, 34; H. II, 44. — Unicum victis in consensu levamentum, H. II, 44.
 Uniforme quiddam, O. 32.
 Universus affuerat bello, H. I, 53.
 Unus: non una vox ducis, pro *unius*, VI, 35. — Unaetvicesima, pro *prima*, H. II, 100. — Unaetvicesimani, I, 31 (*vid. not.*), 36, etc. — In uno habitus miles; *opp. dispersis*, XV, 10. — In unum consulere, *in medium*, H. I, 68. — Unum neminem destinare iræ, *præ ceteris*, *nominatim*, H. I, 82. — Unumdamnum, *unius ædificii*, III, 72. — Una in castra, IV, 2.
 Urbanitas vernacula, H. II, 88. — Urbanitatis famam per lasciviam petere, H. III, 62.
 Urbana militia, H. I, 8; — *servitus*, *civitatis*, I, 46. — Urbanior utroque (Graccho et Crasso) et distinctior Cicero, O. 18.
 Urbs prolapsa, XIV, 27; — sermonum avida, XIII, 6; — interno bello consumpta, H. IV, 75; — flagrans, XV, 39. — Urbis sepultæ ruinæ, H. III, 35. — Plebs Urbis *opp. municipibus*, XVI, 4. — Urbium cultus, II, 52.
 Urere pro *comburare*, A. 2. — Uti

in usum nocturni luminis, XV, 44.
 Urgere cœpta, XII, 12, — necem ferro, XIII, 15; — bellum, *opp. trahere*, H. III, 56; — præla (*in vindemia*), XI, 31. — Urget superstitio, *angit*, *obnoxios habet*, I, 29. — Urgebatur male administratæ provinciæ, *scil. crimine*, VI, 29; *sed vid. not.* — Urgens dominatio, V, 3; *vid. not.* — Domum alicujus urgere, *premere*, *periculum afferre*, II, 84. — Urgens periculum, XV, 55. — Urgentes casus, XV, 10; — minæ, XIII, 15. — Urgentibus imperii fati, G. 33; *vid. not.*

Urna feralis, *vid. feralis*. — Urnam postulare, *sortem*, H. IV, 7.

Usque pectori, I, 19.

Usura, in usuras extendere fenus, G. 26. — Usura ad æmuncias redacta, VI, 16. — Mutuare sine usuris per triennium, VI, 17.

Usurpare hereditates, XV, 19; — munus consulare, *eius vices interrim gerere*, VI, 11; — nomen fraternitatis cum aliquo, XI, 25; — expugnationes urbium nomine tenus, XV, 6; — vinolentiam, libidines, XI, 16; — otium, XIV, 55; — possessionem provinciæ, XIV, 26; — vocabula Gr. *habere nomina* Gr. VI, 41. — Multa in vulgus grata usurpavit, II, 59.

Usus propior illi cum Tiberio, II, 27. — Usui cetera allaturus, H. III, 20. — Usui fuere literæ, pro *in usu*, XI, 14. — Non usui crebræ mutationes, XII, 11. — Usuum ad promiscuum argenti vertere imaginem principis, III, 70. — Usu modico contingere quem, IV, 68. — In usu belli nullo fuit, H. II, 86; — pro *utilitate*, *salute*, XII, 65. — Per usus varios sectari principem, vel suos, vel ipsius,

XV, 33. — Usibus magnis invicem miscere valentissimam partem imperii, *conjungere ad usus mutuos*, A. 24.

Ut, *explicit*, III, 62; — pro *an*, seu *dum*, post expectare, H. I, 33; — pro *ex quo*, XIV, 53; — pro *ne*, post metuere, *vid. not.* XI, 28; — pro *quasi*, *tamquam*, XV, 37; H. I, 77; H. II, 74; — cum *conjunct. loco indicat.* I, 27; II, 89; XV, 33; — pro *utut*, *quamquam*; XIII, 26. — Ut ita, *pro quidem*, *sed*, III, 43. — Ut quidem cognitum, XIII, 15; *vid. not.* — Ut contraria asseverantes, XIV, 16; *vid. not.* — Adeo vecordes libelli, ut consultaverit Piso, *e quis tantæ homo vecordiae argueretur*, ut etiam consultavisse diceretur, II, 30. — Lætissima nex ejus, non quia, etc. sed ut ferro grassaretur, XV, 60.

Utcunque facilius, A. 30; *vid. not.* Utensilia pro *supellex omnis, cibus*, III, 52; *vid. not. ad* I, 70; XV, 39; — item *pecunia, frumentum*, etc. II, 60.

Uterque ambigui, H. II, 97. — Utrique pro *uterque*, XI, 1; — *sic* utraque nationes, G. 34. — Utraque impias preces, utraque detestanda vota, *scilicet utriusque preces, vota*, H. I, 50.

Uterus gravidus, I, 57; — uxoris servitio subjectus, I, 59. — Utero lato naves, II, 6.

Uti aliquo ut velis, *tractare*, ut *Gr. χρῆσθαι*, XII, 48; — cæde promiscua, I, 48; — gloria aliqua, IV, 39; — infamia, *eam referre*, III, 57; — ingenio suo tantum, VI, 51; — lascivia, XIII, 45; — necessitate, *ei parere*, seu *uti ultimo perfugio*, XVI, 11; — odiis, XII, 2; — præda per luxum, XII,

27. — *Usus est ruinis et extruxit*, pro *ut extrueret*, XV, 42.

Utilia honestis miscere, A. 8; — ab noxiis discernere, IV, 33.

Utilitas: utilitatem eandem fovere, H. II, 30. — Utilitate privata advenisse, *ejus causa*, XVI, 5. — Utilitates cunctandi, H. III, 52. — Utilitatibus ex vestris delegi amicos inimicosque, I, 59. — Certamina communi utilitate aboleverat, *perfecerat*, ut *c. u. causa* finirentur, H. II, 5.

Utiliter: luitur homicidium certo armentorum numero; utiliter in publicum, quia, etc. G. 21.

Utrique anxii, *utraq; de causa*, H. II, 52. — Utrique deserti, *a Diis et hominibus*, H. V, 3.

Utrobiq; pulchra, VI, 37. — Acta utrobiq; præda, H. IV, 28.

Uxor arguitur, *maritus, quod eam duxeris in provinciam*, IV, 19.

Uxorius ambitus, *uxoris*, I, 7. — Uxoriam potentiam, *quam illecebris in maritum consequitur uxor*, XII, 3. — Uxorium levamentum, *quod ex uxore petitur*, III, 34.

V.

Vacare, *otiosum esse*, H. I, 10. —

Vacare alloquiis, H. II, 49; — negotiis clientum, XVI, 22; — gaudio mens cœpit, H. I, 44.

Vacationes pro *pretio vacationum*, H. I, 46 (*vid. not.*); I, 58.

Vacuum a periculo animus, *ejus metu liberatus*, H. I, 86. — Vacuum metu, II, 44. — Vacuum adulter, *qui priorem et veram uxorem abegit*, XI, 12. — *Sic*, vacua mulier, *a marito separata*, XIII, 44; — provincia, *discessu præsidii*, H. IV, 39. — Vacuum mare, *a classe ad defen-*

dendam oram maritimam, H. II, 24; *vid. not.* — Vacuum id ante solutumque poena fuerat, XIV, 28. — Vacuum fuit, securas opes concupiscere, H. II, 38; *vid. not.* — Vaeui, otiosi, nondum impugnati, A. 37, *init.* — a securibus et tributis, liberi ab imp. Rom. XII, 34; — Penates, VI, 51; *vid. not.* — Vacuos honoris menses speruit eis, H. II, 71. — Vacuae legiones, sine duce (et quidem provido ac sapiente: ducem enim habebant), II, 46. — Vacuae rerum literae, XV, 8; — tertae, quarum incertus possessor, XIII, 55. — Vacua castella praesidiis, A. 32; — cultoribus ora, H. IV, 12; — dentibus ora, semum, I, 34; — sacerdotia, vacantia, VI, 40. — Vagatur fama, I, 70. — Vagare gaudio, H. I, 44. — Vagus per amœna loca, pro vagatus, III, 7. — Vagi auctores, et incerti, H. II, 74. — Vagis incursum diriguntur acies, II, 45. — Vagis sermonibus lætitiā simulare, XV, 53. — Vagæ causæ, VI, 15; *vid. not.* — Vaga effugia, libera, aperta, XII, 56. — Valentior orator, O. 21. — Valentiorum contactu agi, H. I, 11. — Valentissimæ civitates, G. 43. — Valere pro posse, nullo virium respectu, VI, 35; — eloquentia et cura, III, 12, — pecuniosa orbitate et senectæ, XIII, 52. — Non valent perinde ad memoriā sui divisa (in tradendo), XII, 40. — Valebant publice studia, quæ vicerant, XII, 60. — Valescere adversum omnes, VI, 42. — Valescit in posterum meditatio oratorum, apud posteros laudem adipiscitur, IV, 61. — Valescunt vera visu et mora, falsa festinatione

et incertis, ad fidem scil. sui, II, 39. — Valescant externæ superstitiones, XI, 15. — Valescentibus Germanis, H. IV, 25. — Valetudo atrox, III, 64; — infensa, XIV, 56; — gravescit, I, 5; — it in melius, XII, 68. — Valetudinis adversa rimari, v. rimari; — dies omnes, IV, 8. — Valetudini alicujus assidere, lecto agrotantis, A. 45. — Valetudine æger, XIV, 47; — fessus, XVI, 13. — Valetudine quasi et contactu infecti, VI, 7. — Valetudines principis regere, VI, 50. — Valetudinibus fessi, H. III, 2. — Validus, gratiosus, potens, H. II, 100; XIII, 8; XIV, 64; — amore, II, 83; v. not. — orandi, *vid. orare*; — ad amicitiam principis, pro in amicitia pr. VI, 8; — in animo principis, XIV, 51; — apud libidines princ., gratus ei, quia libidinibus ejus congruebat, XIII, 22. — Validus sensibus, scil. in dicendo, XIII, 3; — sic sensus validi, XV, 67; — spernendis honoribus, VI, 8; — rumoribus, III, 10. — Validissimus auctor, VI, 31. — Valida (et laudata) antiquitas, XV, 13; — civitas, opulenta, H. II, 82; *add.* IV, 55; — fortuna in rempublicam ei, III, 24; — incolis insula, XIV, 29. — Valida virium et opum colonia, H. II, 19. — Validum ad exitia odium, VI, 29. — Validiores non irritandi, II, 72; — naves, II, 24; — partes tecti, XIV, 5; — res, G. 28. — Validissima fama, XIII, 8; — gratia, XII, 42. — Validissimum castellum, XIII, 39. — Validissima arma, H. II, 6. — Vallare castra, H. II, 19; — noctem, se noctu, G. 30. — Vallum moliri, H. II, 40; — scin-

dere, H. IV, 28; — legionum tentare, IV, 48; — situm duabus legionibus, H. IV, 22; — semirutum, I, 61.

Vanescit credulitas inanis tempore ipso, II, 40; — ira, *resedit*, V, 9. — Vanescunt falsa tempore ac spatio, II, 82. — Vanescere in cinerem, H. V, 7. — Lacerti jactu disci vanescunt, O. 10.

Vaniloquentiam (per) et minas jacere aliquid, VI, 31. — Per vaniloquentiam legerat (*prælegerat*) carmen, III, 49.

Vanitas exitus, XV, 74. — Suspicio vanitatis, VI, 21. — Per vanitatem ipsius, *crudelitatem*, XIV, 1.

Vannus assimulatione, XV, 49; *vid. not.* — Vannus, *sine effectus*, et irrisus castris assidet, H. II, 22. — Vana formido, I, 66. — Vana mirari, I, 4; — rumoris, IV, 59; — obijcere alicui, *ficta seu criminis non habentia*, XV, 55.

Vapor pro *servore*, *æstu*, XI, 3; XIV, 64; XV, 43.

Variare gyros, *de equis*, G. 6. — *Variat constructionem Tacitus multis modis*, *vid. ex. gr.* VI, 18, 36; XVI, 19; H. V, 15.

Varie caussatus nunc hiemem aut negotia, *modo h. modo n.* I, 74; — trahebant, I, 76; *vid. trahere.* — Varie disserere, *in utramque partem*, I, 11.

Vastare nationes, XIV, 38; A. 22; *add.* XV, 1; XVI, 23; — cultores et arva, II, 87.

Vastationibus intactum regnum, XV, 27.

Vastus Oceanus, II, 24; — per silentium dies, III, 4. — Vastum silentium, IV, 50.

Vates pro *poetis*, IV, 43; XIV, 11; — *ab iis, ut majus quid distinguuntur*, O. 9.

Vecordia veneficiis injecta, IV, 22; — plurium constantiam exemerat, I, 32. — Vecordia plena studia, III, 50. — Vecordiam injicere carminibus, *furorem*, IV, 22.

Vecors: vecordem agere, I, 59. — Vecordes conscientia, I, 39; — libelli criminum, *in quibus crimina vecordis hominis, vecordia argumenta*, II, 30. — Vecors facundia, H. IV, 68.

Vectigalia agitabantur societatibus equitum Rom. IV, 6. — Vectigalium societates, XIII, 50.

Vehere ad summa aliquem, XIV, 54; — super naves tormenta, II, 6.

Vehiculo eripiuntur purgamenta hortorum, XI, 32.

Vel pro *an*, VI, 23.

Velare adjumentis externis aliquid, *vid. adjumenta*; — cupidines alicujus, *nomen iis præbere*, XIII, 13; — culpam invidia, *vid. invidia, confer et odium.*

Velle finem vitæ honestum, VI, 26; — quietem ceteris quoque, XII, 11; — quæ voluerat dissoluta, *jussa ejus irrita*, III, 24.

Velocissimi legionum, *v. legiones.*

Velocitas occasionum, H. I, 83.

Velum: velis habiles naves, II, 6; — impellitur mare, II, 23.

Vena: venas abruptere, VI, 29; XVI, 9; — abscindere, XV, 69; XVI, 11; — exsolvere, IV, 22; XI, 3; — interrumpere, XVI, 15; — interscindere, XV, 35; — resolvere, VI, 48. — Venarum pulsum attingere, VI, 50. — Venis ictum inferre, V, 8.

Venalis egestate, XIV, 14; — in aliquid, *vid. in.* — Venale servare aliquid, H. I, 47.

Vendere pretio, A. 19.

Venditare, pro *vendere*, H. I, 66. —

Venditata munera, jus, XIV, 50.

- Venditator famæ, *opp. incuriosus*, H. I, 49.
- Venditio: ad venditionem exposita dicuntur etiam quæ noctu in tabernis servantur, XIII, 24. — Venditionibus hortorum et domuum simulacra accedunt, una venduntur, I, 73.
- Venenum non crediderim, *scil. datum*, XVI, 6; — lentum ac tabidum, XII, 66; — repentinum, præceps, rapidum, *ibid.* — differt mortem, *vid. differre*; — irrepit, *vid. irrepere*; — spargitur in tres, IV, 12; — in regem Pyrrhum vetuere majores, prodideruntque (*ei*), II, 88. — Veneni minister, *v. minister.* — Veneno illigare aliquem, *v. illigare*; — interceptus, III, 12; — petere aliquem, III, 23; — vim inferre cui, XII, 46. — Venena vertere in aliquem, *vid. vertere.* — Venenis ante cognitio rapidum virus, XIII, 15.
- Venerabilis auditu et visu, II, 72.
- Venerari mann, XVI, 4. — Venerantium officia vertere ad aliquem, II, 1.
- Veneratio, *absol. pro cultu divino*, XV, 74. — A veneratione Augusti orditur, *scil. orationem, a laudibus et precibus ad eum*, I, 34. — Veneratio cultusque, *de imperatore*, H. I, 10.
- Venia data in reliquos, XII, 32; — exsilii, *remisso*, XII, 8; *at*, XVI, 14, *pro intervallo et remissione ad tempus.* — Veniæ ac sævitie Vitellii eos reliquit, *integrum Vitellio, ignoscere iis an punire mallet*, H. I, 68. — Veniæ petendæ dextram alicujus deligere, XII, 19. — Veniam tribuere, XII, 37; — commodare delictis, A. 19; — pro errore et juvena precari, I, 58. — Venia ordinis (*senatorii*), *jus relinquendi ord.* I, 75. — Veniam habet receperisse, *ignosci potest, quod*, etc. IV, 38. — Venia illa recepti plerique, *ea spe facta*, III, 74; — prosequi delictum, XIII, 35; — opus est, A. 1.
- Venire pro reverti, H. II, 38, *extr.* — pro succedere, *vim suam habere*, XII, 32. — Venit amor carminum ei, XIV, 52. — Venturi speciem simulare, V, 11; VI, 1. — Ventum juxta, *vid. prope*; — seditionem, *prope orta est*, VI, 13; H. III, 21. — Non ventum eo, ut opperirentur: *transposit. pro ventum eo, ut jam opperiri non possent*, XI, 26.
- Ventitare crebro, XII, 3. — Ventitant consultationes (et nuntii) ad eum, XVI, 14.
- Ventosus, *inusitatori sensu*, G. 55.
- Ventris ac ganæ paratus, III, 52. — Ventre ac gula hostis sibi, H. II, 31.
- Ventus: in ventum (Austrum) cessit cælum et mare, *vid. cedere.* — Ventorum sæva, IV, 67; — turbo, XVI, 13.
- Venum dare, XIII, 39; XIV, 33. — Veno dare, IV, 1; *vid. not.* — Veno exercere aliquid, *vendere*, XIII, 51. — Veno posita irritamenta luxus, XIV, 15.
- Verber: verberare agere quem, G. 19. — Sub verberare centurionis, VI, 24. — Verbera corporum, IV, 6. — Verberum immunis, I, 77. — Verberibus aliis, et ictu fustium, XIII, 57. — Verberibus fœdari, H. III, 77. — Verberibus intentare manus, XIII, 26.
- Verberatæ sermonibus aures, A. 41.
- Verbum nuptiale subire, XI, 27; *vid. not.* — Verba profana, *vid. profanus*; — eluctantia, IV, 31. — Verba ejus secuta in eandem

clementiam, *sermo æque clementer compositus*, XI, 3. — Verba in aliquem habita, *dicteria, maledicta*, II, 50; — *eodem sensu*: verba inerant quæsitæ asperitate, V, 3; — cavillari, I, 46; — excipere loquentis, XVI, 32. — Non ultra verba et voces errare, H. I, 18. — Verborum tumultu sibimet obstrepere, H. I, 85; — sordes, O. 21. — Verbis ac minis temperare, *conviciis*, O. 69; — commotior, II, 27; — terere dies rerum, *v.* dies; — moderans, VI, 2.

Vergere: vergit ætas, II, 43. — Vergens annis, XIII, 19; — dies, XIII, 38; — senecta, IV, 41. — Vergentibus annis suis, XII, 44.

Veritas: veritati consulere, *æquitati, severitati*, I, 75; — aptior eloquentia, O. 38; *vid. not.*

Vernacula multitudo, I, 31; — urbanitas, H. II, 88. — Vitia vernacula, O. 28.

Verniles blanditiæ, H. II, 38; — dictum, H. III, 32.

Verno tempore anni, H. II, 59.

Versare fortunas suas aliorumque spe ac metu, G. 46; — sententias suas, et huc atque illuc torquere, H. I, 85.

Versura ad semuncias redacta, et postremum vetita, VI, 16.

Versus: in occidentem versus, G. 1; *vid. not.*

Versus, qui flecteretur in eum, *qui accommodari posset*, VI, 29; — faciles, XVI, 19; *vid. not.*

Vertere pro *mutare*, III, 22; XIII, 13; H. II, 68, 93. (*In priori loco intell. se, aut junge, vertere ac miscere signa iræ ac clementiæ*); — pro *avertere*, flumen, I, 79; — aquas in subjecta, I, 64; — rumorem sinistrum, *scil. a se*, H. II, 93; — pro *evertere*, III, 36, 54;

XII, 45; — alio, *aliud quid incipere*, I, 18; — ad omnia rei aliquid, XV, 74; — ad aliquem officia venerantium, II, 1; — ad duriora populum, I, 54; — in ludibrium officia intempestiva, *ridere*, XII, 26; — in prædam captos, H. II, 44; — in exitium iras civiles hostibus, I, 43; — in sapientiam, quæ casus obtulerit, I, 28; — in se, *alii data eripere*, II, 64; — in prodigium aliquid a naturalibus causis, H. I, 86; — venena et artes in alium (expertas in altero), III, 17; — socium regem, donum populi Rom. scelere et (pro) pecunia, *evertere, adimere*, XII, 45. — Vertit contra hoc, *contrarium eventum habet*, XIV, 31; *add.* XIII, 37; — in favorem simulatio officii, *pro favoris signo haberi*, H. III, 58. — Vertit malo ei hoc, VI, 18; — in perniciem astus hominum ipsis, II, 18. — Vertunt in ipsos (*scil. hostes*) minæ hostiles, XIII, 57; — in ludibria et contumelias memoria et nomen Cæsarem, VI, 46. — Verti, *opp.* manere, retineri, IV, 7; — in fastidium, XI, 26; — in exitium, *exitio esse*, H. III, 86. — Vertitur discrimen in eo, H. III, 28. — In discrimine verti, pro *versari*, H. IV, 85; — fama cædis in eum, I, 53; — sanitas victoriæ, sustentaculum et columen in Italia, H. II, 28. — Versa suboles Cæsarem, *mortuis veris et aliis ascitis*, II, 42. — Versæ in Orientem provinciæ, *ibi sitæ*, H. I, 76.

Verus animus, *sincerus*, XIV, 1. — Vera progenies, XIV, 61. — Vera fides ei, *certa*, H. III, 61. — Veri copiam facere, *missis ambagibus*, XI, 34. — Veri error, inopia, *vid. suis locis*. — Vero atre-

- cuis, *quamut haberi pro vero possit*, IV, 21; — *majora distingu. a falsis*, h. e., *plane fictis, quum in illis aliquid veri sit*, H. II, 70. — *Vera iutendere, vid. intendere*. — *Vetrius pro rectius*, IV, 57.
- Vesci, *absol. pro cibum capere*, I, 49; IV, 59; — *cum accusat*. A. 28; — *mensa propria et parciore*, XIII, 16.
- Vesperam (in) flexus dies, I, 16. — *Vespera inumbrante*, H. III, 19.
- Vesperascente die, I, 65; XVI, 34; H. II, 49.
- Vestigium: *vestigio (ac pede) alicujus calcari*, H. IV, 81; — *eodem resurgit arbor*, H. II, 78. — *Vestigia morientis libertatis manent*, I, 74; — *prensare*, H. I, 66. — *Vestigiis insequi, scil. hostes per v. A. 26*.
- Vestis fluitans, G. 17; *vid. not.* — *exprimens artus singulos, ibid.* — *Veste servili compositus in dissimulationem sui*, XIII, 24. — *Vestes viris feminisque promiscuæ*, III, 53.
- Vetare venenum in aliquem, *oblatum veneficii operam non admittere*, II, 88. — *Vetabitur hoc genus hominum semper in civitate*, H. I, 22. — *Vetita, scil. dici, miscere, sermonibus*, II, 38; — *pro arcere*, XI, 20.
- Vetus alicujus rei, *peritus, diu in ea versatus*, I, 20; VI, 12; — *regnandi*, VI, 44; — *stipendiis*, II, 66. — *Veteris, an veteres pop. Rom. res*, IV, 32; *vid. not.* — *Veterrimus pro natu maximus*, VI, 31. — *Vetus loci præsidium*, H. II, 14. — *Vologesi vetus erat, diu usitatum*, XV, 5.
- Vetustas stipendiorum, H. II, 80. — *Vetustati incertæ affingere aliquid*, H. II, 4. — *In vetustatem vertuntur consuetudine jura nova*, H. IV, 65.
- Vetustus, *natu maximus*, II, 43; H. I, 23. — *Vetustum nomen, v. nomen*. — *Vetustæ opes*, XVI, 7. — *Vetustissima Vestalium*, XI, 32. — *Vetustissimus liberorum*, II, 2.
- Vexatæ laqueo fauces, VI, 40.
- Vexillum: *sub eo, apud illud habentur, retinentur milites*, I, 17, 26. — *Vexilla legionum*, IV, 73; A. 18. — *Vexillarii*, I, 38, etc. *vid. excursus, n° 24, ad lib. I.*
- Via comis, *scil. morum, quod plenum est*, I, 54; — *inhumana, foeda adulatione ornata*, H. II, 70. — *Via agger, vid. agger*; — *limes*, H. III, 25; — *publicæ moles*, I, 75. — *Viam claudere miseratione*, VI, 66; — *intrare*, II, 32. — *Vias castrorum adire*, II, 13.
- Viaticum, I, 37; *vid. not.*
- Vibrare: *vibrantur viscera, jactatione itineris*, XII, 51. — *Vibratus humeris sustentium eum in scuto*, H. IV, 15.
- Vice frontis ac tergi, *nunc secedentes, nunc adversi*, V, 55. — *Vice legis observare alicujus dicta et facta*, IV, 37. — *Vicem meam vestramque explete*, IV, 8. — *Vices impunitatis. ut alter alteri mutuo conniveat*, H. I, 72. — *Vicem reddere, parem gratiam*, XIII, 20. — *Vicem exsolvere injuriæ, beneficio*, H. IV, 3. — *Per vices*, G. 26.
- Vicinus: *vicinæ provinciarum administrationes, pro vicinarum*, H. II, 5.
- Victor publici servitii, *assecutus, ut ei respublica serviat*, XIV, 13.
- Victoria civilis, H. IV, 38; — *belli*, H. I, 51. — *Victoriæ constantia, incitamenta, miscere se, vid. suis locis*. — *Victoriam exci-*

pere cunctantes, *tarde victori cedere*, H. II, 52; — inquietare, H. III, 84; — perficere, patrare, *vid. suis locis*; — parare, G. 30. — Victoria una censetur accusator, A. 45. — In victoria habere vim, sanitatem, copias, I, 68. — Victoriæ sanitas sustentaculum, H. II, 28. — Victoriæ externæ, H. III, 18; — sociæ, *communiter partæ*, XII, 61. — Victoriis antiquis par ea laus, XIV, 37.

Videre pro *tolerare*, H. IV, 42; *vid. not.* — Vidit se operatum, *de somnio*, II, 14. — Videtur illis, opperiri, trahere, H. III, 1. — Videtur in eo summum robur, *scil. esse*, XV, 50; — visum obtineri oppidum, *placuit occupare*, XII, 16. — Visa cæde, *ostentato interfecti capite*, H. III, 62. — Visis militibus, III, 42.

Vigere impetu magis, quam cura, *de oratore*, IV, 61; — honoribus et eloquentia, XIV, 19; — immensum opibus, III, 30. — Quibus quisque ætatibus viginisset, XII, 61. — Vigere Brutorum æmulos si passurus es, XVI, 22. — Dum vigeat ætas, *dum ætate vigeret*, H. I, 49. — Vicens ætate, H. II, 86. Vigilantiam mœstam et malas curas exercere, III, 37.

Vigilata convivio nox, XIII, 20.

Vigiliæ pro *cohortibus vigilum*, H. I, 20; — libidinosæ, VI, 4. — Vigiliis ejus innititur, ne quid detrimenti respublica capiat, IV, 19. Viles ad prædam, H. III, 33. — Villia pretia, II, 10.

Villarum xii nominibus ac molibus insulam insedit, IV, 67.

Vincere gemitum, *reprimere*, IV, 8. — Vicit spes jactatum inter spem et metum, H. II, 2; *v. n.* — Quæ vicerant studia, publice valebant,

XII, 60. — Vinci in lacrimas, I, 57. — Ut vincerentur, inducti sunt spe victoriæ, II, 52. — Victus Oceanus, A. 25. — Victus prodictione, H. II, 44. — Victa ripa, I, 59; — urbs, I, 41. — Victa arma, H. III, 9; — metalla fornacibus, H. IV, 53. — Victo silentio prorumpere, XI, 2.

Vincire animum, *devincire*, IV, 10; *vid. not.* — Pacto matrimonio vincire aliquem, VI, 45.

Vinculum sceleris crescit, H. IV, 70. — Vincula acria, III, 28; — indita, XI, 1; XV, 56. — Vinculorum per speciem, *quasi in vincula duceretur*, H. I, 58. — Vinculum silendi, III, 67.

Vindicatum in convictos, H. IV, 54.

Vindicta manumissi, XIII, 27.

Vinæ nexu traducum impeditæ, H. II, 25.

Vino incalescere, H. IV, 29; — et somno procumbere, IV, 48.

Violenti, G. 22.

Violator juris humani, I, 40.

Violenter increpare aliquem, VI, 3.

Violentia pari involvuntur cuncta, I, 70. — Violentia præcipitare facundiam, III, 19. — Violentiam (ignis) pertulit ventus ad vicina Urbi, XVI, 13. — Insita violentia, *vehementia*, I, 59.

Vir virum legit, H. I, 18.

Vires ambiguæ, *vid. amb.* — pro *copiis ipsis*, H. II, 74; A. 38; — pro *potentia, auctoritate*, H. II, 99, *extr.* — legionis, H. II, 66; — et robur exercitus, H. I, 87; — vires abolere, *vid. abolere*; — refovere, XII, 66; — viribus principis illudere, XV, 42; *v. not.*

Virgarum jus in bistriones, I, 77.

Virgines festinare, *vid. festinare*.

Virile servitium, et quasi adductum, *v. adductus*. — Virilia scelera, H.

I, 72. — Virilis eloquentia, O. 5. Viritim prompta studia, *opp. publ.* III, 43.

Virilitatis ademptæ erat, *eunuchus*, VI, 31; — incertæ seu incestæ, VI, 5.

Virtus eorum extra ipsos, *v. extra.* — Virtutis concentus, G. 3. — Virtutis regimen, H. I, 84. — Virtutes exuere, I, 75; — sectari, *querere homines virtute ornatos*, I, 80. — Cum virtutibus ingenium, H. II, 49. — Virtutum sterile seculum, H. I, 3.

Virus cognitis ante venenis rapidum, XIII, 15.

Vis pro imperio, *jussu*, II, 60, 62; V, 5; — pro potentia, XI, 1; XII, 27, *init.* XIII, 48; XV, 2; — pro potestate, I, 6; III, 12; — pro viribus, robore, I, 68; XII, 44; — pro virtute, dexteritate, XI, 28; XIV, 52; — pro impetu hostili, bello, XIII, 54; H. III, 34; — pro numero, H. III, 5; — pro jure, facultate, III, 70; — pro auctoritate legis ratæ, XII, 60; — *opp. speciei*, III, 30; H. II, 39; — vis ac potestas, *ibid.* — vis consiliorum, *v. consil. de strage, qua afflictæ homines*, IV, 62; — *de incendio*, III, 72; — fulgurum crebra, XV, 47; — extrema, I, 39. — Vis in genit. O. 26, *extr.* — Vim audere cultoribus, XII, 55. — Ante vim Rom. ante imperium Rom. III, 60; — inferre veneno, III, 46; — facere commeatibus, XIII, 39; — necessitatibus affert merces, XIV, 14. — Vis in turbas plurima, H. IV, 1; — struere ad potentiam, H. III, 49; *v. n.* — (*illatam in alterum*) transmittere, II, 38. — Vi non sua nixa potentia, XIII, 19. — Vi imbrium, VI, 37. — Vi vulnere

absumpti, H. I, 79. — De vi publica damnatus, IV, 13.

Viscera vibrantur, XII, 51.

Visere pro videre, II, 60; XII, 36, 56; XIII, 46; *vid. not.* XIV, 1, 63; XVI, 4; — per nuntios aliquem, A. 43; — copias hostium, *explorare, speculari*, XV, 10; — situm castrorum, H. I, 48. — Visendi sui copiam fecere, IV, 74.

Visus erat metus, IV, 69; *vid. not.* — Visus ejus perfudit nos, A. 45; *vid. not.* — Consulere visui, XII, 47. — Visu adstantium facere quid, *in oculis*, III, 13; — dignari aliquem, IV, 74. — Visu ac mora valescunt vera, II, 39; — perferre magnitudinem mali, III, 3; — torvus, II, 14; — venerabilis, II, 72; — truculentior, H. IV, 22. — Visui præbere populo aliquem, XII, 21. — Visum arcere, *ne videatur*, XIII, 5. — Visus redeunt ac vox, VI, 56. — Visus alicujus avertere, XI, 34. — Visus nocturnus, *insomnium*, XII, 13.

Vita adducta in extremum, XIV, 61; — exempta præsignio malorum, XIV, 64; *vid. not.* — degeneravit a nomine Sempronio, I, 53; — populi Romani volvitur per incertam maris, *annonæ*, III, 54; — in integro est, *v. integer.* — Vitæ alimenta, VI, 24; — addere paucos annos, XV, 64; — electio, VI, 22; — genus decernere, *ibid.* — elegantia, XIV, 19; — finem implere, II, 42; — finem ponere sibi, VI, 40. — Vitæ forma celebris, *usitata multis*, I, 74; — formam inire, *ib.* — Vitæ manifestus, XII, 51. — Vitam abruptare a civitate, *vid.* abruptare, — expellere præceps, XII, 19; — fugere, VI, 26; — suam impendere usui alicujus, XII, 65; — producere ad plures

curas, III, 24; — *prolatare*, *vid.* *prolatare*; — *struere amœnam*, XV, 55; — (*per syllepsin*) *tolerare exercendo agros*, XI, 7. — *Ultra vitam aliorum producere senectam*, XIII, 52. — *Vita cedere*, H. II, 55; — *concedere*, I, 3; — *supere*, I, 17.

Vitabundi circumibant nomen ejus, H. III, 37; — *invicem*, A. 37.

Vitare aures notas ignotasque, diem latebra, H. III, 84; *sic*, VI, 48: dies paucos et supremos principis; — *ingenium acre alicujus, sibi ab eo cavere*, XV, 52. — *Vitare frequentiam comitum et servorum*, ne sequi possint, H. I, 81.

Vivere cum pietate et fide in aliquem, III, 16.

Vivida odia, XV, 49.

Vocabulum pro nomine, appellatione, I, 22 (*et quidem ibi de duobus vocabb. junctis*); II, 6; IV, 67; VI, 41; XI, 7; XII, 62; XIV, 15. — *Vocabulum Augusti differre*, H. II, 62. — *Vocabulo civitatis frui*, XI, 23; — *judicium inducti*, XVI, 8. — *Vocabula prædandi, prætexta*, H. IV, 14. — *Ad alia vocabula transferre ignaviam suam, in alium conferre culpam*, III, 34. — *Vocabulis Deorum appellare formam vocemque principis*, XIV, 15.

Vocalis sonus, II, 61.

Vocare pro advocare, jubere accedere, XVI, 23; — *ad exempla aliquem*, O. 13; — *hostem ad pugnam*, VI, 34; — *pro lacessere*, G. 15; — *offensas, concitare sibi*, H. IV, 80; — *ad pœnam*, H. I, 84; — *præmiis, ad transeundum pelli-cere*, II, 81.

Volatus avium interrogare, G. 10.

Volentia, grata, accepta, XV, 36; H. III, 52. — *Remanere volentibus fuit*, H. III, 43; A. 18.

Volitare cum terrore, v. terror; — *acie tota*, II, 21. — *Volitant hostes campis, specie magna*, XV, 9. *Voluere gaudium*, O. 9.

Volvere bellum, III, 38; H. I, 64; — *futura*, I, 64. — *Volvitur vita pop. Rom. per incerta maris*, III, 54. — *Voluntur fato an forte res hominum*, VI, 22. — *Intra me ipse volvor, cogito*, XIV, 53.

Voluntates hominum introspicere, I, 7. — *Voluntatem alicujus querere, benivolentiam parare*, IV, 68. — *Voluntatem supremam Pisonis firmavit paupertas, testamentum*, H. I, 48.

Voluptates haurire, H. III, 2; — *abrumpere*, H. IV, 64. — *Voluptates concessæ*, XII, 13. — *Voluptatibus impartiri aures*, XIV, 21; — *vulgi misceri*, I, 54. — *Voluptatum modicus*, II, 73.

Volutare inter se rationes, ponderare et comparando indicare, I, 29, 36; — *intra animum*, IV, 40; — *animo curas*, H. II, 49.

Votum ei adversus Galbam non erat, H. I, 10. — *Vota in aperto habebant pugnae priores*, A. 33; *v. not.* — *pro incolumitate solvere*, II, 69; — *sua conferre ad aures alicujus*, IV, 39. — *Vota longa*, XV, 19.

Vox ambigua ipsi, pro republica honesta, H. I, 5; — *lapsa, v. labi.* — *Vocis (ac vultus) securitas*, XV, 55; — *occultæ plus sibi permittere in principem*, III, 11. — *Vocem consociare*, XIII, 23; — *consumpsit metus*, H. I, 42; — *poscere adversus pericula*, II, 29. — *Voce conspicuus, vid. conspicuus*; — *nefaria polluere aures hominum et mentem suam*, III, 50. — *Voce principis vulgare, a se composita principi recitanda dare*, XIII, 11; — *seditionis multæ, multi seditiose*

loquentes, XIII, 31; — procedant, *vid.* procedere; — illudere, XIV, 52. — Voces supplices (et manus) tendere ad aliquem, II, 2; — avium, G. 10.

Vulgare insignia patrum, *facere ut vilescant*, XI, 23; — in majus falsa, III, 12; — licentiam stupri apud ædiles, *profiteri, petere vel consequi*, II, 85; — voce principis, XIII, 11; *v. vox.* — Vulgata inter viros et feminas culpa, *de stupris*, III, 24.

Vulgus et plures, *vid.* plures. — Vulgum fefellit, I, 47. — Vulgus, *militēs gregarij*, I, 68.

Vulgaris: sede vulgari sedent coss. IV, 8; *v. not.* — Vulgarem mentionem alicujus facere, *non honorificam*, H. III, 9.

Vulnus adigere, I, 61; VI, 35; — ingerere, I, 65; H. III, 85; — domesticum, *mors filij*, A. 28. — Vulnere ictus, *ibid.* — sustentare (*suo scil.*) aciem, *ostentando eo*, II,

17; — absterre quem, *ne auxilia veniat*, XIII, 44; — afficere aliquem in mortem, IV, 45. — Vulnera propiora, *ex propinquo illata*, VI, 35; — aperire et recludere, *non-dum scil. coalita*, H. II, 77. — Vulnerum vi absumpti, H. I, 79. — Vulneribus onustum tergum, II, 15; — afflictare, VI, 35.

Vultus eloquentiæ non unus, O. 18; — projectus ac degener, H. III, 65. — Vultus novitas, *in ignotis*, H. I, 79; — securitas, XV, 55. — Vultum flectere aut indurare, *scil. in tristitiam aut metum*, H. II, 46; — in deterius trahere, H. II, 52; — alicujus sectari, *exprimere velle*, XVI, 22. — Vultu alienatus, II, 27; — ejus immoto excipitur, II, 29; — flecti, intentus, *vid. suis locis.* — Vultu ferre lætitiā gratulationemque, H. II, 65; — mitiore mansuescere, G. 31. — Vultus attoniti, H. I, 40; — in crimine detorti, I, 7.

FINIS.

